DHAMMAPADA.

ATTHA - KATHA

PART. II.

ධම්මපදට්ඨකථා.

දුතියො භාගො.

Vol. XIII.

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST

DHAMMAPADA.

ATTHA - KATHA

PART. II.

ධම්මපදට්ඨකථා.

දුතියො භාගො.

සයිමන් හේවාවිතාරණ මහාසයාණතෙන

සොගතෙන

සිරිනාථ කුමරදාස මුනසිහාභිධානෙන

තිපිටකමුද්‍රාලයෙ මුද්‍රාපිතා

බු. ව. 2466

කි. ව. 1922

මිල රු.140/=

ToC

DHAMMAPADA.

ATTHA - KATHA

PART. II.

ධම්මපදට්ඨකථා.

(තිපිටක මුද්දකෙන ද්විචත්තාළීසතිමං පොත්ථකං)

අනුබුද්ධබුද්ධඝොසත්ථෙරාචරියෙන

ර චි තා

ධම්මපදට්ඨකථා.

දුතියො භාගො.

ලඞ්කායං කොළඹනගරෙ
විජ්ජොදයපරිවෙණෙ උපප්පධානාචරියෙන
ගණේගම පුරාණමහාවිහාරාධිපතිනා

කහවේ රතනසාරත්ථෙරෙන

චිරාගතලිපිබ්භමනිරාකරණෙන
පරිසොධිතා.

විජ්ජොදය පරිවෙණවිහාරාධිපතිනා තිපිටකවාගීස්සරාචරියෙන
සිරි ඤාණිස්සරාභිධානෙන
ලඞ්කායං පච්ඡිමදිසාය චෙව සබරගාමදිසාය ච
පධානනායක යතිස්සරෙන
ඔසානසුද්ධිපත්තසමොලොකනෙන පටිග්ගහිතා.

සයිමන් හේවාවිතාරණසොගතාණත්තෙන
සොගතෙන චාර්ලස් අල්විස් හෙවාවිතාරණාභිධානෙන
ආඞ්ගලවෙජ්ජාචරියෙන චෙව
සිරිනාථ කුමරදාස මුනසිහාභිධානෙන ච
තිපිටක මුද්දාලයෙ මුද්දාපිතා.

බු. ව. 2466
ක්‍රි. ව. 1922

ToC

THE LATE
MR. SIMON ALEXANDER HEWAVITARNE.

BORN 20TH MARCH, 1875. DIED 17TH JANUARY, 1913.

සෝමාවතී හේවාවිතාරණ මැතිනිය

ToC

THE LATE

VEN'BLE ANAGARIKA DHARMAPALA.

(SIRI DEVAMITTA DHAMMAPALA)

Director of Tripitaka Muddrana Sabha

BORN 17TH SEPTEMBER 1864 DIED 29TH APRIL, 1933

ToC

Vol. XIII.

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST

BHADANTACARIYA BUDDHAGHOSA MAHA THERAS

DHAMMAPADA.

ATTHA - KATHA

OF THE

KHUDDAKANIKAYA, SUTTA PITAKA.

PART. II.

EDITED BY

KAHAVE SIRI RATANASARA THERA,

Ganegama Purana Maha Vihare,

and Vice-Principal,

Vidyodaya Oriental College, Colombo.

FINALLY REVISED BY

Tripitaka wagiswaracharya

MAHAGODA SIRI NANISSARA THERA,

Pradhana Nayaka of Western and Sabaragamuwa Provinces,

Principal, Vidyodaya Oriental College, Colombo.

PUBLISHED BY THE TRUSTEES:

DR. CHARLES ALWIS HEWAVITARNE,

SIRINATH KUMARADASA MOONASINGHE ESQ.

THE TRIPITAKA PUBLICATION PRESS,

SARASWATI HALL, PETTAH,

COLOMBO (CEYLON)

B. E. 2466.

C. E. 1922.

ToC

First Edition : 1000 - 1919
Second Edition : 1000 - 1991
Third Edition : 1000 - 2006

PUBLISHERS NOTE

The late Mr. SIMON ALEXANDER HEWAVITARNE, who in his life time had begun to publish the TRIPITAKA, left a bequest for its completion after his death, He died suddenly on 17th January 1913 and in accordance with his wishes his Trustees had published the Commentaries on the Text in 49 Volumes After seventy years these books are no longer readily available.

His widow Mrs. SOMAWATI HEWAVITARNE who passed away on 10th January 1982 at the age of 94 had prior to her death, created the SOMAWATI HEWAVITARNE TRUST to carry on the good work started by her late husband and bequeathed her entire estate to this Trust.

We the Trustees of the Somawati Hewavitarane Trust, having seen the need to re-print the Commentaries, have undertaken this task to help both the student and teacher of the Dhamma and in the hope that this act of ours will help to preserve the Noble Teachings of the Blessed One for the benefit of the future generations and thereby prolong the life of the Buddha Sasana by many more thousands of years.

May the fruits of this meritorious act help the late Simon Alexander Hewavitarne and Somawati Hewavitarne Maha Upasikawa in Sansara and towards their final attainment of Nibbana.

NOEL WIJENAIKE
NANDA AMARASINGHE
PARINDA RANASINGHE

10. 08. 2006
Somawati Hewavitarne Trust Office
No. 130, Maligakanda Road, Colombo 10,
SRI LANKA.

PREFATORY NOTE.

With this issue of the second Part of the Dhammapada Commentary, I have the pleasure to lay before the public the Thirteenth Volume of the Simon Hewavitarne Bequest Series. This Part of the Commentary has also passed through the hands of the same Editor as the First Part viz :-Kahawe Siri Ratanasara Thero the acting Principal of the Vidyodaya Oriental College, the Venerable Siri Nanissara Nayaka Thero, the Principal, being unfortunately laid up with a serious illness. The final proofs of this book were read by the Nayaka Thero. By the illness of this Nayaka Thero the issuing of the Volumes of this Commentary Series may be delayed to some extent, as the final revision of the books has up to this time been done by him. However, I hope to see that satisfactory arrangements be made to carry on the work without a stoppage, and I also earnestly- hope that the Nayaka Thero may, by the help of the devas, soon be restored to health and that he will be able to resume the various good works that he was engaged in.

I have also to record with feelings of profound sorrow the death of Bihalpola Dewarakhita Nayaka Thero the Vice Principal of the above college. His knowledge of Oriental languages and of the Dhamma was deep and he lived an exemplary life. He Edited more than one volume of this series. His death too has removed a willing worker from among those who are helping to carry on this work.

Another volume, the Fourteenth, has neared completion, and I hope to issue that also during the present year.

C. A. Hewavitarne,

2466
10. October. 1922.

විඥාපනං.

PREFACE.

සිරිසක්‍යමුනිනාමහාකං භගවතා සම්මාසම්බුද්ධෙන පරමපාරමී පාරපාරපාරඞ්ගතෙන සමධිගතෙන සිරිසම්බොධිපදමපදං වධිත්වා මාරවක්ඛුමදස්සනං පාපිමන්තො ගතෙන තථාගතෙන ධම්මාධම්මෙසු පරමකොවිදෙන විජ්ජාජ්ජුතියා ජනානමවිජ්ජාතමප්පදාළන සමත්ථ මත්ථහිතධම්මපදපජ්ජෙසන හසඞ්ගහිතං සද්ධම්මපජ්ජොතං පජ්ජා ලයතා–තං තං කාරණමනුගතෙහි ධම්මසභාසමුපගතෙහි තෙහි තෙහි භික්ඛූහි චක්ඛුපාලත්ථෙරාදීනං තෙසං තෙසං තං තං කුසල මකුසලං වා විපාකං පුට්ඨෙන–තෙන තෙනායං ධම්මො අධම්මො වා පජ්ජිත්ථාතෙනාතෙනාති පාකටීකරොන්තෙන තං තං වත්ථුං සංසන්දෙත්වා වානුසන්ධිං ඝටෙන්තෙන දෙසිතමසෙසානං දෙව මනුස්සානං පීතිප්පමොදසම්පාදනං සද්ධාධනප්පවඩ්ඪනං යං ධම්මස්ස පදං (පදකාරණං), තම්හි සබ්බං සඞ්ගීති නතායමාරූළ්හං තීනනං පිට කානං සුත්තන්තපිටකෙ ඛුද්දකනිකායන්තොගධම්මත්ථානුගතවසා ධම්ම පදමිති කපීයතෙ.

තමිදං පන ධම්මපදං තෙවීසාධිකචතුස්සතගාථාභිගීතං තෙහි තෙහි ධම්මත්ථසභාවාදීහි ලක්ඛණෙහි ඡබ්බීසවග්ගසඞ්ගහපරිච්ඡිජ්ජිතං සත්තතිංසබොධපක්ඛියධම්මසඞ්ඛාතපාවචනොපලක්ඛිතං සාසනික පරම්පරාසු යාවජ්ජතනාපි මුඛපාඨවසෙනජ්ඣයනගහණධාරණමුප යුත්තං හිතානුසාසනෙ මුනිසාසනෙ සික්ඛන්තෙහි සම්භාවනීයං වත්තති සභාවත්ථමධුරතාදීහි රමණීයං.

පඨමං ඛො පන තස්ස ධම්මපදස්සිමස්සට්ඨකථා පඨමසඞ්ගීති කාරෙහි මහාකස්සපත්ථෙරවරප්පමුඛෙහි පටිසම්භිදප්පත්තෙහි පඤ්ච සතෙහි මහාඛීණාසවත්ථෙරෙහි කතා සිරිලඞ්කාසාසනපතිට්ඨා මහින්දෙන මහාමහින්දෙන ඛීණාසවත්ථෙරෙන ඉධානීය සීහළාය නිරුත්තියා ඨපිතා. තතොපරභාගෙ සා කථාපි සීහළට්ඨකථා සෙසදෙ සවාසීනං න සාධයති හිතසම්පදමප්පෙපවතාම තං සාධෙය්‍යාතය්‍යාසිංස මානෙන සමානෙන යුත්තායුත්තවිචාරිනා සමචාරිනා දන්තෙන භදන්තෙන කුමාරකස්සපත්ථෙරෙනජ්ඣෙසිතෙන සකසමයසමයන්තර පාරදස්සිනා යසස්සිනා තිපිටකපරියත්තිප්පභෙදෙ සසත්ථෙ සාට්ඨකථෙ සත්ථුසාසනෙ අප්පටිහතඤාණචාරෙන මහාවෙය්‍යාකරණෙන ථෙරවංස සප්පදීපානං ථෙරානං මහාවිහාරවාසීනං වංසාලඞ්කාරභූතෙන අනු බුද්ධබුද්ධඝොසත්ථෙරෙන තං භාසමතිවිත්ථාරගතඤ්ච වචනක්කමං

පහාය මනොරමාය මූලභාසාභූතාය මාගධියා තන්තියා නාති සඞ්ඛිප විත්ථාරවසෙනොපරචිතාය ධම්මපදට්ඨකථා වත්තති වාසත්තතිභාණවාරප්පමාණයුත්තා.

සා චායං මුදුකොමලමධුරමනොහරවාචාසිලිට්ඨාට්ඨකථාභූතා තාසං තාසං ධම්මපදගාථානං පභවභූතෙහි තෙහි තෙහි කුසලාකුසල විපාකසන්දීපනීයෙහි ජනතාදරණීයෙහි තඞ්කාලීයෙහි චක්ඛුපාලත්ථෙ රාදීනමෙකූනෙහි තීහි වත්ථුසතෙහි චෙව කත්ථචි කත්ථචි තෙසං තෙස මතීතකථාවත්ථූහි ච කත්ථචි උදෙනාදීනමන්තරකථා වත්ථූහි ච ධම්ම පද ගාථත්ථවිවරණෙහි ච භවති සමුපලක්ඛිතා, සා චෙසා නාතිගුළ්හා ගුළ්හලීලාහාය පසංසනීයභාසාවිලාසා සුභාරතීරීතිසන්දීපනී මුදු බොධිනී තාසු තාසු ආචරියපරම්පරාසු සිස්සානමාධුනිකානං මාගධීය භාසාකොසල්ලමාකඞ්ඛන්තෙහි සන්තෙහි තෙහි තෙහි ආචරියෙහි සමාදරෙන පටිග්ගහිතා වත්තති තෙසං තෙසමාධුනිකානං හත්ථූ පනීතා.

අපි චෙමං ධම්මපදට්ඨකථං පරිසීලයන්තානම්මිස්සා පරිවාර ගන්ථන්තරභූතා සීලාමෙඝවණ්ණාභයකස්සපෙන නරපතිනා තෙසං තෙසං ගණ්ඨිපදානමත්ථවිවරණං කරොන්තෙන සීහළාය නිරුත්තියා රචිතා ගණ්ඨිපදත්ථවණ්ණනා ච ධම්මසෙනාභිධානෙන මහාථෙරෙන රචිතං රතනාවලීනාමං සීහළමහාපකරණඤ්චොපත්ථම්භකා භවන්ති, තථෙවායං ධම්මපදට්ඨකථා පසත්ථාය තාය සීහළියාය පරිවාර ගන්ථන්තරසම්පත්තියා ච විසිට්ඨතරතං ගතා සීහළානමන්තරෙ ගරු භාවමාවහන්තී වත්තති, මාගධතන්තිං ජානන්තා පනෙමං සීහළිකා ධම්මකථිකා ධම්මපදට්ඨකථඤ්ච, තං අජානන්තා රතනාවලීනාමං සීහ ළප්පකරණඤ්ච කුසලාකුසලවිපාකසන්දීපනෙ බහුසො උපදිසන්ති.

ඉමිස්සාට්ඨකථාය සංසොධනෙහං—"**සයිමන් හෙවාවිතාරණ**" සමව්හයස්ස විසෙසිතවිත්තයසොසමුද්දයස්ස සුපරිසුද්ධප්පසන්නසුගත සමයප්පචාරප්පවුද්ධිකාමස්ස විහිතවිධිමනුගතස්ස තස්ස කණිට්ඨභාතු භූතස්ස භවතො සොගතස්ස "**චාර්ල්ස් අල්විස් හෙවාවිතාරණ**" සමඤ්ඤස්ස සුපඤ්ඤස්ස ආඞ්ගලවෙජ්ජාචරියස්ස අජ්ඣක්ඛතාය පතිට්ඨාපිතාය තිපිටකමුද්දාපනසභාය අනෙනාගතොව සමානො සමජ්ඣිට්ඨො-මුද්දිතමපි ධම්මපදට්ඨකථං කතිපයෙහි ච පසංසනීයෙහි සීහළීයෙහි පුබ්බලිඛිතෙහි මරම්මක්ඛරපොත්ථකෙන ච සංසන්දියං කත්ථචි කත්ථචි බලිතානීව ච ඌනාතිරිත්තානීව ච දිට්ඨානි යථාධම්මං යථාසත්ථමුපපරික්ඛියං පටිසංසොධිතන්තමුපනෙසිං.

අයං මෙ බුද්ධප්පබොධනොතාචරියවරෙන විජ්ජොදයමහාවිජ්ජා ලයාධිස්සරෙන තිපිටකවාගිස්සරාචරියෙන **සිරිඤාණිස්සරයතිස්ස** රෙන සිරිලඞ්කාභූමණ්ඩලමණ්ඩනායමානෙන සමානෙන **පණ්ඩිත** සිරොමණිනා චරිමසුද්ධිවසා තත්ථ තත්ථ වීමංසාය නිරික්ඛයතාව පටිග්ගහීතා.

නිට්ඨිතොයං සත්තදසවග්ගසඞ්ගහිතො දුතියො පච්ඡිමභාගො සිරිසම්බුද්ධ පරිනිබ්බාණා චතුස්සතාධිකානං ද්වින්නං වස්සසහස්සාන මුපරි ඡසට්ඨිතමාය සමාය අස්සයුජ මාසස්ස කාළපක්ඛෙ ඡට්ඨියං ගුරුවාරෙති.

සිරිසතම්බුපක්ඛජං සදුහං
තදිව තදුබ්භවධම්මගන්ධජාතං,
ගණමපි පරිවාසිතග්ගගන්ධං
වරම්හ තාණගවෙසකොව වන්දෙ.

මුනිසමයසුභප්පභාය විජ්ජා-
දසපරිවෙණපදීපමුජ්ජලන්තං,
අකරි සිරිසුමඞ්ගලාභිධෙතා-
චරියවරො දිවගස්ස තං සිවත්ථං.

මුනිභාරතියා පචාරමිච්ඡං
සසිමන් හෙවවිතාරණව්හයො යො,
ගතවා තිදිවං විධිං විධාය
සුකතං තස්ස තමත්ථු නිබ්භයත්ථං.

සුභා පභා නත්ථි මුනින්දභානිභා
පභා හි සා මොහතමොභිභාවිනී,
සභාය මුද්ධය හිතාය සා පභා-
නුභාවතො භාග්‍යවතො භවෙ තතා.

කහවෙ රතනසාරථෙරො.

2466
1922-10-12.

විඤ්ඤත්තිලක්ඛණානි.

ABBREVIATIONS.

"සී"–මුද්දිත ධම්මපදට්ඨකථා.

"සී i"–ගඞ්ගාරාමවිහාරපොත්ථකාලයෙ ධම්මපදට්ඨකථා.

"සී ii"–තිත්ථගාමවිහාරෙ ධම්මපදට්ඨකථා.

"ම" මරම්මක්ඛරධම්මපදට්ඨකථා.

සූචිපත්තං.

CONTENTS.

අත්තවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා–12.

ලෝකවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා–13.

බුද්ධවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා–14.

සුඛවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා–15.

ධම්මපදට්ඨකථා.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

10, 1.

“සබ්බෙ තසන්ති”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ඡබ්බග්ගියෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ සත්තරසවග්ගියෙහි භික්ඛූහි සෙනාසනෙ පටිජග්ගිතෙ ඡබ්බග්ගියා භික්ඛූ මයං මහල්ලකතරා අම්හාකං එතං පාපුණාතීති වත්වා තෙහි-න මයං දස්සාම අම්හෙහි පඨමං පටිජග්ගිතන්ති වුත්තෙ තෙ භික්ඛූ පහරිංසු. සත්තරසවග්ගියා මරණභයතජ්ජිතා මහාවිරවං විරවිංසු. සත්ථා තෙසං සද්දං සුත්වා කිං ඉදන්ති පුච්ඡිත්වා ඉදං නාමාති ආරොචිතෙ-න භික්ඛවෙ ඉතො පට්ඨාය භික්ඛුනා නාම එවං කාතබ්බං යො කරෙති සො ඉදං නාම ආපජ්ජතීති පහාරදාන සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙත්වා-භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම යථා අහං තථෙව අඤ්ඤෙපි දඩස්ස තසන්ති මච්චුනො භායන්තීති ඤත්වා පරෙ න පහරිතබ්බා න ඝාතෙතබ්බාති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

“සබ්බෙ තසන්ති දණ්ඩස්ස සබ්බෙ භායන්ති මච්චුනො,
අත්තානං උපමං කත්වා න හනෙය්‍ය න ඝාතයෙ”ති.

තත්ථ **සබ්බෙ තසන්තී**ති සබ්බෙපි සත්තා අත්තනි දණ්ඩෙ පතන්තෙ තස්ස දණ්ඩස්ස තසන්ති. **මච්චුනො**ති මරණස්සාපි භායන්ති යෙව. ඉමිස්සා ච දෙසනාය ව්‍යඤ්ජනං නිරවසෙසං අත්ථො පන සාවසෙසො. යථා හි රඤ්ඤා සබ්බෙ සන්නිපතන්තූති භෙරියා චාරාපිතායපි රාජමහාමත්තෙ ඨපෙත්වා සෙසා සන්නිපතන්ති, එවමෙවං සබ්බෙ තසන්තීති වුත්තෙපි හත්ථාජානෙය්‍යො අස්සාජානෙය්‍යො උසභාජානෙය්‍යො ඛීණාසවොති ඉමෙ චත්තාරො ඨපෙත්වා අවසෙසාව තසන්තීති වෙදිතබ්බා. ඉමෙසු හි ඛීණාසවො සක්කායදිට්ඨියා පහීනත්තා මරණක සත්තං[1] න පස්සන්තො න භායති. ඉතරෙ තයො සක්කාය දිට්ඨියා බලවත්තා අත්තනො පටිපක්ඛභූතං සත්තං අපස්සන්තා න භායන්ති. **න හනෙය්‍ය න ඝාතයෙ**ති යථා අහං එවං අඤ්ඤෙපි සත්තාති නෙව පරං පහරෙය්‍ය න පහරාපෙය්‍යාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ඡබ්බග්ගියානං වත්ථු පඨමං.

---

1. ම. අමරණ සත්තං.

10, 2.

"සබ්බෙ තසන්තී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ඡබ්බග්ගියෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙයෙව එකස්මිං හි සමයෙ යෙනෙව කාරණෙන පුරිමසික්ඛාපදෙ සත්තරසවග්ගියෙ පහරිංසු තෙනෙව කාරණෙන තෙසං තලසත්තිකං උග්ගිරිංසු. ඉධාපි සත්ථා තෙසං සද්දං සුත්වා කිං ඉදන්ති පුච්ඡිත්වා–ඉදං නාමා:ති ආරොචිතෙ–න භික්ඛවෙ ඉතො පට්ඨාය භික්ඛුනා නාම එවං කාතබ්බං යො කරොති සො ඉමං නාම ආපජ්ජතීති තලසත්තිකසික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙත්වා–භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම යථා අහං තථෙව අඤ්ඤෙපි දණ්ඩස්ස තසන්ති යථා ච මය්හං තථෙව තෙසං ජීවිතං පියන්ති ඤත්වා පරෙ න හනිතබ්බා න ඝාතෙතබ්බාති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

"සබ්බෙ තසන්ති දණ්ඩස්ස සබ්බෙසං ජීවිතං පියං,
අත්තානං උපමං කත්වා න හනෙය්‍ය න ඝාතයෙ"ති.

තත්ථ **සබ්බෙසං ජීවිතං පිය**න්ති ඛීණාසවෙ ඨපෙත්වා සෙස සත්තානං ජීවිතං පියං මධුරං, ඛීණාසවො පන ජීවිතෙ වා මරණෙ වා උපෙක්ඛකොව හොති. සෙසං පුරිමසදිසමෙවාති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ඡබ්බග්ගියානං වත්ථු දුතියං.

10, 3.

"සුඛකාමානි භූතානී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සම්බහුලෙ කුමාරකෙ ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි දිවසෙ සත්ථා සාවත්ථියං පිණ්ඩාය පවිසන්තො අන්තරාමග්ගෙ සම්බහුලෙ කුමාරකෙ එකං ඝරසප්පජාතිකං අහිං දණ්ඩකෙන හනන්තෙ දිස්වා–කුමාරකා කිං කරොථාති? පුච්ඡිත්වා–අහිං දණ්ඩකෙන හනාමාති වුත්තෙ–කිං කාරණාති? පුන පුච්ඡිත්වා ඩසනභයෙන භන්තෙති වුත්තෙ–තුම්හෙ අත්තනො සුඛං කරිස්සාමාති ඉමං හනන්තා නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ සුඛලාභිනො න භවිස්සථ, අත්තනො සුඛං පත්ථෙන්තෙන හි පරං හනිතුං න වට්ටතීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:–

"සුඛකාමානි භූතානි යො දණ්ඩෙන විහිංසති,
අත්තනො සුඛමෙසානො පෙච්ච සො න ලභතෙ සුඛං.

සුඛකාමානි භූතානි යො දණ්ඩෙන න හිංසති,
අත්තනො සුඛමෙසානො පෙච්ච සො ලභතෙ සුඛ"න්ති.

තත්ථ **සො දණ්ඩෙනා**ති යො පුග්ගලො දණ්ඩෙන වා ලෙඩ්ඩු ආදීහි වා විහෙඨෙති. **පෙච්ච සො න ලභතෙ සුඛ**න්ති සො පුග්ගලො

පරලොකෙ මනුස්සසුඛං වා දිබ්බසුඛං වා පරමත්ථභූතං නිබ්බාණසුඛං වා න ලභති. **පෙච්ච සො ලභතෙ**'ති සො පුග්ගලො පරලොකෙ වුත්තප්පකාරං තිවිධම්පි සුඛං ලභතීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතාපි තෙ කුමාරකා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසූති.

සම්බහුලානං කුමාරකානං වත්ථු තතියං.

10, 4.

"මාවොච ඵරුසං කඤ්චී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කුණ්ඩධානත්ථෙරං[1] ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස කිර පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය එකං ඉත්ථිරූපං ථෙරෙන සද්ධිංයෙව විචරති, තං ථෙරො න පස්සති මහාජනො පන පස්සති, අන්තොගාමං පිණ්ඩාය චරතොපිස්ස මනුස්සා එකං භික්ඛං දත්වා භන්තෙ අයං තුම්හාකං අයම්පන තුම්හාකං සහායිකායා'ති වත්වා දුතියකභික්ඛම්පි දදන්ති. කස්සපබුද්ධකාලෙ කිර ද්වෙ සහායකා භික්ඛූ එකමාතුකුච්ඡිතො නික්ඛන්තසදිසා අතිවිය සමග්ගා අහෙසුං. දීඝායුකබුද්ධකාලෙ ච අනුසංවච්ඡරං වා අනුච්ඡමාසං වා භික්ඛූ උපොසථත්ථාය සන්නිපතන්ති, තස්මා තෙපි උපොසථග්ගං ගමිස්සාමා'ති වසනට්ඨානා නික්ඛමිංසු. තෙ–එකා තාවතිංසභවනෙ නිබ්බත්තා දෙවතා දිස්වා–ඉමෙ භික්ඛූ අතිවිය සමග්ගා සක්කා නුඛො ඉමෙ හි භින්දිතුන්ති චින්තෙත්වා අත්තනො[2] බාලතාය චින්තිතමත්තමෙව[3] කත්වා–තෙසු එකෙන–ආවුසො මුහුත්තං ආගමෙහි සරීරකිච්චෙනම්හි අත්ථිකො'ති වුත්තෙ–සා දෙවතා එකං මනුස්සිත්ථිවණ්ණං මාපෙත්වා ථෙරස්ස ගච්ඡන්තරං පවිසිත්වා නික්ඛමනකාලෙ එකෙන හත්ථෙන කෙසකලාපං එකෙන නිවාසනං සණ්ඨපයමානා තස්ස පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො නික්ඛමි; සො තං න පස්සති. තං ආගමයමානො පන පුරතො ඨිත භික්ඛූ නිවත්තිත්වා ඔලොකයමානො තං තථා කත්වා නික්ඛමන්තිං පස්සි. සා තෙන දිට්ඨභාවං ඤත්වා අන්තරධායි. ඉතරො තං භික්ඛුං අත්තනො සන්තිකං ආගතකාලෙ ආහ–ආවුසො සීලං තෙ භින්නන්ති, නත්ථාවුසො මය්හං එවරූපන්ති, ඉදානෙව තෙ මයා පච්ඡතො නික්ඛමමානා තරුණිත්ථි ඉදං නාම කරොන්තී දිට්ඨා, ත්වං නත්ථි මය්හං එවරූපන්ති කිං වදෙසීති. සො අසනියා මත්ථකෙ අවත්ථටො විය මා මං ආවුසො නාසෙහි නත්ථි මය්හං එවරූපන්ති. ඉතරො මයා සාමං අක්ඛීහි දිට්ඨං කිං තව සද්දහිස්සාමීති දණ්ඩකොටියං භිජ්ජිත්වා පක්කාමි. උපොසථග්ගෙපි න පනාහං ඉමිනා සද්ධිං උපොසථං කරිස්සාමීති නිසීදි. ඉතරො මය්හං භන්තෙ සීලෙ අණුමත්තම්පි කාළකං නත්ථීති භික්ඛූනං කථෙසි, සොපි මයා සාමං දිට්ඨන්ති ආහ. (දෙවතා තං තෙන සද්ධිං උපොසථං කාතුං අනිච්ඡන්තං දිස්වා භාරියං

---

1. ම. කොණ්ඩධානත්ථෙරං. 2. ම. අත්තතා.
3. ම. චින්තිතසමනන්තරමෙව ආගන්ත්වා.

මයා කම්මං කතන්ති චින්තෙත්වා-භන්තෙ මයහං අය්‍යස්ස සීලභෙදෙ, නත්ථි මයා පන වීමංසනවසෙනෙතං කතං කරොථ තෙන සද්ධිං උපොසථන්ති ආහ.[1]) සො තස්සා ආකාසෙ ඨත්වා කථෙන්තියා සද්දහිත්වා උපොසථං අකාසි. න පන ථෙරෙ[2] පුබ්බෙ විය මුදුචිත්තො අහොසි. එත්තකං දෙවතාය පුබ්බකම්මං.

ආයුපරියොසානෙ පන ථෙරා යථාසුඛෙන නිබ්බත්තිංසු. දෙවතා අවීචිම්හි නිබ්බත්තිත්වා එකං බුද්ධන්තරං තත්ථ පච්චිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං නිබ්බත්තිත්වා වුද්ධිමන්වාය සාසනෙ පබ්බජිත්වා උපසම්පදං ලභි. තස්ස පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය තං ඉත්ථිරූපං තථෙව පඤ්ඤායි. තෙනෙවස්ස කුණ්ඩධානොති නාමං කරිංසු. තං තථා විචරන්තං දිස්වා භික්ඛූ අනාථපිණ්ඩිකං ආහංසු-සෙට්ඨි ඉමං දුස්සීලං තව විහාරා නීහර ඉමං හි නිස්සාය සෙසභික්ඛූනං අයසො උප්පජ්ජතීති. කිං පන භන්තෙ සත්ථා විහාරෙ නත්ථීති?, අත්ථි උපාසකාති, තෙන හි භන්තෙ සත්ථාව ජානිස්සතීති, භික්ඛූ ගන්ත්වා විසාඛායපි තථෙව කථෙසුං සාපි තෙසං තථෙව පටිවචනං අදාසි. භික්ඛූ පොහි අසම්පටිච්ඡිත වචනා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං-මහාරාජ කුණ්ඩධානො එකං ඉත්ථිං ගහෙත්වා විචරන්තො සබ්බෙසං අයසං උප්පාදෙසි, තං තුම්හාකං විජිතා නීහරථාති. කහං පන සො භන්තෙති?, විහාරෙ මහාරාජාති, කතරස්මිං සෙනාසනෙ විහරතීති?, අසුකස්මිං නාමාති, තෙන හි ගච්ඡථ අහං තං ගණ්හාපෙස්සාමීති, සො සායණ්හසමයෙ විහාරං ගන්ත්වා තං සෙනාසනං පුරිසෙහි පරික්ඛිපාපෙත්වා ථෙරස්ස වසනට්ඨානාභිමුඛො අහොසි. ථෙරො මහාසද්දං සුත්වා විහාරා නික්ඛමිත්වා පමුඛෙ අට්ඨාසි, තම්පිස්ස ඉත්ථිපතිරූපකං පිට්ඨිපස්සෙ ඨිතං රාජා අද්දස. ථෙරො රඤ්ඤො ආගමනං ඤත්වා විහාරං අභිරුහිත්වා නිසීදි. රාජා ථෙරං න වන්දි, තම්පි ඉත්ථිං නාද්දස, සො වාරන්තරෙපි හෙට්ඨාමඤ්චෙපි ඔලොකෙන්තො අදිස්වාව ථෙරං ආහ-භන්තෙ ඉමස්මිං ඨානෙ එකං ඉත්ථිං අද්දසං කහං සාති?, න පස්සාමි මහාරාජාති, ඉදානි මයා තුම්හාකං පිට්ඨිපස්සෙ දිට්ඨාති වුත්තෙපි අහං න පස්සාමිච්චෙවාහ. රාජා කිං නුඛො එතන්ති චින්තෙත්වා භන්තෙ ඉතො තාව නික්ඛමථාති[3] ආහ, ථෙරෙ නික්ඛමිත්වා හෙට්ඨාපමුඛෙ ඨිතෙ පුන සා ථෙරස්ස පිට්ඨිපස්සෙ අට්ඨාසි, රාජා තං දිස්වා පුන උපරිතලං අභිරුහි, තස්සා 'ගතභාවං ඤත්වා ථෙරො නිසීදි. පුන රාජා තං සබ්බට්ඨානෙසු ඔලොකෙන්තොපි අදිස්වා භන්තෙ කහං සා ඉත්ථීති පුන ථෙරං පුච්ඡි, නාහං පස්සාමීති, කිං කථෙථ භන්තෙ මයා ඉදානෙව තුම්හාකං පිට්ඨිපස්සෙ ඨිතා දිට්ඨාති, ආම මහාරාජ මහාජනොපි මෙ පච්ඡතො පච්ඡතො ඉත්ථි විචරතීති වදති අහං පන න පස්සාමීති. රාජා පතිරූපකෙන භවිතබ්බන්ති සල්ලක්ඛෙත්වා පුන ථෙරං-භන්තෙ ඉතො තාව ඔරොහථාති[4] වත්වා-ථෙරෙ

1 පාඨොයං සීහලපොත්ථකෙසු නාදිස්සති. 2. සී ථෙරො.
3. ම. ඉතොව නික්ඛමථාති වත්වා. 4. සී. හොථාති.

ඔතරිත්වා පමුඛෙ ඨිතෙ පුන තං තස්ස පිට්ඨිපස්සෙ ඨිතං දිස්වා උපරි අභිරුහිත්වා[1] පුන තාදිස, සො පුන ථෙරං පුච්ඡිත්වා තෙන න පස්සාමීති වුත්තෙ පතිරූපකමෙවෙතන්ති නිට්ඨං ගන්ත්වා ථෙරං ආහ-භන්තෙ එවරූපෙ සංකිලෙසෙ තුම්හාකං පිට්ඨිතො විචරන්තෙ අඤ්ඤො කොචි තුම්හාකං භික්ඛම්පි න දස්සති නිබද්ධං මම ගෙහං පවිසථ අහමෙව චතූහි පච්චයෙහි උපට්ඨහිස්සාමීති ථෙරං නිමන්තෙත්වා පක්කාමි. භික්ඛූ පස්සථාවුසො රඤ්ඤො පාපකිරියං එතං විහාරතො නීහරන්ති වුත්තෙ ආගන්ත්වා චතූහි පච්චයෙහි නිමන්තෙත්වා ගතොති උජ්ඣායිංසු, තම්පි ථෙරං ආහංසු-අම්හො දුස්සීල ඉදානිසි රාජකුණ්ඩො[2] ජාතොති. සොපි පුබ්බෙ භික්ඛූ කිඤ්චි වත්තුම සක්කොන්තො තුම්හෙ දුස්සීලා තුම්හෙ කුණ්ඩා[3] තුම්හෙ ඉත්ථිං ගහෙත්වා විචරථාති ආහ. තෙ ගන්ත්වා සත්ථු ආරොචෙසුං-භන්තෙ කුණ්ඩධානො අම්හෙහි වුත්තො අම්හෙ දුස්සීලාති ආදීනි වත්වා අක්කොසතීති. සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡි-සච්චං කිර ත්වං භික්ඛු එවං වදෙසීති?, සච්චං භන්තෙති, කිං කාරණාති?, මයා සද්ධිං කථිතකාරණාති. තුම්හෙ භික්ඛවෙ ඉමිනා සද්ධිං කස්මා කථෙථාති?, ඉමස්ස පච්ඡතො ඉත්ථිං විචරන්තිං දිස්වාති, ඉමෙ කිර තයා සද්ධිං ඉත්ථිං විචරන්තිං දිස්වා කථෙන්ති ත්වං කස්මා කථෙසි? එතෙ තාව දිස්වා කථෙන්ති ත්වං අදිස්වාව ඉමෙහි සද්ධිං කස්මා කථෙසි? නනු පුබ්බෙ තයෙව පාපිකං දිට්ඨිං නිස්සාය ඉදං ජාතං? ඉදානි කස්මා පුන පාපිකං දිට්ඨිං ගණ්හාසීති? භික්ඛූ කිං පන භන්තෙ ඉමිනා පුබ්බෙ කතන්ති පුච්ඡිංසු. අථ නෙසං සත්ථා තස්ස පුබ්බකම්මං කථෙත්වා-භික්ඛු ඉදං පාපකම්මං නිස්සාය ත්වං ඉමං විප්පකාරං පත්තො, ඉදානි තෙ පුන තථාරූපං පාපිකං දිට්ඨිං ගහෙතුං අයුත්තං මා පුන භික්ඛූහි සද්ධිං කිඤ්චි කථෙහි, නිස්සද්දො මුඛවට්ටියං ඡින්නකංසථාලසදිසො විය හොහි, එවං කරොන්තො නිබ්බාණප්පත්තො නාම භවිස්සතීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා තං ඔවදන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"මාවොච ඵරුසං කඤ්චි වුත්තා පටිවදෙය්‍යු තං,
දුක්ඛා හි සාරම්භකථා පටිදණ්ඩා ඵුසෙය්‍යු තං.
සචෙ නෙරෙසි අත්තානං කංසො උපහතො යථා,
එස පත්තොසි නිබ්බාණං සාරම්භො තෙ න විජ්ජතී"ති.

තත්ථ **මාවොච ඵරුසං කඤ්චීති** කඤ්චි එකපුග්ගලම්පි ඵරුසං මා අවච. **වුත්තාති** තයා පරෙ දුස්සීලාති වුත්තා තම්පි තථෙව පටිවදෙය්‍යුං. **සාරම්භකථාති** එසා කරණුත්තරා යුගග්ගාහකථා නාම දුක්ඛා. **පටිදණ්ඩාති** කායදණ්ඩාදීහි පරං හනතො තාදිසා පටිදණ්ඩා ව තව මත්ථකෙ පතෙය්‍යුං. **සචෙ නෙරෙසීති** සචෙ අත්තානං නිච්චලං කාතුං සක්ඛිස්සසි. **කංසො උපහතො යථාති** මුඛවට්ටියං ඡින්දිත්වා තලමත්තං කත්වා ඨපිතකංසථාලං විය, තං හි හත්ථපාදෙහි වා

1. ම. අභිරුහි. 2. සී. II. ම. රාජකොණ්ඩො. 3. සී. II. ම. කොණ්ඩා.

දණ්ඩකෙන වා පහටම්පි සද්දං න කරොති. **එස පත්තොසීති** සචෙ එවරූපො භවිතුං සක්ඛිස්සසි ඉමං පටිපදං පූරයමානො ඉදානි අප්පත්තොපි එස නිබ්බාණප්පත්තො නාම; **සාරම්භො තෙ න විජ්ජතීති** එවං සන්තෙ ච පන ත්වං දුස්සීලො අහං දුස්සීලොති එවමාදිකො උත්තරකරණවාචාලක්ඛණො සාරම්භො තෙ න විජ්ජති න භවිස්සතියෙවාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති. කුණ්ඩධානත්ථෙරොපි සත්ථාරා දින්නඔවාදෙ ඨත්වා අරහත්තං පාපුණි. න චිරස්සෙව ච ආකාසෙ උප්පතිත්වා පඨමං සලාකං ගණ්හීති.

කුණ්ඩධානත්ථෙරස්ස වත්ථු චතුත්ථං.

10, 5.

"යථා දණ්ඩෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා පුබ්බාරාමෙ විහරන්තො විසාඛාදීනං උපාසිකානං උපොසථකම්මං ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්ථියං කිරෙකස්මිං මහාඋපොසථදිවසෙ පඤ්චසතමත්තා ඉත්ථියො උපොසථිකා හුත්වා විහාරං අගමංසු. විසාඛා තාසු මහල්ලිකිත්ථියො උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි-අම්මා කිමත්ථං උපොසථිකා ජාතත්ථාති?, තාහි දිබ්බසම්පත්තිං පත්ථෙත්වාති වුත්තෙ මජ්ඣිමිත්ථියො පුච්ඡි, තාහි සපත්තිවාසා මුච්චනත්ථායාති වුත්තෙ තරුණිත්ථියො පුච්ඡි, තාහි පඨමගබ්භෙ පුත්තපටිලාභත්ථායාති වුත්තෙ කුමාරිකායො පුච්ඡි, තාහි තරුණභාවෙ යෙව පතිකුල ගමනත්ථායාති වුත්තෙ තං සබ්බම්පි තාසං කථං සුත්වා තා ආදාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පටිපාටියා ආරොචෙසි. තං සුත්වා සත්ථා විසාඛෙ ඉමෙසං සත්තානං ජාතිආදයො නාම දණ්ඩහත්ථකගොපාලකසදිසා, ජාති ජරාය සන්තිකං ජරා ව්‍යාධිනො සන්තිකං ව්‍යාධි මරණස්ස සන්තිකං පෙසෙත්වා කුඨාරියා ඡින්දන්තා විය ජීවිතං ඡින්දන්ති, එවං සන්තෙ විවට්ටං පත්ථෙන්තා නාම නත්ථි වට්ටමෙව පත්ථෙන්තීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"යථා දණ්ඩෙන ගොපාලො ගාවො පාචෙති[1] ගොචරං,
එවං ජරා ච මච්චූ ච ආයුං පාචෙන්ති[2] පාණිනන්"ති.

තත්ථ **පාචෙතීති**[1] ඡෙකො ගොපාලො කෙදාරන්තරන්තරං[3] පවිසන්තියො ගාවො දණ්ඩෙන වාරෙත්වා තෙනෙව පොථෙන්තො සුලභතිණොදකං ගොචරං නෙති. **ආයුං පාචෙන්තීති**[2] ජීවිතින්ද්‍රියං ඡින්දන්ති ඛෙපෙන්ති, ගොපාලකො විය හි ජරා ච මච්චු ච, ගොගණො විය ජීවිතින්ද්‍රියං, ගොචරභූමි විය මරණං, තත්ථ ජාති තාව සත්තානං ජීවිතින්ද්‍රියං ජරාසන්තිකං පෙසෙති ජරා ව්‍යාධිනො සන්තිකං ව්‍යාධි මරණස්ස සන්තිකං තමෙව මරණං කුඨාරිච්ඡෙදං ඡින්දිත්වා ගච්ඡතීති ඉදමෙත්ථ ඔපම්මසම්පටිපාදනං. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

විසාඛාදීනං උපාසිකානං උපොසථකම්මස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

---

1. ම. පාජෙති. 2. ම. පාජෙන්ති. 3. ම. කෙදාරන්තරං.

10, 6.

“අථ පාපානි කම්මානී”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො අජගරපෙතං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො ලක්ඛණත්ථෙරෙන සද්ධිං ගිජ්ඣකූටතො ඔතරන්තො දිබ්බෙන චක්ඛුනා පඤ්චවීසතියොජනිකං අජගරපෙතං නාම අද්දස. තස්ස සීසතො අග්ගිජාලා උට්ඨහිත්වා පරියන්තං ගච්ඡන්ති පරියන්තතො උට්ඨහිත්වා සීසං ගච්ඡන්ති උභයතො උට්ඨහිත්වා මජ්ඣෙ ඔතරන්ති. ථෙරො තං දිස්වා සිතං පාත්වාකාසි, ලක්ඛණත්ථෙරෙන සිතකාරණං පුට්ඨො-අකාලො ආවුසො ඉමස්ස පඤ්හස්ස වෙය්‍යාකරණාය සත්ථු සන්තිකෙ මං පුච්ඡෙය්‍යාසීති වත්වා රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගතකාලෙ ලක්ඛණත්ථෙරෙන පුට්ඨො ආහ-තත්‍රාහං ආවුසො එකං පෙතං අද්දසං තස්ස එවරූපො නාම අත්තභාවො අහං තං දිස්වා න වත මෙ එවරූපො අත්තභාවො දිට්ඨපුබ්බොති සිතං පාත්වාකාසින්ති. සත්ථා චක්ඛුභූතා වත භික්ඛවෙ සාවකා විහරන්තීති ආදීනි වදන්තො ථෙරස්ස කථං පතිට්ඨාපෙත්වා මයාපි එස භික්ඛවෙ පෙතො බොධිමණ්ඩෙයෙව දිට්ඨො යෙ ච පන මෙ වචනං න සද්දහෙය්‍යුං තෙසං තං අහිතාය අස්සාති න කථෙසිං, ඉදානි මොග්ගල්ලානං සක්ඛිං ලභිත්වා කථෙමීති වත්වා භික්ඛූහි තස්ස පුබ්බකම්මං පුට්ඨො ව්‍යාකාසි:-

කස්සපබුද්ධකාලෙ කිර සුමඞ්ගලසෙට්ඨි නාම සුවණ්ණිට්ඨිකාහි භූමිං පත්ථරිත්වා වීසතිඋසභට්ඨානෙ තත්තකෙනෙව ධනෙන විහාරං කාරෙත්වා තාවතකෙනෙව විහාරමහං කාරෙසි. සො එකදිවසං පාතොව සත්ථු සන්තිකං ගච්ඡන්තො නගරද්වාරෙ එකිස්සා සාලාය කාසාවං සසීසං පාරුපිත්වා කලලමක්ඛිතෙහි පාදෙහි නිපන්නං එකං චොරං දිස්වා අයං කලලමක්ඛිතපාදො රත්තිං විචරිත්වා[1] දිවා නිපන්නමනුස්සො භවිස්සතීති ආහ, චොරො මුඛං විවරිත්වා සෙට්ඨිං දිස්වාව හොතු ජානිස්සාමි තෙ කත්තබ්බන්ති ආඝාතං බන්ධිත්වා සත්තක්ඛත්තුං ඛෙත්තං ඣාපෙසි, සත්තක්ඛත්තුං වජෙ ගුන්නං පාදෙ ඡින්දි, සත්තක්ඛත්තුං ගෙහං ඣාපෙසි. සො එත්තකෙනාපි කොපං නිබ්බාපෙතුං අසක්කොන්තො තස්ස චූළූපට්ඨාකෙන සද්ධිං මිත්තසන්ථවං කත්වා කිං තෙන සෙට්ඨිනො පියන්ති පුච්ඡිත්වා[2] ගන්ධකුටිතො අඤ්ඤං තස්ස පියතරං නත්ථීති සුත්වා හොතු ගන්ධකුටිං ඣාපෙත්වා කොපං නිබ්බාපෙස්සාමීති සත්ථරි පිණ්ඩාය පවිට්ඨෙ පානීයපරිභොජනීයඝටෙ භින්දිත්වා ගන්ධකුටියං අග්ගිං අදාසි. සෙට්ඨි ගන්ධකුටි කිර ඣායතීති සුත්වා ආගච්ඡන්තො ඣාමකාලෙ ආගන්ත්වා ගන්ධකුටිං ඣාමං ඔලොකෙන්තො වාලග්ගමත්තම්පි දොමනස්සං අකත්වා වාමබාහං සම්මිඤ්ජිත්වා දක්ඛිණෙන හත්ථෙන මහාඅප්ඵොටිතං[3] අප්ඵොටෙසි. අථ නං සමීපෙ

1. ම. විවරිත්වා.   2. ම. පටිපුච්ඡො.   3. ම. මහාඅප්ඵොටනං.

ඤාතා පුච්ඡිංසු-කස්මා සාමි එත්තකං ධනං විස්සජ්ජෙත්වා කතගන්ධ කුටියා ඛාමකාලෙ අපත්ථෙසීති, සො ආහ-එත්තකං මෙ නාතා අග්ගි ආදීහි අසාධාරණෙ ඨානෙ බුද්ධසාසනෙ ධනං නිදහිතුං ලද්ධං පුනපි එත්තකං ධනං විස්සජ්ජෙත්වා සත්ථු ගන්ධකුටිං කාතුං ලභිස්සාමීති තුට්ඨ මානසො අපත්ථෙසිනන්ති. සො පුන තත්තකං ධනං විස්සජ්ජෙත්වා ගන්ධකුටිං කාරෙත්වා වීසතිසහස්සභික්ඛුපරිවාරස්ස සත්ථුනො දානං අදාසි, තං දිස්වා චොරො චින්තෙසි-අහං ඉමං අමාරෙත්වා මංකු කාතුං න සක්ඛිස්සාමි හොතු මාරෙස්සාමි නන්ති නිවාසනන්තරෙ ඡුරිකං බන්ධිත්වා සත්තාහං විහාරෙ විචරන්තොපි ඔකාසං න ලභි, මහාසෙට්ඨිපි සත්ත දිවසානි බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දානං දත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ආහ-භන්තෙ මම එකෙන පුරිසෙන සත්තක්ඛත්තුං ඛෙත්තං ඣාපිතං සත්තක්ඛත්තුං වජෙ ගුන්නං පාදා ඡින්නා,සත්තක්ඛත්තුං ගෙහං ඣාපිතං, ඉදානි ගන්ධකුටිපි තෙන ඣාපිතා භවිස්සති, අහං ඉමස්මිං දානෙ පඨමං පත්තිං තස්ස දම්මීති. තං සුත්වා චොරො භාරියං වත මෙ කම්මං කතං එවං අපකාරකෙ මයි ඉමස්ස කොපමත්තම්පි නත්ථි ඉමස්මිං දානෙ මය්හමෙව පඨමං පත්තිං දෙති අහං ඉමස්මිං දුබ්භාමි, එවරූපං මෙ පුරිසං අඛමාපෙන්තස්ස දෙවදණ්ඩොපි මෙ මත්ථකෙ පතෙය්‍යාති ගන්ත්වා සෙට්ඨිස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා ඛමාහි මෙ සාමීති වත්වා කිං ඉදන්ති වුත්තෙ සාමි එවං අයුත්තකං කම්මං මයා කතං තස්ස මෙ ඛමාහීති ආහ අථ නං සෙට්ඨි-තයා මෙ ඉදඤ්චිදඤ්ච කතන්ති? සබ්බං පුච්ඡිත්වා ආම මයාති වුත්තෙ-ත්වං මයා නදිට්ඨ පුබ්බො කස්මා මෙ කුජ්ඣිත්වා එවමකාසීති? පුච්ඡි, සො එකදිවසං නගරා නික්ඛමන්තෙන වුත්තවචනං සාරෙත්වා ඉමිනා මෙ කාරණෙන කොපො උප්පාදිතොති ආහ. සෙට්ඨි අත්තනා වුත්තභාවං සරිත්වා-ආම තාත වුත්තං මයා තමෙව ඛමාහීති චොරං ඛමාපෙත්වා උට්ඨෙහි තාත ඛමාමි තෙ ගච්ඡ තාතාති ආහ. සචෙ මෙ සාමි ඛමසි සපුත්ත දාරං මං ගෙහෙ දාසං කරොහීති, තාත ත්වං මයා එත්තකෙ කථිතෙ එත්තකං ඡෙදමකාසි, ගෙහෙ වසන්තෙන පන සද්ධිං න සක්කා කිඤ්චි කථෙතුං න මෙ ගෙහෙ තයා වසනකිච්චං අත්ථි ඛමාමි තෙ ගච්ඡ තාතාති, චොරො තං කම්මං කත්වා ආයුපරියොසානෙ අවීචිම්හි නිබ්බත්තෙත්වා දීඝරත්තං තත්ථ පච්චිත්වා විපාකාවසෙසෙන ඉදානි ගිජ්ඣ කූටෙ පබ්බතෙ පච්චතීති, එවං සත්ථා තස්ස පුබ්බකම්මං කථෙත්වා භික්ඛවෙ බාලා නාම පාපානි කරොන්තා න බුජ්ඣන්ති පච්ඡා පන අත්තනා කතකම්මෙහි ඩය්හමානා අනන්තාව අත්තනො දවග්ගිසදි සාව හොන්තීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"අථ පාපානි කම්මානි කරං බාලො න බුජ්ඣති,
සෙහි කම්මෙහි දුම්මෙධො අග්ගිදඩ්ඪොව තප්පතී"ති.

තත්ථ **අථ පාපානීති** න කෙවලං බාලො කොධවසෙන පාපානි කරොති, කරොන්තොපි පන න බුජ්ඣතීති අත්ථො. පාපං

කරොන්තො ච පාපං කරොමීති අබුජ්ඣනකො නාම නත්ථි. ඉමස්ස කම්මස්ස එවරූපො නාම විපාකොති අජානන්තො න බුජ්ඣතීති වුත්තං. **සෙහි** සො තෙහි අත්තනො සන්තකෙහි කම්මෙහි. **දුම්මෙධොති** දුප්පඤ්ඤො පුග්ගලො නිරයෙ නිබ්බත්තිත්වා අග්ගි දඩ්ඪොව තප්පතීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

අජගරපෙතස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

---

10. 7.

“සො දණ්ඩෙනා”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ තිත්ථියා සන්නිපතිත්වා මන්තෙසුං[1]-ජානාථාවුසො කෙන කාරණෙන සමණස්ස ගොතමස්ස ලාභසක්කාරො මහා හුත්වා නිබ්බත්තොති මයං න ජානාම තුම්හෙ පන ජානාථාති?, ආම ජානාම මහාමොග්ගල්ලානං නාම එකං නිස්සාය උප්පන්නො,[2] සො හි දෙවලොකං ගන්ත්වා දෙවතාහි කතකම්මං පුච්ඡිත්වා ආගන්ත්වා මනුස්සානං කථෙති ඉදං නාම කත්වා එවරූපං සම්පත්තිං ලභන්තීති, නිරයෙ නිබ්බත්තානම්පි කම්මං පුච්ඡිත්වා ආගන්ත්වා මනුස්සානං කථෙති ඉදං නාම කත්වා එවරූපං දුක්ඛං අනුභවන්තීති. මනුස්සා තස්ස කථං සුත්වා මහන්තං ලාභසක්කාරං අභිහරන්ති සචෙ තං මාරෙතුං සක්ඛිස්සාම සො ලාභසක්කාරො අම්හාකං නිබ්බත්තිස්සතීති. තෙ අත්ථෙකො උපායොති සබ්බෙ එකච්ඡන්දා හුත්වා යං කිඤ්චි කත්වා තං මාරෙස්සාමාති අත්තනො උපට්ඨාකෙ සමාදපෙත්වා කහාපණසහස්සං[3] ලභිත්වා පුරිසඝාතකම්මං කත්වා චරන්තෙ චොරෙ පක්කොසාපෙත්වා මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො නාම කාළසිලායං වසති තත්ථ ගන්ත්වා තං මාරෙථාති තෙසං කහාපණෙ අදංසු, චොරා ධනලොභෙන සම්පටිච්ඡිත්වා ථෙරං මාරෙස්සාමාති ගන්ත්වා තස්ස වසනට්ඨානං පරිවාරෙසුං, ථෙරො තෙහි පරික්ඛිත්තභාවං ඤත්වා කුඤ්චිකච්ඡිද්දෙන නික්ඛමිත්වා පක්කාමි. තෙ ථෙරං අදිස්වා පුනෙකදිවසං ගන්ත්වා පරික්ඛිපිංසු. ථෙරො ඤත්වා කණ්ණිකාමණ්ඩලං භින්දිත්වා ආකාසං පක්ඛන්දි. එවං තෙ පඨමමාසෙපි මජ්ඣිමමාසෙපි ථෙරං ගහෙතුං නාසක්ඛිංසු, පච්ඡිමමාසෙ පන සම්පත්තෙ ථෙරො අත්තනා කතකම්මස්ස ආකඩ්ඪනභාවං[4] ඤත්වා නාපගඤ්ඡි.[5] චොරා ගන්ත්වා ථෙරං ගහෙත්වා තණ්ඩුලකණමත්තානිස්ස අට්ඨීනි කරොන්තා භින්දිංසු. අථ නං මතොති සඤ්ඤාය එකස්මිං ගුම්බපිට්ඨෙ ඛිපිත්වා පක්කමිංසු. ථෙරො සත්ථාරං පස්සිත්වාව පරිනිබ්බායිස්සාමීති අත්තභාවං ඣානවෙඨනෙන

---

1. ම. චින්තෙසුං.   2. ම. උප්පන්නා.   3. ම. සහස්සං.
4. ම. ආකඩ්ඪිතභාවං.   5. ම. නාපගච්ඡි.

වෙඪෙත්වා පිරං කත්වා ආකාසෙන සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා භන්තෙ පරිනිබ්බායිස්සාමීති ආහ. පරිනිබ්බායිස්සසි මොග්ගල්ලානාති?, ආම භන්තෙති, කත්ථ ගන්ත්වාති?, කාළසිලාපදෙසං භන්තෙති, තෙන හි මොග්ගල්ලාන මය්හං ධම්මං කථෙත්වා යාහි තාදිසස්ස හි මෙ සාවකස්ස ඉදානි දස්සනං නත්ථීති, සො එවං කරිස්සාමි භන්තෙති සත්ථාරං වන්දිත්වා ආකාසං උප්පතිත්වා පරිනිබ්බාණදිවසෙ සාරිපුත්තත්ථෙරො විය නානප්පකාරා ඉද්ධියො කත්වා ධම්මං කථෙත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා කාළසිලාටවිං ගන්ත්වා පරිනිබ්බායි. ථෙරං කිර චොරා මාරෙසුන්ති අයම්පි, කථා සකලජම්බුදීපෙ පත්ථරි. රාජා අජාතසත්තු චොරෙ පරියෙසනත්ථාය චරපුරිසෙ පයොජෙසි. තෙසුපි චොරෙසු සුරාපානෙ සුරං පිවන්තෙසු එකො එකස්ස පිට්ඨිං පහරිත්වා පාතෙසි, සො තං සන්තජ්ජෙත්වා අම්භො දුබ්බිනීත ත්වං කස්මා මෙ පිට්ඨිං පාතෙසීති? ආහ. කිම්පන අරෙ දුට්ඨචොර තයා මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො පඨමං පහටොති?, කිං පන මයා පහටභාවං ත්වං න ජානාසීති? ඉති තෙසං මයා පහටො මයා පහටොති වදන්තානං වචනං සුත්වා තෙ චරපුරිසා තෙ සබ්බෙ චොරෙ ගහෙත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං, රාජා චොරෙ පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡි–තුම්හෙහි ථෙරො මාරිතොති?, ආම දෙවාති, කෙන තුම්හෙ උය්‍යොජිතාති?, නග්ගසමණකෙහි දෙවාති, රාජා පඤ්චසතෙ නග්ගසමණකෙ ගාහාපෙත්වා පඤ්චසතෙහි චොරෙහි සද්ධිං රාජඞ්ගණෙ නාභිප්පමාණෙසු ආවාටෙසු නිඛණාපෙත්වා පලාලෙහි පටිච්ඡාදෙත්වා අග්ගිං දාපෙසි. අථ තෙසං ඣාමභාවං ඤත්වා අයනඞ්ගලෙහි කසාපෙත්වා සබ්බෙ ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං කාරාපෙසි. භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං–මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො අත්තනො අනනුරූපං මරණං පත්තොති, සත්ථා ආගන්ත්වා–කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ–භික්ඛවෙ මහාමොග්ගල්ලානො ඉමස්ස එව අත්තභාවස්ස අනනුරූපං පත්තො පුබ්බෙ පන තෙන කතස්ස කම්මස්ස අනුරූපමෙව මරණං පත්තොති වත්වා කිං පනස්ස භන්තෙ පුබ්බකම්මන්ති පුට්ඨො විත්ථාරෙත්වා කථෙසි:–

අතීතෙ කිර බාරාණසීවාසී එකො කුලපුත්තො සයමෙව කොට්ටනපචනාදීනි කම්මානි කරොන්තො මාතාපිතරො පටිජග්ගි. අථස්ස මාතාපිතරො–තාත ත්වං එකකොව ගෙහෙ ච අරඤ්ඤෙ ච කම්මං කරොන්තො කිලමසි එකං තෙ කුමාරිකං ආනෙමාති[1] වත්වා–අම්ම තාත මය්හං න එවරූපෙන අත්ථො අහං යාව තුම්හෙ ජීවථ තාව වො සහත්ථාව උපට්ඨහිස්සාමීති තෙන පටික්ඛිත්තාපි පුනප්පුන තං යාචිත්වා කුමාරිකං ආනයිංසු. සා කතිපාහමෙව තෙ උපට්ඨහිත්වා පච්ඡා තෙසං දස්සනම්පි අනිච්ඡන්ති න සක්කා තව මාතාපිතූහි සද්ධිං එකට්ඨානෙ වසිතුන්ති උජ්ඣායිත්වා තස්මිං අත්තනො කථං අගණ්හන්තෙ තස්ස

1. ම. ආනෙස්සාමාති.

බහිගතකාලෙ මකචිවාකඛණ්ඩානි ච යාගුඵෙනඤ්ච ගහෙත්වා තත්ථ තත්ථ ආකිරිත්වා තෙනාගන්ත්වා කිං ඉදන්ති පුට්ඨා ආහ.–ඉමෙසං අන්ධමහල්ලකානං එතං කම්මං සබ්බං ගෙහං කිලිට්ඨං කරොන්තා චරන්ති න සක්කා එතෙහි සද්ධිං එකට්ඨානෙ වසිතුන්ති, එවං තාය තං පුනප්පුන කථයමානාය එවරූපොපි පූරිතපාරමීසත්තො මාතාපිතූහි සද්ධිං භිජ්ජි. සො හොතු ජානිස්සාමි තෙසං කත්තබ්බන්ති තෙ භොජාපෙත්වා–අම්ම තාත අසුකට්ඨානෙ නාම තුම්හාකං ඤාතකා ආගමනං පච්චාසිංසන්ති තත්ථ ගමිස්සාමාති තෙ යානකං ආරොපෙත්වා ආදාය ගච්ඡන්තො අටවිමජ්ඣං පත්තකාලෙ–තාත රස්මියො ගණ්හථ ගොණා පදසඤ්ඤාය[1] ගමිස්සන්ති ඉමස්මිං ඨානෙ චොරා වසන්ති අහං ඔතරාමීති පිතුහත්ථෙ රස්මියො දත්වා ඔතරිත්වා ගච්ඡන්තො සද්දං පරිවත්තෙත්වා චොරානං උට්ඨිතසද්දමකාසි. මාතාපිතරො සද්දං සුත්වා චොරා උට්ඨිතාති සඤ්ඤාය–තාත මයං මහල්ලකා ත්වං අත්තානමෙව රක්ඛාහීති ආහංසු. සො මාතාපිතරො තථා විරවන්තෙපි[2] චොරසද්දං කරොන්තො කොට්ටෙත්වා මාරෙත්වා අටවියං ඛිපිත්වා පච්චාගමි. සත්ථා ඉදං තස්ස පුබ්බකම්මං කථෙත්වා භික්ඛවෙ මොග්ගල්ලානො එත්තකං කම්මං කත්වා අනෙකවස්සසතසහස්සානි නිරයෙ පච්චිත්වා විපාකාවසෙසෙන අත්තභාවසතෙ එවමෙවං කොට්ටෙත්වා සඤ්චුණ්ණිතො මරණං පත්තො. එවං මොග්ගල්ලානෙන අත්තනො කම්මානුරූපමෙව මරණං ලද්ධං පඤ්චහි චොරසතෙහි සද්ධිං පඤ්ච තිත්ථියසතානිපි මම පුත්තං අප්පදුට්ඨං පදුස්සිත්වා අනුරූපමෙව මරණං ලභිංසු. අප්පදුට්ඨෙසු[3] පදුස්සන්තො දසහි කාරණෙහි අනය ව්‍යසනං පාපුණාති යෙවාති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:–

"යො දණ්ඩෙන අදණ්ඩෙසු අප්පදුට්ඨෙසු දුස්සති,
දසන්නමඤ්ඤතරං ඨානං ඛිප්පමෙව නිගච්ඡති.

වෙදනං ඵරුසං ජානිං සරීරස්ස ච භෙදනං,
ගරුකං වාපි ආබාධං චිත්තක්ඛෙපං ච පාපුණෙ,
රාජතො ච උපස්සග්ගං අබ්භක්ඛානං ච දාරුණං.

පරික්ඛයං ච ඤාතීනං භොගානං ච පභඞ්ගුරං,[4]
අථ වස්ස අගාරානි අග්ගි ඩහති පාවකො,
කායස්ස භෙදා දුප්පඤ්ඤො නිරයං සො උපපජ්ජතී"ති.

තත්ථ **අදණ්ඩෙසූ**ති කායදණ්ඩාදිරහිතෙසු ඛීණාසවෙසු. **අප්පදුට්ඨෙසූ**ති පරෙසු අත්තනි ච නිරපරාධෙසු **අඤ්ඤතරං ඨාන**න්ති දසසු දුක්ඛකාරණෙසු අඤ්ඤතරං කාරණං. **වෙදන**න්ති සීසරොගාදිභෙදං ඵරුසවෙදනං. **ජානි**න්ති කිච්ඡාධිගතස්ස ජානිං. **භෙදන**න්ති හත්ථච්ඡෙ

1. ම. ගාවොපතොදසඤ්ඤාය.
2. සී. විවරන්තෙපි
3. ම. අප්පදුට්ඨස්ස.
4. ම. පභඞ්ගුනං.

දදිකං සරීරභෙදනං. **ගරුකන්ති** පක්ඛහතඑකචක්ඛුකපීඨසප්පිකුණිභාවකුට්ඨරොගාදිභෙදං ගරුකාබාධං වා. **චිත්තක්ඛෙපන්ති** උම්මාදං. **උපසග්ගන්ති** යසවිලොපං සෙනාපතිට්ඨානාදිඅච්ඡින්දනාදිකං රාජතො උපසග්ගං වා. **අබ්භක්ඛානන්ති** අදිට්ඨඅසුතඅචින්තිතපුබ්බං ඉදං සන්ධිච්ඡෙදාදිකම්මං ඉදං වා[1] රාජාපරාධිකකම්මං[2] තයා කතන්ති එවරූපං දාරුණං අබ්භක්ඛානං වා. **පරික්ඛයං ච ඤාතීනන්ති** අත්තනො අවස්සයො භවිතුං සමත්ථානං ඤාතීනං පරික්ඛයං වා. **පභඞ්ගුරන්ති** පභඞ්ගුභාවං පූතිභාවං, යං හිස්ස ගෙහෙ ධඤ්ඤං තං පූතිභාවං ආපජ්ජති-සුවණ්ණං අඞ්ගාරභාවං මුත්තා කප්පාසට්ඨිභාවං කහාපණං කපාලඛණ්ඩාදිභාවං දිපදචතුප්පදං[3] කාණකුණාදිභාවන්ති අත්ථො. **අග්ගි ඩහතීති** එකසංවච්ඡරෙ ද්වත්තික්ඛත්තුං අඤ්ඤස්මිං ඩාහකෙ **අවිජ්ජමානෙපි** අසනිඅග්ගි වා පතිත්වා ඩහති අත්තනොව ධම්මතාය උට්ඨිතො පාවකො වා ඩහති යෙව. **නිරයන්ති** දිට්ඨෙව ධම්මෙ ඉමෙසං **දසන්නං** ඨානානං අඤ්ඤතරං පත්වා එකංසෙන සම්පරායෙ වත්තබ්බං **දස්සෙතුං නිරයං සො උපපජ්ජතීති** වුත්තං. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස වත්ථු සත්තමං.

---

10. 8

"න නග්ගචරියා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො බහුභණ්ඩිකං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථිවාසී කිරෙකො කුටුම්බිකො භරියාය කාලකතාය පබ්බජි, සො පබ්බජන්තො අත්තනො පරිවෙණඤ්ච අග්ගිසාලඤ්ච භණ්ඩගබ්භඤ්ච සප්පිමධුතෙලාදීහි පූරෙත්වා පබ්බජි. පබ්බජිත්වා ච පන අත්තනො දාසෙ පක්කොසාපෙත්වා යථාරුචිකං ආහාරං පචාපෙත්වා භුඤ්ජති බහුපරික්ඛාරො ච අහොසි. රත්තිං අඤ්ඤං නිවාසනපාරුපණං හොති දිවා අඤ්ඤං, විහාරපච්චන්තෙව වසති. තස්සෙකදිවසං චීවරපච්චත්ථරණානි සුක්ඛාපෙන්තස්ස සෙනාසනචාරිකං ආහිණ්ඩන්තා භික්ඛූ පස්සිත්වා කස්සිමානි ආවුසොති පුච්ඡිත්වා මය්හන්ති වුත්තෙ-ආවුසො භගවතා තීණි චීවරානි අනුඤ්ඤාතානි ත්වං ච පන එවං **අප්පිච්ඡස්ස** බුද්ධස්ස සාසනෙ පබ්බජිත්වා එවං බහුපරික්ඛාරො ජාතොති තං සත්ථු සන්තිකං නෙත්වා-භන්තෙ අයං භික්ඛු අතිබහුභණ්ඩොති ආරොචෙසුං. සත්ථා-සච්චං කිර ත්වං භික්ඛූති පුච්ඡිත්වා සච්චං භන්තෙති වුත්තෙ ආහ-කස්මා පන ත්වං භික්ඛු මයා අප්පිච්ඡතාය ධම්මෙ දෙසිතෙ එවං බහුභණ්ඩො ජාතොති?, සො එත්තකෙනෙව කුපිතො ඉමිනා දානි නීහාරෙන චරිස්සාමීති පාරුපණං ඡඩ්ඩෙත්වා පරිසමජ්ඣෙ එකචීවරො අට්ඨාසි. අථ තං සත්ථා

---

1. ම. අඤ්ඤං වා. 2. ම. රාජපරාධකම්මං. 3. ම. දිපදචතුප්පදකං.

උපත්ථම්භයමානො-නනු ත්වං භික්ඛු පුබ්බෙ හිරොත්තප්පගවෙසකො දකරක්ඛසකාලෙපි හිරොත්තප්පං ගවෙසමානො ද්වාදස වස්සානි විහාසි? කස්මා ඉදානි එවං ගරුකෙ බුද්ධසාසනෙ පබ්බජිත්වා චතුපරිසමජ්ඣෙ පාරුපණං ඡඩ්ඩෙත්වා හිරොත්තප්පං පහාය ඨිතොසීති?, සො තෙසං වචනං සුත්වා හිරොත්තප්පං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා තං චීවරං පාරුපිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. භික්ඛූ තස්සත්ථස්ස විභාවනත්ථං භගවන්තං යාචිංසු, භගවා අතීතං ආහරිත්වා කථෙසි.

අතීතෙ කිර බාරාණසිරඤ්ඤො අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිස්මිං බොධිසත්තො පටිසන්ධිං ගණ්හි. තස්ස නාමකරණදිවසෙ මහිංසකකුමාරොති නාමං කරිංසු. තස්ස කනිට්ඨභාතා චන්දකුමාරො නාම අහොසි. තෙසං මාතරි කාලකතාය රාජා අඤ්ඤං අග්ගමහෙසිට්ඨානෙ ඨපෙසි, සාපි පුත්තං විජායි. සූරියකුමාරොතිස්ස නාමං කරිංසු. තං දිස්වා රාජා තුට්ඨො පුත්තස්ස තෙ වරං දම්මීති ආහ, සා ඉච්ඡිතකාලෙ ගණ්හිස්සාමීති වත්වා පුත්තස්ස වයප්පත්තකාලෙ රාජානං ආහ-දෙවෙන මය්හං පුත්තස්ස ජාතකාලෙ වරො දින්නො ඉදානි පුත්තස්ස මෙ රජ්ජං දෙහීති, රාජා-මම ද්වෙ පුත්තා අග්ගික්ඛන්ධා විය ජලන්තා චරන්ති න සක්කා තස්ස රජ්ජං දාතුන්ති පටික්ඛිපිත්වාපි පුනප්පුන යාචමානමෙව දිස්වා-අයං මෙ පුත්තානං අනත්ථම්පි කරෙය්‍යාති පුත්තෙ පක්කොසාපෙත්වා ආහ-තාතා අහං සූරියකුමාරස්ස ජාතකාලෙ වරං අදාසිං ඉදානිස්ස මාතා රජ්ජං යාචති අහං තස්ස න දාතුකාමො තස්ස මාතා තුම්හාකං අනත්ථම්පි කරෙය්‍ය ගච්ඡථ තුම්හෙ අරඤ්ඤෙ වසිත්වා මමච්චයෙන ආගන්ත්වා රජ්ජං ගණ්හථාති උය්‍යොජෙසි. තෙ පිතරං වන්දිත්වා පාසාදා ඔරොහන්තෙ රාජඞ්ගණෙ කීළමානො සූරියකුමාරො දිස්වා තං කාරණං ඤත්වා තෙහි සද්ධිං නික්ඛමි. තෙසං හිමවන්තං පවිට්ඨකාලෙ බොධිසත්තො මග්ගා ඔක්කම්ම අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසීදිත්වා සූරියකුමාරං ආහ-තාත එතං සරං ගන්ත්වා නහාත්වා ච පිවිත්වා ච අම්හාකං ච පදුමිනිපණ්ණෙහි උදකං ආහරාති, සො පන සරො වෙස්සවණස්ස සන්තිකා එකෙන දකරක්ඛසෙන ලද්ධො හොති. වෙස්සවණො ච තං ආහ-ඨපෙත්වා දෙවධම්මජානනකෙ යෙ ච අඤ්ඤෙ ඉමං සරං ඔතරන්ති තෙ ඛාදිතුං ලභසීති, තතො පට්ඨාය සො තං සරං ඔතිණ්ණොතිණ්ණෙ දෙවධම්මෙ පුච්ඡිත්වා අජානන්තෙ ඛාදති. සූරියකුමාරොපි තං සරං අවීමංසිත්වාව ඔතරි, තෙන ච දෙවධම්මෙ ජානාසීති පුච්ඡිතො දෙවධම්මා නාම චන්දසූරියාති ආහ, අථ නං ත්වං දෙවධම්මෙ න ජානාසීති උදකං පවෙසෙත්වා අත්තනො භවනෙ ඨපෙසි. බොධිසත්තොපි තං චිරායන්තං දිස්වා චන්දකුමාරං පෙසෙසි, සොපි තෙන දෙවධම්මෙ පුච්ඡිතො දෙවධම්මා නාම චතස්සො දිසාති ආහ, දකරක්ඛසො තම්පි උදකං පවෙසෙත්වා තත්ථෙව ඨපෙසි. බොධිසත්තො තස්මිම්පි චිරායන්තෙ අන්තරායෙන භවිතබ්බන්ති සයං ගන්ත්වා ද්වින්නම්පි

ඔතරණපදං දිස්වා අයං සරො රක්ඛසපරිග්ගහිතොති ඤත්වා ඛග්ගං සන්නය්හිත්වා ධනුං ගහෙත්වා අට්ඨාසි, රක්ඛසො තං අනොතරන්තං දිස්වා වනකම්මිකපුරිසවෙසෙනාගන්ත්වා ආහ.-භො පුරිස ත්වං මග්ගකිලන්තො කස්මා ඉමං ඔතරිත්වා නහාත්වා ච පිවිත්වා ච භිසමූලාලං ඛාදිත්වා පුප්ඵානි පිළන්ධිත්වා න ගච්ඡසීති?, බොධිසත්තො තං දිස්වා එසො යක්ඛොති ඤත්වා තයා මෙ භාතරො ගහිතාති? ආහ, ආම මයා ගහිතාති, කිං කාරණාති?, අහං ඉමං සරං ඔතිණ්ණොතිණ්ණෙ ලභාමීති, කිං පන සබ්බෙව ලභසීති?, දෙවධම්මෙ ජානනකෙ ඨපෙත්වා අවසෙසෙ ලභාමීති, අත්ථි පන තෙ දෙවධම්මෙහි අත්ථොති?, ආම අත්ථීති, අහං කථෙස්සාමීති, තෙන හි කථෙහීති, න සක්කා කිලිට්ඨගත්තෙන කථෙතුන්ති, යක්ඛො බොධිසත්තං නහාපෙත්වා පානීයං පායෙත්වා අලඞ්කරිත්වා අලඞ්කතමණ්ඩපමජ්ඣෙ පල්ලඞ්කං ආරොපෙත්වා සයමස්ස පාදමූලෙ නිසීදි. අථ තං බොධිසත්තො සක්කච්චං සුණාහීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"හිරිඔත්තප්පසම්පන්නා සුක්කධම්ම සමාහිතා,
සන්තො සප්පුරිසා ලොකෙ දෙවධම්මාති වුච්චරෙ"ති.

යක්ඛො ඉමං ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නො බොධිසත්තං ආහ-පණ්ඩිත අහං තෙ පසන්නො එකං භාතරං ධම්මිකතරං ආනෙමීති, කනිට්ඨං ආනෙහීති, පණ්ඩිත ත්වං කෙවලං දෙවධම්මෙ ජානාසි යෙව න පන තෙසු වත්තසීති, කිං කාරණාති?, යස්මා ජෙට්ඨකං ඨපෙත්වා කනිට්ඨං ආනාපෙන්තො ජෙට්ඨාපචායිකකම්මං න කරොසීති? දෙවධම්මෙ චාහං යක්ඛ ජානාමි තෙසු ච වත්තාමි මයං හි එතං නිස්සාය ඉමං අරඤ්ඤං පවිට්ඨා එතස්ස හි අත්ථාය අම්හාකං පිතරං එතස්ස මාතා රජ්ජං යාචි, අම්හාකං පන පිතා තං වරං අදත්වා අම්හාකං අනුරක්ඛණත්ථාය අරඤ්ඤවාසං අනුජානි, සො කුමාරො අනිවත්තිත්වා අම්හෙහි සද්ධිං ආගතො. තං අරඤ්ඤෙ එකො යක්ඛො ඛාදීති වුත්තෙපි න කොචි සද්දහිස්සති තෙනාහං ගරහභයභීතො තමෙව ආනාපෙමීති. යක්ඛො බොධිසත්තස්ස පසීදිත්වා සාධු පණ්ඩිත ත්වමෙව දෙවධම්මං ජානාසීති ද්වෙපි භාතරො ආනෙත්වා අදාසි, අථ තං බොධිසත්තො යක්ඛභාවෙ ආදීනවං කථෙත්වා පඤ්චසු සීලෙසු පතිට්ඨාපෙසි. සො තෙන සුසංවිහිතාරක්ඛො තස්මිං අරඤ්ඤෙ වසිත්වා පිතරි කාලකතෙ යක්ඛං ආදාය බාරාණසිං ගන්ත්වා රජ්ජං ගහෙත්වා චන්දකුමාරස්ස උපරජ්ජං සුරියකුමාරස්ස සෙනාපතිට්ඨානං දත්වා යක්ඛස්ස රමණීයෙ ඨානෙ ආයතනං කාරාපෙත්වා යථා සො ලාභග්ගප්පත්තො හොති තථා අකාසි. සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා ජාතකං සමොධානෙසි. තදා රක්ඛසො බහුභණ්ඩිකො අහොසි, සුරියකුමාරො ආනන්දො, චන්දකුමාරො සාරිපුත්තො මහිංසක කුමාරො පන අහමෙවාති එවං සත්ථා ජාතකං කථෙත්වා-එවං භික්ඛවෙ පුබ්බෙ දෙවධම්මෙ ගවෙසමානො හිරොත්තප්පසම්පන්නො විචරිත්වා

ඉදානි චතුපරිසමජ්ඣෙ ඉමිනා නීහාරෙන ඨත්වා මම පුරතො අප්පිච්ඡොම්හීති වදන්තො අයුත්තං අකාසි න හි සාටකපටික්ඛෙපාදිමත්තෙන සමණො නාම හොතීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

“න නග්ගචරියා න ජටා න පඞ්කා
නානාසකා ථණ්ඩිලසායිකා වා,
රජො ච ජල්ලං උක්කුටිකප්පධානං
සොධෙන්ති මච්චං අවිතිණ්ණකඞ්ඛං”ති.

තත්ථ **නානාසකා**ති න අනසකා[1] භත්තපටික්ඛෙපකාති අත්ථො. **ථණ්ඩිලසායිකා**ති භූමිසයනා.[2] **රජොච ජල්ලං**ති කද්දමලිම්පනාකාරෙන[3] සරීරෙ සන්නිචිතරජො. **උක්කුටිකප්පධාන**න්ති උක්කුටිකභාවෙන ආරද්ධවිරියං. ඉදං වුත්තං හොති–යො හි මච්චො එවං අහං ලොකනිස්සරණසඞ්ඛාතං සුද්ධිං පාපුණිස්සාමීති ඉමෙසු නග්ගචරියාදීසු යංකිඤ්චි සමාදාය වත්තෙය්‍ය සො කෙවලං මිච්ඡාදස්සනං චෙව වඩ්ඪෙය්‍ය[4] කිලමථස්ස ච භාගී අස්ස, එතානි සුසමාදින්නානිපි අට්ඨවත්ථුකාය කඞ්ඛාය අවිතිණ්ණභාවෙන අවිතිණ්ණකඞ්ඛං මච්චං න සොධෙන්තීති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

බහුභණ්ඩිකත්ථෙරස්ස වත්ථු අට්ඨමං.

---

10. 9.

“අලඞ්කතො චෙපී”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සන්තතිමහාමත්තං ආරබ්භ කථෙසි.

සො හි එකස්මිං කාලෙ රඤ්ඤො පසෙනදිස්ස පච්චන්තං කුපිතං වූපසමෙත්වා ආගතො, අථස්ස රාජා තුට්ඨො සත්ත දිවසානි රජ්ජං දත්වා එකං නච්චගීතකුසලං ඉත්ථිං අදාසි. සො සත්තදිවසානි සුරමදමත්තො හුත්වා සත්තමෙ දිවසෙ සබ්බාලඞ්කාරපටිමණ්ඩිතො හත්ථික්ඛන්ධවරගතො හුත්වා නහානතිත්ථං ගච්ඡන්තො සත්ථාරං පිණ්ඩාය පවිසන්තං ද්වාරන්තරෙ දිස්වා හත්ථික්ඛන්ධගතොව සීසං චාලෙත්වා වන්දිත්වා පක්කාමි. සත්ථා සිතං කත්වා කො නු ඛො භන්තෙ සිතපාතුකරණෙ හෙතූති ආනන්දත්ථෙරෙන පුට්ඨො සිතකාරණං ආවිකරොන්තො ආහ–පස්සථානන්ද[5] සන්තතිමහාමත්තං අජ්ජෙව සබ්බාභරණපටිමණ්ඩිතොව මම සන්තිකං ආගන්ත්වා චතුප්පදිකගාථාවසානෙ අරහත්තං පත්වා සත්තතාලමත්තෙ ආකාසෙ නිසීදිත්වා පරිනිබ්බායිස්සතීති, මහාජනො සත්ථු ථෙරෙන සද්ධිං කථෙන්තස්ස වචනං අස්සොසි. තත්ථ මිච්ඡාදිට්ඨිකා චින්තයුං–පස්සථ සමණස්ස

1. ම. අනාසයා. 2. ම. භූමිසයනං සයිකාවා.
3. ම. කද්දමලෙපනාකාරෙන. 4. ම. පවත්තෙය්‍ය. 5. ම. පස්සානන්ද.

ගොතමස්ස කිරියං මුඛප්පත්තමෙව[1] භාසති අජ්ජ කිර එස එවං සුරාමදමත්තො යථාලඞ්කතොව එතස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පරිනිබ්බායිස්සති අජ්ජෙව තං මුසාවාදෙන නිග්ගණ්හිස්සාමාති. සම්මාදිට්ඨිකා චින්තයිංසු-අහො බුද්ධානං මහානුභාවතා අජ්ජ බුද්ධලීලඤ්චෙව සන්තතිමහාමත්තලීලඤ්ච දට්ඨුං ලභිස්සාමාති. සන්තතිමහාමත්තොපි නහානතිත්ථෙ දිවසභාගං උදකකීළං කීළිත්වා උය්‍යානං ගන්ත්වා ආපානභූමියං නිසීදි. සාපි ඉත්ථී රඞ්ගමජ්ඣං ඔතරිත්වා නච්චගීතං දස්සෙතුං ආරභි, තස්සා සරීර ලීලාය දස්සනත්ථං සත්තාහං අප්පාහාරතාය තං දිවසං නච්ච ගීතං දස්සයමානාය අන්තො කුච්ඡියං සත්ථකවාතා සමුට්ඨාය හදය මංසං කන්තිත්වා අගමංසු. සා තඞ්ඛණංයෙව මුඛෙන චෙව අක්ඛීහි ච විවටෙහි කාලමකාසි. සන්තතිමහාමත්තො උපධාරෙථ නන්ති වත්වා නිරුද්ධා සාමීති වුත්තමත්තෙ යෙව බලවසොකාභිභූතො, තං ඛණං යෙවස්ස සත්තාහං පීතසුරා තත්තකපාලෙ උදකබින්දු විය පරික්ඛයං අගමාසි. සො-න මෙ ඉමං සොකං අඤ්ඤො නිබ්බාපෙතුං සක්ඛිස්සති අඤ්ඤත්‍ර තථාගතෙනාති බලකායපරිවුතො සායණ්හසමයෙ සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එවමාහ-භන්තෙ එවරූපො මෙ සොකො උප්පන්නො තං මෙ තුම්හෙ නිබ්බාපෙතුං සක්ඛිස්සථාති ආගතොම්හි, පටිසරණං මෙ හොථාති, අථ නං සත්ථා-සොකං නිබ්බාපෙතුං සමත්ථස්සෙව සන්තිකං ආගතොසි ඉමිස්සා හි ඉත්ථියා ඉමිනාව ආකා රෙන මතකාලෙ තව රොදන්තස්ස පග්ඝරිතඅස්සූනි චතුන්නං සමුද්දානං උදකතො අතිරෙකතරානීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“යං පුබ්බෙ තං විසොසෙහි[2] පච්ඡා තෙ මාහු කිඤ්චනං,
මජ්ඣෙ චෙ නො ගහිස්සසි උපසන්තො චරිස්සසී”ති.

ගාථාපරියොසානෙ සන්තතිමහාමත්තො අරහත්තං පත්වා අත්තනො ආයුසඞ්ඛාරං ඔලොකෙන්තො තස්ස අප්පවත්තනභාවං ඤත්වා සත්ථාරං ආහ-භන්තෙ පරිනිබ්බාණං මෙ අනුජානාථාති, සත්ථා තෙන කතකම්මං ජානන්තොපි මුසාවාදෙන නිග්ගණ්හනත්ථං සන්නි පතිතා මිච්ඡාදිට්ඨිකා ඔකාසං න ලභිස්සන්ති බුද්ධලීලඤ්චෙව සන්තති මහාමත්තලීලඤ්ච පස්සිස්සාමාති සන්නිපතිතා සම්මාදිට්ඨිකා ඉමිනා කතකම්මං සුත්වා පුඤ්ඤෙසු ආදරං කරිස්සන්තීති සල්ලක්ඛෙත්වා තෙන හි තයා කතකම්මං මය්හං කථෙහි කථෙන්තො ච භූමියං ඨිතො අකථෙත්වා සත්තතාලප්පමාණමත්තෙ ආකාසෙ ඨිතො කථෙ හීති ආහ, සො සාධු භන්තෙති සත්ථාරං වන්දිත්වා එකතාලප්පමාණං උග්ගම්ම ඔරොහිත්වා පුන සත්ථාරං වන්දිත්වා උග්ගච්ඡන්තො පටිපාටියා සත්තතාලප්පමාණෙ ආකාසෙ පල්ලඞ්කෙන නිසීදිත්වා සුණාථ මෙ භන්තෙ පුබ්බකම්මන්ති වත්වා ආහ:-

1. ම. මුඛමත්තමෙව. 2. ම. විසොධෙහි.

ඉතො එකනවුතිකප්පෙ විපස්සිබුද්ධකාලෙ අහං බන්ධුමතී නාම නගරෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා චින්තෙසිං–කින්නු ඛො පරෙසං ඡෙදං වා පීළං වා අකරණකම්මන්ති, උපධාරෙන්තො ධම්මඝොසකකම්මං දිස්වා තතො පට්ඨාය තං කාරෙන්තො මහාජනං සමාදපෙත්වා පුඤ්ඤානි කාරෙමි උපොසථදිවසෙසු උපොසථං සමාදියාමි[1] දානං දදාමි[2] ධම්මං සුණාමි[3] බුද්ධරතනාදීහි සදිසං අඤ්ඤරතනං නාම නත්ථි තිණ්ණං රතනානං සක්කාරං කාරෙථාති උග්ඝොසෙන්තො විචරාමි, තස්ස මය්හං සද්දං සුත්වා බුද්ධපිතා බන්ධුමතිමහාරාජා මං පක්කොසාපෙත්වා තාත කිං කාරෙන්තො විචරසීති පුච්ඡිත්වා–දෙව තිණ්ණං රතනානං ගුණං පකාසෙත්වා මහාජනං පුඤ්ඤකම්මෙසු සමාදපෙන්තො විචරාමීති වුත්තෙ–කත්ථ නිසින්නො විචරසීති මං පුච්ඡිත්වා පදසාව දෙවාති මයා වුත්තෙ–තාත න ත්වං එවං විචරිතුං අරහසි ඉමං පුප්ඵදාමං පිළන්ධිත්වා අස්සපිට්ඨෙ නිසින්නොව විචරාති මය්හං මුත්තාදාමසදිසං පුප්ඵදාමං දත්වා අස්සං අදාසි. අථ මං රඤ්ඤා දින්නපරිහාරෙන තථෙව උග්ඝොසෙත්වා විචරන්තං පුනපි රාජා පක්කොසාපෙත්වා තාත කිං කරොන්තො විචරසීති පුච්ඡිත්වා තදෙව දෙවාති වුත්තෙ–තාත අස්සොපි තෙ නානුච්ඡවිකො ඉධ නිසීදිත්වා විචරාති චතුසින්ධවයුත්තං රථං අදාසි. තතියවාරෙපි මෙ රාජා සද්දං සුත්වා පක්කොසාපෙත්වා තාත කිං කරොන්තො විචරසීති පුච්ඡිත්වා තදෙව දෙවාති වුත්තෙ–තාත රථොපි තෙ නානුච්ඡවිකොති මය්හං මහන්තං භොගං මහාපසාධනඤ්ච දත්වා එකං හත්ථිමදාසි. ස්වාහං සබ්බාභරණපටිමණ්ඩිතො හත්ථික්ඛන්ධෙ නිසීදිත්වා අසීතිවස්සසහස්සානි ධම්මඝොසකකම්මං අකාසිං, තස්ස මෙ එත්තකං කාලං කායතො චන්දනගන්ධො වායති මුඛතො උප්පලගන්ධො වායති ඉදං මයා කතකම්මන්ති එවං සො අත්තනො පුබ්බකම්මං කථෙත්වා ආකාසෙ නිසින්නොව තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා පරිනිබ්බායි, සරීරෙ අග්ගිජාලා උට්ඨහිත්වා මංසලොහිතං ඣාපෙසි සුමනපුප්ඵානි විය ධාතුයො අවසිස්සිංසු, සත්ථා සුද්ධවත්ථං පසාරෙසි ධාතුයො තත්ථ පතිංසු, තා පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා චාතුම්මහාපථෙ ථූපං කාරෙසි–මහාජනො වන්දිත්වා පුඤ්ඤභාගී භවිස්සතීති. ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං–සන්තතිමහාමත්තො ගාථාවසානෙ අරහත්තං පත්වා අලඞ්කතපටියත්තොව ආකාසෙ නිසීදිත්වා පරිනිබ්බුතො, කින්නු ඛො එතං සමණොති වත්තුං වට්ටති උදාහු බ්‍රාහ්මණොති? සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ–භික්ඛවෙ මම පුත්තං සමණොතිපි වත්තුං වට්ටති සෙවාති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

---

1. ම. සමාදියථ. 2. ම. දෙථ. 3. ම. සුණාථ.

"අලඞ්කතො චෙපි සමචරෙය්‍ය
සන්තො දන්තො නියතො බ්‍රහ්මචාරී,
සබ්බෙසු භූතෙසු නිධාය දණ්ඩං
සො බ්‍රාහ්මණො සො සමණො ස භික්ඛූ"ති.

තත්‍ථ **අලඞ්කතො**ති වත්‍ථාභරණපටිමණ්ඩිතො. තස්සත්‍ථො-වත්‍ථාලඞ්කරාදීහි අලඞ්කතො චෙපි පුග්ගලො කායාදීහි **සමචරෙය්‍ය**, රාගාදිවූපසමෙන **සන්තො**, ඉන්ද්‍රියදමනෙන **දන්තො**, චතුමග්ගනියමෙන **නියතො**, සෙට්ඨචරියාය **බ්‍රහ්මචාරී**, කායදණ්ඩාදීනං ඔරොපිතතාය **සබ්බෙසු භූතෙසු** නිහිතදණ්ඩො, සො එවරූපො බාහිතපාපත්තා **බ්‍රාහ්මණො**තිපි සමිතපාපත්තා **සමණො**තිපි භින්නකිලෙසත්තා **භික්ඛූ**තිපි වත්තබ්බො යෙවාති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සන්තතිමහාමත්තස්ස වත්‍ථු නවමං.

---

10. 10.

"හිරීනිසෙධො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පිලොතිකත්‍ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි දිවසෙ ආනන්දත්‍ථෙරො එකං පිලොතිඛණ්ඩ නිවත්‍ථං කපාලං ආදාය චරන්තං දාරකං දිස්වා කිං තෙ එවං විචරිත්වා ජීවනතො[1] පබ්බජ්ජා න උත්තරිතරාති වත්වා-භන්තෙ කො මං පබ්බාජෙස්සතීති වුත්තෙ-අහං පබ්බාජෙස්සාමීති තං ආදාය ගන්ත්වා සහත්‍ථා න්හාපෙත්වා කම්මට්ඨානං දත්වා පබ්බාජෙසි, තස්ස පන නිවත්‍ථපිලොතිඛණ්ඩං පසාරෙත්වා ඔලොකෙන්තො පරිස්සාවනකරණමත්තම්පි ගය්හූපගං කිඤ්චිප්පදෙසං අදිස්වා කපාලෙන සද්ධිං එකිස්සා රුක්ඛසාඛාය ඨපෙසි, සොපි පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො බුද්ධානං උප්පන්නලාභසක්කාරං පරිභුඤ්ජමානො මහග්ඝානි චීවරානි අච්ඡාදෙත්වා විචරන්තො ථූලසරීරො හුත්වා උක්කණ්ඨිත්වා කිමෙම ජනස්ස සද්ධාදෙය්‍යං නිවාසෙත්වා විචරණෙන[2] අත්තනො පිලොතිකමෙව නිවාසෙස්සාමීති තං ඨානං ගන්ත්වා පිලොතිකං ගහෙත්වා අහිරික නිල්ලජ්ජ එවරූපානං වත්‍ථානං අච්ඡාදනට්ඨානං පහාය ඉමං පිලොතිකඛණ්ඩං නිවාසෙත්වා කපාලහත්‍ථො භික්ඛාය චරිතුං ගච්ඡසීති තං ආරම්මණං කත්වා අත්තනාව අත්තානං ඔවදි, ඔවදන්තස්සෙව පනස්ස චිත්තං සන්නිසීදි, සො තං පිලොතිකං තත්‍ථෙව පටිසාමෙත්වා නිවත්තිත්වා විහාරමෙව ගතො, සො කතිපාහච්චයෙන පුනපි උක්කණ්ඨිත්වා තථෙව කත්වා නිවත්ති පුනපි තථෙවාති තං එවං අපරාපරං විචරන්තං දිස්වා භික්ඛූ කහං ආවුසො ගච්ඡසීති පුච්ඡන්ති, සො ආචරියස්ස සන්තිකං ගච්ඡාමි ආවුසොති වත්වා එතෙනෙව නීහාරෙන

1. ම. ජීවිතතො. 2. ම. විචරන්තෙන.

අත්තනො පිලොතිකඛණ්ඩමෙව ආරම්මණං කත්වා අත්තානං නිසෙධෙත්වා කතිපාහෙනෙව අරහත්තං පාපුණි. භික්ඛූ ආහංසු- කිං ආවුසො නදානි ආචරියස්ස සන්තිකං ගච්ඡසි නනු අයං තව විචරණමග්ගොති?, ආවුසො ආචරියෙන සද්ධිං සංසග්ගෙ සති ගතොම්හි ඉදානි පන මෙ පච්ඡින්නො සංසග්ගො තෙනස්ස සන්තිකං න ගච්ඡාමීති, භික්ඛූ තථාගතස්ස ආරොචෙසුං, භන්තෙ පිලොතිකත්ථෙරො අඤ්ඤං ව්‍යාකරොතීති; කිමාහ භික්ඛවෙති? ඉදං නාම භන්තෙති, තං සුත්වා සත්ථා ආම භික්ඛවෙ මම පුත්තො සංසග්ගෙ සති ආචරියස්ස සන්තිකං ගතො ඉදානි පනස්ස සංසග්ගො ඡින්නො අත්තනාව අත්තානං නිසෙධෙත්වා අරහත්තං පත්තොති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"හිරීනිසෙධො පුරිසො කොචි ලොකස්මිං විජ්ජති,
යො නිද්දං අපබොධති[1] අස්සො භද්‍රො කසාමිව.

අස්සො යථා භද්‍රො කසානිවිට්ඨො
ආතාපිනො සංවෙගිනො භවාථ,
සද්ධාය සීලෙන ච විරියෙන ච
සමාධිනා ධම්මවිනිච්ඡයෙන ච;
සම්පන්නවිජ්ජාචරණා පතිස්සතා,
පහස්සථ[2] දුක්ඛමිදං අනප්පක"න්ති.

තත්ථ අත්තනො උප්පන්නං අකුසලවිතක්කං හිරියා නිසෙධෙතීති **හිරීනිසෙධො; කොචි ලොකස්මි**න්ති එවරූපො දුල්ලභො කොචිදෙව ලොකස්මිං විජ්ජති. **යො නිද්ද**න්ති අප්පමත්තො සමණධම්මං කරොන්තො අත්තනො උප්පන්නං නිද්දං, අපහරන්තො බුජ්ඣතීති **අපබොධති, කසාමිවා**ති යථා භද්‍රො අස්සො අත්තනි පතමානං කසං අපහරති අත්තනි පතිතුං න දෙති යො එවං නිද්දං අපබොධති සො දුල්ලභොති අත්ථො. දුතියගාථාය අයං සඞ්ඛෙපත්ථො-භික්ඛවෙ යථා භද්‍රො අස්සො පමාදමාගම්ම කසාය නිවිට්ඨො අහම්පි නාම කසාය පහටොති අපරභාගෙ ආතප්පං කරොති එවං තුම්හෙපි ආතාපිනො සංවෙගිනො භවාථ එවම්භූතා ලොකියලොකුත්තරාය දුවිධාය සද්ධාය ච චතුපාරිසුද්ධිසීලෙන ච කායිකචෙතසිකවිරියෙන ච අට්ඨසමාපත්තිසමාධිනා ච කාරණාකාරණජානනලක්ඛණෙන ධම්මවිනිච්ඡයෙන ච සමන්නාගතා හුත්වා තිස්සන්නං වා අට්ඨන්නං වා විජ්ජානං පඤ්චදසන්නඤ්ච චරණානං සම්පත්තියා සම්පන්නවිජ්ජාචරණා උපට්ඨිතසතිතාය පතිස්සතා හුත්වා ඉදං අනප්පකං වට්ටදුක්ඛං පජහිස්සථාති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

පිලොතිකත්ථෙරස්ස වත්ථු දසමං.

---

1. ම. අප්පබොධෙති.　　2. ම. පජහිස්සථ.

10. 11.

"උදකං හි නයන්ති"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සුඛසාමණෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

අතීතස්මිං හි බාරාණසිසෙට්ඨිනො ගන්ධකුමාරො නාම පුත්තො අහොසි, රාජා තස්ස පිතරි කාලකතෙ තං පක්කොසාපෙත්වා සමස්සාසෙත්වා මහන්තෙන සක්කාරෙන තස්සෙව සෙට්ඨිට්ඨානං අදාසි, සො තතො පට්ඨාය ගන්ධසෙට්ඨිති පඤ්ඤායි, අථස්ස භණ්ඩාගාරිකො ධනගබ්භද්වාරං විවරිත්වා සාමි ඉදන්තෙ එත්තකං පිතුධනං එත්තකං පිතාමහාදීනන්ති[1] නීහරිත්වා දස්සෙසි, සො තං ධනරාසිං ඔලොකෙත්වා ආහ- කිං පන තෙ ඉමං ධනං ගහෙත්වාව න ගමිංසූති, සාමි ධනං ගහෙත්වාව ගතා නාම නත්ථි අත්තනා කතං කුසලාකුසලමෙව හි ආදාය සත්තා ගච්ඡන්තීති, සො චින්තෙසි- තෙ බාලතාය ධනං ඨපෙත්වා පහාය ගතා, අහං පනෙතං ගහෙත්වාව ගමිස්සාමීති, එවං චින්තෙන්තො පන දානං වා දස්සාමි පූජං වා කරිස්සාමීති අචින්තෙත්වා ඉමං සබ්බං ඛාදිත්වාව ගමිස්සාමීති චින්තෙසි, සො සතසහස්සං විස්සජ්ජෙත්වා ඵලිකමයං නහානකොට්ඨකං කාරෙසි, සතසහස්සං දත්වා ඵලිකමයමෙව නහානඵලකං සතසහස්සං දත්වා නිසීදනපල්ලඞ්කං සතසහස්සං දත්වා භොජනපාතිං සතසහස්සමෙව දත්වා භොජනට්ඨානෙ මණ්ඩපං කාරාපෙසි, සතසහස්සං දත්වා භොජනපාතියා ආසිත්තකූපධානං කාරාපෙසි, සතසහස්සෙනෙව ගෙහෙ සීහපඤ්ජරං ගණ්හාපෙසි, අත්තනො පාතරාසත්ථාය සහස්සං අදාසි සායමාසත්ථායපි සහස්සමෙව, පුණ්ණමදිවසෙ පන භොජනත්ථාය සතසහස්සං දාපෙසි, තං භත්තං භුඤ්ජනදිවසෙ සතසහස්සං විස්සජ්ජෙත්වා නගරං අලඞ්කරිත්වා භෙරිං චරාපෙසි, ගන්ධසෙට්ඨිස්ස කිර භත්තභුඤ්ජනාකාරං ඔලොකෙතූති මහාජනො මඤ්චාතිමඤ්චෙ බන්ධිත්වා සන්නිපති, සොපි සතසහස්සග්ඝනිකෙ නහානකොට්ඨකෙ සතසහස්සග්ඝනිකෙ පල්ලඞ්කෙ නිසීදිත්වා සොළසගන්ධොදකඝටෙහි නහාත්වා තං සීහපඤ්ජරං විවරිත්වා තස්මිං පල්ලඞ්කෙ නිසීදි, අථස්ස තස්මිං ආසිත්තකූපධානෙ තං පාතිං ඨපෙත්වා භොජනං වඩ්ඪෙසුං, සො නාටකපරිවුතො එවරූපාය සම්පත්තියා තං භොජනං භුඤ්ජති, අපරෙන සමයෙන එකො ගාමිකමනුස්සො අත්තනො පරිබ්බයාහරණත්ථං දාරුආදීනි යානකෙ පක්ඛිපිත්වා නගරං ගන්ත්වා සහායකස්ස ගෙහෙ නිවාසං ගණ්හි, තදා පන පුණ්ණමදිවසො හොති, ගන්ධසෙට්ඨිනො භුඤ්ජනලීළ්හං ඔලොකෙන්තූති නගරෙ භෙරිං චරාපෙසුං, අථ නං සො සහායකො ආහ- ගන්ධසෙට්ඨිනො භුඤ්ජනලීළ්හං දිට්ඨපුබ්බන්ති? න දිට්ඨපුබ්බං සම්මාති, තෙන හි එහි ගච්ඡාම අයං නගරෙ භෙරි චරති[2] මහාසම්පත්තිං පස්සිස්සාමාති නගරවාසී ජනපදවාසිං ගහෙත්වා අගමාසි මහාජනො මඤ්චාතිමඤ්චෙ අභිරූහිත්වා පස්සති ගාමවාසී භත්තගන්ධං ඝායිත්වාව නගරවාසිං ආහ මය්හං එත්ථාය

1. ම. පිතාමහධනන්ති. 2. ම. භෙරිංචරාපෙති.

පාතියා භත්තපිණ්ඩෙ පිපාසා ජාතාති, සම්ම මා එතං පත්ථෙසි න සක්කා ලද්ධුන්ති, සම්ම අලභන්තො න ජීවිස්සාමීති, සො තං පටිබාහිතුං අසක්කොන්තො පරිසපරියන්තෙ ඨත්වා පණාමාමි තෙ සාමීති තික්ඛත්තුං මහාසද්දං නිච්ඡාරෙත්වා කො එසොති වුත්තෙ-අහං සාමීති, කිං එතන්ති? අයං එකො ගාමවාසී තුම්හාකං පාතියං භත්තපිණ්ඩෙ පිපාසං උප්පාදෙසි එකං භත්තපිණ්ඩං දාපෙථාති, න සක්කා ලද්ධුන්ති, කිං සම්ම සුතං තෙති?, සුතං මෙ අපිච ලභන්තො ජීවිස්සාමි අලභන්තස්ස මෙ මරණං භවිස්සතීති, සො පුනපි විරවි අයං කිර සාමි අලභන්තො මරිස්සති ජීවිතමස්ස දෙථාති, ගෙම්හා භත්තපිණ්ඩා නාම සතම්පි අග්ඝන්ති සතවයම්පි අග්ඝන්ති යො යො යාචති තස්ස තස්ස දදමානා මයං කිං භුඤ්ජිස්සාමාති, සාමි අයං අලභන්තො මරිස්සති ජීවිතමස්ස දෙථාති, න සක්කාව ලද්ධුං යදි පන අලභන්තො න ජීවති තීණි සංවච්ඡරානි මම ගෙහෙ භතිං කරොතු එවමස්ස භත්තපාතිං දාපෙස්සාමාති, ගාමවාසී තං සුත්වා එවං හොතු සම්මාති සහායකං වත්වා පුත්තදාරං පහාය භත්තපාතිඅත්ථාය තීණි සංවච්ඡරානි භතිං කරිස්සාමීති සෙට්ඨිස්ස ගෙහං පාවිසි, සො භතිං කරොන්තො සබ්බකිච්චානි සක්කච්චං අකාසි, ගෙහෙ වා අරඤ්ඤෙ වා දිවා වා රත්තිං වා සබ්බානි කත්තබ්බකම්මානි කතානෙව පඤ්ඤායිංසු, භත්තභතිකොති වුත්තෙ සකලනගරෙ පඤ්ඤායි, අථස්ස දිවසෙ පරිපුණ්ණෙ භත්තවෙය්‍යාවටිකො ආහ-භත්තභතිකස්ස දිවසො පුණ්ණො දුක්කරං තෙන කතං තීණි සංවච්ඡරානි භතිං කරොන්තෙන එකම්පි කම්මං න කොපිතපුබ්බන්ති, අථස්ස සෙට්ඨි අත්තනො සායංපාතරාසත්ථාය ද්වෙසහස්සානි තස්ස පාතරාසත්ථාය සහස්සන්ති තීණි සහස්සානි දාපෙත්වා ආහ-අජ්ජ මය්හං කාතබ්බං පරිහාරං තස්සෙව කරොථාති, වත්වා ච පන ඨපෙත්වා එකං චින්තාමණිං නාම පියභරියං අවසෙසජනම්පි අජ්ජ තමෙව පරිවාරෙථාති වත්වා සබ්බසම්පත්තිං නිය්‍යාදෙසි, සො සෙට්ඨිනො නහානොදකෙන තස්සෙව කොට්ඨකෙ තස්මිං ඵලකෙ නිසින්නො නහාත්වා තස්සෙව නිවාසනසාටකෙ නිවාසෙත්වා තස්සෙව පල්ලඞ්කෙ නිසීදි, සෙට්ඨිපි නගරෙ භෙරිං චරාපෙසි, භත්තභතිකො ගන්ධසෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ තීණි සංවච්ඡරානි භතිං කත්වා භත්තපාතිං ලභි, තස්ස භුඤ්ජනසම්පත්තිං ඔලොකෙන්තූති, මහාජනො මඤ්චාතිමඤ්චෙ අභිරුහිත්වා පස්සති, ඔලොකිතඔලොකිතට්ඨානං කම්පනාකාරප්පත්තං අහොසි, නාටකා පරිවාරෙත්වා අට්ඨංසු, තස්ස පුරතො භත්තපාතිං වඩ්ඪෙත්වා ඨපයිංසු, අථස්ස හත්ථධොවනවෙලාය ගන්ධමාදනෙ එකො පච්චෙකබුද්ධො සත්තමෙ දිවසෙ සමාපත්තිතො වුට්ඨාය කත්ථ නු ඛො අජ්ජ භික්ඛාචාරත්ථාය ගච්ඡාමීති උපධාරෙන්තො භත්තභතිකං අද්දස, අථස්ස එතදහොසි-අයං තීණි සංවච්ඡරානි භතිං කත්වා භත්තපාතිං ලභි, අත්ථි නු ඛො එතස්ස සද්ධා නත්ථීති උපධාරෙන්තො අත්ථීති ච ඤත්වා සද්ධාපි එකච්චෙ සංගහං කාතුං න සක්කොන්ති සක්ඛිස්සති නු ඛො මෙ සංගහං කාතුන්ති, අථ නං සක්ඛිස්සති චෙව

මම ච පන සඞ්ගහකරණං නිස්සාය මහාසම්පත්තිං ලභිස්සතීති ඤත්වා චීවරං පාරුපිත්වා පත්තමාදාය වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා පරිසන්තරෙන ආගන්ත්වා තස්ස පුරතො ඨිතමෙව අත්තානං දස්සෙසි, සො පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා චින්තෙසි–අහං පුබ්බෙ අදින්නභාවෙන එකිස්සා භත්තපාතියා අත්ථාය තීණි සංවච්ඡරානි පරගෙහෙ භතිං අකාසිං, ඉදානි මෙ ඉදං භත්තං එකං රත්තින්දිවං රක්ඛෙය්‍ය, සචෙ පන තං අය්‍යස්ස දස්සාමි අනෙකානි මං කප්පකොටි සහස්සානි රක්ඛිස්සති අය්‍යස්සෙව තං දස්සාමීති තීණි සංවච්ඡරානි භතිං කත්වා ලද්ධභත්තපාතිතො එකපිණ්ඩම්පි මුඛෙ අට්ඨපෙත්වා තණ්හං විනොදෙත්වා සයමෙව පාතිං උක්ඛිපිත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පාතිං අඤ්ඤස්ස හත්ථෙ දත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා පාතිං වාමහත්ථෙන ගහෙත්වා දක්ඛිණහත්ථෙන තස්ස පත්තෙ භත්තං ආකිරි, පච්චෙකබුද්ධො භත්තස්ස උපඩ්ඪෙ සෙසකාලෙ පත්තං හත්ථෙන පිදහි, අථ නං සො ආහ–භන්තෙ එකො පටිවිංසො න සක්කා ද්විධා කාතුං මා මං ඉධ ලොකෙන සඞ්ගණ්හථ පරලොකෙන සඞ්ගහමෙව කරොථ, සාවසෙසං අකත්වා නිරවසෙසමෙව දස්සාමීති, අත්තනො හි ථොකම්පි අනවසෙසෙත්වා දින්නං නිරවසෙසදානං නාම තං මහප්ඵලං හොති, සො තථා කරොන්තො සබ්බං දත්වා පුන වන්දිත්වා ආහ–භන්තෙ එකං භත්තපාතිං නිස්සාය තීණි සංවච්ඡරානි මෙ පරගෙහෙ භතිං කරොන්තෙන දුක්ඛං අනුභූතං ඉදානි මෙ නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ සුඛමෙව හොතු තුම්හෙහි දිට්ඨධම්මස්සෙව භාගී අස්සන්ති, පච්චෙකබුද්ධො එවං හොතූති චින්තාමණි විය තෙ සබ්බකාමදදෙ මනොසඞ්කප්පා පුණ්ණචන්දො විය පරිපූරෙන්තූති අනුමොදනං කරොන්තො:–

“ඉච්ඡිතං පත්ථිතං තුය්හං ඛිප්පමෙව සමිජ්ඣතු,
සබ්බෙ පූරෙන්තු සඞ්කප්පා චන්දො පණ්ණරසො යථා.

ඉච්ඡිතං පත්ථිතං තුය්හං සබ්බමෙව සමිජ්ඣතු,
සබ්බෙ පූරෙන්තු සඞ්කප්පා මණී ජොතිරසො යථා”ති

වත්වා අයං ජනො යාව ගන්ධමාදනපබ්බතගමනා මං පස්සන්තො තිට්ඨතූති අධිට්ඨාය ආකාසෙන ගන්ධමාදනං අගමාසි, මහාජනොපි තං පස්සන්තොව අට්ඨාසි, සො තත්ථ ගන්ත්වා තං පිණ්ඩපාතං පඤ්චසතානං පච්චෙකබුද්ධානං විභජිත්වා අදාසි, සබ්බෙ අත්තනො පහොනකං ගණ්හිංසු, අප්පො පිණ්ඩපාතො කථං පහොසීති න චින්තෙතබ්බං, චත්තාරි හි අචින්තෙය්‍යානීති වුත්තානි, තත්‍රායං පච්චෙකබුද්ධවිසයොති, මහාජනො පච්චෙකබුද්ධානං විභජිත්වා දිය්‍යමානං දිස්වා සාධුකාරසහස්සානි පවත්තෙසි, අසනිසතනිපාතසද්දො විය අහොසි, තං සුත්වා ගන්ධසෙට්ඨි චින්තෙසි–භතකභතිකො මයා දින්නසම්පත්තිං ධාරෙතුං නාසක්ඛි තෙනායං මහාජනො පරිහාසං කරොන්තො සන්නිපතිතො නදතීති සො තප්පවත්තිජානනත්ථං මනුස්සෙ පෙසෙසි,

තෙ ආගන්ත්වා-සම්පත්ති ධාරකා[1] නාම සාමි එතං හොන්තූති වත්වා තං පවත්තිං ආරොචෙසුං, සෙට්ඨි තං සුත්වාව පඤ්චවණ්ණාය පීතියා ඵුටසරීරො හුත්වා අහො දුක්කරං තෙන කතං අහං එත්තකං කාලං එවරූපාය සම්පත්තියා ඨිතො කිඤ්චි දාතුං නාසක්ඛින්ති තං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර තයා ඉදං නාම කතන්ති පුච්ඡිත්වා ආම සාමීති වුත්තෙ-භද්ද සහස්සං ගහෙත්වා තව දානෙ මය්හම්පි පත්තිං දෙහීති ආහ, සො තථා අකාසි, සෙට්ඨිපිස්ස සබ්බං අත්තනො සන්තකං මජ්ඣෙ භින්දිත්වා අදාසි. චතස්සො හි සම්පදා නාම-වත්ථුසම්පදා පච්චයසම්පදා චෙතනාසම්පදා ගුණාතිරෙකසම්පදාති, තත්ථ නිරොධසමාපත්තිතො වුට්ඨිතො අරහා වා අනාගාමී වා දක්ඛිණෙය්‍යො වත්ථුසම්පදා නාම, පච්චයානං ධම්මෙන සමෙන උප්පත්ති පච්චයසම්පදා නාම, දානතො පුබ්බෙ දානකාලෙ පච්ඡාභාගෙති තීසු කාලෙසු චෙතනාය සොමනස්සසහගතඤාණසම්පයුත්තභාවො චෙතනාසම්පදා නාම, දක්ඛිණෙය්‍යස්ස සමාපත්තිතො වුට්ඨිතභාවො ගුණාතිරෙකසම්පදා නාමාති. ඉමස්ස ච ඛීණාසවො පච්චෙකබුද්ධො දක්ඛිණෙය්‍යො, භතිං කත්වා ලද්ධභාවෙන පච්චයො ධම්මතො උප්පන්නො, තීසු කාලෙසු පරිසුද්ධාය චෙතනාය චෙතනාසම්පදා, සමාපත්තිතො වුට්ඨිතමත්තො පච්චෙකබුද්ධො ගුණාතිරෙකසම්පදා නාමාති චතස්සොපි සම්පදා නිප්ඵන්නා, එතාසං ආනුභාවෙන දිට්ඨෙව ධම්මෙ මහාසම්පත්තිං පාපුණන්ති, තස්මා හෙස සෙට්ඨිතො සන්තිකා සම්පත්තිං ලභි, අපරභාගෙ රාජාපි ඉමිනා කතකම්මං සුත්වා පක්කොසාපෙත්වා සහස්සං දත්වා පත්තිං ගහෙත්වා තුට්ඨමානසො මහන්තං භොගක්ඛන්ධං දත්වා සෙට්ඨිට්ඨානං අදාසි, භත්තභතිකසෙට්ඨිතිස්ස නාමං අහොසි.

සො ගන්ධසෙට්ඨිනා සද්ධිං සහායො හුත්වා එකතො ඛාදන්තො පිවන්තො සයන්තො යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකං බුද්ධන්තරං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස උපට්ඨාකකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි, අථස්ස මාතා ලද්ධගබ්භපරිහාරා කතිපාහච්චයෙන අහො වතාහං පණ්ඩිතෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සතරස භොජනං දත්වා කාසායවත්ථනිවත්ථා සුවණ්ණසරකං ආදාය ආසනපරියන්තෙ නිසින්නා තෙසං භික්ඛූනං උච්ඡිට්ඨාවසෙසකං භුඤ්ජෙය්‍යන්ති දොහළිනී හුත්වා තථෙව කත්වා දොහළං පටිවිනෙසි, සා සෙසමඞ්ගලෙසු තථාරූපමෙව දානං දත්වා පුත්තං විජායිත්වා නාමගහණදිවසෙ පුත්තස්ස මෙ භන්තෙ සික්ඛාපදානි දෙථාති ථෙරං ආහ, ථෙරො කිමස්ස නාමන්ති පුච්ඡි, භන්තෙ පුත්තස්ස මෙ පටිසන්ධිගහණතො පට්ඨාය ඉමස්මිං ගෙහෙ කස්සචි දුක්ඛං නාම න භූතපුබ්බං තෙනෙස සුඛකුමාරොයෙවාති නාමං භවිස්සතීති වුත්තෙ තදෙවස්ස නාමං ගහෙත්වා සික්ඛාපදානි අදාසි, තදා එවමස්ස මාතු-නාහං මම පුත්තස්ස

---

1. ම. සම්පත්තිහරණකා.

අජ්ඣාසයං භින්දිස්සාමීති චින්තං උප්පජ්ජි, සා තස්ස කණ්ණවිජ්ඣන
මඞ්ගලාදීසුපි තථෙව දානං අදාසි, කුමාරොපි සත්තවස්සිකකාලෙ ඉච්ඡා
මහං අම්ම ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිතුන්ති ආහ, සා සාධු තාත නාහං
තව අජ්ඣාසයං භින්දිස්සාමීති ථෙරං නිමන්තෙත්වා භන්තෙ පුත්තො
මෙ පබ්බජිතුං ඉච්ඡති ඉමාහං සායණ්හසමයෙ විහාරං ආනෙස්සාමීති
ථෙරං උය්‍යොජෙත්වා ඤාතකෙ සන්නිපාතෙත්වා පුත්තස්ස මෙ ගිහි
කාලෙ කත්තබ්බකිච්චං අජ්ජෙව කරිස්සාමාති වත්වා පුත්තං අලඞ්ක
රිත්වා මහන්තෙන සිරිසොභග්ගෙන විහාරං නෙත්වා ථෙරස්ස නිය්‍යා
දෙසි, ථෙරොපි තං තාත පබ්බජ්ජා නාම දුක්කරා සක්ඛිස්සසි අභිර
මිතුන්ති වත්වා-කරිස්සාමි වො භන්තෙ ඔවාදන්ති වුත්තෙ කම්මට්ඨානං
දත්වා පබ්බාජෙසි, මාතාපිතරොපිස්ස පබ්බජ්ජාය සක්කාරං කරොන්තා
අන්තොවිහාරෙ යෙව සත්තාහං බුද්ධප්පමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සත
රසභොජනං දත්වා සායං අත්තනො ගෙහං අගමංසු, අට්ඨමෙ දිවසෙ
සාරිපුත්තත්ථෙරො භික්ඛුසඞ්ඝෙ ගාමං පවිට්ඨෙ විහාරෙ කත්තබ්බ
කිච්චං කත්වා සාමණෙරං පත්තචීවරං ගාහාපෙත්වා ගාමං පිණ්ඩාය
පාවිසි, සාමණෙරො අන්තරාමග්ගෙ මාතිකාදීනි දිස්වා පණ්ඩිතසාම
ණෙරො විය පුච්ඡි, ථෙරොපිස්ස තථෙව ව්‍යාකාසි, සාමණෙරො තානි
කාරණානි සුත්වා සචෙ තුම්හෙ අත්තනො පත්තචීවරං ගණ්හෙය්‍යාථ
අහං නිවත්තෙය්‍යන්ති වත්වා ථෙරෙන තස්ස අජ්ඣාසයං අභින්දිත්වා ආහර
පත්තචීවරන්ති පත්තචීවරෙ ගහිතෙ ථෙරං වන්දිත්වා නිවත්තමානො
භන්තෙ මය්හං ආහාරං ආහරමානො සතරසභොජනං ආහරෙය්‍යා
ථාති ආහ, කුතො තං ලභිස්සාමාති? අත්තනො පුඤ්ඤෙන අල
භන්තො මම පුඤ්ඤෙන ලභිස්සථ භන්තෙති, අථස්ස ථෙරො කුඤ්චිකං
දත්වා ගාමං පිණ්ඩාය පාවිසි, සො විහාරං ආගන්ත්වා ථෙරස්ස ගබ්භං
විවරිත්වා ද්වාරං පිධාය අත්තනො කායෙ ඤාණං ඔතාරෙත්වා නිසීදි,
[illegible]ස්ස ගුණතෙජෙන සක්කස්ස ආසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි, සක්කො
කින්නු ඛො එතන්ති ඔලොකෙන්තො සාමණෙරං දිස්වා සුඛසාම
ණෙරො අත්තනො උපජ්ඣායස්ස පත්තචීවරානි දත්වා සමණධම්මං
කරිස්සාමීති නිවත්තො, මයා තත්ථ ගන්තුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා
චත්තාරො මහාරාජෙ පක්කොසාපෙත්වා ගච්ඡථ තාතා විහාරස්ස උප
වනෙ දුස්සද්දෙ සකුණෙ පලාපෙථාති උය්‍යොජෙසි, තෙ තථා කත්වා
සමන්තා රක්ඛං ගණ්හිංසු චන්දිමසුරියා අත්තනො විමානානි ගණ්හිත්වා
තිට්ඨථාති ආණාපෙසි, තෙපි තථා කරිංසු, සයම්පි ආවිඤ්ඡනට්ඨානෙ
රක්ඛං ගණ්හි, විහාරෙ සන්නිසින්නො නිරවො අහොසි, සාමණෙරො
එකග්ගෙන චිත්තෙන විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා තීණි මග්ගඵලානි පාපුණි,
ථෙරො-සාමණෙරෙන සතරසභොජනං ආහරෙය්‍යාථාති වුත්තං
කස්ස නු ඛො ඝරෙ සක්කා ලද්ධුන්ති ඔලොකෙන්තො එකං අජ්ඣාසය
ම්පන්නං උපට්ඨාකකුලං දිස්වා තත්ථ ගන්ත්වා-භන්තෙ සාධු වො
නං අජ්ජ ඉධාගච්ඡන්තෙහීති, තෙහි තුට්ඨමානසෙහි පත්තං
හත්වා නිසීදාපෙත්වා යාගුඛජ්ජකං දත්වා යාව භත්තකාලා ධම්මකථං

යාචිතො තෙසං සාරාණීයධම්මකථං කථෙත්වා කාලං සල්ලක්ඛෙත්වා
දෙසනං නිට්ඨපෙසි, අථස්ස සතරසභොජනං දත්වා තං ආදාය ගන්තු
කාමං ථෙරං භුඤ්ජථ භන්තෙ අපරම්පි තෙ දස්සාමාති ථෙරං භොජෙත්වා
පුන පත්තපූරං අදංසු, ථෙරො තං ආදාය සාමණෙරො ඡාතොති තුරිත
තුරිතො විහාරං පායාසි, තං දිවසං සත්ථා පාතොව නික්ඛමිත්වා ගන්ධ
කුටියං නිසින්නොව ආවජ්ජෙසි-අජ්ජ සුඛසාමණෙරො උපජ්ඣායස්ස
පත්තචීවරං දත්වා සමණධම්මං කරිස්සාමීති නිවත්තො නිප්ඵන්නං
නුඛො තස්ස කිච්චන්ති, සො තිණ්ණං යෙව මග්ගඵලානං පත්තභාවං
දිස්වා උත්තරිම්පි උපධාරෙන්තො සක්ඛිස්සතායං අජ්ජ අරහත්තං
පාපුණිතුං සාරිපුත්තො පන සාමණෙරො මෙ ඡාතොති වෙගෙන
භත්තං ආදාය නික්ඛමති, සචෙ ඉමස්මිං අරහත්තං අප්පත්තෙ භත්තං
ආහරිස්සති ඉමස්ස අන්තරායො භවිස්සති මයා ගන්ත්වා ද්වාරකොට්ඨකෙ
ආරක්ඛං ගණ්හිතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා ගන්ධකුටිතො නික්ඛම්ම
ද්වාරකොට්ඨකෙ ඨත්වා ආරක්ඛං ගණ්හි, ථෙරොපි භත්තං ආහරි, අථ
නං හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව චතුන්නං පඤ්හානං විස්සජ්ජනාව
සානෙ සාමණෙරො අරහත්තං පාපුණි. සත්ථා ථෙරං ආමන්තෙත්වා
ගච්ඡ සාරිපුත්ත සාමණෙරස්ස භත්තං දෙහීති ආහ, ථෙරො ගන්ත්වා
ද්වාරං ආකොටෙසි, සාමණෙරො නික්ඛමිත්වා උපජ්ඣායස්ස වත්තං
කත්වා භත්තකිච්චං කරොහීති වුත්තෙ ථෙරස්ස භත්තෙන අනත්ථික
භාවං ඤත්වා සත්තවස්සිකො කුමාරො තං ඛණං යෙව අරහත්තං
පත්තො නිබ්බාණට්ඨානං පච්චවෙක්ඛන්තො භත්තකිච්චං කත්වා
පත්තං ධොවි, තස්මිං කාලෙ චත්තාරො මහාරාජානො ආරක්ඛං
විස්සජ්ජෙසුං, චන්දිමසුරියා විමානානි මුඤ්චිංසු, සක්කොපි ආවිඤ්ජ
නට්ඨානෙ ආරක්ඛං විස්සජ්ජෙසි, සුරියො නභමජ්ඣං අතික්කන්තො
යෙව පඤ්ඤායි, භික්ඛූ-සායණ්හො පඤ්ඤායති සාමණෙරෙන ච දෙ
තෙව භත්තකිච්චං කතං කින්නුඛො අජ්ජ පුබ්බණ්හො බලවා ජාතො
සායණ්හො මන්දොති වදිංසු, සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එත
රහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා-භන්තෙ අජ්ජ පුබ්බණ්හො බලවා
ජාතො සායණ්හො මන්දො සාමණෙරෙන ච ඉදානෙව භත්තං අථ ච
පන සුරියො මජ්ඣං නික්ඛන්තො යෙව පඤ්ඤායතීති වුත්තෙ-
භික්ඛවෙ එවමෙවං හොති පුඤ්ඤවන්තානං සමණධම්මකරණකාලෙ
අජ්ජ හි චත්තාරො මහාරාජානො සමන්තාරක්ඛං ගණ්හිංසු චන්දිම
සුරියා විමානානි ගහෙත්වා අට්ඨංසු සක්කො ආවිඤ්ජනකෙ ආරක්ඛං
ගණ්හි, අහම්පි ද්වාරකොට්ඨකෙ ආරක්ඛං ගණ්හිං, අජ්ජ සුඛසාමණෙරො
මාතිකාය උදකං හරන්තෙ තච්ඡකෙ ච දරූනි තච්ඡන්තෙ උසුකාරෙ
ච උසුං උජුං කරොන්තෙ තච්ඡකෙ චක්කාදීනි කරොන්තෙ දිස්වා
අත්තානං දමෙත්වා අරහත්තං පත්තොති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"උදකං හි නයන්ති නෙත්තිකා උසුකාරා නමයන්ති තෙජනං,
දාරුං නමයන්ති තච්ඡකා අත්තානං දමයන්ති සුබ්බතා"ති.

තත්ථ **සුබ්බතාති** සුවද; සුඛෙන ඔවදිතබ්බා අනුසාසිතබ්බාති අත්ථො. සෙසං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සුඛසාමණෙරස්ස වත්ථු එකාදසමං.

දණ්ඩවග්ගවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

දසමො වග්ගො.

11, 1.

"කො නු හාසො කිමානන්දො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො විසාඛාය සහායිකායො ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියං කිර පඤ්චසතා කුලපුත්තා එවං ඉමා අප්පමාදවිහාරිණියො භවිස්සන්තීති අත්තනො අත්තනො භරියායො විසාඛං මහාඋපාසිකං සම්පටිච්ඡාපෙසුං, තා උය්‍යානං වා විහාරං වා ගච්ඡන්තියො තාය සද්ධිංයෙව ගච්ඡන්ති, තා එකස්මිං කාලෙ සත්තාහං සුරාඡණො භවිස්සතීති ඡණෙ ඝුට්ඨෙ අත්තනො සාමිකානං සුරං පටියාදෙසුං, තෙ සත්තාහං සුරාඡණං කීළිත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ කම්මන්තභෙරියා නික්ඛන්තාය කම්මන්තෙ අගමංසු, තාපි ඉත්ථියො මයං සාමිකානං සම්මුඛා සුරං පාතුං න ලභිම්හා අවසෙසා සුරා ච අත්ථි ඉදං යථා තෙ න ජානන්ති තථා පිවිස්සාමාති විසාඛාය සන්තිකං ගන්ත්වා-ඉච්ඡාමය්‍යෙ උය්‍යානං දට්ඨුන්ති වත්වා සාධු අම්මා තෙන හි කත්තබ්බකිච්චානි කත්වා නික්ඛමථාති වුත්තෙ තාය සද්ධිං ගන්ත්වා පටිච්ඡන්නාකාරෙන සුරං නීහරාපෙත්වා උය්‍යානෙ පිවිත්වා මත්තා විචරිංසු, විසාඛාපි අයුත්තං ඉමාහි කතං ඉදානි මං සමණස්ස ගොතමස්ස සාවිකා විසාඛා සුරං පිවිත්වා විචරතීති තිත්ථියාපි ගරහිස්සන්තීති චින්තෙත්වා තා ඉත්ථියො ආහ-අම්මා අයුත්තං වො කතං මමපි අයසො උප්පාදිතො සාමිකාපි වො කුජ්ඣිස්සන්ති ඉදානි කිං කරිස්සථාති, ගිලානාලයං දස්සයිස්සාම අය්‍යෙති, තෙන හි පඤ්ඤායිස්සථ සකෙන කම්මෙනාති, තා ගෙහං ගන්ත්වා ගිලානාලයං කරිංසු, අථ තාසං සාමිකා ඉත්ථන්නාමා ච ඉත්ථන්නාමා ච කහන්ති පුච්ඡිත්වා ගිලානාති සුත්වා අද්ධා එතාහි අවසෙසසුරා පීතා භවිස්සතීති සල්ලක්ඛෙත්වා තා පොථෙත්වා අනයව්‍යසනං පාපෙසුං, තා අපරස්මිංපි ඡණවාරෙ තථෙව සුරං පාතුකාමා විසාඛං උපසඞ්කමිත්වා අය්‍යෙ උය්‍යානං නො නෙහීති වත්වා පුබ්බෙපි

මෙ තුම්හෙහි අයසො උප්පාදිතො ගච්ඡථ න වො අහං නෙස්සාමීති
තාය පටික්ඛිත්තා ඉදානි එවං න කරිස්සාමාති සම්මන්තයිත්වා[1] පුන තං
උපසඞ්කමිත්වා ආහංසු–අය්යෙ බුද්ධපූජං කාතුකාමම්හ විහාරං නො
නෙහීති, ඉදානි අම්මා යුජ්ජති ගච්ඡථ පරිවච්ඡං කරොථාති, තා
චඞ්ගොටකෙහි ගන්ධමාලා ගාහාපෙත්වා සුරාපුණ්ණෙ මූටසීවාරකෙ
හත්ථෙහි ඔලම්බෙත්වා මහාපටෙ පාරුපිත්වා විසාඛං උපසඞ්කමිත්වා
තාය සද්ධිං විහාරං පවිසමානා එකමන්තං ගන්ත්වා[2] මූටසිවාරකෙහෙව
සුරං පිවිත්වා වාරකෙ ඡඩ්ඩෙත්වා ධම්මසභායං සත්ථු පුරතො නිසීදිංසු,
විසාඛා ඉමාසං භන්තෙ ධම්මං කථෙථාති ආහ, තාපි මදවෙගෙන
කම්පමානසරීරා නච්චිස්සාම ගායිස්සාමාති[3] චිත්තං උප්පාදෙසුං.
අථෙකා මාරකායිකා දෙවතා ඉමාසං සරීරෙ අධිමුච්චිත්වා සම
ණස්ස ගොතමස්ස පුරතො විප්පකාරං දස්සෙස්සාමීති චින්තෙත්වා
තාසං සරීරෙ අධිමුච්චි, තාසු එකච්චා සත්ථු පුරතො පාණිං පහරිත්වා
හසිතුං එකච්චා නච්චිතුං ආරභිංසු, සත්ථා කිං ඉදන්ති ආවජ්ජෙන්තො
තං කාරණං ඤත්වා නදානි මාරකායිකානං ඔතාරං ලභිතුං දස්සාමි
නහි මයා එත්තකං කාලං පාරමියො පූරෙන්තෙන මාරකායිකානං
ඔතාරලාභත්ථාය පූරිතාති තා සංවෙජෙතුං භමුකලොමතො රස්මියො
විස්සජ්ජෙසි, තාවදෙව අන්ධකාරතිමිසා අහොසි, තා භීතා අහෙසුං
මරණභයතජ්ජිතා, තෙන තාසං කුච්ඡියං සුරා ජීරි, සත්ථා නිසින්නෙන
පල්ලඞ්කෙ අන්තරහිතො සිනෙරුමුද්ධනි ඨත්වා උණ්ණලොමතො
රස්මිං විස්සජ්ජෙසි, තං ඛණං යෙව චන්දසහස්සුග්ගමනං විය අහොසි.
අථ තා ඉත්ථියො ආමන්තෙත්වා තුම්හෙහි මම සන්තිකං ආගච්ඡමානාහි
පමත්තාහි ආගන්තුං න වට්ටති තුම්හාකං හි පමාදෙනෙව මාරකායිකා
දෙවතා ඔතාරං ලභිත්වා තුම්හෙහි හස්සාදිඅකරණට්ඨානෙ
හස්සාදීනි කාරාපෙසි, ඉදානි තුම්හෙහි රාගාදීනං අග්ගීනං
නිබ්බාපනත්ථාය උස්සාහං කාතුං වට්ටතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"කොනු හාසො කිමානන්දො නිච්චං පජ්ජලිතෙ සති,
අන්ධකාරෙන ඔනද්ධා පදීපං න ගවෙස්සථා"ති.

තත්ථ **ආනන්දො**ති තුට්ඨි, ඉදං වුත්තං හොති–ඉමස්මිං ලොකසන්නි
වාසෙ රාගාදීහි එකාදසහි අග්ගීහි නිච්චං **පජ්ජලිතෙ** සති **කොනු**
තුම්හාකං **හාසො** වා තුට්ඨි වා, නනු එස අකාතබ්බරූපොයෙව, අට්ඨ
වත්ථුකෙන හි අවිජ්ජන්ධකාරෙන ඔනද්ධා තුම්හෙ තස්සන්ධකාරස්ස විධ
මනත්ථාය කිං කාරණා ඤාණපදීපං න ගවෙසථ න කරොථාති.

දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතාපි තා ඉත්ථියො සොතාපත්තිඵලෙ
පතිට්ඨහිංසු, සත්ථා තාසං අචලසද්ධාය පතිට්ඨිතභාවං ඤත්වා සිනෙරු
මත්ථකා ඔතරිත්වා බුද්ධාසනෙ නිසීදි, අථ නං විසාඛා ආහ–භන්තෙ සුරා

1. ම. සමස්සාසෙත්වා.　　2. ම. නිසීදිත්වා.
3. ම. නච්චාම ගායාමාති.

නාමෙසා පාපිකා එවරූපා හි නාම ඉමා ඉත්ථියො. තුම්හාදිසස්ස බුද්ධස්ස පුරතො නිසීදිත්වා ඉරියාපථමත්තම්පි සණ්ඨාපෙතුං අසක්කොන්තියො උට්ඨාය පාණිං පහරිත්වා හසිතගීතනච්චානි ආරංභිසූති, සත්ථා ආම විසාඛෙ පාපිකාව එසා සුරා නාම, එතං හි නිස්සාය අනෙකෙ සත්තා අපායව්‍යසනං පත්තාති වත්වා–කද පනෙසා භන්තෙ උප්පන්නාති වුත්තෙ තස්සා උප්පත්තිං විත්ථාරෙන කථෙතුං අතීතං ආහරිත්වා කුම්භජාතකං කථෙසීති.

විසාඛාය සහායිකානං වත්ථු පඨමං.

11, 2.

"පස්ස චිත්තකත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො සිරිමං ආරබ්භ කථෙසි.

සා කිර රාජගහෙ අභිරූපා ගණිකා එකස්මිං පන අන්තොවස්සෙ සුමනසෙට්ඨිපුත්තස්ස භරියාය පුණ්ණකසෙට්ඨිධීතරි උත්තරාය නාම උපාසිකාය අපරජ්ඣිත්වා තං පසාදෙතුකාමා තස්සා ගෙහෙ භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං කතභත්තකිච්චං සත්ථාරං ඛමාපෙත්වා තං දිවසං දසබලස්ස භුත්තානුමොදනං සුත්වා:–

"අක්කොධෙන ජිනෙ කොධං අසාධුං සාධුනා ජිනෙ,
ජිනෙ කදරියං දානෙන සච්චෙන අලිකවාදින"න්ති

ගාථාපරියොසානෙ සොතාපත්තිඵලං පාපුණි. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරකථා පන කොධවග්ගෙ අනුමොදනාගාථාවණ්ණනායමෙව ආවිභවිස්සති. එවං සොතාපත්තිඵලං පත්තා පන සිරිමා දසබලං[1] නිමන්තෙත්වා පුන දිවසෙ මහාදානං දත්වා සඞ්ඝස්ස අට්ඨසලාකභත්තං[2] නිබද්ධං දාපෙසි, ආදිතො පට්ඨාය නිබද්ධං අට්ඨ භික්ඛූ ගෙහං ගච්ඡන්ති, සප්පිං ගණ්හථ ඛීරං ගණ්හථාති ආදීනි වත්වා තෙසං පත්තෙ පූරෙන්ති, එකෙන ලද්ධං තිණ්ණම්පි චතුන්නම්පි පහොති, දෙවසිකං සොළසකහාපණපරිබ්බයෙන පිණ්ඩපාතො දීයති, අථෙක දිවසං එකො භික්ඛු තස්සා ගෙහෙ අට්ඨකභත්තං භුඤ්ජිත්වා තියොජනමත්ථකෙ එකං විහාරං අගමාසි, අථ නං සායං ථෙරූපට්ඨානෙ[3] නිසින්නං පුච්ඡිංසු–ආවුසො කහං භික්ඛං ගහෙත්වා ආගතොසීති?, සිරිමාය අට්ඨකභත්තං භුත්තං මෙති, මනාපං කත්වා දෙති ආවුසොති?, න සක්කා තස්සා භත්තං වණ්ණෙතුං අතිවිය පණීතං කත්වා දෙති එකෙන ලද්ධං තිණ්ණම්පි චතුන්නම්පි පහොති, තස්සා පන දෙය්‍යධම්මතොපි දස්සනමෙව උත්තරිතරං, සා හි ඉත්ථී එවරූපා ච එවරූපා

1. ම. භික්ඛුසඞ්ඝං. 2. ම. අඩ්ඪකභත්තං.
3. ම. එවරූපඨානෙ.

වාති තස්සා ගුණෙ කථෙසි, අථෙකො භික්ඛු තස්සා ගුණකථං සුත්වා
අදස්සනෙනෙව සිනෙහං උප්පාදෙත්වා මයා ගන්ත්වා තං දට්ඨුං වට්ට
තීති අත්තනො වස්සග්ගං කථෙත්වා තං භික්ඛුං ඨිතිකං පුච්ඡිත්වා සෙව
ආවුසො තස්මිං ගෙහෙ ත්වං සඞ්ඝත්ථෙරො හුත්වා අට්ඨකභත්තං
ලභිස්සසීති සුත්වා තං ඛණංයෙව පත්තචීවරමාදාය පක්කන්තොපි
පාතොව අරුණෙ උග්ගච්ඡන්තෙ[1] සලාකග්ගං පවිසිත්වා ඨිතො
සඞ්ඝත්ථෙරො හුත්වා තස්සා ගෙහෙ අට්ඨකභත්තං ලභි, යො පන භික්ඛු
හීයො භුඤ්ජිත්වා පක්කාමි තස්ස ගතවෙලායමෙවස්සා සරීරෙ රොගො
උප්පජ්ජි, තස්මා ආභරණානි ඔමුඤ්චිත්වා නිපජ්ජි, අථස්සා දාසියො
අට්ඨකභත්තං ලභිත්වා ආගතෙ භික්ඛූ දිස්වා ආරොචෙසුං, සා සහත්ථා
පත්තෙ ගහෙත්වා නිසීදාපෙතුං වා පරිවිසිතුං වා අසක්කොන්තී දාසියො
ආණාපෙසි-අම්මා පත්තෙ ගහෙත්වා අය්යෙ නිසීදාපෙත්වා යාගුං
පායෙත්වා ඛජ්ජකං දත්වා භත්තවෙලායං පත්තෙ පූරෙත්වා දෙථාති,
තා සාධු අය්යෙති භික්ඛූ පවෙසෙත්වා යාගුං පායෙත්වා ඛජ්ජකං දත්වා
තත්ථ වෙලාය භත්තස්ස පත්තෙ පූරෙත්වා තස්සා ආරොචෙසුං-සා මං
පරිග්ගහෙත්වා නෙථ අය්යෙ වන්දිස්සාමීති වත්වා තාහි පරිග්ගහෙත්වා
භික්ඛූනං සන්තිකං නීතා පවෙධමානසරීරෙන භික්ඛූ වන්දි, සො
අනෙකවස්සකොටිසන්නිචිතකිලෙසො භික්ඛු අක්ඛුණ්ණී හුත්වා භත්තං
භුඤ්ජිතුං අසක්කොන්තො පත්තමාදාය විහාරං ගන්ත්වා පත්තං පිධාය
එකමන්තෙ ඨපෙත්වා චීවරකණ්ණං පත්ථරිත්වා නිපජ්ජි. අථ නං එකො
සහායකො භික්ඛු යාචන්තොපි භොජෙතුං නාසක්ඛි, සො ඡින්න
භත්තො අහොසි. තං දිවසමෙව සායණ්හසමයෙ සිරිමා කාලමකාසි,
රාජා සත්ථු සාසනං පෙසෙසි-භන්තෙ ජීවකස්ස කණිට්ඨභගිනී සිරිමා
කාලමකාසීති, සත්ථා තං සුත්වා රඤ්ඤො සාසනං පහිණි-සිරිමාය
ඣාපනකිච්චං නත්ථි ආමකසුසානෙ තං යථා කාකසුනඛාදයො න
ඛාදන්ති තථා නිපජ්ජාපෙත්වා රක්ඛාපෙථාති, රාජා තථා අකාසි. පටි
පාටියා තයො දිවසා අතික්කන්තා, චතුත්ථෙ දිවසෙ සරීරං උද්ධුමායි,
නවහි වණමුඛෙහි පුළවා පග්ඝරිංසු, සකලසරීරං භින්නසාලිභත්තචාටි
විය අහොසි, රාජා නගරෙ භෙරිං චරාපෙසි-ඨපෙත්වා ගෙහරක්ඛකෙ
දාරකෙ සිරිමාය දස්සනත්ථං අනාගච්ඡන්තානං අට්ඨකහාපණානි
දණ්ඩොති, සත්ථු සන්තිකං ච පෙසෙසි-බුද්ධපමුඛො කිර භික්ඛුසඞ්ඝො
සිරිමාය දස්සනත්ථං ආගච්ඡතූති, සත්ථා භික්ඛූනං ආරොචාපෙසි-සිරි
මාය දස්සනත්ථං ගමිස්සාමාති, සොපි දහරභික්ඛු චත්තාරො දිවසෙ
කස්සචි වචනං අගහෙත්වා ඡින්නභත්තො නිපජ්ජි, පත්තෙ භත්තං
පූතිකං ජාතං, පත්තෙ මලං උට්ඨහි, අථ නං සෙසසහායකා භික්ඛු
උපසඞ්කමිත්වා ආවුසො සත්ථා සිරිමාය දස්සනත්ථං ගච්ඡතීති ආහංසු,
සො තථා නිපජ්ජන්තොපි[2] සිරිමාති වුත්තපදෙයෙව සහසා උට්ඨ
හිත්වා කිං භණසීති ආහ, සත්ථා සිරිමං දට්ඨුං ගච්ඡති ත්වම්පි ගමිස්සසීති

1. ම. උග්ගතෙ.
2. මා. ජතපජ්ඣන්තොපි.

වුත්තෙ ආම ගමිස්සාමීති හත්ථං ජඩ්ඩෙත්වා පත්තං ධොවිත්වා ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං අගමාසි, සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො එකපස්සෙ අට්ඨාසි, භික්ඛුණිසඞ්ඝොපි රාජපුරිසාපි උපාසකපරිසාපි උපාසිකාපරිසාපි එකෙකපස්සෙ අට්ඨංසු, සත්ථා රාජානං පුච්ඡි-කා එසා මහාරාජාති, භන්තෙ ජීවකස්ස භගිනී සිරිමා නාමාති, එසා සිරිමාති? ආම භන්තෙති,තෙනහි නගරෙ භෙරිඤ්චරාපෙහි සහස්සං දත්වා න සිරිමං ගණ්හන්තූති, රාජා තථා කාරෙසි, එකොපි හන්ති වා හුන්ති[1] වා වදන්තො නාහොසි, රාජා සත්ථු ආරොචෙසි න ගණ්හන්ති භන්තෙති, තෙනහි මහාරාජ අග්ඝං ඔසාරෙහීති,[2] රාජා පඤ්චසතානි දත්වා ගණ්හන්තූති භෙරිඤ්චරාපෙත්වා කඤ්චි ගණ්හකං අදිස්වා අඩ්ඪතෙය්‍යානි සතානි ද්වෙසතානි සතං පණ්ණාසං පඤ්චවීසති වීසති කහාපණෙ දස කහාපණෙ පඤ්ච කහාපණෙ එකං කහාපණං අඩ්ඪං පාදං මාසකං කාකණිකං දත්වා සිරිමං ගණ්හන්තූති භෙරිං චරාපෙසි, කොචි තං න ඉච්ඡි, මුධාපි ගණ්හන්තූති භෙරිඤ්චරාපෙසි, හන්ති වා හුන්ති වා වත්තා නාම නාහොසි, රාජා මුධාපි භන්තෙ ගණ්හන්තො නත්ථීති ආහ, සත්ථා පස්සථ භික්ඛවෙ මහාජනස්ස පියං මාතුගාමං ඉමස්මිං යෙව නගරෙ සහස්සං දත්වා පුබ්බෙ එකදිවසං ලභිංසු, ඉදානි මුධා ගණ්හන්තොපි නත්ථි එවරූපං නාම රූපං ඛයං වයං පත්තං, පස්සථ භික්ඛවෙ ආතුරං අත්තභාවන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“පස්ස චිත්තකතං බිම්බං අරුකායං සමුස්සිතං,
ආතුරං බහුසඞ්කප්පං යස්ස නත්ථි ධුවං ඨිති”ති.

තත්ථ **චිත්තකත**න්ති කතචිත්තං වත්ථාභරණමාලාලත්තකාදීහි විචිත්තන්ති අත්ථො. **බිම්බ**න්ති දීඝාදියුත්තට්ඨානෙසු දීඝාදීහි අඞ්ගපච්චඞ්ගෙහි සණ්ඨිතං අත්තභාවං. **අරුකාය**න්ති නවන්නං වණමුඛානං වසෙන අරුභූතං කායං. **සමුස්සිත**න්ති තීහි අට්ඨිසතෙහි සමුස්සිතං. **ආතුර**න්ති සබ්බකාලං ඉරියාපථාදීහි පරිහරිතබ්බතාය නිච්චගිලානං. **බහුසඞ්කප්ප**න්ති මහාජනෙන බහුධා සඞ්කප්පිතං. **යස්ස නත්ථි ධුවං ඨිතී**ති යස්ස ධුවභාවො වා ඨිතභාවො වා නත්ථි එකන්තෙන භෙදන විකිරණවිද්ධංසනධම්මමෙවෙතං ඉදං පස්සථාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසි, සොපි භික්ඛු සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහීති.

සිරිමාය වත්ථු දුතියං.

11, 3.

“පරිජිණ්ණමිද”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො උත්තරිත්ථෙරිං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

---

1. ම. හොන්ති. 2. සී. ඔසාපෙහීති.

ථෙරී කිර වීසංවස්සසතිකා ජාතියා පිණ්ඩාය චරිත්වා ලද්ධපිණ්ඩපාතා අන්තරවීථියං එකං භික්ඛුං දිස්වා පිණ්ඩපාතෙන ආපුච්ඡිත්වා තස්ස අප්පටික්ඛිපිත්වා ගණ්හන්තස්ස සබ්බං දත්වා නිරාහාරා අහොසි. එවං දුතියෙපි තතියෙපි දිවසෙ තස්සෙව භික්ඛුනො තස්මිං යෙව ඨානෙ භත්තං දත්වා නිරාහාරා අහොසි, චතුත්ථෙ දිවසෙ පන පිණ්ඩාය චරන්ති එකස්මිං සම්බාධට්ඨානෙ සත්ථාරං දිස්වා පටික්කමන්ති ඔලම්බන්තං අත්තනො චීවරකණ්ණං අක්කමිත්වා සණ්ඨාතුං අසක්කොන්තී පරිවත්තිත්වා පති, සත්ථා තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා භගිනි පරිජිණ්ණො තෙ අත්තභාවො න චිරස්සෙව හි භිජ්ජිස්සතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"පරිජිණ්ණමිදං රූපං රොගනිඩ්ඪං පභඞ්ගුරං,
භිජ්ජති පූතිසන්දෙහො මරණන්තං හි ජීවිත"න්ති.

තස්සත්ථො-භගිනි **ඉදං** තව සරීරසඞ්ඛාතං **රූපං** මහල්ලකභාවෙන **පරිජිණ්ණං**, තඤ්ච ඛො සබ්බරොගානං නිවාසට්ඨානෙන **රොගනිඩ්ඪං**, යථා ඛො පන තරුණොපි සිඟාලො ජරසිඟාලොති තරුණාපි ගලොචිලතා පූතිලතාති වුච්චති, එවං තදහු ජාතං සුවණ්ණවණ්ණම්පි සමානං නිච්චං පග්ඝරණට්ඨෙන පූතිතාය **පභඞ්ගුරං**, සො එස පූතිකො සමානො තව දෙහො **භිජ්ජති** න චිරස්සෙව භිජ්ජිස්සතීති වෙදිතබ්බො, කිංකාරණා? **මරණන්තං හි ජීවිතං**, තස්මා සබ්බසත්තානං ජීවිතං මරණපරියොසානමෙවාති වුත්තං හොති. දෙසනාවසානෙ සා ථෙරී සොතාපත්තිඵලං පත්තා, මහාජනස්සාපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසීති.

උත්තරිථෙරියා වත්ථු තතියං.

11, 4.

"යානිමානී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සම්බහුලෙ අධිමානිකෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

පඤ්චසතා කිර භික්ඛූ සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ඝටෙන්තා වායමන්තා ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා කිලෙසානං අසමුදාචාරෙන පබ්බජිතකිච්චං නො නිප්ඵන්නං අත්තනා පටිලද්ධගුණං සත්ථු ආරොචෙස්සාමාති ආගමිංසු. සත්ථා තෙසං බහිද්වාරකොට්ඨකං පත්තකාලෙයෙව ආනන්දත්ථෙරං ආහ-ආනන්ද එතෙසං භික්ඛූනං පවිසිත්වා මයා දිට්ඨෙන[1] කම්මං නත්ථි, ආමකසුසානං ගන්ත්වා තතො ආගන්ත්වා මං පස්සන්තූති, ථෙරො ගන්ත්වා තෙසං තමත්ථං ආරොචෙසි, තෙ කිං අම්හාකං ආමකසුසානෙනාති අවත්වාව දීඝදස්සිනා බුද්ධෙන කාරණං දිට්ඨං භවිස්සතීති ආමකසුසානං ගන්ත්වා

---

1. ම. මං දිඨෙන.

තත්ථ කුණපානි පස්සන්තා එකාහවීහපතිතෙසු කුණපෙසු ආඝාතං පටිලභිත්වා තං ඛණං පතිතෙසු අල්ලසරීරෙසු රාගං උප්පාදයිංසු, තස්මිං ඛණෙ අත්තනො සඞ්කිලෙසභාවං ජානිංසු, සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව ඔභාසං ඵරිත්වා තෙසං සම්මුඛෙ කථෙන්තො විය නප්පතිරූපං නු ඛො භික්ඛවෙ තුම්හාකං එවරූපං අට්ඨිසඞ්ඝාටං දිස්වා රාගරතිං උප්පාදෙතුන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"යානිමානි අපත්ථානි[1] අලාබූනෙව සාරදෙ,
කාපොතකානි අට්ඨීනි තානි දිස්වාන කා රතී"ති.

තත්ථ **අපත්ථානීති** ඡඩ්ඩිතානි. **සාරදෙති** සරදකාලෙ වාතාතපපහතානි තත්ථ තත්ථ විප්පකිණ්ණඅලාබූනි විය. **කාපොතකානීති** කපොතකවණ්ණානි. **තානි දිස්වානාති** තානි එවරූපානි අට්ඨීනි දිස්වා තුම්හාකං කා රති නනු අප්පමත්තකම්පි කාමරතිං කාතුං න වට්ටතියෙවාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ යථාට්ඨිතාව අරහත්තං පත්වා භගවන්තං අභිත්ථවමානා ආගන්ත්වා වන්දිංසූති.

අධිමානිකභික්ඛූනං වත්ථු චතුත්ථං.

11, 5.

"අට්ඨීනං නගරං කතන්"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ජනපදකල්‍යාණිං රූපනන්දත්ථෙරිං ආරබ්භ කථෙසි.

සා කිරෙකදිවසං චින්තෙසි-මය්හං ජෙට්ඨභාතිකො රජ්ජසිරිං පහාය පබ්බජිත්වා ලොකෙ අග්ගපුග්ගලො බුද්ධො ජාතො, පුත්තොපිස්ස රාහුලකුමාරො පබ්බජිතො, භත්තාපි මෙ පබ්බජිතො, මාතාපි මෙ පබ්බජිතා, අහම්පි එත්තකෙ ඤාතිජනෙ පබ්බජිතෙ ගෙහෙ කිං කරිස්සාමි අහම්පි පබ්බජිස්සාමීති භික්ඛුනිඋපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජි, පබ්බජිතාපි සිනෙහෙනෙව නො සද්ධාය, අභිරූපතාය පන රූපනන්දාති පඤ්ඤායි, සත්ථා කිර "රූපං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තා වෙදනා සඤ්ඤා සඞ්ඛාරා විඤ්ඤාණං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තා"ති වදෙතීති සුත්වා සා එවං දස්සනීයෙ පාසාදිකෙ මමපි රූපෙ දොසං කථෙය්‍යාති සත්ථු සම්මුඛීභාවං න ගච්ඡති, සාවත්ථිවාසිනො පාතොව දානං දත්වා සමාදින්නුපොසථා සුද්ධුත්තරාසඞ්ගා ගන්ධමාලාදිහත්ථා සායණ්හසමයෙ ජෙතවනෙ සන්නිපතිත්වා ධම්මං සුණන්ති, භික්ඛුනිසඞ්ඝොපි සත්ථු ධම්මදෙසනාය උප්පන්නච්ඡන්දො විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සුණාති, ධම්මං සුත්වා නගරං පවිසන්තො සත්ථු ගුණකථං කථෙන්තොව පවිසති, චතුප්පමාණිකෙ හි ලොකසන්නිවාසෙ අප්පකාව තෙ සත්තා යෙසං තථාගතං පස්සන්තානං පසාදො න උප්පජ්ජති, රූපප්පමාණිකාපි හි තථාගතස්ස ලක්ඛණානුබ්‍යඤ්ජනපතිමණ්ඩිතං සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං

---

1. ම. අපත්තානි

දිස්වා පසීදන්ති, ඝොසප්පමාණිකාපි අනෙකානිපි ජාතිසතානි නිස්සාය පවත්තං සත්ථුගුණඝොසඤ්චෙව අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං ධම්මදෙසනාඝොසඤ්ච සුත්වා පසීදන්ති, ලූඛප්පමාණිකාපිස්ස චීවරාදිලූඛතං පටිච්ච පසීදන්ති, ධම්මප්පමාණිකාපි එවරූපං දසබලස්ස සීලං එවරූපො සමාධි එවරූපා පඤ්ඤා භගවා සීලාදීහි ගුණෙහි අසමො අප්පටිපුග්ගලොති පසීදන්ති, තෙසං තථාගතස්ස ගුණං කථෙන්තානං මුඛං නප්පහොති. රූපනන්දා භික්ඛුණීනඤ්චෙව උපාසිකානඤ්ච සන්තිකා තථාගතස්ස ගුණකථං සුත්වා චින්තෙසි–අතිවිය මෙ භාතිකස්ස වණ්ණං කථෙන්ති යෙව එකදිවසම්පි මෙ රූපෙ දොසං කථෙන්තො කිත්තකං කථෙස්සති යන්නූනාහං භික්ඛුණීහි සද්ධිං ගන්ත්වා අත්තානං අදස්සෙත්වාව තථාගතං පස්සිත්වා ධම්මමස්ස සුණිත්වා ආගච්ඡෙය්‍යන්ති, සා අහම්පජ්ජ ධම්මසවණං ගමිස්සාමීති භික්ඛුණීනං ආරොචෙසි, භික්ඛුණියො චින්තයිංසු–චිරස්සං වත රූපනන්දාය සත්ථු උපට්ඨානං ගන්තුකාමතා උප්පන්නා අජ්ජ සත්ථා ඉමං නිස්සාය කීදිසං නුඛො ධම්මං දෙසෙතීති, සත්ථාපි–කීදිසී නුඛො තස්සා ධම්මදෙසනා සප්පායාති චින්තෙත්වා රූපගරුකා එසා අත්තභාවෙ බලවසිනෙහා කණ්ටකෙන කණ්ටකුද්ධරණං විය රූපෙනෙව චස්සා රූපමදනිම්මදනං සප්පායන්ති සන්නිට්ඨානං කත්වා තස්සා විහාරං පවිසනසමයෙ එකං පන අභිරූපං ඉත්ථිං සොළසවස්සුද්දෙසිකං රත්තවත්ථනිවත්ථං සබ්බාභරණපතිමණ්ඩිතං බීජනිං ගහෙත්වා අත්තනො සන්තිකෙ ඨත්වා බීජයමානං ඉද්ධිබලෙන අභිනිම්මිණි, තං ඛො පන ඉත්ථිං සත්ථා චෙව පස්සති රූපනන්දා ච, සා භික්ඛුණීහි සද්ධිං විහාරං පවිසිත්වා භික්ඛුණීනං පිට්ඨිපස්සෙ ඨත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන සත්ථාරං වන්දිත්වා භික්ඛුණීනමන්තරෙ නිසින්නා පාදන්තතො පට්ඨාය සත්ථාරං ඔලොකෙන්තී ලක්ඛණවිචිත්තං අනුබ්‍යඤ්ජනසමුජ්ජලං බ්‍යාමප්පභාපරික්ඛිත්තං සත්ථු සරීරං දිස්වා පුණ්ණචන්දසස්සිරිකං මුඛං ඔලොකෙන්තී සමීපෙ ඨිතං ඉත්ථිරූපං අද්දස, සා තං ඔලොකෙත්වා අත්තභාවං ඔලොකෙන්තී සුවණ්ණරාජහංසියා පුරතො කාකිසදිසං අත්තානං අවමඤ්ඤි, ඉද්ධිමයරූපස්ස දිට්ඨකාලතො පට්ඨායෙව හිස්සා අක්ඛීනි භමිංසු, සා අහො ඉමිස්සා කෙසා සොභනා අහො නලාටං සොභනන්ති සබ්බෙසං සරීරප්පදෙසානං රූපසිරියා සමාකඩ්ඪිතචිත්තා තස්මිං රූපෙ බලවසිනෙහා අහොසි, සත්ථා තස්සා තත්ථ අභිරතිං ඤත්වා ධම්මං දෙසෙන්තොව තං රූපං සොළසවස්සුද්දෙසිකභාවං අතික්කමිත්වා වීසතිවස්සුද්දෙසිකං කත්වා දස්සෙසි, රූපනන්දා ඔලොකෙත්වා න වතිදං රූපං පුරිමසදිසන්ති ථොකං විරත්තචිත්තා අහොසි, සත්ථා අනුක්කමෙනෙව තස්සා ඉත්ථියා සකිං විජාතවණ්ණං මජ්ඣිමිත්ථිවණ්ණං ජරාජිණ්ණමහල්ලිකිත්ථිවණ්ණඤ්ච දස්සෙසි, සාපි අනුපුබ්බෙනෙව ඉදං අන්තරහිතං ඉදම්පි අන්තරහිතන්ති ජරාජිණ්ණකාලෙ තං විරජ්ජමානා ඛණ්ඩදන්තිං පලිතසිරං ඔභග්ගං ගොපානසිවඞ්කං දණ්ඩපරායණං පවෙධමානං

දිසවා අතිවිය විරජජි, අථ සත්ථා තං ව්‍යාධිනා අභිභූතං කත්වා දසෙසසි, සා තඞඛණං යෙව දණ්ඩකඤච තාලවණටකඤච ඡඩෙඩත්වා මහාවිරවං විරවමානා භූමියං පතිත්වා සකෙ මුතතකරීසෙ නිමුගගා අපරාපරං පරිවටටි, රූපනනදා තමපි දිසවා අතිවිය විරජජි, සත්ථාපි තසසා ඉත්ථියා මරණං දසෙසසි, සා තං ඛණං යෙව උද්ධුමාතකභාවං ආපජජි, නවහි වණණමුඛෙහි පුබබවටටියො චෙව පුළවා ච පගඝරිංසු, කාකාදයො සන්නිපතිත්වා විලුමපිංසු. රූපනනදාපි තං ඔලොකෙත්වා අයං ඉත්ථී ඉමසමිං යෙව ඨානෙ ජරං පතතා ව්‍යාධිං පතතා මරණං පතතා, ඉමසසාපි අත්තභාවසස එවමෙවං ජරාව්‍යාධිමරණානි ආගමිසසනතීති අත්තභාවං අනිච්චතො පසසි, අනිච්චතො දිටඨතතා එව පන දුකඛතො අනත්තතො දිටෙඨායෙව හොති, අථසසා තයො භවා ආදිත්තා විය ගෙහා ගීවාය බඞකුණපං විය ච උපටඨහිංසු, කමමටඨානාභිමුඛං චිත්තං පකඛනදි, සත්ථා තාය අනිච්චතො දිටඨභාවං ඤත්වා සකඛිසසති නුඛො සයමෙව අත්තනො පතිටඨං කාතුනති ඔලොකෙනෙතා න සකඛිසසති බහිඩා පච්චයං ලද්ධුං වටටතීති චිනෙතත්වා තසසා සපපාය වසෙන ධමමං දෙසෙනෙතා ආහ:-

"ආතුරං අසුචිං පූතිං පසස නනෙද සමුසසයං,
උගඝරනතං පගඝරනතං බාලානං අභිපත්ථිතං.

යථා ඉදං තථා එතං යථා එතං තථා ඉදං,
ධාතුසො සුඤඤතො පසස මා ලොකං පුනරාගමි;
භවෙ ඡනදං විරාජෙත්වා උපසනෙතා චරිසසසී"ති.

ඉත්ථං සුදං[1] භගවා නනදං භිකඛුණිං ආරබභ ඉමා ගාථායො අභාසිත්ථාති. නනදා දෙසනානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා සොතාපත්තිඵලං පාපුණි, අථසසා උපරි තිණණං මගගඵලානං විපසසනාපරිවාසත්ථාය සුඤඤතාකමමටඨානං කථෙතුං-නනෙද ඉමසමිං සරීරෙ සාරො අත්ථීති සඤඤං මා කරි, අපපමත්තකොපි හි එත්ථ සාරො නත්ථි, තීණි අටඨිසතානි උසසාපෙත්වා කතං අටඨිනගරමෙවෙතනති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"අටඨීනං නගරං කතං මංසලොහිතලෙපනං,
යත්ථ ජරා ච මච්චු ච මානො මකෙඛා ච ඔහිතො"ති.

තසසත්ථො-යථෙව හි පුබබණණාපරණණාදීනං ඔදහනත්ථාය කටඨානි උසසාපෙත්වා වලලීහි බනධිත්වා මත්තිකාය ලිමපිත්වා නගරසඞඛාතං බහිඩා ගෙහං කරොනති, එවමිදං අජඣත්තිකමපි තීණි අටඨිසතානි උසසාපෙත්වා නහාරුවිනදධං මංසලොහිතලෙපනං තචපටිචඡනනං ජීරණලකඛණාය ජරාය මරණලකඛණසස මච්චුනො තසස ආරොගග සමපදාදීනි පටිච්ච මඤඤනලකඛණසස මානසස සුකතකාරණවිනා

1. ම. ඉදං සුතතං.

සතලක්ඛණස්ස මක්ඛස්ස ච ඔදහනත්ථාය නගරං කතං, එවරූපො එවති එත්ථ කායිකචෙතසිකො ආබාධො ඔහිතො, ඉතො උද්ධං කිඤ්චි ගහණූපගං නත්ථීති. දෙසනාවසානෙ ථෙරී අරහත්තං පාපුණි මහා ජනස්සාපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසීති.

ජනපදකල්‍යාණි රූපනන්දත්ථෙරියා වත්ථු පඤ්චමං.

11, 6.

"ජීරන්ති වෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො මල්ලිකාදෙවිං ආරබ්භ කථෙසි.

සා කිර එකදිවසං නහානකොට්ඨකං පවිට්ඨා මුඛං ධොවිත්වා ඔනතසරීරා ජඞ්ඝං ධොවිතුං ආරභි, තාය සද්ධිං යෙව පවිට්ඨො එකො වල්ලභසුනඛො අත්ථි, සො තං තථා ඔනතං දිස්වා අසද්ධම්ම සන්ථවං කාතුං ආරභි, සා ඵස්සං සාදියන්තී අට්ඨාසි, රාජාපි උපරි පාසාදෙ වාතපානෙන ඔලොකෙන්තො තං දිස්වා තතො ආගත කාලෙ නස්ස වසලි කස්මා එවරූපමකාසීති ආහ?, කිං මයා කතං දෙවාති? සුනඛෙන සද්ධිං සන්ථවොති, නත්ථෙතං දෙවාති, මයා සාමං දිට්ඨං නාහං තව සද්දහිස්සාමි නස්ස වසලීති, මහාරාජ යො කොචි ඉමං කොට්ඨකං පවිට්ඨො ඉමිනා වාතපානෙන ඔලොකෙන්තස්ස එකොව ද්විධා පඤ්ඤායතීති අභූතං කථෙසි, සචෙ මෙ න සද්දහසි එතං කොට්ඨකං පවිස අහං ඉමිනා වාතපානෙන ඔලොකෙස්සාමීති, රාජා මූළ්හධාතුකො තස්සා වචනං සද්දහිත්වා කොට්ඨකං පාවිසි, සා වාත පානකෙ ඨත්වා ඔලොකෙන්තී අන්ධබාල මහාරාජ කින්නාමෙතං අජි කාය සද්ධිං සන්ථවං කරොසීති ආහ, නාහං භද්දෙ එවරූපං කරොමීති ච වුත්තෙපි මයා සාමං දිට්ඨං නාහං තව සද්දහිස්සාමීති ආහ, තං සුත්වා රාජා අද්ධා ඉමං කොට්ඨකං පවිට්ඨො එකොව ද්විධා පඤ්ඤාය තීති සද්දහි, මල්ලිකා චින්තෙසි-අයං රාජා අන්ධබාලතාය මයා වඤ්චිතො, පාපං මෙ කතං, අයං ච මෙ අභූතෙන අබ්භාචික්ඛිතො, ඉදං මෙ කම්මං සත්ථාපි ජානිස්සති ද්වෙ අග්ගසාවකාපි අසීතිමහාසාවකාපි, අහො වත මෙ භාරියං කම්මං කතන්ති. අයං කිර රඤ්ඤො අසදිස දානෙ සහායිකා අහොසි, තත්ථ ච එකදිවසං කතපරිච්චාගො ධනස්ස චුද්දසකොටිඅග්ඝනකො අහොසි, තථාගතස්ස සෙතච්ඡත්තං නිසීදනපල්ලඞ්කො ආධාරකො පාදපීඨන්ති ඉමානි පන චත්තාරි අනග්ඝානෙව අහෙසුං, සා මරණකාලෙ එවරූපං මහාපරිච්චාගං නානුස්සරිත්වා තදෙව පාපකම්මං අනුස්සරන්තී කාලං කත්වා අවීචිම්හි නිබ්බත්ති, රඤ්ඤො පන සා අතිවිය පියා අහොසි, සො බලවසොකාභි භූතො තස්සා සරීරකිච්චං කාරෙත්වා නිබ්බත්තට්ඨානමස්සා පුච්ඡිස්සා මීති සත්ථු සන්තිකං අගමාසි, සත්ථා-යථා සො ආගතකාරණං න සරති තථා අකාසි, සො සත්ථු සන්තිකෙ සාරාණියධම්මකථං සුත්වා ගෙහං පවිට්ඨකාලෙ සරිත්වා අහං භණෙ මල්ලිකාය නිබ්බත්තට්ඨානං

පුච්ඡිස්සාමීති සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පමුට්ඨො. සො පුච්ඡිස්සාමීති සත්ථු සන්තිකං අගමාසි, සත්ථාපි පටිපාටියා සත්තදිවසානි යථා සො න සරති තථා අකාසි, සාපි සත්තාහමෙව නිරයෙ පච්චිත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ තතො චුතා තුසිතභවනෙ නිබ්බත්ති, කස්මා පන සත්ථා සත්තාහං අසරණභාවං අකාසි?, සා කිර තස්ස අතිවිය පියා අහොසි මනාපා, තස්මා තස්සා නිරයෙ නිබ්බත්තභාවං සුත්වා සචෙ එවරූපා සද්ධාසම්පන්නා නිරයෙ නිබ්බත්තා දානං දත්වා කිං කරිස්සාමීති මිච්ඡාදිට්ඨිං ගහෙත්වා පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං ගෙහෙ පවත්තං නිච්චභත්තං හරාපෙත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තෙය්‍ය, තෙනස්ස සත්ථා සත්තාහං අසරණභාවං කත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ පිණ්ඩාය චරන්තො සයමෙව රාජගෙහද්වාරං අගමාසි, රාජා සත්ථා ආගතොති සුත්වා නික්ඛමිත්වා පත්තං ආදාය පාසාදං අභිරූහිතුං ආරභි, සත්ථා පන රථසාලාය නිසීදිතුං ආකාරං දස්සෙසි, රාජා සත්ථාරං තත්ථෙව නිසීදාපෙත්වා යාගුඛජ්ජකෙන පතිමානෙත්වා වන්දිත්වා නිසින්නො-අහං භන්තෙ මල්ලිකාය දෙවියා නිබ්බත්තට්ඨානං පුච්ඡිස්සාමීති ගන්ත්වා පමුට්ඨො, කත්ථ නු ඛො සා භන්තෙ නිබ්බත්තාති? තුසිතභවනෙ මහාරාජාති, භන්තෙ තාය තුසිතභවනෙ අනිබ්බත්තන්තියා කො අඤ්ඤො නිබ්බත්තිස්සති, භන්තෙ නත්ථි තාය සදිසා ඉත්ථී තස්සා නිසීදනඨානා දිස්වා අපි තථාගතස්ස ඉදං දස්සාමි ඉදං කරිස්සාමීති දානසංවිධානං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං කිච්චමෙව නත්ථි, භන්තෙ තස්සා පරලොකං ගතකාලතො පට්ඨාය සරීරමෙව න වහතීති,[1] අථ නං සත්ථා-මා චින්තයි මහාරාජ සබ්බෙසං ධුවධම්මො අයන්ති වත්වා-අයං මහාරාජ රථො කස්සාති? පුච්ඡි, පිතාමහස්ස මෙ භන්තෙති, අයං කස්සාති?, පිතු මෙ භන්තෙති, අයම්පන රථො කස්සාති?, මම භන්තෙති, එවං වුත්තෙ සත්ථා-මහාරාජ තව පිතාමහස්ස රථො එතෙනෙවාකාරෙන තව පිතු රථං න පාපුණි, තව පිතු රථො තව රථං න පාපුණි, එවරූපස්ස නාම කට්ඨකලිඞ්ගරස්සාපි ජරා ආගච්ඡති කිමඞ්ග පන අත්තභාවස්ස, මහාරාජ සප්පුරිසධම්මස්සෙව හි ජරා නත්ථි, සත්තා පන අජීරකා නාම නත්ථීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"ජීරන්ති වෙ රාජරථා සුචිත්තා අථො සරීරම්පි ජරං උපෙති,
සතං ච ධම්මො න ජරං උපෙති සන්තො හවෙ සබ්භි
පවෙදයන්තී"ති.

තත්ථ වෙති නිපාතො. **සුචිත්තාති** සත්තහි රතනෙහි අපරෙහි ච රථාලඞ්කාරෙහි සුට්ඨුචිත්තිතා රඤ්ඤං රථාපි ජීරන්ති. **සරීරම්පීති** න කෙවලං රථා එව ඉදං සුප්පටිජග්ගිතං සරීරම්පි ඛණ්ඩිච්චාදීනි පාපුණන්තං ජරං උපෙති. **සතඤ්චාති** බුද්ධාදීනං පන සන්තානං නවවිධලොකුත්තරධම්මො ච කිඤ්චි උපඝාතං න උපෙතීති න ජරං

1. ම. සරීරං මෙ න වහතීති 2. ම. සතානං.

උපෙති නාම. **පවෙදයන්ති**ති එවං සන්තො බුද්ධාදයො සබ්බෙ පණ්ඩිතෙහි සද්ධිං කථෙන්තීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

මල්ලිකාදෙවියා වත්ථු ඡට්ඨං.

11, 7.

“අප්පස්සුතාය”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ලාළුදායිත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර මඞ්ගලං කරොන්තානං ගෙහං ගන්ත්වා “තිරොකුඩ්ඩෙසු තිට්ඨන්තී”ති ආදිනා නයෙන අවමඞ්ගලං කථෙති, අවමඞ්ගලං කරොන්තානං ගෙහං ගන්ත්වා තිරොකුඩ්ඩාදීසු කථෙතබ්බෙසු “දානච ධම්මචරියා චා”ති ආදිනා නයෙන මඞ්ගලගාථා වා “යං කිඤ්චි විත්තං ඉධ වා හුරං වා”ති රතනසුත්තං වා කථෙති, එවං තෙසු තෙසු ඨානෙසු අඤ්ඤං කථෙස්සාමීති අඤ්ඤං කථෙන්තොපි අඤ්ඤං කථෙමීති න ජානාති, භික්ඛූ තස්ස කථං සුත්වා සත්ථු ආරොචෙසුං-භන්තෙ කිං ලාළුදායිස්ස මඞ්ගලාමඞ්ගලට්ඨානෙසු ගමනෙන අඤ්ඤස්මිං කථෙතබ්බෙ අඤ්ඤමෙව කථෙතීති, සත්ථා-න භික්ඛවෙ ඉදානෙවෙස එවං කථෙති පුබ්බෙපි අඤ්ඤස්මිං කථෙතබ්බෙ අඤ්ඤමෙව කථෙසීති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ කිර බාරාණසියං අග්ගිදත්තස්ස නාම බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තො සොමදත්තකුමාරො නාම රාජානං උපට්ඨාති, සො තස්ස පියො අහොසි මනාපො, බ්‍රාහ්මණො පන කසිකම්මං නිස්සාය ජීවති, තස්ස ද්වෙයෙව ගොණා අහෙසුං, තෙසු එකො මතො, බ්‍රාහ්මණො පුත්තං ආහ-තාත සොමදත්ත රාජානං මෙ යාචිත්වා එකං ගොණං ආහරාති, සොමදත්තො-සචාහං රාජානං යාචිස්සාමි ලහුභාවො මෙ පඤ්ඤායිස්සතීති චින්තෙත්වා තුම්හයෙව තාත රාජානං යාචථාති වත්වා තෙන හි තාත මං ගහෙත්වා යාහීති වුත්තො චින්තෙසි-අයං බ්‍රාහ්මණො දන්ධපඤ්ඤො අභික්කමපටික්කමාදිවචනමත්තම්පි න ජානාති අඤ්ඤස්මිං වත්තබ්බෙ අඤ්ඤමෙව වදති සික්ඛාපෙත්වා නං නෙස්සාමීති, සො තං ආදාය බීරණත්ථම්භකං නාම සුසානං ගන්ත්වා තිණකලාපෙ බන්ධිත්වා අයං රාජා අයං උපරාජා අයං සෙනාපතීති නාමානි කත්වා පටිපාටියා පිතු දස්සෙත්වා තුම්හෙහි රාජකුලං ගන්ත්වා එවං අභික්කමිතබ්බං එවං පටික්කමිතබ්බං එවං නාම රාජා වත්තබ්බො එවං නාම උපරාජා රාජානං පන උපසඞ්කමිත්වා ජයතු භවං මහාරාජාති වත්වා එවං ඨත්වා ඉමං ගාථං වත්වා ගොණං යාචෙය්‍යාථාති ගාථං උග්ගණ්හාපෙසි:-

“ද්වෙ මෙ ගොණා මහාරාජ යෙහි ඛෙත්තං කසාමසෙ,
තෙසු එකො මතො දෙව දුතියං දෙහි ඛත්තියා”ති

සො හි සංවච්ඡරමත්තෙන තං ගාථං පගුණං කත්වා පගුණභාවං පුත්තස්ස ආරොචෙත්වා තෙන හි තාත කිඤ්චිදෙව පණ්ණාකාරමාදාය ආගච්ඡ අහං පුරිමතරං ගන්ත්වා රඤ්ඤො සන්තිකෙ ඨස්සාමීති වුත්තො සාධු තාතාති පණ්ණාකාරං ගහෙත්වා සොමදත්තස්ස රඤ්ඤො සන්තිකෙ සීතකාලෙ උස්සාහප්පත්තො රාජකුලං ගන්ත්වා රඤ්ඤා තුට්ඨචිත්තෙන කතපටිසම්මොදනො තාත චිරස්සං විය ආගතත්ථ ඉදමාසනං නිසීදිත්වා වදථ යෙනත්ථොති වුත්තො ඉමං ගාථමාහ:-

“ද්වෙ මෙ ගොණා මහාරාජ යෙහි ඛෙත්තං කසාමසෙ,
තෙසු එකො මතො දෙව දුතියං ගණ්හ ඛත්තියා”ති.

රඤ්ඤා කිං වදෙසි තාත පුන වදෙහීති වුත්තෙපි තමෙව ගාථං ආහ, රාජා තෙන විරජ්ඣිත්වා කථිතභාවං ඤත්වා සිතං කත්වා සොම දත්ත තුම්හාකං ගෙහෙ බහූ මඤ්ඤෙ ගොණාති වත්වා තුම්හෙහි දින්නා භවිස්සන්ති දෙවාති වුත්තෙ බොධිසත්තස්ස තුස්සිත්වා බ්‍රාහ්ම ණස්ස සොළස ගොණෙ අලඞ්කාරභණ්ඩකං නිවාසගාමං චස්ස බ්‍රහ්ම දෙය්‍යං දත්වා මහන්තෙන යසෙන බ්‍රාහ්මණං උය්‍යොජෙසීති, සත්ථා ඉමං දෙසනං ආහරිත්වා තදා රාජා ආනන්දො අහොසි බ්‍රාහ්මණො ලාළුදායි සොමදත්තො අහමෙවාති ජාතකං සමොධානෙත්වා-න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපෙස අත්තනො අප්පස්සුතතාය අඤ්ඤස්මිං වත්තබ්බෙ අඤ්ඤමෙව වදති අප්පස්සුතපුරිසො හි බලිවද්දසදිසොව නාම හොතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“අප්පස්සුතායං පුරිසො බලිවද්දොව ජීරති,
මංසානි තස්ස වඩ්ඪන්ති පඤ්ඤා තස්ස න වඩ්ඪතී”ති.

තත්ථ **අප්පස්සුතායං**ති එකස්ස වා ද්වින්නං වා පණ්ණාසකානං, අථවා පන වග්ගානං සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන එකස්ස වා ද්වින්නං වා පණ්ණාසකානං, අථවා පන වග්ගානං සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන එකස්ස වා ද්වින්නං වා සුත්තන්තානං වාපි අභාවෙන අප්පස්සුතො-අයං කම්මට්ඨානං පන උග්ගහෙත්වා අනුයුඤ්ජන්තො බහුස්සුතොව. **බලිවද්දොව ජීරතී**ති යථා බලිවද්දො ජීරමානො වඩ්ඪ මානො නෙව මාතු න පිතු න සෙසඤාතකානං අත්ථාය වඩ්ඪති අථ ඛො නිරත්ථකමෙව ජීරති, එවමෙවං අයම්පි න උපජ්ඣායවත්තං කරොති න ආචරියවත්තං න ආගන්තුකවත්තාදීනි න භාවනාරාමතං අනුයුඤ්ජතීති නිරත්ථකමෙව ජීරතීති. **මංසානි තස්ස වඩ්ඪන්තී**ති යථා බලිවද්දස්ස යුගනඞ්ගලාදීනි වහිතුං අසමත්ථො එසොති අරඤ්ඤෙ විස්සට්ඨස්ස තත්ථෙව වසන්තස්සාපි මංසානි වඩ්ඪන්ති, එවමෙවං ඉමස්සාපි උපජ්ඣායාදීහි විස්සට්ඨස්ස සඞ්ඝං නිස්සාය චත්තාරො පච්චයෙ ලභිත්වා උද්ධවිරෙචනාදීනි කත්වා කායං පොසෙන්තස්ස මංසානි වඩ්ඪන්ති ථූලසරීරො හුත්වා විචරති. **පඤ්ඤා**ති ලොකිය ලොකුත්තරා පනස්ස පඤ්ඤා එකඞ්ගුලමත්තාපි **න වඩ්ඪති**, අරඤ්ඤෙ

පන ගච්ඡලතාදීනි වියස්ස ඡ ද්වාරානි නිස්සාය තණ්හා චෙව නවවිධමානො ච වඩ්ඪතීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ලාළුදායිත්ථෙරස්ස වත්ථු සත්තමං.

11, 8.

“අනෙකජාතිසංසාර”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා බොධිරුක්ඛමූලෙ නිසින්නො උදානවසෙන උදානෙත්වා අපරභාගෙ ආනන්දත්ථෙරෙන පුට්ඨො කථෙසි. සො හි බොධිරුක්ඛමූලෙ නිසින්නො සූරියෙ අනත්ථඞ්ගමිතෙයෙව මාරබලං විධමිත්වා පඨමයාමෙ පුබ්බෙනිවාසපටිච්ඡාදකං තමං පදාලෙත්වා මජ්ඣිමයාමෙ දිබ්බචක්ඛුං විසොධෙත්වා පච්ඡිමයාමෙ සත්තෙසු කාරුඤ්ඤතං පටිච්ච පච්චයාකාරෙ ඤාණං ඔතාරෙත්වා තං අනුලොමපටිලොමවසෙන සම්මසන්තො අරුණුග්ගමනවෙලාය සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣිත්වා අනෙකෙහි බුද්ධසතසහස්සෙහි අවිජහිතං උදානං උදානෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:–

“අනෙකජාතිසංසාරං සන්ධාවිස්සං අනිබ්බිසං,
ගහකාරකං ගවෙසන්තො දුක්ඛා ජාති පුනප්පුනං.
ගහකාරක දිට්ඨොසි පුන ගෙහං න කාහසි,
සබ්බා තෙ ඵාසුකා භග්ගා ගහකූටං විසඞ්ඛිතං;
විසඞ්ඛාරගතං චිත්තං තණ්හානං ඛයමජ්ඣගා”ති.

තත්ථ **ගහකාරකං ගවෙසන්තොති** අහං ඉමස්ස අත්තභාවගෙහස්ස කාරකං තණ්හාවඩ්ඪකිං ගවෙසන්තො යෙන ඤාණෙන සක්කා තං දට්ඨුං තස්ස බොධිඤාණස්සත්ථාය දීපඞ්කරපාදමූලෙ කතාභිනීහාරො එත්තකං කාලං **අනෙකජාතිසංසාරං** අනෙකජාතිසතසහස්සසඞ්ඛාතං ඉමං සංසාරවට්ටං **අනිබ්බිසං** ඤාණං අවින්දන්තො අලභන්තොයෙව **සන්ධාවිස්සං** සංසරිං අපරාපරං අනුවිචරින්ති අත්ථො. **දුක්ඛා ජාති පුනප්පුනන්ති** ඉදං ගහකාරකං ගවෙසන්තස්ස පුනප්පුන ජාතත්තං වචනං දුක්ඛං, යස්මා ජරාබ්‍යාධිමරණමිස්සතාය ජාති නාමෙසා පුනප්පුන උපගන්තුං දුක්ඛා න ච සා තස්මිං අදිට්ඨෙ න නිවත්තති තස්මා තං ගවෙසන්තො සන්ධාවිස්සන්ති අත්ථො. **දිට්ඨොසීති** සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පටිවිජ්ඣන්තෙන මයා ඉදානි දිට්ඨො අසි. **පුන ගෙහන්ති** පුන ඉමස්මිං සංසාරවට්ටෙ අත්තභාවසඞ්ඛාතං මම ගෙහං න කාහසි. **සබ්බා තෙ ඵාසුකාති** තව සබ්බා අවසෙසකිලෙසඵාසුකා මයා භග්ගා. **ගහකූටං විසඞ්ඛිතන්ති** ඉමස්ස තයා කතස්ස අත්තභාවගෙහස්ස අවිජ්ජාසඞ්ඛාතං කණ්ණිකාමණ්ඩලම්පි මයා විද්ධංසිතං. **විසඞ්ඛාරගතං චිත්තන්ති** ඉදානි මම චිත්තං විසඞ්ඛාරං නිබ්බානං ආරම්මණකරණවසෙන ගතං අනුපවිට්ඨං. **තණ්හානං ඛයමජ්ඣගාති** තණ්හානං ඛයසඞ්ඛාතං අරහත්තං අධිගතොස්මීති.

ආනන්දත්ථෙරස්ස උදානගාථා වත්ථු අට්ඨමං.

11, 9.

"අචරිත්වා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ඉසිපතනෙ විහරන්තො මහාධනසෙට්ඨිපුත්තං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර බාරාණසියං අසීතිකොටිවිභවෙ කුලෙ නිබ්බත්ති, අථස්ස මාතාපිතරො චින්තෙසුං–අම්හාකං කුලෙ මහාභොගක්ඛන්ධො පුත්තස්ස නො ඨපෙත්වා යථාසුඛපරිභොගං අඤ්ඤෙන කම්මෙන කිච්චං නත්ථීති, තං ගීතවාදිතමත්තමෙව සික්ඛාපෙසුං, තස්මිංයෙව නගරෙ අසීතිකොටිවිභවෙ කුලෙ ධීතාපි නිබ්බත්ති, තස්සාපි මාතාපිතරො තථෙව චින්තෙත්වා තං නච්චගීතමත්තමෙව සික්ඛාපෙසුං, තෙසං වයප්පත්තානං ආවාහවිවාහො අහොසි, අථ තෙසං අපරභාගෙ මාතාපිතරො කාලමකංසු, වෙ අසීතිකොටිධනං එකස්මිඤ්ඤෙව ගෙහෙ අහොසි, සෙට්ඨිපුත්තො දිවසස්ස තික්ඛත්තුං රඤ්ඤො උපට්ඨානං ගච්ඡති, අථ තස්මිං නගරෙ ධුත්තා චින්තෙසුං–සචායං සෙට්ඨිපුත්තො සුරාසොණ්ඩො භවිස්සති අම්හාකං ඵාසුකං භවිස්සති උග්ගණ්හාපෙම නං සුරාසොණ්ඩභාවන්ති තෙ සුරං ආදාය ඛජ්ජිතමංසෙ චෙව ලොණසක්ඛරා ච දසන්තෙ බන්ධිත්වා මූලකන්දං ගහෙත්වා තස්ස රාජකුලතො ආගච්ඡන්තස්ස මග්ගං ඔලොකයමානා නිසීදිත්වා තං ආගච්ඡන්තං දිස්වා සුරං පිවිත්වා ලොණසක්ඛරං මුඛෙ ඛිපිත්වා මූලකන්දං ඩසිත්වා වස්සසතං ජීව සාමි සෙට්ඨිපුත්ත තං නිස්සාය මයං ඛාදනපිවනසමත්ථා භවෙය්‍යාමාති ආහංසු, සො තෙසං වචනං සුත්වා පච්ඡතො ආගච්ඡන්තං චූළුපට්ඨාකං පුච්ඡි–කිං එතෙ පිවන්තීති?, එකං පානකං සාමීති, මනාපජාතිකං එතන්ති? සාමි ඉමස්මිං ජීවලොකෙ ඉමිනා සදිසං පාතබ්බයුත්තකං නාම නත්ථීති, සො එවං සන්තෙ මයාපි පාතුං වට්ටතීති ථොකථොකං ආහරාපෙත්වා පිවති, අථස්ස න චිරෙනෙව තෙ ධුත්තා පිවනභාවං ඤත්වා තං පරිවාරයිංසු, ගච්ඡන්තෙ කාලෙ පරිවාරො මහා අහොසි, සො සතෙනපි සහස්සෙනපි සුරං ආහරාපෙත්වා පිවන්තො ඉමිනා අනුක්කමෙන නිසින්නට්ඨානාදීසු කහාපණරාසිං ඨපෙත්වා සුරං පිවන්තො ඉමිනා මාලා ආහරථ ඉමිනා ගන්ධෙ ආහරථ අයං ජනො ජූතෙ ඡෙකො අයං නච්චෙ අයං ගීතෙ අයං වාදිතෙ ඉමස්ස සහස්සං දෙථ ඉමස්ස වෙ සහස්සානීති එවං විකිරන්තො නචිරස්සෙව අත්තනො සන්තකං අසීතිකොටිධනං ඛෙපෙත්වා–ඛීණං තෙ සාමි ධනන්ති වුත්තෙ–කිං භරියාය මෙ සන්තකං නත්ථීති? අත්ථි සාමීති, තෙනහි තං ආහරථාති තම්පි තථෙව ඛෙපෙත්වා අනුපුබ්බෙන ඛෙත්තං ආරාමුය්‍යාන යොග්ගාදිකම්පි අන්තමසො භාජනභණ්ඩකම්පි අත්ථරණපාපුරණ නිසීදනම්පි සබ්බං අත්තනො සන්තකං වික්කිණිත්වා ඛාදි, අථ නං මහල්ලකකාලෙ යෙහිස්ස කුලසන්තකං ගෙහං වික්කිණිත්වා ගහිතං තෙ තං ගෙහා නීහරිංසු, සො භරියං ආදාය පරජනස්ස ගෙහභිත්තිං නිස්සාය වසන්තො කපාලඛණ්ඩමාදාය භික්ඛාය චරිත්වා ජනස්ස

උච්ඡිට්ඨකං භුඤ්ජිතුං ආරභි, අථ නං එකදිවසං ආසනසාලාය ද්වාරෙ ඨත්වා දහරසාමණෙරෙහි දීයමානං උච්ඡිට්ඨකභොජනං පටිග්ගණ්හන්තං දිස්වා සත්ථා සිතං පාත්වාකාසි, අථ නං ආනන්දත්ථෙරො සිතකාරණං පුච්ඡි, සත්ථා සිතකාරණං කථෙන්තො-පස්සානන්ද ඉමං මහාධනසෙට්ඨිපුත්තං ඉමස්මිංයෙව නගරෙ ද්වෙ අසීතිකොටිධනං ඛෙපෙත්වා භරියං ආදාය භික්ඛාය චරන්තං, සචෙ හි අයං පඨමවයෙ භොගෙ අඛෙපෙත්වා කම්මන්තෙ පයොජයිස්ස ඉමස්මිංයෙව නගරෙ අග්ගසෙට්ඨි අභවිස්ස, සචෙ පන නික්ඛමිත්වා පබ්බජිස්ස අරහත්තං පාපුණිස්ස, භරියාපිස්ස අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨහිස්ස; සචෙ මජ්ඣිමවයෙ භොගෙ අඛෙපෙත්වා කම්මන්තෙ පයොජයිස්ස දුතියසෙට්ඨි අභවිස්ස, නික්ඛමිත්වා පබ්බජන්තො අනාගාමී අභවිස්ස, භරියාපිස්ස සකදාගාමිඵලෙ පතිට්ඨහිස්ස; සචෙ පච්ඡිමවයෙ භොගෙ අඛෙපෙත්වා කම්මන්තෙ පයොජයිස්ස තතියකසෙට්ඨි අභවිස්ස, නික්ඛමිත්වා පබ්බජන්තොපි සකදාගාමී අභවිස්ස, භරියාපිස්ස සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිස්ස. ඉදානි පනෙස ගිහිභොගතොපි පරිහීනො සාමඤ්ඤතොපි, පරිහායිත්වා ච පන සුක්ඛපල්ලලෙ කොඤ්චසකුණො විය ජාතොති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"අචරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං අලද්ධා යොබ්බනෙ ධනං,
ජිණ්ණකොඤ්චා ව ඣායන්ති ඛීණමච්ඡෙව පල්ලලෙ.

අචරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං අලද්ධා යොබ්බනෙ ධනං,
සෙන්ති චාපාතිඛිත්තාව පුරාණානි අනුත්ථුනං"ති.

තත්ථ **අචරිත්වාති** බ්‍රහ්මචරියවාසං අවසිත්වා. **යොබ්බනෙති** අනුප්පන්නෙ වා භොගෙ උප්පාදෙතුං උප්පන්නෙ වා අනුරක්ඛිතුං සමත්ථකාලෙ **ධනම්පි** අලභිත්වා. **ඛීණමච්ඡෙති** තෙ එවරූපා බාලා උදකස්ස අභාවෙන ඛීණමච්ඡෙ **පල්ලලෙ** පරික්ඛීණපත්තා ජිණ්ණකොඤ්චා විය අවජ්ඣායන්ති; ඉදං වුත්තං හොති-පල්ලලෙ උදකස්ස අභාවො විය හි ඉමෙසං වසනට්ඨානස්ස අභාවො, මච්ඡානං ඛීණභාවො විය ඉමෙසං භොගානං අභාවො, ඛීණපත්තානං කොඤ්චානං උප්පතිත්වා ගමනාභාවො විය ඉමෙසං ඉදානි ජලථලපථාදීහි භොගෙ සණ්ඨාපෙතුං අසමත්ථභාවො, තස්මා තෙ ඛීණපත්තා කොඤ්චා විය එත්ථෙව බජ්ඣිත්වා අවජ්ඣායන්තීති. **චාපාතිඛිත්තාවාති** චාපතො අතිඛිත්තා චාපා විනිමුත්තාති අත්ථො, ඉදං වුත්තං හොති-යථා චාපා විනිමුත්තා සරා යථාවෙගං ගන්ත්වා පතිතා ගහෙත්වා උක්ඛිපන්තෙ අසති තත්ථෙව උපචිකානං භත්තං හොන්ති, එවං ඉමෙපි තයො වයෙ අතික්කන්තා ඉදානි අත්තානං උද්ධරිතුං අසමත්ථතාය මරණං උපගමිස්සන්ති, තෙන වුත්තං **සෙන්ති චාපාතිඛිත්තාවාති**. **පුරාණානි අනුත්ථු**

නන්ති ඉති අම්හෙහි ඛාදිතං ඉති පීතනන්ති පුබ්බෙ කතානි ඛාදිත පීතනච්චගීතවාදිතාදීනි[1] අනුභූතත්තා සොචන්තා අනුසොචන්තා සෙන්තීති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

මහාධනසෙට්ඨිපුත්තස්ස වත්ථු නවමං.

ජරාවග්ගවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

එකාදසමො වග්ගො.

12, 1.

“අත්තානඤ්චෙ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා භෙසකළාවනෙ විහරන්තො බොධිරාජකුමාරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර පථවීතලෙ අඤ්ඤෙහි පාසාදෙහි අසදිසරූපං ආකාසෙ උප්පතමානං විය කොකනදං නාම පාසාදං කාරාපෙත්වා වඩ්ඪකිං පුච්ඡි-කිං තයා අඤ්ඤත්ථාපි එවරූපො පාසාදො කතපුබ්බො උදාහු පඨමසිප්පමෙව තෙ ඉදන්ති?, පඨමසිප්පමෙව දෙවාති ච වුත්තෙ චින්තෙසි-සචෙ අයං අඤ්ඤස්සපි එවරූපං පාසාදං කරිස්සති අයං පාසාදො අනච්ඡරියො භවිස්සති ඉමං මයා මාරෙතුං වා හත්ථපාදෙ වාස්ස ඡින්දිතුං අක්ඛීනි වා උප්පාටෙතුං වට්ටති, එවං අඤ්ඤස්ස පාසාදං න කරිස්සතීති, සො තමත්ථං අත්තනො පියසහායකස්ස සඤ්ජිකාපුත්තස්ස[2] නාම මාණවකස්ස කථෙසි, සො චින්තෙසි-නිස්සංසයං එස වඩ්ඪකිං නාසෙස්සති අනග්ඝො සිප්පී සො මයි පස්සන්තෙ මා නස්සතු සඤ්ඤමස්ස දස්සාමීති, සො තං උපසඞ්කමිත්වා පාසාදෙ කම්මං නිට්ඨිතං නොති පුච්ඡිත්වා නිට්ඨිතන්ති වුත්තෙ රාජකුමාරො තං නාසෙතුකාමො අත්තානං රක්ඛෙය්‍යාසීති ආහ, වඩ්ඪකී-භද්දං තෙ සාමි කතං මම ආරොචෙන්තෙන, අහමෙත්ථ කාතබ්බං ජානිස්සාමීති වත්වා-කිං සම්ම අම්හාකං පාසාදෙ කම්මං නිට්ඨිතන්ති රාජකුමාරෙන පුට්ඨො-න තාවදෙව නිට්ඨිතං බහුං අවසිට්ඨන්ති ආහ, කිං කම්මං නාම අවසිට්ඨන්ති?, පච්ඡා දෙව ආචික්ඛිස්සාමි දාරූනි තාව ආහරාපෙථාති, කිං දාරූනි නාමාති? නිස්සාරානි සුක්ඛදාරූනි දෙවාති, සො ආහරාපෙත්වා අදාසි, අථ නං ආහ-දෙව තෙ ඉතො පට්ඨාය මම සන්තිකං න ආගන්තබ්බං, කිං කාරණා? සුඛුමකම්මං කරොන්තස්ස හි අඤ්ඤෙන සද්ධිං සල්ලපන්තස්ස මෙ කම්මවික්ඛෙපො හොති, ආහාරවෙලාය පන මෙ භරියාව ආහාරං ආහරිස්සතීති; කුමාරොපි සාධූති පටිස්සුණි, සොපි එකස්මිං ගබ්භෙ නිසීදිත්වා තානි දාරූනි තච්ඡෙත්වා

---

1. සී. ඛාදිත පීත නච්චගීතවාදිතාදීනං. 2. ම. සඤ්ජිවකපුත්තස්ස.

අත්තනො පුත්තදාරස්ස අන්තො නිසීදනයොග්ගං ගරුළසකුණං කත්වා ආහාරවෙලායම්පන භරියං ආහ-ගෙහෙ විජ්ජමානකං සබ්බං වික්කිණිත්වා හිරඤ්ඤසුවණ්ණං ගණ්හාහීති, රාජකුමාරොපි වඩ්ඪකිස්ස අනික්ඛමනත්ථාය ගෙහං පරික්ඛිපිත්වා රක්ඛං ඨපෙසි, වඩ්ඪකිපි සකුණස්ස නිට්ඨිතකාලෙ අජ්ජ සබ්බෙපි දාරකෙ ගහෙත්වා ආගච්ඡෙය්‍යාසීති භරියං වත්වා භුත්තපාතරාසො පුත්තදාරම්පි සකුණස්ස කුච්ඡියං නිසීදාපෙත්වා වාතපානෙන නික්ඛමිත්වා පලායි, සො තෙසං දෙව වඩ්ඪකී පලායතීති කන්දන්තානංයෙව ගන්ත්වා හිමවන්තෙ ඔතරිත්වා එකං නගරං මාපෙත්වා කට්ඨවාහනරාජා නාම ජාතො, රාජකුමාරොපි පාසාදමහං කරිස්සාමීති සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා පාසාදං චතුජ්ජාතිකගන්ධෙහි පරිභණ්ඩං කත්වා පඨමඋම්මාරතො පට්ඨාය චෙලපත්තිකං[1] පත්ථරි, සො කිර අපුත්තකො තස්මා සචාහං පුත්තං වා ධීතරං වා ලච්ඡාමි සත්ථා ඉමං අක්කමිස්සතීති චින්තෙත්වා පත්ථරි, සො සත්ථරි ආගතෙ සත්ථාරං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා පත්තං ගහෙත්වා පවිසථ භන්තෙති ආහ, සත්ථා න පාවිසි, සො දුතියම්පි තතියම්පි යාචි, සත්ථා අපවිසිත්වාව ආනන්දත්ථෙරං ඔලොකෙසි, ථෙරො ඔලොකිතසඤ්ඤායෙව වත්ථානං අනක්කමනභාවං ඤත්වා තං සංහරථ රාජකුමාර දුස්සානි න භගවා චෙලපත්තිකං[1] අක්කමිස්සති පච්ඡිමජනතං තථාගතො ඔලොකෙතීති දුස්සානි සංහරාපෙසි, සො දුස්සානි සංහරිත්වා සත්ථාරං අන්තො නිවෙසනං පවෙසෙත්වා යාගුඛජ්ජකෙන සම්මානෙත්වා එකමන්තං නිසින්නො වන්දිත්වා ආහ-භන්තෙ අහං තුම්හාකං උපකාරකො තික්ඛත්තුං සරණං ගතො කුච්ඡිගතො ච කිරම්හි එකවාරං සරණං ගතො දුතියං තරුණදාරකකාලෙ තතියං විඤ්ඤුභාවං පත්තකාලෙ, තස්ස මෙ කස්මා චෙලපත්තිකං[1] තං න අක්කමිත්ථාති? කිං පන ත්වං කුමාර චින්තෙත්වා චෙලානි අත්ථරීති? සචෙ පුත්තං වා ධීතරං වා ලච්ඡාමි සත්ථා මෙ අක්කමිස්සතීති ඉදං චින්තෙත්වා භන්තෙති, තෙනෙවාහං තං නාක්කමින්ති, කිම්පනාහං භන්තෙ පුත්තං වා ධීතරං වා නෙව ලච්ඡාමීති?, ආම කුමාරාති, කිං කාරණාති? පුරිමකඅත්තභාවෙ ජායාය සද්ධිං පමාදං ආපන්නත්තාති, කස්මිං කාලෙ භන්තෙති? අථස්ස සත්ථා අතීතං ආහරිත්වා දස්සෙසි:-

අතීතෙ කිර අනෙකසතමනුස්සා මහතියා නාවාය සමුද්දං පක්ඛන්දිංසු, නාවා සමුද්දමජ්ඣෙ භිජ්ජි, ද්වෙ ජයම්පතිකා එකං ඵලකං ගහෙත්වා අන්තරදීපකං පවිසිංසු, සෙසා සබ්බෙ තත්ථෙව මරිංසු, තස්මිං ඛො පන දීපකෙ මහාසකුණසඞ්ඝො වසති, තෙ අඤ්ඤං ඛාදිතබ්බකං අදිස්වා ඡාතජ්ඣත්තා සකුණණ්ඩකානි අඞ්ගාරෙසු පචිත්වා ඛාදිංසු, තෙසු අප්පහොන්තෙසු සකුණච්ඡාපෙ ගහෙත්වා ඛාදිංසු, එවං පඨමවයෙපි මජ්ඣිමවයෙපි පච්ඡිමවයෙපි ඛාදිංසුයෙව, එකස්මිම්පි වයෙ අප්පමාදං නාපජ්ජිංසු, එකොපි ච නෙසං අප්පමාදං නාපජ්ජි, සත්ථා ඉදං තස්ස

1. ම. චෙලපටිකං.

පුබ්බකම්මං දස්සෙත්වා සචෙ හි ත්වං රාජකුමාර තදා එකස්මිම්පි වයෙ භරියාය සද්ධිං අප්පමාදං ආපජ්ජිස්ස එකස්මිම්පි වයෙ පුත්තො වා ධීතා වා උප්පජ්ජෙය්‍ය, සචෙ වා පන වො එකොපි අප්පමත්තො අභවිස්ස තම්පටිච්ච පුත්තො වා ධීතා වා උප්පජ්ජිස්ස, කුමාර අත්තානං හි පියං මඤ්ඤමානෙන තීසුපි වයෙසු අප්පමත්තෙන අත්තා රක්ඛිතබ්බො, එවං අසක්කොන්තෙන එකවයෙපි රක්ඛිතබ්බො යෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

> "අත්තානඤ්චෙ පියං ජඤ්ඤා රක්ඛෙය්‍ය නං සුරක්ඛිතං,
> තිණ්ණමඤ්ඤතරං යාමං පටිජග්ගෙය්‍ය පණ්ඩිතො"ති.

තත්ථ **යාම**න්ති සත්ථා අත්තනො ධම්මිස්සරතාය දෙසනාකුසලතාය ච ඉධ තිණ්ණං වයානං අඤ්ඤතරං වයං යාමන්ති කත්වා දස්සෙසි, තස්මා එවමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො-සචෙ **අත්තානං පියං** ජානෙය්‍ය **රක්ඛෙය්‍ය නං සුරක්ඛිතං**ති යථා සො සුරක්ඛිතො හොති එවං නං රක්ඛෙය්‍ය තත්ථ සචෙ ගිහි සමානො අත්තානං රක්ඛිස්සාමීති උපරිපාසාදතලෙ සුසංවුතං ගබ්භං පවිසිත්වා සම්පන්නාරක්ඛො හුත්වා නිවසන්තොපි පබ්බජිතො හුත්වා සුසංවුතපිහිතද්වාරවාතපානෙ ලෙනෙ විහරන්තොපි අත්තානං න රක්ඛති යෙව, ගිහී පන සමානො යථාබලං දානසීලාදීනි පුඤ්ඤානි කරොන්තො පබ්බජිතො වා පන වත්ත පටිවත්ත පරියත්ති මනසිකාරෙසු උස්සුක්කං ආපජ්ජන්තො අත්තානං රක්ඛති නාම, එවං තීසු වයෙසු අසක්කොන්තොපි අඤ්ඤතරස්මිම්පි වයෙ පණ්ඩිතපුරිසො අත්තානං පටිජග්ගති යෙව, සචෙ ගිහිභූතො පඨමවයෙ ඛිඩ්ඩාපසුතතාය කුසලං කාතුං න සක්කොති මජ්ඣිමවයෙ අප්පමත්තෙන හුත්වා කුසලං කාතබ්බං, සචෙ මජ්ඣිම වයෙ පුත්තදාරං පොසෙන්තො කුසලං කාතුං න සක්කොති පච්ඡිම වයෙ කාතබ්බමෙව, එවම්පි කරොන්තෙන අත්තා පටිජග්ගිතොව හොති, එවං අකරොන්තස්ස පන අත්තා පියො නාම න හොති අපායපරායණමෙව නං කරොති, සචෙ පන පබ්බජිතො පඨමවයෙ සජ්ඣායං කරොන්තො ධාරෙන්තො වාචෙන්තො වත්තපටිවත්තං කරොන්තො පමාදමාපජ්ජති, මජ්ඣිමවයෙ අප්පමත්තෙන සමණ ධම්මො කාතබ්බො, සචෙ පඨමවයෙ උග්ගහිතපරියත්තියා අට්ඨකථං විනිච්ඡයං කාරණාකාරණඤ්ච පුච්ඡන්තො මජ්ඣිමවයෙ වා පමාද මාපජ්ජති, පච්ඡිමවයෙ අප්පමත්තෙන සමණධම්මො කාතබ්බො යෙව, එවම්පි තෙන අත්තා පටිජග්ගිතොව හොති, එවං අක රොන්තස්ස පන අත්තා පියො නාම න හොති පච්ඡානුතාපෙනෙව නං තාපෙතීති.

දෙසනාවසානෙ රාජකුමාරො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තපරිසායපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

බොධිරාජකුමාරස්ස වත්ථු පඨමං.

12. 2.

"අත්තානමෙව පඨම"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො උපනන්දසක්‍යපුත්තං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර ථෙරො ධම්මකථං කථෙතුං ඡෙකො, තස්ස අප්පිච්ඡතාදිපටිසංයුත්තං ධම්මකථං සුත්වා බහූ භික්ඛූ තං තිචීවරෙහි පූජෙත්වා ධුතඞ්ගානි සමාදියිංසු, තෙහි විස්සට්ඨපරික්ඛාරෙ සොයෙව ගණ්හි, සො එකස්මිං අන්තොවස්සෙ උපකට්ඨෙ ජනපදං අගමාසි, අථ නං-එකස්මිං විහාරෙ දහරසාමණෙරා ධම්මකථිකපෙමෙන භන්තෙ ඉධ වස්සං උපෙථාති වදිංසු, ඉධ කිත්තකං වස්සාවාසිකං ලබ්භතීති පුච්ඡිතෙ-තෙහි එකෙකො සාටකොති වුත්තෙ-තත්ථ උපාහනා ඨපෙත්වා අඤ්ඤං විහාරං අගමාසි, දුතියම්පි විහාරං ගන්ත්වා ඉධ කිං ලබ්භතීති පුච්ඡිත්වා ද්වෙ සාටකාති වුත්තෙ කත්තරයට්ඨිං ඨපෙසි, තතියං විහාරං ගන්ත්වා ඉධ කිං ලබ්භතීති පුච්ඡිත්වා තයො සාටකාති වුත්තෙ උදකකුම්භං ඨපෙසි, චතුත්ථං විහාරං ගන්ත්වා ඉධ කිං ලබ්භතීති පුච්ඡිත්වා චත්තාරො සාටකාති වුත්තෙ සාධු ඉධ වසිස්සාමීති තත්ථ වස්සං උපගන්ත්වා ගහට්ඨානඤ්චෙව භික්ඛූනඤ්ච ධම්මකථං කථෙසි; තෙ නං බහූහි වත්ථෙහි චෙව චීවරෙහි ච පූජෙසුං, සො වුත්ථවස්සො ඉතරෙසුපි විහාරෙසු සාසනං පෙසෙත්වා මයා පරික්ඛාරස්ස ඨපිතත්තා වස්සාවාසිකං ලද්ධබ්බං තං මෙ පහිණන්තූති සබ්බං ආහරාපෙත්වා යානකං පූරෙත්වා පායාසි, අථෙකස්මිං විහාරෙ ද්වෙ දහරභික්ඛූ ද්වෙ සාටකෙ එකඤ්ච කම්බලං ලභිත්වා තුය්හං සාටකා හොන්තු මය්හං කම්බලොති භාජෙතුං න සක්කොන්තා මග්ගසමීපෙ නිසීදිත්වා විවදන්ති, තෙ තං ථෙරං ආගච්ඡන්තං දිස්වා භන්තෙ තුම්හෙ නො භාජෙත්වා දෙථාති වදිංසු, තුම්හෙයෙව භාජෙථාති, න සක්කොම භන්තෙ තුම්හෙයෙව නො භාජෙත්වා දෙථාති, තෙන හි මම වචනෙ ඨස්සථාති, ආම ඨස්සාමාති, තෙනහි සාධූති තෙසං ද්වෙ සාටකෙ දත්වා අයං ධම්මකථං කථෙන්තානං අම්හාකං පාරුපණකම්බලො හොතීති මහග්ඝං කම්බලං ආදාය පක්කාමි, දහරභික්ඛූ විප්පටිසාරිනො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙසුං, සත්ථා න භික්ඛවෙ ඉදානෙව තුම්හාකං සන්තකං ගහෙත්වා තුම්හෙ විප්පටිසාරිනො කරොති පුබ්බෙපි අකාසියෙවාති අතීතං ආහරි-අතීතස්මිං අනුතීරචාරී ච ගම්භීරචාරී චාති ද්වෙ උද්දා මහන්තං රොහිතමච්ඡං ලභිත්වා මය්හං සීසං හොතු තව නඞ්ගුට්ඨන්ති විවාදාපන්නා භාජෙතුං අසක්කොන්තා එකං සිගාලං දිස්වා ආහංසු-මාතුල ඉමං නො භාජෙත්වා දෙහීති, අහං රඤ්ඤො විනිච්ඡයට්ඨානෙ ඨපිතො තත්ථ චිරං නිසීදිත්වා ජඞ්ඝාවිහාරත්ථාය ආගතොම්හි ඉදානි ඔකාසො නත්ථීති, මාතුල මා එවං කරෙථ භාජෙත්වා එව නො දෙථාති, මම වචනෙ ඨස්සථාති?, ඨස්සාම මාතුලාති, තෙන හි සාධූති සො සීසං ඡින්දිත්වා එකමන්තෙ අකාසි, නඞ්ගුට්ඨං එකමන්තෙ, කත්වා ච පන තාතා යෙන

වො අනුතීරෙ චරිතං සො නඞ්ගුට්ඨං ගණ්හාතු යෙන ගම්භීරෙ චරිතං තස්ස සීසං හොතු අයං පන මජ්ඣිමො ඛණ්ඩො මම විනිච්ඡයධම්මෙ ඨිතස්ස භවිස්සතීති තෙ සඤ්ඤාපෙන්තො:-

“අනුතීරචාරි නඞ්ගුට්ඨං සීසං ගම්භීරචාරිනො,
අථායං මජ්ඣිමො ඛණ්ඩො ධම්මට්ඨස්ස භවිස්සතී”ති.

ඉමං ගාථං වත්වා මජ්ඣිමඛණ්ඩමාදාය පක්කාමි තෙපි විප්පටිසාරිනො තං ඔලොකෙත්වා අට්ඨංසු. සත්ථා ඉමං අතීතං දස්සෙත්වා එවමෙස අතීතෙපි තුම්හෙ විප්පටිසාරිනො අකාසියෙවාති වත්වා තෙ භික්ඛූ සඤ්ඤාපෙත්වා උපනන්දං ගරහන්තො-භික්ඛවෙ පරං ඔවදන්තෙන නාම පඨමමෙව අත්තා පතිරූපෙ ඨානෙ පතිට්ඨාපෙතබ්බොති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“අත්තානමෙව පඨමං පතිරූපෙ නිවෙසයෙ,
අථඤ්ඤමනුසාසෙය්‍ය න කිලිස්සෙය්‍ය පණ්ඩිතො”ති.

තත්ථ **පතිරූපෙ නිවෙසයෙති** අනුච්ඡවිකෙ ගුණෙ පතිට්ඨාපෙය්‍ය, ඉදං වුත්තං හොති-යො අප්පිච්ඡතාදිගුණෙහි වා අරියවංස පටිපදාදීහි වා පරං අනුසාසිතුකාමො සො අත්තානමෙව පඨමතරං තස්මිං ගුණෙ පතිට්ඨාපෙය්‍ය, එවං පතිට්ඨාපෙත්වා **අථ අඤ්ඤං** තෙහි ගුණෙහි **අනුසාසෙය්‍ය**, අත්තානං හි තත්ථ අනිවෙසෙත්වා කෙවලං පරමෙව අනුසාසමානො පරතො නින්දං ලභිත්වා කිලිස්සති නාම තත්ථ අත්තානං නිවෙසෙත්වා අනුසාසමානො පරතො පසංසං ලභති තස්මා න කිලිස්සති නාම, එවං කරොන්තො **පණ්ඩිතො න කිලිස්සෙය්‍යාති**. දෙසනාවසානෙ තෙ වෙ භික්ඛූ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු. මහාජනස්සාපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසීති.

උපනන්දසක්‍යපුත්තස්ස වත්ථු දුතියං.

---

12. 3.

“අත්තානචෙ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පධානිකතිස්සත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ආදාය අරඤ්ඤෙ වස්සං උපගන්ත්වා ආවුසො ධරමානකබුද්ධස්ස වො සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහිතං අප්පමත්තාව සමණධම්මං කරොථාති ඔවදිත්වා සයං ගන්ත්වා නිපජ්ජිත්වා සුපති, තෙ භික්ඛූ පඨමයාමං චඞ්කමිත්වා මජ්ඣිමයාමෙ විහාරං පවිසන්ති, සො නිද්දායිත්වා පබුද්ධකාලෙ තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා කිං තුම්හෙ නිපජ්ජිත්වා නිද්දායිස්සාමාති ආගතා සීඝං නික්ඛමිත්වා සමණධම්මං කරොථාති වත්වා සයං ගන්ත්වා තථෙව සුපති, ඉතරෙ මජ්ඣිමයාමෙපි බහි චඞ්කමිත්වා පච්ඡිම

යාමෙ විහාරං පවිසන්ති, සො පුනපි පබුජ්ඣිත්වා තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා තෙ විහාරා නීහරිත්වා සයං පුන ගන්ත්වා සුපතෙව, තස්මිං නිච්චකාලං එවං කරොන්තෙ තෙ භික්ඛූ සජ්ඣායං වා කම්මට්ඨානං වා මනසිකාතුං නාසක්ඛිංසු, චිත්තං අඤ්ඤථත්තං අගමාසි, තෙ අම්හාකං ආචරියො අතිවිය ආරද්ධවිරියො පරිගණ්හිස්සාම නන්ති පරිගණ්හන්තා තස්ස කිරියං දිස්වා නට්ඨම්හා ආවුසො ආචරියො නො තුච්ඡරවං රවතීති වදිංසු, තෙසං අතිවිය නිද්දාය කිලමන්තානං එකභික්ඛුපි විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං නාසක්ඛි, තෙ වුත්ථවස්සා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරා කතපටිසන්ථාරා කිං භික්ඛවෙ අප්පමත්තා හුත්වා සමණධම්මං කරිත්ථාති පුච්ඡිතා තමත්ථං ආරොචෙසුං, සත්ථා "න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපෙස තුම්හාකං අන්තරායමකාසියෙවා"ති වත්වා තෙහි ආරාධිතො:-

"අමාතාපිතු සංවඩ්ඪො අනාචරියකුලෙ වසං,
නායං කාලමකාලං වා අභිජානාති කුක්කුටො"ති.

ඉමං අකාලරාවිකුක්කුටජාතකං විත්ථාරෙත්වා කථෙසි. තදා හි සො කුක්කුටො අයං පධානිකතිස්සත්ථෙරො අහොසි, ඉමෙ පඤ්චසතා භික්ඛූ තෙ මාණවා අහෙසුං, දිසාපාමොක්ඛාචරියො අහමෙවාති සත්ථා ඉමං ජාතකං විත්ථාරෙත්වා-භික්ඛවෙ පරං ඔවදන්තෙන නාම අත්තා සුදන්තො කාතබ්බො, එවං ඔවදන්තො හි සුදන්තො හුත්වා දමෙති නාමාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"අත්තානඤ්චෙ තථා කයිරා යථාඤ්ඤමනුසාසති,
සුදන්තො වත දමෙථ අත්තා හි කිර දුද්දමො"ති.

තස්සත්ථො යථා හි භික්ඛු පඨමයාමාදීසු චඞ්කමිතබ්බන්ති වත්වා පරං ඔවදති සයං චඞ්කමනාදීනි අධිට්ඨහන්තො **අත්තානඤ්චෙ තථා කයිරා යථාඤ්ඤමනුසාසති** එවං සන්තෙ-**සුදන්තො වත දමෙථා**ති යෙන් ගුණෙන පරං අනුසාසති තෙන අත්තනා සුදන්තො හුත්වා දමෙය්‍ය, **අත්තා හි කිර දුද්දමො**ති අයං හි අත්තා නාම දුද්දමො තස්මා යථා සො සුදන්තො හොති තථා දමෙතබ්බොති. දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතාපි තෙ භික්ඛූ අරහත්තං පාපුණිංසූති.

පධානිකතිස්සත්ථෙරස්ස වත්ථු තතියං.

12, 4.

"අත්තා හි අත්තනො නාථො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කුමාරකස්සපත්ථෙරස්ස මාතරං ආරබ්භ කථෙසි.

සා කිර රාජගහනගරෙ සෙට්ඨිධීතා විඤ්ඤුතං පත්තකාලතො පට්ඨාය පබ්බජ්ජං යාචි, අථ සා පුනප්පුනං යාචමානාපි ච මාතාපිතූනං සන්තිකෙ පබ්බජ්ජං අලභිත්වා වයප්පත්තා පතිකුලං

ගන්ත්වා පතිදෙවතා හුත්වා අගාරමජ්ඣෙ වසි. අථස්සා න චිරස්සෙව කුච්ඡිස්මිං ගබ්භො පතිට්ඨහි, සා ගබ්භස්ස පතිට්ඨිතභාවං අජානිත්වාව සාමිකං ආරාධෙත්වා පබ්බජ්ජං යාචි, අථ නං සො මහන්තෙන සක්කාරෙන භික්ඛුනීඋපස්සයං නෙත්වා අජානන්තො දෙවදත්තපක්ඛිකානං භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ පබ්බාජෙසි, අපරෙන සමයෙන භික්ඛුනියො තස්සා ගබ්භිනීභාවං ඤත්වා තාහි කිං ඉදන්ති වුත්තා නාහං අය්‍යෙ ජානාමි කිමෙතං සීලං වත මෙ අරොගමෙවාති, භික්ඛුනියො තං දෙවදත්තස්ස සන්තිකං නෙත්වා අයං භික්ඛුනී සද්ධාපබ්බජිතා ඉමිස්සා මයං ගබ්භස්ස පතිට්ඨිතභාවං ජානාම කාලං න ජානාම කිංදානි කරොමාති පුච්ඡිංසු, දෙවදත්තො-මා මය්හං ඔවාදකාරිකානං භික්ඛුනීනං අයසො උප්පජ්ජතූති එත්තකමෙව චින්තෙත්වා උප්පබ්බාජෙථ නන්ති ආහ, තං සුත්වා සා දහරා-මා මං අය්‍යෙ නාසෙථ නාහං දෙවදත්තං උද්දිස්ස පබ්බජිතා එථ මං සත්ථු සන්තිකං ජෙතවනං නෙථාති, තා තං ආදාය ජෙතවනං ගන්ත්වා සත්ථු ආරොචෙසුං, සත්ථා තස්සා ගිහිකාලෙ ගබ්භො පතිට්ඨිතොති ජානන්තොපි පරවාදමොචනත්ථං රාජානං පසෙනදිකොසලං මහානාථපිණ්ඩිකං චූළානාථපිණ්ඩිකං විසාඛං උපාසිකං අඤ්ඤානි ච මහාකුලානි පක්කොසාපෙත්වා උපාලිත්ථෙරං ආණාපෙසි-ගච්ඡ ඉමිස්සා දහරාය චතුපරිසමජ්ඣෙ කම්මං පරිසොධෙහීති, ථෙරො රඤ්ඤො පුරතො විසාඛං පක්කොසාපෙත්වා තං අධිකරණං පටිච්ඡාපෙසි, සා සාණිපාකාරං පරික්ඛිපාපෙත්වා අන්තොසාණියං තස්සා හත්ථපාදනාභිඋදරපරියොසානානි ඔලොකෙත්වා මාසෙ දිවසෙ සමානෙත්වා ගිහිභාවෙ ඉමාය ගබ්භො ලද්ධොති ඤත්වා ථෙරස්ස තමත්ථං ආරොචෙසි. අථස්සා ථෙරො පරිසමජ්ඣෙ පරිසුද්ධභාවං පතිට්ඨාපෙසි, සා අපරෙන සමයෙන පදුමුත්තරබුද්ධස්ස පාදමූලෙ පත්ථිතපත්ථනං මහානුභාවං පුත්තං විජායි, අථෙකදිවසං රාජා භික්ඛුනීඋපස්සයසමීපෙන ගච්ඡන්තො දාරකසද්දං සුත්වා කිං ඉදන්ති පුච්ඡිත්වා දෙව එකිස්සා භික්ඛුනියා පුත්තො ජාතො තස්සෙස සද්දොති වුත්තෙ තං කුමාරං අත්තනො ඝරං නෙත්වා ධාතීනං අදාසි, නාමගහණදිවසෙ චස්ස කස්සපොති නාමං කත්වා කුමාරපරිහාරෙන වඩ්ඪිතත්තා කුමාරකස්සපොති සංජානිංසු, සො කීළාමණ්ඩලෙ දහරකෙ පහරිත්වා නිම්මාතාපිතිකෙනම්හා පහටාති වුත්තෙ රාජානං උපසඞ්කමිත්වා දෙව මං නිම්මාතාපිතිකොති වදන්ති මාතරං මෙ ආචික්ඛථාති පුච්ඡිත්වා-රඤ්ඤා ධාතියො දස්සෙත්වා ඉමා තෙ මාතරොති වුත්තෙ න එත්තිකා මම මාතරො එකාය මෙ මාතරා භවිතබ්බං තං මෙ ආචික්ඛථාති ආහ, රාජා න සක්කා ඉමං වඤ්චෙතුන්ති චින්තෙත්වා තාත තව මාතා භික්ඛුනී ත්වං මයා භික්ඛුනීඋපස්සයා ආනීතොති, සො තාවතකෙනෙව සමුප්පන්නසංවෙගො හුත්වා තාත පබ්බාජෙථ මන්ති ආහ, රාජා සාධු තාතාති තං මහන්තෙන සක්කාරෙන සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බාජෙසි, සො ලද්ධූපසම්පදො කුමාරකස්සපත්ථෙරොති පඤ්ඤායි, සො සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා වායා

මිත්වා විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං අසක්කොන්තො පුන කම්මට්ඨානං විසෙසෙත්වා ගහෙස්සාමීති සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා අන්ධවනෙ විහාසි, අථ නං කස්සපබුද්ධකාලෙ එකතො සමණධම්මං කත්වා අනාගාමිඵලං පත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තභික්ඛු බ්‍රහ්මලොකතො ආගන්ත්වා පණ්ණරස පඤ්හෙ පුච්ඡිත්වා ඉමෙ පඤ්හෙ ඨපෙත්වා සත්ථාරං පන අඤ්ඤො ව්‍යාකාතුං සමත්ථො නාම නත්ථි ගච්ඡ සත්ථු සන්තිකෙ ඉමෙසං අත්ථං උග්ගණ්හාහීති උය්‍යොජෙසි, සො තථා කත්වා පඤ්හවිස්සජ්ජනාවසානෙ අරහත්තං පාපුණි, තස්ස පන නික්ඛන්තදිවසතො පට්ඨාය ද්වාදස වස්සානි මාතුභික්ඛුණියා අක්ඛීහි අස්සූනි පවත්තිංසු, සා පුත්තවියොගදුක්ඛිතා අස්සුතින්තෙනෙව මුඛෙන භික්ඛාය චරමානා අන්තරවීථියං ථෙරං දිස්වාව පුත්ත පුත්තාති විරවන්ති තං ගණ්හිතුං[1] උපධාවමානා පරිවත්තිත්වා පති, සා ථනෙහි ඛීරං මුඤ්චන්තෙහි[2] උට්ඨහිත්වා අල්ලචීවරා ගන්ත්වා ථෙරං ගණ්හි, සො චින්තෙසි-සචායං මම සන්තිකා මධුරවචනං න ලභිස්සති විනස්සිස්සති ථද්ධමෙව කත්වා ඉමාය සද්ධිං සල්ලපිස්සාමීති, අථ නං ආහ-කිං කරොන්තී විචරසි සිනෙහමත්තම්පි ඡින්දිතුං න සක්කොසීති?,සා අහො කක්ඛළා ථෙරස්ස කථාති චින්තෙත්වා කිං වදෙසි තාතාති වත්වා පුනපි තෙන තථෙව වුත්තා චින්තෙසි-අහං ඉමස්ස කාරණා ද්වාදස වස්සානි අස්සූනි ධාරෙතුං න සක්කොමි අයං පනෙවං ථද්ධහදයො කිං මෙ ඉමිනාති පුත්තසිනෙහං ඡින්දිත්වා තං දිවසමෙව අරහත්තං පාපුණි, අපරෙන සමයෙන ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-මතං වත දෙවදත්තෙන එවං උපනිස්සයසම්පන්නො කුමාරකස්සපො ච ථෙරී ච නාසිතා, සත්ථා පන තෙසං පතිට්ඨා ජාතො අහො බුද්ධා නාම ලොකානුකම්පකාති. සත්ථා ආගන්ත්වා-කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති? පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ-න භික්ඛවෙ ඉදානෙව අහං ඉමෙසං පච්චයො පතිට්ඨා ජාතො, පුබ්බෙපි නෙසං අහං පතිට්ඨා අහොසිං යෙවාති වත්වා:-

“නිග්‍රොධමෙව සෙවෙය්‍ය න සාඛමුපසංවසෙ,
නිග්‍රොධස්මිං මතං සෙය්‍යො යඤ්චෙ සාඛස්මිං ජීවිත”න්ති.

ඉමං නිග්‍රොධජාතකං විත්ථාරතො කථෙත්වා-තදා සාඛමිගො දෙවදත්තො අහොසි, පරිසාපිස්ස දෙවදත්තපරිසා වාරප්පත්තා මිගධෙනු ථෙරී අහොසි, පුත්තො කුමාරකස්සපො, ගබ්භිනීමිගියා ජීවිතං පරිච්චජිත්වා ගතො, නිග්‍රොධමිගරාජා පන අහමෙවාති ජාතකං සමොධානෙත්වා පුත්තසිනෙහං ඡින්දිත්වා ථෙරියා අත්තනාව අත්තනො පතිට්ඨානකතභාවං පකාසෙන්තො[3]-භික්ඛවෙ යස්මා පරස්ස අත්තනිට්ඨිතෙන සග්ගපරායණෙන වා මග්ගපරායණෙන වා භවිතුං න සක්කා තස්මා අත්තනාව අත්තනො නාථො පරො කිං කරිස්සතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

1. ම පාපුණිතුං. 2. සී. මුඤ්චන්තී. 3. සී. පසංසන්තො.

"අත්තා හි අත්තනො නාථො කො හි නාථො පරො සියා,
අත්තනා හි සුදන්තෙන නාථං ලභති දුල්ලභං"ති.

තත්ථ **නාථො**ති පතිට්ඨා, ඉදං වුත්තං හොති-යස්මා අත්තනි ඨිතෙන අත්තසම්පන්නෙන කුසලං කත්වා සග්ගං වා පාපුණිතුං මග්ගං වා භාවෙතුං ඵලං වා සච්ඡිකාතුං සක්කා, තස්මා හි අත්තාව අත්තනො පතිට්ඨා හොති, පරො කො නාම කස්ස පතිට්ඨා සියා, **අත්තනා** එව හි **සුදන්තෙන** නිබ්බිසෙවනෙන අරහත්තඵලසඞ්ඛාතං **දුල්ලභං නාථං ලභති**, අරහත්තං හි සන්ධාය ඉධ **නාථං ලභති දුල්ල**භන්ති වුත්තං. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

කුමාරකස්සපත්ථෙරස්ස මාතුයා වත්ථු චතුත්ථං.

---

12. 5.

"අත්තනාව කතං පාප"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං මහාකාලං නාම සොතාපන්නං උපාසකං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර මාසස්ස අට්ඨදිවසෙසු උපොසථිකො හුත්වා විහාරෙ සබ්බරත්තිං ධම්මකථං සුණාති, අථ රත්තිං චොරා එකස්මිං ගෙහෙ සන්ධිං ඡින්දිත්වා භණ්ඩකං ගහෙත්වා ලොහභාජනසද්දෙන පබුද්ධෙහි සාමිකෙහි අනුබද්ධා ගහිතගහිතං ඡඩ්ඩෙත්වා පලායිංසු, සාමිකාපි තෙ අනුබන්ධිංසුයෙව, තෙ දිසා පක්ඛන්දිංසු, එකො පන විහාරමග්ගං ගහෙත්වා මහාකාලස්ස රත්තිං ධම්මකථං සුත්වා පාතොව පොක්ඛරණීතීරෙ මුඛං ධොවන්තස්ස පුරතො භණ්ඩකං ඡඩ්ඩෙත්වා පලායි, චොරෙ අනුබන්ධිත්වා ආගතමනුස්සා භණ්ඩකං දිස්වා ත්වං නො ගෙහ සන්ධිං ඡින්දිත්වා භණ්ඩකං හරිත්වා ධම්මං කරොන්තො[1] විය චරසීති තං ගහෙත්වා පොථෙත්වා මාරෙත්වා ඡඩ්ඩෙත්වා අගමංසු, අථ නං පාතොව පානීයඝටං ආදාය ගතා දහරසාමණෙරා දිස්වා විහාරෙ ධම්මකථං සුත්වා සයිතඋපාසකො අයුත්තං මරණං ලභීති වත්වා සත්ථු ආරොචෙසුං, සත්ථා ආම භික්ඛවෙ ඉමස්මිං අත්තභාවෙ කාලෙන අප්පතිරූපං මරණං ලද්ධං පුබ්බෙ කතකම්මස්ස පන තෙන යුත්තමෙව ලද්ධන්ති වත්වා තෙහි යාචිතො තස්ස පුබ්බකම්මං කථෙසි:-

අතීතෙ කිර බාරාණසීරඤ්ඤො විජිතෙ එකස්ස පච්චන්තගාමස්ස අටවිමුඛං චොරා පහරන්ති, රාජා අටවිමුඛෙ එකං රාජභටං ඨපෙසි, සො භතිං ගහෙත්වා මනුස්සෙ ඔරතො පාරං නෙති පාරතො ඔරං ආනෙති, අථෙකො මනුස්සො අභිරූපං අත්තනො භරියං චූළයානකං ආරොපෙත්වා තං ඨානං අගමාසි, රාජභටො තං ඉත්ථිං දිස්වාව ජන

---

1. ම සුණන්තො.

සිනෙහො තෙන අටවිං නො සාමි අතික්කාමෙහීති වුත්තෙපි ඉදානි විකාලො පාතොව අතික්කාමෙස්සාමීති ආහ, සො සකාලො සාමි ඉදානෙව නො නෙහීති, නිවත්ත හො අම්හාකං යෙව තෙ ගෙහෙ ආහාරො ච නිවාසො ච භවිස්සතීති, සො නෙව නිවත්තිතුං ඉච්ඡි, ඉතරො පුරිසානං සඤ්ඤං දත්වා යානකං නිවත්තාපෙත්වා අනිවත්තන්තස්සෙව වාරකොට්ඨකෙ නිවාසං දත්වා ආහාරං පටියාදාපෙසි, තස්ස පන ගෙහෙ එකං මණිරතනං අත්ථි, සො තං තස්ස යානකන්තරෙ පක්ඛිපාපෙත්වා පච්චූසකාලෙ චොරානං පවිට්ඨසද්දං කාරෙසි, අථස්ස පුරිසා මණිරතනං සාමි චොරෙහි ගහිතන්ති ආරොචෙසුං, සො ගාමද්වාරෙසු ආරක්ඛං ඨපෙත්වා අන්තොගාමතො නික්ඛමන්තෙ විචිනථාති ආහ, ඉතරොපි පාතොව යානකං යොජෙත්වා පායාසි, අථස්ස යානකං සොධෙන්තා අත්තනා ඨපිතමණිරතනං දිස්වා සන්තජ්ජෙත්වා ,ත්වං මණිං ගහෙත්වා පලායසීති පොථෙත්වා ගහිතො නො සාමි චොරොති ගාමභොජකස්ස දස්සෙසුං, සො-භටකස්ස වත මෙ ගෙහෙ නිවාසං දත්වා භත්තං දින්නං ගණ්හථ නං පාපපුරිසන්ති පොථාපෙත්වා මාරෙත්වා ඡඩ්ඩාපෙසි. ඉදං තස්ස පුබ්බකම්මං; සො තතො අවීචිම්හි නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ දීඝරත්තං පච්චිත්වා විපාකාවසෙසෙන අත්තභාවසතෙ තථෙව පොථිතො මරණං පාපුණි, එවං සත්ථා මහාකාලස්ස පුබ්බකම්මං කථෙත්වා-භික්ඛවෙ එවං ඉමෙ සත්තෙ අත්තනා කතපාපකම්මම්මව චතූසු අපායෙසු අභිමත්ථතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“අත්තනාව කතං පාපං අත්තජං අත්තසම්භවං,
අභිමත්ථති දුම්මෙධං වජිරං වස්මමයං මණි”න්ති.

තත්ථ **වජිරං වස්මමයං මණින්ති** වජිරංව අස්මමයං මණිං; ඉදං වුත්තං හොති-යථා පාසාණමයං පාසාණසම්භවං වජිරං තමෙව අස්මමයං මණිං අත්තනො උට්ඨානට්ඨානසඞ්ඛාතං පාසාණමණිං ඛාදිත්වා ඡිද්දාවඡිද්දං ඛණ්ඩාවඛණ්ඩිකං කත්වා අපරිභොගං කරොති, එවමෙවං **අත්තනා කතං** අත්තනි ජාතං **අත්තසම්භවං පාපං දුම්මෙධං** නිප්පඤ්ඤං පුග්ගලං චතූසු අපායෙසු **අභිමත්ථති** කන්තති විද්ධංසෙතීති. දෙසනාවසානෙ සම්පත්තභික්ඛූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

මහාකාල උපාසකස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

---

12. 6.

“යස්ස අච්චන්තදුස්සීල්‍ය”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො දෙවදත්තං ආරබ්භ කථෙසි. එකස්මිං දිවසෙ භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-ආවුසො දෙවදත්තො දුස්සීලො පාපධම්මො දුස්සීල්‍යකරණෙන වඩ්ඪිතාය තණ්හාය අජාතසත්තුං සඞ්ගණ්හිත්වා මහන්තං ලාභසක්කාරං නිබ්බත්තෙත්වා අජාතසත්තුං පිතුවධෙ සමාද

පෙත්වා තෙන සද්ධිං එකතො හුත්වා නානප්පකාරෙන තථාගතස්ස වධාය පරිසක්කතීති, සත්ථා ආගන්ත්වා-කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ-න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපි දෙවදත්තො නානප්පකාරෙන මය්හං වධාය පරිසක්කතීති වත්වා කුරුඞ්ගමිගජාතකාදීනි කථෙත්වා-භික්ඛවෙ අච්චන්ත දුස්සීලං පුග්ගලං නාම දුස්සීල්‍යකාරණා උප්පන්නා තණ්හා මාලුවා විය සාලං පරියොනන්ධිත්වා සම්භඤ්ජමානා නිරයාදිසු පක්ඛිපතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

> "යස්ස අච්චන්තදුස්සීල්‍යං මාලුවා සාලමිවොත්ථතං,
> කරොති සො තථත්තානං යථා නං ඉච්ඡතී දිසො"ති.

තත්ථ **අච්චන්තදුස්සීල්‍ය**න්ති එකන්තදුස්සීලභාවො, ගිහි වා ජ ජාතිතො පට්ඨාය දස අකුසලකම්මපථෙ කරොන්තො පබ්බජිතො වා උපසම්පන්නදිවසතො පට්ඨාය ගරුකාපත්තිං ආපජ්ජමානො අච්චන්තදුස්සීලො නාම, ඉධ පන සො ද්වීසු තීසු අත්තභාවෙසු දුස්සීලො එතස්ස ගතියා ආගතං දුස්සීලභාවං සන්ධායෙතං වුත්තං, දුස්සීල භාවොති චෙත්ථ දුස්සීලස්ස ඡ ද්වාරානි නිස්සාය උප්පන්නා තණ්හ වෙදිතබ්බා. **මාලුවා සාලමිවොත්ථත**න්ති යස්ස පුග්ගලස්ස තං තණ්හ සඞ්ඛාතං දුස්සීල්‍යං යථා නාම මාලුවා සාලං ඔත්ථරන්තී දෙවෙ වස්සන්තෙ පත්තෙහි උදකං පටිච්ඡිත්වා සම්භඤ්ජනවසෙන සබ්බත්ථ මෙව පරියොනන්ධති, එවං අත්තභාවං ඔත්ථතං පරියොනන්ධිත්වා ඨිතං සො මාලුවාය සංභඤ්ජිත්වා භූමියං පාතියමානො රුක්ඛො විය තාය දුස්සීල්‍යසඞ්ඛාතාය තණ්හාය සම්භඤ්ජිත්වා අපායෙසු පාතියමානො යථා නං අනත්ථකාමො දිසො ඉච්ඡති **තථා අත්තානං කරොති** නාමාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපු ණිංසූති.

දෙවදත්තස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

12, 7.

"සුකරානී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො සඞ්ඝභෙදපරිසක්කනං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි දෙවදත්තො සඞ්ඝභෙදාය පරිසක්කන්තො ආයස්මන්තං ආනන්දං පිණ්ඩාය චරන්තං දිස්වා අත්තනො අධිප්පායං ආරොචෙසි, තං සුත්වා ථෙරො සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා භගවන්තං එතද වොච-ඉධාහං භන්තෙ සායණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරං ආදාය රාජගහං පිණ්ඩාය පාවිසිං, අද්දස ඛො මං භන්තෙ දෙවදත්තො රාජ ගහෙ පිණ්ඩාය චරන්තං, දිස්වා යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා මං එතදවොච අජ්ජතග්ගෙදානාහං ආවුසො ආනන්ද අඤ්ඤත්‍රෙව භග

වතා අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසඞ්ඝා උපොසථං කරිස්සාමි සඞ්ඝකම්මඤ්චාති, අජ්ජ භගවා දෙවදත්තො සඞ්ඝං භින්දිස්සති උපොසථං ච කරිස්සති සඞ්ඝකම්මානි චාති, එවං වුත්තෙ සත්ථා:-

“සුකරං සාධුනා සාධු සාධු පාපෙන දුක්කරං,
පාපං පාපෙන සුකරං පාපමරියෙහි දුක්කරං”ති

ඉමං උදානං උදානෙත්වා-ආනන්ද අත්තනො අහිතකම්මං නාම සුකරං හිතකම්මමෙව දුක්කරන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“සුකරානි අසාධූනි අත්තනො අහිතානි ච,
යං වෙ හිතඤ්ච සාධුඤ්ච තං වෙ පරමදුක්කර”න්ති.

තස්සත්ථො-යානි කම්මානි **අසාධූනි** සාවජ්ජානි අපායසංවත්තනිකත්තායෙව **අත්තනො අහිතානි ච** හොන්ති තානි **සුකරානි**, යං පන සුගතිසංවත්තනිකත්තා අත්ථාවහතො **හිතඤ්ච** අනවජ්ජට්ඨෙන **සාධුඤ්ච** සුගතිසංවත්තනිකඤ්චෙව නිබ්බාණසංවත්තනිකඤ්ච තං කම්මං පාචීනනින්නාය ගඞ්ගාය උබ්බත්තෙත්වා පච්ඡාමුඛකරණං විය අතිදුක්කරන්ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සඞ්ඝභෙදපරිසක්කන වත්ථු සත්තමං.

12, 8.

“යො සාසනං”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කාලත්ථෙරං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියං කිරෙකා ඉත්ථී මාතිට්ඨානෙ ඨත්වා තං ථෙරං උපට්ඨහති, තස්සා පටිවිස්සකගෙහෙ මනුස්සා සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා ආගන්ත්වා අහො බුද්ධා නාම අච්ඡරියා අහො ධම්මදෙසනා මධුරාති පසංසන්ති, සා ඉත්ථී තෙසං කථං සුත්වා භන්තෙ අහම්පි සත්ථු ධම්මදෙසනං සොතුකාමාති තස්ස ආරොචෙසි, සො තත්ථ මා ගමීති තං නිවාරෙසි, සා පුන දිවසෙ පුනදිවසෙපීති යාව තතියං තෙන වාරියමානාපි සොතුකාමාව අහොසි, කස්මා පනෙතං සො වාරෙසීති? එවං කිරස්ස අහොසි-සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා මයි භිජ්ජිස්සතීති, සා එකදිවසං පාතොව භුත්තපාතරාසා උපොසථං සමාදිසිත්වා අම්ම සාධුකං අය්‍යං පරිවිසෙය්‍යාසීති ධීතරං ආණාපෙත්වා විහාරං අගමාසි, ධීතාපිස්සා තං භික්ඛුං ආගතකාලෙ පරිවිසිත්වා කහං මහාඋපාසිකාති වුත්තා ධම්මසවණාය විහාරං ගතාති ආහ, සො තං සුත්වාව කුච්ඡියං උට්ඨිතෙන ඩාහෙන සන්තප්පමානො ඉදානි සා මයි භින්නාති වෙගෙන ගන්ත්වා සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුණමානං දිස්වා සත්ථාරං ආහ-භන්තෙ අයං දන්ධා සුඛුමං ධම්මකථං න ජානාති, ඉමිස්සා ඛන්ධාදිපටිසංයුත්තං සුඛුමකථං අකථෙත්වා දානකථං වා

සීලකථං වා කථෙතුං වට්ටතීති, සත්ථා තස්ස අජ්ඣාසයං විදිත්වා-ත්වං දුප්පඤ්ඤ පාපිකං දිට්ඨිං නිස්සාය බුද්ධානං සාසනං පටික්කොසසි අත්තඝඤ්ඤායෙව වායමසීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"යො සාසනං අරහතං අරියානං ධම්මජීවිනං,
පටික්කොසති දුම්මෙධො දිට්ඨිං නිස්සාය පාපිකං;
ඵලානි කට්ඨකස්සෙව අත්තඝඤ්ඤාය ඵල්ලතී"ති.

තස්සත්ථො-**යො දුම්මෙධො** පුග්ගලො අත්තනො සක්කාරහානි භයෙන **පාපිකං දිට්ඨිං නිස්සාය** ධම්මං වා සොස්සාම දානං වා දස්සාමාති වදන්තෙ පටික්කොසන්තො අරහතං අරියානං ධම්මජීවිනං බුද්ධානං සාසනං පටික්කොසති, තස්ස තං පටික්කොසනං සා ච පාපිකා දිට්ඨි වෙළුසඞ්ඛාතස්ස **කට්ඨස්ස ඵලානි** විය හොති, තස්මා-යථා කට්ඨකො ඵලානි ගණ්හන්තො **අත්තඝඤ්ඤාය ඵල්ලති** අත්තනො ඝාතත්ථමෙව ඵලෙති එවං සොපි අත්තඝාතාය ඵල්ලතීති වුත්තම්පි චෙතං:-

"ඵලං වෙ කදලිං හන්ති ඵලං වෙළුං ඵලං නළං,
සක්කාරො කාපුරිසං හන්ති ගබ්භො අස්සතරිං යථා"ති.

දෙසනාවසානෙ උපාසිකා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තපරිසායපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

කාලත්ථෙරස්ස වත්ථු අට්ඨමං.

12, 9.

"අත්තනාව කත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො චූලකාලඋපාසකං ආරබ්භ කථෙසි.

දෙසනා-එකදිවසං හි මහාකාලවත්ථුස්මිං වුත්තනයෙනෙව උම්මග්ගචොරා සාමිකෙහි අනුබද්ධා රත්තිං විහාරෙ ධම්මකථං සුත්වා පාතොව නික්ඛමිත්වා සාවත්ථියං ගච්ඡන්තස්ස උපාසකස්ස පුරතො භණ්ඩිකං ඡඩ්ඩෙත්වා පලායිංසු, මනුස්සා තං දිස්වා අයං රත්තිං චොරකම්මං කත්වා ධම්මං කරොන්තො විය විචරති ගණ්හථ නන්ති තං පොථයිංසු, කුම්භදාසියො ච නිස්සාය ජීවිතං ලභන්ති භික්ඛූනං ආරොචෙසි, භික්ඛූ තථාගතස්ස තමත්ථං ආරොචෙසුං, සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා-භික්ඛවෙ චූලකාලුපාසකො කුම්භදාසියො චෙව නිස්සාය අත්තනො ච අකාරණභාවෙන ජීවිතං ලභි, ඉමෙ හි නාම සත්තා අත්තනා පාපකම්මං කත්වා නිරයාදිසු අත්තනාව කිලිස්සන්ති, කුසලං කත්වා පන සුගතිඤ්චෙව නිබ්බානඤ්ච ගච්ඡන්තා අත්තනාව විසුජ්ඣන්තීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"අත්තනාව කතං පාපං අත්තනා සංකිලිස්සති,
අත්තනා අකතං පාපං අත්තනාව විසුජ්ඣති;
සුද්ධි අසුද්ධි පච්චත්තං නාඤ්ඤො අඤ්ඤං විසොධයෙ"ති.

තස්සත්ථො–යෙන **අත්තනා** අකුසලකම්මං කතං හොති සො චතූසු අපායෙසු දුක්ඛං අනුභවන්තො **අත්තනාව සංකිලිස්සති**, යෙන පන **අත්තනා අකතං පාපං** සො සුගතිං චෙව නිබ්බානං ච ගච්ඡන්තො **අත්තනාව විසුජ්ඣති**, කුසලකම්මසඞ්ඛාතා **සුද්ධි** අකුසලකම්මසඞ්ඛාතා ච **අසුද්ධි පච්චත්තං** කාරකසත්තානං අත්තනියෙව විපච්චති, **අඤ්ඤො** පුග්ගලො අඤ්ඤං පුග්ගලං **න විසොධයෙ** නෙව විසොධයති න කිලෙසිතීති වුත්තං හොති.

දෙසනාවසානෙ චූළකාලො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තපරිසායපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසීති.

චූළකාලඋපාසකස්ස වත්ථු නවමං.

12, 10.

"අත්තදත්ථං"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අත්තදත්ථත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සත්ථාරා හි පරිනිබ්බානකාලෙ භික්ඛවෙ අහං ඉතො චතුමාසච්චයෙන පරිනිබ්බායිස්සාමීති වුත්තෙ උප්පන්නසංවෙගා සත්තසතා පුථුජ්ජනා භික්ඛූ සත්ථුසන්තිකං අවිජහිත්වාව කින්නුඛො ආවුසො කරිස්සාමාති සම්මන්තයමානා විචරන්ති, අත්තදත්ථත්ථෙරො පන චින්තෙසි–සත්ථා කිර චතුමාසච්චයෙන පරිනිබ්බායිස්සති අහඤ්චම්හි අවීතරාගො සත්ථරි ධරමානෙයෙව අරහත්තත්ථාය වායමිස්සාමීති, සො භික්ඛූනං සන්තිකං න ගච්ඡති, අථ නං භික්ඛූ කස්මා ආවුසො ත්වං නෙව අම්හාකං සන්තිකං ආගච්ඡසි න කිඤ්චි මන්තෙසීති? වත්වා සත්ථු සන්තිකං නෙත්වා අයං භන්තෙ එවං නාම කරොතීති ආරොචයිංසු, සො–සත්ථාරාපි කස්මා එවං කරොසීති? වුත්තෙ තුම්හෙ කිර භන්තෙ චතුමාසච්චයෙන පරිනිබ්බායිස්සථ අහං තුම්හෙසු ධරන්තෙසුයෙව අරහත්තප්පත්තියා වායමිස්සාමීති, සත්ථා තස්ස සාධුකාරං දත්වා–භික්ඛවෙ යස්ස මයි සිනෙහො අත්ථි තෙන අත්තදත්ථෙන විය භවිතුං වට්ටති, න හි ගන්ධාදීහි පූජෙන්තා නාම මං පූජෙන්ති ධම්මානුධම්මපටිපත්තියා පන මං පූජෙන්ති තස්මා අඤ්ඤෙනපි අත්තදත්ථසදිසෙනෙව භවිතබ්බන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"අත්තදත්ථං පරත්ථෙන බහුනාපි න හාපයෙ,
අත්තදත්ථමභිඤ්ඤාය සදත්ථපසුතො සියා"ති.

තස්සත්ථො-ගිහිභූතො තාව කාකණිකමත්තම්පි අත්තනො අත්ථං සහස්සමත්තෙනාපි **පරස්ස අත්ථෙන න හාපයෙ**, කාකණිකමත්තෙනාපි හිස්ස අත්තදත්ථොව ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා නිප්ඵාදෙය්‍ය න පරත්ථො, ඉදං පන එවං අකථෙත්වා කම්මට්ඨානසීසෙන කථිතං, තස්මා අත්තදත්ථං න හාපෙමීති භික්ඛුසඞ්ඝස්ස උප්පන්නං චෙතියපටිසඞ්ඛරණාදිකිච්චං වා උපජ්ඣායවත්තාදීනි වා න හාපෙතබ්බානි, ආභිසමාචාරිකවත්තං හි පූරෙන්තො යෙව අරියඵලාදීනි සච්ඡිකරොති තස්මා අයම්පි අත්තදත්ථොව, යො පන අච්චාරද්ධවිපස්සකො අජ්ජ අජ්ජෙවාති පටිවෙධං පත්ථයමානො විචරති, තෙන උපජ්ඣායාදීනි වත්තානිපි හාපෙත්වා වා අත්තනො කිච්චමෙව කාතබ්බං, එවරූපං **අත්තදත්ථමභිඤ්ඤාය** අයං මෙ අත්තනො අත්ථොති සල්ලක්ඛෙත්වා **සදත්ථපසුතො සියාති** තස්මිං සකෙ අත්ථෙ උය්‍යුත්තපයුත්තො භවෙය්‍යාති.

දෙසනාවසානෙ සො ථෙරො අරහත්තෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තභික්ඛූනම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

අත්තදත්ථත්ථෙරස්ස වත්ථු දසමං.

අත්තවග්ගවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

වග්ගො ද්වාදසමො.

---

13. 1.

“හීනං ධම්ම”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං දහරභික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

අඤ්ඤතරො කිර ථෙරො දහරභික්ඛුනා සද්ධිං පාතොව විසාඛාය ගෙහං අගමාසි, විසාඛාය වසනගෙහෙ පඤ්චසතානං භික්ඛූනං ධුව[1] යාගු නිච්චපඤ්ඤත්තා හොති, ථෙරො තත්ථ යාගුං පිවිත්වා දහරං නිසීදපෙත්වා සයං අඤ්ඤං ගෙහං අගමාසි, තෙන ච සමයෙන විසාඛාය පුත්තස්ස ධීතා අය්‍යකාය ඨානෙ ඨත්වා භික්ඛූනං වෙය්‍යාවච්චං කරොති, සා තස්ස දහරස්ස උදකං පරිස්සාවෙන්තී චාටියං අත්තනො මුඛනිමිත්තං දිස්වා හසි, දහරොපි තං ඔලොකෙත්වා හසි, සා තං හසමානං දිස්වා ඡින්නසීසො හසතීති ආහ, අථ නං දහරො ත්වං ඡින්නසීසා මාතාපිතරොපි තෙ ඡින්නසීසාති අක්කොසි, සා රොදමානා මහානසෙ අය්‍යකාය සන්තිකං ගන්ත්වා කිං ඉදං අම්මාති වුත්තෙන තමත්ථං ආරොචෙසි, සා දහරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා භන්තෙ

---

1. ම. පුව.

මා කුජ්ඣි න එතං ඡින්නසීසනඛස්ස ඡින්නනිවාසනපාපුරණස්ස මජ්ඣෙ ඡින්නකපාලං ආදාය භික්ඛාය චරන්තස්ස අයස්ස අගරු කතන්ති[1] ආහ, දහරො-ආම උපාසිකෙ ත්වං මම ඡින්නකෙසාදිභාවං ජානාසි, ඉමිස්සා මං ඡින්නසීසොති කත්වා අක්කොසිතුං වට්ටිස්සතීති?, විසාඛා නෙව දහරං සඤ්ඤාපෙතුං අසක්ඛි නපි දාරිකං, තස්මිං ඛණෙ ථෙරො ආගන්ත්වා කිමිදං උපාසිකෙති පුච්ඡිත්වා තමත්ථං සුත්වා දහරං ඔවදන්තො ආහ-අපෙහි ආවුසො නායං ඡින්නසීසනඛවත්ථස්ස ඡින්නකපාලං ආදාය භික්ඛාය චරන්තස්ස අක්කොසො තුණ්හීහොහීති, ආම භන්තෙ කිං තුම්හෙ අත්තනො උපට්ඨායිකං අතජ්ජෙත්වා මං තජ්ජෙථ? මං ඡින්නසීසොති අක්කොසිතුං වට්ටිස්සතීති?, තස්මිං ඛණෙ සත්ථා ආගන්ත්වා කිං ඉදන්ති පුච්ඡි, විසාඛා ආදිතො පට්ඨාය තං පවත්තිං ආරොචෙසි, සත්ථා තස්ස දහරස්ස සොතාපත්තිමග්ගස්ස උපනිස්සයං දිස්වා මයා ඉමං දහරං අනුවත්තිතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා විසාඛං ආහ-කිම්පන විසාඛෙ නාය දාරිකාය ඡින්නකෙසාදිමත්තකෙනෙව මම සාවකෙ ඡින්නසීසෙ කත්වා අක්කොසිතුං වට්ටතීති, දහරො තාවදෙව උට්ඨාය අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා-භන්තෙ එතං පඤ්හං තුම්හෙ ච සුට්ඨු ජානාථ අම්හාකං උපජ්ඣායො ච මහාඋපාසිකා ච සුට්ඨු න ජානන්තීති ආහ, සත්ථා දහරස්ස අත්තනො අනුකූලභාවං ඤත්වා කාමගුණං ආරබ්භ හසනභාවො නාම හීනො ධම්මො, හීනඤ්ච නාම ධම්මං සෙවෙතුං පමාදෙන ච සද්ධිං සංවසිතුං න වට්ටතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“හීනං ධම්මං න සෙවෙය්‍ය පමාදෙන න සංවසෙ,
මිච්ඡාදිට්ඨිං න සෙවෙය්‍ය න සියා ලොකවඩ්ඪනො”ති.

තත්ථ **හීනං ධම්ම**න්ති පඤ්චකාමගුණධම්මං, සො හි හීනො ධම්මො න අන්තමසො ඔට්ඨගොණාදීහිපි පටිසෙවිතබ්බො, හීනෙසු ච නිරයාදීසු ඨානෙසු නිබ්බත්තාපෙතීති හීනො නාම, තං **න සෙවෙය්‍ය**. **පමාදෙනා**ති සතිවොස්සග්ගලක්ඛණෙන පමාදෙනාපි **න සංවසෙ** න සෙවෙය්‍යාති. **මිච්ඡාදිට්ඨි**ම්පි න ගණ්හෙය්‍ය. **ලොකවඩ්ඪනො**ති යො හි එවං කරොති සො ලොකවඩ්ඪනො නාම හොති, තස්මා එවං අකරණෙන න සියා ලොකවඩ්ඪනොති.

දෙසනාවසානෙ සො දහරො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසීති.

අඤ්ඤතරදහරභික්ඛුස්ස වත්ථු පඨමං.

1. II. ම. අතිගරුකතන්ති.

13, 2.

"උත්තිට්ඨෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා නිග්‍රොධාරාමෙ විහරන්තො පිතරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ සත්ථා පඨමගමනෙන කපිලපුරං ගන්ත්වා ඤාතීහි කතපච්චුග්ගමනො නිග්‍රොධාරාමං පත්වා ඤාතීනං මානභඤ්ජනත්ථාය ආකාසෙ රතනචඞ්කමං මාපෙත්වා තත්ථ චඞ්කමන්තො ධම්මං දෙසෙසි, ඤාතී පසන්නචිත්තා සුද්ධොදනමහාරාජානං ආදිං කත්වා වන්දිංසු, තස්මිං ඤාතිසමාගමෙ පොක්ඛරවස්සං වස්සි, තං ආරබ්භ මහාජනෙන කථාය සමුට්ඨාපිතාය න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපි මය්හං ඤාතිසමාගමෙ පොක්ඛරවස්සං වස්සි යෙවාති වත්වා වෙස්සන්තරජාතකං කථෙසි, ධම්මදෙසනං සුත්වා පක්කමන්තෙසු ඤාතීසු එකොපි සත්ථාරං න නිමන්තෙසි, රාජාපි මය්හං පුත්තො මං ගෙහං අනාගන්ත්වා කහං ගමිස්සතීති අනිමන්තෙත්වාව අගමාසි, ගන්ත්වා ච පන ගෙහෙ වීසතියා භික්ඛුසහස්සානං යාගු ආදීනි පටියාදාපෙත්වා ආසනානි පඤ්ඤාපෙසි, පුන දිවසෙ සත්ථා පිණ්ඩාය පවිසන්තො කින්නුඛො අතීතෙ බුද්ධා පිතු නගරං පවිසිත්වා උජුකමෙව ඤාතිකුලං පවිසිංසු උදාහු පටිපාටියා පිණ්ඩාය චරිංසූති ආවජ්ජෙන්තො පටිපාටියා චරිංසූති දිස්වා පඨමගෙහතො පට්ඨාය පිණ්ඩාය චරන්තො පායාසි, රාහුලමාතා පාසාදතලෙ නිසින්නාව දිස්වා තං පවත්තිං රඤ්ඤො ආරොචෙසි, රාජා සාටකං සණ්ඨාපෙන්තො වෙගෙන නික්ඛමිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා-පුත්ත කස්මා මං නාසෙසි? අතිවිය තෙ පිඩාය චරන්තෙන ලජ්ජා උප්පාදිතා යුත්තං නාම තෙ ඉමස්මිං යෙව නගරෙ සුවණ්ණසිවිකාදීහි විචරිත්වා පිණ්ඩාය චරිතුං? කිං මං ලජ්ජාපෙසීති?, නාහං තං මහාරාජ ලජ්ජාපෙමි, අත්තනො පන කුලවංසං අනුවත්තෙමීති, කිං පන තාත පිණ්ඩාය චරිත්වා ජීවනවංසො මම වංසොති?, නෙසො මහාරාජ තව වංසො මම පනෙසො වංසො, අනෙකානි හි බුද්ධසහස්සානි පිණ්ඩාය චරිත්වාව ජීවිංසූති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"උත්තිට්ඨෙ නප්පමජ්ජෙය්‍ය ධම්මං සුචරිතං චරෙ,
ධම්මචාරී සුඛං සෙති අස්මිං ලොකෙ පරම්හි ච.

ධම්මං චරෙ සුචරිතං න නං දුච්චරිතං චරෙ,
ධම්මචාරී සුඛං සෙති අස්මිං ලොකෙ පරම්හි චා"ති.

තත්ථ **උත්තිට්ඨෙ**ති උත්තිට්ඨ පරෙසං ඝරද්වාරෙ ඨත්වා ගහෙතබ්බපිණ්ඩෙ. **නප්පමජ්ජෙය්‍යා**ති පිණ්ඩචාරිකවත්තං හි හාපෙත්වා පණීතභොජනානි පරියෙසන්තො උත්තිට්ඨෙ පමජ්ජති නාම, සපදානං පිණ්ඩාය චරන්තො පන නප්පමජ්ජති නාම, එවං කරොන්තො උත්තිට්ඨෙ නප්පමජ්ජෙය්‍ය. **ධම්ම**න්ති අනෙසනං පහාය සපදානං චරන්තො තමෙව භික්ඛාචරියධම්මං සුචරිතං චරෙ. **සුඛං සෙතී**ති

දෙසනාමත්තමෙතං, එවං පනෙතං භික්ඛාචරියධම්මං චරන්තො ධම්මචාරී ඉධ ලොකෙ චතූහි ඉරියාපථෙහි සුඛං විහරතීති අත්ථො. **න තං දුච්චරිතන්**ති වෙසියාදිභෙදෙ අගොචරෙ චරන්තො භික්ඛාචරියධම්මං දුච්චරති නාම, එවං අචරිත්වා තං **ධම්මං චරෙ සුචරිතං න තං දුච්චරිතං** චරෙති. සෙසං වුත්තත්ථමෙව.

දෙසනාවසානෙ රාජා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

සුද්ධොදනස්ස වත්ථු දුතියං.

13, 3.

"යථා බුබ්බුළක"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඤ්චසතෙ විපස්සකෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙ කිර සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ඝටෙන්තා වායමන්තාපි අප්පත්තවිසෙසා විසෙසෙත්වා කම්මට්ඨානං ගහෙස්සාමාති සත්ථු සන්තිකං ආගච්ඡන්තා අන්තරාමග්ගෙ මරීචිකම්මට්ඨානං භාවෙන්තාව ආගමිංසු, තෙසං විහාරං පවිට්ඨක්ඛණෙ යෙව දෙවො පාවස්සි, තෙ තත්ථ තත්ථ පමුඛෙසු ඨත්වා ධාරාවෙගෙන උට්ඨහිත්වා භිජ්ජනෙන බුබ්බුළකෙ දිස්වා-අයම්පි අත්තභාවො උප්පජ්ජිත්වා භිජ්ජනට්ඨෙන බුබ්බුළසදිසොයෙවාති ආරම්මණං ගණ්හිංසු, සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව-තෙ භික්ඛූ ඔලොකෙත්වා තෙහි සද්ධිං කථෙන්තො ඔභාසං ඵරිත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

> "යථා බුබ්බුළකං පස්සෙ යථා පස්සෙ මරීචිකං,
> එවං ලොකං අවෙක්ඛන්තං මච්චුරාජා න පස්සතී"ති.

තත්ථ **මරීචිකන්**ති මයූඛං,[1] තෙ හි දූරතොව ගෙහසණ්ඨානාදිවසෙන උපට්ඨිතාපි උපගච්ඡන්තානං උපගච්ඡන්තානං අගය්හූපගා රිත්තකා තුච්ඡකා ච, තස්මා යථා උප්පජ්ජිත්වා භිජ්ජනට්ඨෙන **බුබ්බුළකං** රිත්තතුච්ඡාදිභාවෙන පස්සෙය්‍ය, එවං ඛන්ධාදිලොකං **අවෙක්ඛන්තං මච්චුරාජා න පස්සතී**ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ ඨිතට්ඨානෙයෙව අරහත්තං පාපුණිංසූති.

පඤ්චසතවිපස්සකභික්ඛූනං වත්ථු තතියං.

13, 4.

"එථ පස්සථිමං ලොකං"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො අභයරාජකුමාරං ආරබ්භ කථෙසි.

---

1. ම. මායං.

තස්ස කිර පච්චන්තං වූපසමෙත්වා ආගතස්ස පිතා බිම්බිසාරො තුස්සිත්වා එකං නච්චගීතකුසලං නාටකිත්ථිං දත්වා සත්තාහං රජ්ජං අදාසි, සො සත්තාහං ගෙහා බහි අනික්ඛමන්තොව රජ්ජසිරිං අනුභවිත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ නදීතිත්ථං ගන්ත්වා නහාත්වා උය්‍යානං පවිසිත්වා සන්තතිමහාමත්තො විය තස්සා ඉත්ථියා නච්චගීතං පස්සන්තො නිසීදි, සාපි තං ඛණං යෙව සන්තතිමහාමත්තස්ස නාටකිත්ථි විය සත්ථකවාතානං වසෙන කාලමකාසි, කුමාරො තස්සා කාලකිරියාය උප්පන්නසොකො න මෙ ඉමං සොකං ඨපෙත්වා සත්ථාරං අඤ්ඤො නිබ්බාපෙතුං සක්ඛිස්සතීති සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා භන්තෙ සොකං මෙ නිබ්බාපෙථාති ආහ, සත්ථා තං සමස්සාසෙත්වා තයා හි කුමාර ඉමිස්සා ඉත්ථියා එවමෙව මතකාලෙ රොදන්තෙන පවත්තිතානං අස්සූනං අනමතග්ගෙ සංසාරෙ පමාණං නත්ථීති වත්වා තාය දෙසනාය සොකස්ස තනුභාවං ඤත්වා කුමාර මා සොචි බාලජනානං සංසීදනට්ඨානමෙතන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"එථ පස්සථිමං ලොකං චිත්තං රාජරථූපමං,
යත්ථ බාලා විසීදන්ති නත්ථි සඞ්ගො විජානතං"ති.

තත්ථ **එථ පස්සථා**ති රාජකුමාරමෙව සන්ධායාහ. **ඉමං ලොකන්ති** ඉමං ඛන්ධාදි ලොකසඞ්ඛාතං අත්තභාවං. **චිත්තන්ති** සත්තරතනාදි විචිත්තං රාජරථං විය වත්ථාලඞ්කාරාදිචිත්තිතං. **යත්ථ බාලාති** යස්මිං අත්තභාවෙ බාලා එව විසීදන්ති. **විජානතන්ති** ජානන්තානං පන පණ්ඩිතානං එත්ථ රාගසඞ්ගාදීසු එකොපි සඞ්ගො නත්ථීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ රාජකුමාරො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

අභයරාජකුමාරස්ස වත්ථු චතුත්ථං.

13, 5.

"යො ච පුබ්බෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සම්මුඤ්ජනිත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර පාතො වා සායං වාති වෙලාය පමාණං නත්ථි අකත්වා අභික්ඛණං සම්මජ්ජන්තො[1] විචරති, සො එකදිවසං සම්මුඤ්ජනිං ගහෙත්වා දිවාට්ඨානෙ නිසින්නස්ස රෙවතත්ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා-අයං මහාකුසීතො ජනස්ස සද්ධාදෙය්‍යං භුඤ්ජිත්වා ආගන්ත්වා නිසීදති කිං නාමෙතස්ස සම්මුඤ්ජනිං ගහෙත්වා එකං ඨානං සම්මජ්ජිතුං න වට්ටතීති ආහ, ථෙරො ඔවාදමස්ස දස්සාමීති චින්තෙත්වා එහාවුසොති ආහ, කිං භන්තෙති, ගච්ඡ න්හාත්වා එහීති, සො තථා අකාසි, අථ නං ථෙරො එකමන්තං නිසීදාපෙත්වා ඔවදන්තො ආහ-ආවුසො භික්ඛුනා

---

1. සී. සම්මුඤ්ජන්තො.

නාම න සබ්බකාලං සම්මජ්ජන්තෙන විචරිතුං වට්ටති, පාතො එව පන සම්මජ්ජිත්වා පිණ්ඩාය චරිත්වා පිණ්ඩපාත පටික්කන්තෙන ආගන්ත්වා රත්තිට්ඨානෙ වා දිවාට්ඨානෙ වා නිසින්නෙන ද්වත්තිංසාකාරං සජ්ඣායිත්වා අත්තභාවෙ ඛයවයං පට්ඨපෙත්වා සායණ්හෙ උට්ඨාය සම්මජ්ජිතුං වට්ටති, නිච්චකාලං[1] අසම්මජ්ජිත්වා අත්තනොපි නාම ඔකාසො කාතබ්බොති, සො ථෙරස්ස ඔවාදෙ ඨත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි, තං තං ඨානං උක්කලාපං අහොසි, අථ තං භික්ඛූ ආහංසු-ආවුසො සම්මුඤ්ජනිත්ථෙර තං තං ඨානං උක්කලාපං කස්මා න සම්මජ්ජසීති? භන්තෙ මයා පමාදකාලෙ එවං කතං ඉදානිම්හි අප්පමත්තොම්හි, භික්ඛූ-අයං ථෙරො අඤ්ඤං ව්‍යාකරොතීති සත්ථු ආරොචෙසුං, සත්ථා-ආම භික්ඛවෙ මම පුත්තො පුබ්බෙ පමාදකාලෙ සම්මජ්ජන්තො විචරි ඉදානි පන මග්ගඵලසුඛෙන වීතිනාමෙන්තො න සම්මජ්ජතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"යො ච පුබ්බෙ පමජ්ජිත්වා පච්ඡා සො නප්පමජ්ජති,
සො ඉමං ලොකං පභාසෙති අබ්භා මුත්තොව චන්දිමා"ති.

තස්සත්ථො-යො පුග්ගලො පුබ්බෙ වත්තපටිවත්තකරණෙන වා සජ්ඣායාදීහි වා පමජ්ජිත්වා පච්ඡා මග්ගඵලසුඛෙන වීතිනාමෙන්තො නප්පමජ්ජති, සො අබ්භාදීහි මුත්තො චන්දො විය ඔකාසලොකං මග්ගඤාණෙන ඉමං ඛන්ධාදිලොකං ඔභාසෙති එකාලොකං කරොතීති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සම්මුඤ්ජනිත්ථෙරස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

13, 6.

"යස්ස පාප"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඞ්ගුලිමාලත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

වත්ථු අඞ්ගුලිමාලසුත්තන්තවසෙනෙව වෙදිතබ්බං, ථෙරො පන සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා අරහත්තං පත්තො, අථ ඛො ආයස්මා අඞ්ගුලිමාලො රහොගතො පටිසල්ලීනො විමුත්තිසුඛපටිසංවෙදී තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි-

"යො ච පුබ්බෙ පමජ්ජිත්වා පච්ඡා සො නප්පමජ්ජති,
සො ඉමං ලොකං පභාසෙති අබ්භා මුත්තොව චන්දිමා"ති

ආදිනා නයෙන උදානං උදානෙත්වා අනුපාදිසෙසාය නිබ්බාණ ධාතුයා පරිනිබ්බුතො, භික්ඛූ-කහං නු ඛො ආවුසො ථෙරො උප්පන්නොති ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං, සත්ථා ආගන්ත්වා-කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා-භන්තෙ අඞ්ගුලිමාලත්ථෙරස්ස නිබ්බත්තට්ඨානකථායාති වුත්තෙ-පරිනිබ්බුතො

---

2. ස. නිච්චකාලෙසු.

භික්ඛවෙ මම පුත්තෙනාති, භන්තෙ එත්තකෙ මනුස්සෙ මාරෙත්වා පරිනිබ්බුතොති?, ආම භික්ඛවෙ සො පුබ්බෙ එකං කල්‍යාණමිත්තං අලභිත්වා එත්තකං පාපමකාසි පච්ඡා පන කල්‍යාණමිත්තපච්චයං ලභිත්වා අප්පමත්තො අහොසි, තෙනස්ස තං පාපකම්මං කුසලෙන පිහිතන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“යස්ස පාපං කතං කම්මං කුසලෙන පිපියති,
සො ඉමං ලොකං පභාසෙති අබ්භා මුත්තොව චන්දිමා”ති.

තත්ථ **කුසලෙනා**ති අරහත්තමග්ගං සන්ධාය වුත්තං. සෙසං උත්තානත්ථමෙව. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

අඞ්ගුලිමාලත්ථෙරස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

13, 7.

“අබ්භූතො”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා අග්ගාලවෙ චෙතියෙ විහරන්තො එකං පෙසකාරධීතරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි ආලවිවාසිනො සත්ථරි ආලවිං අනුප්පත්තෙ නිමන්තෙත්වා දානං අදංසු, සත්ථා භත්තකිච්චාවසානෙ අනුමොදනං කරොන්තො “අද්ධුවං ජීවිතං ධුවං මරණං අවස්සං මයා මරිතබ්බං මරණපරියොසානං මෙ ජීවිතං ජීවිතමෙව අනියතං මරණං නියත”න්ති එවං මරණසතිං භාවෙථ, යෙසං හි මරණසති අභාවිතා තෙ පච්ඡිමෙ කාලෙ ආසීවිසං දිස්වා භීතපුරිසො විය සන්තාසප්පත්තා භෙරවරවං රවන්තා කාලං කරොන්ති, යෙසං පන මරණසති භාවිතා තෙ දූරතොව ආසීවිසං දිස්වා දණ්ඩකෙන ගහෙත්වා ඡඩ්ඩෙත්වා ඨිතපුරිසො විය පච්ඡිමෙ කාලෙ න සන්තසන්ති තස්මා මරණසති භාවෙතබ්බාති ආහ, තං ධම්මදෙසනං සුත්වා අවසෙසජනා සකිච්චප්පසුතාව අහෙසුං, එකා පන සොළසවස්සුද්දෙසිකා පෙසකාරධීතා-අහො බුද්ධානං කථා නාම අච්ඡරියා මයා පන මරණසතිං භාවෙතුං වට්ටතීති රත්තින්දිවං මරණසතිමෙව භාවෙසි, සත්ථාපි තතො නික්ඛමිත්වා ජෙතවනං අගමාසි. සාපි කුමාරිකා තීණි වස්සානි මරණසතිං භාවෙසි යෙව, අථෙකදිවසං සත්ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං වොලොකෙන්තො තං කුමාරිකං අත්තනො ඤාණජාලස්ස අන්තො පවිට්ඨං දිස්වා කින්නු ඛො භවිස්සතීති උපධාරෙන්තො ඉමාය කුමාරිකාය මම ධම්මදෙසනාය සුතදිවසතො පට්ඨාය තීණි වස්සානි මරණසති භාවිතා ඉදානාහං තත්ථ ගන්ත්වා ඉමං කුමාරිකං චත්තාරො පඤ්හෙ පුච්ඡිත්වා තාය විස්සජ්ජිතාය චතූසු ඨානෙසු සාධුකාරං දත්වා ඉමං ගාථං භාසිස්සාමි සා ගාථාවසානෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිස්සති තං නිස්සාය මහාජනස්සාපි සාත්ථිකා දෙසනා භවිස්සතීති ඤත්වා පඤ්චසතභික්ඛුපරිවාරො ජෙතවනා නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන අග්ගාලවවිහාරං අගමාසි, ආලවිවාසිනො සත්ථා ආගතොති සුත්වා

විහාරං ගන්ත්වා නිමන්තයිංසු, සාපි කුමාරිකා සත්ථු ආගමනං සුත්වා-
ආගතො කිර මය්හං පිතා සාමී ආචරියො පුණ්ණචන්දමුඛො මහා
ගොතමබුද්ධොති තුට්ඨමානසා ඉතො මෙ තිණ්ණං සංවච්ඡරානං
මත්ථකෙ සුවණ්ණවණ්ණො සත්ථා දිට්ඨපුබ්බො, ඉදානිස්ස සුවණ්ණ
වණ්ණං සරීරං දට්ඨුං මධුරොජඤ්ච වරධම්මං සොතුං ලභිස්සාමීති
චින්තෙසි, පිතා පනස්සා සාලං ගච්ඡන්තො ආහ-අම්ම පරසන්තකො
මෙ සාටකො ආරොපිතො තස්ස විදත්ථිමත්තං අනිට්ඨිතං තං අජ්ජ
නිට්ඨාපෙස්සාමි ඛිප්පං මෙ තසරං වට්ටෙත්වා[1] ආහරෙය්‍යාසීති, සා
චින්තෙසි-අහං සත්ථු ධම්මං සොතුකාමා පිතා ච මං එවමාහ කින්නුඛො
සත්ථු ධම්මං සුණාමි උදාහු පිතු තසරං වට්ටෙත්වා හරාමීති, අථස්සා එතද
හොසි-පිතා මං තසරෙ අනාහරියමානෙ පොථෙය්‍යපි පහරෙය්‍යපි
තස්මා තසරං වට්ටෙත්වා තස්ස දත්වා පච්ඡා ධම්මං සොස්සාමීති පීඨකෙ
නිසීදිත්වා තසරං වට්ටෙසි, ආළවිවාසිනොපි සත්ථාරං පරිවිසිත්වා පත්තං
ගහෙත්වා අනුමොදනත්ථාය අට්ඨංසු, සත්ථා යමහං කුලධීතරං නිස්සාය
තිංසයොජනමග්ගං ආගතො සා අජ්ජාපි ඔකාසං න ලභති තාය
ඔකාසෙ ලද්ධෙ අනුමොදනං කරිස්සාමීති තුණ්හීභූතො අහොසි, එවං
තුණ්හීභූතං පන සත්ථාරං සදෙවකෙ ලොකෙ කොචි කිඤ්චි වත්තුං
න විසහති, සාපි ඛො කුමාරිකා තසරං වට්ටෙත්වා පච්ඡියං ඨපෙත්වා
පිතුසන්තිකං ගච්ඡමානා පරිසපරියන්තං පත්වා සත්ථාරං ඔලොකය
මානාව අගමාසි, සත්ථාපි ගීවං උක්ඛිපිත්වා තං ඔලොකෙසි, සා ඔලො
කිතාකාරෙනෙව අඤ්ඤාසි, සත්ථා එවරූපාය පරිසාය නිසීදිත්වාව
මං ඔලොකෙන්තො මම ආගමනං පච්චාසිංසති අත්තනො සන්තිකං
ආගමනමෙව පච්චාසිංසතීති සා තසරපච්ඡිං ඨපෙත්වා සත්ථු සන්තිකං
ආගමාසි, කස්මා පන තං සත්ථා ඔලොකෙසීති? එවං කිරස්ස අහොසි-
එසා එත්තොව ගච්ඡමානා පුථුජ්ජනකාලකිරියං කත්වා අනියතගතිකා
භවිස්සති, මම සන්තිකං ආගන්ත්වා ගච්ඡමානා පන සොතාපත්ති
ඵලං පත්වා නියතගතිකා හුත්වා තුසිතවිමානෙ නිබ්බත්තිස්සතීති,
තස්සා කිර තං දිවසං මරණතො මුත්ති නාම නත්ථි, සා ඔලොකිත
සඤ්ඤාණෙනෙව සත්ථාරං උපසංකමිත්වා ඡබ්බණ්ණානං රංසීනං
අන්තරං පවිසිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි, තථාරූපාය පරිසාය
මජ්ඣෙ නිසීදිත්වා තුණ්හීභූතං සත්ථාරං වන්දිත්වා ඨිතක්ඛණෙයෙව තං
ආහ-කුමාරිකෙ කුතො ආගතාසීති? න ජානාමි භන්තෙති, කත්ථ
ගමිස්සසීති? න ජානාමි භන්තෙති, න ජානාසීති? ජානාමි භන්තෙති,
ජානාසීති? න ජානාමි භන්තෙති, ඉති නං සත්ථා චත්තාරො පඤ්හෙ
පුච්ඡි, මහාජනො උජ්ඣායි-අම්භො පස්සථ අයං පෙසකාරධීතා සම්මා
සම්බුද්ධෙන සද්ධිං ඉච්ඡිතිච්ඡිතං කථෙසි නනුනාම ඉමාය කුතො
ආගතාසීති වුත්තෙ පෙසකාරගෙහතොති වත්තබ්බං, කහං ගච්ඡසීති
වුත්තෙ පෙසකාරසාලන්ති වත්තබ්බං සියාති, සත්ථා මහාජනං

1. ම වටෙත්වා.

නිසජ්ජං කත්වා-කුමාරිකෙ ත්වං කුතො ආගතාසීති වුත්තෙ කස්මා න ජානාමීති වදෙසීති? පුච්ඡි, භන්තෙ තුම්හෙ මම පෙසකාරගෙහතො ආගතභාවං ජානාථ, කුතො ආගතාසීති පුච්ඡන්තා පන කුතො ආගන්ත්වා ඉධ නිබ්බත්තාසීති පුච්ඡථ, අහං පන න ජානාමි කුතො ආගන්ත්වා ඉධ නිබ්බත්තාමහීති,අථස්සා සත්ථා-සාධු සාධු කුමාරිකෙ මයා පුච්ඡිතපඤ්හොව තයා විස්සජ්ජිතොති සාධුකාරං දත්වා උත්තරිම්පි පුච්ඡි, කත්ථ ගමිස්සසීති පුට්ඨා කස්මා න ජානාමීති වදෙසීති? භන්තෙ තුම්හෙ තසරපච්ඡිං ගහෙත්වා පෙසකාරසාලං ගච්ඡන්තිං ජානාථ, ඉතො පන ගන්ත්වා කත්ථ නිබ්බත්තිස්සසීති පුච්ඡථ, අහං ච ඉතො චුතා න ජානාමි කත්ථ ගන්ත්වා නිබ්බත්තිස්සාමීති, අථස්සා සත්ථා මයා පුච්ඡිතපඤ්හොයෙව තයා විස්සජ්ජිතොති දුතියම්පි සාධුකාරං දත්වා උත්තරිං පුච්ඡි-අථ කස්මා න ජානාසීති පුට්ඨා ජානාමීති වදෙසීති? භන්තෙ මම මරණභාවං ජානාමි තස්මා එවමවදින්ති, අථස්සා සත්ථා මයා පුච්ඡිතපඤ්හොයෙව තයා විස්සජ්ජිතොති සාධුකාරං දත්වා උත්තරිම්පි පුච්ඡි-අථ කස්මා ජානාසීති වුත්තෙ න ජානාමීති වදෙසීති? මරණභාවමෙව අහං ජානාමි භන්තෙ මම රත්තින්දිවපුබ්බණ්හාදීසු පන අසුකකාලෙ පනාහං මරිස්සාමීති න ජානාමි තස්මා එවං වදෙසින්ති, අථස්සා සත්ථා මයා පුච්ඡිත පුච්ඡිත පඤ්හොයෙව තයා කථිතාති චතුත්ථං සාධුකාරං දත්වා පරිසං ආමන්තෙසි-එත්තකා නාම තුම්හෙ ඉමාය කථිතං න ජානාථ කෙවලං උජ්ඣායථෙව යෙසං හි පඤ්ඤා චක්ඛු නත්ථි තෙ අන්ධා එව යෙසං පඤ්ඤා චක්ඛු අත්ථි තෙයෙව චක්ඛුමන්තොති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"අන්ධභූතො අයං ලොකො තනුකෙත්ථ විපස්සති,
සකුන්තො ජාලමුත්තොව අප්පො සග්ගාය ගච්ඡතී"ති.

තත්ථ අයං **ලොකොති** අයං ලොකියමහාජනො, පඤ්ඤාචක්ඛුනො අභාවෙන **අන්ධභූතො**. **තනුකෙත්ථාති** තනුකො එත්ථ න බහුකො අනිච්චාදිවසෙන **විපස්සති**. **ජාලමුත්තොවාති** යථා ඡෙකෙන සාකුණිකෙන ජාලෙන ඔත්ථරිත්වා ගය්හමානකෙසු වට්ටකෙසු කොචිදෙව ජාලතො මුච්චති, සෙසා ජාලමෙව පවිසන්ති, තථා මාරජාලෙන ඔත්ථටෙසු සත්තෙසු බහූ අපායගාමිනො හොන්ති, අප්පො කොචිදෙව සත්තො සග්ගාය ගච්ඡති සුගතිං වා නිබ්බානං පාපුණාතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ කුමාරිකා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි මහාජනස්සාපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති. සාපි තසරපච්ඡිං ගහෙත්වා පිතු සන්තිකං අගමාසි, සොපි නිසින්නකොව නිද්දායි, තස්සා අසල්ලක්ඛෙත්වාව තසරපච්ඡිං උපනාමෙන්තියා තසරපච්ඡිමෙව කොටියං පටිහඤ්ඤිත්වා සද්දං කුරුමානා පති, සො පබුජ්ඣිත්වා ගහිතනිමිත්තෙනෙව තසරං ආකඩ්ඪි, වෙමකොටි ගන්ත්වා තං කුමාරිකං උරෙ පහරි, සා තත්ථෙව කාලං කත්වා පපතා, අථස්සා පිතා තං

ඔලොකෙන්තො සකලසරීරෙන ලොහිතමක්ඛිතෙන පතිත්වා මතං අද්දස, අථස්ස මහාසොකො උප්පජ්ජි. සො න මෙ සොකං අඤ්ඤො නිබ්බාපෙතුං සක්ඛිස්සතීති රොදන්තො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙත්වා-භන්තෙ සොකං මෙ නිබ්බාපෙථාති ආහ, සත්ථා තං සමස්සාසෙත්වා මා සොචි අනමතග්ගස්මිං හි සංසාරෙ තව එවමෙව ධීතුමරණකාලෙ පග්ඝරිතං අස්සු චතුන්නං සමුද්දානං උදකතො අධිකතරන්ති වත්වා අනමතග්ගකථං කථෙසි. සො තනුභූතසොකො සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිත්වා ලද්ධපබ්බජ්ජූපසම්පදො න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණීති.

පෙසකාරධීතාය වත්ථු සත්තමං.

13, 8.

"හංසා 'දිච්චපථෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො තිංස භික්ඛූ සන්ධාය කථෙසි.

එකස්මිං හි දිවසෙ තිංසමත්තා දිසාවාසිකා භික්ඛූ සත්ථාරං උපසඞ්කමිංසු, ආනන්දත්ථෙරො සත්ථු වත්තකරණවෙලාය ආගන්ත්වා තෙ භික්ඛූ දිස්වා සත්ථාරා ඉමෙහි සද්ධිං පටිසන්ථාරෙ කතෙ වත්තං කරිස්සාමීති ද්වාරකොට්ඨකෙ අට්ඨාසි, සත්ථාපි තෙහි සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා තෙසං සාරණීයධම්මකථං කථෙසි. තං සුත්වා තෙ සබ්බෙපි අරහත්තං පත්වා උප්පතිත්වා ආකාසෙන අගමංසු, ආනන්දත්ථෙරො තෙසු චිරායන්තෙසු සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා-භන්තෙ ඉධ තිංසමත්තා භික්ඛූ ආගතා තෙ කහන්ති පුච්ඡි, ගතා ආනන්දාති, කතරෙන මග්ගෙන භන්තෙති?, ආකාසෙන ආනන්දාති, කිං පන තෙ භන්තෙ ඛීණාසවාති? ආම ආනන්ද මම සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා අරහත්තං පත්තාති, තස්මිං පන ඛණෙ ආකාසෙන හංසා ගමිංසු, සත්ථා-යස්ස ඛො ආනන්ද චත්තාරො ඉද්ධිපාදා සුභාවිතා සො හංසා විය ආකාසෙන ගච්ඡතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"හංසා 'දිච්චපථෙ යන්ති ආකාසෙ යන්ති ඉද්ධියා,
නීයන්ති ධීරා ලොකම්හා ජෙත්වා මාරං සවාහිනි"න්ති.

තස්සත්ථො-ඉමෙ **හංසා ආදිච්චපථෙ** ආකාසෙන ගච්ඡන්ති, යෙසං පන ඉද්ධිපාදා සුභාවිතා තෙපි **ආකාසෙ යන්ති ඉද්ධියා ධීරාපි** පණ්ඩිතා **සවාහිනිං මාරං ජෙත්වා** ඉමම්හා වට්ටලොකා **නීයන්ති** නිස්සරන්ති නිබ්බාණං පාපුණන්තීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

තිංසභික්ඛූනං වත්ථු අට්ඨමං.

13, 9.

"එකං ධමම"නති ඉමං ධමමදෙසනං සතථා ජෙතවනෙ විහරනෙතා චිඤචමානවිකං ආරබභ කථෙසි.

පඨමබොධියං හි දසබලසස පුථුභූතෙසු සාවකෙසු අපරිමාණෙසු දෙවමනුසෙසසු අරියභූමිං ඔකකනෙතසු පතථටෙ ගුණසමුදයෙ මහාලාභසකකාරො උදපාදි, තිතථියා සුරියුගගමෙ ඛජජොතපාණකා සදිසා අහෙසුං හතලාභසකකාරා, තෙ අනතරවීථියං ඨතවා කිං සමණො ගොතමො බුදෙධා මයමපි බුදධා කිං තසෙසව දිනනං මහපඵලං අමහාකමපි දිනනං මහපඵලමෙව අමහාකමපි දෙථ සකකරොථාති එවං මනුසෙසෙ විඤඤාපෙනෙතාපි ලාභසකකාරං අලභිතවා රහො සනනිපතිතවා කෙන නු ඛො උපායෙන සමණසස ගොතමසස මනුසසානං අනතරෙ අවණණං උපපාදෙතවා ලාභසකකාරං නාසෙයයාමාති චිනතයිංසු. තදා සාවතථියං චිඤචමානවිකා නාමෙකා පරිබබාජිකා උතතමරූපධරා සොභගගපපතතා දෙවචඡරා විය, තසසා සරීරතො රංසියො නිචඡරනති, අථෙකො ඛරමනතී එවමාහ-චිඤච මානවිකං පටිචච සමණසස ගොතමසස අවණණං උපපාදෙතවා ලාභසකකාරං නාසෙසසාමාති, තෙ අතෙථසො උපායොති සමපටිචඡිංසු, අථ සා තිතථියාරාමං ගනතවා වනදිතවා අටඨාසි, තිතථියා තාය සදධිං න කථෙසුං, සා කො නු ඛො මෙ දොසොති යාව තතියං වනදාමි අයයාති වතවා අයයා කො නු ඛො මෙ දොසො කිං මයා සදධිං න කථෙථාති ආහ, භගිනි සමණං ගොතමං අමෙහ විහෙඨයනතං හතලාභසකකාරෙ කතවා විචරනතං න ජානාසීති?, න ජානාමි අයයාති, කිං පනෙතථ මයා කාතබබනති? සචෙ තවං භගිනි අමහාකං සුඛමිචඡසි අතතානං පටිචච සමණසස ගොතමසස අවණණං උපපාදෙතවා ලාභසකකාරං නාසෙහීති, සා සාධු අයයා මයෙහසො භාරො මා චිනතයිතථාති වතවා පකකමිතවා ඉතථිමායාසු කුසලතාය තතො පටඨාය සාවතථිවාසීනං ධමමකථං සුතවා ජෙතවනා නිකඛමනසමයෙ ඉනදගොපකවණණං පටං පාරුපිතවා ගනධමාලාදිහතථා ජෙතවනාභිමුඛී ගචඡති, ඉමාය වෙලාය කුහිං ගචඡසීති? ච වුතෙත-කිං තුමහාකං මම ගමනටඨානෙනාති වතවා ජෙතවනසමීපෙ තිතථියාරාමෙ වසිතවා පාතොව අගගවනදනං වනදිසසාමාති නගරා නිකඛමනෙත උපාසකජනෙ ජෙතවනසස අනෙතාවුතථා විය හුතවා නගරං පවිසති, කුහිං වුතථාසීති? වුතෙත-කිං තුමහාකං මම වුතථටඨානෙනාති වතවා මාසඩඪමාසචචයෙන පුචඡියමානා ජෙතවනෙ සමණෙන ගොතමෙන සදධිං එකගනධකුටියං වුතථාමහීති පුථුජජනානං සචචං නු ඛො එතං නොති කඞඛං උපපාදෙතවා තෙමාසචතුමාසචචයෙන පිලොතිකාහි උදරං වෙඨෙතවා ගබභිනීවණණං දසෙසතවා උපරි රතතපටං පාරුපිතවා සමණං ගොතමං පටිචච ගබෙභා උපපනෙනාති අනධබාලෙ ගාහාපෙතවා අටඨනවමාසචචයෙන උදරෙ දාරුමණඩලිකං බනධිතවා උපරි

පටං පාරුපිත්වා හත්ථපාදපිට්ඨියො ගොහනුකෙන කොට්ටාපෙත්වා උස්සදෙ දස්සෙත්වා කිලන්තින්ද්‍රියා හුත්වා සායණ්හසමයෙ තථාගතෙ අලඞ්කතධම්මාසනෙ නිසීදිත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෙ ධම්මසභං ගන්ත්වා තථාගතස්ස පුරතො ඨත්වා-මහාසමණ මහාජනස්ස තාව ධම්මං දෙසෙසි මධුරො තෙ සද්දො, සුඵුස්සිතං දන්තාවරණං, අහං පන තං පටිච්ච ගබ්භං ලභිත්වා පරිපුණ්ණගබ්භා ජාතා, නෙව මෙ සූතිඝරං විජානාසි, සප්පිතෙලාදීනි සයං අකරොන්තො උපට්ඨාකානම්පි අඤ්ඤතරං කොසලරාජානං අනාථපිණ්ඩිකං වා විසාඛං වා මහාඋපාසිකං වද-ඉමිස්සා මානවිකාය කත්තබ්බයුත්තකං කරොහීති, අභිරමිතුංයෙව ජානාසි ගබ්භපරිහාරං න ජානාසීති ගූථපිණ්ඩං ගහෙත්වා චන්දමණ්ඩලං දූසෙතුං වායමන්ති විය පරිසමජ්ඣෙ තථාගතං අක්කොසි, තථාගතො ධම්මකථං ඨපෙත්වා සීහො විය අභිනදන්තො භගිනි තයා කථිතස්ස තථභාවං වා විතථභාවං වා අහඤ්චෙව ත්වඤ්ච ජානාමාති ආහ, ආම මහාසමණ තයා ච මයා ච ඤාතභාවං කො න ජානාතීති, තස්මිං ඛණෙ සක්කස්ස ආසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි, සො ආවජ්ජමානො චිඤ්චමාණවිකා තථාගතං අභූතෙන අක්කොසතීති ඤත්වා ඉදං වත්ථුං සොධෙස්සාමීති චතූහි දෙවපුත්තෙහි සද්ධිං ආගමි, දෙවපුත්තා මූසිකපොතකා හුත්වා දාරුමණ්ඩලිකස්ස බන්ධනරජ්ජුකෙ එකප්පහාරෙනෙව ඡින්දිංසු, පාරුතපටං වාතො උක්ඛිපි, දාරුමණ්ඩලිකං පතමානං තස්සා පාදපිට්ඨියං පති, උභො අග්ගපාදා ඡිජ්ජිංසු, මනුස්සා ධි කාලකණ්ණි සම්මාසම්බුද්ධං අක්කොසතීති සීසෙ ඛෙළං පාතෙත්වා ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදිහත්ථා ජෙතවනා නීහරිංසු, අථස්සා තථාගතස්ස චක්ඛුපථං අතික්කන්තකාලෙ මහාපථවි භිජ්ජිත්වා විවරමදාසි, අවීචිතො ජාලා උට්ඨහි, සා කුලදත්තියං කම්බලං පාරුපමානා විය ගන්ත්වා අවීචිම්හි නිබ්බත්ති, අඤ්ඤතිත්ථියානං ලාභසක්කාරො පරිහායි දසබලස්ස භිය්‍යොසොමත්තාය වඩ්ඩි, පුන දිවසෙ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-ආවුසො චිඤ්චමාණවිකා එවං උළාරගුණං අග්ගදක්ඛිණෙය්‍යං සම්මාසම්බුද්ධං අභූතෙන අක්කොසිත්වා මහාවිනාසං පත්තාති; සත්ථා ආගන්ත්වා කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා-ඉමාය නාමාති වුත්තෙ-න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපෙසා මං අභූතෙන අක්කොසිත්වා විනාසං පත්තායෙවාති වත්වා:-

> "නාදට්ඨා පරතො දොසං අණුංථූලානි සබ්බසො,
> ඉස්සරො න පණයෙ දණ්ඩං සාමං අප්පටිවෙක්ඛියා"ති.

ඉමං ද්වාදසනිපාතෙ මහාපදුමජාතකං විත්ථාරෙත්වා කථෙසි, තදා කිරෙසා මහාපදුමකුමාරස්ස බොධිසත්තස්ස මාතුසපත්ති රඤ්ඤො අග්ගමහෙසී හුත්වා මහාසත්තං අසද්ධම්මෙන නිමන්තෙත්වා තස්ස මනං අලභිත්වා අත්තනාව අත්තනි විප්පකාරං කත්වා ගිලානාලයං දස්සෙත්වා තව පුත්තො මං අනිච්ඡන්තිං ඉමං විප්පකාරං පාපෙසීති රඤ්ඤො ආරොචෙසි, රාජා කුද්ධො මහාසත්තං චොරපපාතෙ ඛිපි, අථ නං

පබ්බතකුච්ඡියං අධිවත්ථා දෙවතා පටිග්ගහෙත්වා නාගරාජස්ස ඵණගබ්භෙ ඨපෙසි, නාගරාජා තං නාගභවනං නෙත්වා උපඩ්ඪරජ්ජෙන සම්මානෙසි, සො තත්ථ සංවච්ඡරං වසිත්වා පබ්බජිතුකාමො හිමවන්තපදෙසං ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා ඣානාභිඤ්ඤං නිබ්බත්තෙසි, අථ නං එකො වනචරකො දිස්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි, රාජා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා කතපටිසන්ථාරො සබ්බං තං පවත්තිං ඤත්වා මහාසත්තං රජ්ජෙන නිමන්තෙත්වා තෙන මය්හං රජ්ජෙන කිච්චං නත්ථි ත්වං පන දසරාජධම්මෙ අකොපෙත්වා අගතිගමනං පහාය ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙහීති ඔවදිතො උට්ඨායාසනා රොදිත්වා කන්දිත්වා නගරං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ අමච්චෙ පුච්ඡි-අහං කිං නිස්සාය එවං ආචාරසම්පන්නෙන වියොගං පත්තොති, අග්ගමහෙසිං නිස්සාය දෙවාති, රාජා තං උද්ධංපාදං ගහෙත්වා චොරපපාතෙ ඛිපාපෙත්වා නගරං පවිසිත්වා ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙසි, තදා මහාපදුමකුමාරො මහාසත්තො අහොසි, මාතුසපත්තී චිඤ්චමාණවිකාති. සත්ථා ඉමමත්ථං පකාසෙත්වා-භික්ඛවෙ එකං ධම්මං හි සච්චවචනං පහාය මුසාවාදෙ පතිට්ඨිතානං විස්සට්ඨපරලොකානං අකත්තබ්බං පාපකම්මං නාම නත්ථීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“එකං ධම්මං අතීතස්ස මුසාවාදිස්ස ජන්තුනො,
විතිණ්ණපරලොකස්ස නත්ථි පාපං අකාරිය”න්ති.

තත්ථ **එකං ධම්ම**න්ති සච්චං. **මුසාවාදිස්සා**ති යස්ස දසසු වචනෙසු එකම්පි සච්චං නත්ථි එවරූපස්ස මුසාවාදිනො. **විතිණ්ණපරලොකස්සා**ති විස්සට්ඨපරලොකස්ස. එවරූපො හි මනුස්සසම්පත්තිං දෙවලොකසම්පත්තිං අවසානෙ නිබ්බානසම්පත්තින්ති ඉමා තිස්සො සම්පත්තියො න පස්සති. **නත්ථි පාප**න්ති තස්ස එවරූපස්ස ඉමං නාම පාපං අකත්තබ්බන්ති නත්ථි. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

චිඤ්චමාණවිකාය වත්ථු නවමං.

13, 10.

“න වෙ කදරියා”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අසදිසදානං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ සත්ථා චාරිකං චරිත්වා පඤ්චභික්ඛුසතපරිවාරො ජෙතවනං පාවිසි, රාජා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා පුන දිවසෙ ආගන්තුකදානං සජ්ජෙත්වා දානං මෙ පස්සතූති නාගරෙ පක්කොසි, නාගරා ආගන්ත්වා රඤ්ඤො දානං දිස්වා පුන දිවසත්ථාය සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා දානං සජ්ජෙත්වා අම්හාකම්පි දානං දෙවො පස්සතූති රඤ්ඤො පහිණිංසු, රාජා තෙසං දානං දිස්වා ඉමෙහි මම

දානතො උත්තරිතරං කාතුං පුන දානං කරිස්සාමීති පුන දිවසෙපි දානං සජ්ජෙසි, නාගරාපි තං දිස්වා පුන දිවසෙ සජ්ජයිංසු, එවං නෙව රාජා නාගරෙ පරාජෙතුං සක්කොති සක්කොන්ති නාගරා රාජානං, අථ ඡට්ඨෙ වාරෙ නාගරා සතගුණං සහස්සගුණං වඩ්ඪෙත්වා යථා න සක්කා හොති ඉදං නාම ඉමෙසං දානෙ නත්ථීති වත්තුං එවං දානං සජ්ජයිංසු, රාජා තං දිස්වා සචාහං ඉමෙසං දානතො උත්තරිතරං කාතුං න සක්ඛිස්සාමි කිං මෙ ජීවිතෙනාති උපායං චින්තෙන්තො නිපජ්ජි, අථ නං මල්ලිකා දෙවී උපසඞ්කමිත්වා-කස්මා මහාරාජ එවං නිපන්නොසි කෙන තෙ ඉන්ද්‍රියානි කිලන්තානි වියාති පුච්ඡි, රාජා ආහ-න ත්වං දෙවි ජානාසීති? න ජානාමි දෙවාති, සො තස්සා තමත්ථං ආරොචෙසි, අථ නං මල්ලිකා ආහ: දෙව මා චින්තයි කහං තයා පථවිස්සරො රාජා නාගරෙහි පරාජියමානො දිට්ඨපුබ්බො සුත පුබ්බො වා, අහං තෙ දානං සංවිදහිස්සාමීති, ඉතිස්සා අසදිසදානං සංවිදහිතුකාමතාය එවං වත්වා-මහාරාජ සාලකල්‍යාණිපදරෙහි පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං අන්තො ආවට්ට නිසීදනමණ්ඩපං කාරෙහි, සෙසා බහි ආවට්ට නිසීදිස්සන්ති, පඤ්චසතඡත්තානි කාරෙහි, තානි ගහෙත්වා පඤ්චසතා හත්ථී පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං මත්ථකෙ ධාරය මානා ඨස්සන්ති අට්ඨ වා දස වා රත්තසුවණ්ණනාවායො කාරෙහි තා මණ්ඩපමජ්ඣෙ භවිස්සන්ති, ද්වින්නං ද්වින්නං භික්ඛූනං අන්තරෙ එකෙකා ඛත්තියධීතා නිසීදිත්වා ගන්ධෙ පිංසිස්සති, එකෙකා ඛත්තිය ධීතා වීජනිං ආදාය ද්වෙ ද්වෙ භික්ඛූ වීජයමානා ඨස්සති, සෙසා ඛත්තිය ධීතරො පිංසෙ පිංසෙ ගන්ධෙ හරිත්වා සුවණ්ණනාවාසු පක්ඛිපිස්සන්ති, තාසු එකච්චා ඛත්තියධීතරො නීලුප්පලකලාපෙ ගහෙත්වා සුවණ්ණ නාවාසු ඛිත්තගන්ධෙ ආලොළෙත්වා වාසං ගණ්හාපෙස්සන්ති, නාගරානං හි නෙව ඛත්තියධීතරො න සෙතච්ඡත්තානි න හත්ථිනො ඉමෙහි කාරණෙහි නාගරා පරාජිස්සන්ති එවං කරොහි මහාරාජාති; රාජා සාධු දෙවි කල්‍යාණං තෙ කථිතන්ති තාය කථිතනියාමෙන සබ්බං කාරෙසි, එකස්ස පන භික්ඛුනො හත්ථී නප්පහොසි, අථ රාජා මල්ලිකං ආහ-භද්දෙ එකස්ස භික්ඛුනො එකො හත්ථී නප්පහොසි කිං කරිස්සා මීති, කිං කථෙථ දෙව පඤ්චහත්ථිසතානි නත්ථීති? අත්ථි දෙවී අවසෙසා පන දුට්ඨහත්ථී තෙ භික්ඛූ දිස්වා වෙරම්භවාතා විය චණ්ඩා හොන්තීති, දෙව අහං එකස්ස දුට්ඨහත්ථිපොතකස්ස ඡත්තං ගහෙත්වා තිට්ඨ නට්ඨානං ජානාමීති, කත්ථ නං ඨපෙස්සාමාති, අය්‍යස්ස අඞ්ගුලිමාලත්ථෙ රස්ස සන්තිකෙති, රාජා තථා කාරෙසි, හත්ථිපොතො වාලධිං අන්තර සත්ථිම්හි පක්ඛිපිත්වා උභො කණ්ණෙ පාතෙත්වා අක්ඛීනි නිම්මීලෙත්වා අට්ඨාසි, මහාජනො එවරූපස්ස නාම චණ්ඩහත්ථිනො අයමාකාරොති හත්ථිමෙව ඔලොකෙසි, රාජා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා-භන්තෙ යං ඉමස්මිං දානග්ගෙ කප්පියභණ්ඩං වා අකප්පියභණ්ඩං වා සබ්බං තං තුම්හාකමෙව දම්මීති ආහ, තස්මිං ඛො පන දානෙ එකදිවසෙයෙව පරිච්චත්තං චුද්දසකොටිධනං හොති,

සත්‍ථු පන සෙතච්ඡත්තං නිසීදනපල්ලඞ්කො ආධාරකො පාදපීඨකාති චත්තාරි අනග්ඝානෙව, පුන එවරූපං කත්වා බුද්ධානං දානං නාම දාතුං සමත්‍ථො නාම නාහොසි තෙනෙව තං අසදිසදානන්ති පඤ්ඤායි, තං කිර සබ්බබුද්ධානං එකවාරං හොතියෙව, සබ්බෙසං පන ඉත්‍ථියෙව සංවිදහති. රඤ්ඤො පන කාළො ච ජුණ්හො චාති ද්වෙ අමච්චා අහෙසුං, තෙසු කාළො චින්තෙසි-අහො රාජකුලස්ස පරිහානි එක දිවසෙනෙව චුද්දසකොටිධනං වයං ගච්ඡති ඉමෙ ඉදං දානං භුඤ්ජිත්වා ගන්ත්වා නිපන්නා නිද්දායිස්සන්ති අහො නට්ඨං රාජකුලන්ති, ජුණ්හො චින්තෙසි-අහො රඤ්ඤො දානං න හි සක්කා රාජභාවෙ අට්ඨිතෙන එවරූපං දානං දාතුං සබ්බසත්තානං පත්තිං දෙන්තා නාම නත්‍ථි අහො පනිදං දානං අනුමොදාමීති, සත්‍ථු භත්තකිච්චාවසානෙ අනුමොද නත්‍ථාය පත්තං ගණ්හි, සත්‍ථා චින්තෙසි-රඤ්ඤා මහොඝං පවත්තෙන්තෙන විය මහාදානං දින්නං අසක්ඛි නුඛො මහාජනො චිත්තං පසාදෙතුං උදාහු නොති, සො තෙසං අමච්චානං චිත්තාචාරං ඤත්වා සචෙ රඤ්ඤො දානස්ස අනුච්ඡවිකං අනුමොදනං කරිස්සාමි කාළස්ස සත්තධා මුද්ධා ඵලිස්සති ජුණ්හො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට් ඨහිස්සතීති ඤත්වා කාළෙ අනුකම්පං පටිච්ච එවරූපං දානං දත්වා ඨිතස්ස රඤ්ඤො චතුප්පදික ගාථමෙව වත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං ගතො, භික්ඛූ අඞ්ගුලිමාලං පුච්ඡිංසු-න කින්නුඛො ආවුසො දුට්ඨහත්‍ථිං ඡත්තං ධාරෙත්වා ඨිතං දිස්වා භායීති, න භායිං ආවුසොති, තෙ සත්‍ථාරං ආහංසු, අඞ්ගුලිමාලො භන්තෙ අඤ්ඤං ව්‍යාකරොතීති, සත්‍ථා-න භික්ඛවෙ අඞ්ගුලිමාලො භායති ඛීණාසව උසභානං හි අන්තරෙ ජෙට්ඨකඋසභා මම පුත්තසදිසා භික්ඛූ න භායන්තීති වත්වා බ්‍රාහ්මණ වග්ගෙ ඉමං ගාථමාහ:-

"උසභං පවරං වීරං මහෙසිං විජිතාවිනං,
අනෙජං නහාතකං බුද්ධං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

රාජාපි දොමනස්සප්පත්තො හුත්වා එවරූපාය නාම පරිසාය දානං දත්වා ඨිතස්ස මය්හං අනුච්ඡවිකං අනුමොදනං අකත්වා ගාථමෙව වත්වා උට්ඨාය ගතො, මයා සත්‍ථු අනුච්ඡවිකං දානං අකත්වා අනනුච්ඡ විකං කතං භවිස්සති, කප්පියභණ්ඩං අදත්වා අකප්පියභණ්ඩං වා දින්නං භවිස්සතී'ති සත්‍ථාරා මෙ කුපිතෙන භවිතබ්බං යස්ස කස්සචි නාම දානානුරූපං අනුමොදනං කාතුං වට්ටතීති විහාරං ගන්ත්වා සත්‍ථාරං වන්දිත්වා එතදවොච-කින්නුඛො මෙ භන්තෙ දාතබ්බයුත්තකං දානං න දින්නං උදාහු අදානානුරූපං අකප්පියභණ්ඩං අදත්‍ථාති? කිමෙතං මහාරාජ න මෙ තුම්හාකං අනනුච්ඡවිකා අනුමොදනා කතාති, අනුච්ඡවිකමෙව තෙ දානං දින්නං එතං හි අසදිසං දානං නාම එකස්ස බුද්ධස්ස එකවාරමෙව සක්කා දාතුං පුන එවරූපං දානං දුද්දදන්ති, අථ කස්මා මෙ භන්තෙ දානානුරූපං අනුමොදනං න කරි ත්‍ථාති? පරිසාය අසුද්ධත්තා මහාරාජාති, කො නුඛො භන්තෙ පරිසාය

දෙසොති? අථස්ස සත්ථා චිත්තම්පි අමච්චානං චිත්තාචාරං ආරොචෙත්වා කාලෙ අනුකම්පං පටිච්ච අනුමොදනාය අකතභාවං ආචික්ඛි, රාජා සච්චං කිර තෙ කාළ එවං චින්තිතන්ති පුච්ඡිත්වා සච්චන්ති වුත්තෙ තව සන්තකං අග්ගහෙත්වා මම පුත්තදාරෙන සද්ධිං මයි අත්තනො සන්තකං දෙන්තෙ තුය්හං කා පීළා ගච්ඡ හො මයා දින්නං තං දින්නමෙව හොතු රට්ඨතො පන මෙ නික්ඛමාති තං රට්ඨා නීහරිත්වා ජුණ්හං පක්කොසිත්වා සච්චං කිර තෙ එවං චින්තිතන්ති පුච්ඡිත්වා සච්චන්ති වුත්තෙ සාධු මාතුල පසන්නොස්මි ත්වං මම පරිජනං ගහෙත්වා මයා දින්නනියාමෙනෙව සත්ත දිවසානි දානං දෙහීති සත්තාහං රජ්ජං නීයාදෙත්වා සත්ථාරං ආහ–පස්සථ භන්තෙ බාලස්ස කාරණං මයා එවං දින්නෙ දානෙ පහාරමදාසීති, සත්ථා ආම මහාරාජ බාලා නාම පරස්ස දානං අනභිනන්දිත්වා දුග්ගතිපරායණා හොන්ති ධීරා පන පරෙසම්පි දානං අනුමොදිත්වා සග්ගපරායණා එව හොන්තීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

“න වෙ කදරියා දෙවලොකං වජන්ති
බාලා හවෙ නප්පසංසන්ති දානං,
ධීරො ච දානං අනුමොදමානො
තෙනෙව සො හොති සුඛී පරත්ථා,, ති.

තත්ථ කදරියාති ථද්ධමච්ඡරිනො. **බාලාති** ඉධලොකපරලොකං අජානන්තා. **ධීරොති** පණ්ඩිතො. **සුඛී පරත්ථාති** තෙනෙව සො දානානුමොදනාපුඤ්ඤෙන පරලොකෙ දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවමානො සුඛී හොතීති. දෙසනාවසානෙ සො ජුණ්හො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තපරිසායපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති. ජුණ්හොපි සොතාපන්නො හුත්වා සත්තාහං රඤ්ඤො දින්නනියාමෙනෙව දානං අදාසීති.

අසදිසදානස්ස වත්ථු දසමං.

---

13. 11.

“පථව්‍යා එකරජ්ජෙන”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කාලං නාම අනාථපිණ්ඩිකස්ස පුත්තං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර තථාවිධස්ස සද්ධාසම්පන්නස්ස සෙට්ඨිනො පුත්තො හුත්වා නෙව සත්ථු සන්තිකං ගන්තුං න ගෙහං ආගතකාලෙ දට්ඨුං න ධම්මං සොතුං න සඞ්ඝස්ස වෙය්‍යාවච්චං කාතුං ඉච්ඡති, පිතරා මා එවං තාත කරීති වුත්තොපි තස්ස වචනං න සුණාති, අථස්ස පිතා චින්තෙසි– අයං එවරූපං දිට්ඨිං ගහෙත්වා විචරන්තො අවීචිපරායණො භවිස්සති න ඛො පන මෙ තං පතිරූපං යං මයි පස්සන්තෙ මම පුත්තො නිරයං ගච්ඡෙය්‍ය, ඉමස්මිං ඛො පන ලොකෙ ධනදානෙන අභිජ්ජනක සත්තො නාම නත්ථි ධනදානෙන භින්දිස්සාමීති, අථ නං ආහ–තාත

උපොසථිකො හුත්වා විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා එහි කහාපණසතං තෙ දස්සාමීති, දස්සථ තාතාති, දස්සාමි පුත්තාති, සො යාව තතියං පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා උපොසථිකො හුත්වා විහාරං අගමාසි, ධම්මස්සවණෙන පනස්ස කිච්චං නත්ථි යථාඵාසුකට්ඨානෙ සුපිත්වා පාතොව ගෙහං අගමාසි, අථස්ස පිතා පුත්තො මෙ උපොසථිකො අහොසි සීඝමස්ස යාගුආදීනි ආහරථාති වත්වා දාපෙසි, සො කහාපණෙ අගහෙත්වා න භුඤ්ජිස්සාමීති ආහටාහටං පටික්ඛිපි, අථස්ස පිතා පීළං අනිවත්තෙන්තො කහාපණභණ්ඩිකං දාපෙසි, සො තං හත්ථෙන ගහෙත්වාව ආහාරං පරිභුඤ්ජි, අථ නං පුන දිවසෙ සෙට්ඨි තාත කහාපණසහස්සං තෙ දස්සාමි සත්ථු පුරතො ඨත්වා එකං ධම්මපදං උග්ගණ්හිත්වා ආගච්ඡෙය්‍යාසීති පෙසෙසි, සොපි විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු පුරතො ඨත්වා එකමෙව පදං උග්ගහෙත්වා පලායිතුකාමො අහොසි, අථස්ස සත්ථා අසල්ලක්ඛණාකාරං අකාසි, සො තං පදං අසල්ලක්ඛෙත්වා උපරි පදං ගණ්හිස්සාමීති ඨත්වා අස්සොසියෙව, උග්ගණ්හිස්සාමීති ඨත්වා සුණන්තොව කිර සක්කච්චං සුණාති නාම, එවඤ්ච කිර සුණන්තානං ධම්මො සොතාපත්තිමග්ගාදයො දෙති, සොපි උග්ගණ්හිස්සාමීති සුණාති, සත්ථාපිස්ස අසල්ලක්ඛණාකාරං කරොති, සො උපරි පදං ගණ්හිස්සාමීති ඨත්වා සුණන්තොව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි, සො පුන දිවසෙ බුද්ධප්පමුඛෙන භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිංයෙව සාවත්ථියං පාවිසි, මහාසෙට්ඨි තං දිස්වාව අජ්ජ මෙ පුත්තස්ස ආකාරො රුච්චතීති චින්තෙසි, තස්සපි එතදහොසි–අහො වත මෙ පිතා අජ්ජ සත්ථු සන්තිකෙ කහාපණෙ න දදෙය්‍ය කහාපණකාරණා මය්හං උපොසථිකභාවං පටිච්ඡාදෙය්‍යාති, සත්ථා පනස්ස හිය්‍යොව කහාපණකාරණා උපොසථිකභාවං අඤ්ඤාසි, මහාසෙට්ඨි බුද්ධප්පමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස යාගුං දාපෙත්වා පුත්තස්සපි දාපෙසි, සො නිසීදිත්වා තුණ්හීභූතොව යාගුං පිවි ඛාදනීයං ඛාදි භත්තං භුඤ්ජි, මහාසෙට්ඨි සත්ථු භත්තකිච්චාවසානෙ පුත්තස්ස පුරතො සහස්සභණ්ඩිකං ඨපාපෙත්වා තාත මයා ත්වං සහස්සං දස්සාමීති වත්වා උපොසථං සමාදපෙත්වා විහාරං පහිතො ඉදං තෙ සහස්සන්ති ආහ, සො සත්ථු පුරතො කහාපණෙ දීයමානෙ දිස්වා ලජ්ජිතො අලං මෙ කහාපණෙහීති වත්වා ගණ්හ තාතාති වුච්චමානොපි න ගණ්හි, අථස්ස පිතා සත්ථාරං වන්දිත්වා භන්තෙ අජ්ජ මෙ පුත්තස්ස ආකාරො රුච්චතීති වත්වා කිං මහාසෙට්ඨීති වුත්තෙ මයා එස පුරිමදිවසෙ කහාපණසතං තෙ දස්සාමීති වත්වා විහාරං පෙසිතො පුන දිවසෙ කහාපණෙ අගහෙත්වා භුඤ්ජිතුං න ඉච්ඡි, අජ්ජ පන දීයමානෙපි කහාපණෙ න ඉච්ඡතීති, සත්ථා ආම මහාසෙට්ඨි අජ්ජ තව පුත්තස්ස චක්කවත්තිසම්පත්තිහිපි දෙවලොකබ්‍රහ්මලොකසම්පත්තිහිපි සොතාපත්තිඵලමෙව වරතරන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"පථව්‍යා එකරජ්ජෙන සග්ගස්ස ගමනෙන වා,
සබ්බලොකාධිපච්චෙන සොතාපත්තිඵලං වරං" ති.

තත්ථ **පථව්‍යා එකරජ්ජෙනාති** චක්කවත්තිරජ්ජෙන. **සග්ගස්ස ගමනෙන වාති** ඡබ්බීසති විධස්ස වා සග්ගස්ස අධිගමනෙන. **සබ්බලොකාධිපච්චෙනාති** න එකස්මිං එත්තකෙ ලොකෙ නාග සුපණ්ණ වෙමානිකපෙතෙහි සද්ධිං සබ්බස්මිං ලොකෙ ආධිපච්චෙන. **සොතාපත්තිඵලං වරන්ති** යස්මා එත්තකෙ ඨානෙ රජ්ජං කාරෙත්වාපි නිරයාදීහිපි අමුත්තොව හොති, සොතාපන්නො පන පිහිතඅපායද්වාරො හුත්වා සබ්බදුබ්බලොපි අට්ඨමෙ භවෙ න නිබ්බත්තතීති, තස්මා සොතාපත්තිඵලමෙව වරං උත්තමන්ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

කාලනාමස්ස අනාථපිණ්ඩිකපුත්තස්ස වත්ථු.

ලොකවග්ගවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

තෙරසමො වග්ගො.

---

14. 1.

“යස්ස ජිත”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා බොධිමණ්ඩෙ විහරන්තො මාරධීතරෙ ආරබ්භ සමුට්ඨාපෙත්වා පුන කුරුරට්ඨෙ මාගන්දියබ්‍රාහ්මණස්ස කථෙසි.

කුරුරට්ඨෙ කිර මාගන්දියබ්‍රාහ්මණස්ස ධීතා මාගන්දියා එව අහොසි උත්තමරූපධරා, තං පත්ථයමානා අනෙකෙ බ්‍රාහ්මණමහාසාලා චෙව ඛත්තියමහාසාලා ච ධීතරං නො දෙතූති මාගන්දියස්ස පහිණිංසු, සොපි න තුම්හෙ මය්හං ධීතු අනුච්ඡවිකාති සබ්බෙ පටික්ඛිපතෙව, අථෙකදිවසං සත්ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො අත්තනො ඤාණජාලස්ස අන්තො පවිට්ඨං මාගන්දියබ්‍රාහ්මණං දිස්වා කින්නුඛො භවිස්සතීති උපධාරෙන්තො බ්‍රාහ්මණස්ස ච බ්‍රාහ්මණියා ච තිණ්ණං මග්ගඵලානං උපනිස්සයං අද්දස. බ්‍රාහ්මණොපි බහිගාමෙ නිබද්ධං අග්ගිං පරිචරති, සත්ථා පාතොව පත්තචීවරමාදාය තං ඨානං අගමාසි, බ්‍රාහ්මණො සත්ථු රූපසිරිං ඔලොකෙත්වා ඉමස්මිං ලොකෙ ඉමිනා සදිසො පුරිසො නාම නත්ථි අයං මය්හං ධීතු අනුච්ඡවිකො ඉමස්ස ධීතරං දස්සාමීති චින්තෙත්වා සත්ථාරං ආහ- සමණ මම එකා ධීතා අත්ථි අහං තස්සානුච්ඡවිකං පුරිසං අපස්සන්තො තං කස්සචි නාදදිං, ත්වං පනස්සා අනුච්ඡවිකො, අහං තෙ ධීතරං පාදපරිචාරිකං කත්වා දාතුකාමො යාව නං ආනෙමි තාව ඉධෙව තිට්ඨාහීති ආහ. සත්ථා තස්ස කථං සුත්වා නෙව අභිනන්දි න පටික්කොසි, බ්‍රාහ්මණොපි ගෙහං ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණිං ආහ- භොති අජ්ජ මෙ ධීතු අනුච්ඡවිකො පුරිසො දිට්ඨො තස්ස නං දස්සාමාති ධීතරං අලඞ්කාරාපෙත්වා බ්‍රාහ්ම

ණියා සද්ධිං තං ඨානං අගමාසි, මහාජනොපි කුතුහලජාතො නික්ඛමි. සත්ථා බ්‍රාහ්මණෙන වුත්තට්ඨානෙ අඨත්වා තත්ථ පදචෙතියං දස්සෙත්වා අඤ්ඤස්මිං ඨානෙ අට්ඨාසි, බුද්ධානං කිර පදචෙතියං-ඉදං අසුකො නාම පස්සතූති අධිට්ඨහිත්වා අක්කන්තට්ඨානෙයෙව පඤ්ඤායති, සෙසට්ඨානෙ තං පස්සන්තා නාම නත්ථි, බ්‍රාහ්මණො අත්තනා සද්ධිං ගච්ඡමානාය බ්‍රාහ්මණියා කහං සො පුරිසොති පුට්ඨො-ඉමස්මිං ඨානෙ තිට්ඨාහීති තං අවචන්ති වොලොකෙන්තො පදවලඤ්ජං දිස්වා ඉදමස්ස පදංති දස්සෙසි, සා ලක්ඛණමන්තකුසලතාය න ඉදං බ්‍රාහ්මණ කාමභොගිනො පදංති වත්වා-බ්‍රාහ්මණෙන හොති ත්වං උදකබින්දුම්හි සුංසුමාරං පස්සසි අහං තෙ සමණ ධීතරං දස්සාමීති වුත්තෙන තෙනාපි මෙ අධිවාසිතන්ති වුත්තෙ-බ්‍රාහ්මණ කිඤ්චාපි ත්වං එවං වදෙසි ඉදං පන නික්කිලෙසස්සෙව පදන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"රත්තස්ස හි උක්කුටිකං පදං භවෙ දුට්ඨස්ස හොති සහසානුපීළිතං,
මූළ්හස්ස හොති අවකඩ්ඪිතං පදං විවත්තච්ඡද්දස්සිදමීදිසං පදං"ති.

අථ තං බ්‍රාහ්මණො-හොති මා විරවි තුණ්හීභූතා එහීති ගච්ඡන්තො සත්ථාරං දිස්වා අයං සො පුරිසොති තස්සා දස්සෙත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා-සමණ ධීතරං තෙ දස්සාමීති ආහ, සත්ථා න මෙ තව ධීතාය අත්ථොති අවත්වා-බ්‍රාහ්මණ එකං තෙ කාරණං කථෙස්සාමි සුණිස්සථාති වත්වා කථෙථ භො සුණිස්සාමීති වුත්තෙ අභිනික්ඛමණතො පට්ඨාය අතීතං ආහරිත්වා දස්සෙසි, තත්‍රායං සඞ්ඛෙපකථා :-

මහාසත්තො රජ්ජසිරිං පහාය කන්ථකං ආරුය්හ ඡන්නසහායො අභිනික්ඛමන්තො නගරද්වාරෙ ඨිතෙන මාරෙන සිද්ධත්ථ නිවත්ත ඉතො තෙ සත්තමෙ දිවසෙ චක්කරතනං පාතුභවිස්සතීති වුත්තෙ අහම්පෙතං මාර ජානාමි න පන මෙ තෙනත්ථොති ආහ, අථ කිමත්ථාය නික්ඛමසීති? සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණත්ථායාති, තෙන හි සචෙ අජ්ජ පට්ඨාය කාමවිතක්කාදීනං එකවිතක්කම්පි විතක්කෙසි ජානිස්සාමි තෙ කත්තබ්බන්ති ආහ, සො තතො පට්ඨාය ඔතාරාපෙක්ඛො සත්ත වස්සානි මහාසත්තං අනුබන්ධි, සත්ථාපි ඡබ්බස්සානි දුක්කරකාරිකං චරිත්වා පච්චත්තපුරිසාකාරං නිස්සාය බොධිමූලෙ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පටිවිජ්ඣිත්වා විමුත්තිසුඛං පටිසංවෙදියමානො පඤ්චමෙ සත්තාහෙ අජපාලනිග්‍රොධමූලෙ නිසීදි, තස්මිං සමයෙ මාරො අහං එත්තකං කාලං අනුබන්ධිත්වා ඔතාරාපෙක්ඛොපි ඉමස්ස කිඤ්චි ඛලිතං න අද්දසං අතික්කන්තො දානි එස මම විසයන්ති දොමනස්සප්පත්තො මහාමග්ගෙ නිසීදි, අථස්ස තණ්හා අරතී රගාති ඉමා තිස්සො ධීතරො පිතා නො න පඤ්ඤායති කහං නු ඛො එතරහීති ඔලොකයමානා තං තථා නිසින්නං දිස්වා උපසඞ්කමිත්වා

කස්මා හි තාත දුක්ඛී දුම්මනොති පුච්ඡිංසු, සො තාසං තමත්ථං ආරොචෙසි, අථ තා ආහංසු–තාත මා චින්තයි මයං අත්තනො වසෙ කත්වා ආනෙස්සාමාති, න සක්කා අම්මා එස කෙනචි වසෙ කාතුන්ති, තාත මයං ඉත්ථියො නාම ඉදානෙව තං රාගපාසාදීහි බන්ධිත්වා ආනෙස්සාම තුම්හෙ මා චින්තයිත්ථාති සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා පාදෙ තෙ සමණ පරිචාරෙමාති ආහංසු, සත්ථා නෙව තාසං වචනං මනසාකාසි න අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා ඔලොකෙසි; පුන මාරධීතරො උච්චාවචා ඛො පුරිසානං අධිප්පායා කෙසඤ්චි කුමාරිකාසු පෙමං හොති කෙසඤ්චි පඨමවයෙ ඨිතාසු කෙසඤ්චි මජ්ඣිමවයෙ ඨිතාසු කෙසඤ්චි පච්ඡිමවයෙ ඨිතාසු නානප්පකාරෙහි තං පලොභෙස්සාමාති එකෙකා කුමාරිකාවණ්ණාදිවසෙන සතං සතං අත්තභාවෙ අභිනිම්මිණිත්වා කුමාරිකායො අවිජාතා සකිං විජාතා දුවිජාතා මජ්ඣිමත්ථියො මහිත්ථියො ච හුත්වා ඡක්ඛත්තුං භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා පාදෙ තෙ සමණ පරිචාරෙමාති ආහංසු, තම්පි භගවා න මනසාකාසි යථා තං අනුත්තරෙ උපධිසඞ්ඛයෙ විමුත්තොති, අථ සත්ථා එත්තකෙනපි තා අනපගච්ඡන්තියො අපෙථ කිං දිස්වා එවං වායමථ එවරූපං නාම අවීතරාගානං පුරතො කාතුං වට්ටති තථාගතස්ස පන රාගාදයො පහීනා කෙන තං කාරණෙන අත්තනො වසං නෙස්සථාති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

"යස්ස ජිතං නාවජීයති ජිතමස්ස නො යාති කොචි ලොකෙ,
තම්බුද්ධමනන්තගොචරං අපදං කෙන පදෙන නෙස්සථ.

යස්ස ජාලිනී විසත්තිකා තණ්හා නත්ථි කුහිඤ්චි නෙතවෙ,
තම්බුද්ධමනන්තගොචරං අපදං කෙන පදෙන නෙස්සථා"ති.

තත්ථ **යස්ස ජිතං නාවජීයතී**ති යස්ස සම්මාසම්බුද්ධස්ස තෙන තෙන මග්ගෙන ජිතං රාගාදිකිලෙසජාතං පුන අසමුදාචරණතො නාවජීයති දුජ්ජිතං නාම න හොති. **නො යාතී**ති න උය්‍යාති යස්ස ජිතං කිලෙසජාතං රාගාදීසු කොචි එකො කිලෙසොපි ලොකෙ පච්ඡතො වත්තී නාම න හොති නානුබන්ධති. **අනන්තගොචර**න්ති අනන්තාරම්මණස්ස සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්ස වසෙන අපරියන්තගොචරං. **කෙන පදෙනා**ති යස්ස හි රාගපදාදීසු එකපදම්පි අත්ථි තං තුම්හෙ තෙන පදෙන නෙස්සථ, බුද්ධස්ස පන එකපදම්පි නත්ථි තං අපදං බුද්ධං තුම්හෙ කෙන පදෙන නෙස්සථ දුතියගාථාය තණ්හා නාමෙසා සංසිබ්බිත පරිසංසිබ්බිත පරියොනද්ධට්ඨෙන ජාලමස්සා අත්ථීතිපි ජාලකාරිකාතිපි ජාලූපමාති **ජාලිනී**. රූපාදීසු ආරම්මණෙසු විසත්තතාය **විසත්තිකා**. සා පන විසහාරතාය විසපුප්ඵතාය විසඵලතාය විසපරිභොගතායපි විසත්තිකා, සා එවරූපා **තණ්හා** යස්ස **කුහිඤ්චි** භවෙ නෙතුං නත්ථි තං තුම්හෙ අපදං බුද්ධං කෙන පදෙන නෙස්සථාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහුන්නං දෙවතානං ධම්මාභිසමයො අහොසි, මාරධීතරොපි තත්‍ථෙව අන්තරධායිංසු. සත්‍ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්‍වා මාගන්දිය අහං ඉමා තිස්සො මාරධීතරෙ අද්දසං සෙම්හාදීහි අපලිබුද්ධෙන සුවණ්ණක්ඛන්ධසදිසෙන අත්තභාවෙන සමන්නාගතා, තදාපි මෙථුනස්මිං ඡන්දො නාහොසියෙව, තව පන ධීතු සරීරං ද්වත්තිංසාකාරකුණපපරිපූරිතං බහි චිත්තො විය අසුචිඝටො සචෙපි මම පාදො අසුචිමක්ඛිතො භවෙය්‍ය අයං ච උම්මාරට්ඨානෙ තිට්ඨෙය්‍ය තථාපිස්සා සරීරෙ අහං පාදෙන න ඵුසෙය්‍යන්ති වත්‍වා ඉමං ගාථමාහ:-

"දිස්වාන තණ්හං අරතිං රගං ච නාහොසි ඡන්දො අපි මෙථුනස්මිං,
කිමෙවිදං මුත්තකරීසපුණ්ණං පාදාපි නං සම්ඵුසිතුං න ඉච්ඡෙ"ති.

දෙසනාවසානෙ උභොපි ජයම්පතිකා අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨහිංසූති.

මාරධීතරානං වත්‍ථු පඨමං.

---

14. 2.

"යෙ ඣානපසුතා ධීරා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා සඞ්කස්ස නගරද්වාරෙ බහු දෙවමනුස්සෙ ආරබ්භ කථෙසි.

දෙසනා පන රාජගහෙ සමුට්ඨිතා එකස්මිං හි සමයෙ රාජගහෙ සෙට්ඨී පරිස්සයමොචනත්‍ථං චෙව පමාදෙන ගලිතානං ආභරණාදීනං රක්ඛණත්‍ථං ච ජාලකරණ්ඩකං පරික්ඛිපාපෙත්‍වා ගඞ්ගාය උදකකීළං කීළි, අථෙකො රත්තචන්දනරුක්ඛො ගඞ්ගාය උපරි තීරෙ ජාතො ගඞ්ගොදකෙන ධොතමූලො පතිත්‍වා තත්‍ථ තත්‍ථ පාසාණෙසු සම්භජ්ජමානො [1] විප්පකිරි, තතො එකා ඝටප්පමාණා ඝටිකා පාසාණෙහි ඝංසියමානා උදකඌමීහි පොථියමානා [2] මට්ඨා හුත්‍වා අනුපුබ්බෙන වුය්හමානා සෙවාලපරියොනද්ධා ආගන්ත්‍වා තස්ස ජාලෙ ලග්ගි, සෙට්ඨි කිමෙතන්ති වත්‍වා රුක්ඛඝටිකාති සුත්‍වා තං ආහරාපෙත්‍වා කිං නාමෙතන්ති උපධාරණත්‍ථං වාසිකණ්ණෙන තච්ඡාපෙසි, තාවදෙව අලත්තකවණ්ණං රත්තචන්දනං පඤ්ඤායි, සෙට්ඨි පන නෙව සම්මාදිට්ඨි න මිච්ඡාදිට්ඨි මජ්ඣත්තධාතුකො, සො චින්තෙසි-මය්හං ගෙහෙ රත්තචන්දනං බහුං කින්නුඛො ඉමිනා කරිස්සාමීති, අථස්ස එතදහොසි-ඉමස්මිං ලොකෙ මයං හි අරහන්තා මයං අරහන්තාති වත්තාරො බහූ, අහං එකං අරහන්තම්පි න ජානාමි [3] ගෙහෙ භමං යොජෙත්‍වා පත්තං ලිඛාපෙත්‍වා සික්කාය ඨපෙත්‍වා වෙළුපරම්පරාය සට්ඨිහත්‍ථමත්තෙ ආකාසෙ ඔලම්බෙත්‍වා සචෙ අරහා අත්‍ථි ඉමං ආකාසෙන ආගන්ත්‍වා ගණ්හාතූති වක්ඛාමි, යො තං ගහෙස්සති, තං සපුත්තදාරො සරණං ගමිස්සාමීති, සො චින්තිතනියාමෙනෙව පත්තං ලිඛාපෙත්‍වා වෙළුපරම්පරාය උස්සාපෙත්‍වා ඉමස්මිං ලොකෙ යො අරහා සො ආකාසෙනාගන්ත්‍වා ඉමං පත්තං ගණ්හාතූති ආහ, ජ

---

1. සී. සම්භිජ්ජමානො. 2. ම. පොථියමානා. 3. ම. නපස්සාමි.

සත්ථාරො අම්හාකං එස අනුච්ඡවිකො අම්හාකමෙවෙතං දෙහීති වදිංසු, සො ආකාසෙනාගන්ත්වා ගණ්හථාති ආහ, අථ ඡට්ඨෙ දිවසෙ නිගණ්ඨනාථපුත්තො අන්තෙවාසිකෙ පෙසෙසි-ගච්ඡථ සෙට්ඨිං එවං වදෙථ අම්හාකමාචරියස්සෙව අනුච්ඡවිකොයං මා අප්පමත්තකස්ස කාරණා ආකාසෙනාගමනං කරි දෙහි කිර මෙ තං පත්තංති, තෙ ගන්ත්වා සෙට්ඨිං තථා වදිංසු, සෙට්ඨි ආකාසෙනාගන්ත්වා ගණ්හිතුං සමත්ථොව ගණ්හාතූති ආහ, නාථපුත්තො සයං ගණ්හිතුකාමො[1] හුත්වා අන්තෙවාසිකානං සඤ්ඤමදාසි-අහං එකං හත්ථං පාදං ච උක්ඛිපිත්වා උප්පතිතුකාමො විය භවිස්සාමි තුම්හෙ මං ආචරිය කිං කරොථ දාරුමයපත්තස්ස කාරණා පටිච්ඡන්නං අරහත්තං මහාජනස්ස මා දස්සයිත්ථාති වත්වා මං හත්ථෙසු ච පාදෙසු ච ගහෙත්වා ආකඩ්ඪන්තා භූමියං පාතෙය්‍යාථාති, සො තත්ථ ගන්ත්වා සෙට්ඨිං ආහ-මහාසෙට්ඨි මය්හං අයං පත්තො අඤ්ඤෙසං නානුච්ඡවිකො මා තෙ අප්පමත්තකස්ස කාරණා මම ආකාසෙ උප්පතනං රුච්චි දෙහි මෙ පත්තංති, භන්තෙ ආකාසෙ උප්පතිත්වාව ගණ්හථාති, තතො නාථපුත්තො තෙන හි අපෙථ අපෙථාති අන්තෙවාසිකෙ අපනෙත්වා ආකාසෙ උප්පතිස්සාමීති එකං හත්ථං ච එකං පාදං ච උක්ඛිපි, අථ නං අන්තෙවාසිකා-ආචරිය ආචරිය කිං නාමෙතං කරොථ ඡවස්ස ලාමකස්ස දාරුමයපත්තස්ස කාරණා පටිච්ඡන්නගුණෙ තුම්හෙහි මහාජනස්ස දස්සිතෙ කො අත්ථොති තං හත්ථපාදෙසු ගහෙත්වා ආකඩ්ඪිත්වා භූමියං පාතෙසුං, සො සෙට්ඨිං ආහ-මහාසෙට්ඨි ඉමෙ මෙ උප්පතිතුං න දෙන්ති දෙහි මෙ තං පත්තංති, උප්පතිත්වා ගණ්හථ භන්තෙති, එවං තිත්ථියා ඡ දිවසානි වායමිත්වාපි පත්තං න ලභිංසු යෙව, සත්තමෙ දිවසෙ ආයස්මතො ච මහාමොග්ගල්ලානස්ස ආයස්මතො ච පිණ්ඩොලභාරද්වාජස්ස රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිස්සාමාති ගන්ත්වා එකස්මිං පිට්ඨිපාසාණෙ ඨත්වා චීවරං පාරුපනකාලෙ ධුත්තකා කථං සමුට්ඨාපෙසුං-අම්භො පුබ්බෙ ඡ සත්ථාරො මයං අරහන්තම්හාති චරිංසු, රාජගහසෙට්ඨිනො පන අජ්ජ සත්තමො දිවසො පත්තං උස්සාපෙත්වා ඨපෙත්වා[2] සචෙ අරහා අත්ථි ආකාසෙනාගන්ත්වා ගණ්හාතූති වදන්තස්ස එකොපි අහං අරහාති ආකාසෙ උප්පතන්තො නත්ථි, අජ්ජ නො ලොකෙ අරහන්තානං නත්ථිභාවො ඤාතොති, තං කථං සුත්වා ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො ආයස්මන්තං පිණ්ඩොලභාරද්වාජං ආහ-සුතං තෙ ආවුසො භාරද්වාජ ඉමෙසං වචනං ඉමෙ බුද්ධසාසනං පරිගණ්හන්තා විය වදන්ති, ත්වං ච මහිද්ධිකො මහානුභාවො ගච්ඡෙතං පත්තං ආකාසෙන ගන්ත්වා ගණ්හාහීති, ආවුසො මහාමොග්ගල්ලාන ත්වං ඉද්ධිමන්තානං අග්ගොති පාකටො ත්වං එතං ගණ්හ තයි පන අගණ්හන්තෙ අහං ගණ්හිස්සාමීති, ගණ්හාවුසොති, එවං වුත්තෙ ආයස්මා පිණ්ඩොලභාරද්වාජො අභිඤ්ඤාපාදකං චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා උට්ඨාය

1. ම. ගන්තුකාමො. 2. ම. ඨපිතො.

තිගාවුතං පිට්ඨිපාසාණං පාදන්තෙන[1] පරිවත්තෙත්වා[2] තූලපිචුං විය ආකාසෙ උට්ඨාපෙත්වා රාජගහනගරස්ස උපරි සත්තක්ඛත්තුං අනුපරියායි, සො තිගාවුතප්පමාණස්ස නගරස්ස පිධානං විය පඤ්ඤායි, නගරවාසිනො පාසාණො නො අවත්ථරිත්වා ගණ්හාතීති භීතා සුප්පාදීනි මත්ථකෙ කත්වා තත්ථ තත්ථ නිලීයිංසු, සත්තමෙ වාරෙ ථෙරො පිට්ඨිපාසාණං භින්දිත්වා අත්තානං දස්සෙසි, මහාජනො ථෙරං දිස්වා-භන්තෙ පිණ්ඩොලභාරද්වාජ පාසාණං ගාළ්හං[3] කත්වා ගණ්හ මා නො සබ්බෙ නාසයීති, ථෙරො පාසාණං පාදන්තෙන බිපිත්වා විස්සජ්ජෙසි, සො ගන්ත්වා යථාට්ඨානෙ පතිට්ඨාසි, ථෙරො සෙට්ඨිස්ස ගෙහමත්ථකෙ අට්ඨාසි, තං දිස්වා සෙට්ඨි උරෙන නිපජ්ජිත්වා ඔතර සාමීති වත්වා ආකාසතො ඔතිණ්ණං ථෙරං නිසීදාපෙත්වා පත්තං ඔතාරාපෙත්වා චතුමධුරපුණ්ණං කත්වා ථෙරස්ස අදාසි. ථෙරො පත්තං ගහෙත්වා විහාරාභිමුඛො පායාසි, අථස්ස යෙ අරඤ්ඤගතා වා සුඤ්ඤාගාරගතා වා තං පාටිහාරියං නාද්දසංසු, තෙ සන්නිපතිත්වා භන්තෙ අම්හාකම්පි පාටිහාරියං දස්සෙහීති ථෙරං අනුබන්ධිංසු, සො තෙසං තෙසං පාටිහාරියං දස්සෙත්වා විහාරං අගමාසි, සත්ථා තං අනුබන්ධිත්වා උන්නාදන්තස්ස මහාජනස්ස සද්දං සුත්වා-ආනන්ද කස්සෙසො සද්දොති පුච්ඡිත්වා භන්තෙ පිණ්ඩොලභාරද්වාජෙන ආකාසෙ උප්පතිත්වා චන්දනපත්තො ගහිතො තස්ස සන්තිකෙ එසො සද්දොති සුත්වා භාරද්වාජං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර තයා එවං කතන්ති, සච්චං භන්තෙති වුත්තෙ කස්මා තෙ භාරද්වාජ එවං කතන්ති ථෙරං ගරහිත්වා තං පත්තං ඛණ්ඩාඛණ්ඩං භෙදාපෙත්වා භික්ඛූනං අඤ්ජනූපපිංසනත්ථාය දාපෙත්වා සික්ඛාපදං පඤ්ඤාපෙසි, තිත්ථියා සමණො කිර ගොතමො තං පත්තං භෙදාපෙත්වා පාටිහාරියස්ස අකරණත්ථාය සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤාපෙසීති සුත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකා පඤ්ඤත්තං සික්ඛාපදං ජීවිතහෙතුපි නාතික්කමන්ති, සමණොපි ගොතමො තං රක්ඛිස්සතෙව ඉදානි අම්හෙහි ඔකාසො ලද්ධොති තෙ නගරවීථීසු ආරොචෙන්තා විචරිංසු-මයං අත්තනො ගුණං රක්ඛන්තා පුබ්බෙ දාරුමයපත්තස්ස කාරණා අත්තනො ගුණං මහාජනස්ස න දස්සයිම්හ සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකා පත්තකමත්තස්ස කාරණා අත්තනො ගුණං මහාජනස්ස දස්සෙසුං සමණො ගොතමො අත්තනො පණ්ඩිතතාය තං පත්තං භෙදාපෙත්වා සික්ඛාපදං පඤ්ඤාපෙසි කිර ඉදානි මයං තෙනෙව සද්ධිං පාටිහාරියං කරිස්සාමාති. රාජා බිම්බිසාරො තං කථං සුත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා තුම්හෙහි කිර භන්තෙ පාටිහාරියස්ස අකරණත්ථාය සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තන්ති? ආම මහාරාජාති, ඉදානි තිත්ථියා තුම්හෙහි සද්ධිං පාටිහාරියං කරිස්සාමාති වදන්ති කිංදානි කරිස්සථාති? තෙසු කරොන්තෙසු කරිස්සාමි මහාරාජාති, නනු තුම්හෙහි සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තන්ති? නාහං මහාරාජ අත්තනො සික්ඛාපදං

1. සී. අන්තන්තෙන. 2. ම. පටිච්ඡාදෙන්තා. 3. ම. දළ්හං.

පඤ්ඤපෙසිං, තං මම සාවකානං පඤ්ඤත්තන්ති, තුම්හෙ ඨපෙත්වා
අඤ්ඤත්‍ර සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං නාම හොති භන්තෙති? තෙන හි
මහාරාජ තඤ්ඤෙවෙත්ථ පටිපුච්ඡිස්සාමි, අත්ථි පන තෙ මහාරාජ
විජිතෙ උය්‍යානන්ති? අත්ථි භන්තෙති, සචෙ තෙ මහාරාජ උය්‍යානෙ
මහාජනො අම්බාදීනි ඛාදෙය්‍ය කිමස්ස කත්තබ්බන්ති? දණ්ඩො
භන්තෙති, ත්වං පන ඛාදිතුං ලභසීති? ආම භන්තෙ මය්හං දණ්ඩො
නත්ථි අහං අත්තනො සන්තකං ඛාදිතුං ලභාමීති, මහාරාජ යථා තව
තියොජනසතිකෙ රජ්ජෙ ආණා පවත්තති අත්තනො උය්‍යානෙ
අම්බාදීනි ඛාදන්තස්ස දණ්ඩො නත්ථි අඤ්ඤෙසං අත්ථි, එවං මමපි චක්ක
වාළකොටිසතසහස්සෙ ආණා පවත්තති අත්තනො සික්ඛාපද
පඤ්ඤත්තියා අතික්කමො නාම නත්ථි, අඤ්ඤෙසං පන අත්ථි, කරිස්සා
මහං පාටිහාරියන්ති, තිත්ථියා තං කථං සුත්වා ඉදානිම්හා නට්ඨා
සමණෙන කිර ගොතමෙන සාවකානං යෙව සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං
න අත්තනො, සයමෙව කිර පාටිහාරියං කත්තුකාමො, කින්නුඛො
කරිස්සාමාති මන්තයිංසු. රාජා සත්ථාරං පුච්ඡි-භන්තෙ කදා පාටිහාරියං
කරිස්සථාති? ඉතො චතුන්නං මාසානං අච්චයෙන ආසාළ්හිපුණ්ණ
මාසියං මහාරාජාති, කත්ථ කරිස්සථ භන්තෙති? සාවත්ථිං නිස්සාය මහා
රාජාති, කස්මා පන සත්ථා එවං දූරට්ඨානං අපදිසීති? යස්මා තං සබ්බ
බුද්ධානං මහාපාටිහාරියකරණට්ඨානං, අපිච මහාජනස්ස සන්නිපා
තත්ථායපි දූරට්ඨානමෙව අපදිසි, තිත්ථියා තං කථං සුත්වා ඉතො කිර
චතුන්නං මාසානං අච්චයෙන සමණො ගොතමො සාවත්ථියං පාටිහා
රියං කරිස්සති ඉදානි තං අමුඤ්චිත්වාව අනුබන්ධිස්සාම මහාජනො
අම්හෙ දිස්වා කිං ඉදන්ති පුච්ඡිස්සති අථස්ස වක්ඛාම-මයං සමණෙන
ගොතමෙන සද්ධිං පාටිහාරියං කරිස්සාමාති වදිම්හා, සො පලායති
මයමස්ස පලායිතුං අදත්වා අනුබන්ධාමාති; සත්ථා රාජගහෙ පිණ්ඩාය
චරිත්වා නික්ඛමි, තිත්ථියාපිස්ස පච්ඡතොව නික්ඛමිත්වා භත්ත
කිච්චට්ඨානෙ වසන්ති, වසිතට්ඨානෙ පුන දිවසෙ පාතරාසං කරොන්ති,
තෙ මනුස්සෙහි කිං ඉදන්ති පුච්ඡිතා හෙට්ඨා චින්තිතනයෙනෙව
ආරොචෙන්ති, මහාජනොපි පාටිහාරියං පස්සිස්සාමාති අනුබන්ධි, සත්ථා
අනුපුබ්බෙන සාවත්ථියං පාපුණි, තිත්ථියාපි තෙන සද්ධිංයෙව ගන්ත්වා
උපට්ඨාකෙ සමාදපෙත්වා සතසහස්සං ලභිත්වා ඛදිරත්ථම්භෙහි මණ්ඩපං
කාරෙත්වා නීලුප්පලෙහි ඡාදාපෙත්වා ඉධ පාටිහාරියං කරිස්සාමාති
නිසීදිංසු, රාජා පසෙනදිකොසලො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා භන්තෙ
තිත්ථියෙහි මණ්ඩපො කාරිතො අහම්පි තුම්හාකං මණ්ඩපං කාරෙමීති
අලං මහාරාජ අත්ථි මය්හං මණ්ඩපකාරකොති, ඉධ භන්තෙ මං
ඨපෙත්වා කො අඤ්ඤො කාතුං සක්ඛිස්සතීති? සක්කො දෙවරාජා මහා
රාජාති, කහං පන භන්තෙ පාටිහාරියං කරිස්සථාති? ගණ්ඩම්බරුක්ඛ
මූලෙ මහාරාජාති, තිත්ථියා අම්බරුක්ඛමූලෙ කිර පාටිහාරියං කරිස්ස
තීති සුත්වා අත්තනො උපට්ඨාකානං ආරොචෙත්වා යොජනට්ඨා
නබ්භන්තරෙ අන්තමසො තදහු ජාතම්පි අම්බපොතකං උප්පාටෙත්වා

අරක්ඛං ඨපාපෙසුං, සත්ථා ආසාළ්හිපුණ්ණමදිවසෙ අන්තොනගරං පාවිසි, රඤ්ඤො උය්‍යානපාලො ගණ්ඩො නාම එකං පිඬ්ගලකිපිල්ලකෙහි කතපත්තපුටස්ස අන්තරෙ මහන්තං අම්බපක්කං දිස්වා තස්ස ගන්ධරසලොභෙන සම්පත්තෙ වායසෙ පලාපෙන්තො රඤ්ඤො අත්ථාය ආදාය ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ සත්ථාරං දිස්වා චින්තෙසි–රාජා ඉමං අම්බං ඛාදිත්වා මය්හං අට්ඨ වා සොළස වා කහාපණෙ දදෙය්‍ය, තං මෙ එකත්තභාවෙපි ජීවිතවුත්තියා නාලං, සචෙ පනාහං සත්ථු ඉමං දස්සාමි අවස්සං තං අපරියන්තමෙව කාලං හිතාවහං භවිස්සතීති, සො තං අම්බපක්කං සත්ථු උපනාමෙසි, සත්ථා ආනන්දත්ථෙරං ඔලොකෙසි, අථස්ස ථෙරො ච චතුම්මහාරාජදත්තියං පත්තං නීහරිත්වා හත්ථෙ ඨපෙසි, සත්ථා පත්තං උපනාමෙත්වා අම්බපක්කං පටිග්ගහෙත්වා තත්ථෙව නිසීදනාකාරං දස්සෙසි, ථෙරො චීවරං පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි. අථස්ස තස්මිං නිසින්නෙ ථෙරො පානීයං පරිස්සාවෙත්වා තං අම්බපක්කං මද්දිත්වා පානකං කත්වා අදාසි, සත්ථා අම්බපානකං පිවිත්වා ගණ්ඩං ආහ–ඉමං අම්බට්ඨිං ඉධෙව පංසුං වියූහිත්වා රොපෙහීති, සො තථා අකාසි, සත්ථා තස්ස උපරි හත්ථං ධොවි, හත්ථෙ ධොතමත්තෙයෙව නඞ්ගලසීසමත්තක්ඛන්ධො හුත්වා උබ්බෙධෙන පණ්ණාසහත්ථො අම්බරුක්ඛො උට්ඨහි, චතූසු දිසාසු එකෙකා උද්ධං එකාති පඤ්ච මහාසාඛා පණ්ණාසහත්ථාව අහෙසුං, සො තාවදෙව පුප්ඵඵලසඤ්ඡන්නො හුත්වා එකෙකස්මිං ඨානෙ පරිපක්කඅම්බපිණ්ඩිධරො අහොසි, පච්ඡතො ආගච්ඡන්තා භික්ඛූ අම්බපක්කානි ඛාදන්තායෙව ආගමිංසු, රාජා එවරූපො කිර අම්බරුක්ඛො උට්ඨිතොති සුත්වා මා තං කොචි ඡින්දීති ආරක්ඛං ඨපෙසි, සො පන ගණ්ඩෙන රොපිතත්තා ගණ්ඩම්බරුක්ඛොත්වෙව පඤ්ඤායි, ධුත්තකාපි අම්බපක්කානි ඛාදිත්වා අරෙ දුට්ඨ තිත්ථියා සමණො ගොතමො ගණ්ඩම්බරුක්ඛමූලෙ පාටිහාරියං කරිස්සතීති තුම්හෙහි යොජනබ්භන්තරෙ තදහුජාතාපි අම්බපොතකා උප්පාටාපිතා, ගණ්ඩම්බො නාමායන්ති වත්වා තෙහි උච්ඡිට්ඨෙහි අම්බට්ඨීහි පහරිංසු, සක්කො වාතවලාහකං දෙවපුත්තං ආණාපෙසි–තිත්ථියානං මණ්ඩපං වාතෙහි උප්පාටෙත්වා උක්කාරභූමියං ඛිපාහීති, සො තථා අකාසි, සූරියං දෙවපුත්තම්පි ආණාපෙසි–සූරියමණ්ඩලං නිග්ගණ්හන්තො තාපෙහීති, සො පි තථා අකාසි, පුන වාතවලාහකං ආණාපෙසි–වාතවලාහකො වාතමණ්ඩලං උට්ඨාපෙන්තො යාහීති, සො තථා කරොන්තො තිත්ථියානං පග්ඝරිතසෙදෙ සරීරෙ රජොවට්ටියා ඔකිරි, තෙ තම්බවම්මිකසදිසා අහෙසුං, වස්සවලාහකම්පි ආණාපෙසි–මහන්තමහන්තානි බිඳූනි පාතෙහීති, සො තථා අකාසි, අථ තෙසං කායො කබරගාවිසදිසො අහොසි, තෙ නිගණ්ඨා ලජ්ජමානා හුත්වා සම්මුඛසම්මුඛට්ඨානෙනෙව පලායිංසු, එවං පලායන්තෙසු පූරණකස්සපස්ස උපට්ඨාකො එකො කස්සකො ඉදානි මෙ අය්‍යානං පාටිහාරියකරණවෙලා, ගන්ත්වා පාටිහාරියං පස්සිස්සාමීති ගොණෙ විස්සජ්ජෙත්වා පාතොව ආභතං

සාගුකුටඤ්චේව යොත්තකං ච ගහෙත්වා ආගච්ඡන්තො පූරණං තථා පලායන්තං දිස්වා භන්තෙ අහං අය්‍යානං පාටිහාරියං පස්සිස්සාමීති ආගච්ඡාමි, තුම්හෙ කහං ගච්ඡථාති කිං තෙ පාටිහාරියෙන ඉමං මෙ කුටං ච යොත්තකං ච දෙහීති, සො තෙන දින්නං කුටං ච යොත්තකං ච ආදාය නදීතීරං ගන්ත්වා තං කුටං යොත්තෙන අත්තනො ගීවාය බන්ධිත්වා ලජ්ජන්තො කිඤ්චි අකථෙත්වා රහදෙ පතිත්වා උදකබුබ්බුළෙ උට්ඨාපෙන්තො කාලං කත්වා අවීචිම්හි නිබ්බත්ති. සත්ථා ආකාසෙ රතනචඞ්කමං මාපෙසි, තස්ස එකා කොටි පාචීනචක්කවාළමුඛවට්ටියං අහොසි, එකා පච්ඡිමචක්කවාළමුඛවට්ටියං, සත්ථා සන්නිපතිතාය ඡත්තිංසයොජනිකාය පරිසාය වඩ්ඪමානකච්ඡායාය ඉදානි පාටිහාරිය කරණවෙලාති ගන්ධකුටිතො නික්ඛමිත්වා පමුඛෙ අට්ඨාසි, අථ නං ඝරණී නාම ඉද්ධිමන්තී අනාගාමී උපාසිකා උපසඞ්කමිත්වා භන්තෙ මාදිසාය ධීතරි විජ්ජමානාය තුම්හාකං කිලමනකිච්චං නත්ථි අහං පාටිහාරියං කරිස්සාමීති ආහ, කථං ත්වං කරිස්සසි ඝරණීති? භන්තෙ චක්කවාළගබ්භෙ මහාපඨවිං උදකං කත්වා උදකසකුණිකා විය නිමුජ්ජිත්වා පාචීනචක්කවාළමුඛවට්ටියං අත්තානං දස්සෙස්සාමි තථා පච්ඡිම උත්තරදක්ඛිණචක්කවාළමුඛවට්ටියං තථා මජ්ඣෙ, කා එසාති ච වුත්තෙ ඝරණී නාමෙසා අයං තාව එකිස්සා ඉත්ථියා ආනුභාවො බුද්ධානුභාවො පන කීදිසො භවිස්සතීති, එවං තිත්ථියා තුම්හෙ අදිස්වාව පලායිස්සන්තීති, අථ නං සත්ථා ජානාමි තෙ ඝරණී එවරූපං පාටිහාරියං කාතුං සමත්ථභාවං න පනායං තවත්ථාය බද්ධා මාලාපුටොති වත්වා පටික්ඛිපි, සා න මෙ සත්ථා අනුජානාති අද්ධා මයා උත්තරිතරං පාටිහාරියං කාතුං සමත්ථො අඤ්ඤො අත්ථීති එකමන්තං අට්ඨාසි, සත්ථාපි එවමෙතෙසං ගුණා පාකටා භවිස්සන්තීති එවං ඡත්තිංසයොජනාය පරිසාය මජ්ඣෙ සීහනාදං නදිස්සන්තීති මඤ්ඤමානො අපරෙපි පුච්ඡි-තුම්හෙ කථං පාටිහාරියං කරිස්සථාති? තෙ එවඤ්ච එවඤ්ච කරිස්සාම භන්තෙති සත්ථු පුරතො ඨිතාව සීහනාදං නදිංසු, තෙසු කිර චූලඅනාථපිණ්ඩිකො මාදිසෙ අනාගාමී උපාසකෙ පුත්තෙ විජ්ජමානෙ සත්ථු කිලමනකිච්චං නත්ථීති චින්තෙත්වා අහං භන්තෙ පාටිහාරියං කරිස්සාමීති වත්වා-කථං කරිස්සසීති? පුට්ඨො අහම්භන්තෙ ද්වාදසයොජනිකං බ්‍රහ්මත්තභාවං නිම්මිණිත්වා ඉමිස්සා පරිසාය මජ්ඣෙ මහාමෙඝගජ්ජිතසදිසෙන සද්දෙන බ්‍රහ්මප්ඵොටකං නාම අප්ඵොටෙස්සාමීති, මහාජනො කිං සද්දො නාමෙසොති පුච්ඡිත්වා චූලානාථපිණ්ඩිකස්ස කිර බ්‍රහ්මප්ඵොටනසද්දො නාමාති වක්ඛති, තිත්ථියා ගහපතිකස්ස කිර තාව එසො ආනුභාවො බුද්ධානුභාවො කීදිසො භවිස්සතීති? තුම්හෙ අදිස්වාව පලායිස්සන්තීති, සත්ථා ජානාමි තෙ අහං එතං ආනුභාවන්ති තස්සපි තථෙව වත්වා පාටිහාරිය කරණං නානුජානි, අථෙකා පටිසම්භිදප්පත්තා සත්තවස්සිකා චීරසාමණෙරී කිර නාම සත්ථාරං වන්දිත්වා අහං භන්තෙ පාටිහාරියං කරිස්සාමීති ආහ, කථං කරිස්සසි චීරෙති? භන්තෙ සිනෙරුං චක්කවාළපබ්බතං හිම

වන්තං ච ආහරිත්වා ඉමස්මිං ඨානෙ පටිපාටියා ඨපෙත්වා අහං හංස සකුණෝ විය තතො තතො නික්ඛමිත්වා අසජ්ජමානො ගමිස්සාමි, මහාජනො මං දිස්වා කො වෙසොති පුච්ඡිත්වා චීරසාමණෙරීති කථෙස්සති, තිත්ථියා සත්තවස්සිකාය තාව සාමණෙරියා අයමානුභාවො බුද්ධානුභාවො කීදිසො භවිස්සතීති තුම්හෙ අදිස්වාව පලායිස්සන්තීති. ඉතො පරං එවරූපානි වචනානි වුත්තානුසාරෙනෙව වෙදිතබ්බානි, තස්සාපි භගවා ජානාමි තෙ ආනුභාවන්ති වත්වා පාටිහාරියකරණං නානුජානි. අථෙකො පටිසම්භිදප්පත්තො ඛීණාසවො චුන්දසාමණෙරො නාම ජාතියා සත්තවස්සිකො සත්ථාරං වන්දිත්වා—අහං භගවා පාටිහාරියං කරිස්සාමීති වත්වා—කථං කරිස්සසීති පුට්ඨො ආහ—අහං භන්තෙ ජම්බුදීපස්ස ධජභූතං මහාජම්බුරුක්ඛං ඛන්ධෙ ගහෙත්වා චාලෙත්වා මහාජම්බුපෙසියො ආහරිත්වා ඉමං පරිසං ඛාදාපෙස්සාමි, පාරිච්ඡත්තකකුසුමානි ච ආහරිත්වා තුම්හෙ වන්දිස්සාමීති, සත්ථා ජානාමි තෙ ආනුභාවන්ති තස්ස පාටිහාරියකරණං පටික්ඛිපි. අථ උප්පලවණ්ණා ථෙරී සත්ථාරං වන්දිත්වා අහං භන්තෙ පාටිහාරියං කරිස්සාමීති වත්වා—කථං කරිස්සසීති පුට්ඨා ආහ—අහං භන්තෙ සමන්තා ද්වාදසයොජනිකං පරිසං දස්සෙත්වා ආවට්ටතො ඡත්තිංසයොජනාය පරිසාය පරිවුතො චක්කවත්තිරාජා හුත්වා ආගන්ත්වා තුම්හෙ වන්දිස්සාමීති, සත්ථා ජානාමි තෙ ආනුභාවන්ති තස්සාපි පාටිහාරියකරණං පටික්ඛිපි. අථ මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො භගවන්තං වන්දිත්වා අහං භන්තෙ පාටිහාරියං කරිස්සාමීති වත්වා—කථං කරිස්සසීති පුට්ඨො ආහ—අහං භන්තෙ සිනෙරුපබ්බතරාජානං දන්තන්තරෙ ඨපෙත්වා මාසබීජං විය ඛාදිස්සාමීති, අඤ්ඤං කිං කරිස්සසීති? ඉමං මහාපථවිං කටසාරකං විය සංවෙල්ලිත්වා අඞ්ගුලන්තරෙ නික්ඛිපිස්සාමීති, අඤ්ඤං කිං කරිස්සසීති?, මහාපථවිං කුලාලචක්කං විය පරිවත්තෙත්වා මහාජනං පථවොජං ඛාදාපෙස්සාමීති, අඤ්ඤං කිං කරිස්සසීති? වාමහත්ථෙ පථවිං කත්වා ඉමෙ සත්තෙ දක්ඛිණහත්ථෙන අඤ්ඤස්මිං දීපෙ ඨපෙස්සාමීති, අඤ්ඤං කිං කරිස්සසීති? සිනෙරුං ඡත්තදණ්ඩං විය කත්වා මහාපථවිං උක්ඛිපිත්වා තස්සුපරි ඨපෙත්වා ඡත්තහත්ථො භික්ඛු විය එකහත්ථෙන අදාය ආකාසෙ චඞ්කමිස්සාමීති. සත්ථා ජානාමි තෙ ආනුභාවන්ති තස්සපි පාටිහාරියකරණං නානුජානි. සො ජානාති මඤ්ඤෙ සත්ථා මයා උත්තරිතරං පාටිහාරියං කාතුං සමත්ථන්ති එකමන්තං අට්ඨාසි, අථ නං සත්ථා—තාය මොග්ගල්ලාන තවත්ථාය බද්ධො මාලාපුටො, අහං හි අසමධුරො මම ධුරං අඤ්ඤො වහිතුං සමත්ථො නාම නත්ථි, අනච්ඡරියමෙතං යං ඉදානි මම ධුරං වහිතුං සමත්ථො නාම භවෙය්‍ය, අහෙතුකතිරච්ඡානයොනියං නිබ්බත්තකාලෙපි මම ධුරං අඤ්ඤො වහිතුං සමත්ථො නාම නාහොසි යෙවාති වත්වා—කදා කථං වා භන්තෙති ථෙරෙන පුට්ඨො අතීතං ආහරිත්වා:—

“යතො යතො ගරුධුරං යතො ගම්භීරවත්තනී,
තදස්සු කණ්හං යුඤ්ජන්ති ස්වාස්සු තං වහතෙ ධුර”න්ති.

ඉදං කණ්හ උසභජාතකං විත්ථාරෙත්වා පුන තමෙවත්ථං[1] විසෙසෙත්වා දස්සෙන්තො:-

“මනාපමෙව භාසෙය්‍ය නාමනාපං කුදාචනං,
මනාපං භාසමානස්ස ගරුං භාරං උදබ්බහි,
ධනඤ්ච නං අලාභෙසි තෙන චත්තමනො අහූ”ති.

ඉදං නන්දිවිසාලජාතකං විත්ථාරෙත්වා කථෙසි. කථෙත්වා ච පන සත්ථා රතනචඞ්කමං ඔතරි, පුරතො ද්වාදසයොජනිකා පරිසා අහොසි, තථා පච්ඡතො ච උත්තරතො ච දක්ඛිණතො ච, උජුකං පන චතුවීසති යොජනිකාය තාය පරිසාය මජ්ඣෙ භගවා යමකපාටිහාරියං අකාසි. තං පාලිතො තාව එවං වෙදිතබ්බං.

“කතමං තං තථාගතස්ස යමකපාටිහීරෙ[2] ඤාණං? ඉධ තථාගතො යමකපාටිහීරං කරොති අසාධාරණං සාවකෙහි, උපරිමකායතො අග්ගික්ඛන්ධො පවත්තති=හෙට්ඨිමකායතො උදකධාරා පවත්තති, හෙට්ඨිමකායතො අග්ගික්ඛන්ධො පවත්තති=උපරිමකායතො උදකධාරා, පුරත්ථිමකායතො=පච්ඡිමකායතො, පච්ඡිමකායතො=පුරත්ථිමකායතො, දක්ඛිණක්ඛිතො=වාමක්ඛිතො, වාමක්ඛිතො=දක්ඛිණක්ඛිතො, දක්ඛිණකණ්ණසොතතො=වාමකණ්ණසොතතො, වාමකණ්ණසොතතො=දක්ඛිණකණ්ණසොතතො, දක්ඛිණනාසිකාසොතතො=වාමනාසිකාසොතතො, වාමනාසිකාසොතතො=දක්ඛිණනාසිකාසොතතො, දක්ඛිණඅංසකූටතො=වාමඅංසකූටතො, වාමඅංසකූටතො=දක්ඛිණඅංසකූටතො, දක්ඛිණහත්ථතො=වාමහත්ථතො, වාමහත්ථතො=දක්ඛිණහත්ථතො, දක්ඛිණපස්සතො=වාම පස්සතො, වාමපස්සතො=දක්ඛිණපස්සතො, දක්ඛිණපාදතො=වාමපාදතො, වාමපාදතො=දක්ඛිණපාදතො, අඞ්ගුලිහි අඞ්ගුලන්තරිකාහි=අඞ්ගුලන්තරිකාහිඅඞ්ගුලීහි, එකෙකලොමකූපතො අග්ගික්ඛන්ධො පවත්තති, එකෙකලොමකූපතො උදකධාරා පවත්තති, ඡන්නං වණ්ණානං නීලානං පීතානං ලොහිතානං ඔදාතානං මඤ්ජෙට්ඨානං පභස්සරානං, භගවා චඞ්කමති බුද්ධනිම්මිතො තිට්ඨති වා නිසීදති වා සෙය්‍යං වා කප්පෙති =පෙ= නිම්මිතො සෙය්‍යං වා කප්පෙති භගවා චඞ්කමති වා තිට්ඨති වා නිසීදති වා ඉදං තථාගතස්ස යමකපාටිහීරෙ ඤාණ”න්ති. ඉදං පන පාටිහීරං සත්ථා තස්මිං චඞ්කමෙ චඞ්කමිත්වා අකාසි. තස්ස තෙජොකසිණසමාපත්තිවසෙන උපරිමකායතො අග්ගික්ඛන්ධො පවත්තති, ආපොකසිණසමාපත්තිවසෙන හෙට්ඨිමකායතො උදකධාරා පවත්තති, න පන උදකධාරාය පවත්තනට්ඨානතො අග්ගික්ඛන්ධස්ස පවත්තිං අග්ගික්ඛන්ධස්ස ච පවත්තනට්ඨානතො උදකධාරාය පවත්තිං දස්සෙතුං හෙට්ඨිමකායතො උපරිමකායතොති වුත්තං, එස නයො සබ්බපදෙසු, අග්ගික්ඛන්ධො පනෙත්ථ උදකධාරාය අසම්මිස්සො අහොසි, තථා උදක

1. ම. තමෙවවත්ථුං. 2. ම. යමකපාටිහාරියෙ.

ධාරා අග්ගික්ඛන්ධෙන, උභයම්පි කිර චෙතං යාව බ්‍රහ්මලොකා උග්ගන්ත්වා චක්කවාළමුඛවට්ටියං පවත්ති,[1] ඡන්නං වණ්ණානන්ති වුත්තා පනස්ස ඡබ්බණ්ණරංසියො ඝටෙහි ආසිඤ්චමානං විලීනසුවණ්ණං විය යන්තනාළිතො නික්ඛන්තසුවණ්ණරසධාරා විය ච එකචක්කවාළගබ්භතො උග්ගන්ත්වා බ්‍රහ්මලොකං ආහච්ච පටිනිවත්තිත්වා චක්කවාළමුඛවට්ටිමෙව ගණ්හිංසු, එකං චක්කවාළගබ්භං එකගොපානසිකං[2] විය බොධිඝරං අහොසි එකාලොකං, තං දිවසං සත්ථා චඞ්කමිත්වා පාටිහීරං කරොන්තො අන්තරන්තරා මහාජනස්ස ධම්මකථං කථෙසි, කථෙන්තො ච ජනං නිරස්සාසං අකත්වා තස්ස අස්සාසවාරං[3] දෙති. තස්මිං ඛණෙ මහාජනො සාධුකාරං පවත්තෙසි. තස්ස සාධුකාරපවත්තනකාලෙ සත්ථා තාව මහතියා පරිසාය චිත්තං ඔලොකෙන්තො එකෙකස්ස සොළසන්නං ආකාරානං වසෙන චිත්තාචාරං අඤ්ඤාසි. එවං ලහුපරිවත්තං බුද්ධානං චිත්තං—යො යො යස්මිං ච ධම්මෙ යස්මිං ච පාටිහීරෙ පසන්නො තස්ස තස්ස අජ්ඣාසයවසෙනෙව ධම්මඤ්ච කථෙසි පාටිහීරඤ්ච අකාසි. එවං ධම්මෙ දෙසියමානෙ පාටිහීරෙ ච කයිරමානෙ මහාධම්මාභිසමයො අහොසි, සත්ථා පන තස්මිං සමාගමෙ අත්තනො මනං ගහෙත්වා අඤ්ඤං පඤ්හං පුච්ඡිතුං සමත්ථං අදිස්වා නිම්මිතබුද්ධං මාපෙසි, තෙන පුච්ඡිතං පඤ්හං සත්ථා විස්සජ්ජෙසි සත්ථාරා පුච්ඡිතං සො විස්සජ්ජෙසි, භගවතො චඞ්කමනකාලෙ නිම්මිතො ඨානාදිසු අඤ්ඤතරං කප්පෙසි, නිම්මිතස්ස චඞ්කමනකාලෙ භගවා ඨානාදිසු අඤ්ඤතරං කප්පෙසි තමත්ථං දස්සෙතුං නිම්මිතො චඞ්කමති වාති ආදි වුත්තං. එවං කරොන්තස්ස සත්ථු පාටිහීරං දිස්වා ධම්මකථඤ්ච සුත්වා තස්මිං සමාගමෙ වීසතියා පාණකොටීනං ධම්මාභිසමයො අහොසි. සත්ථා පාටිහීරං කරොන්තොව කත්ථ නු ඛො අතීතා බුද්ධා ඉමං පාටිහීරං කත්වා වස්සං උපෙන්තීති ආවජ්ජෙත්වා—තාවතිංසභවනෙ වස්සං උපගන්ත්වා මාතු අභිධම්මපිටකං දෙසෙන්තීති දිස්වා දක්ඛිණපාදං උක්ඛිපිත්වා යුගන්ධරමත්ථකෙ ඨපෙත්වා ඉතරං පාදං උක්ඛිපිත්වා සිනෙරුමත්ථකෙ ඨපෙසි, එවං අට්ඨසට්ඨියොජනසතසහස්සට්ඨානෙ තයොව පාදවාරා අහෙසුං, ද්වෙ පාදච්ඡිද්දානි, සත්ථා පාදං පසාරෙත්වා අක්කමීති ච න සල්ලක්ඛෙතබ්බං, තස්ස පාදුක්ඛිපනකාලෙයෙව පබ්බතා පාදමූලං ආගන්ත්වා සම්පටිච්ඡිංසු. සත්ථාරා අක්කන්තකාලෙ උට්ඨාය සකට්ඨානෙ යෙව අට්ඨංසු, සක්කො සත්ථාරං දිස්වා චින්තෙසි - පණ්ඩුකම්බලසිලායං මඤ්ඤෙ සත්ථා ඉමං වස්සාවාසං උපෙස්සති බහුන්නං වත දෙවතානං උපකාරො භවිස්සති සත්ථරි පනෙත්ථ වස්සං උපගතෙ අඤ්ඤා දෙවතා හත්ථම්පි ඨපෙතුං න සක්ඛිස්සන්ති, අයං ඛො පන පණ්ඩුකම්බලසිලා දීඝතො සට්ඨියොජනා විත්ථාරතො පණ්ණාසයොජනා පුථුලතො පණ්ණරසයොජනා, සත්ථරි නිසින්නෙපි තුච්ඡං විය භවිස්සතීති සත්ථා තස්සජ්ඣාසයං විදිත්වා අත්තනො සඞ්ඝාටිකං සිලාතලං පටිච්ඡා

---

1. ම. පතති. 2. ම. චඞ්කගොපානසිකං. 3. ම. අස්සාසවාසං.

දයමානං බිපි, සක්කො විනෙතුසි-චීවරං තාව පටිච්ඡාදයමානං බිපි, සයං පන පරිත්තකෙ ඨානෙ නිසීදිස්සතීති, සත්ථා තස්සජ්ඣාසයං විදිත්වා තිවපිඨකං මහාපංසුකූලිකො විය පණ්ඩුකම්බලසිලං අන්තො චීවරභොගෙයෙව[1] කත්වා නිසීදි. මහාජනොපි තං ඛණංයෙව සත්ථාරං ඔලොකෙන්තො නාද්දස, චන්දස්ස අත්ථමිතකාලො විය සූරියස්ස අත්ථමිතකාලො පටඨාය විය අහොසි, මහාජනො:-

"ගතො නු චිත්තකූටං වා කෙලාසං වා යුගන්ධරං,
න නො දක්ඛෙම සම්බුද්ධං ලොකජෙට්ඨං නරාසභ"න්ති.

ඉමං ගාථං වදන්තො පරිදෙවි, අපරෙ-සත්ථා නාම පවිවෙකරතො, සො එවරූපාය මේ පරිසාය එවරූපං පාටිහීරං කතන්ති ලජ්ජාය අඤ්ඤං නගරං රට්ඨං වා ජනපදං වා ගතො භවිස්සති, නනු දානි තං දක්ඛිස්සාමාති පරිදෙවන්තා ඉමං ගාථමාහංසු:-

"පවිවෙකරතො ධීරො නයිමං[2] ලොකං පුනෙහිති,
න නො දක්ඛෙම සම්බුද්ධං ලොකජෙට්ඨං නරාසභ"න්ති.

තෙ මහාමොග්ගල්ලානං පුච්ඡිංසු-කහං භන්තෙ සත්ථාති? සො සයං ජානන්තොපි පරෙසම්පි ගුණා පාකටා හොන්තූති අජ්ඣාසයෙන අනුරුද්ධං පුච්ඡථාති ආහ, තෙ ථෙරං තථා පුච්ඡිංසු-කහං භන්තෙ සත්ථාති? තාවතිංසභවනෙ පණ්ඩුකම්බලසිලායං වස්සං උපගන්ත්වා මාතු අභිධම්මපිටකං දෙසෙතුං ගතොති, කදා ආගමිස්සති භන්තෙති?, තයො මාසෙ අභිධම්මං දෙසෙත්වා මහාපවාරණදිවසෙති. තෙ සත්ථාරං අදිස්වා න ගමිස්සාමාති තත්ථෙව ඛන්ධාවාරං බන්ධිංසු, ආකාසමෙව කිර තෙසං ඡදනං අහොසි, තාය ච මහතියා පරිසාය සරීරනිඝංසො[3] නාම න පඤ්ඤායි,[4] පඨවි විවරමදාසි, සබ්බත්ථ පරිසුද්ධමෙව පඨවිතලං අහොසි. සත්ථා පඨමමෙව මහාමොග්ගල්ලානං අවොච-මොග්ගල්ලාන ත්වං එතිස්සාය පරිසාය ධම්මං දෙසෙය්‍යාසි චූළානාථපිණ්ඩිකො ච ආහාරං දස්සතීති, තස්මා තං තෙමාසං චූළානාථපිණ්ඩිකොව එතිස්සා පරිසාය යාපානං යාගුභත්තං ඛාදනීයං තම්බූලගන්ධමාලාපිළන්ධනානි ච අදාසි, මහාමොග්ගල්ලානො ධම්මං දෙසෙසි, පාටිහීරදස්සනත්ථං ආගතාගතෙහි පුට්ඨපඤ්හෙ ච විස්සජ්ජෙසි, සත්ථාරම්පි මාතු අභිධම්මදෙසනත්ථාය පණ්ඩුකම්බලසිලායං වස්සං උපගතං දසසහස්සචක්කවාළදෙවතා පරිවාරයිංසු. තෙන වුත්තං:-

"තාවතිංසෙ යදා බුද්ධො සිලායං පණ්ඩුකම්බලෙ,
පාරිච්ඡත්තකමූලම්හි විහාසි පුරිසුත්තමො.

දසසු ලොකධාතූසු සන්නිපතිත්වාන දෙවතා,
පයිරුපාසන්ති සම්බුද්ධං වසන්තං නගමුද්ධනි.

---

1. ම. චීවරභොගෙයෙව.
2. ම. නිමං.
3. සී. සරීරනිස්සන්දො.
4. ම. පඤ්ඤායි.

න කොචි දෙවො වණ්ණෙන සම්බුද්ධස්ස විරොචති,
සබ්බෙ දෙවෙ අධිග්ගය්හ සම්බුද්ධොව විරොචතී"ති.

එවං සබ්බා දෙවතා අත්තනො සරීරප්පභාය අභිභවිත්වා නිසින්නස්ස පනස්ස මාතා තුසිතවිමානතො ආගන්ත්වා දක්ඛිණපස්සෙ නිසීදි, ඉන්දකොපි දෙවපුත්තො ආගන්ත්වා දක්ඛිණපස්සෙයෙව නිසීදි. අඞ්කුරො වාමපස්සෙ, සො මහෙසක්ඛාසු දෙවතාසු සන්නිපතන්තීසු අපගන්ත්වා ද්වාදසයොජනිකෙ ඨානෙ ඔකාසං ලභි, ඉන්දකො තත්ථෙව නිසීදි. සත්ථා තෙ උභොපි ඔලොකෙත්වා අත්තනො සාසනෙ දක්ඛිණෙය්‍යපුග්ගලානං දින්නදානස්ස මහප්ඵලභාවං ඤාපෙතුකාමො එවමාහ–අඞ්කුර තයා දීඝමන්තරෙ දසවස්සසහස්සපරිමාණෙ කාලෙ ද්වාදසයොජනිකං උද්ධනපන්තිං කත්වා මහාදානං දින්නං, සො ත්වං දානි මම සමාගමං ආගන්ත්වා සබ්බදූරෙ ද්වාදසයොජනිකෙ ඨානෙ ඔකාසං ලභි, කින්නුඛො එත්ථ කාරණන්ති? වුත්තම්පි චෙතං:–

"ඔලොකෙත්වාන සම්බුද්ධො අඞ්කුරං චාපි ඉන්දකං,
දක්ඛිණෙය්‍යං විභාවෙන්තො ඉදං වචනමබ්‍රවි.

මහාදානං තයා දින්නං අඞ්කුර දීඝමන්තරෙ,
සුවිදූරෙ නිසින්නොසි ආගන්ත්වා මම සන්තික"න්ති.

සො සද්දො පඨවිතලං පාපුණි, සබ්බාපි තං සා පරිසා අස්සොසි, එවං වුත්තෙ:–

"චොදිතො භාවිතත්තෙන අඞ්කුරො එතමබ්‍රවි,
කිං මය්හං තෙන දානෙන දක්ඛිණෙය්‍යෙන සුඤ්ඤකං.
අයං සො ඉන්දකො යක්ඛො දජ්ජා දානං පරිත්තකං,
අතිරොචති අම්හෙහි චන්දො තාරාගණෙ යථා"ති.

තත්ථ **දජ්ජාති** අදත්. එවං වුත්තෙ පන සත්ථා ඉන්දකං ආහ–ඉන්දක ත්වං මම දක්ඛිණපස්සෙ නිසින්නො කස්මා අනපගන්ත්වා නිසීදසීති? සොහං භන්තෙ සුඛෙත්තෙ පරිත්තං බීජං වපන්තකස්සකො විය දක්ඛිණෙය්‍යසම්පදං අලත්ථන්ති දක්ඛිණෙය්‍ය පභාවෙන්තො ආහ:–

"උජ්ජඞ්ගලෙ යථා ඛෙත්තෙ බීජං බහුකම්පි රොපිතං,
න ඵලං විපුලං හොති නපි තොසෙති කස්සකං.

තථෙව දානං බහුකං දුස්සීලෙසු පතිට්ඨිතං,
න ඵලං විපුලං හොති නපි තොසෙති දායකං.

යථාපි භද්දකෙ ඛෙත්තෙ බීජ මප්පම්පි රොපිතං,
සම්මාධාරං පවෙච්ඡන්තෙ ඵලං තොසෙති කස්සකං.

තථෙව සීලවන්තෙසු ගුණවන්තෙසු තාදිසු,
අප්පකම්පි කතං කාරං පුඤ්ඤං හොති මහප්ඵල"න්ති.

කිම්පනෙතස්ස පුබ්බකම්මන්ති? සො කිර අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස අන්තොගාමං පිණ්ඩාය පවිට්ඨස්ස අත්තනො ආභතං කටච්ඡුභික්ඛං දපෙසි, තදස්ස පුඤ්ඤං අඞ්කුරෙන දසවස්සසහස්සානි ද්වාදසයොජනිකං උද්ධනපන්තිං කත්වා දින්නදානතො මහප්ඵලතරං ජාතං, තස්මා එවමාහ, එවං වුත්තෙ සත්ථා අඞ්කුර දානං නාම විචෙය්‍ය දාතුං වට්ටති එවං තං සුඛෙත්තෙ වුත්තබීජං විය මහප්ඵලං හොති, ත්වං පන න තථා අකාසි, තෙන තෙ දානං න මහප්ඵලං ජාතන්ති ඉමමත්ථං විභාවෙන්තො:-

"විචෙය්‍ය දානං දාතබ්බං යත්ථ දින්නං මහප්ඵලං-පෙ-"

"විචෙය්‍ය දානං සුගතප්පසත්ථං යෙ දක්ඛිණෙය්‍යා ඉධ ජීවලොකෙ,
එතෙසු දින්නානි මහප්ඵලානි බීජානි වුත්තානි යථා සුඛෙත්තෙ"ති.

වත්වා උත්තරිං ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"තිණදොසානි ඛෙත්තානි රාගදොසා අයං පජා,
තස්මා හි වීතරාගෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං.

තිණදොසානි ඛෙත්තානි දොසදොසා අයං පජා,
තස්මා හි වීතදොසෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං.

තිණදොසානි ඛෙත්තානි මොහදොසා අයං පජා
තස්මාහි වීතමොහෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං

තිණදොසානි ඛෙත්තානි ඉච්ඡා දොසා අයං පජා
තස්මා හි විගතිච්ඡෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං"ති.

දෙසනාවසානෙ අඞ්කුරො ච ඉන්දකො ච සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු, මහාජනස්සාපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි.

අථ සත්ථා දෙවපරිසාය මජ්ඣෙ නිසින්නො මාතරං ආරබ්භ "කුසලා ධම්මා අකුසලා ධම්මා අව්‍යාකතා ධම්මා"ති අභිධම්මපිටකං පට්ඨපෙසි. එවං තයො මාසෙ නිරන්තරං අභිධම්මපිටකං කථෙසි, කථෙන්තො පන භික්ඛාචාරවෙලාය "යාව මමාගමනා එත්තකං නාම ධම්මං දෙසෙතූ"ති නිම්මිතබුද්ධං මාපෙත්වා හිමවන්තං ගන්ත්වා නාගලතා දන්තකට්ඨං ඛාදිත්වා අනොතත්තදහෙ මුඛං ධොවිත්වා උත්තරකුරුතො පිණ්ඩපාතං ආහරිත්වා මහාසාලමාලකෙ නිසින්නො භත්තකිච්චං අකාසි සාරිපුත්තත්ථෙරො තත්ථ ගන්ත්වා සත්ථුවත්තං කරොති, සත්ථා කතභත්තකිච්චො-සාරිපුත්ත අජ්ජ මයා එත්තකො නාම ධම්මො භාසිතො තං අත්තනො නිස්සිතකානං පඤ්චසතානං භික්ඛූනං ච වාචෙහීති ථෙරස්ස කථෙති. යමකපාටිහීරෙ කිර පසීදිත්වා පඤ්චසතා කුලපුත්තා ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිංසු තෙ සන්ධාය සත්ථා එවමාහ, වත්වා ච පන දෙවලොකං ගන්ත්වා නිම්මිතබුද්ධෙන දෙසිතට්ඨානතො පට්ඨාය සයං ධම්මං කථෙති, ථෙරොපි ගන්ත්වා තෙසං භික්ඛූනං ධම්මං

දෙසෙති, තෙ සත්ථරි දෙවලොකෙ විහරන්තෙයෙව සත්තප්පකරණිකා අහෙසුං. තෙ කිර කස්සපබුද්ධකාලෙ ඛුද්දකවග්ගුලියො හුත්වා එකස්මිං පබ්භාරෙ ඔලම්බන්තා ද්වින්නං ථෙරානං චඞ්කමෙ චඞ්කමිත්වා අභිධම්මං සජ්ඣායන්තානං සරෙ නිමිත්තං ගහෙත්වා අස්සොසුං. තෙ ඉමෙ ඛන්ධා නාම ඉමා ධාතුයො නාමාති අජානිත්වා සරෙ නිමිත්තග්ගහණමත්තෙන නෙව තතො චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තා එකං බුද්ධන්තරං දිබ්බ සම්පත්තිං අනුභවිත්වා සාවත්ථියං කුලඝරෙ නිබ්බත්තා යමකපාටිහීරෙ උප්පන්නප්පසාදා ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා සබ්බපඨමං සත්තප්ප කරණිකා අහෙසුං. සත්ථාපි තෙනෙව නීහාරෙන තෙමාසං අභිධම්ම පිටකං දෙසෙසි, දෙසනාවසානෙ අසීතිකොටිපාණසහස්සානං දෙව තානං ධම්මාභිසමයො අහොසි. මහාමායා පි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සාපි ඛො ඡත්තිංසයොජනපරිමණ්ඩලා පරිසා ඉදානි සත්තමෙ දිවසෙ පවාරණා භවිස්සතීති මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං උප සඞ්කමිත්වා ආහ– භන්තෙ සත්ථු ඔරොහනදිවසං සඤ්ජානිතුං වට්ටති න හි මයං සත්ථාරං අදිස්වා ගමිස්සාමාති, ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තං කථං සුත්වා සාධාවුසොති වත්වා තත්ථෙව පථවියං නිමුග්ගො සිනෙරුපාදං මං අභිරූහන්තං පරිසා පස්සතූති අධිට්ඨාය මණිරතන තාවුතපණ්ඩුකම්බලසුත්තං විය පඤ්ඤායමානරූපොව සිනෙරු මජ්ඣෙන අභිරූහි, මනුස්සාපි නං එකයොජනං අභිරූළ්හො ද්වියො ජනං අභිරූළ්හොති ඔලොකයිංසු, ථෙරොපි සත්ථු පාදෙ සීසෙන උක්ඛිපන්තොවිය අභිරූහිත්වා වන්දිත්වා එවමාහ–භන්තෙ පරිසා තුම්හෙ දිස්වාව ගන්තුකාමා කදා ඔරොහිස්සථාති, කහං පන තෙ මහා මොග්ගල්ලාන ජෙට්ඨභාතිකො සාරිපුත්තොති?, භන්තෙ සඞ්කස්සනගර ද්වාරෙ වස්සං උපගතොති, මොග්ගල්ලාන අහං ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ මහාපවාරණාය සඞ්කස්සනගරද්වාරෙ ඔතරිස්සාමි මං දට්ඨුකාමා තත්ථ ආගච්ඡන්තූති, සාවත්ථිතො ච සඞ්කස්සනගරං තිංසයොජනානි, එත්තකෙ මග්ගෙ කස්සචි පාථෙය්‍යකිච්චං නත්ථි උපොසථිකා හුත්වා ධුරවිහාරං ධම්මස්සවනත්ථාය ගච්ඡන්තා විය ආගච්ඡථාති තෙසං ආරො චෙය්‍යාසීති, ථෙරො සාධු භන්තෙති ගන්ත්වා තථා ආරොචෙසි, සත්ථා වුත්ථවස්සො පවාරෙත්වා සක්කස්ස ආරොචෙසි–මහාරාජ මනුස්සපථං ගමිස්සාමීති, සක්කො සුවණ්ණමයං මණිමයං රජතමයන්ති තීණි සොපානානි මාපෙසි, තෙසං පාදා සඞ්කස්සනගරද්වාරෙ පතිට්ඨහිංසු, සීසානි සිනෙරුමුද්ධනි, තෙසු දක්ඛිණපස්සෙ සුවණ්ණසොපානං දෙව තානං අහොසි, වාමපස්සෙ රජතසොපානං මහාබ්‍රහ්මානං අහොසි, මජ්ඣෙ මණිසොපානං තථාගතස්ස. සත්ථාපි සිනෙරුමුද්ධනි ඨත්වා දෙවොරොහනයමකපාටිහීරං කත්වා උද්ධං ඔලොකෙසි, නවෙව බ්‍රහ්මලොකා[1] එකඞ්ගණා අහෙසුං, අධො ඔලොකෙසි යාව අවීචිතො එකඞ්ගණං අහොසි, දිසාවිදිසා ඔලොකෙසි අනෙකානි චක්කවාළ

1. ම. යාවබ්‍රහ්මලොකා.

සතසහස්සානි එකඞ්ගණානි අහෙසුං. දෙවා මනුස්සෙ පස්සිංසු මනුස්සාපි දෙවෙ පස්සිංසු, භගවා ඡබ්බණ්ණරංසියො විස්සජ්ජෙසි, තං දිවසං බුද්ධසිරිං ඔලොකෙත්වා ඡත්තිංසයොජනපරිමණ්ඩලාය පරිසාය එකොපි බුද්ධභාවං අපත්ථෙන්තො නාම නාහොසි. සුවණ්ණසොපානෙන දෙවා ඔතරිංසු, රජතසොපානෙන * මහාබ්‍රහ්මානො මණිසොපානෙන අයං සම්මාසම්බුද්ධො ඔතරි. පඤ්චසිඛො ගන්ධබ්බපුත්තො බෙලුවපණ්ඩුවීණං ආදාය දක්ඛිණපස්සෙ ඨත්වා සත්ථු ගන්ධබ්බපූජං කරොන්තො ඔතරති, මාතලි සඞ්ගාහකො ච වාමපස්සෙ ඨත්වා දිබ්බගන්ධමාලාපුප්ඵං ගහෙත්වා නමස්සමානො පූජං කත්වා ඔතරි, මහාබ්‍රහ්මා ඡත්තං ධාරෙති, සුයාමො වාලබීජනිං, සත්ථා ඉමිනා පරිවාරෙන සද්ධිං ඔතරිත්වා සඞ්කස්සනගරද්වාරෙ පතිට්ඨහි, සාරිපුත්තත්ථෙරොපි ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා-යස්මා සාරිපුත්තත්ථෙරෙන තථාරූපාය බුද්ධසිරියා ඔතරන්තො සත්ථා ඉතො පුබ්බෙ න දිට්ඨපුබ්බො තස්මා:-

"න මෙ දිට්ඨො ඉතො පුබ්බෙ න ස්සුතො උද කස්සචි,
එවං වග්ගුවදො සත්ථා තුසිතා ගණිමාගතො"ති.

ආදීහි අත්තනො තුට්ඨිං පකාසෙන්තො-භන්තෙ අජ්ජ සබ්බෙපි දෙවමනුස්සා තුම්හාකං පිහෙන්ති පත්ථෙන්තීති ආහ, අථ නං සත්ථා සාරිපුත්ත එවරූපෙහි ගුණෙහි සමන්නාගතා බුද්ධා නාම දෙවමනුස්සානං පියා හොන්ති යෙවාති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"යෙ ඣානපසුතා ධීරා නෙක්ඛම්මූපසමෙ රතා,
දෙවාපි තෙසං පිහයන්ති සම්බුද්ධානං සතීමත"න්ති.

තත්ථ **"ඣානපසුතා"**ති ලක්ඛණූපනිජ්ඣානං ආරම්මණූපනිජ්ඣානන්ති ඉමෙසු ද්වීසු ඣානෙසු ආවජ්ජනසමාපජ්ජනඅධිට්ඨානවුට්ඨානපච්චවෙක්ඛණෙහි යුත්තප්පයුත්තා. "නෙක්ඛම්මූපසමෙ රතා"ති එත්ථ **"නෙක්ඛම්ම"**න්ති කිලෙසූපසමනිබ්බාණරතිං පන සන්ධායෙතං වුත්තං. **"දෙවාපි"**ති දෙවාපි මනුස්සාපි, තෙසං-**"පිහයන්ති"**ති පත්ථෙන්ති. **"සතීමත"**න්ති එවරූපගුණානං තෙසං සතියා සමන්නාගතානං සම්බුද්ධානං අහො වත මයම්පි බුද්ධා භවෙය්‍යාමාති බුද්ධභාවං ඉච්ඡමානා පිහයන්තීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ තිංසමත්තානං පාණකොටීනං ධම්මාභිසමයො අහොසි, ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකා පඤ්චසතා භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු, සබ්බබුද්ධානං කිර අවිජහිතමෙව යමකපාටිහීරං කත්වා දෙවලොකෙ වස්සං වසිත්වා සඞ්කස්සනගරද්වාරෙ ඔතරණං, තත්ථ පන දක්ඛිණපාදස්ස පතිට්ඨිතට්ඨානං අචලචෙතියට්ඨානං නාම හොති, සත්ථා තත්ථ ඨිතො පුථුජ්ජනාදීනං විසයෙ පඤ්හං පුච්ඡි, පුථුජ්ජනා අත්තනො අත්තනො විසයෙ පඤ්හං විස්සජ්ජෙත්වා සොතාපන්නස්ස විසයෙ

පඤ්හං විස්සජ්ජෙතුං නාසක්ඛිංසු, තථා සකදාගාමීනං විසයෙ සොතාපන්නාදයො, මහාමොග්ගල්ලානස්ස විසයෙ සෙසමහාසාවකා, සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස විසයෙ මහාමොග්ගල්ලානො, බුද්ධවිසයෙ ච සාරිපුත්තොපි විස්සජ්ජෙතුං නාසක්ඛියෙව, සො පාචීනදිසං ආදිං කත්වා සබ්බදිසා ඔලොකෙසි, සබ්බත්ථ එකඞ්ගනමෙව අහොසි, අට්ඨසු දිසාසු දෙවමනුස්සා උද්ධං නවබ්‍රහ්මලොකා හෙට්ඨා භුම්මට්ඨා ච නාගසුපණ්ණා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා–භන්තෙ ඉධ එතස්ස පඤ්හස්ස විස්සජ්ජෙතා නත්ථි එත්ථෙව[1] උපධාරෙථාති ආහංසු, සත්ථා සාරිපුත්තො කිලමති, කිඤ්චාපි හෙස:–

"යෙ ච සඞ්ඛතධම්මාසෙ යෙ ච සෙඛා පුථූ ඉධ,
තෙසං මෙ නිපකො ඉරියා පුට්ඨො පබ්‍රූහි මාරිසා"ති.

ඉමං බුද්ධවිසයෙ පුට්ඨපඤ්හං සුත්වා–මං සෙඛාසෙඛානං ආගමන පටිපදං පුච්ඡතීති පඤ්හෙ නික්කඞ්ඛො ඛන්ධාදිසු පන කතරෙන නු ඛො මුඛෙන ඉමං පටිපදං කථෙන්තො අහං සත්ථු අජ්ඣාසයං ගණ්හිතුං නසක්ඛිස්සාමීති මමජ්ඣාසයෙ කඞ්ඛති සො මයා නයෙ අදින්නෙ කථෙතුං න සක්ඛිස්සති නයමස්ස දස්සාමීති නයං දස්සෙන්තො "භූතමිදන්ති සාරිපුත්ත සමනුපස්සසී"ති ආහ, එවං කිරස්ස අහොසි–සාරිපුත්තො මමජ්ඣාසයං ගහෙත්වා ඛන්ධවසෙන කථෙස්සතීති, ථෙරස්ස සහ නයදානෙන සො පඤ්හො නයසතෙන නයසහස්සෙන උපට්ඨාසි, සො සත්ථාරා දින්නනයෙ ඨත්වා තං පඤ්හං කථෙසි.

ඨපෙත්වා කිර සම්මාසම්බුද්ධං අඤ්ඤො සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස පඤ්හං පාපුණිතුං සමත්ථො නාම නත්ථි, තෙනෙව කිර ථෙරො සත්ථු පුරතො ඨත්වා සීහනාදං නදි–අහම්භන්තෙ සකලකප්පම්පි දෙවෙ වට්ටෙ එත්තකා බින්දූ මහාසමුද්දෙ පතිතා එත්තකා භූමියං එත්තකා පබ්බතෙති ගණෙත්වා ලක්ඛං[2] ආරොපිතුං සමත්ථොති, සත්ථාපි නං ජානාමි තෙ සාරිපුත්ත ගණෙතුං සමත්ථභාවන්ති ආහ, තස්ස ආයස්මතො පඤ්ඤාය උපමා නාම නත්ථි. තෙනෙවාහ:–

"ගඞ්ගාය වාලුකා ඛීයෙ උදකං ඛීයෙ මහණ්ණවෙ,
මහියා මත්තිකා ඛීයෙ ලක්ඛෙන[3] මම බුද්ධියා"ති.

ඉදං වුත්තං හොති–සචෙ හි භන්තෙ බුද්ධසම්පන්නලොකනාථ මයා එකස්මිං[4] පඤ්හෙ විස්සජ්ජිතෙ එකං වා වාලුකං එකං වා උදකබින්දුං එකං වා පංසුඛණ්ඩං අඛිපිත්වා[5] පඤ්හානං සතෙන වා සහස්සෙන වා විස්සජ්ජෙන්තො ගඞ්ගාය වාලුකාදිසු එකෙකං එකමන්තෙ ඛිපෙය්‍යං ඛිප්පතරං ගඞ්ගාදිසු වාලුකාදයො පරික්ඛයං ගච්ඡෙය්‍යුං නත්වෙව මම පඤ්හානං විස්සජ්ජනන්ති, එවං මහාපඤ්ඤොපි හි භික්ඛු

1. සී. එත්ථ මා ච. 2. ම. ලෙඛං. 3. ම. නඛියෙ.
4. සී. අස්මිං. 5. ම. පක්ඛිපිත්වා.

බුද්ධවිසයෙ පුට්ඨ පඤ්හස්ස අන්තං වා කොටිං වා අදිස්වා සත්ථාරා දින්නනයෙ ඨත්වාව පඤ්හං විස්සජ්ජෙසි, තං සුත්වා–කථං සමුට්ඨාපෙසුං භික්ඛූ යං පඤ්හං පුට්ඨා සබ්බෙපි ජනා කථෙතුං නාසක්ඛිංසු තං ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තත්ථෙරො එකකොව කථෙසීති. සත්ථා තං කථං සුත්වා න ඉදානෙව සාරිපුත්තො යං පඤ්හං මහාජනො විස්සජ්ජෙතුං නාසක්ඛි තං විස්සජ්ජෙසි පුබ්බෙපි විස්සජ්ජිතොයෙවාති වත්වා අතීතං ආහරිත්වා:–

“පරොසහස්සම්පි සමාගතානං
කන්දෙය්‍යුං තෙ වස්සසතං අපඤ්ඤා,
එකොව සෙය්‍යො පුරිසො සපඤ්ඤො
යො භාසිතස්ස විජානාති අත්ථං”ති.

ඉමං ජාතකං විත්ථාරෙන කථෙසීති.

යමකපාටිහාරිය වත්ථු දුතියං.

---

14. 3.

“කිච්ඡො මනුස්සපටිලාභො”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා බාරාණසියං උපනිස්සාය සත්තසිරීසකරුක්ඛමූලෙ විහරන්තො එරකපත්තං නාම නාගරාජං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර පුබ්බෙ කස්සපසම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනෙ දහරභික්ඛු හුත්වා ගඞ්ගාය නාවං අභිරුය්හ ගච්ඡන්තො එකස්මිං එරකගුම්බෙ එරකපත්තං ගහෙත්වා නාවාය වෙගසා ගච්ඡමානායපි න මුඤ්චි, එරකපත්තං ඡිජ්ජිත්වා ගතං, සො–අප්පමත්තකං එතං ආපත්තිං අදෙසෙත්වා වීසතිවස්සසහස්සානි අරඤ්ඤෙ සමණධම්මං කත්වාපි මරණකාලෙ එරකපත්තෙන ගීවාය ගහිතො විය ආපත්තිං දෙසෙතුකාමොපි හුත්වා අඤ්ඤං භික්ඛුං අපස්සන්තො අපරිසුද්ධං මෙ සීලන්ති උප්පන්නවිප්පටිසාරො තතො චවිත්වා එරකරුක්ඛිකනාවප්පමාණො නාගරාජා හුත්වා නිබ්බත්ති, එරකපත්තොත්වෙවස්ස නාමං අහොසි, සො නිබ්බත්තක්ඛණෙයෙව අත්තභාවං ඔලොකෙත්වා එත්තකං නාම කාලං සමණධම්මං කත්වා අහෙතුකයොනියං මණ්ඩූකභක්ඛට්ඨානෙ නිබ්බත්තොම්හීති විප්පටිසාරී අහොසි, සො අපරභාගෙ එකං ධීතරං ලභිත්වා මජ්ඣෙ ගඞ්ගාය උදකපිට්ඨෙ මහන්තං ඵණං උක්ඛිපිත්වා ධීතරං තස්මිං ඵණෙ නච්චෙත්වා නච්චෙත්වා ගායාපෙති, එවං කිරස්ස අහොසි–අද්ධා අහං ඉමිනා උපායෙන බුද්ධෙ උප්පන්නෙ තස්ස උප්පන්නභාවං සුණිස්සාමීති, සො–යො මෙ ගීතස්ස පටිගීතං ආහරති තස්ස මහන්තනාගභවනෙන සද්ධිං ධීතරං දස්සාමීති අන්වද්ධමාසං උපොසථදිවසෙ තං ධීතරං ඵණෙ ඨපෙති, සා තත්ථ ඨිතා නච්චන්තී ඉමං ගාථමාහ:–

"කිං සු ආධිපතී රාජා කිං සු රාජා රජ්ජස්සරො,[1]
කථං සු විරජො හොති කථං බාලොති වුච්චතී"ති.

ඉමං ගීතං ගායති, සකලජම්බුදීපවාසිනො නාගමානවිකං ගණ්හිස්සාමාති ගන්ත්වා අත්තනො අත්තනො පඤ්ඤබලෙන පටිගීතං කත්වා ගායන්ති, සා තං පටික්ඛිපති, තස්සා අන්වඩ්ඪමාසං එණෙ ඨත්වා එවං ගායන්තියා එකං බුද්ධන්තරං වීතිවත්තං, අථ සත්ථා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා එකදිවසං පච්චූසකාලෙ ලොකං වොලොකෙන්තො එරකපත්තං ආදිං කත්වා උත්තරමානවකං නාම අත්තනො ඤාණජාලස්ස අන්තො පවිට්ඨං දිස්වා කිං නුඛො භවිස්සතීති ආවජ්ජෙන්තො-අජ්ජ එරකපත්තස්ස ධීතරං එණෙ කත්වා තච්චාපනදිවසො, අයං උත්තරො මානවො මයා දින්නගීතං[2] ගණ්හන්තොව සොතාපන්නො හුත්වා තං ආදාය නාගරාජස්ස සන්තිකං ගමිස්සති, සො තං සුත්වා බුද්ධො උප්පන්නොති ඤත්වා මම සන්තිකං ආගමිස්සති, අහං තස්මිං ආගතෙ මහාසමාගමෙ ගාථං කථෙස්සාමි, ගාථාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො භවිස්සතීති අද්දස. සො තත්ථ ගන්ත්වා-බාරාණසිතො අවිදූරෙ සත්ත සිරීසරුක්ඛා අත්ථි තෙසු එකස්ස මූලෙ නිසීදි, ජම්බුදීපවාසිනො ගීතපටිගීතං ආදාය සන්නිපතිංසු, සත්ථා අවිදූරෙන ගච්ඡන්තං උත්තරමානවං දිස්වා උත්තරාති ආහ, කිං භන්තෙති, ඉතො තාවත්ථ එහීති, අථ නං ආගන්ත්වා වන්දිත්වා නිසින්නං ආහ-කුහිං ගච්ඡසීති? එරකපත්තස්ස ධීතු ගායනට්ඨානන්ති, ජානාසි පන ගීතපටිගීතන්ති? ජානාමි භන්තෙති, වදෙහි තාව නන්ති, අථ නං අත්තනො ජානනියාමෙනෙව වදන්තං උත්තරං න එතං පටිගීතං අහං තෙ පටිගීතං දස්සාමි ආදාය නං ගමිස්සසීති, සාධු භන්තෙති, අථ නං සත්ථා උත්තර ත්වං මානවිකාය ගීතකාලෙ:-

"ඡද්වාරාධිපතී රාජා රජ්ජමානො රජ්ජස්සරො,[1]
අරජ්ජං විරජො හොති රජ්ජං බාලොති වුච්චතී"ති.

ඉමං පටිගීතං ගායෙය්‍යාසීති ආහ, මානවිකාය හි ගීතස්ස අත්ථො-"කිංසු ආධිපතී රාජා"ති කිං අධිපති රාජා නාම හොති. "කිං සු රාජා රජ්ජස්සරො"ති කථං පන රාජා රජ්ජස්සරො නාම හොති. "කථං සු විරජො හොතී"ති කථං නු සො රාජා විරජො නාම හොතීති. පටිගීතස්ස පනත්ථො-"ඡද්වාරාධිපතී රාජා"ති යො ඡන්නං ද්වාරානං අධිපති එකද්වාරෙපි රූපාදීහි අනභිභූතො අයං රාජා නාම හොති. "රජ්ජමානො රජ්ජස්සරො"ති යො පන තෙසු ආරම්මණෙසු රජ්ජති සො රජ්ජමානො රජ්ජස්සරො නාම. "අරජ්ජං"ති අරජ්ජමානො පන විරජො නාම හොති. "රජ්ජං"ති රජ්ජමානො බාලොති වුච්චතීති. එවමස්ස සත්ථා පටිගීතං දත්වා උත්තර තයා ඉමස්මිං ගීතෙ ගායිතෙ ඉමස්ස තෙ ගීතස්ස ඉමං පටිගීතං ගායිස්සති:-

1. ම. රජ්ජස්සරෙ. 2. ම. දින්නං පටිගීතං.

“කෙනස්සු වුය්හතී බාලො කථං තුදති පණ්ඩිතො,
යොගක්ඛෙමී කථං හොති තං මෙ අක්ඛාහි පුච්ඡිතො”ති.

අථස්ස තං ඉමං පටිගීතං ගායෙය්‍යාසීති ආහ:-

“ඔඝෙන වුය්හතී බාලො යොගා තුදති පණ්ඩිතො,
සබ්බයොගවිසංයුත්තො යොගක්ඛෙමීති වුච්චතී”ති.

තස්සත්ථො-කාමොඝාදිනා චතුබ්බිධෙන ඔඝෙන බාලො වුය්හති තං ඔඝං පණ්ඩිතො සම්මප්පධානසඞ්ඛාතෙන යොගෙන තුදති, සො සබ්බෙහි කාමයොගාදීහි විසංයුත්තො යොගක්ඛෙමී නාම වුච්චතීති. උත්තරො ඉමං පටිගීතං ගණ්හන්තොව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සො සොතාපන්නො හුත්වා තං ගාථං ආදාය ගන්ත්වා හම්භො මයා ගීතප්පටිගීතං ආභටං ඔකාසං මෙ දෙථාති වත්වා නිරන්තරං ඨිතස්ස මහාජනස්ස ජන්නුනෙව[1] අක්කමන්තො අගමාසි, නාගමාණවිකාපි පිතු ඵණෙ ඨත්වා නච්චමානා “කිං සු අධිපතී රාජා”ති ගීතං ගායි, උත්තරො “ඡද්වාරාධිපතී රාජා”ති පටිගීතං ගායි, පුන මාණවිකා “කෙනස්සු වුය්හතී”ති තස්ස පටිගීතං ගායි, අථස්සා පටිගීතං ගායන්තො උත්තරො “ඔඝෙන වුය්හතී”ති ඉමං ගාථමාහ. නාගරාජා තං සුත්වාව බුද්ධස්ස උප්පන්නභාවං ඤත්වා මයා එකං බුද්ධන්තරං එවරූපං පදං නාම න සුතපුබ්බං, උප්පන්නො වත භො ලොකෙ බුද්ධොති තුට්ඨමානසො නඞ්ගුට්ඨෙන උදකං පහරි, මහාවීචියො උට්ඨහිංසු, උභොපි තීරා භිජ්ජිංසු, ඉතොචිතො ච උසභමත්තෙ ඨානෙ මනුස්සා උදකෙ නිමුජ්ජිංසු, සො එත්තකං මහාජනං ඵණෙ ඨපෙත්වා උක්ඛිපිත්වා ථලෙ පතිට්ඨාපෙසි, සො උත්තරං උපසඞ්කමිත්වා කහං සාමි සත්ථාති පුච්ඡි, එතස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසින්නො මහාරාජාති, සො එහි සාමි ගච්ඡාමාති උත්තරෙනෙව සද්ධිං අගමාසි, මහාජනොපි තෙන සද්ධිං යෙව ගතො, නාගරාජා ගන්ත්වා ඡබ්බණ්ණරස්මීනං අන්තරං පවිසිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා රොදමානො අට්ඨාසි, අථ නං සත්ථා ආහ-කිං ඉමං මහාරාජාති, අහං භන්තෙ තුම්හාදිසස්ස බුද්ධස්ස සාවකො හුත්වා වීසතිවස්සසහස්සානි සමණධම්මං අකාසිං, සොපි මං සමණධම්මො නිත්ථාරෙතුං[2] නාසක්ඛි, අප්පමත්තකං එරකපත්තච්ඡෙදනමත්තං නිස්සාය අහෙතුකපටිසන්ධිං ගහෙත්වා උදරෙන[3] පරිසක්කනට්ඨානෙ නිබ්බත්තොම්හි, එකං බුද්ධන්තරං නෙව මනුස්සත්තං ලභාමි න සද්ධම්මසවණං න තුම්හාදිසස්ස බුද්ධස්ස දස්සනන්ති, සත්ථා තස්ස කථං සුත්වා මහාරාජ මනුස්සත්තං නාම දුල්ලභමෙව තථා සද්ධම්මසවණං තථා බුද්ධුප්පාදො ඉදං හි කිච්ඡෙන කසිරෙන ලබ්භතීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

“කිච්ඡො මනුස්සපටිලාභො කිච්ඡං මච්චාන ජීවිතං,
කිච්ඡං සද්ධම්මසවණං කිච්ඡො බුද්ධානං උප්පාදො”ති.

1. ම. ජන්නුනා.   2. ම. නිද්ධාරෙතුං.   3. ම. උරෙන.

තස්සත්ථො–මහන්තෙන හි වායාමෙන මහන්තෙන කුසලෙන ලද්ධත්තා මනුස්සත්තපටිලාභො නාම **කිච්ඡො** දුල්ලභො, නිරන්තරං කසිකම්මාදීනි කත්වා ජීවිතවුත්තිං ඝටෙන්තොපි පරිත්තට්ඨායිතායපි **මච්චානං ජීවිතං කිච්ඡං**, අනෙකෙසුපි කප්පෙසු ධම්මං දෙසෙන්තස්ස පුග්ගලස්ස දුල්ලභතාය **සද්ධම්මස්සවණම්පි කිච්ඡං**, මහන්තෙන පන වායාමෙන අභිනීහාරස්ස සමිජ්ඣනතො සමිද්ධාභිනීහාරස්ස ච අනෙකෙහි පි කප්පකොටිසහස්සෙහි දුල්ලභුප්පාදතො **බුද්ධානං උප්පාදොපි** කිච්ඡොයෙව අති විය දුල්ලභොති.

දෙසනාවසානෙ චතුරසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසි, නාගරාජාපි තං දිවසං සොතාපත්තිඵලං ලභෙය්‍ය තිරච්ඡානගතත්තා පන නාලත්ථ, සො–යෙසු පටිසන්ධි තචජහන විස්සට්ඨ නිද්දොක්කමන සජාතිමෙථුනසෙවන චුතිසඞ්ඛාතෙසු පඤ්චසු ඨානෙසු නාගා නාගසරීරමෙව ගහෙත්වා කිලමන්ති, තෙසු අකිලමනභාවං පත්වා මානවකරූපෙනෙව විචරිතුං ලභීති.

එරකපත්තනාගරාජස්ස වත්ථු තතියං.

14, 4.

"සබ්බපාපස්ස අකරණ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ආනන්දත්ථෙරස්ස පඤ්හං ආරබ්භ කථෙසි.

ථෙරො කිර දිවාට්ඨානෙ නිසින්නො චින්තෙසි–සත්ථාරා සත්තන්නං බුද්ධානං මාතාපිතරො ආයුපරිච්ඡෙදො බොධි සාවකසන්නිපාතො අග්ගසාවකා උපට්ඨාකොති ඉදං සබ්බං කථිතං, උපොසථො පන අකථිතො, කින්නුඛො තෙසම්පි අයමෙව උපොසථො අඤ්ඤොති, සො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා තමත්ථං පුච්ඡි, යස්මා පන තෙසං බුද්ධානං කාලභෙදොව අහොසි න ගාථාභෙදො, විපස්සීසම්මාසම්බුද්ධො හි සත්තමෙ සත්තමෙ සංවච්ඡරෙ උපොසථං අකාසි, එකදිවසං දින්නොවාදොයෙව හිස්ස සත්තන්නං සංවච්ඡරානං අලං හොති, සිඛී ච වෙස්සභූ ච ඡට්ඨෙ ඡට්ඨෙ සංවච්ඡරෙ උපොසථං කරිංසු, කකුසන්ධො ච කොනාගමනො ච සංවච්ඡරෙ සංවච්ඡරෙ, කස්සපදසබලො ඡට්ඨෙ ඡට්ඨෙ මාසෙ උපොසථං අකාසි, එකදිවසං දින්නොවාදො එව හිස්ස ඡන්නං මාසානං අලං අහොසි, තස්මා සත්ථා තෙසං ඉමායෙවාති වත්වා[1] සබ්බෙසං එකමෙව උපොසථං ආවිකරොන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:–

"සබ්බපාපස්ස අකරණං කුසලස්ස උපසම්පදා,
සචිත්තපරියොදපනං එතං බුද්ධාන සාසනං."

ඛන්තී පරමං තපො තිතික්ඛා නිබ්බාණං පරමං වදන්ති බුද්ධා,
න හි පබ්බජිතො පරූපඝාතී සමණො හොති පරං විහෙඨයන්තො

---

1. ම. ඉමං කාලභෙදං ආරොචෙත්වා.

අනූපවාදො අනූපඝාතො පාතිමොක්ඛෙ ච සංවරො,
මත්තඤ්ඤුතා ච භත්තස්මිං පන්තං ච සයනාසනං,
අධිචිත්තෙ ච ආයොගො එතං බුද්ධාන සාසනන්ති.

තත්ථ **සබ්බපාපස්සාති** සබ්බස්ස අකුසලකම්මස්ස. **උපසම්පදාති** අභිනික්ඛමණතො පට්ඨාය යාව අරහත්තමග්ගා කුසලස්ස උප්පාදනඤ්චෙව උප්පාදිතස්ස ච භාවනා. **සචිත්තපරියොදපනන්ති** පඤ්චහි නීවරණෙහි අත්තනො චිත්තස්ස වොදපනං. **එතං බුද්ධාන සාසනන්ති** සබ්බබුද්ධානං අයමනුසිට්ඨි. **ඛන්තීති** යා එසා තිතික්ඛාසඞ්ඛාතා ඛන්ති නාම ඉදං ඉමස්මිං සාසනෙ **පරමං** උත්තමං **තපො**. **නිබ්බාණං පරමං වදන්ති** බුද්ධාති බුද්ධා ච පච්චෙකබුද්ධා ච අනුබුද්ධා චාති ඉමෙ හි තයො බුද්ධා නිබ්බාණං උත්තමං වදන්ති. **න හි පබ්බජිතොති** පාණිආදීහි **පරං** උපහනන්තො **විහෙඨයන්තො පරූපඝාතී** පබ්බජිතො නාම න හොති. **සමණොති** වුත්තනයෙනෙව පරං විහෙඨයන්තො සමණොපි න හොතියෙව. **අනූපවාදොති** අනුපවාදනඤ්චෙව අනුපවාදාපනඤ්ච. **අනූපඝාතොති** අනුපහනනඤ්චෙව අනුපඝාතාපනඤ්ච. **පාතිමොක්ඛෙති** ජෙට්ඨකසීලෙ. **සංවරොති** පිදහනං. **මත්තඤ්ඤුතාති** මත්තඤ්ඤුභාවො පමාණජානනං. **පන්තන්ති** විවිත්තං. **අධිචිත්තෙති** අට්ඨසමාපත්තිසඞ්ඛාතෙ අධිකචිත්තෙ. **ආයොගොති** පයොගකරණං. **එතන්ති** එතං සබ්බම්පි. **බුද්ධානං සාසනං** අනුසිට්ඨි, **එත්ථ** හි අනූපවාදෙන වාචසිකසීලං කථිතං, අනූපඝාතෙන කායිකසීලං, පාතිමොක්ඛෙ ච සංවරෙති ඉමිනා පාතිමොක්ඛසීලං චෙව ඉන්ද්‍රියසංවරං ච, මත්තඤ්ඤුතාය ආජීවපාරිසුද්ධිඤ්චෙව පච්චයසන්නිස්සිතසීලං ච, පන්තසෙනාසනෙන සප්පායසෙනාසනං, අධිචිත්තෙන අට්ඨ සමාපත්තියො, එවං ඉමාය ගාථාය තිස්සොපි සික්ඛා කථිතා එව හොන්ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ආනන්දත්ථෙරස්ස උපොසථපඤ්හවත්ථු චතුත්ථං.

14, 5.

"න කහාපණවස්සෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං අනභිරතභික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර සාසනෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො අසුකට්ඨානං නාම ගන්ත්වා උද්දෙසං උග්ගණ්හාහීති උපජ්ඣායෙන පෙසිතො තත්ථ අගමාසි, අථස්ස පිතු රොගො උප්පජ්ජි, සො පුත්තං දට්ඨුකාමො හුත්වා තං පක්කොසිතුං සමත්ථං කිඤ්චි අලභිත්වා පුත්තසොකෙන විප්පලපන්තොයෙව ආසන්නමරණො හුත්වා ඉදං මෙ පුත්තස්ස පත්තචීවර මූලං කාරෙය්‍යාසීති කහාපණසතං කණිට්ඨස්ස හත්ථෙ දත්වා කාලමකාසි, සො දහරස්ස ආගතකාලෙ පාදමූලෙ නිපතිත්වා පවට්ටෙන්තො රොදිත්වා භන්තෙ පිතා වො විප්පලපන්තොව කාලකතො මය්හං පන

තෙන කහාපණසතං හත්ථෙ ඨපිතං තෙන කිං කරොමීති ආහ, දහරෙ
න මෙ කහාපණෙහි අත්ථොති පටික්ඛිපිත්වා අපරභාගෙ චින්තෙසි- කිං
මෙ පරකුලෙසු පිණ්ඩාය චරිත්වා ජීවන්තස්ස ජීවිතෙන සක්කා තං
කහාපණසතං නිස්සාය ජීවිතුං විබ්භමිස්සාමීති, සො අනභිරතියා
පීළිතො විස්සට්ඨසජ්ඣායනකම්මට්ඨානො පණ්ඩුරොගී විය අහොසි, අථ
නං දහරසාමණෙරා කිං ඉදන්ති පුච්ඡිත්වා උක්කණ්ඨිතොම්හීති වුත්තෙ
ආචරියුපජ්ඣායානං ආචික්ඛිංසු, අථ නං තෙ සත්ථු සන්තිකං නෙත්වා
සත්ථු දස්සෙසුං, සත්ථා- සච්චං කිර ත්වං උක්කණ්ඨිතොති පුච්ඡිත්වා- ආම
භන්තෙති වුත්තෙ- කස්මා එවමකාසි අත්ථි පන තෙ කොචි ජීවිතපච්ච
යොති? ආහ, ආම භන්තෙති, කිං තෙ අත්ථීති? කහාපණසතං භන්තෙති,
තෙන හි තෙන කත්ථචි තාව සක්ඛරා ආහර ගණෙත්වා ජානිස්සාම
සක්කා වා තත්තකෙන ජීවිතුං නො වාති, සො සක්ඛරා ආහරි, අථ නං
සත්ථා ආහ- පරිභොගත්ථාය තාව පණ්ණාසං ඨපෙහි ද්වින්නං ගොණානං
අත්ථාය චතුවීසතිං එත්තකං නාම බීජත්ථාය යුගනඞ්ගලත්ථාය කුද්දාල
කත්ථාය වාසිඵරසු අත්ථායාති එවං ගණියමානෙ තං කහාපණසතං
නප්පහොසි, අථ නං සත්ථා- භික්ඛු තව කහාපණා අප්පකා කථං එතෙ
නිස්සාය තණ්හං පූරෙස්සසි? අතීතෙ චක්කවත්තිරජ්ජං කාරෙත්වා
අප්ඵොටිතමත්තෙනෙව ද්වාදසයොජනට්ඨානෙ කටිප්පමාණෙ රතන
වස්සං වස්සාපෙතුං සමත්ථො යාව ඡත්තිංස සක්කා චවන්ති එත්තකං
කාලං දෙවරජ්ජං කාරෙත්වාපි මරණකාලෙ තණ්හං අපූරෙත්වාව
කාලමකාසීති වත්වා- තෙන යාචිතො- අතීතං ආහරිත්වා මන්ධාතුජාතකං
විත්ථාරෙත්වා කථෙසි:-

"යාවතා චන්දිමසුරියා පරිහරන්ති දිසා භන්ති විරොචනා,
සබ්බෙව දාසා මන්ධාතා යෙ පාණා පථවිනිස්සිතා"ති.

ඉමිස්සා ගාථාය අනන්තරං ද්වෙ ගාථා අභාසි:-

"න කහාපණවස්සෙන තිත්ති කාමෙසු විජ්ජති,
අප්පස්සාදා දුඛා කාමා ඉති විඤ්ඤාය පණ්ඩිතො.

අපි දිබ්බෙසු කාමෙසු රතිං සො නාධිගච්ඡති,
තණ්හක්ඛයරතො හොති සම්මාසම්බුද්ධසාවකො"ති.

තත්ථ කහාපණවස්සෙනාති යං සො අප්ඵොටෙත්වා සත්තරතන
නවස්සං වස්සාපෙසි තං ඉධ කහාපණවස්සන්ති වුත්තං, තෙනාපි හි
වත්ථුකාමකිලෙසකාමෙසු තිත්ති නාම නාහොසි එවං දුප්පූරා එසා
තණ්හා. **අප්පස්සාදාති** සුපිනසදිසතාය පරිත්තසුඛා. **දුඛාති**
දුක්ඛක්ඛන්ධාදීසු ආගතදුක්ඛවසෙන පන බහුදුක්ඛා ච. **ඉති විඤ්ඤායාති**
එවමෙතෙ කාමෙ ජානිත්වා. **අපි දිබ්බෙසූති** සචෙ හි දෙවානං උපකප්ප
නකකාමෙහි නිමන්තෙය්‍යාපි ආයස්මා සමිද්ධි විය එවම්පි තෙසු කාමෙසු
රතිං න වින්දති යෙව. **තණ්හක්ඛයරතොති** අරහත්තෙ චෙව
නිබ්බානෙ ච අභිරතො හොති තං පත්ථයමානො විහරති. **සම්මා**

සම්බුද්ධසාවකොති සම්මාසම්බුද්ධෙන දෙසිතස්ස ධම්මස්ස සවණෙන ජාතො යොගාවචරභික්ඛු. දෙසනාවසානෙ සො භික්ඛු සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තපරිසායපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

අනභිරතභික්ඛුස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

---

14. 6.

"බහුං වෙ සරණං යන්ති"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො වාලුකාරාසිම්හි නිසින්නං අග්ගිදත්තං නාම කොසලරඤ්ඤො පුරොහිතං ආරබ්භ කථෙසි:–

සො කිර මහාකොසලස්ස පුරොහිතො අහොසි, අථ නං පිතරි කාලකතෙ සො පසෙනදිකොසලො පිතු පුරොහිතොති ගාරවෙන තස්මිං යෙව ඨානෙ ඨපෙත්වා තස්ස අත්තනො උපට්ඨානං ආගතකාලෙ පච්චුග්ගමනං කරොති ආචරිය ඉධ නිසීදථාති සමාසනං දාපෙති, සො චින්තෙසි–අයං රාජා මයි අතිවිය ගාරවං කරොති න ඛො පන රාජූනං නිච්චකාලමෙව සක්කා චිත්තං ගහෙතුං සමානවයසෙන හි සද්ධිං රජ්ජසුඛං නාම සුඛං හොති අහං හි මහල්ලකො පබ්බජිතුං මෙ යුත්තන්ති, සො රාජානං පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙත්වා නගරෙ භෙරිං චරාපෙත්වා සත්තාහෙන සබ්බං අත්තනො ධනං දානමුඛෙ විස්සජ්ජෙත්වා බාහිරකපබ්බජ්ජං පබ්බජි, තං නිස්සාය දස පුරිසසහස්සානි අනුපබ්බජිංසු, සො තෙහි සද්ධිං අඞ්ගමගධානඤ්ච කුරුරට්ඨස්ස ච අන්තරෙ වාසං කප්පෙත්වා ඉමං ඔවාදං දෙති–තාතා යස්ස වො කාමවිතක්කාදයො උප්පජ්ජන්ති සො තුරිතෙන[1] එකෙකං වාලුකාපුටං උද්ධරිත්වා ඉමස්මිං ඨානෙ ඔකිරතූති, තෙ සාධූති පටිස්සුණිත්වා කාමවිතක්කාදීනං උප්පන්නකාලෙ තථා කරිංසු, අපරෙන සමයෙන මහාවාලුකාරාසි අහොසි, තං අහිච්ඡත්තො නාම නාගරාජා පරිග්ගහෙසි, අඞ්ගමගධවාසිනො චෙව කුරුරට්ඨවාසිනො ච මාසෙ මාසෙ තෙසං මහන්තං සක්කාරං අභිහරිත්වා දානං දෙන්ති, අථ තෙසං අග්ගිදත්තො ඉමං ඔවාදං අදාසි–පබ්බතං සරණං යාථ වනං සරණං යාථ ආරාමං සරණං යාථ රුක්ඛං සරණං යාථ එවං සබ්බදුක්ඛතො මුච්චිස්සථාති, අත්තනො අන්තෙවාසිකෙපි ඉමිනා ඔවාදෙන ඔවදති, බොධිසත්තොපි කතාභිනික්ඛමනො සම්මාසම්බොධිං පත්වා තස්මිං සමයෙ සාවත්ථිං නිස්සාය ජෙතවනෙ විහරන්තො පච්චූසකාලෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො අග්ගිදත්තබ්‍රාහ්මණං සද්ධිං අන්තෙවාසිකෙහි අත්තනො ඤාණජාලස්ස අන්තොපවිට්ඨං දිස්වා සබ්බෙපිමෙ අරහත්තස්ස උපනිස්සයසම්පන්නාති ඤත්වා සායණ්හසමයෙ මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං ආහ–මොග්ගල්ලාන කිං න පස්සසි අග්ගිදත්තබ්‍රාහ්මණං මහාජනං අතිත්ථෙ පක්ඛන්දාපෙන්තං? ගච්ඡ තෙසං ඔවාදං දෙහීති, භන්තෙ බහූ එතෙ එකකස්ස මය්හං අවිසය්හා සචෙ තුම්හෙපි ආගමිස්සථ විසය්හා භවිස්සන්තීති, මොග්ගල්ලාන අහම්පි

---

1. ම. නදිතො.

ආගමිස්සාමි ත්වං පුරතො යාහීති, ථෙරො ගච්ඡන්තොව චින්තෙසි-එතෙ බලවන්තා චෙව බහූ ච සචෙ සබ්බෙසං සමාගමට්ඨානෙ කිඤ්චි කථෙස්සාමි සබ්බෙපි වග්ගවග්ගෙන උට්ඨහෙය්‍යුන්ති, අථ අත්තනො ආනුභාවෙන ථුල්ලඵුසිතකං දෙවං වුට්ඨාපෙසි, තෙ ඵුසිතෙසු පතන්තෙසු උට්ඨාය උට්ඨාය අත්තනො අත්තනො පණ්ණසාලං පවිසිංසු, ථෙරො අග්ගිදත්තස්ස පණ්ණසාලද්වාරෙ ඨත්වා අග්ගිදත්තාති ආහ, සො ථෙරස්ස සද්දං සුත්වා ඉමස්මිං ලොකෙ මං නාමෙන ආලපිතුං සමත්ථො නාම නත්ථි කො නු ඛො මං නාමෙන ආලපතීති මානත්ථද්ධතාය කො එසොති? ආහ, අහං බ්‍රාහ්මණාති, කිං වදෙසීති?, අජ්ජ ඉමං එකරත්තිං ඉධ වසනට්ඨානං නත්ථීති, එකස්ස එකාව පණ්ණසාලාති, අග්ගිදත්ත මනුස්සා නාම මනුස්සානං ගාවො ගුන්නං පබ්බජිතා පබ්බජිතානං සන්තිකං ආගච්ඡන්ති මා එවං කරි දෙහි මෙ වසනට්ඨානන්ති, කිං පන ත්වං පබ්බජිතොති? ආම පබ්බජිතොම්හීති, සචෙසි පබ්බජිතො කහං තෙ ඛාරිභණ්ඩං? කො පබ්බජිතපරික්ඛාරොති?, අත්ථි මෙ පරික්ඛාරො විසුං පන තං ගහෙත්වා විචරිතුං දුක්ඛන්ති අබ්භන්තරෙනෙව තං ගහෙත්වා විචරාමි බ්‍රාහ්මණාති, සො තං න ගහෙත්වා විචරිස්සසීති ථෙරස්ස කුජ්ඣි, අථ නං සො ආහ-අපෙහි[1] අග්ගිදත්ත මා කුජ්ඣි වසනට්ඨානං මෙ ආචික්ඛාති, නත්ථි එත්ථ වසනට්ඨානන්ති, එතස්මිං පන වාලුකාරාසිම්හි කො වසතීති? එකො නාගරාජාති, එතමෙව දෙහීති, න සක්කා දාතුං භාරියං එතස්ස කම්මන්ති, හොතු දෙහි මෙති, තෙන හි ත්වමෙව ජානාහීති, ථෙරො වාලුකාරාසිඅභිමුඛො පායාසි, නාගරාජා තං ආගච්ඡන්තං දිස්වා අයං සමණො ඉතො ආගච්ඡති න ජානාති මඤ්ඤෙ මම අත්ථිභාවං ධූමායිත්වා[2] නං මාරෙස්සාමීති ධූමායි,[3] ථෙරො-අයං නාගරාජා අහමෙව ධූමායිතුං සක්කොමි අඤ්ඤෙ න සක්කොන්තීති මඤ්ඤෙ සල්ලක්ඛෙතීති සයම්පි ධූමායි,[3] ද්වින්නම්පි සරීරතො උග්ගතධූමා යාව බ්‍රහ්මලොකා උට්ඨහිංසු, උභොපි ධූමා ථෙරං අබාධෙත්වා නාගරාජානමෙව බාධෙන්ති, නාගරාජා ධූමවෙගං සහිතුං අසක්කොන්තො පජ්ජලි, ථෙරොපි තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා තෙන සද්ධිං යෙව පජ්ජලි, තාපි අග්ගිජාලා යාව බ්‍රහ්මලොකා උට්ඨහිංසු, අථස්ස සකලසරීරං උක්කාහි පදීපිතං විය අහොසි, ඉසිගණො ඔලොකෙත්වා චින්තෙසි-නාගරාජා සමණං ඣාපෙති භද්දකො වත සමණො අම්හාකං වචනං අසුත්වා නට්ඨොති, ථෙරො නාගරාජානං දමෙත්වා නිබ්බිසෙවනං කත්වා වාලුකාරාසිම්හි නිසීදි, නාගරාජා වාලුකාරාසිං භොගෙහි පරික්ඛිපිත්වා කූටාගාර කුච්ඡිප්පමාණං ඵණං මාපෙත්වා ථෙරස්ස උපරි ධාරෙසි,. ඉසිගණා පාතොව සමණස්ස මතභාවං වා අමතභාවං වා ජානිස්සාමාති ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තං වාලුකාරාසිමත්ථකෙ නිසින්නං දිස්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ අභිත්ථවන්තා ආහංසු-සමණ කච්චිසි නාගරාජෙන බාධිතොති? කිං න පස්සථ එතං මම උපරි ඵණං ධාරෙත්වා ඨිතන්ති? අච්ඡරියං වත භො සමණස්ස එවරූපො නාම නෙන නාගරාජා දමිතොති ථෙරං පරි

1. ම. අපෙහ. 2. සී. ධූපායිත්වා. 3. සී. ධූපායි.

වාරෙත්වා අට්ඨංසු, තස්මිං ඛණෙ සත්ථා ආගතො, සත්ථාරං දිස්වා ථෙරො උට්ඨාය වන්දි, අථ නං ඉසයො ආහංසු–අයම්පි තයා මහන්තතරොති, එස භගවා සත්ථා අහං ඉමස්ස සාවකොති, සත්ථා වාලුකාරාසිමත්ථකෙ නිසීදි, ඉසිගණො–අයං තාව සාවකස්ස ආනුභාවො ඉමස්ස පන ආනුභාවො කීදිසොති අඤ්ජලිං පග්ගය්හ සත්ථාරං අභිත්ථවි, සත්ථා අග්ගිදත්තං ආමන්තෙත්වා ආහ–අග්ගිදත්ත ත්වං තව සාවකානං ඔවාදං දදමානො කින්ති වත්වා ඔවාදං දෙසීති, එතං පබ්බතං සරණං ගච්ඡථ වනං ආරාමං රුක්ඛං සරණං ගච්ඡථ එතානි සරණං ගතො සබ්බදුක්ඛා මුච්චතීති එවං තෙසං ඔවාදං දම්මීති, සත්ථා නඛො අග්ගිදත්ත එතානි සරණං ගතො සබ්බදුක්ඛා පමුච්චති බුද්ධං ධම්මං සඞ්ඝං පන සරණං ගන්ත්වා සකලවට්ටදුක්ඛා පමුච්චතීති ඉමා ගාථා අභාසි:–

"බහුං වෙ සරණං යන්ති පබ්බතානි වනානි ච,
ආරාමරුක්ඛචෙත්‍යානි මනුස්සා භයතජ්ජිතා.

නෙතං ඛො සරණං ඛෙමං නෙතං සරණමුත්තමං,
නෙතං සරණමාගම්ම සබ්බදුක්ඛා පමුච්චති.

යො ච බුද්ධං ච ධම්මං ච සඞ්ඝං ච සරණං ගතො,
චත්තාරි අරියසච්චානි සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති.

දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං,
අරියචට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං දුක්ඛූපසමගාමිනං.

එතං ඛො සරණං ඛෙමං එතං සරණමුත්තමං,
එතං සරණමාගම්ම සබ්බදුක්ඛා පමුච්චතී"ති.

තත්ථ **බහුන්ති** බහු. **පබ්බතානීති** තත්ථ තත්ථ ඉසිගිලිවෙපුල්ලවෙභාරාදිකෙ පබ්බතෙ ච, මහාවනගොසිඞ්ගසාලවනාදීනි **වනානි** ච, වෙළුවනජීවකම්බවනාදයො **ආරාමෙ** ච, උදෙනචෙතියගොතමචෙතියාදීනි **රුක්ඛචෙත්‍යානි** ච, තෙ තෙ **මනුස්සා** තෙන තෙන භයෙන **තජ්ජිතා** භයතො මුච්චිතුකාමා පුත්තලාභාදීනි වා පත්ථයමානා **සරණං යන්තීති** අත්ථො. **නෙතං සරණන්ති** එතං පන සබ්බම්පි සරණං නෙව ඛෙමං න උත්තමං න ච එතං පටිච්ච ජාතිආදීසු ධම්මෙසු සත්තෙසු එකොපි ජාතිආදිතො **සබ්බදුක්ඛා පමුච්චතීති** අත්ථො. **යො චාති** ඉදං අඛෙමං අනුත්තමං ච සරණං දස්සෙත්වා ඛෙමං උත්තමං සරණං දස්සනත්ථං ආරද්ධං, තස්සත්ථො–**යො ච** ගහට්ඨො වා පබ්බජිතො වා "ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො"ති ආදිකං බුද්ධධම්මසඞ්ඝානුස්සතිකම්මට්ඨානං නිස්සාය සෙට්ඨවසෙන **බුද්ධං ච ධම්මං ච සඞ්ඝං ච සරණං ගතො**, තස්සාපි තං සරණාගමනං අඤ්ඤතිත්ථියවන්දනාදීහි කුප්පති චලති, තස්ස පන අචලභාවං දස්සෙතුං මග්ගෙන ආගතසරණමෙව පකාසෙන්තො–**චත්තාරි අරියසච්චානි සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතීති** ආහ, යො හි එතෙසං දස්සනවසෙන එතානි සරණං ගතො තස්ස **එතං** සරණං ඛෙමං ච උත්තමං ච සො ච පුග්ගලො එතං සරණං පටිච්ච සකලස්මාපි වට්ටදුක්ඛා පමුච්චති තස්මා **එතං ඛො සරණං ඛෙමන්ති** ආදි වුත්තං.

දෙසනාවසානෙ සබ්බෙපි තෙ ඉසයො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා පබ්බජ්ජං යාචිංසු, සත්ථා චීවරගබ්භතො හත්ථං පසාරෙත්වා එථ භික්ඛවො චරථ බ්‍රහ්මචරියන්ති ආහ, තෙ තං ඛණඤ්ඤෙව අට්ඨපරික්ඛාරධරා වස්සසතිකථෙරා විය අහෙසුං, සො ච සබ්බෙසං අඞ්ගමගධකුරුරට්ඨවාසීනං සක්කාරං ආදාය ආගමන දිවසො අහොසි, තෙ සක්කාරමාදාය ආගතා සබ්බෙපි තෙ ඉසයො පබ්බජිතෙ දිස්වා-කින්නු ඛො අම්හාකං අග්ගිදත්තබ්‍රාහ්මණො මහා උදාහු සමණො ගොතමොති චින්තෙත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස ආග තත්තා අග්ගිදත්තොව මහාති මඤ්ඤිංසු, සත්ථා තෙසං අජ්ඣාසයං ඔලොකෙත්වා-අග්ගිදත්ත පරිසාය කඞ්ඛං ඡින්දාති ආහ, සො අහම්පි එත්ත කමෙව පච්චාසිංසාමීති ඉද්ධිබලෙන සත්තක්ඛත්තුං වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා පුනප්පුනං ඔරුය්හ සත්ථාරං වන්දිත්වා-සත්ථා මෙ භන්තෙ භගවා සාවකොහමස්මීති වත්වා සාවකත්තං පන පකාසෙසීති.

අග්ගිදත්ත බ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

---

14. 7.

"දුල්ලභො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ආනන්දත්ථෙරස්ස පඤ්හං ආරබ්භ කථෙසි:-

ථෙරො එකදිවසං දිවාට්ඨානෙ නිසින්නො චින්තෙසි-හත්ථාජානීයො ඡද්දන්තකුලෙ වා උපොසථකුලෙ වා උප්පජ්ජති අස්සාජානීයො සින්ධව කුලෙ වා වලාහකස්සරාජකුලෙ වා ජයෙය්‍යො දක්ඛිණපථෙති ආදීනි වදන්තෙන සත්ථාරා හත්ථිආජානීයාදීනං උප්පත්තිට්ඨානානි කථි තානි පුරිසාජානීයො නු ඛො කහං උප්පජ්ජතීති?, සො සත්ථාරං උප සඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එතමත්ථං පුච්ඡි, සත්ථා ආනන්ද පුරිසාජානීයො න සබ්බත්ථ උප්පජ්ජති උජුකතො පන තියොජනසතායාමෙ ආවට්ට තො නවයොජනසතප්පමාණෙ මජ්ඣිමදෙසට්ඨානෙ උප්පජ්ජති, උප්පජ්ජන්තො ච පන යස්මිං වා තස්මිං වා කුලෙ න උප්පජ්ජති ඛත්තියමහාසාල බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලානං වා පන අඤ්ඤතරස්මිං යෙව උප්පජ්ජතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"දුල්ලභො පුරිසාජඤ්ඤො න සො සබ්බත්ථ ජායති,
යත්ථ සො ජායති ධීරො තං කුලං සුඛමෙධතී"ති.

තත්ථ **දුල්ලභො**ති පුරිසාජඤ්ඤො හි දුල්ලභො න හත්ථාජානීයා දයො විය සුලභො. **න සො සබ්බත්ථ** පච්චන්තදෙසෙ වා නීචකුලෙ වා ජායති, මජ්ඣිමදෙසෙ පන මහාජනස්ස අභිවාදනාදිසක්කාරකර ණට්ඨානෙ ඛත්තියබ්‍රාහ්මණානං කුලානං අඤ්ඤතරස්මිං කුලෙ ජායති, එවං ජායමානො ච **යත්ථ සො ජායති ධීරො** උත්තමපඤ්ඤො සම්මා සම්බුද්ධො. **තං කුලං සුඛමෙධතී**ති සුඛප්පත්තමෙව හොතීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ආනන්දත්ථෙරස්ස පුච්ඡිත පඤ්හ වත්ථු සත්තමං.

14. 8.

"සුඛො බුද්ධානං"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සම්බහුලානං භික්ඛූනං කථං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි පඤ්චසතා භික්ඛූ උපට්ඨානසාලායං නිසින්නා-ආවුසො කින්නුඛො ඉමස්මිං ලොකෙ සුඛන්ති කථං සමුට්ඨාපෙසුං. තත්ථ කෙචි රජ්ජසුඛසදිසං නාම නත්ථීති ආහංසු, කෙචි කාමසුඛසදිසං නාම නත්ථීති ආහංසු, සත්ථා තෙසං නිසින්නට්ඨානං ආගන්ත්වා-කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ-භික්ඛවෙ කිං කථෙථ ඉදං සබ්බම්පි සුඛං වට්ටදුක්ඛපරියාපන්නමෙව, ඉමස්මිං පන ලොකෙ බුද්ධුප්පාදො ධම්මස්සවණං සඞ්ඝසාමග්ගී සම්මොදමානභාවොති ඉදමෙව සුඛන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"සුඛො බුද්ධානං උප්පාදො සුඛා සද්ධම්මදෙසනා,
සුඛා සඞ්ඝස්ස සාමග්ගී සමග්ගානං තපො සුඛො"ති.

තත්ථ යස්මා බුද්ධා උප්පජ්ජමානා මහාජනං රාගකන්තාරාදීහි තාරෙන්ති තස්මා **බුද්ධානං උප්පාදො සුඛො**. යස්මා ධම්මදෙසනං ආගම්ම ජාත්‍යාදිධම්මා සත්තා ජාත්‍යාදීහි මුච්චන්ති තස්මා **සද්ධම්මදෙසනා සුඛා**. **සාමග්ගී**ති සමචිත්තතා, සා එකචිත්තතාපි සුඛා. එවං සමග්ගානං පන එකචිත්තානං යස්මා බුද්ධවචනං වා උග්ගණ්හිතුං ධුතඞ්ගානි වා පරිහරිතුං සමණධම්මං වා කාතුං සක්කා තස්මා **සමග්ගානං තපො සුඛො**ති වුත්තං, තෙනෙවාහ-"යාව කීවඤ්ච මෙ භික්ඛවෙ භික්ඛූ සමග්ගා සන්නිපතිස්සන්ති සමග්ගා වුට්ඨහිස්සන්ති සමග්ගා සඞ්ඝකරණීයානි කරිස්සන්ති වුද්ධියෙව භික්ඛවෙ භික්ඛූනං පාටිකඞ්ඛා නො පරිහානී"ති. දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු, මහාජනස්සාපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

සම්බහුලානං භික්ඛූනං වත්ථු අට්ඨමං.

---

14. 9.

"පූජාරහෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා චාරිකං චරමානො කස්සපදසබලස්ස සුවණ්ණචෙතියං ආරබ්භ කථෙසි.

තථාගතො සාවත්ථිතො නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන බාරාණසිං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ තොදෙය්‍යගාමස්ස සමීපෙ මහාභික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො අඤ්ඤතරං දෙවට්ඨානං සම්පාපුණි, තත්‍ර නිසින්නො සුගතො ධම්මභණ්ඩාගාරිකං පෙසෙත්වා අවිදූරෙ කසිකම්මං කරොන්තං බ්‍රාහ්මණං පක්කොසාපෙසි, සො බ්‍රාහ්මණො ආගන්ත්වා තථාගතං අනභිවන්දිත්වා තමෙව දෙවට්ඨානං වන්දිත්වා අට්ඨාසි, සුගතොපි ඉමං පදෙසං කින්ති මඤ්ඤසි බ්‍රාහ්මණාති ආහ, අම්හාකං පවෙණියා ආගතචෙතියට්ඨානන්ති, වන්දාමි භො ගොතමාති, ඉමං ඨානං

වන්දන්තෙන තයා සාධු කතං බ්‍රාහ්මණාති සුගතො තං සම්පහංසෙසි, තං සුත්වා භික්ඛූ කෙන නු ඛො කාරණෙන භගවා එවං සම්පහංසෙසීති සංසයං සඤ්ජනෙසුං, තතො තථාගතො තෙසං සංසයමපනෙතුං මජ්ඣිමනිකායෙ ඝටීකාරසුත්තන්තං වත්වා ඉද්ධානුභාවෙන කස්සප දස බලස්ස යොජනුබ්බෙධං කනකචෙතියං අපරම්පි කනකචෙතියං ආකාසෙ නිම්මිණිත්වා මහාජනං දස්සෙත්වා බ්‍රාහ්මණ එවංවිධානං පූජාරහානං පූජා යුත්තතරා වාති වත්වා මහාපරිනිබ්බාණසුත්තෙ දස්සිත නයෙනෙව බුද්ධාදිකෙ චත්තාරො ථූපාරහෙ පකාසෙත්වා–සරීරචෙතියං උද්දිස්සචෙතියං පරිභොගචෙතියන්ති තීණි චෙතියානි විසෙසතො පරිදීපෙත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

"පූජාරහෙ පූජයතො බුද්ධෙ යදි ච සාවකෙ,
පපඤ්චසමතික්කන්තෙ තිණ්ණසොකපරිද්දවෙ.

තෙ තාදිසෙ පූජයතො නිබ්බුතෙ අකුතොභයෙ,
න සක්කා පුඤ්ඤං සඞ්ඛාතුං ඉමෙත්තමපි කෙනචී"ති.

තත්ථ පූජිතුං අරහා පූජාරහා පූජිතුං යුත්තාති අත්ථො. **පූජාරහෙ පූජයතොති** අභිවාදනාදීහි චතූහි ච පච්චයෙහි පූජෙන්තස්ස. පූජාරහෙ දස්සෙති බුද්ධෙති ආදිනා, බුද්ධෙති සම්මාසම්බුද්ධෙ. **යදීති** යදිවා, අථ වාති අත්ථො. තත්ථ පච්චෙකබුද්ධෙහි කථිතං හොති. **සාවකෙච–පපඤ්චසමතික්කන්තෙති** සමතික්කන්තතණ්හාදිට්ඨිමානපපඤ්චෙ. **තිණ්ණසොකපරිද්දවෙති** අතික්කන්තසොකපරිද්දවෙ. ඉමෙ ද්වෙ අතික්කන්තෙති අත්ථො. එතෙහි පූජාරහත්තං දස්සිතං. **තෙති** බුද්ධාදයො. **තාදිසෙති** වුත්තගහණවසෙන. **නිබ්බුතෙති** රාගාදිනිබ්බුතියා. නත්ථි කුතොචි භවතො වා ආරම්මණතො වා එතෙසං භයන්ති=අකුතොභයා, තෙ **අකුතොභයෙ**. **න සක්කා පුඤ්ඤං සඞ්ඛාතුන්ති** පුඤ්ඤං ගණෙතුං න සක්කා, කථන්ති චෙ? **ඉමෙත්තමපි කෙනචීති** ඉමං එත්තකං ඉමං එත්තකන්ති **කෙනචීති** අපි සද්දො ඉධ සම්බන්ධිතබ්බො, කෙනචි පුග්ගලෙන මානෙන වා, තත්ථ පුග්ගලෙනාති බ්‍රහ්මාදිනා, මානෙනාති තිවිධෙන මානෙන තීරණෙන ධාරණෙන පූරණෙන වා, තීරණං නාම ඉදං එත්තකන්ති නයතො තීරණං, ධාරණන්ති තුලාය ධාරණං, පූරණං නාම අඩ්ඪපසතපත්ථනාලිකාදිවසෙන පූරණං, කෙනචි පුග්ගලෙන ඉමෙහි තීහි මානෙහි බුද්ධාදිකෙ පූජයතො පුඤ්ඤං විපාකවසෙන ගණෙතුං න සක්කා පරියන්තරහිතතොති. ද්වීසු ඨානෙසු පූජයතො කිං දුතං පඨමං ධරමානෙ බුද්ධාදී පූජයතො න සක්කා පුඤ්ඤං සඞ්ඛාතුං පුන තෙ තාදිසෙ කිලෙසපරිනිබ්බාණ නිමිත්තෙන ඛන්ධපරිනිබ්බාණෙන නිබ්බුතෙපි පූජයතො න සක්කා සඞ්ඛාතුන්ති භෙදො යුජ්ජන්ති. තෙන හි විමානවත්ථුම්හි:–

"තිට්ඨන්තෙ නිබ්බුතෙ චාපි සමං චිත්තං සමං ඵලං,
චෙතොපසාදහෙතුම්හි සත්තා ගච්ඡන්ති සුග්ගති"න්ති.

දෙසනාවසානෙ සො බ්‍රාහ්මණො සොතාපන්නො අහොසීති, යොජනිකං කනකචෙතියං සත්තාහමාකාසෙව අට්ඨාසි, මහන්තෙන සමාගමො චාහොසි, සත්තාහං චෙතියං නානප්පකාරෙන පූජෙසුං තතො භින්නලද්ධිකානං ලද්ධිභෙදො ජාතො, බුද්ධානුභාවෙන තං චෙතියං සකට්ඨානමෙව ගතං, තත්ථෙව තඞ්ඛණෙ මහන්තං පාසාණචෙතියං අහොසි, තස්මිං සමාගමෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසීති.

කස්සපදසබලස්ස සුවණ්ණචෙතිය වත්ථු නවමං.

බුද්ධවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චුද්දසමො වග්ගො.

15, 1.

"සුසුඛං වතා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සක්කෙසු විහරන්තො කලහවූපසමනත්ථං ඤාතකෙ ආරබ්භ කථෙසි:-

සාකියකොලියා කිර කපිලවත්ථුනගරස්ස ච කොලියනගරස්ස ච අන්තරෙ රොහිණිං නාම නදිං එකෙනෙව ආවරණෙන බන්ධාපෙත්වා සස්සානි කාරෙන්ති, අථ ජෙට්ඨමූලමාසෙ සස්සෙසු මිලායන්තෙසු උභයනගරවාසිකානම්පි කම්මකරා සන්නිපතිංසු, තත්ථ කොලියනගරවාසිනො ආහංසු-ඉදං උදකං උභතො හරියමානං නෙව තුම්හාකං නෙව අම්හාකං පහොස්සති, අම්හාකං පන සස්සං එකඋදකෙනෙව නිප්පජ්ජිස්සති ඉදං උදකං අම්හාකං දෙථාති, ඉතරෙපි ආහංසු-තුම්හෙසු කොට්ඨෙ පූරෙත්වා ඨිතෙසු මයං රත්තසුවණ්ණං නීලමණිං කාළකහාපණෙ ච ගහෙත්වා පච්ඡිපසිබ්බකාදිහත්ථා න සක්ඛිස්සාම තුම්හාකං ඝරද්වාරෙ විචරිතුං අම්හාකම්පි සස්සං එකඋදකෙනෙව නිප්පජ්ජිස්සති ඉදං උදකං අම්හාකං දෙථාති, න මයං දස්සාමාති, මයම්පි න දස්සාමාති, එවං කථං වඩ්ඪෙත්වා එකො උට්ඨාය එකස්ස පහාරං අදාසි, සොපි අඤ්ඤස්සාති එවං අඤ්ඤමඤ්ඤං පහරිත්වා රාජකුලානං ජාතිං ඝට්ටෙත්වා කලහං වඩ්ඪයිංසු, කොලියකම්මකරා වදන්ති-තුම්හෙ කපිලවත්ථුවාසිකෙ ගහෙත්වා ගජ්ජථ යෙ සොනසිගාලාදයො විය අත්තනො භගිනීහි සද්ධිං සංවසිංසු, එතෙසං හත්ථිනො ච අස්සා ච ඵලකාවුධානි ච අම්හාකං කිං කරිස්සන්තීති, සාකියකම්මකරා වදන්ති-තුම්හෙදානි කුට්ඨිනො දාරකෙ ගහෙත්වා ගජ්ජථ යෙ අනාථා නිග්ගතිකා තිරච්ඡානා විය කොලරුක්ඛෙ[1] වසිංසු එතෙසං හත්ථිනො ච අස්සා ච ඵලකාවුධානි ච අම්හාකං කිං කරිස්සන්තීති, තෙ ගන්ත්වා

---

1. ම. කොලියරුක්ඛෙ

තස්මිං කම්මෙ නියුත්තඅමච්චානං කථෙසුං අමච්චා රාජකුලානං කථෙසුං, තතො සාකියා භගිනීහි සද්ධිං සංවාසං වසිතකානං ථාමඤ්ච බලඤ්ච දස්සෙස්සාමාති යුද්ධසජ්ජා නික්ඛමිංසු, කොලියාපි කොලරුක්ඛවාසීනං ථාමඤ්ච බලඤ්ච දස්සෙස්සාමාති යුද්ධසජ්ජා නික්ඛමිංසු, සත්ථාපි පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො ඤාතකෙ දිස්වා මයි අගච්ඡන්තෙ ඉමෙ නස්සිස්සන්ති මයා ගන්තුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා එකකොව ආකාසෙනෙව ගන්ත්වා රොහිණීනදියා මජ්ඣෙ ආකාසෙ පල්ලඞ්කෙන නිසීදි, ඤාතකා සත්ථාරං දිස්වා ආවුධානි ඡඩ්ඩෙත්වා වන්දිංසු, අථ තෙ සත්ථා ආහ–කිං කලහො නාමෙස මහාරාජාති? න ජානාම භන්තෙති, කො දානි ජානිස්සතීති? සෙනාපති ජානිස්සතීති, සෙනාපති උපරාජා ජානිස්සතීති ඉමිනා උපායෙන යාව දාසකම්මකරෙ පුච්ඡිත්වා භන්තෙ උදකකලහොති ආහංසු, උදකං කිං අග්ඝති මහාරාජාති? අප්පං භන්තෙති, ඛත්තියා කිං අග්ඝන්ති මහාරාජාති? ඛත්තියා නාම අනග්ඝා භන්තෙති, න යුත්තං පන තුම්හාකං අප්පමත්තකං උදකං නිස්සාය අනග්ඝෙ ඛත්තියෙ නාසෙතුන්ති, තෙ තුණ්හී අහෙසුං, අථ තෙ සත්ථා ආමන්තෙත්වා කස්මා මහාරාජානො එවරූපං කරොථ? මයි අසන්තෙ අජ්ජ ලොහිතනදී පවත්තිස්සථ අයුත්තං වො කතං තුම්හෙ පඤ්චහි වෙරෙහි සවෙරා විහරථ, අහං අවෙරො විහරාමි, තුම්හෙ කිලෙසාතුරා හුත්වා විහරථ, අහං අනාතුරො, තුම්හෙ කාමගුණෙ පරියෙසනුස්සුක්කා හුත්වා විහරථ, අහං අනුස්සුක්කො විහරාමීති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

"සුසුඛං වත ජීවාම වෙරිනෙසු අවෙරිනො,
වෙරිනෙසු මනුස්සෙසු විහාරාම අවෙරිනො.

සුසුඛං වත ජීවාම ආතුරෙසු අනාතුරා,
ආතුරෙසු මනුස්සෙසු විහරාම අනාතුරා.

සුසුඛං වත ජීවාම උස්සුක්කෙසු අනුස්සුකා,
උස්සුක්කෙසු මනුස්සෙසු විහරාම අනුස්සුකා"ති.

තත්ථ **සුසුඛන්ති** සුට්ඨු සුඛං, ඉදං වුත්තං හොති–යෙ ගිහිනො සන්ධිච්ඡෙදාදිවසෙන පබ්බජිතා වා පන වෙජ්ජකම්මාදිවසෙන ජීවිතවුත්තිං උප්පාදෙත්වා සුඛෙන ජීවාමාති වදන්ති, තෙහි මයමෙව සුසුඛං වත ජීවාම යෙ මයං පඤ්චහි වෙරෙහි වෙරිනෙසු මනුස්සෙසු අවෙරිනො කිලෙසාතුරෙසු මනුස්සෙසු නික්කිලෙසතාය අනාතුරා පඤ්චකාමගුණපරියෙසනෙ උස්සුක්කෙසු තාය පරියෙසනාය අභාවෙන අනුස්සුක්කාති. සෙසං උත්තානත්ථමෙව. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ඤාතකානං කලහවූපසමන වත්ථු පඨමං.

15. 2.

"සුසුඛං වතා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා පඤ්චසාලාය බ්‍රාහ්මණගාමෙ විහරන්තො මාරං ආරබ්භ කථෙසි:-

එකදිවසං හි සත්ථා පඤ්චසතානං කුමාරිකානං සොතාපත්තිමග්ගස්ස උපනිස්සයං දිස්වා තං ගාමං උපනිස්සාය විහරති, තාපි කුමාරිකායො නක්ඛත්තදිවසෙ නදිං ගන්ත්වා න්හාත්වා අලඞ්කතපටියත්තා ගාමාභිමුඛියො පායිංසු, සත්ථාපි තං ගාමං පවිසිත්වා පිණ්ඩාය චරති, අථ මාරො සකලගාමවාසීනං සරීරෙ අධිමුච්චිත්වා යථා සත්ථා කටච්ඡුමත්තං භත්තම්පි න ලභති එවං කත්වා යථාධොතෙන පත්තෙන නික්ඛමන්තං සත්ථාරං ගාමද්වාරෙ ඨත්වා ආහ-අපි සමණ පිණ්ඩමලත්ථාති?, කිං පන ත්වං පාපිම තථා අකාසි? යථාහං පිණ්ඩං න ලභෙය්‍යන්ති[1], තෙන හි භන්තෙ පුන පවිසථාති, එවං කිරස්ස අහොසි-සචෙ පුන පවිසිස්සති[2] සබ්බෙසං සරීරෙසු අධිමුච්චිත්වා ඉමස්ස පුරතො පාණිං පහරිත්වා හස්සකෙළිං කරිස්සාමීති, තස්මිං ඛණෙ තා කුමාරිකායො ගාමද්වාරං පත්වා සත්ථාරං දිස්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු, මාරොපි සත්ථාරං ආහ-අපි භන්තෙ පිණ්ඩං අලභමානො ජිඝච්ඡාදුක්ඛෙන පීළිතත්ථාති? සත්ථා-අජ්ජ මයං පාපිම කිඤ්චි අලභිත්වාපි ආභස්සරලොකෙ බ්‍රහ්මානො විය පීතිසුඛෙනෙව වීතිනාමෙස්සාමාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"සුසුඛං වත ජීවාම යෙසං නො නත්ථි කිඤ්චනං,
පීතිභක්ඛා භවිස්සාම දෙවා ආභස්සරා යථා"ති.

තත්ථ **යෙසං නො**ති යෙසං අම්හාකං පලිබුජ්ඣනට්ඨෙන රාගාදීසු කිඤ්චනෙසු එකම්පි කිඤ්චනං නත්ථි. **පීතිභක්ඛා**ති යථා ආභස්සරා දෙවා පීතිභක්ඛා හුත්වා පීතිසුඛෙනෙව වීතිනාමෙන්ති එවං මයම්පි භවිස්සාමාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතාපි කුමාරිකායො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසූති.

මාරස්ස වත්ථු දුතියං.

---

15. 3.

"ජයං වෙර"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කොසලරඤ්ඤො පරාජයං ආරබ්භ කථෙසි:-

සො කිර කාසිගාමකං නිස්සාය භාගිනෙය්‍යෙන අජාතසත්තුනා සද්ධිං යුජ්ඣන්තො තෙන තයො වාරෙ පරාජිතො තතියවාරෙ චින්තෙසි-අහං ඛීරමුඛම්පි දාරකං පරාජෙතුං නාසක්ඛිං කිං මෙ ජීවිතෙනාති, සො ආහාරූපච්ඡෙදං කත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජි, අථස්ස සා පවත්ති

---

1. ම. න ලභෙය්‍යන්ති. 2. ම. පන පවිසති.

සකලවිහාරං නගරං ච පත්ථරි, භික්ඛූ තථාගතස්ස ආරොචෙසුං–භන්තෙ රාජා කිර කාසිගාමකං තිස්සාය තයො වාරෙ පරාජිතො, සො ඉදානි පරාජිත්වා ආගතො–ඛීරමුඛම්පි දහරකං පරාජෙතුං නාසක්ඛිං කිං මෙ ජීවිතෙනාති ආහාරුපච්ඡෙදං කත්වා මඤ්චකෙ නිපන්නොති, සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා භික්ඛවෙ ජිනන්තොපි වෙරං පසවති පරාජිතො පන දුක්ඛං සෙතියෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"ජයං වෙරං පසවති දුක්ඛං සෙති පරාජිතො,
උපසන්තො සුඛං සෙති හිත්වා ජයපරාජය"න්ති.

තත්ථ **ජය**න්ති පරං ජිනන්තො[1] වෙරං පටිලභති. **පරාජිතොති** පරෙන පරාජිතො කදා නුඛො පච්චාමිත්තස්ස පිට්ඨිං දට්ඨුං සක්ඛිස්සාමීති **දුක්ඛං සෙති** සබ්බිරියාපථෙසු දුක්ඛමෙව විහරතීති අත්ථො. **උපසන්තොති** අබ්භන්තරෙ උපසන්තරාගාදිකිලෙසො ඛීණාසවො ජයං ච පරාජයං ච හිත්වා සුඛං සෙති සබ්බිරියාපථෙසු සුඛමෙව විහරතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

කොසලරඤ්ඤො පරාජය වත්ථු තතියං.

---

15. 4.

"නත්ථි රාගසමො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං කුලදාරිකං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්සා කිර මාතාපිතරො ආවාහං කත්වා මඞ්ගලදිවසෙ සත්ථාරං නිමන්තයිංසු, සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො තත්ථ ගන්ත්වා නිසීදි, සාපි ඛො වධූ සාධුකං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස උදකපරිස්සාවනාදීනි කරොන්ති අපරාපරං සඤ්චරති, සාමිකො පිස්සා තං තං ඔලොකෙන්තො අට්ඨාසි, තස්ස රාගවසෙන ඔලොකෙන්තස්ස අන්තො කිලෙසො සමුදාචරි, සො අඤ්ඤාණාභිභූතො නෙව බුද්ධං උපට්ඨහි න අසීතිමහාථෙරෙ, හත්ථං පසාරෙත්වා තං වධුං ගණ්හිස්සාමීති පන චිත්තං අකාසි, සත්ථා තස්සජ්ඣාසයං ඔලොකෙත්වා යථා තං ඉත්ථිං න පස්සති එවමකාසි, සො තං අදිස්වා සත්ථාරං ඔලොකෙන්තො අට්ඨාසි, සත්ථා තස්ස ඔලොකෙත්වා ඨිතකාලෙ–කුමාරක නත්ථි රාගග්ගිනා සදිසො අග්ගි නාම දොසකලිනා සදිසො කලි නාම ඛන්ධපරිහරණදුක්ඛෙන වා සදිසං දුක්ඛං නාම අත්ථි, නිබ්බාණසුඛසදිසං සුඛං නත්ථි යෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"නත්ථි රාගසමො අග්ගි නත්ථි දොසසමො කලි,
නත්ථි ඛන්ධසමා[2] දුක්ඛා නත්ථි සන්තිපරං සුඛං"ති.

තත්ථ **නත්ථි රාගසමොති** ධූමං වා ජාලං වා අඞ්ගාරං වා අදස්සෙත්වා අන්තො යෙව ඣාපෙත්වා භස්මමුට්ඨිං[3] කාතුං සමත්ථො රාගෙන සමො අඤ්ඤො අග්ගි නාම නත්ථි. **කලීති** දොසෙන සමො අපරාධොපි

1. සී. පරිජිනන්තො. 2. සී. ඛන්ධාදිසා. 3. ම. භස්මා යෙව මුට්ඨිං.

නත්ථි. **ඛන්ධසමා**ති ඛන්ධෙහි සමා, යථා පරිහරියමානා ඛන්ධා දුක්ඛා එවං අඤ්ඤං දුක්ඛං නාම නත්ථි. **සන්තිපර**න්ති නිබ්බාණතො උත්තරිං අඤ්ඤං සුඛම්පි නත්ථි, අඤ්ඤං හි සුඛං සුඛමෙව නිබ්බාණං පරමං සුඛන්ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ කුමාරිකා ච කුමාරකො ච සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු, තස්මිං ඛණෙ භගවා තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං දස්සනාකාරං අකාසීති.

අඤ්ඤතරිස්සා කුලදරිකාය වත්ථු චතුත්ථං.

---

15. 5.

"ජිඝච්ඡා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ආළවියං විහරන්තො එකං උපාසකං ආරබ්භ කථෙසි:-

එකස්මිං හි දිවසෙ සත්ථා ජෙතවනෙ ගන්ධකුටියං නිසින්නොව පච්චූසකාලෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො ආළවියං එකං දුග්ගත මනුස්සං දිස්වා තස්ස උපනිස්සයසම්පත්තිං ඤත්වා පඤ්චසතභික්ඛු පරිවාරො ආළවිං අගමාසි, ආළවිවාසිනො සත්ථාරං නිමන්තසිංසු, සොපි දුග්ගතමනුස්සො සත්ථා කිර ආගතොති සුත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සොස්සාමීති මනං අකාසි, තං දිවසමෙව චස්ස එකො ගොණො පලායි, සො කිං නු ඛො ගොණං පරියෙසිස්සාමි උදාහු ධම්මං සුණාමීති චින්තෙත්වා ගොණං පරියෙසිත්වා පච්ඡා ධම්මං සොස්සාමීති පාතොව ගෙහා නික්ඛමි, ආළවිවාසිනොපි බුද්ධපමුඛං භික්ඛු සඞ්ඝං නිසීදාපෙත්වා පරිවිසිත්වා අනුමොදනත්ථාය පත්තං ගණ්හිංසු, සත්ථා-යං නිස්සායාහං තිංසයොජනමග්ගං ආගතො සො ගොණං පරියෙසිතුං අරඤ්ඤං පවිට්ඨො තස්මිං ආගතෙයෙව ධම්මං දෙසිස්සාමීති තුණ්හී අහොසි, සොපි පුරිසො දිවා ගොණං දිස්වා ගොගණෙ පක්ඛිපිත්වා සචෙපි අඤ්ඤං නත්ථි සත්ථු වන්දනමත්තම්පි කරිස්සාමීති ජිඝච්ඡාපීළිතොපි ගෙහං ගමනාය මනං අකත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. සත්ථා තස්ස ඨිතකාලෙ වෙය්‍යාවටිකං ආහ-අත්ථි කිඤ්චි භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අතිරිත්තභත්තන්ති?, භන්තෙ සබ්බං අත්ථීති, තෙන හි ඉමං පරිවිසාති, සො සත්ථාරා වුත්තට්ඨානෙයෙව තං නිසීදාපෙත්වා යාගුඛාදනීයභොජනීයෙහි සක්කච්චං පරිවිසි, සො භුත්තභත්තො මුඛං වික්ඛාලෙසි, ඨපෙත්වා කිර ඉමං ඨානං තීසු පිටකෙසු අඤ්ඤත්ථ තථාගතස්ස එවං භත්තවිචාරණං නාම නත්ථි, තස්ස පස්සද්ධදරථස්ස චිත්තං එකග්ගං අහොසි, අථස්ස සත්ථා ආනුපුබ්බිකථං කථෙත්වා සච්චානි පකාසෙසි, සො දෙසනාවසානෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සත්ථාපි අනුමොදනං කත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි, මහාජනො සත්ථාරං අනුගන්ත්වා නිවත්ති, භික්ඛූ සත්ථාරා සද්ධිං ගච්ඡන්තායෙව උජ්ඣායිංසු-පස්සථාවුසො සත්ථු කම්මං අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු එවරූපං නත්ථි අජ්ජ පනෙකං මනුස්සං දිස්වාව යාගුආදීනි විචාරෙත්වා දාපෙසීති, සත්ථා නිවත්තිත්වා ඨිතකොව-කිං භික්ඛවෙ වදෙථාති පුච්ඡිත්වා තමත්ථං

සුත්වා-ආම භික්ඛවෙ අහං තිංසයොජනං කන්තාරං ආගච්ඡන්තො තස්ස උපාසකස්ස උපනිස්සයං දිස්වා ආගතො, සො අතිවිය ජිඝච්ඡිතො පාතොව පට්ඨාය ගොණං පරියෙසන්තො අරඤ්ඤෙ විචරි, ජිඝච්ඡාදුක්ඛෙන ධම්මෙ දෙසියමානෙපි පටිවිජ්ඣිතුං න සක්ඛිස්සතීති චින්තෙත්වා එවමකාසිං, ජිඝච්ඡාරොගසදිසො හි රොගො නාම භික්ඛවෙ නත්ථීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"ජිඝච්ඡා පරමා රොගා සඞ්ඛාරා පරමා දුඛා,
එතං ඤත්වා යථාභූතං නිබ්බානං පරමං සුඛ"න්ති.

තත්ථ **ජිඝච්ඡාපරමා රොගා**ති යස්මා අඤ්ඤෙ රොගා සකිං තිකිච්ඡිතා විනස්සන්ති වා තදඞ්ගවසෙන[1] වා පහීයන්ති, ජිඝච්ඡා පන නිච්චකාලං තිකිච්ඡිතබ්බායෙවාති සෙසරොගානං අයං පරමො නාම. **සඞ්ඛාරා**ති පඤ්චක්ඛන්ධා. **එතං ඤත්වා**ති ජිඝච්ඡා සමො රොගො නත්ථි ඛන්ධපරිහරණ සමං දුක්ඛං නාම නත්ථීති එතමත්ථං යථාභූතං ඤත්වා පණ්ඩිතො නිබ්බානං සච්ඡිකරොති. **නිබ්බානං පරමං සුඛ**න්ති තඤ්හි සබ්බසුඛානං පරමං උත්තමං සුඛන්ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

අඤ්ඤතරස්ස උපාසකස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

---

15. 6.

"ආරොග්‍යපරමා ලාභා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො රාජානං පසෙනදිකොසලං ආරබ්භ කථෙසි:-

එකස්මිං හි සමයෙ රාජා තණ්ඩුලදොණස්ස ඔදනං තදනුච්ඡවිකෙන සූපව්‍යඤ්ජනෙන භුඤ්ජති, සො එකදිවසං භුත්තපාතරාසො භත්තසම්මදං අවිනොදෙත්වාව සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා කිලන්තරූපො ඉතො චිතො ච සම්පරිවත්තති, නිද්දාය අභිභූයමානොපි උජුං නිපජ්ජිතුං අසක්කොන්තො එකමන්තං නිසීදි, අථ නං සත්ථා ආහ-කිං මහාරාජ අවිස්සමිත්වාව ආගතොසීති?. ආම භන්තෙ භුත්තකාලතො පට්ඨාය මෙ මහාදුක්ඛං හොතීති, අථ නං සත්ථා මහාරාජ අතිබහු භොජනං එවං දුක්ඛං හොතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"මිද්ධී යදා හොති මහග්ඝසො ච නිද්දායිතා සම්පරිවත්තසායී,
මහාවරාහොව නිවාපපුට්ඨො පුනප්පුනං ගබ්භමුපෙති මන්දො"ති.

ඉමාය ගාථාය ඔවදිත්වා-මහාරාජ භොජනං නාම මත්තාය භුඤ්ජිතුං වට්ටති මත්තභොජනෙ සුඛං හොතීති උත්තරිං ඔවදන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"මනුජස්ස සදා සතිමතො මත්තං ජානතො ලද්ධභොජනෙ,
තනූ තස්ස භවන්ති වෙදනා සනිකං ජීරති ආයු පාලය"න්ති.

---

1. සී. වයෙන.

රාජා ගාථං උග්ගණ්හිතුං නාසක්ඛි, සමීපෙ ඨිතං පන භාගිනෙය්‍යං සුදස්සනමාණවං ඉමං ගාථං උග්ගණ්හාහීති ආහ, සො තං ගාථං උග්ගණ්හිත්වා කිං කරොමි භන්තෙති සත්ථාරං පුච්ඡි, අථ නං සත්ථා ආහ–රඤ්ඤො භුඤ්ජන්තස්ස ඔසානපිණ්ඩකාලෙ ඉමං ගාථං වදෙය්‍යාසීති, රාජා අත්ථං සල්ලක්ඛෙත්වා තං පිණ්ඩං ඡඩ්ඩෙස්සති තස්මිං පිණ්ඩෙ සිත්ථගණනාය රඤ්ඤො භත්තපචනකාලෙ තත්තකෙ තණ්ඩුලෙ හරෙය්‍යාසීති, සො සාධු භන්තෙති සායම්පි පාතොපි රඤ්ඤො භුඤ්ජන්තස්ස ඔසානපිණ්ඩකාලෙ තං ගාථං උදාහරිත්වා තෙන ඡඩ්ඩිත පිණ්ඩෙ සිත්ථගණනාය තණ්ඩුලෙ හාරෙසි[1], රාජාපිස්ස ගාථං සුත්වා සහස්සං දාපෙසි, සො අපරෙන සමයෙන නාළිකොදනපරමතාය සණ්ඨහිත්වා සුඛප්පත්තො තනුසරීරො අහොසි, අථෙකදිවසං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ආහ–භන්තෙ ඉදානි මෙ සුඛං ජාතං මිගම්පි අස්සම්පි අනුබන්ධිත්වා ගණ්හනසමත්ථො ජාතොම්හි පුබ්බෙ මෙ භාගිනෙය්‍යෙන සද්ධිං යුද්ධමෙව හොති ඉදානි මෙ වජිරකුමාරිං නාම ධීතරං භාගිනෙය්‍යස්ස දත්වා සො ගාමො තස්සායෙව නහානචුණ්ණමූලං කත්වා දින්නො, තෙන සද්ධිං විග්ගහො වූපසන්තො, ඉමිනාපි මෙ කාරණෙන සුඛමෙව ජාතං, කුසරාජකාලිකං[2] මණිරතනම්පි නො ගෙහෙ පුරිම දිවසෙ නට්ඨං තම්පි ඉදානි හත්ථප්පත්තං, ඉමිනාපි මෙ කාරණෙන සුඛමෙව ජාතං, තුම්හාකං සාවකෙහි සද්ධිං විස්සාසං ඉච්ඡන්තෙන ඤාතිධීතාපි නො ගෙහෙ කතා, ඉමිනාපි මෙ කාරණෙන සුඛමෙව ජාතන්ති, සත්ථා–ආරොග්‍යං නාම මහාරාජ පරමා ලාභා යථා ලද්ධෙන සන්තුට්ඨභාව සදිසං හි ධනං විස්සාසසදිසො ච ඤාති නිබ්බාණ සදිසඤ්ච සුඛං නාම නත්ථීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"ආරොග්‍යපරමා ලාභා සන්තුට්ඨීපරමං ධනං,
විස්සාසපරමා ඤාතී නිබ්බාණපරමං සුඛ"න්ති.

තත්ථ **ආරොග්‍යපරමා**ති අරොගභාවපරමා **ලාභා**, රොගිනො හි විජ්ජමානාපි ලාභා අලාභා එව, තස්මා අරොගස්ස සබ්බලාභා ආගතාව හොන්ති, තෙන වුත්තං "ආරොග්‍යපරමා ලාභා"ති. **සන්තුට්ඨිපරමං ධන**න්ති ගිහිනො වා පබ්බජිතස්ස වා යං අත්තනා ලද්ධං අත්තනො සන්තකං තෙනෙව තුස්සනභාවො සන්තුට්ඨී නාම සෙසධනෙහි පරමං ධනං. **විස්සාස පරමා ඤාතී**ති මාතා වා හොතු පිතා වා තෙන සද්ධිං විස්සාසො නත්ථි යෙන අඤ්ඤාතකෙන පන සද්ධිං විස්සාසො අත්ථි සො අසම්බන්ධොපි පරමො උත්තමො ඤාති, තෙන වුත්තං **විස්සාස පරමා ඤාතී**ති. නිබ්බාණසදිසං පන සුඛං නාම නත්ථි තෙනෙවාහ **නිබ්බාණං පරමං සුඛ**න්ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

පසෙනදිකොසලස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

---

1. ම. හාපෙසි. 2. ම. කුලසන්තකං.

15. 7.

"පවිවෙකරස"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙසාලියං විහරන්තො අඤ්ඤතරං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි:-

සත්ථාරා හි භික්ඛවෙ අහං ඉතො චතූහි මාසෙහි පරිනිබ්බායිස්සාමීති වුත්තෙ සත්ථු සන්තිකෙ සත්ත භික්ඛුසතානි සන්තාසං ආපජ්ජිංසු, ඛීණාසවානං ධම්මසංවෙගො උප්පජ්ජි, පුථුජ්ජනා අස්සූනි ධාරෙතුං නාසක්ඛිංසු, භික්ඛූ වග්ගවග්ගා හුත්වා කින්නුඛො කරිස්සාමාති මන්තයන්තා විචරන්ති, අථෙකො තිස්සත්ථෙරො නාම භික්ඛු සත්ථා කිර චතුමාසච්චයෙන පරිනිබ්බායිස්සති අහඤ්චම්හි අවීතරාගො සත්ථරි ධරමානෙයෙව මයා අරහත්තං ගණ්හිතුං වට්ටතීති චතූසු ඉරියාපථෙසු එකකොව විහාසි, භික්ඛූනං සන්තිකෙ ගමනං වා කෙනචි සද්ධිං කථාසල්ලාපො වා නත්ථි, අථ නං භික්ඛූ ආහංසු-ආවුසො තිස්ස කස්මා එවං කරොසීති?, සො තෙසං කථං න සුණාති තෙ තං පවත්තිං සත්ථු ආරොචෙත්වා-භන්තෙ තුම්හෙසු තිස්සත්ථෙරස්ස සිනෙහො නත්ථීති ආහංසු, සත්ථා-තං පක්කොසාපෙත්වා කස්මා තිස්ස එවමකාසීති පුච්ඡිත්වා තෙන අත්තනො අධිප්පායෙ ආරොචිතෙ සාධු තිස්සාති සාධුකාරං දත්වා භික්ඛවෙ මයි සසිනෙහො තිස්සසදිසොව හොතු යෙ ගන්ධමාලාදි පූජං කරොන්තාපි හි නෙව මං පූජෙන්ති ධම්මානුධම්මං පටිපජ්ජමානායෙව පන මං පූජෙන්තීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"පවිවෙකරසං පීත්වා රසං උපසමස්ස ච,
නිද්දරො හොති නිප්පාපො ධම්මපීති රසං පිබ"න්ති.

තත්ථ **පවිවෙකරස**න්ති පවිවෙකතො උප්පන්නරසං, එකීභාවසුඛන්ති අත්ථො. **පීත්වා**ති දුක්ඛපරිඤ්ඤාදීනි කරොන්තො ආරම්මණතො සච්ඡිකිරියවසෙන පීත්වා. **උපසමස්ස චා**ති කිලෙසූපසමනිබ්බානස්සෙව ච රසං පිවිත්වා. **නිද්දරො හොතී**ති තෙන උභයරසපානෙන ඛීණාසවො භික්ඛු අබ්භන්තරෙ රාගදරථාදීනං අභාවෙන නිද්දරථොචෙව නිප්පාපොව හොති. **රසං පිබන්ති** නවවිධලොකුත්තරධම්මවසෙන උප්පන්නපීතිරසං පිවන්තොපි නිද්දරො නිප්පාපො ච හොතීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ තිස්සත්ථෙරො අරහත්තං පාපුණි, මහාජනස්සාපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

අඤ්ඤතරස්ස භික්ඛුස්ස වත්ථු සත්තමං.

---

15. 8.

"සාහු දස්සන"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා බෙළුවගාමෙ විහරන්තො සක්කං ආරබ්භ කථෙසි:-

තථාගතස්ස හි ආයුසඞ්ඛාරෙ විස්සට්ඨෙ ලොහිතපක්ඛන්දිකාබාධස්ස උප්පන්නභාවං ඤත්වා සක්කො දෙවරාජා මයා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ගිලානුපට්ඨානං කාතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා තිගාවුතප්ප

මාණං අත්තභාවං විජහිත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා හත්ථෙහි පාදෙ පරිමජ්ජි, අථ නං සත්ථා ආහ-කො එසොති? අහං භන්තෙ සක්කොති, කස්මා ආගතොසීති? තුම්හෙ හි ගිලානෙ උපට්ඨිතුං භන්තෙති, සක්ක දෙවානං මනුස්සගන්ධො යොජනසතතො පට්ඨාය ගලෙ බද්ධකුණපං විය හොති ගච්ඡ ත්වං අත්ථි මෙ ගිලානුපට්ඨාකා භික්ඛූති, භන්තෙ අහං චතුරාසීතියොජනසහස්සමත්ථකෙ ඨිතො තුම්හාකං සීලගන්ධං ඝායිත්වා ආගතො අහමෙව උපට්ඨහිස්සාමීති, සො සත්ථු සරීරවලඤ්ජනභාජනං අඤ්ඤස්ස හත්ථෙනාපි ඵුසිතුං අදත්වා සීසෙයෙව ඨපෙත්වා නීහරන්තො මුඛසඞ්කොචනමත්තම්පි න අකාසි, ගන්ධභාජනං පරිහරන්තො විය අහොසි, එවං සත්ථාරං පටිජග්ගිත්වා සත්ථු ඵාසුකකාලෙයෙව අගමාසි, භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං-අහො සත්ථරි සක්කස්ස සිනෙහො එවරූපං නාම දිබ්බසම්පත්තිං පහාය මුඛසඞ්කොචනමත්තම්පි අකත්වා ගන්ධභාජනං නීහරන්තො විය සත්ථු සරීරවලඤ්ජනභාජනං සීසෙන නීහරන්තො උපට්ඨානමකාසීති, සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා කිං වදෙථ භික්ඛවෙ අනච්ඡරියං එතං යං සක්කො දෙවරාජා මයි සිනෙහං කරොති අයං සක්කො හි දෙවරාජා මං නිස්සාය ජරසක්කභාවං හිත්වා සොතාපන්නො හුත්වා තරුණසක්කභාවං පත්තො, අහං හිස්ස මරණභයතජ්ජිතස්ස පඤ්චසිඛගන්ධබ්බපුත්තං පුරතො කත්වා ආගතකාලෙ ඉන්දසාලගුහායං දෙවපරිසාය මජ්ඣෙ නිසින්නස්ස:-

"පුච්ඡ වාසව මං පඤ්හං යං කිඤ්චි මනසිච්ඡසි,
තස්ස තස්සෙව පඤ්හස්ස අහං අන්තං කරොමි තෙ"ති.

වත්වා තස්ස දුක්ඛං විනොදෙන්තො ධම්මං දෙසෙසිං, දෙසනාවසානෙ චුද්දසන්නං පාණකොටීනං ධම්මාභිසමයො අහොසි, සක්කොපි යථානිසින්නොව සොතාපත්තිඵලං පත්වා තරුණසක්කො ජාතො, එවමස්සාහං බහූපකාරො තස්ස මයි සිනෙහො නාම අනච්ඡරියො, භික්ඛවෙ අරියානං දස්සනම්පි සුඛං තෙහි සද්ධිං එකට්ඨානෙ සන්නිවාසොපි සුඛො බාලෙහි පන සබ්බමෙව දුක්ඛන්ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"සාහු දස්සනමරියානං සන්නිවාසො සදා සුඛො,
අදස්සනෙන බාලානං නිච්චමෙව සුඛී සියා.

බාලසඞ්ගතචාරී හි දීඝමද්ධාන සොචති,
දුක්ඛො බාලෙහි සංවාසො අමිත්තෙනෙව සබ්බදා;
ධීරො ච සුඛසංවාසො ඤාතීනංව සමාගමො.

තස්මා හි ධීරං ච පඤ්ඤඤ්ච බහුස්සුතඤ්ච
ධොරය්හසීලං වතවන්තමාරියං,
තං තාදිසං සප්පුරිසං සුමෙධං
භජෙථ නක්ඛත්තපථංව චන්දිමා"ති.

තත්‍ථ **සාහූති** සුන්දරං භද්දකං. **සන්නිවාසොති** න කෙවලඤ්ච තෙසං දස්සනමෙව, තෙහි පන සද්ධිං එකට්ඨානෙ නිසීදනාදිභාවොපි තෙසං වත්තපටිවත්තං කාතුං ලභනභාවොපි සාධුයෙව. **බාලසඞ්ගතචාරී හි**ති යො හි බාලෙන සහ චාරී. **දීඝමද්ධාන**න්ති සො බාලසහායෙන එහි සන්ධිච්ඡෙදනාදීනි කරොමාති වුච්චමානො තෙන සද්ධිං එකච්ඡන්දො හුත්වා තානි කරොන්තො හත්ථච්ඡෙදාදීනි පත්වා දීඝමද්ධානං සොචති. **සබ්බදා**ති යථා අසිහත්ථෙන වා අමිත්තෙන ආසීවිසාදීහි වා සද්ධිං එකතො වාසො නාම නිච්චදුක්ඛො තථෙව බාලෙහි සද්ධින්ති අත්ථො. **ධීරො ච සුඛසංවාසො**ති එත්ථ සුඛො සංවාසො එතෙනාති සුඛසංවාසො, පණ්ඩිතෙන වාසො සුඛොති අත්ථො, කථං? **ඤාතීනංව සමාගමො**ති යථාපි ඤාතීනං සමාගමො සුඛො එවං සුඛොති. **තස්මා හී**ති යස්මා බාලෙන සද්ධිං සංවාසො දුක්ඛො පණ්ඩිතෙන සද්ධිං සුඛො තස්මා ධිතිසම්පන්නං **ධීර**ඤ්ච ලොකියලොකුත්තරපඤ්ඤාය සම්පන්නං **පඤ්ඤං** ච ආගමාධිගමසම්පන්නං **බහුස්සුතං** ච අරහත්තපාපනකසඞ්ඛාතාය ධුරවහනසීලතාය **ධොරය්හසීලං** සීලවතෙන ච ධුතඞ්ගවතෙන ච **වතවන්තං** කිලෙසෙහි ආරකතාය **අරියං** තථාරූපං **සප්පුරිසං** සොභනපඤ්ඤං යථා නිම්මලං **නක්ඛත්තපථ**සඞ්ඛාතං ආකාසං චන්දිමා භජති එවං **භජෙථ** පතිරූපාසෙථාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සක්කදෙවරජස්ස වත්ථු අට්ඨමං.

සුඛවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පණ්ණරසමො වග්ගො.

---

16. 1.

“අයොගෙ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො තයො පබ්බජිතෙ ආරබ්භ කථෙසි:-

සාවත්ථියං කිර එකස්මිං කුලෙ මාතාපිතූනං එකපුත්තකො හොති පියො මනාපො, සො එකදිවසං ගෙහෙ නිමන්තිතානං භික්ඛූනං අනුමොදනං කරොන්තානං ධම්මකථං සුත්වා පබ්බජිතුකාමො හුත්වා මාතාපිතරො පබ්බජ්ජං යාචි, තෙ නානුජානිංසු, අථස්සෙතදහොසි-අහං මාතාපිතූනං අපස්සන්තානං යෙව බහි ගන්ත්වා පබ්බජිස්සාමීති, අථස්ස පිතා බහි නික්ඛමන්තො ඉමං රක්ඛෙය්‍යාසීති මාතරං පටිච්ඡාපෙති, මාතා බහි ගච්ඡන්තී පිතරං පටිච්ඡාපෙති, අථස්ස එකදිවසං පිතරි බහි ගතෙ මාතා පුත්තං රක්ඛිස්සාමීති එකං ද්වාරබාහං නිස්සාය එකං පාදෙහි උප්පීළෙත්වා ජමාය නිසින්නා සුත්තං

කාතබ්බන්ති, සො ඉමං වඤ්චෙත්වා ගමිස්සාමීති චින්තෙත්වා අම්ම එකං තාව අපෙහි සරීරවලඤ්ජං කරිස්සාමීති-කාය පාදෙ සම්මජ්ජිතෙ නික්ඛමිත්වා වෙගෙන විහාරං ගන්ත්වා භික්ඛූ උපසඞ්කමිත්වා පබ්බාජෙථ මං භන්තෙති යාචිත්වා තෙසං සන්තිකෙ පබ්බජි, අථස්ස පිතා ආගන්ත්වා මාතරං පුච්ඡි-කහං මම පුත්තොති?, සාමිදානි ඉමස්මිං පදෙසෙ අහොසීති, සො කහං නුඛො මම පුත්තොති ඔලොකෙන්තො තං අදිස්වා විහාරං ගතො භවිස්සතීති විහාරං ගන්ත්වා පුත්තං පබ්බජිතං දිස්වා කන්දිත්වා රොදිත්වා-තාත කිං මං නාසෙසීති වත්වා-මම පුත්තෙ පබ්බජිතෙ අහංදානි ගෙහෙ කිං කරිස්සාමීති සයම්පි භික්ඛූ යාචිත්වා පබ්බජි, අථස්ස මාතාපි-කින්නුඛො මෙ පුත්තො ච පති ච චිරායන්ති කච්චි විහාරං ගන්ත්වා පබ්බජිතාති ඔලොකෙන්තී විහාරං ගන්ත්වා උභොපි පබ්බජිතෙ දිස්වා ඉමෙසං පබ්බජිතකාලෙ මම ගෙහෙන කො අත්ථොති සයම්පි භික්ඛුණී උපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජි, තෙ පබ්බජිත්වාපි විනාභවිතුං න සක්කොන්ති, තෙ විහාරෙපි භික්ඛුණී උපස්සයෙපි එකතොව නිසීදිත්වා සල්ලපන්තා දිවසං වීතිනාමෙන්ති, තෙන භික්ඛූපි භික්ඛුණියොපි උබ්බාළ්හා හොන්ති, අථෙකදිවසං භික්ඛූ තෙසං තං කිරියං සත්ථු ආරොචෙසුං, සත්ථා-තෙ පක්කොසාපෙත්වා-සච්චං කිර තුම්හෙ එවං කරොථාති පුච්ඡිත්වා-සච්චන්ති වුත්තෙ-කස්මා එවං කරොථ න හි එස පබ්බජිතානං යොගොති; භන්තෙ විනා භවිතුං න සක්කොමාති, පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය එවං කරණං නාම න යුත්තං පියානංහි අදස්සනං අප්පියානං ච දස්සනං දුක්ඛමෙව, තස්මා සත්තෙසු සංඛාරෙසු ච යං කිඤ්චි පියං වා අප්පියං වා කාතුං න වට්ටතීති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"අයොගෙ යුඤ්ජමත්තානං යොගස්මිඤ්ච අයොජයං,
අත්ථං හිත්වා පියග්ගාහී පිහෙතත්තානුයොගිතං.

මා පියෙහි සමාගඤ්ඡි අප්පියෙහි කුදාචනං,
පියානං අදස්සනං දුක්ඛං අප්පියානං ච දස්සනං.

තස්මා පියං න කයිරාථ පියාපායො හි පාපකො,
ගන්ථා තෙසං න විජ්ජන්ති යෙසං නත්ථි පියාප්පියං"ති.

තත්ථ **අයොගෙති** අයුඤ්ජිතබ්බෙ අයොනිසොමනසිකාරෙ, වෙසියගොචරාදිභෙදස්ස හි ඡබ්බිධස්ස අගොචරස්ස සෙවනං ඉධ අයොනිසොමනසිකාරො නාම, තස්මිං අයොනිසොමනසිකාරෙ අත්තානං යුඤ්ජන්තොති අත්ථො. **යොගස්මින්ති** තබ්බිපරීතෙ ච යොනිසොමනසිකාරෙ අයොජෙන්තො. **අත්ථං හිත්වාති** පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය අධිසීලාදිසික්ඛාත්තයං අත්ථො නාම, තං හිත්වා. **පියග්ගාහීති** පඤ්චකාමගුණසඞ්ඛාතං පියමෙව ගණ්හන්තො. **පිහෙතත්තානුයොගිනන්ති** තාය පටිපත්තියා සාසනතො චුතො ගිහිභාවං පත්වා පච්ඡා යෙ අත්තානුයොගං අනුයුත්තා සීලාදීනි සම්පාදෙන්තා දෙවමනුස්සානං

සන්තිකා සක්කාරං ලභන්ති තෙසං පිහෙති-අහො වත අහම්පි එව රූපො අස්සන්ති ඉච්ඡතීති අත්ථො. **මා පියෙහීති** පියෙහි සත්තෙහි සඞ්ඛාරෙහි වා කුදාචනං එකක්ඛණම්පි න සමාගච්ඡෙය්‍ය, තථා අප්පියෙහි, කිං කාරණා? පියානං හි වියොගවසෙන අදස්සනං අප්පියානං ච උපසංකමනවසෙන දස්සනං නාම දුක්ඛං. **තස්මාති** යස්මා ඉදං උභයම්පි දුක්ඛං තස්මා කිඤ්චි සත්තං වා සඞ්ඛාරං වා පියං නාම න කරෙය්‍ය. **පියාපායො හීති** පියෙහි අපායො වියොගො. **පාපකොති** ලාමකො. **ගන්ථා තෙසං න විජ්ජන්තීති** යෙසං පියං නත්ථි තෙසං අභිජ්ඣා කායගන්ථො පහීයති යෙසං අප්පියං නත්ථි තෙසං ව්‍යාපාද කායගන්ථො, තෙසු පන පහීනෙසු සෙසගන්ථා පහීනාව හොන්ති තස්මා පියං වා අප්පියං වා න කාතබ්බන්ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති. තෙ පන තයො ජනා මයං විනා භවිතුං න සක්කොමාති විබ්භමිත්වා ගෙහමෙව අගමිංසූති.

තින්නං භික්ඛූනං වත්ථු පඨමං.

---

16. 2.

"පියතො ජායතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං කුටුම්බිකං ආරබ්භ කථෙසි:-

සො අත්තනො පුත්තෙ කාලකතෙ පුත්තසොකාභිභූතො ආළාහනං ගන්ත්වා රොදති පුත්තසොකං සන්ධාරෙතුං න සක්කොති, සත්ථා පච්චූසකාලෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො තස්ස සොතාපත්තිමග්ගස්ස උපනිස්සයං දිස්වා පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො එකං පච්ඡාසමණං ගහෙත්වා තස්ස ගෙහද්වාරං අගමාසි, සො සත්ථු ආගතභාවං සුත්වා මයා සද්ධිං පටිසන්ථාරං කාතුකාමො භවිස්සතීති සත්ථාරං පවෙසාපෙත්වා ගෙහමජ්ඣෙ ආසනං පඤ්ඤාපෙත්වා සත්ථරි නිසින්නෙ ආගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි[1], අථ නං සත්ථා-කින්නු ඛො උපාසක දුක්ඛිතොසීති? පුච්ඡිත්වා-තෙන පුත්තවියොගදුක්ඛන්ති ආරොචිතෙ-උපාසක මා චින්තයි ඉදං මරණං නාම න එකස්මිං යෙව ඨානෙ න ච එකස්සෙව හොති යාවතා පන භවුප්පත්ති නාම අත්ථි සබ්බසත්තානං හොති යෙව, එකසඞ්ඛාරොපි නිච්චො නාම නත්ථි, තස්මා මරණධම්මං මතං භිජ්ජනධම්මං භින්නන්ති යොනිසො පච්චවෙක්ඛිතබ්බං න සොචිතබ්බං, පොරාණකපණ්ඩිතාපි පුත්තස්ස මතකාලෙ මරණධම්මං මතං භිජ්ජනධම්මං භින්නන්ති සොකං අකත්වා මරණස්සතිමෙව භාවයිංසූති වත්වා-භන්තෙ කෙ එවමකංසු කදා ච අකංසු ආචික්ඛථ මෙති යාචිතො තස්සත්ථස්ස පකාසනත්ථං අතීතං ආහරිත්වා:-

"උරගොව තචං ජිණ්ණං හිත්වා ගච්ඡති සංතනුං,
එවං සරීරෙ නිබ්භොගෙ පෙතෙ කාලකතෙ සති.

ඩය්හමානො න ජානාති ඤාතීනං පරිදෙවිතං,
තස්මා එතං[1] න සොචාමි ගතො සො තස්ස යා ගතී"ති.

ඉමං පඤ්චකනිපාතෙ උරගජාතකං විත්ථාරෙත්වා-එවං පුබ්බෙපි පණ්ඩිතා පියපුත්තෙ කාලඞ්කතෙ යථා වරහි[2] ත්වං කම්මන්තෙ විස්සජ්ජෙත්වා නිරාහාරො රොදන්තො විචරසි තථා අවිචරිත්වා මරණස්සතිභාවනාබලෙන සොකං අකත්වා ආහාරං ච පරිභුඤ්ජිංසු කම්මං ච අධිට්ඨහිංසු, තස්මා පියපුත්තො මෙ කාලකතොති මා චින්තයි, උප්පජ්ජමානොපි හි සොකො වා භයං වා පියමෙව නිස්සාය උප්පජ්ජතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"පියතො ජායති සොකො පියතො ජායතී භයං,
පියතො විප්පමුත්තස්ස නත්ථි සොකො කුතො භය"න්ති.

තත්ථ **පියතො**ති වට්ටමූලකො හි සොකො වා භයං වා උප්පජ්ජමානං පියමෙව සත්තං වා සඞ්ඛාරං වා නිස්සාය උප්පජ්ජති, තතො පන විප්පමුත්තස්ස උභයම්පෙතං නත්ථීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ කුටුම්බිකො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

අඤ්ඤතරකුටුම්බිකස්ස වත්ථු දුතියං.

---

16. 3.

"පෙමතො ජායතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො විසාඛං උපාසිකං ආරබ්භ කථෙසි:-

සා කිර පුත්තස්ස ධීතරං දත්තං නාම[3] කුමාරිකං අත්තනො ඨානෙ ඨපෙත්වා ගෙහෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස වෙය්‍යාවච්චං කාරෙසි, සා අපරෙන සමයෙන කාලමකාසි, සා තස්සා සරීරනික්ඛෙපං කාරෙත්වා සොකං සන්ධාරෙතුං අසක්කොන්තී දුක්ඛිනී දුම්මනා අස්සුමුඛා රුදමානා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි, අථ නං සත්ථා-කින්නු ඛො ත්වං විසාඛෙ දුක්ඛිනී දුම්මනා අස්සුමුඛා රුදමානා නිසින්නාසීති ආහ, සා තමත්ථං ආරොචෙත්වා-පියා මෙ භන්තෙ කුමාරිකා වත්තසම්පන්නා ඉදානි තථාරූපං න පස්සාමීති ආහ, කිත්තකා පන විසාඛෙ සාවත්ථියං මනුස්සාති?, භන්තෙ තුම්හෙහි යෙව මෙ කථිතං සත්ත ජනකොටියොති, සචෙ පනායං එත්තකො ජනො තව දත්තාය සදිසො භවෙය්‍ය ඉච්ඡෙය්‍යාසි නන්ති, ආම භන්තෙති, කති පන ජනා සාවත්ථියං දෙවසිකං කාලං කරොන්තීති? බහූ භන්තෙති, නනු එවං සන්තෙ තව අසොචනකාලො න භවෙය්‍ය රත්තින්දිවං රොදන්තී පරිදෙවන්තී යෙව විචරෙය්‍යාසීති, හොතු භන්තෙ ඤාතං මයාති, අථ නං සත්ථා-තෙන හි මා සොචි සොකො හි වා භයං වා පෙමතො ජායතීති ඉමං ගාථමාහ:-

---

1. ම. එවං. 2. ම. එතරහි. 3. ම. සුදත්තං නාම.

"පෙමතො ජායතී සොකො පෙමතො ජායතී භයං,
පෙමතො විප්පමුත්තස්ස නත්ථි සොකො කුතො භය''න්ති.

තත්ථ **පෙමතො**ති පුත්තධීතාදීසු කතං පෙමමෙව නිස්සායාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

විසාඛාය වත්ථු තතියං.

---

16. 4.

"රතියා ජයතී''ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙසාලියං නිස්සාය කූටාගාරසාලායං විහරන්තො ලිච්ඡවී ආරබ්භ කථෙසි:-

තෙ කිර එකස්මිං ඡණදිවසෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං අසදිසෙහි අලඞ්කාරෙහි අලඞ්කතා උය්‍යානගමනත්ථාය නගරා නික්ඛමිංසු, සත්ථාපි පිණ්ඩාය පවිසන්තො තෙ දිස්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි--පස්සථ භික්ඛවෙ ලිච්ඡවයො යෙහි වො දෙවා තාවතිංසා න දිට්ඨපුබ්බා තෙ ඉමෙ ඔලොකෙථාති වත්වා නගරං පාවිසි, තෙපි උය්‍යානං ගච්ඡන්තා එකං නගරසොභිනිං ඉත්ථිං ආදාය ගන්ත්වා තං නිස්සාය ඉස්සාභිභූතා අඤ්ඤමඤ්ඤං පහරිත්වා ලොහිතනදී විය පවත්තිංසු අථ තෙ මඤ්චෙනාදාය උක්ඛිපිත්වා අගමංසු, සත්ථාපි කතභත්තකිච්චො නගරා නික්ඛමි, භික්ඛූපි තථා නීයමානෙ ලිච්ඡවී දිස්වා සත්ථාරං ආහංසු- භන්තෙ ලිච්ඡවි රාජානො පාතොව අලඞ්කතපටියත්තා දෙවා විය නගරා නික්ඛමිත්වා ඉදානි එකං ඉත්ථිං නිස්සාය ඉමං ව්‍යසනං පත්තාති, සත්ථා භික්ඛවෙ සොකො වා හි භයං වා උප්පජ්ජමානං රතිං නිස්සාය උප්පජ්ජතියෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"රතියා ජායතී සොකො රතියා ජායතී භයං,
රතියා විප්පමුත්තස්ස නත්ථි සොකො කුතො භයං''ති.

තත්ථ **රතියා**ති පඤ්චකාමගුණරතියා, තං නිස්සායාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ලිච්ඡවීනං වත්ථු චතුත්ථං.

---

16 5.

"කාමතො''ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අනිත්ථිගන්ධකුමාරං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර බ්‍රහ්මලොකා චුතසත්තො සාවත්ථියං මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්තො ජාතදිවසතො පට්ඨාය ඉත්ථිසමීපං උපගන්තුං න ඉච්ඡති, ඉත්ථියා ගය්හමානො රොදතීති වත්ථචුම්බටකෙන තං ගහෙත්වා ථඤ්ඤං පායෙන්ති, සො වයප්පත්තො මාතාපිතූහි තාත ආවාහං තෙ

කරිස්සාමාති වුත්තො න මෙ ඉත්ථියා අත්ථොති පටික්ඛිපිත්වා පුනප්පුන යාචියමානො පඤ්චසතෙ සුවණ්ණකාරෙ පක්කොසාපෙත්වා තත්ථ[1] සුවණ්ණස්ස නික්ඛසහස්සං දාපෙත්වා අතිවිය පාසාදිකං ඝනකොට්ටිමං ඉත්ථිරූපං කාරාපෙත්වා පුන මාතාපිතූහි- තාත තයි ආවාහං අකරොන්තෙ කුලවංසො නප්පතිට්ඨහිස්සති කුලදාරිකං තෙ ආනෙස්සාමාති වුත්තෙ- තෙනහි සචෙ මෙ එවරූපං කුමාරිකං ආනෙස්සථ කරිස්සාමි වො වචනන්ති තං සුවණ්ණරූපං දස්සෙසි, අථස්ස මාතාපිතරො අභිඤ්ඤාතෙ බ්‍රාහ්මණෙ පක්කොසාපෙත්වා අම්හාකං පුත්තො මහාපුඤ්ඤො අවස්සං ඉමිනා සද්ධිං කතපුඤ්ඤා කුමාරිකා භවිස්සති ගච්ඡථ ඉමං සුවණ්ණරූපං ගහෙත්වා එවරූපං කුමාරිකං ආහරථාති පහිණිංසු, තෙ සාධූති චාරිකං චරන්තා මද්දරට්ඨෙ සාගලනගරං ගතා, තස්මිං පන නගරෙ එකා සොළසවස්සුද්දෙසිකා අභිරූපා කුමාරිකා අහොසි, තං මාතාපිතරො සත්තභූමිකස්ස පාසාදස්ස උපරිමතලෙ වාසෙසුං, තෙපි ඛො බ්‍රාහ්මණා සචෙ ඉධ එවරූපා කුමාරිකා භවිස්සති ඉමං දිස්වා අයං අසුකකුලධීතා විය අභිරූපාති වක්ඛන්තීති තං සුවණ්ණරූපං තිත්ථමග්ගෙ ඨපෙත්වා එකමන්තෙ නිසීදිංසු, අථස්සා කුමාරිකාය ධාතී තං කුමාරිකං නහාපෙත්වා සයම්පි නහායිතුකාමා හුත්වා තත්ථ ආගතා තං රූපකං දිස්වා ධීතා මෙති සඤ්ඤාය අහො දුබ්බිනීතාසි ඉදානෙවාහං තං නහාපෙත්වා නික්ඛන්තා ත්වං මයා පුරෙතරං ඉධාගතාති හත්ථෙන පහරිත්වා ථද්ධභාවං චෙව නිබ්බිකාරතං ච ඤත්වා අහං ධීතා මෙති සඤ්ඤමකාසිං කිං නාමෙතන්ති ආහ, අථ නං තෙ බ්‍රාහ්මණා එවරූපා තෙ අම්ම ධීතාති පුච්ඡිංසු, අයං මෙ ධීතුසන්තිකෙ කිං අග්ඝතීති, තෙන හි තෙ ධීතරං අම්හාකං දස්සෙහීති, සා තෙහි සද්ධිං ගෙහං ගන්ත්වා සාමිකානං ආරොචෙසි, තෙ බ්‍රාහ්මණෙහි සද්ධිං කතපටිසම්මොදනා ධීතරං ඔතාරෙත්වා හෙට්ඨාපාසාදෙ සුවණ්ණරූපකස්ස සන්තිකෙ ඨපෙසුං, සුවණ්ණරූපකං නිප්පභං අහොසි, බ්‍රාහ්මණා තං තෙසං දත්වා කුමාරිකං පටිච්ඡාපෙත්වා ගන්ත්වා අනිත්ථිගන්ධකුමාරස්ස මාතාපිතූනං ආරොචයිංසු, තෙ තුට්ඨමානසා ගච්ඡථ නං සීඝං ආනෙථාති මහන්තෙන සක්කාරෙන පහිණිංසු, කුමාරොපි තං පවත්තිං සුත්වා කඤ්චනරූපකතොපි කිර අභිරූපතරා දාරිකා අත්ථීති සවණවසෙනෙව සිනෙහං උප්පාදෙත්වා සීඝං ආනෙන්තූති ආහ, සාපි ඛො යානං ආරොපෙත්වා ආනීයමානා අතිසුඛුමාලතාය යානුග්ඝාතෙන සමුප්පාදිතවාතරොගා අන්තරාමග්ගෙයෙව කාලමකාසි, කුමාරොපි ආගතාගතං නිරන්තරං පුච්ඡති, තස්ස අතිසිනෙහෙන පුච්ඡන්තස්ස සහසාව අනාරොචෙත්වා කතිපාහං වික්ඛෙපං කත්වා තමත්ථං ආරොචෙසුං, සො තථාරූපාය නාම ඉත්ථියා සද්ධිං සමාගමං නාලත්ථන්ති උප්පන්නදොමනස්සො පබ්බතෙන විය සොක

1. ම. රත්ත.

දුක්ඛෙන අජ්ඣොත්ථටො අහොසි, සත්ථා තස්ස උපනිස්සයං දිස්වා පිණ්ඩාය චරන්තො තං ගෙහද්වාරං අගමාසි, අථස්ස මාතාපිතරො සත්ථාරං අන්තො පවෙසෙත්වා සක්කච්චං පරිවිසිංසු, සත්ථා භත්තකිච්චාවසානෙ කහං අනිත්ථිගන්ධකුමාරොති පුච්ඡි, එසො භන්තෙ අහාරූපච්ඡෙදං කත්වා අන්තොගබ්භෙ නිසින්නොති, පක්කොසථ නන්ති, සො ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි, සත්ථා කින්නු ඛො කුමාර බලවසොකො තෙ උප්පන්නොති වුත්තෙ- ආම භන්තෙ එවරූපා නාම ඉත්ථී අන්තරාමග්ගෙ කාලකතාති සුත්වා බලවසොකො මෙ උප්පන්නො භත්තම්පි මෙ නච්ඡාදෙතීති, අථ නං සත්ථා ජානාසි පන ත්වං කුමාර කිං තෙ නිස්සාය සොකො උප්පන්නොති?, න ජානාමි භන්තෙති, කාමං නිස්සාය තෙ කුමාර බලවසොකො උප්පන්නො සොකො වා හි භයං වා කාමං නිස්සාය එවං උප්පජ්ජතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“කාමතො ජායතී සොකො කාමතො ජායතී භයං,
කාමතො විප්පමුත්තස්ස නත්ථි සොකො කුතො භය”න්ති.

තත්ථ **කාමතොති** වත්ථුකාමකිලෙසකාමතො, දුවිධං පෙතං කාමං නිස්සාය ජායතීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ අනිත්ථිගන්ධකුමාරො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහීති.

අනිත්ථිගන්ධකුමාරස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

---

16. 6.

“තණ්හාය ජායතී”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං බ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි:-

සො කිරෙකො මිච්ඡාදිට්ඨිකො එකදිවසං නදීතීරං ගන්ත්වා ඛෙත්තං සොධෙති, සත්ථා තස්ස උපනිස්සයසම්පත්තිං දිස්වා තස්ස සන්තිකං අගමාසි. සො සත්ථාරං දිස්වාපි සාමීචිකම්මං අකත්වාව තුණ්හී අහොසි, අථ නං සත්ථා පුරෙතරං ආලපිත්වා බ්‍රාහ්මණ කිං කරොසීති ආහ, ඛෙත්තං භො ගොතම සොධෙමීති, සත්ථා එත්තකමෙව වත්වා තතො පුන දිවසෙපි තස්ස ඛෙත්තං කසිතුං ආගතස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණ කිං කරොසීති පුච්ඡිත්වා ඛෙත්තං කසාමි භො ගොතමාති සුත්වා පක්කාමි, පුනදිවසාදීසුපි තථෙව ගන්ත්වා- භො ගොතම ඛෙත්තං වපාමි නිද්දෙමි රක්ඛාමීති සුත්වා පක්කාමි, අථ නං එකදිවසං බ්‍රාහ්මණො ආහ- භො ගොතම ත්වං මම ඛෙත්තසොධනදිවසතො පට්ඨාය ආගතො සචෙ මෙ සස්සං සම්පජ්ජිස්සති තුය්හම්පි සංවිභාගං කරිස්සාමි තුය්හං අදත්වා සයං න ඛාදිස්සාමි ඉතො දානි පට්ඨාය ත්වං මම සහායොති, අථස්ස අපරෙන සමයෙන සස්සං සම්පජ්ජි තස්ස සම්පන්නං මෙ සස්සං ස්වෙදානි දායාපෙස්සාමීති දායනත්ථං කත්තබ්බ කිච්චස්ස රත්තිං මහාමෙඝො වස්සිත්වා සබ්බසස්සං හරි

ඛෙත්තං තාවෙඡ්ඡිත්වා ඡපිතසදිසං අහොසි, සත්ථා පන පඨමදිවසෙයෙව තං සස්සං න සම්පජ්ජිස්සතීති අඤ්ඤාසි, බ්‍රාහ්මණො පාතොව ඛෙත්තං ඔලොකෙස්සාමීති ගතො තුච්ඡං ඛෙත්තං දිස්වා උප්පන්නබලවසොකො චින්තෙසි, සමණො ගොතමො මම ඛෙත්තසොධනකාලතො පට්ඨාය ආගතො අහංපි තං ඉමස්මිං සස්සෙ නිප්ඵන්නෙ තුය්හම්පි සංවිභාගං කරිස්සාමි තුය්හං අදත්වා සයං න ඛාදිස්සාමි ඉතො පට්ඨායඤ්ති ත්වං මම සහායොති අවචං, සොපි මෙ මනොරථො මත්ථකං න පාපුණීති ආහාරූපච්ඡෙදං කත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජි, අථස්ස සත්ථා ගෙහද්වාරං අගමාසි, සො සත්ථු ආගමනං සුත්වා සහායං මෙ ආනෙත්වා ඉධ නිසීදාපෙථාති ආහ, පරිජනො තථා අකාසි, සත්ථා නිසීදිත්වා කහං බ්‍රාහ්මණොති පුච්ඡිත්වා ගබ්භෙ නිපන්නොති වුත්තෙ පක්කොසථ නන්ති පක්කොසාපෙත්වා ආගන්ත්වා එකමන්තං නිසින්නං ආහ– කිං බ්‍රාහ්මණාති, භො ගොතම තුම්හෙ මම ඛෙත්තසොධනදිවසතො පට්ඨාය ආගතා අහම්පි සස්සෙ නිප්ඵන්නෙ තුම්හාකං සංවිභාගං කරිස්සාමීති අවචං, සො මෙ මනොරථො න නිප්ඵන්නො තෙන මෙ සොකො උප්පන්නො භත්තම්පි මෙ නච්ඡාදෙතීති, අථ නං සත්ථා ජානාසි පන ත්වං බ්‍රාහ්මණ කිං තෙ නිස්සාය සොකො උප්පන්නොති පුච්ඡිත්වා න ජානාමි භො ගොතම ත්වං පන ජානාසීති වුත්තෙ ආම බ්‍රාහ්මණ උප්පජ්ජමානො හි සොකො වා භයං වා තණ්හං නිස්සාය උප්පජ්ජතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

“තණ්හාය ජායතී සොකො තණ්හාය ජායතී භයං,
තණ්හාය විප්පමුත්තස්ස නත්ථි සොකො කුතො භයං”ති.

තත්ථ **තණ්හායාති** ඡද්වාරිකතණ්හාය එතං තණ්හං නිස්සාය උප්පජ්ජතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බ්‍රාහ්මණො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහීති.

අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

16, 7.

“සීලදස්සනසම්පන්න”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො අන්තරාමග්ගෙ පඤ්චසතෙ දාරකෙ ආරබ්භ කථෙසි:–

එකදිවසං හි සත්ථා අසීතියා මහාථෙරෙහි සද්ධිං පඤ්චසතභික්ඛුපරිවාරො රාජගහං පිණ්ඩාය පවිසන්තො එකස්මිං ඡණදිවසෙ පඤ්චසතෙ දාරකෙ පූවපච්ඡියො උක්ඛිපාපෙත්වා නගරා නික්ඛම්ම උය්‍යානං ගච්ඡන්තෙ අද්දස, තෙපි සත්ථාරං දිස්වා වන්දිත්වා පක්කමිංසු, එකම්පි භික්ඛුං පූවං ගණ්හථාති න වදිංසු, සත්ථා තෙසං ගතකාලෙ භික්ඛූ ආහ– ඛාදිස්සථ භික්ඛවෙ පූවෙති, කහං භන්තෙ පූවාති, කිං න පස්සථ දාරකෙ පූවපච්ඡියො උක්ඛිපාපෙත්වා අතික්කන්තෙති, භන්තෙ

එවරූපා නාම දාරකා කස්සචි පූවං දෙන්තීති, භික්ඛවෙ නෙවාපි තෙ මං වා තුම්හෙ වා පූවෙහි න නිමන්තයිංසු පූවසාමිකො පන භික්ඛු පච්ඡතො ආගච්ඡති පූවෙ බන්ධිත්වාව ගන්තුං වට්ටතීති, බුද්ධානං හි එකපුග්ගලෙපි ඉස්සා පදොසො වා නත්ථි සත්ථා ඉමං වත්වා භික්ඛුසංඝං ආදාය එකස්මිං හි රුක්ඛමූලෙ ඡායාය නිසීදි, දාරකා මහාකස්සපත්ථෙරං පච්ඡතො ආගච්ඡන්තං දිස්වා උප්පන්නසිනෙහා පීතිවෙගෙන පරිපුණ්ණසරීරා හුත්වා පච්ඡියො ඔතාරෙත්වා ථෙරං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා පූවෙ පච්ඡීහි සද්ධිං යෙව උක්ඛිපිත්වා ගණ්හථ භන්තෙති ථෙරං වදිංසු, අථ නෙ ථෙරො ආහ- එස සත්ථා භික්ඛුසංඝං ගහෙත්වා රුක්ඛමූලෙ නිසින්නො තුම්හාකං දෙය්‍යධම්මං ආදාය ගන්ත්වා භික්ඛුසංඝස්ස සංවිභාගං කරොථාති, සාධු භන්තෙති නිවත්තිත්වා ථෙරෙන සද්ධිං යෙව ගන්ත්වා පූවෙ දත්වා ඔලොකයමානා එකමන්තෙ ඨත්වා පරිභොගාවසානෙ උදකං අදංසු, භික්ඛු උජ්ඣායිංසු- දාරකෙහි මුඛොලොකනභික්ඛා දින්නා සම්මාසම්බුද්ධං වා මහාථෙරෙ වා පූවෙහි අපුච්ඡිත්වා මහාකස්සපත්ථෙරං දිස්වා පච්ඡීහි සද්ධිං යෙව ආදාය ආගමිංසූති, සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා භික්ඛවෙ මම පුත්තෙන මහාකස්සපෙන සදිසො භික්ඛු දෙවමනුස්සානං පියො හොති තෙ ච තස්ස චතුපච්චයපූජං කරොන්තියෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"සීලදස්සනසම්පන්නං ධම්මට්ඨං සච්චවෙදිනං,
අත්තනො කම්මකුබ්බානං තං ජනො කුරුතෙ පිය"න්ති.

තත්ථ **සීලදස්සනසම්පන්න**න්ති චතුපාරිසුද්ධිසීලෙන චෙව මග්ගඵලසම්පයුත්තෙන ච සම්මාදස්සනෙන සම්පන්නං. **ධම්මට්ඨ**න්ති නවවිධලොකුත්තරධම්මෙ ඨිතං, සච්ඡිකතලොකුත්තරධම්මන්ති අත්ථො. **සච්චවෙදින**න්ති චතුන්නං සච්චානං සොළසාකාරෙහි සච්ඡිකතත්තා සච්චඤාණෙන සච්චවෙදිනං. **අත්තනො කම්මකුබ්බාන**න්ති අත්තනො කම්මං නාම තිස්සො සික්ඛා තා පූරයමානන්ති අත්ථො. **තං ජනො**ති තං පුග්ගලං ලොකියමහාජනො පියං කරොති දට්ඨුකාමො වන්දිතුකාමො පච්චයපූජාය ච පූජෙතුකාමො හොතියෙවාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ සබ්බෙපි තෙ දාරකා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසූති.

පඤ්චසතදාරකානං වත්ථු සත්තමං.

---

16. 8.

"ඡන්දජාතො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං අනාගාමිත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි:-

එකදිවසං හි තං ථෙරං සද්ධිවිහාරිකා පුච්ඡිංසු-අත්ථි පන වො භන්තෙ විසෙසාධිගමොති, ථෙරො අනාගාමිඵලං නාම ගහට්ඨාපි

පාපුණන්ති, අරහත්තං පත්තකාලෙයෙව හි තෙහි සද්ධිං කථෙස්සාමීති හරායමානො කිඤ්චි අකථෙත්වාව කාලකතො සුද්ධාවාසදෙවලොකෙ නිබ්බත්ති, අථස්ස සද්ධිවිහාරිකා රොදිත්වා පරිදෙවිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා රොදන්තාව එකමන්තං නිසීදිංසු, අථ තෙ සත්ථා-කිං භික්ඛවෙ රොදථාති ආහ, උපජ්ඣායො නො භන්තෙ කාලකතොති, හොතු භික්ඛවෙ මා චින්තයිත්ථ ධුවධම්මො නාමෙසොති, ආම භන්තෙ මයම්පි ජානාම අපිච මයං උපජ්ඣායං විසෙසාධිගමං පුච්ඡිම්හ, සො කිඤ්චි අකථෙත්වාව කාලකතො තෙනම්හා දුක්ඛිතාති, සත්ථා-භික්ඛවෙ මා චින්තයිත්ථ උපජ්ඣායෙන වො අනාගාමිඵලං පත්තං, අනාගාමිඵලං නාම ගහට්ඨාපි පාපුණන්ති, අරහත්තං පත්වාව තෙසං කථෙස්සාමීති හරායන්තො තුම්හාකං කිඤ්චි අකථෙත්වා කාලං කත්වා සුද්ධාවාසෙසු නිබ්බත්තො; අස්සසථ භික්ඛවෙ උපජ්ඣායො වො කාමෙසු අප්පටිබද්ධචිත්තතං පත්තොති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“ඡන්දජාතො අනක්ඛාතෙ මනසා ච ඵුටො සියා,
කාමෙසු ච අප්පටිබද්ධචිත්තො උද්ධංසොතොති වුච්චතී”ති.

තත්ථ **ඡන්දජාතොති** කත්තුකම්‍යතාවසෙන ජාතච්ඡන්දො, උස්සාහප්පත්තො. **අනක්ඛාතෙති** නිබ්බානෙ, තං හි අසුකෙන කතං වා නීලාදීසු එවරූපං වාති අවත්තබ්බතාය අනක්ඛාතං නාම, **මනසා ච ඵුටො සියාති** හෙට්ඨිමෙහි තීහි මග්ගඵලචිත්තෙහි ඵුටො පූරිතො භවෙය්‍ය. **අප්පටිබද්ධචිත්තොති** අනාගාමිමග්ගවසෙන කාමෙසු ච අප්පටිබද්ධචිත්තො. **උද්ධංසොතොති** එවරූපො භික්ඛු අවිහෙසු නිබ්බත්තිත්වා තතො පට්ඨාය පටිසන්ධිවසෙන අකනිට්ඨං ගච්ඡන්තො උද්ධංසොතොති වුච්චති, තාදිසො වො උපජ්ඣායොති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු, මහාජනස්සපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

අනාගාමිත්ථෙරස්ස වත්ථු අට්ඨමං.

---

16. 9.

“චිරප්පවාසි”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ඉසිපතනෙ විහරන්තො නන්දියං ආරබ්භ කථෙසි:-

බාරාණසියං කිර සද්ධාසම්පන්නස්ස කුලස්ස නන්දියො නාම පුත්තො අහොසි, සො මාතාපිතූනං අනුරූපො සද්ධො පසන්නො සඞ්ඝුපට්ඨාකො අහොසි, අථස්ස මාතාපිතරො වයප්පත්තකාලෙ සම්මුඛගෙහතො මාතුලධීතරං රෙවතිං නාම ආනෙතුකාමා අහෙසුං, සා පන අස්සද්ධා අදානසීලා, නන්දියො තං න ඉච්ඡති, අථස්ස

මාතා රෙවතිං ආහ–අමම ත්වං ඉමසමිං ගෙහෙ භිකඛුසඞඝසස නිසජජනට්ඨානං උපලිමපිත්වා ආසනානි පඤඤපෙහි ආධාරකෙ ඨපෙහි භිකඛූනං ආගතකාලෙ පතතං ගහෙත්වා නිසීදාපෙත්වා ධමම කරකෙන පානීයං පරිසසාවෙත්වා භුතතකාලෙ පතතං ධොවෙය්‍යාසි එවං මෙ පුතතසස ආරාධිකා භවිසසසීති, සා තථා අකාසි, අථ නං ඔවාදකඛමා ජාතාති පුතතසස ආරොචෙත්වා තෙන සමපටිචඡිතෙ දිවසං ඨපෙත්වා ආවාහං කරිංසු, අථ නං නන්දියො ආහ–සචෙ හි භිකඛු සඞඝඤච මාතාපිතරො ච මෙ උපට්ඨහිසසසි එවං ඉමසමිං ගෙහෙ වත්ථුං ලභිසසසි අපපමතතා හොහීති, සා සාධූති පටිසසුණිත්වා කතිපාහං සද්ධා විය හුත්වා භතතාරං උපට්ඨහන්තී ද්වෙ පුතෙත විජායි, නන්දියසස මාතාපිතරො කාලමකංසු, ගෙහෙ සබබිසසරියං තසසා එව අහොසි, නන්දියොපි හි මාතාපිතූනං කාලකිරියතො පට්ඨාය මහාදානපති හුත්වා භිකඛුසඞඝසස දානං පට්ඨපෙසි, කපණඞ්ඪිකාදීනමපි ගෙහද්වාරෙ පාකවතතං පට්ඨපෙසි, සො අපරභාගෙ සත්ථු ධමමදෙසනං සුත්වා ආවාසදානෙ ආනිසංසං සලලකෙඛත්වා ඉසිපතනමහාවිහාරෙ චතූහි ගබෙභහි පටිමණ්ඩිතං චතුසසාලං කාරෙත්වා මඤචපීඨාදීනි අත්ථරාපෙත්වා තං ආවාසං නීය්‍යාදෙන්තො බුද්ධපමුඛසස භිකඛුසඞඝසස දානං දත්වා තථාගතසස දකඛිණොදකං අදාසි, සත්ථු හතෙථ දකඛිණොදකපතිට්ඨානෙන සද්ධිංයෙව තාවතිංසදෙවලොකෙ සබබදිසාසු ද්වාදසයොජනිකො උද්ධං යොජනසතුබෙබධො සතතරතනමයො නාරිගණසමපනෙනා දිබබපාසාදො උගගඤඡි. අථෙකදිවසං මහාමොගගලලානතෙථරො දෙවචාරිකං ගන්ත්වා තසස පාසාදසස අවිදූරෙ ඨිතො අත්තනො සන්තිකං ආගතෙ දෙවපුතෙත පුචඡි–කසෙසස අචඡරාගණපුණෙණා දිබබපාසාදො නිබබතෙතාති, අථසස තෙ දෙවපුතතා විමානසාමිකං ආචිකඛනතා ආහංසු–භනෙත යෙන නන්දියෙන නාම ගහපති පුතෙතන ඉසිපතනෙ සත්ථු විහාරො කාරෙත්වා දිනෙනා තසසත්ථාය එතං විමානං නිබබතතනති, අචඡරාසංඝොපි තං දිසවා පාසාදතො ඔරොහිත්වා ආහ–භනෙත මයං නන්දියසස පරිචාරිකා භවිසසාමාති ඉධ නිබබතතා තං පන අපසසනතී අතිවිය උකකණ්ඨිතමහා, මත්තික පාතිං භින්දිත්වා සුවණණපාතිගහණසදිසං හි මනුසසසමපත්තිං හිත්වා දිබබසමපත්තිගහණං ඉධාගමනත්ථාය තං වදෙය්‍යාථාති, ථෙරො තතො ආගන්ත්වා සත්ථාරං උපසංකමිත්වා පුචඡි–නිබබතතති නු ඛො භනෙත මනුසසලොකෙ ඨිතානංයෙව කතකලයාණානං දිබබ සමපත්ති සාමං දිට්ඨාති?, කසමා මං පුචඡසීති?, එවං භනෙත නිබබතතතීති, අථ නං සත්ථා–මොගගලලාන කිං නාමෙතං කථෙසි චිරවිපපවුත්ථං පුතතං වා භාතරං වා පවාසතො ආගචඡනතං ගාම ද්වාරෙ ඨිතො කොචි දෙව දිසවා වෙගෙන ගෙහං ගන්ත්වා අසුකො නාම ආගතොති ආරොචෙය්‍ය, අථසස ඤාතකා හට්ඨපහට්ඨා වෙගෙන නිකඛමිත්වා ආගතොසි තාත ආගතොසි තාතාති තං අභිනනෙදය්‍යුං, එවමෙවං ඉධ කතකලයාණං ඉත්ථිං වා පුරිසං වා ඉමං ලොකං

හිත්වා පරලොකං ගතං දසවිධං දිබ්බපණ්ණාකාරං ආදාය අහං පුරතො අහං පුරතොති පච්චුග්ගන්ත්වා දෙවතා අභිනන්දන්තීති වත්වා ඉමං ගාථං අභාසි:-

“චිරප්පවාසිං පුරිසං දූරතො සොත්ථිමාගතං,
ඤාතිමිත්තා සුහජ්ජා ච අභිනන්දන්ති ආගතං.

තථෙව කතපුඤ්ඤම්පි අස්මා ලොකා පරං ගතං,
පුඤ්ඤානි පතිගණ්හන්ති පියං ඤාතීව ආගත”න්ති.

තත්ථ **චිරප්පවාසින්**ති චිරප්පවුත්ථං. **දූරතො සොත්ථිමාගත**න්ති වණිජ්ජං වා රාජපොරිසං වා කත්වා ලද්ධලාභං නිප්ඵන්නසම්පත්තිං අනුපද්දවෙන දූරට්ඨානතො ආගතං. **ඤාතිමිත්තා සුහජ්ජා චා**ති කුලසම්බන්ධවසෙන ඤාතී ච සන්දිට්ඨාදිභාවෙන මිත්තා ච සුහදයභාවෙන සුහජ්ජා ච. **අභිනන්දන්ති ආගත**න්ති තං සාගතන්ති වචනමත්තෙන වා අඤ්ජලිකරණමත්තෙන වා ගෙහං සම්පත්තං පන නානප්පකාරපණ්ණාකාරාභිහරණවසෙන අභිනන්දන්ති. **තථෙවා**ති තෙනෙව කාරණෙන කතපුඤ්ඤම්පි පුග්ගලං ඉමස්මා ලොකා පරලොකං ගතං දිබ්බං ආයුවණ්ණසුඛයසආධිපතෙය්‍යං දිබ්බං රූපසද්දගන්ධරසඵොට්ඨබ්බන්ති ඉමං දසවිධපණ්ණාකාරං ආදාය මාතාපිතිට්ඨානෙ ඨිතානි පුඤ්ඤානි අභිනන්දථාති පතිගණ්හන්ති. **පියං ඤාතීවා**ති ඉධ ලොකෙ පියං ඤාතකං ආගතං සෙසඤාතකා වියාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

නන්දියස්ස වත්ථු නවමං.

පියවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සොළසමො වග්ගො.

---

17. 1.

“කොධං ජහෙ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා නිග්‍රොධාරාමෙ විහරන්තො රොහිණිං නාම ඛත්තියකඤ්ඤං ආරබ්භ කථෙසි:-

එකස්මිං කිර සමයෙ ආයස්මා අනුරුද්ධො පඤ්චසතෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං කපිලවත්ථුං අගමාසි, අථස්ස ඤාතකා ථෙරො ආගතොති සුත්වා ථෙරස්ස සන්තිකං විහාරං අගමංසු ඨපෙත්වා රොහිණිං නාම ථෙරස්ස භගිනිං, ථෙරො ඤාතකෙ පුච්ඡි-කහං රොහිණීති?, ගෙහෙ භන්තෙති, කස්මා ඉධ නාගතාති?, සරීරෙ තස්සා ඡවිරොගො උප්පන්නොති ලජ්ජාය නාගතා භන්තෙති, ථෙරො පක්කොසථ

නං ඤාතීහි පක්කොසාපෙත්වා කටකඤ්චුකං[1] පටිමුඤ්චිත්වා ආගතං එවමාහ-රොහිණි කස්මා නාගතාසීති?, සරීරෙ මෙ භන්තෙ ඡවිරොගො උප්පන්නො තස්මා ලජ්ජාය නාගතාම්හීති, කිම්පන තෙ පුඤ්ඤං කාතුං න වට්ටතීති?, කිං කරොමි භන්තෙති?, ආසනසාලං කාරෙහීති, කිං ගහෙත්වාති?, කිං තෙ පසාධනභණ්ඩං නත්ථීති?, අත්ථි භන්තෙති, කිං මූලකන්ති?, දසසහස්සමූලං භවිස්සතීති, තෙන හි තං විස්සජ්ජෙත්වා ආසනසාලං කාරෙහීති, කො මෙ භන්තෙ කාරෙස්සතීති?, ථෙරො සමීපෙ ඨිතෙ ඤාතකෙ ඔලොකෙත්වා තුම්හාකං භාරො හොතූති ආහ, තුම්හෙ පන භන්තෙ කිං කරිස්සථාති?, අහම්පිවෙව භවිස්සාමීති, තෙනහි එතිස්සා දබ්බසම්භාරෙ ආහරථාති, තෙ සාධු භන්තෙති ආහරිංසු, ථෙරො ආසනසාලං සංවිදහන්තො රොහිණිං ආහ-ද්විභූමකං ආසනසාලං කාරෙත්වා උපරි පදරත්ථං දින්නකාලතො පට්ඨාය හෙට්ඨා සාලං නිබද්ධං සම්මජ්ජිත්වා ආසනානි පඤ්ඤපෙහි නිබද්ධං පානීයඝටෙ උපට්ඨාපෙහීති, සා සාධු භන්තෙති පසාධනභණ්ඩකං විස්සජ්ජෙත්වා ද්විභූමකං ආසනසාලං කාරෙත්වා උපරි පදරත්ථං දින්නකාලතො පට්ඨාය හෙට්ඨා ඔපුඤ්ජනාදීනි අකාසි, නිබද්ධං භික්ඛූ නිසීදන්ති, අථස්සා ආසනසාලං ඔපුඤ්ජන්තියාව ඡවිරොගො මිලායි, සා ආසනසාලාය නිට්ඨිතාය බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පණීතං ඛාදනීයං භොජනීයං අදාසි, සත්ථා කතභත්තකිච්චො කස්සෙතං දානන්ති පුච්ඡි, භගිනියා මෙ භන්තෙ රොහිණියාති, සා පන කහන්ති? ගෙහෙ භන්තෙති, පක්කොසථ නන්ති, සා ආගන්තුං න ඉච්ඡි, අථ නං සත්ථා අනිච්ඡමානම්පි පක්කොසාපෙසියෙව, ආගන්ත්වා ච පන වන්දිත්වා නිසින්නං ආහ-රොහිණි කස්මා නාගමිත්ථාති?, සරීරෙ මෙ භන්තෙ දුච්ඡවිභාවො අත්ථි තෙන ලජ්ජමානා නාගමින්ති, ජානාසි පන කිං තෙ නිස්සාය එසො උප්පන්නොති?, න ජානාමි භන්තෙති, තව කොධං නිස්සාය උප්පන්නො එසොති, කිං පන මෙ භන්තෙ කතන්ති?, තෙන හි සුණාහීති අථස්සා සත්ථා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසිරඤ්ඤො අග්ගමහෙසී එකිස්සා රඤ්ඤො නාටකිත්ථියා ආඝාතං බන්ධිත්වා දුක්ඛමස්ස උප්පාදෙස්සාමීති චින්තෙත්වා මහාකච්ඡුඵලානි ආහරාපෙත්වා තං නාටකිත්ථිං අත්තනො සන්තිකං පක්කොසාපෙත්වා යථා සා න ජානාති එවමස්සා සයනීයෙ ච පාවාරකොජවාදීනඤ්ච අන්තරෙසු කච්ඡුචුණ්ණානි ඨපාපෙසි, කෙළිං කුරුමානා විය අස්සා සරීරෙපි ඔකිරි, තං ඛණංයෙව තස්සා සරීරං උප්පකුප්පකං ගණ්ඩාගණ්ඩජාතං අහොසි, සා කණ්ඩුවන්තී ගන්ත්වා සයනෙ නිපජ්ජි, තත්‍රාපිස්සා කච්ඡුචුණ්ණෙහි ඛාදියමානාය ඛරතරා වෙදනා උප්පජ්ජි. තදා අග්ගමහෙසී රොහිණී අහොසීති.

---

1. ම. පටකඤ්චුකං.

සත්ථා ඉමං අතීතං ආහරිත්වා රොහිණී තදා තයාවෙතං කම්මං කතං අප්පමත්තකොපි හි කොධො වා ඉස්සා වා කාතුං නයුත්තරූපො එවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"කොධං ජහෙ විප්පජහෙය්‍ය මානං
සඤ්ඤොජනං සබ්බමතික්කමෙය්‍ය,
තං නාමරූපස්මිං අසජ්ජමානං
අකිඤ්චනං නානුපතන්ති දුක්ඛා"ති.

තත්ථ **කොධන්ති** සබ්බාකාරම්පි කොධං, නවවිධම්පි **මානං** පජහෙය්‍ය. **සඤ්ඤොජනන්ති** කාමරාගසංයොජනාදිකං දසවිධම්පි සබ්බං සංයොජනං **අතික්කමෙය්‍ය**. **අසජ්ජමානන්ති** අලග්ගමානං, යො හි මම රූපං මම වෙදනාති ආදිනා නයෙන නාමරූපං පටිග්ගණ්හාති තස්මිං ච භිජ්ජමානෙ සොචති විහඤ්ඤති අයං නාමරූපස්මිං සජ්ජති නාම, එවරූපං අගණ්හන්තො අවිහඤ්ඤන්තො පන න සජ්ජති නාම, තං පුග්ගලං එවං අසජ්ජමානං රාගාදීනං අභාවෙන **අකිඤ්චනං දුක්ඛා** නාම **නානුපතන්තීති** අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

රොහිණීපි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, තං ඛණංයෙවස්සා සරීරං සුවණ්ණවණ්ණං අහොසි, සා තතො චුතා තාවතිංසභවනෙ චතුන්නං දෙවපුත්තානං සීමන්තරෙ නිබ්බත්තිත්වා පාසාදිකා රූපග්ගප්පත්තා අහොසි, චත්තාරොපි දෙවපුත්තා තං දිස්වා උප්පන්නසිනෙහා හුත්වා මම සීමාය අන්තො නිබ්බත්තා මම සීමාය අන්තො නිබ්බත්තාති විවදන්තා සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා දෙව ඉමං නො නිස්සාය අට්ටො උප්පන්නො තං පච්ඡින්දථාති ආහංසු, සක්කොපි තං ඔලොකෙත්වාව උප්පන්නසිනෙහො හුත්වා එවමාහ-ඉමාය වො දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය කථං චිත්තානි උප්පන්නානීති?, අථෙකො ආහ-මම තාව උප්පන්නං චිත්තං සඞ්ගාමභෙරි විය සන්නිසීදිතුං නාසක්ඛිති, දුතියො-මම චිත්තං පබ්බතනදී විය සීඝං පවත්තන්තංයෙව ජාතන්ති, තතියො-මම ඉමිස්සා දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය කක්කටකස්ස විය අක්ඛීනි නික්ඛමිංසූති, චතුත්ථො-මම චිත්තං චෙතියෙ උස්සාපිතධජං විය නිච්චලං ඨාතුං නාසක්ඛිති, අථ නෙ සක්කො ආහ-තාතා තුම්හාකං චිත්තානි පසය්හරූපානි[1] අහම්පන ඉමං ලභන්තො ජීවාමි අලභන්තස්ස මෙ මරණං භවිස්සතීති, දෙවපුත්තා-මහාරාජ තුම්හාකං මරණෙන අත්ථො නත්ථීති තං සක්කස්ස විස්සජ්ජෙත්වා පක්කමිංසු, සා සක්කස්ස පියා අහොසි මනාපා, අසුකකීළං නාම ගච්ඡාමාති වුත්තෙ සක්කො තස්සා වචනං පටික්ඛිපිතුං නාසක්ඛීති.

රොහිණීයා වත්ථු පඨමං.

---

1. සී. ඨයකමානානි.

17. 2.

"යො වෙ උප්පතිතං කොධ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා අග්ගාළවෙ චෙතියෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි:-

සත්ථාරා කිර භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සෙනාසනෙ අනුඤ්ඤාතෙ රාජගහසෙට්ඨිආදීහි සෙනාසනෙසු කාරියමානෙසු එකො ආළවකො භික්ඛු අත්තනො සෙනාසනං කාරෙන්තො එකං මනාපං රුක්ඛං දිස්වා ඡින්දිතුං ආරභි, තත්ථ පන නිබ්බත්තා එකා තරුණපුත්තා දෙවතා පුත්තං අඞ්කෙනාදාය ඨිතා යාචි-මා මෙ සාමි විමානං ඡින්දි, න සක්ඛිස්සාමි පුත්තකං ආදාය අනාවාසා විචරිතුන්ති, සො අහං අඤ්ඤත්‍ර ඊදිසං රුක්ඛං න ලභිස්සාමීති තස්සා වචනං නාදියි, සා ඉමම්පි තාව දාරකං ඔලොකෙත්වා ඔරමිස්සතීති පුත්තං රුක්ඛසාඛාය ඨපෙසි, සො උක්ඛිත්තඵරසුං සන්ධාරෙතුං අසක්කොන්තො දාරකස්ස බාහුං ඡින්දි, දෙවතා උප්පන්නබලවකොධා පහරිත්වා තං මාරෙස්සාමීති උභො හත්ථෙ උක්ඛිපිත්වා එවං තාව චින්තෙසි-අයං භික්ඛු සීලවා සචාහං ඉමං මාරෙස්සාමි නිරයගාමී භවිස්සාමි සෙසදෙවතාපි අත්තනො රුක්ඛං ඡින්දන්තං භික්ඛුං දිස්වා අසුකදෙවතාය එවං නාම මාරිතො භික්ඛූති මං පමාණං කත්වා භික්ඛූ මාරෙස්සන්ති, අයං ච සස්සාමිකො භික්ඛු සාමිකස්සෙව තං කථෙස්සාමීති උක්ඛිත්තහත්ථෙ අපනෙත්වා රොදමානා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි, අථ නං සත්ථා-කිං දෙවධීතෙති ආහ, සා භන්තෙ තුම්හාකං මෙ සාවකෙන ඉදං නාම කතං, අහම්පි තං මාරෙතුකාමා හුත්වා ඉදං නාම චින්තෙත්වා අමාරෙත්වාව ඉධාගතාති සබ්බං තං පවත්තිං විත්ථාරතො ආරොචෙසි, සත්ථා තං සුත්වා සාධු සාධු දෙවතෙ සාධු තෙ කතං එවං උග්ගතං කොපං භන්තං රථං විය නිග්ගණ්හමානායාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

> "යො වෙ උප්පතිතං කොධං රථං භන්තංව ධාරයෙ,[1]
> තමහං සාරථිං බ්‍රූමි රස්මිග්ගාහො ඉතරො ජනො"ති.

තත්ථ **උප්පතිතන්ති** උප්පන්නං. **රථං භන්තංවාති** යථා නාම ඡෙකො සාරථි අතිවෙගෙන ධාවන්තං රථං නිග්ගණ්හිත්වා යදිච්ඡකං පෙසෙති, එවං යො පුග්ගලො උප්පන්නං කොධං ධාරයෙ[1] නිග්ගණ්හිතුං සක්කොති. **තමහන්ති** තං අහං සාරථිං බ්‍රූමි. **ඉතරො ජනොති** ඉතරො පන රාජාදීනං රථසාරථිජනො රස්මිග්ගාහො නාම හොති න උත්තමසාරථීති.

දෙසනාවසානෙ දෙවතා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තපරිසායපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි, දෙවතා පන සොතාපන්නා හුත්වාපි රොදමානා අට්ඨාසි, අථ නං සත්ථා-කිං දෙවතෙති පුච්ඡිත්වා-භන්තෙ විමානං මෙ නට්ඨං ඉදානි කිං කරිස්සාමීති වුත්තෙ-අලං

---

1. ම. වාරයෙ.

දෙවතෙ මා චින්තයි අහං තෙ විමානං දස්සාමීති ජෙතවන ගන්ධකුටි සමීපෙ පුරිමදිවසෙ චුතදෙවතං එකං රුක්ඛං අපදිසන්තො අසුකස්මිං ඔකාසෙ රුක්ඛො විවිත්තො තත්ථ උපගච්ඡාහීති ආහ, සා තත්ථ උපගඤ්ඡි, තතො පට්ඨාය බුද්ධදත්තිකං ඉමිස්සා විමානන්ති මහෙසක්ඛා දෙවතාපි ආගන්ත්වා තං චාලෙතුං නාසක්ඛිංසු, සත්ථා තං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා භික්ඛූනං භූතගාමසික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසීති.

අඤ්ඤතරභික්ඛුස්ස වත්ථු දුතියං.

---

17. 3.

"අක්කොධෙන ජිනෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො උත්තරාය ගෙහෙ කතභත්තකිච්චො උත්තරං උපාසිකං ආරබ්භ කථෙසි. තත්‍රායං ආනුපුබ්බී කථා:-

රාජගහෙ කිර සුමනසෙට්ඨිං නිස්සාය පුණ්ණො නාම දළිද්දො භතිං කත්වා ජීවති, තස්ස භරියා ච උත්තරා නාම ධීතා චාති ද්වෙයෙව ගෙහමානුසකාති, අථෙකදිවසං සත්තාහං නක්ඛත්තං කීළිතබ්බන්ති රාජගහෙ ඝොසං කරිංසු, තං සුත්වා සුමනසෙට්ඨි පාතොව ආගතං පුණ්ණං ආමන්තෙත්වා-තාත අම්හාකං පරිජනො නක්ඛත්තං කීළිතුකාමො ත්වං කිං නක්ඛත්තං කීළිස්සසි උදාහු භතිං කරිස්සසීති ආහ, සාමි නක්ඛත්තං නාම සධනානං හොති මම පන ගෙහෙ ස්වාතනාය යාගුතණ්ඩුලම්පි නත්ථි කිං මෙ නක්ඛත්තෙන ගොණෙ ලභන්තො කසිතුං ගමිස්සාමීති, තෙන හි ගොණෙ ගණ්හස්සූති, සො බලවගොණෙ ච නඞ්ගලඤ්ච ගහෙත්වා-භද්දෙ නාගරා නක්ඛත්තං කීළන්ති අහං දළිද්දතාය භතිං කාතුං ගමිස්සාමි මය්හම්පි තාව අජ්ජ දිගුණං නිවාපං පචිත්වා භත්තං ආහරෙය්‍යාසීති භරියං වත්වා ඛෙත්තං අගමාසි, සාරිපුත්තත්ථෙරොපි සත්තාහං නිරොධසමාපන්නො තං දිවසං උට්ඨාය කස්ස නු ඛො අජ්ජ මයා සඞ්ගහං කාතුං වට්ටතීති ඔලොකෙන්තො පුණ්ණං අත්තනො ඤාණස්ස අන්තො පවිට්ඨං දිස්වා-සද්ධො නු ඛො එස සක්ඛිස්සති වා මෙ සඞ්ගහං කාතුන්ති ඔලොකෙන්තො තස්ස සද්ධාභාවඤ්ච තප්පච්චයා චස්ස මහාසම්පත්ති පටිලාභඤ්ච ඤත්වා පත්තචීවරමාදාය තස්ස කසනට්ඨානං ගන්ත්වා ආවාට තීරෙ එකං ගුම්බං ඔලොකෙන්තො අට්ඨාසි, පුණ්ණො ථෙරං දිස්වාව කසිං ඨපෙත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන ථෙරං වන්දිත්වා දන්තකට්ඨෙන අත්ථො භවිස්සතීති දන්තකට්ඨං කප්පියං කත්වා අදාසි, අථස්ස ථෙරො පත්තං ච පරිස්සාවනං ච නීහරිත්වා අදාසි, සො පානීයෙනත්ථො භවිස්සතීති තං ආදාය පානීයං පරිස්සාවෙත්වා අදාසි, ථෙරො චින්තෙසි-අයං පරෙසං පච්ඡිමගෙහෙ වසති සචස්ස ගෙහද්වාරං ගමිස්සාමි ඉමස්ස භරියා මමං දට්ඨුං න සක්ඛිස්සති යාවස්ස භත්තං ආදාය මග්ගං පටිපජ්ජති තාව ඉධෙව භවිස්සාමීති, සො තත්ථෙව ථොකං වීතිනාමෙත්වා

තස්සා මග්ගාරූළ්හභාවං ඤත්වා අන්තොනගරාභිමුඛො පායාසි, සා
අන්තරාමග්ගෙ ථෙරං දිස්වා චින්තෙසි-අප්පෙකදාහං දෙය්‍යධම්මෙ
සති අය්‍යං න පස්සාමි අප්පෙකදා මෙ අය්‍යං පස්සන්තියා දෙය්‍යධම්මො
න හොති අජ්ජ පන මෙ අය්‍යො ච දිට්ඨො දෙය්‍යධම්මො චායං අත්ථි
කරිස්සති නු ඛො මෙ සංගහන්ති, සා භත්තභාජනං ඔතාරාපෙත්වා
ථෙරං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා භන්තෙ ඉදං ලූඛං වා පණීතං
වාති අචින්තෙත්වා දාසස්ස වො සඞ්ගහං කරොථාති ආහ, ථෙරො
පත්තං උපනාමෙත්වා තාය එකෙන හත්ථෙන භාජනං ධාරෙත්වා
එකෙන හත්ථෙන තතො භත්තං දදමානාය උපඩ්ඪභත්තෙ දින්නෙ
අලන්ති හත්ථෙන පත්තං පිදහි, සා භන්තෙ එකොව පටිවිංසො න
සක්කාමි ද්විධා කාතුං තුම්හාකං දාසස්ස ඉධ ලොකසඞ්ගහං අකත්වා
පරලොකසඞ්ගහං කරොථ නිරවසෙසමෙව දාතුකාමම්හීති වත්වා සබ්බ
මෙවස්ස පත්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා තුම්හෙහි දිට්ඨධම්මස්සෙව භාගිනී
අස්සන්ති පත්ථනං අකාසි, ථෙරො එවං හොතූති වත්වා ඨිතකොව
අනුමොදනං කරිත්වා එකස්මිං උදකඵාසුකට්ඨානෙ නිසීදිත්වා භත්ත
කිච්චං අකාසි, සාපි නිවත්තිත්වා තණ්ඩුලෙ පරියෙසිත්වා භත්තං පචි,
පුණ්ණොපි අඩ්ඪකරීසමත්තට්ඨානං කසිත්වා ජිඝච්ඡං සහිතුං
අසක්කොන්තො ගොණෙ විස්සජ්ජෙත්වා එකං ඡායං පවිසිත්වා මග්ගං
ඔලොකෙන්තො නිසීදි, අථස්ස භරියා භත්තං ආදාය ගච්ඡමානා තං
දිස්වාව එස ජිඝච්ඡාපීළිතො මං ඔලොකෙන්තො නිසින්නො සචෙ
මං අතිවිය ජෙ චිරායීති තජ්ජෙත්වා පතොදලට්ඨියා මං පහරිස්සති
මයා කතකම්මං නිරත්ථකං භවිස්සති පටිගච්චෙවස්ස ආරොචෙස්සාමීති
චින්තෙත්වා එවමාහ-සාමි අජ්ජෙකදිවසං චිත්තං පසාදෙහි මා මයා
කතකම්මං නිරත්ථකං කරි අහං හි පාතොව තෙ භත්තං ආහරන්තී
අන්තරාමග්ගෙ ධම්මසෙනාපතිං දිස්වා තව භත්තං තස්ස දත්වා පුන
ගන්ත්වා භත්තං පචිත්වා ආගතා පසාදෙහි සාමි චිත්තන්ති, සො කිං
වදෙසි භද්දෙති පුච්ඡිත්වා පුන තමත්ථං සුත්වා-භද්දෙ සාධු වත තෙ
කතං මම භත්තං අය්‍යස්ස දදමානාය මයා පිස්ස අජ්ජ පාතොව දන්ත
කට්ඨඤ්ච මුඛොදකඤ්ච දින්නන්ති පසන්නමානසො තං වචනං අභි
නන්දිත්වා උස්සූරෙ ලද්ධභත්තතාය කිලන්තකායො තස්සා අඞ්කෙ සීසං
කත්වා නිද්දං ඔක්කමි, අථස්ස පාතොව කසිතට්ඨානං පංසුචුණ්ණං
උපාදාය සබ්බං රත්තසුවණ්ණං කණිකාරපුප්ඵරාසි විය සොභමානං
අට්ඨාසි, සො පබුද්ධො ඔලොකෙත්වා භරියං ආහ-භද්දෙ එතං කසි
තට්ඨානං මම සුවණ්ණං හුත්වා පඤ්ඤායති කිංනු ඛො මෙ අතිඋස්සූරෙ
ලද්ධභත්තතාය අක්ඛීනි භමන්තීති, සාමි මය්හම්පි එවමෙව පඤ්ඤාය
තීති, සො උට්ඨාය තත්ථ ගන්ත්වා එකං පිණ්ඩං ගහෙත්වා නඞ්ගලසීසෙ
පහරිත්වා සුවණ්ණභාවං ඤත්වා අහො අය්‍යස්ස ධම්මසෙනාපතිස්ස මෙ
දින්නදානෙ අජ්ජෙව විපාකො දස්සිතො න ඛො පන සක්කා එත්තකං
ධනං පරිහරිතුං සබ්බං සුවණ්ණහරිතමෙව හුත්වා සීතං සුවණ්ණං
ආහරාපෙතුං වට්ටතීති ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි. කොසි ත්වන්ති?,

පුණ්ණො නාමාහන්ති, කිං පන තෙ අජ්ජ කතන්ති?, ධම්මසෙනාපතිස්ස මෙ අජ්ජ පාතොව දන්තකට්ඨඤ්ච මුඛොදකඤ්ච දින්නං භරියායපි මෙ මය්හං ආහටභත්තං තස්සෙව දින්නන්ති, තං සුත්වා රාජා අජ්ජෙව කිර භො ධම්මසෙනාපතිස්ස තෙ දින්නදානෙ විපාකො දස්සිතොති වත්වා-තාත කිං කරොමීති? පුච්ඡි, බහූනි සකටසහස්සානි පහිණිත්වා සුවණ්ණං ආහරාපෙථාති, රාජා සකටානි පහිණි, රාජපුරිසෙසු රඤ්ඤො සන්තකන්ති ගණ්හන්තෙසු ගහිතගහිතං මත්තිකාව හොති, තෙහි ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචිතෙ-තුම්හෙහි කින්ති වත්වා ගහිතන්ති පුට්ඨෙහි තුම්හාකං සන්තකන්ති වුත්තෙ-අහං තාතා කො, ගච්ඡථ පුණ්ණස්ස සන්තකන්ති වත්වා ගණ්හථාති, තෙ තථා කරිංසු, ගහිත ගහිතං සුවණ්ණමෙව අහොසි, තං සබ්බම්පි ආහරිත්වා රාජඞ්ගණෙ රාසිමකංසු, අසීතිහත්ථුබ්බෙධො රාසි අහොසි, රාජා නාගරෙ සන්නිපා තෙත්වා ඉමස්මිං නගරෙ අත්ථි කස්සචි එත්තකං සුවණ්ණන්ති?, නත්ථි දෙවාති, කිං පනස්ස දාතුං වට්ටතීති?, සෙට්ඨිච්ඡත්තං දෙවාති, රාජා බහුධනසෙට්ඨි නාම හොතූති මහන්තෙන භොගෙන සද්ධිං තස්ස සෙට්ඨිච්ඡත්තමදාසි, අථ නං සො ආහ-මයං දෙව එත්තකං කාලං පර කුලෙ වසිම්හ වසනට්ඨානං නො දෙථාති, තෙන හි පස්ස එස ගුම්බො පඤ්ඤායති එතං ගුම්බං හරාපෙත්වා ගෙහං කාරෙහීති පුරාණසෙට්ඨිස්ස ගෙහට්ඨානං ආචික්ඛි, සො තස්මිං ඨානෙ කතිපාහෙනෙව ගෙහං කාරෙත්වා ගෙහප්පවෙසනමඞ්ගලඤ්ච ඡත්තමඞ්ගලඤ්ච එකතොව කරොන්තො සත්තාහං බුද්ධප්පමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස දානං අදාසි, අථස්ස සත්ථා දානානුමොදනං කරොන්තො ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි, ධම්මකථා වසානෙ පුණ්ණසෙට්ඨි ච භරියා ච අස්ස ධීතා ච උත්තරාති තයොපි ජනා සොතාපන්නා අහෙසුං, අපරභාගෙ රාජගහසෙට්ඨි පුණ්ණ සෙට්ඨිනො ධීතරං අත්තනො පුත්තස්ස වාරෙසි, සො නාහං දස්සාමීති වත්වා මා එවං කරොතු එත්තකං කාලං අම්හෙ නිස්සාය වසන්තෙ නෙව තෙ සම්පත්ති ලද්ධා දෙතු මෙ පුත්තස්ස ධීතරන්ති වුත්තෙ-සො මිච්ඡාදිට්ඨිකො මම ධීතා තීණි රතනානි විනා වත්තිතුං න සක්කොති නෙවස්ස ධීතරං දස්සාමීති, අථ නං බහූ සෙට්ඨිගණකාදයො කුලපුත්තා-මා තෙන සද්ධිං විස්සාසං භින්දි දෙහිස්ස ධීතරන්ති යාචිංසු, සො තෙසං වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා ආසාළ්හිපුණ්ණමායං ධීතරං අදාසි, සා පතිකුලං ගතකාලතො පට්ඨාය භික්ඛුං වා භික්ඛුණිං වා උපසඞ්කමිතුං දානං වා දාතුං ධම්මං වා සොතුං නාලත්ථ, එවං අඩ්ඪතියෙසු මාසෙසු වීති වත්තෙසු සන්තිකෙ ඨිතෙ පරිචාරිකෙ පුච්ඡි-ඉදානි කිත්තකං අන්තො වස්සස්ස අවසිට්ඨන්ති?, අඩ්ඪමාසො අය්යෙති, සා පිතු සාසනං පහිණි-කස්මා මං එවරූපෙ බන්ධනාගාරෙ පක්ඛිපිංසු වරං මෙ ලක්ඛණාහතං කත්වා පරෙසං දාසිං සාවෙතු න එවරූපස්ස මිච්ඡාදිට්ඨිකකුලස්ස දාතුං වට්ටති ආගතකාලතො පට්ඨාය භික්ඛුදස්සනාදීසු එකම්පි පුඤ්ඤං කාතුං න ලභාමීති, අථස්සා පිතා-දුක්ඛිතා වත මෙ ධීතාති අනත්තම නතං පවෙදෙත්වා පඤ්චදස කහාපණසහස්සානි පෙසෙසි-ඉමස්මිං

නගරෙ සිරිමා නාම ගණිකා අත්ථි දෙවසිකං සහස්සං ගණ්හාති ඉමෙහි
කහාපණෙහි තං ආනෙත්වා සාමිකස්ස පාදපරිචාරිකං කත්වා සයං
පුඤ්ඤානි කරොතූති, සා සිරිමං පක්කොසාපෙත්වා සහායිකෙ ඉමෙ
කහාපණෙ ගණ්හිත්වා ඉමං අඩ්ඪමාසං තව සහායකං පරිචරාහීති
ආහ, සා සාධූති පටිස්සුණි, සා තං ආදාය සාමිකස්ස සන්තිකං
ගන්ත්වා—තෙන සිරිමං දිස්වා කිං ඉදන්ති වුත්තෙ—සාමි ඉමං
අඩ්ඪමාසං මම සහායිකා තුම්හෙ පරිචරතු අහං පන ඉමං
අඩ්ඪමාසං දානඤ්චෙව දාතුකාමා ධම්මං ච සොතුකාමාති ආහ, සො
තං අභිරූපං ඉත්ථිං දිස්වා උප්පන්නසිනෙහො සාධූති සම්පටිච්ඡි,
උත්තරාපි ඛො බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා—භන්තෙ ඉමං
අඩ්ඪමාසං අඤ්ඤත්ථ අගන්ත්වා ඉධෙව භික්ඛා ගහෙතබ්බාති සත්ථු
පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා ඉතො දානි පට්ඨාය යාව මහාපවාරණා තාව
සත්ථාරං උපට්ඨාතුං ධම්මං ච සොතුං ලභිස්සාමීති තුට්ඨමානසා එවං
යාගුං පච එවං පූවෙ පචාති මහානසෙ සබ්බකිච්චානි සංවිදහන්ති
විචරති, අථස්සා සාමිකො සෙව්ව පවාරණා භවිස්සතීති මහානසාභි
මුඛො වාතපානෙ ඨත්වා කින්නු ඛො කරොන්තී සා අන්ධබාලා විචර
තීති ඔලොකෙන්තො තං සෙදකිලින්නං ඡාරිකාය ඔකිණ්ණං අඞ්ගාර
මසිමක්ඛිතං තථා සංවිදහිත්වා විචරමානං දිස්වා—අහො අන්ධබාලා එව
රූපෙ ඨානෙ ඉමං සිරිසම්පත්තිං නානුභවති මුණ්ඩකසමණකෙ උපට්ඨ
හිස්සාමීති තුට්ඨචිත්තා විචරතීති හසිත්වා අපගඤ්ඡි, තස්මිං අපගතෙ
තස්ස සන්තිකෙ ඨිතා සිරිමා—කින්නු ඛො ඔලොකෙත්වා එස හසීති
තෙනෙව වාතපානෙන ඔලොකෙන්තී උත්තරං දිස්වා ඉමං ඔලො
කෙත්වා ඉමිනා හසිතං අද්ධා ඉමස්ස එතාය සද්ධිං සන්ථවො අත්ථීති
චින්තෙසි; සා කිර තස්මිං ගෙහෙ අඩ්ඪමාසං බාහිරකඉත්ථී හුත්වා වසමා
නාපි තං සම්පත්තිං අනුභවමානා අත්තනො බාහිරකඉත්ථිභාවං අජා
නිත්වා අහං ඝරසාමිනීති සඤ්ඤමකාසි, සා උත්තරාය ආඝාතං
බන්ධිත්වා දුක්ඛමස්සා උප්පාදෙස්සාමීති පාසාදා ඔරුය්හ මහානසං පවි
සිත්වා පූවපචනට්ඨානෙ පක්කුට්ඨිතං සප්පිං කටච්ඡුනා ආදාය උත්තරං
අභියාසි, උත්තරා තං ආගච්ඡන්තිං දිස්වා මම සහායිකාය මය්හං මහා
උපකාරො කතො චක්කවාළං අතිසම්බාධං බ්‍රහ්මලොකො අතිනී
චකො මම පන සහායිකාය ගුණොව මහන්තො අහං හි එතං නිස්සාය
දානං ච දාතුං ධම්මං ච සොතුං ලභිං සචෙ මම එතිස්සා උපරි කොධො
අත්ථි ඉදං සප්පි මං දහතු සචෙ නත්ථි මා ඩහීති තං මෙත්තාය ඵරි
තාය තස්සා මත්ථකෙ ආසිත්තං පක්කුට්ඨිතසප්පි සීතුදකං විය
අහොසි, අථ නං ඉදං සීතලං භවිස්සතීති පුන කටච්ඡුං පූරෙත්වා
ආදාය ආගච්ඡන්තිං උත්තරාය දාසියො දිස්වා අපෙහි දුබ්බිනීතෙ න
ත්වං අම්හාකං අය්‍යාය උපරි පක්කුට්ඨිතසප්පිං ආසිඤ්චිතුං අනුච්ඡවිකාති
සන්තජ්ජෙන්තියො ඉතො චිතො ච උට්ඨාය හත්ථෙහි ච පාදෙහි ච
පොථෙත්වා භූමියං පාතෙසුං, උත්තරා වාරෙන්තීපි වාරෙතුං නාසක්ඛි,
අථස්සා උපරි ඨත්වා සබ්බා දාසියො පටිබාහිත්වා—කිස්ස තෙ එවරූපං

භාරියං කම්මං කතන්ති සිරිමං ඔවදිත්වා උණ්හොදකෙන නහාපෙත්වා සතපාකතෙලෙන අබ්භඤ්ජි, තස්මිං ඛණෙ සා අත්තනො බාහිරකිත්ථිභාවං ඤත්වා චින්තෙසි–මයා භාරියං කම්මං කතං සාමිකස්ස හසිතමත්තකාරණා ඉමිස්සා උපරි පක්කඨිතසප්පිං ආසිඤ්චන්තියා, අයං–ගණ්හථ නන්ති දාසියො න ආණාපෙසි[1] මමං විහෙඨනකාලෙපි[2] සබ්බදාසියො පටිබාහිත්වා මය්හං කත්තබ්බමෙව අකාසි, සචාහං ඉමං න ඛමාපෙස්සාමි මුද්ධා මෙ සත්තධා ඵලෙය්‍යාති තස්සා පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා–අය්‍යෙ ඛමාහි මෙති ආහ, අහං සපිතිකා ධීතා පිතරි ඛමන්තෙ ඛමිස්සාමීති, හොතු අය්‍යෙ පිතරම්පි තෙ පුණ්ණසෙට්ඨිං ඛමාපෙස්සාමීති, පුණ්ණො මම වට්ටජනකපිතා විවට්ටජනකපිතරි ඛමන්තෙ පනාහං ඛමිස්සාමීති, කො පන තෙ විවට්ට ජනකපිතාති?, සම්මාසම්බුද්ධොති, මය්හං තෙන සද්ධිං විස්සාසො නත්ථීති, අහං කරිස්සාමි සත්ථා ස්වෙ භික්ඛුසඞ්ඝං ආදාය ඉධාගමිස්සති ත්වං යථාලද්ධසක්කාරං ගහෙත්වා ඉධෙව ආගන්ත්වා තං ඛමාපෙහීති, සා සාධු අය්‍යෙති උට්ඨාය අත්තනො ගෙහං ගන්ත්වා පඤ්චසතපරිවාරිකිත්ථියො ආණාපෙත්වා නානාවිධානි ඛාදනීයානි චෙව සූපෙය්‍යානි ච සම්පාදෙත්වා පුන දිවසෙ තං සක්කාරං ආදාය උත්තරාය ගෙහං ආගන්ත්වා බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස පත්තෙ පතිට්ඨාපෙතුං අවිසහන්තී අට්ඨාසි, තං සබ්බං ගහෙත්වා උත්තරායෙව සංවිදහි, සිරිමාපි භත්තකිච්චාවසානෙ සද්ධිං පරිවාරෙන සත්ථු පාදමූලෙ නිපජ්ජි, අථ නං සත්ථා පුච්ඡි–කො තෙ අපරාධොති?, භන්තෙ මයා හිය්‍යො ඉදං නාම කතං අථ මෙ සහායිකා මං විහෙඨයමානා දාසියො නිවාරෙත්වා මය්හං උපකාරමෙව අකාසි, සාහං ඉමිස්සා ගුණං ජානිත්වා ඉමං ඛමාපෙසිං, අථ නං එසා–තුම්හෙසු ඛමන්තෙසු ඛමිස්සාමීති ආහ, එවං කිර උත්තරෙති? ආම භන්තෙ සීසෙ මෙ සහායිකාය පක්කට්ඨිතං සප්පි ආසිත්තන්ති, අථ තයා කිං චින්තිතන්ති?, චක්කවාළං අතිසම්බාධං බ්‍රහ්මලොකො අතිනීචකො මම සහායිකාය ගුණොව මහන්තො අහං හි එතං නිස්සාය දානං ච දාතුං ධම්මං ච සොතුං අලත්ථං, සචෙ මෙ ඉමිස්සා උපරි කොපො අත්ථි ඉදං මං දහතු නො චෙ මා ඩහීති චින්තෙත්වා ඉමං මෙත්තාය ඵරිං භන්තෙති, සත්ථා සාධු සාධු උත්තරෙ එවං කොධං ජිනිතුං වට්ටති, කොධො හි නාම අක්කොධෙන අක්කොසකපරිභාසකා අනක්කොසන්තෙන අපරිභාසන්තෙන ථද්ධමච්ඡරී අත්තනො සන්තකස්ස දානෙන මුසාවාදී සච්චවචනෙන ජිනිතබ්බොති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

“අක්කොධෙන ජිනෙ කොධං අසාධුං සාධුනා ජිනෙ,
ජිනෙ කදරියං දානෙන සච්චෙන අලිකවාදින”න්ති.

තත්ථ **අක්කොධෙනාති** කොධනො හි පුග්ගලො අක්කොධෙන හුත්වා ජිනිතබ්බො. **අසාධුන්ති** අභද්දකො භද්දකෙන හුත්වා ජිනිතබ්බො.

1. සී. න ආණාපෙත්වා. 2. සී. විහෙඨෙන්තකාලෙපි.

කදරියංති ථද්ධමච්ඡරී අත්තනො සන්තකස්ස චාගචිත්තෙන ජිනිතබ්බො. අලිකවාදී සච්චවචනෙන ජිනිතබ්බො; තස්මා එවමාහ **අක්කොධෙන ජිනෙ කොධං -පෙ- අලිකවාදින**න්ති.

දෙසනාවසානෙ සිරිමා සද්ධිං පඤ්චසතාහි ඉත්ථීහි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහීති.

උත්තරාය උපාසිකාය වත්ථු තතියං.

---

17. 4.

"සච්චං භණෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස පඤ්හං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ ථෙරො දෙවචාරිකං ගන්ත්වා මහෙසක්ඛාය දෙවතාය විමානද්වාරෙ ඨත්වා තං අත්තනො සන්තිකං ආගන්ත්වා වන්දිත්වා ඨිතං එවමාහ-දෙවධීතෙ මහන්තී තෙ සම්පත්ති කිං කම්මං කත්වා ඉමං අලත්ථාති?, මා මං භන්තෙ පුච්ඡථාති, දෙවතා කිර අත්තනො පරිත්තකම්මෙන ලජ්ජමානා එවං වදති, සා පන-ථෙරෙන කථෙහි යෙව මෙති වුච්චමානා-ආම භන්තෙ මයා නෙව දානං දින්නං න පූජා කතා න ධම්මො සුතො කෙවලං සච්චමත්තං රක්ඛිතන්ති, ථෙරො අඤ්ඤානිපි විමානද්වාරානි ගන්ත්වා ආගතා අපරාපි දෙවධීතරො පුච්ඡි, තාසුපි තථෙව නිගූහිත්වා ථෙරං පරිබාහිතුං අසක්කොන්තීසු එකා තාව ආහ-භන්තෙ මයා දානාදීසු කතං නාම නත්ථි අහම්පන කස්සපබුද්ධකාලෙ පරස්ස දාසී අහොසිං, තස්සා මෙ සාමිකො අතිවිය චණ්ඩො ඵරුසො ගහිතගහිතෙනෙව කට්ඨෙන වා කලිඞ්ගරෙන වා සීසං භින්දති, සාහං උප්පන්නෙ කොපෙ එස තව සාමිකො පක්ඛාහතං[1] වා කාතුං නාසාදීනි වා ඡින්දිතුං ඉස්සරො මා කුජ්ඣීති අත්තානමෙව පරිභාසිත්වා කොපං නාම නාකාසිං, තෙන මෙ අයං සම්පත්ති ලද්ධාති. අපරා ආහ-අහං භන්තෙ උච්ඡුක්ඛෙත්තං රක්ඛමානා එකස්ස භික්ඛුනො උච්ඡුයට්ඨිං අදාසිං, අපරා-එකං තිම්බරූසකං අදාසිං, අපරා-එකං එලාළුකං අදාසිං, අපරා-එකං ඵාරුසකං අදාසිං, අපරා-එකං මූලකමුට්ඨිං, අපරා-නිම්බමුට්ඨින්ති ආදිනා නයෙන අත්තනා අත්තනා කතං පරිත්තකං දානං ආරොචෙත්වා-ඉමිනා ඉමිනා කාරණෙන අම්හෙහි අයං සම්පත්ති ලද්ධාති ආහංසු, ථෙරො තාහි කතකම්මං සුත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි-සක්කා නු ඛො භන්තෙ සච්චකථනමත්තෙන කොපනිබ්බාණමත්තෙන අතිපරිත්තකෙන තිම්බරූසකාදිදානමත්තෙන දිබ්බසම්පත්තිං ලද්ධුන්ති?, කස්මා මං මොග්ගල්ලාන එවං පුච්ඡසි? නනු තෙ දෙවධීතාහි අයමත්ථො කථිතොති?, ආම භන්තෙ ලබ්භති මඤ්ඤෙ එත්තකෙන දිබ්බසම්පත්තීති, අථ නං සත්ථා-

---

1. ම. ලක්ඛණාහතං.

මොග්ගල්ලාන සච්චමත්තං කථෙත්වාපි කොපමත්තං ජහිත්වාපි පරිත්තකං දානං දත්වාපි දෙවලොකං ගච්ඡන්තියෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"සච්චං භණෙ න කුජ්ඣෙය්‍ය දජ්ජාප්පස්මිම්පි[1] යාචිතො,
එතෙහි තීහි ඨානෙහි ගච්ඡෙ දෙවාන සන්තිකෙ"ති.

තත්‍ථ **සච්චං භණෙ**ති සච්චං දීපෙය්‍ය වොහරෙය්‍ය, සච්චෙ පතිට්ඨහෙය්‍යාති අත්‍ථො. **න කුජ්ඣෙය්‍යා**ති පරස්ස න කුජ්ඣෙය්‍ය. **යාචිතො**ති යාචනකා නාම සීලවන්තො පබ්බජිතා තෙ හි කිඤ්චාපි දෙථාති අයාචිත්වාව ඝරද්වාරෙ තිට්ඨන්ති අත්‍ථතො පන යාචන්තියෙව නාම, එවං සීලවන්තෙහි යාචිතො අප්පස්මිම්පි දෙය්‍යධම්මෙ විජ්ජමානෙ අප්පමත්තකම්පි දදෙථ. **එතෙහි තීහී**ති එතෙසු තීසු එකෙනාපි කාරණෙන දෙවලොකං ගච්ඡෙය්‍යාති අත්‍ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස පඤ්හවත්ථු චතුත්ථං.

---

17. 5.

"අහිංසකා යෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා සාකෙතං නිස්සාය අඤ්ජනවනෙ විහරන්තො භික්ඛූහි පුට්ඨපඤ්හං ආරබ්භ කථෙසි.

භගවතො කිර භික්ඛුපරිවුතස්ස සාකෙතං පිණ්ඩාය පවිසනකාලෙ එකො සාකෙතවාසී මහල්ලකබ්‍රාහ්මණො නගරතො නික්ඛමන්තො අන්තරද්වාරෙ දසබලං දිස්වා පාදෙසු නිපතිත්වා ගොප්ඵකෙසු දළ්හං ගහෙත්වා-තාත නනු නාම පුත්තෙහි ජිණ්ණකාලෙ මාතාපිතරො පටිජග්ගිතබ්බා? කස්මා එත්තකං කාලං අම්හාකං අත්තානං න දස්සෙසි? මයා තාව දිට්ඨොසි මාතරං පන පස්සිතුං එහීති සත්‍ථාරං ගහෙත්වා අත්තනො ගෙහං අගමාසි, සත්‍ථා තත්‍ථ ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි සද්ධිං භික්ඛුසඞ්ඝෙන, බ්‍රාහ්මණීපි ආගන්ත්වා සත්‍ථු පාදෙසු නිපතිත්වා තාත එත්තකං කාලං කහං ගතොසි නනු නාම මහල්ලකා මාතාපිතරො උපට්ඨාතබ්බාති වත්වා-පුත්ත ධීතරො එථ භාතරං වන්දථාති පෙසෙසි,[2] තෙ උභොපි තුට්ඨමානසා බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසිත්වා-භන්තෙ ඉධෙව නිබද්ධං භික්ඛං ගණ්හථාති වත්වා-බුද්ධා නාම න එකට්ඨානෙයෙව නිබද්ධං භික්ඛං ගණ්හන්තීති වුත්තෙ-තෙන හි භන්තෙ යෙ වො නිමන්තෙතුං ආගච්ඡන්ති තෙ අම්හාකං සන්තිකං පහිණෙය්‍යාථාති ආහංසු, සත්‍ථා තතො පට්ඨාය නිමන්තෙතුං ආගතෙ ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණස්ස ආරොචෙය්‍යාථාති පෙසෙති, තෙ ගන්ත්වා මයං ස්වාතනාය සත්‍ථාරං නිමන්තෙමාති බ්‍රාහ්මණං වදන්ති, බ්‍රාහ්මණො පුන දිවසෙ අත්තනො ගෙහතො භත්තභාජනසූපෙය්‍යභාජනානි ආදාය සත්‍ථු

---

1. ම. අප්පම්පි. 2. ම. වන්දාපෙසි.

සන්තිකට්ඨානං ගච්ඡන්ති, අඤ්ඤත්ථ පන නිමන්තනෙ අසති සත්ථා බ්‍රාහ්මණස්සෙව ගෙහෙ භත්තකිච්චං කරොති, තෙ උභොපි අත්තනො දෙය්‍යධම්මං නිච්චකාලං තථාගතස්ස දෙන්තා ධම්මකථං සුණන්තා අනාගාමිඵලං පාපුණිංසු, භික්ඛූපි ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං– ආවුසො බ්‍රාහ්මණො තථාගතස්ස සුද්ධොදනො පිතා මහාමායා මාතාති ජානාති, ජානන්තොව සද්ධිං බ්‍රාහ්මණියා තථාගතං අම්හාකං පුත්තොති වදති, සත්ථාපි තථෙව අධිවාසෙති, කින්නු ඛො කාරණන්ති?. සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා–භික්ඛවෙ උභොපි තෙ අත්තනො පුත්තමෙව පුත්තොති වදන්තීති වත්වා අතීතං ආහරි:–

භික්ඛවෙ අයං බ්‍රාහ්මණො අතීතෙ නිරන්තරං පඤ්චජාතිසතානි මය්හං පිතා අහොසි, පඤ්ච ජාතිසතානි චුල්ලපිතා පඤ්ච ජාතිසතානි මහාපිතා, සාපි මෙ බ්‍රාහ්මණී නිරන්තරමෙව පඤ්ච ජාතිසතානි මාතා අහොසි පඤ්ච ජාතිසතානි චුල්ලමාතා පඤ්ච ජාතිසතානි මහාමාතා, එවාහං දියඩ්ඪ ජාතිසහස්සං බ්‍රාහ්මණස්ස හත්ථෙ සංවඩ්ඪො දියඩ්ඪජාතිසහස්සං බ්‍රාහ්මණියා හත්ථෙති තීණි ජාතිසහස්සානි තෙසං පුත්තභාවං දස්සෙත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

"යස්මිං මනො නිවිසති චිත්තඤ්චාපි පසීදති,
අදිට්ඨපුබ්බකෙ පොසො[1] කාමං තස්මිම්පි විස්සසෙ.

පුබ්බෙව සන්නිවාසෙන පච්චුප්පන්නහිතෙන වා,
එවං තං ජායතෙ පෙමං උප්පලංව යථොදකෙ"ති.

සත්ථා තෙමාසමෙව තං කුලං නිස්සාය විහාසි, තෙපි උභො අරහත්තං සච්ඡිකත්වා පරිනිබ්බායිංසු. අථ නෙසං මහාසක්කාරං කත්වා උභොපි එකාමෙව කූටාගාරං ආරොපෙත්වා නීහරිංසු, සත්ථාපි පඤ්චසත භික්ඛුපරිවාරො තෙහි සද්ධිංයෙව ආළාහනං අගමාසි, බුද්ධානං කිර මාතාපිතරොති මහාජනො නික්ඛමි, සත්ථා ආළාහනසමීපෙ එකං සාලං පවිසිත්වා අට්ඨාසි, මනුස්සා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං ඨත්වා–භන්තෙ මාතාපිතරො වො කාලකතාති මා චින්තයිත්ථාති සත්ථාරංව සද්ධිං පටිසන්ථාරං කරොන්ති, සත්ථා තෙසං මා එවං අවචුත්ථාති අපටික්ඛිපිත්වා පරිසාය ආසයං ඔලොකෙත්වා තඞ්ඛණානුරූපං ධම්මං දෙසෙන්තො:–

"අප්පං වත ජීවිතං ඉදං ඔරං වස්සසතාපි මීයති,
යො චෙපි අතිච්ච ජීවති අථ ඛො සො ජරසාව මීයතී"ති

ඉදං ජරසුත්තං කථෙසි. දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසි. භික්ඛූ බ්‍රාහ්මණස්ස ච බ්‍රාහ්මණියා ච පරිනිබ්බුතභාවං අජානන්තා–භන්තෙ තෙසං කො අභිසම්පරායොති

1. ම. පොසෙ.

පුච්ඡිංසු, සත්ථා–භික්ඛවෙ එවරූපානං අසෙඛමුනීනං අභිසම්පරායො නාම නත්ථි, එවරූපා හි අච්චුතං අමතමහානිබ්බානමෙව පාපුණන්තීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

“අහිංසකා යෙ මුනයො නිච්චං කායෙන සංවුතා,
තෙ යන්ති අච්චුතං ඨානං යත්ථ ගන්ත්වා න සොචරෙ”ති.

තත්ථ **මුනයො**ති මොනෙය්‍යපටිපදාය මග්ගඵලං පත්තා අසෙඛමුනයො. **කායෙනා**ති දෙසනාමත්තමෙතං, තීහිපි ද්වාරෙහි සංවුතාති අත්ථො. **අච්චුතං**ති සස්සතං. **ඨාන**න්ති අකුප්පට්ඨානං ධුවට්ඨානං. **යත්ථා**ති යස්මිං ගන්ත්වා න සොචන්ති න විහඤ්ඤන්ති තං ඨානං ගච්ඡන්තීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සාකෙතක බ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

---

17. 6.

“සදා ජාගරමානාන”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ විහරන්තො පුණ්ණං නාම රාජගහසෙට්ඨිනො දාසිං ආරබ්භ කථෙසි, තස්සා කිර එකදිවසං කොට්ටනත්ථාය බහූ වීහී අදංසු, සා රත්තිම්පි දීපං ජාලෙත්වා වීහී කොට්ටෙන්තී විස්සමනත්ථාය සෙදතින්තගත්තෙන බහි වාතෙ අට්ඨාසි, තස්මිං සමයෙ දබ්බො මල්ලපුත්තො භික්ඛූනං සෙනාසනපඤ්ඤාපකො හොති, සො ධම්මස්සවණං සුත්වා අත්තනො අත්තනො සෙනාසනං ගච්ඡන්තානං භික්ඛූනං අඞ්ගුලිං ජාලෙත්වා පුරතො පුරතො මග්ගදෙසනත්ථාය ගච්ඡන්තො භික්ඛූනං ආලොකං නිම්මිණි, පුණ්ණා–තෙනාලොකෙන පබ්බතෙ[1] විචරන්තෙ භික්ඛූ දිස්වා–අහං තාව අත්තනො දුක්ඛෙන උපද්දුතා ඉමායපි වෙලාය නිද්දං න උපෙමි භදන්තා කිං කාරණා න නිද්දායන්තීති චින්තෙත්වා–අද්ධා එත්ථ කස්සචි භික්ඛුනො අඵාසුකං වා භවිස්සති දීඝජාතිකො වා උපද්දවො භවිස්සතීති සඤ්ඤං කත්වා පාතොව කුණ්ඩකං ආදාය උදකෙන තෙමෙත්වා හත්ථතලෙ පූවං කත්වා අඞ්ගාරෙසු පචිත්වා උච්ඡඞ්ගෙ කත්වා තිත්ථමග්ගෙ ඛාදිස්සාමීති ඝටං ආදාය තිත්ථාභිමුඛී පායාසි, සත්ථාපි ගාමං පිණ්ඩාය පවිසිතුං තමෙව මග්ගං පටිපජ්ජි, සා සත්ථාරං දිස්වා චින්තෙසි–අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු සත්ථරි දිට්ඨෙපි මම දෙය්‍යධම්මො න හොති දෙය්‍යධම්මෙ සති සත්ථාරං න පස්සාමි ඉදානි පන මෙ දෙය්‍යධම්මො ච අත්ථි සත්ථාපි ච සම්මුඛීභූතො සචෙ ලූඛං වා පණීතං වාති අචින්තෙත්වා ගණ්හෙය්‍ය දදෙය්‍යාහං ඉමං පූවන්ති ඝටං එකමන්තං නික්ඛිපිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා–භන්තෙ ඉදං ලූඛං දානං

---

1. ම. සබ්බෙ තෙ.

පටිග්ගණ්හන්තා මම සඞ්ගහං කරොන්තීති, සත්ථා ආනන්දත්ථෙරං ඔලො කෙත්වා තෙන නීහරිත්වා දින්නං මහාරාජදත්තියං පත්තං උපනා මෙත්වා පූවං ගණ්හි, පුණ්ණාපි තං සත්ථු පත්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා භන්තෙ තුම්හෙහි දිට්ඨධම්මො යෙව මෙ ඉජ්ඣතූති ආහ, සත්ථා එවං හොතූති ඨිතකොව අනුමොදනං අකාසි, පුණ්ණාපි චින්තෙසි-කිඤ්චාපි මෙ සත්ථා සඞ්ගහං කරොන්තො පූවං ගණ්හි න ච පන තං ඛාදිස්සති අද්ධා පුරතො කාකස්ස වා දත්වා රඤ්ඤො වා රාජපුත්තස්ස වා ගෙහං ගන්ත්වා පණීතභොජනං භුඤ්ජිස්සතීති, සත්ථාපි නුඛො එවමෙසා චින්තෙසීති තස්සා චිත්තාචාරං ඤත්වා ආනන්දත්ථෙරං ඔලොකෙත්වා නිසීදනාකාරං දස්සෙසි, ථෙරො චීවරං පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි, සත්ථා බහිනගරෙයෙව නිසීදිත්වා භත්තකිච්චං අකාසි, දෙවතා සකලචක්කවාළගබ්භෙ දෙවමනුස්සානං උපකප්ප නකං ඔජං මධුපටලං විය පීළෙත්වා තත්ථ පක්ඛිපිංසු, පුණ්ණා ච ඔලො කෙන්තී අට්ඨාසි, භත්තකිච්චාවසානෙ ථෙරො උදකං අදාසි, සත්ථා කත භත්තකිච්චො පුණ්ණං ආමන්තෙත්වා-කස්මා ත්වං පුණ්ණෙ මම සාවකෙ පරිභාසසීති ආහ, න පරිභාසාමි භන්තෙති, අථ තයා මම සාවකෙ ඔලො කෙත්වා කිං කථිතන්ති? අහං තාව ඉමිනා දුක්ඛුප්පන්නෙන නිද්දං න උපෙමි භදන්තා කිමත්ථං නිද්දං න උපෙන්ති අද්ධා කස්සචි අඵාසුකං භවිස්සති දීඝජාතිකො වා උපද්දවො භවිස්සතීති එත්තකං මයා භන්තෙ චින්තිතන්ති, සත්ථා තස්සා වචනං සුත්වා පුණ්ණෙ ත්වං තාව අත්තනො දුක්ඛුප්පන්නෙන න නිද්දායසි මම පන සාවකා සදා ජාග රියං අනුයුත්තතාය න නිද්දායන්තීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"සදා ජාගරමානානං අහොරත්තානුසික්ඛිනං,
නිබ්බාණං අධිමුත්තානං අත්ථං ගච්ඡන්ති ආසවා"ති.

තත්ථ **අහොරත්තානුසික්ඛින**න්ති දිවා ච රත්තිඤ්ච තිස්සො සික්ඛා සික්ඛමානානං. **නිබ්බාණං අධිමුත්තාන**න්ති නිබ්බාණජ්ඣාසයානං. **අත්ථං ගච්ඡන්තී**ති එවරූපානං සබ්බෙපි ආසවා අත්ථං විනාසං නත්ථි භාවං ගච්ඡන්තීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ යථාඨිතා පුණ්ණා සොතා පත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තපරිසායපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසීති. සත්ථා කුණ්ඩකඅඞ්ගාරපූවෙන භත්තකිච්චං කත්වා විහාරං අගමාසි. ධම්මසභායම්පි කථං සමුට්ඨාපෙසුං-දුක්කරං ආවුසො සම්මා සම්බුද්ධෙන කතං පුණ්ණාය දින්නෙන කුණ්ඩකඅඞ්ගාරපූවෙන භත්ත කිච්චං කරොන්තෙනාති, සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා-ඉමාය නාමාති වුත්තෙ-න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපි මයා ඉමාය දින්නකුණ්ඩකං පරිභුත්තමෙවාති වත්වා අතීතං ආහරිත්වා:-

"භුත්වා තිණපරිඝාසං භුත්වා ආචාමකුණ්ඩකං,
එතං තෙ භොජනං ආසි කස්මාදානි න භුඤ්ජසි.

යත්ථ පොසං න ජානන්ති ජාතියා විනයෙන වා,
පහූ තත්ථ මහාබ්‍රහ්මෙ අපි ආචාම කුණ්ඩකං.

ත්වං ච බො මං විජානාසි යාදිසායං හයුත්තමො,
ජානන්තො ජානමාගම්ම න තෙ භක්ඛාමි කුණ්ඩකං"න්ති.

ඉමං කුණ්ඩකසින්ධවපොතකජාතකං විත්ථාරෙත්වා කථෙසීති.

පුණ්ණාය වත්ථු ඡට්ඨං.

---

17. 7.

"පොරාණමෙත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අතුලං නාම උපාසකං ආරබ්භ කථෙසි, සො හි සාවත්ථිවාසී උපාසකො පඤ්චසතඋපාසකපරිවාරො එකදිවසං තෙ උපාසකෙ ආදාය ධම්මසවණත්ථාය විහාරං ගන්ත්වා රෙවතත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සොතුකාමො හුත්වා රෙවතත්ථෙරං වන්දිත්වා නිසීදි, සො පනායස්මා පටිසල්ලානාරාමො සීහො විය එකචරො, තස්මා තෙන සද්ධිං න කිඤ්චි කථෙසි, සො අයං ථෙරො න කිඤ්චි කථෙසීති කුද්ධො උට්ඨාය සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එකමන්තං ඨිතො-ථෙරෙන කෙනත්ථෙන ආගතත්ථාති වුත්තෙ-භන්තෙ අහං ඉමෙ උපාසකෙ ආදාය ධම්මසවණත්ථාය රෙවතත්ථෙරං උපසඞ්කමිං තස්ස මෙ ථෙරො න කිඤ්චි කථෙසි ස්වාහං තස්ස කුජ්ඣිත්වා ඉධාගතො ධම්මං මෙ කථෙථාති වුත්තෙ-තෙන හි උපාසකා නිසීදථාති බහුකං කත්වා අභිධම්මකථං කථෙසි, උපාසකො අභිධම්මකථා නාම අතිසණ්හා ථෙරො බහුං අභිධම්මමෙව කථෙසි අම්හාකං ඉමිනා කො අත්ථොති කුජ්ඣිත්වා පරිසං ආදාය ආනන්දත්ථෙරස්ස සන්තිකං අගමාසි, ථෙරෙනාපි කිං උපාසකාති වුත්තෙ-භන්තෙ මයං ධම්මසවණත්ථාය රෙවතත්ථෙරං උපසඞ්කමිම්හ තස්ස සන්තිකෙ ආලාපමත්තම්පි අලභිත්වා කුද්ධා සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සන්තිකං අගමිම්හ සොපි නො අතිසණ්හං බහුං අභිධම්මමෙව කථෙසි ඉමිනා අම්හාකං කො අත්ථොති එතස්සාපි කුජ්ඣිත්වා ඉධාගමිම්හ කථෙහි නො භන්තෙ ධම්මකථන්ති, තෙනහි නිසීදිත්වා සුණාථාති ථෙරො තෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යං කත්වා අප්පකමෙව ධම්මං කථෙසි, තෙ ථෙරස්සපි කුජ්ඣිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, අථ තෙ සත්ථා ආහ-කස්මා උපාසකා ආගතත්ථාති? ධම්මසවණාය භන්තෙති, සුතො පන වො ධම්මොති? භන්තෙ මයං ආදිතොව රෙවතත්ථෙරං උපසඞ්කමිම්හ සො අම්හෙහි සද්ධිං න කිඤ්චි කථෙසි තස්ස කුජ්ඣිත්වා සාරිපුත්තත්ථෙරං උපසඞ්කමිම්හ තෙන නො බහුං අභිධම්මො කථිතො තං අසල්ලක්ඛෙන්තා කුජ්ඣිත්වා ආනන්දත්ථෙරං උපසඞ්කමිම්හ තෙන නො අප්පමත්තකො ච ධම්මො කථිතො තස්සපි කුජ්ඣිත්වා ඉධාගතම්හාති, සත්ථා තස්ස කථං සුත්වා අතුලාලං, පොරාණතො පට්ඨාය ආචිණ්ණමෙවෙතං, තුණ්හී

භූතම්පි බහුකථම්පි මන්දකථම්පි ගරහන්තියෙව, එකන්තං ගරහිතබ්බා යෙව වා එකන්තං පසංසිතබ්බා යෙව වා නත්ථි, රාජානොපි එකච්චෙ නින්දන්ති එකච්චෙ පසංසන්ති, මහාපථවිම්පි චන්දිමසූරියෙපි චතුපරිස මජ්ඣෙ නිසීදිත්වා ධම්මං කථෙන්තං සම්මාසම්බුද්ධම්පි එකච්චෙ ගරහන්ති එකච්චෙ පසංසන්ති, අන්ධබාලානං හි නින්දා වා පසංසා වා අප්පමාණං, පණ්ඩිතෙන පන මෙධාවිනා නින්දිතො නින්දිතො නාම පසංසිතො ච පසංසිතො නාම හොතීති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

“පොරාණමෙතං අතුල නෙතං අජ්ජතනාමිව,
නින්දන්ති තුණ්හිමාසීනං නින්දන්ති බහුභාණිනං.
මිතභාණිම්පි නින්දන්ති නත්ථි ලොකෙ අනින්දිතො.

න චාහු න ච භවිස්සති න චෙතරහි විජ්ජති,
එකන්තං නින්දිතො පොසො එකන්තං වා පසංසිතො.

යඤ්චෙ විඤ්ඤූ පසංසන්ති අනුවිච්ච සුවෙ සුවෙ,
අච්ඡිද්දවුත්තිං මෙධාවිං පඤ්ඤාසීලසමාහිතං.

නෙක්ඛං ජම්බොනදස්සෙව කො තං නින්දිතුමරහති,
දෙවාපි නං පසංසන්ති බ්‍රහ්මුනාපි පසංසිතො”ති.

තත්ථ **පොරාණමෙතන්**ති පුරාණකං එතං. **අතුලා**ති තං උපාසකං ආලපති. **නෙතං අජ්ජතනාමිවා**ති ඉදං නින්දනං පසංසනං වා අජ්ජතනං වා අධුනා උප්පන්නකං විය න හොති. **තුණ්හිමාසීනන්**ති කිං එසො මූගො විය බධිරො විය කිඤ්චි අජානන්තො විය තුණ්හී හුත්වා නිසින්නොති තං නින්දන්ති. **බහුභාණිනන්**ති කිං එස වාතාහතතාලපණ්ණං විය තටතටායති ඉමස්ස කථාය පරියන්තොයෙව නත්ථීති නින්දන්ති. **මිතභාණිම්පී**ති කිං එස සුවණ්ණහිරඤ්ඤං විය අත්තනො වචනං මඤ්ඤමානො එකං ද්වෙ වා වත්වා තුණ්හී අහොසීති නින්දන්ති, එවං සබ්බථාපි ඉමස්මිං ලොකෙ අනින්දිතො නාම නත්ථීති අත්ථො. **න චාහූ**ති අතීතෙපි නාහොසි අනාගතෙපි න භවිස්සති. **යඤ්චෙ විඤ්ඤූ**ති බාලානං නින්දා වා පසංසා වා අප්පමාණං, යං පන පණ්ඩිතා දිවසෙ දිවසෙ අනුවිච්ච නින්දාකාරණං වා පසංසාකාරණං වා ජානිත්වා පසංසන්ති, අච්ඡිද්දාය සික්ඛාය වා අච්ඡිද්දාය වා ජීවිතවුත්තියා සමන්නාගතත්තා **අච්ඡිද්දවුත්තිං**, ධම්මොජපඤ්ඤාය සමන්නාගතත්තා **මෙධාවිං**, ලොකියලොකුත්තරපඤ්ඤාය චෙව චතුපාරිසුද්ධිසීලෙන ච සමන්නාගතත්තා **පඤ්ඤාසීලසමාහිතං** පසංසන්ති, තං සුවණ්ණදොසවිරහිතං ඝට්ටනමජ්ජනක්ඛමං ජම්බොනදනික්ඛං විය කො නින්දිතුමරහතීති අත්ථො. **දෙවාපී**ති දෙවතාපි පණ්ඩිත මනුස්සාපි තං භික්ඛුං උට්ඨාය ථොමෙන්ති පසංසන්ති. **බ්‍රහ්මුනාපී**ති න කෙවලං දෙවමනුස්සෙහි දසසහස්සචක්කවාළෙ මහාබ්‍රහ්මුනාපි එස පසංසිතොයෙවාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතාපි තෙ උපාසකා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසූති.

අතුල උපාසකස්ස වත්ථු සත්තමං.

ToC

17. 8.

"කායප්පකොප"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො ඡබ්බග්ගියෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි:-

එකදිවසං හි සත්ථා තෙසං උභොහි හත්ථෙහි යට්ඨියො ගහෙත්වා කට්ඨපාදුකා ආරුය්හ පිට්ඨිපාසාණෙ චඞ්කමන්තානං ඛටඛටාසද්දං සුත්වා-ආනන්ද කිං නාමෙස සද්දොති? පුච්ඡිත්වා ඡබ්බග්ගියානං පාදුකා ආරුය්හ චඞ්කමන්තානං ඛටඛටාසද්දොති සුත්වා සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙත්වා භික්ඛුනා නාම කායාදීනි රක්ඛිතුං වට්ටතීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"කායප්පකොපං රක්ඛෙය්‍ය කායෙන සංවුතො සියා,
කායදුච්චරිතං හිත්වා කායෙන සුචරිතං චරෙ.

වචීපකොපං රක්ඛෙය්‍ය වාචාය සංවුතො සියා,
වචීදුච්චරිතං හිත්වා වාචාය සුචරිතං චරෙ.

මනොපකොපං රක්ඛෙය්‍ය මනසා සංවුතො සියා,
මනොදුච්චරිතං හිත්වා මනසා සුචරිතං චරෙ.

කායෙන සංවුතා ධීරා අථො වාචාය සංවුතා,
මනසා සංවුතා ධීරා තෙ වෙ සුපරිසංවුතා"ති.

තත්ථ **කායප්පකොප**න්ති තිවිධං කායදුච්චරිතං රක්ඛෙය්‍ය. **කායෙන සංවුතො**ති කායද්වාරෙන දුච්චරිතප්පවෙසං නිවාරෙත්වා සංවුතො පිහිතද්වාරො සියා, යස්මා පන කායදුච්චරිතං හිත්වා කාය සුචරිතං චරන්තො උභයමෙපතං කරොති තස්මා **කායදුච්චරිතං හිත්වා කායෙන සුචරිතං චරෙ**ති වුත්තං. අනන්තරගාථාද්වයෙපි එසෙව නයො. **කායෙන සංවුතා ධීරා**ති යෙ පණ්ඩිතා පාණාතිපාතාදීනි අකරොන්තා කායෙන මුසාවාදාදීනි අකරොන්තා වාචාය අභිජ්ඣාදීනි අසමුට්ඨාපෙන්තා මනසා ච සංවුතා තෙ ඉධ ලොකස්මිං සුපරිසංවුතා සුරක්ඛිතා සුගොපිතා සුපිහිතද්වාරාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ඡබ්බග්ගියානං භික්ඛූනං වත්ථු අට්ඨමං.

කොධවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සත්තරසමො වග්ගො.

18. 1.

“පණ්ඩුපලාසොවදානිසී”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං ගොඝාතකපුත්තං ආරබ්භ කථෙසි:-

සාවත්ථියං කිරෙකො ගොඝාතකො ගාවො වධිත්වා වරමංසානි ගහෙත්වා පචාපෙත්වා පුත්තදාරෙහි සද්ධිං නිසීදිත්වා මංසඤ්ච ඛාදති මූලෙන ච වික්කිණාති, සො එවං පඤ්චපණ්ණාස වස්සානි ගොඝාතක කම්මං කරොන්තො ධුරවිහාරෙ විහරන්තස්ස සත්ථු එකදිවසං කටච්ඡු මත්තම්පි යාගුං භත්තං වා න අදාසි, සො මංසෙන විනා භත්තං න භුඤ්ජති, සො එකදිවසං දිවසභාගෙ මංසං වික්කිණිත්වා අත්තනො අත්ථාය පචිතුං එකං මංසඛණ්ඩං භරියාය දත්වා න්හායිතුං අගමාසි, අථස්ස සහායකො ගෙහං ආගන්ත්වා භරියං ආහ-ථොකං මෙ වික්කිණියමංසං දෙහි ගෙහං මෙ පාහුනකො ආගතොති, නත්ථි වික්කිණියමංසං සහායකො තෙ මංසං වික්කිණිත්වා ඉදානි න්හායිතුං ගතොති, මා එවං කරි සචෙ මංසඛණ්ඩං අත්ථි දෙහීති, සහායකස්ස තෙ නික්ඛිත්තං මංසං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං මංසං නත්ථීති, සො-සහායකස්ස මෙ අත්ථාය ඨපිත මංසතො අඤ්ඤං මංසං නත්ථි සො ච විනා මංසෙන න භුඤ්ජති නායං දස්සතීති සාමංයෙව තං මංසං ගහෙත්වා පක්කාමි, ගොඝාතකොපි න්හාත්වා ආගතො තාය අත්තනො පක්කපණ්ණෙන සද්ධිං වඩ්ඪෙත්වා භත්තෙන උපනීතෙ ආහ-කහං මංසන්ති?, නත්ථි සාමීති, නනු අහං පච නත්ථාය මංසං දත්වා ගතොති? තව සහායකො ආගන්ත්වා පාහුනකො මෙ ආගතො වික්කිණියමංසං දෙහීති වත්වා මයා සහායකස්ස තෙ ඨපි තමංසතො අඤ්ඤං නත්ථි සො ච විනා මංසෙන න භුඤ්ජතීති වුත්තෙපි බලක්කාරෙන තං මංසං සාමංයෙව ගහෙත්වා ගතොති, අහං විනා මංසෙන භත්තං න භුඤ්ජාමි හරාහි නංති, කිං සක්කා කාතුං භුඤ්ජ සාමීති, සො-නාහං භුඤ්ජාමීති තං භත්තං හරාපෙත්වා සත්ථං ආදාය පච්ඡාගෙහෙ ඨිතො ගොණො අත්ථි තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා මුඛෙ හත්ථං පක්ඛිපිත්වා ජිව්හං නීහරිත්වා සත්ථෙන මූලෙ ඡින්දිත්වා ආදාය ගන්ත්වා අඞ්ගාරකෙසු පචාපෙත්වා භත්තමත්ථකෙ ඨපෙත්වා නිසින්නො එකං භත්තපිණ්ඩං භුඤ්ජිත්වා එකං මංසඛණ්ඩං මුඛෙ ඨපෙසි, තං ඛණං යෙවස්ස ජිව්හා ඡිජ්ජිත්වා භත්තපාතියං පති, තං ඛණඤ්ඤෙව කම්මසරික්ඛකං විපාකං ලභි, සො පිඛො ගොණො විය ලොහිතධාරාය මුඛතො පග්ඝරන්තියා අන්තොගෙහං පවිසන්තො ජන්නුකෙහි විචරන්තො විරවි, තස්මිං සමයෙ ගොඝාතකස්ස පුත්තො පිතරං ඔලොකෙන්තො සමීපෙ ඨිතො හොති, අථ නං මාතා ආහ-පස්ස පුත්ත ඉමං ගොණං විය ගෙහමජ්ඣෙ ජන්නුකෙහි විචරිත්වා විරවන්තං ඉදං දුක්ඛං තව මත්ථකෙ පතිස්සති මම්පි අනොලොකෙත්වා අත්තනො සොත්ථිං කරොන්තො පලායස්සූති, සො මරණභයතජ්ජිතො මාතරං වන්දිත්වා පලායි, පලායිත්වා ච පන තක්කසිලං අගමාසි, ගොඝාතකොපි ගොණො විය ගෙහමජ්ඣෙ විරවන්තො විචරිත්වා කාලං කත්වා අවීචිම්හි නිබ්බත්ති, ගොණොපි කාලමකාසි, ගොඝාතක

පුත්තොපි තක්කසිලං ගන්ත්වා සුවණ්ණකාරකම්මං උග්ගණ්හි, අථස්සාචරියො ගාමං ගච්ඡන්තො එවරූපං නාම අලඞ්කාරං කරෙය්‍යාසීති වත්වා පක්කාමි, සොපි තථාරූපං අලඞ්කාරං අකාසි, අථස්සාචරියො ආගන්ත්වා අලඞ්කාරං දිස්වා අයං යත්ථ කත්ථචි ගන්ත්වා ජීවිතුං සමත්ථොති වයප්පත්තං අත්තනො ධීතරං අදාසි, සො පුත්තධීතාහි වඩ්ඪි, අථස්ස පුත්තා වයප්පත්තා සිප්පං උග්ගණ්හිත්වා අපරභාගෙ සාවත්ථියං ගන්ත්වා තත්ථ ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා වසන්තා සද්ධා පසන්නා අහෙසුං, පිතාපි තෙසං තක්කසිලායං කිඤ්චි කුසලං අකත්වාව ජරං පාපුණි, අථස්ස පුත්තා-පිතා නො මහල්ලකොති අත්තනො සන්තිකං පක්කොසාපෙත්වා පිතු අත්ථාය දානං දස්සාමාති බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තයිංසු, තෙ පුන දිවසෙ අන්තොගෙහෙ බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිසීදාපෙත්වා සක්කච්චං පරිවිසිත්වා භත්තකිච්චාවසානෙ සත්ථාරං ආහංසු-භන්තෙ අම්හෙහි ඉදං පිතුජීවභත්තං දින්නං පිතුනො අනුමොදනං කරොථාති, සත්ථා තං ආමන්තෙත්වා-උපාසක ත්වං මහල්ලකො පරිපක්කසරීරො පණ්ඩුපලාසසදිසො තව පරලොකගමනාය කුසලපාථෙය්‍යං නත්ථි අත්තනො පතිට්ඨං කරොහි පණ්ඩිතො භව මා බාලොති වත්වා අනුමොදනං කරොන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"පණ්ඩුපලාසොවදානිසි යමපුරිසාපිච තමුපට්ඨිතා,
උය්‍යොගමුඛෙ ච තිට්ඨසි පාථෙය්‍යම්පි ච තෙ න විජ්ජති.

සො කරොහි දීපමත්තනො ඛිප්පං වායම පණ්ඩිතො භව,
නිද්ධන්තමලො අනඞ්ගණො දිබ්බං අරියභූමිමෙහිසී"ති.

තත්ථ **පණ්ඩුපලාසොවදානිසීති** උපාසක ත්වං ඉදානි ඡිජ්ජිත්වා භූමියං පතිතපණ්ඩුපලාසො විය අහොසි. **යමපුරිසාති** යමදූතා වුච්චන්ති, ඉදං පන මරණමෙව සන්ධාය වුත්තං, මරණං තෙ පච්චුපට්ඨිතන්ති අත්ථො. **උය්‍යොගමුඛෙති** පරිහානිමුඛෙ අවඩ්ඪිමුඛෙ ච ඨිතොසීති අත්ථො. **පාථෙය්‍යන්ති** ගමිකස්ස තණ්ඩුලාදිපාථෙය්‍යං විය පරලොකං ගච්ඡන්තස්ස තව කුසලපාථෙය්‍යම්පි නත්ථීති අත්ථො. **සො කරොහීති** සො ත්වං සමුද්දෙ නාවාය භින්නාය දීපසඞ්ඛාතං පතිට්ඨං විය අත්තනො කුසලපතිට්ඨං කරොහි කරොන්තො ච ඛිප්පං වායමසි සීඝසීඝං විරියං ආරභ අත්තනො කුසලකම්මසඞ්ඛාත පතිට්ඨාකරණෙ පණ්ඩිතො භව, යො හි මරණමුඛං අප්පත්වා කාතුං සමත්ථකාලෙයෙව කුසලං කරොති වායමති එස පණ්ඩිතො නාම තාදිසො භව මා බාලොති අත්ථො. **දිබ්බං අරියභූමින්ති** එවං විරියං කරොන්තො රාගාදීනං මලානං නීහටතාය නිද්ධන්තමලො අඞ්ගණාභාවෙන **අනඞ්ගණො** නික්කිලෙසො හුත්වා පඤ්චවිධසුද්ධාවාසභූමිං පාපුණිස්සසීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ උපාසකො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති. තෙ පුන දිවසත්ථායපි සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා දානං දත්වා කතභත්තකිච්චං සත්ථාරං අනුමො

දින්නකාලෙ ආහංසු–භන්තෙ ඉදම්පි අම්හාකං පිතු ජීවභත්තමෙව ඉමස්සෙව අනුමොදනං කරොථාති, සත්ථා තස්ස අනුමොදනං කරොන්තො ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි:–

"උපනීතවයො ච දානිසි සම්පයාතොසි යමස්ස සන්තිකං,
වාසොපි ච තෙ නත්ථි අන්තරා පාථෙය්‍යම්පි ච තෙ න විජ්ජති.

සො කරොහි දීපමත්තනො ඛිප්පං වායම පණ්ඩිතො භව,
නිද්ධන්තමලො අනඞ්ගණො න පුන ජාතිජරං උපෙහිසී"ති.

තත්ථ **උපනීතවයොති** උපාති නිපාතමත්තං නීතවයො ගතවයො අතික්කන්තවයො, ත්වං වසිදානි තයො වයෙ අතික්කමිත්වා මරණමුඛෙ ඨිතොති අත්ථො. **සම්පයාතොසි යමස්ස සන්තිකං** මරණමුඛං ගන්තුං සජ්ජිතො හුත්වා ඨිතොසීති අත්ථො. **වාසොපි ච තෙ නත්ථි අන්තරා**ති යථා මග්ගං ගච්ඡන්තා තානි තානි කිච්චානි කරොන්තා අන්තරාමග්ගෙ වසන්ති න එවං පරලොකං ගච්ඡන්තා, න හි සක්කා පරලොකං ගච්ඡන්තෙන අධිවාසෙථ කතිපාහං තාව දානං දෙමි ධම්මං තාව සුණාමීති ආදීනි වත්තුං, ඉතොපි පන චවිත්වා පරලොකෙ නිබ්බත්තොව හොති, ඉමමත්ථං සන්ධාය වුත්තං **පාථෙය්‍ය**න්ති. ඉදං කිඤ්චාපි හෙට්ඨා වුත්තමෙව උපාසකස්ස පන පුනප්පුනං දළ්හීකරණත්ථං ඉධාපි සත්ථාරා ගහිතං. **ජාතිජර**න්ති එත්ථ ව්‍යාධිමරණානිපි ගහිතානෙව හොන්ති, හෙට්ඨිම ගාථාහි ච අනාගාමිමග්ගො කථිතො, ඉධ අරහත්තමග්ගො, එවං සන්තෙපි යථා නාම රඤ්ඤො අත්තනො මුඛප්පමාණං කබළං වඩ්ඪෙත්වා පුත්තස්ස උපනීතෙ සො කුමාරො අත්තනො මුඛප්පමාණෙනෙව ගණ්හාති එවමෙවං සත්ථාරා උපරිමග්ගවසෙන ධම්මෙ දෙසිතෙපි උපාසකො අත්තනො උපනිස්සයබලෙන හෙට්ඨා සොතාපත්තිඵලං පත්වා ඉමිස්සා අනුමොදනාය අවසානෙ අනාගාමිඵලං පත්තො. සෙසපරිසායපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

ගොඝාතකපුත්තස්ස වත්ථු පඨමං.

---

18. 2.

"අනුපුබ්බෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං බ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර එකදිවසං පාතොව නික්ඛමිත්වා භික්ඛූනං චීවරපාරුපනට්ඨානෙ[1] භික්ඛූ චීවරං පාරුපන්තෙ ඔලොකෙන්තො අට්ඨාසි. තං පන ඨානං විරූළ්හතිණං හොති. අථෙකස්ස භික්ඛුනො චීවරං පාරුපන්තස්ස චීවරකණ්ණො තිණෙසු පවට්ටෙන්තො උස්සාවබින්දූහි තෙමි, බ්‍රාහ්මණො ඉදං ඨානං අප්පහරිතං කාතුං වට්ටතීති පුනදිවසෙ

---

1. සී. චීවරට්ඨපනට්ඨානෙ.

කුද්දාලං ආදාය ගන්ත්වා තං ඨානං තච්ඡෙත්වා ඛලමණ්ඩලසදිසං අකාසි. පුනදිවසෙපි තං ඨානං ආගන්ත්වා භික්ඛූසු චීවරං පාරුපන්තෙසු එකස්ස චීවරකණ්ණං භූමියං පතිත්වා පංසුම්හි පවට්ටමානං දිස්වා ඉධ වාලුකං ඔකිරිතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා වාලුකං ආහරිත්වා ඔකිරි, අථෙකදිවසං පුරෙභත්තෙ චණ්ඩො ආතපො අහොසි, තදාපි භික්ඛූනං චීවරං පාරුපන්තානං ගත්තතො සෙදෙ මුච්චන්තෙ දිස්වා ඉධ මණ්ඩපං කාරෙතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා මණ්ඩපං කාරෙසි. පුනෙක දිවසං පාතොව වස්සං වස්සි වද්දලිකා අහොසි, තදාපි බ්‍රාහ්මණො භික්ඛූ ඔලොකෙන්තො තින්තචීවරකෙ භික්ඛූ දිස්වා එත්ථ මයා සාලං කාරෙතුං වට්ටතීති සාලං කාරෙත්වා ඉදානි සාලාය මහං කරිස්සාමීති චින්තෙත්වා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා අන්තො ච බහි ච භික්ඛූ නිසීදාපෙත්වා දානං දත්වා භත්තකිච්චාවසානෙ අනුමොදනත්ථාය සත්ථු පත්තං ගහෙත්වා-භන්තෙ අහං භික්ඛූනං චීවරපාරුපනකාලෙ ඉමස්මිං ඨානෙ ඔලොකෙන්තො ඨිතො ඉදඤ්චිදඤ්ච දිස්වා ඉදඤ්චිදඤ්ච කාරෙසින්ති ආදිතො පට්ඨාය සබ්බං තං පවත්තිං ආරොචෙසි. සත්ථා තස්ස වචනං සුත්වා-බ්‍රාහ්මණ පණ්ඩිතො නාම ඛණෙ ඛණෙ ථොකං ථොකං කුසලං කරොන්තො අනුපුබ්බෙන අත්තනො අකුසලමූලං නීහරති යෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"අනුපුබ්බෙන මෙධාවී ථොකථොකං ඛණෙ ඛණෙ,
කම්මාරො රජතස්සෙව නිද්ධමෙ මලමත්තනො"ති.

තත්ථ **අනුපුබ්බෙනාති** අනුපටිපාටියා. **මෙධාවීති** ධම්මොජපඤ්ඤාය සමන්නාගතො. **ඛණෙ ඛණෙති** ඔකාසෙ ඔකාසෙ කුසලං කරොන්තො. **කම්මාරො රජතස්සෙවාති** යථා සුවණ්ණකාරො එකවාරමෙව සුවණ්ණං තාපෙත්වා කොට්ටෙත්වා මලං නීහරිත්වා පිළන්ධනවිකතිං කාතුං න සක්කොති පුනප්පුනං තාපෙන්තො කොට්ටෙන්තො පන නීහරති, තතො නෙකවිධං පිළන්ධනවිකතිං කරොති. එවමෙවං පුනප්පුන කුසලං කරොන්තො පණ්ඩිතො අත්තනො රාගාදිමලං නිද්ධමෙය්‍ය එවං නිද්ධන්තමලො නික්කිලෙසො හොතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බ්‍රාහ්මණො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, මහාජනස්සාපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු දුතියං.

---

18. 3.

"අයසාව මල"න්ති ඉමං **ධම්මදෙසනං** **සත්ථා** ජෙතවනෙ විහරන්තො තිස්සත්ථෙරං නාමෙකං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

එසො කිර සාවත්ථිවාසී කුලපුත්තො පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො තිස්සත්ථෙරොති පඤ්ඤායි. සො අපරභාගෙ ජනපදවිහාරෙ වස්සූප

ගතො අට්ඨහත්ථකං ථූලසාටකං ලභිත්වා වුත්ථවස්සො පවාරෙත්වා තං ආදාය ගන්ත්වා භගිනියා හත්ථෙ ඨපෙසි. සා න මෙ එස සාටකො භාතු අනුච්ඡවිකොති තං තිඛිණාය වාසියා ඡින්දිත්වා හීරහීරං කත්වා උදුක්ඛලෙ කොට්ටෙත්වා පිඤ්ජෙත්වා[1] පොථෙත්වා වට්ටෙත්වා සුඛුමසුත්තං කන්තිත්වා සාටකං වායාපෙසි. ථෙරොපි සුත්තඤ්චෙව සූචියො ච සංවිදහිත්වා චීවරකාරකෙ දහරසාමණෙරෙ සන්නිපාතෙත්වා භගිනියා සන්තිකං ගන්ත්වා තං මෙ සාටකං දෙථ චීවරං කාරෙස්සාමීති ආහ. සා නවහත්ථසාටකං නීහරිත්වා කණිට්ඨභාතිකස්ස හත්ථෙ ඨපෙසි. සො තං ගහෙත්වා විත්ථාරෙත්වා ඔලොකෙත්වා මම සාටකො ථූලො අට්ඨහත්ථො, අයං සුඛුමො නවහත්ථො, නායං මම සාටකො තුම්හාකං එස න මෙ ඉමිනා අත්ථො තමෙව මෙ දෙථාති ආහ. භන්තෙ තුම්හාකමෙව එසො ගණ්හථ නන්ති, සො නෙව ඉච්ඡි, අථස්ස අත්තනා කතකිච්චං සබ්බං ආරොචෙත්වා භන්තෙ තුම්හාකමෙවෙස ගණ්හථ නන්ති අදාසි, සො තං ආදාය විහාරං ගන්ත්වා චීවරකම්මං පට්ඨපෙසි. අථස්ස භගිනී චීවරකාරකානං අත්ථාය යාගුභත්තාදීනි සම්පාදෙසි, චීවරස්ස නිට්ඨිතදිවසෙ පන අතිරෙකසක්කාරං කාරෙසි, සො චීවරං ඔලොකෙත්වා තස්මිං උප්පන්නසිනෙහො සෙවදානි තං පාරුපිස්සාමීති සංහරිත්වා චීවරවංසෙ ඨපෙත්වා තං රත්තිං භුත්තාහාරං ජීරාපෙතුං අසක්කොන්තො කාලං කත්වා තස්මිංයෙව චීවරෙ ඌකා හුත්වා නිබ්බත්ති, භගිනීපිස්ස කාලකිරියං සුත්වා භික්ඛූනං පාදෙසු පවට්ටමානා රොදි, භික්ඛූ තස්ස සරීරකිච්චං කත්වා ගිලානුපට්ඨාකස්ස අභාවෙන සඞ්ඝස්සෙවෙතං පාපුණාති භාජෙස්සාම නන්ති තං චීවරං නීහරාපෙසුං. සා ඌකා ඉමෙ මම සන්තකං විලුම්පන්තීති විරවන්තී ඉතොචිතො සන්ධාවි, සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව දිබ්බාය සොතධාතුයා තං සද්දං සුත්වා–ආනන්ද තිස්සස්ස චීවරං සත්තාහං නික්ඛිපිතුං වදෙහීති ආහ, ථෙරො තථා කාරෙසි, සාපි සත්තමෙ දිවසෙ කාලං කත්වා තුසිතවිමානෙ නිබ්බත්ති, සත්ථා අට්ඨමෙ දිවසෙ තිස්සස්ස චීවරං භාජෙත්වා ගණ්හන්තූති ආණාපෙසි, භික්ඛූ තථා කරිංසු, භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං–කස්මානුඛො සත්ථා තිස්සස්ස චීවරං සත්තදිවසෙ ඨපාපෙත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ ගණ්හිතුං අනුජානීති. සත්ථා ආගන්ත්වා “කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා”ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ භික්ඛවෙ තිස්සො අත්තනො චීවරෙ ඌකා හුත්වා නිබ්බත්තො තුම්හෙහි තස්මිං භාජියමානෙ මම සන්තකං විලුම්පන්තීති විරවන්තී ඉතොචිතො ච ධාවි, සා තුම්හෙහි චීවරෙ ගය්හමානෙ තුම්හෙසු මනං පදුස්සෙත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තෙය්‍ය තෙනාහං චීවරං නික්ඛිපාපෙසිං, ඉදානි පන සා තුසිතවිමානෙ නිබ්බත්තා තෙන වො මයා චීවරගහණං අනුඤ්ඤාතන්ති වත්වා–පුන තෙහි භාරියා වතායං භන්තෙ තණ්හා නාමාති වුත්තෙ–ආම භික්ඛවෙ ඉමෙසං සත්තානං

1. ම. පවිසෙත්වා.

තණ්හා නාම භාරියා යථා අයසා මලං උට්ඨහිත්වා අයමෙව ඛාදති විනාසෙති අපරිභොගං කරොති, එවමෙවායං තණ්හා ඉමෙසං සත්තානං අබ්භන්තරෙ උප්පජ්ජිත්වා තෙ සත්තෙ නිරයාදීසු නිබ්බත්තෙන්ති විනාසං පාපෙතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"අයසාව මලං සමුට්ඨිතං තදුට්ඨාය[1] තමෙව ඛාදති,
එවං අතිධොනචාරිනං සකකම්මානි නයන්ති දුග්ගතිං"ති.

තත්ථ **අයසාති** අයතො **සමුට්ඨිතං. තදුට්ඨායාති** තතො උට්ඨහිත්වා. **අතිධොනචාරිනන්ති** ධොනා වුච්චන්ති චත්තාරො පච්චයා, ඉදමත්ථං එතෙති පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජනක පඤ්ඤං අතික්කමිත්වා චරන්තො අතිධොනචාරී නාම, ඉදං වුත්තං හොති-යථා අයතො මලං සමුට්ඨාය තතො සමුට්ඨිතං තමෙව ඛාදති, එවමෙවං චතුපච්චයෙ අපච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජන්තං අතිධොනචාරිනං සානි[2] කම්මානි අත්තනි ඨිතත්තා අත්තනො සන්තකානෙව තානි කම්මානි තං දුග්ගතිං නයන්තීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

තිස්සත්ථෙරස්ස වත්ථු තතියං.

---

18. 4.

"අසජ්ඣායමලා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ලාළුදායිත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියං කිර පඤ්චකොටිමත්තා අරියසාවකා පුරෙභත්තං දානං දත්වා පච්ඡාභත්තං සප්පිතෙලමධුඵාණිතවත්ථාදීනි ගහෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා ධම්මකථං සුණන්ති, ධම්මං සුත්වා ගමනකාලෙ ච සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානානං ගුණෙ කථෙන්ති, ලාළුදායිත්ථෙරො තෙසං කථං සුත්වා එතෙසං තාව ධම්මකථං සුත්වා තුම්හෙ එවං කථෙථ මම ධම්මකථං සුත්වා කින්නුඛො න කථෙස්සථාති වදති, මනුස්සා-තස්ස කථං සුත්වා අයම්පි එකො ධම්මකථිකො භවිස්සති ඉමස්සාපි අම්හෙහි ධම්මකථං සොතුං වට්ටතීති තෙ එකදිවසං ථෙරං යාචිත්වා-භන්තෙ අජ්ජ අම්හාකං ධම්මසවණදිවසොති සඞ්ඝස්ස දානං දත්වා තුම්හෙ අම්හාකං භන්තෙ දිවා ධම්මකථං කථෙය්‍යාථාති ආහංසු, සොපි තෙසං කථං අධිවාසෙසි, තෙහි-ධම්මසවණවෙලාය ආගන්ත්වා භන්තෙ නො ධම්මං කථෙථාති වුත්තෙ-ලාළුදායිත්ථෙරො ආසනෙ නිසීදිත්වා චිත්තබීජනිං ගහෙත්වා චාලෙන්තො එකම්පි ධම්මපදං අදිස්වා අහං පදභාණං[3] භණිස්සාමි අඤ්ඤො ධම්මකථං කථෙතූති වත්වා ඔතරි, තෙ අඤ්ඤෙන ධම්මකථං කථාපෙත්වා පදභාණාය[4] පුන තං ආසනං ආරොපයිංසු, සො පුනපි කිඤ්චි අදිස්වා අහං රත්තිං කථෙස්සාමි අඤ්ඤො පදභාණං[3] භණතූති වත්වා ඔතරි, තෙ අඤ්ඤෙන පදභාණං[3] භණාපෙත්වා පුන

---

1. ම. තදුට්ඨාය. 2. ම. සානි. 3. ම. සරභඤ්ඤං. 4. ම. සරභාණත්ථාය.

රත්තිං ථෙරං ආරොපයිංසු[1], සො රත්තිම්පි කිඤ්චි අදිස්වා අහං පච්චූසෙ කථෙස්සාමි රත්තිං අඤ්ඤො කථෙතූති වත්වා ඔතරි, තෙ අඤ්ඤෙන රත්තිං කථාපෙත්වා පුන පච්චූසෙ තං ආනයිංසු, සො පුනපි කිඤ්චි නාද්දස, මහාජනො ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදීනි ගහෙත්වා- අන්ධබාල ත්වං සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානානං වණ්ණෙ කථියමානෙ එවමෙවං වදෙසි ඉදානි කස්මා න කථෙසීති සන්තජ්ජෙත්වා පලායන්තං අනුබන්ධි, සො පලායන්තො එකිස්සං වච්චකුටියං පති, මහාජනො කථං සමුට්ඨාපෙසි-අජ්ජ ලාලුදායි සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානානං ගුණකථාය වත්තමානාය උසූයන්තො අත්තනො ධම්මකථිකභාවං පකාසෙත්වා මනුස්සෙහි සක්කාරං කත්වා ධම්මං සුණාමාති වුත්තෙන චතුක්ඛත්තුං ආසනෙ නිසීදිත්වා කථෙතබ්බයුත්තකං කිඤ්චි අපස්සන්තො ත්වං අම්හාකං අය්‍යෙහි සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානත්ථෙරෙහි සද්ධිං යුගග්ගාහං ගණ්හාසීති ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදීනි ගහෙත්වා සන්තජ්ජෙත්වා පලාපියමානො වච්චකුටියං පතිතොති. සත්ථා ආගන්ත්වා "කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා"ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ-න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපෙස ගූථකූපෙ නිමුග්ගොයෙවාති වත්වා අතීතං ආහරිත්වා:-

> "චතුප්පදො අහං සම්ම ත්වම්පි සම්ම චතුප්පදො,
> එහි සීහ[2] නිවත්තස්සු කින්නු භීතො පලායසි.
> අසුචිපූතිලොමොසි දුග්ගන්ධො වාසි සූකර,
> සචෙ යුජ්ඣිතුකාමොසි ජයං සම්ම දදාමි තෙ"ති.

ඉමං ජාතකං විත්ථාරෙත්වා කථෙසි. තදා සීහො සාරිපුත්තත්ථෙරො අහොසි සූකරො ලාලුදායීති. සත්ථා ඉමං දෙසනං ආහරිත්වා-භික්ඛවෙ ලාලුදායිනා අප්පමත්තකොව ධම්මො උග්ගහිතො සජ්ඣායං පන නෙව අකාසි කිඤ්චි පරියත්තිං ගහෙත්වා තස්සා අසජ්ඣායකරණං මලමෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

> "අසජ්ඣායමලා මන්තා අනුට්ඨානමලා ඝරා,
> මලං වණ්ණස්ස කොසජ්ජං පමාදො රක්ඛතො මල"න්ති.

තත්ථ යං කිඤ්චි පරියත්තිං වා සිප්පං වා යස්මා අසජ්ඣායන්තස්ස අනනුයුඤ්ජන්තස්ස විනස්සති වා නිරන්තරං වා න උපට්ඨාති තස්මා **අසජ්ඣායමලා මන්තා**ති වුත්තං. යස්මා පන ඝරාවාසං වසන්තස්ස උට්ඨායුට්ඨාය ජිණ්ණපටිසංඛරණාදීනි අකරොන්තස්ස ඝරං නාම විනස්සති තස්මා **අනුට්ඨානමලා ඝරා**ති වුත්තං. යස්මා ගිහිස්ස වා පබ්බජිතස්ස වා කොසජ්ජවසෙන සරීරපටිජග්ගනං පරික්ඛාරපටිජග්ගනං වා අකරොන්තස්ස කායො දුබ්බණ්ණො හොති තස්මා **මලං වණ්ණස්ස කොසජ්ජ**න්ති වුත්තං. යස්මා පන ගාවො රක්ඛන්තස්ස පමාදවසෙන නිද්දායන්තස්ස වා කීළන්තස්ස වා තා ගාවො

1. ම. ආනයිංසු. 2. ම. එහි සම්ම.

අතිත්ථපක්ඛන්දනාදීහි වා වාලමිගචොරාදිඋපද්දවෙන වා පරෙසං සාලික්ඛෙත්තාදීනි ඔතරිත්වා බාධනවසෙන වා විනාසං ආපජ්ජන්ති සයම්පි දණ්ඩං වා පරිභාසං වා පාපුණාති, පබ්බජිතං වා පන ඡද්වාරානි අරක්ඛන්තං පමාදවසෙන කිලෙසා ඔතරිත්වා සාසනා චාවෙන්ති තස්මා **පමාදො රක්ඛතො මල**න්ති වුත්තං. සො හි පමාදො විනාසා වහනෙන මලට්ඨානියත්තා මලන්ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ලාළුදායිත්ථෙරස්ස වත්ථු චතුත්ථං.

---

18. 5.

“මලිත්ථියා දුච්චරිත”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං කුලපුත්තං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස කිර සමානජාතිකං කුලකුමාරිකං ආනෙසුං, සා ආනීත දිවසතො පට්ඨාය අතිචාරිණී අහොසි, සො කුලපුත්තො තස්සා අතිචාරෙන ලජ්ජිතො කස්සචි සම්මුඛීභාවං උපගන්තුං අසක්කොන්තො බුද්ධුපට්ඨානාදීනි පච්ඡින්දිත්වා කතිපාහච්චයෙන සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නො-කිං උපාසක න දිස්සසීති වුත්තෙ තමත්ථං ආරොචෙසි. අථ නං සත්ථා-උපාසක පුබ්බෙපි මයා ඉත්ථියො හි නාම නදීආදිසදිසා තාසු පණ්ඩිතෙන කොපො න කාතබ්බොති වුත්තං, ත්වං පන භවපටිච්ඡන්නත්තා න සල්ලක්ඛෙසීති වත්වා තෙන යාචිතො:-

“යථා නදී ච පන්ථො ච පානාගාරං සභා පපා,
එවං ලොකිත්ථියො නාම වෙලා තාසං න විජ්ජතී”ති

ජාතකං විත්ථාරෙත්වා-ඉත්ථියා හි අතිචාරිණීභාවො දානං දෙන්තස්ස මච්ඡරං ඉධලොකපරලොකෙසු සත්තානං අකුසලකම්මං විනාසනට්ඨෙන මලං, අවිජ්ජා පන සබ්බමලානං උත්තමමලන්ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

“මලිත්ථියා දුච්චරිතං මච්ඡෙරං දදතො මලං,
මලා වෙ පාපකා ධම්මා අස්මිං ලොකෙ පරම්හි ච.
තතො මලා මලතරං අවිජ්ජා පරමං මලං,
එතං මලං පහත්වාන නිම්මලා හොථ භික්ඛවො”ති.

තත්ථ **දුච්චරිත**න්ති එත්ථ අතිචාරෙ, අතිචාරිණිං හි ඉත්ථිං සාමිකොපි ගෙහා නීහරති මාතාපිතූනං සන්තිකං ගතම්පි ත්වං කුලස්ස අඞ්ගාරභූතා[1] අක්ඛීහිපි න දට්ඨුං පිහෙමාති තං නීහරන්ති, සා අනාථා විචරන්තී මහාදුක්ඛං පාපුණාති, තෙනස්සා දුච්චරිතං මලන්ති වුත්තං. **දදතො**ති දායකස්ස, යස්ස හි ඛෙත්තකසනකාලෙ ඉමස්මිං

---

1. ම. අගාරවභූතා.

ඛෙත්තෙ සම්පන්නෙ සලාකභත්තාදීනි **දස්සාමීති** චින්තෙත්වා නිප්ඵන්නෙ සස්සෙ මච්ඡෙරං උප්පජ්ජිත්වා චාගචිත්තං නිවාරෙති, සො මච්ඡෙරවසෙන චාගචිත්තෙ අවිරූහන්තෙ මනුස්සසම්පත්තිං දිබ්බසම්පත්තිං නිබ්බාණසම්පත්තින්ති තිස්සො සම්පත්තියො න ලභති, තෙන වුත්තං–**මච්ඡෙරං දදතො මල**න්ති. අඤ්ඤෙසුපි එවරූපෙසු එසෙව නයො. **පාපකා ධම්මා**ති අකුසලධම්මා පන ඉධ ලොකෙ ච මලමෙව පරලොකෙ ච මලමෙව. **තතො**ති හෙට්ඨා වුත්තමලතො. **මලතර**න්ති අතිරෙකං මලං වො කථෙමීති අත්ථො. **අවිජ්ජා**ති අට්ඨවත්ථුකං අඤ්ඤාණමෙව **මලතරං** පරමං මලං. **පහත්වානා**ති එතං මලං ජහිත්වා භික්ඛවෙ තුම්හෙ නිම්මලා හොථාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

අඤ්ඤතරකුලපුත්තස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

---

18. 6.

“සුජීව”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො චූළසාරිකං[1] නාම සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර එකදිවසං වෙජ්ජකම්මං කත්වා නිච්චකාලං එවරූපං ආහාරං ආහාරෙස්සාමීති ආහ. ථෙරො තස්ස වචනං සුත්වා තුණ්හී භූතොව පක්කාමි, භික්ඛූ විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු තමත්ථං ආරොචෙසුං, සත්ථා–භික්ඛවෙ අහිරිකො නාම පගබ්භො කාකසදිසො හුත්වා එකවීසති විධාය අනෙසනාය ඨත්වා සුඛං ජීවති, හිරොත්තප්ප සම්පන්නො පන දුක්ඛං ජීවතීති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

“සුජීවං අහිරිකෙන කාකසූරෙන ධංසිනා,
පක්ඛන්දිනා පගබ්භෙන සංකිලිට්ඨෙන ජීවිතං,
හිරීමතා ච දුජ්ජීවං නිච්චං සුචිගවෙසිනා,
අලීනෙනාපගබ්භෙන සුද්ධාජීවෙන පස්සතා”ති.

තත්ථ **අහිරිකෙනා**ති ඡින්නහිරොත්තප්පෙන, එවරූපෙන හි අමාතාදයොව මාතා මෙති අපිතාදයො එව පිතා මෙති ආදිනා නයෙන වත්වා එකවීසතිවිධාය අනෙසනාය පතිට්ඨාය සුඛෙන ජීවිතුං සක්කා. **කාකසූරෙනා**ති සූරකාකසදිසෙන, යථා හි සූරො කාකො කුලඝරෙසු යාගුආදීනි ගණ්හිතුකාමො භිත්තිආදීසු නිසීදිත්වා අත්තමනො ඔලොකෙන්තො විය අඤ්ඤවිහිතකො විය නිද්දායන්තො විය ච හුත්වා මනුස්සානං පමාදං සල්ලක්ඛෙත්වා අනුපතිත්වා සුසූති වදන්තෙසු යෙව භාජනතො මුඛපූරං ගහෙත්වා පලායති, එවමෙවං අහිරිකපුග්ගලොපි භික්ඛුහි සද්ධිං ගාමං පවිසිත්වා යාගුභත්තාදීනි වවත්ථපෙති, තත්‍ර භික්ඛූ පිණ්ඩාය චරිත්වා යාපනමත්තං ආදාය ගන්ත්වා පච්චවෙක්ඛන්තා යාගුං පිවිත්වා කම්මට්ඨානං මනසි

---

1. ම. චූළසාරිං.

කාරෙන්තා සජ්ඣායන්ති ආසනසාලං සම්මජ්ජන්ති, අයං පන කිඤ්චි අකත්වා ගාමාභිමුඛොව හොති, සො භික්ඛූහි පස්සථිමන්ති ඔලොකියමානොපි අනොලොකෙන්තො විය නිද්දායන්තො විය ගණ්ඨිකං පටිමුඤ්චන්තො විය චීවරං සංවිදහන්තො විය ච හුත්වා අසුකං නාම මෙ කම්මං අත්ථීති වදන්තො උට්ඨායාසනා ගාමං පවිසිත්වා පාතොවවුට්ඨිතගෙහෙසු අඤ්ඤතරං ගෙහං උපසඞ්කමිත්වා ඝරමානුසකෙසු ථොකං කවාටං පිධාය ද්වාරෙ නිසීදිත්වා ඛාදන්තෙසුපි එකෙන හත්ථෙන කවාටං පනාමෙත්වා අන්තො පවිසති, අථ නං දිස්වා අකාමකාපි ආසනෙ නිසීදාපෙත්වා යාගුආදීසු යං කිඤ්චි අත්ථි තං දෙන්ති සො යාවදත්ථං භුඤ්ජිත්වා අවසෙසං පත්තෙනාදාය පක්කමති අයං කාකසූරො නාම, එවරූපෙන අහිරිකෙන සුජීවන්ති අත්ථො. **ධංසිනාති** අසුකත්ථෙරො නාම අප්පිච්ඡොති ආදීනි වදන්තෙසු කිං පන මයං න අප්පිච්ඡාති ආදිවචනෙන පරෙසං ගුණධංසනතාය ධංසිනා, එවරූපස්ස හි වචනං සුත්වා අයම්පි අප්පිච්ඡතාදිගුණෙ යුත්තොති මඤ්ඤමානා මනුස්සා දාතබ්බං මඤ්ඤන්ති, සො තතො පට්ඨාය විඤ්ඤූපුරිසානං චිත්තං ආරාධෙතුං අසක්කොන්තො තම්හාපි ලාභා පරිහායති, එවං ධංසී පුග්ගලො අත්තනොපි පරස්සපි ලාභං නාසෙති යෙව. **පක්ඛන්දිනාති** පක්ඛන්දචාරිනා. පරෙසං කිච්චානි අත්තනො කිච්චානි විය දස්සෙන්තො පාතොව භික්ඛූසු චෙතියඞ්ගණාදීසු චඞ්කමිත්වා කම්මට්ඨානමනසිකාරෙන ථොකං නිසීදිත්වා උට්ඨාය ගාමං පවිසන්තෙසු මුඛං ධොවිත්වා පණ්ඩුකාසාවපාරුපන අක්ඛි අඤ්ජනසීසමක්ඛනාදීහි අත්තභාවං මණ්ඩෙත්වා සම්මජ්ජන්තො විය ද්වෙ තයො සම්මුඤ්ජනිපහාරෙ දත්වා ද්වාරකොට්ඨකාභිමුඛො හොති, මනුස්සා පාතොව චෙතියං වන්දිස්සාම මාලං පූජං කරිස්සාමාති ආගතා තං දිස්වා අයං විහාරො ඉමං දහරං නිස්සාය පටිජග්ගනං ලභති ඉමං මා විපජ්ජිත්ථාති වත්වා තස්ස දාතබ්බං මඤ්ඤන්ති, එවරූපෙන පක්ඛන්දිනාපි සුජීවං, **පගබ්භෙනාති** කායපාගබ්භියාදීහි සමන්නාගතෙන. **සංකිලිට්ඨෙන ජීවිත**න්ති එවං ජීවිකං කප්පෙත්වා ජීවන්තෙන හි පුග්ගලෙන සංකිලිට්ඨෙන හුත්වා ජීවිතං නාම හොති තං දුජ්ජීවිතං පාපජීවිතමෙවාති අත්ථො. **හිරීමතාචාති** හිරොත්තප්පසම්පන්නෙන පුග්ගලෙන දුජ්ජීවං, සො හි අමාතාදයොව මාතා මෙති ආදීනි අවත්වා අධම්මිකෙ පච්චයෙ ගූථං විය ජිගුච්ඡන්තො ධම්මෙන සමෙන පරියෙසන්තො සපදානං පිණ්ඩාය චරිත්වා ජීවිකං කප්පෙන්තො ලූඛජීවිකං ජීවතීති අත්ථො. **සුචිගවෙසිනාති** සුචීනි කායකම්මාදීනි ගවෙසන්තෙන. **අලීනෙනාති** ජීවිතවුත්තිං අනු අනල්ලීනෙන. **සුද්ධාජීවෙන පස්සතාති** එවරූපො හි පුග්ගලො සුද්ධාජීවො නාම හොති. තෙන එවං සුද්ධාජීවෙන තමෙව සුද්ධාජීවං සාරතො පස්සතො ලූඛජීවිකාවසෙන දුජ්ජීවං හොතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

18. 7.

“යො පාණමතිපාතෙතී”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඤ්චසතඋපාසකෙ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙසු හි එකො පාණාතිපාතා වෙරමණිසික්ඛාපදමෙව රක්ඛති, ඉතරෙතරානීති, තෙ-එකදිවසං අහං දුක්කරං කරෙමි දුක්කරං රක්ඛාමීති විවාදාපන්නා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා තමත්ථං ආරොචෙසුං, සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා එකසීලම්පි කණිට්ඨකං අකත්වා දුරක්ඛානීති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

“යො පාණමතිපාතෙති මුසාවාදඤ්ච භාසති,
ලොකෙ අදින්නං ආදියති පරදාරඤ්ච ගච්ඡති.

සුරාමෙරයපානඤ්ච යො නරො අනුයුඤ්ජති,
ඉධෙව පෙසො ලොකස්මිං මූලං ඛණති අත්තනො.

එවම්භො පුරිස ජානාහි පාපධම්මා අසඤ්ඤතා,
මා තං ලොභො අධම්මො ච චිරං දුක්ඛාය රන්ධයු”න්ති.

තත්ථ **යො පාණමතිපාතෙතීති** යො සාහත්ථිකාදීසු ඡසු පයොගෙසු එකපයොගෙනාපි පරං ජීවිතින්ද්‍රියං උපච්ඡින්දති. **මුසාවාදන්ති** පරෙසං අත්ථභඤ්ජනකං මුසාවාදං ච භාසති. **ලොකෙ අදින්නං ආදියතීති** ඉමස්මිං සත්තලොකෙ ථෙය්‍යාවහාරාදීසු එකෙනාපි අවහාරෙන පරපරිග්ගහිතං ආදියති. **පරදාරං ච ගච්ඡතීති** පරස්ස රක්ඛිතගොපිතභණ්ඩෙසු අපරජ්ඣන්තො උප්පථචාරං චරති. **සුරාමෙරයපානඤ්චාති** යස්ස කස්සචි සුරාය චෙව මෙරයස්ස ච පානං අනුයුඤ්ජති සෙවති බහුලීකරොති. **මූලංඛණතීති** තිට්ඨතු පරලොකො සො පන පුග්ගලො ඉධ ලොකස්මිංයෙව යෙන ඛෙත්තවත්ථු ආදිනා මූලෙන පතිට්ඨපෙය්‍ය තම්පි අඨපෙත්වා වා විස්සජ්ජෙත්වා වා සුරං පිවන්තො මූලෙ ඛනති අනාථො කපණො හුත්වා විචරති. **එවම්භොති** පඤ්චදුස්සීලකම්මකාරිකං පුග්ගලං ආලපති. **පාපධම්මාති** ලාමකධම්මා. **අසඤ්ඤතාති** කායසඤ්ඤමාදිරහිතා. **අචෙතසාති** පි පාඨො. අචිත්තකාති අත්ථො. **ලොභො අධම්මො චාති** ලොභො චෙව දොසො ච උභයම්පි හෙතං අකුසලමූලං. **චිරං දුක්ඛාය රන්ධයුන්ති** චිරකාලං නිරයදුක්ඛාදීනං අත්ථාය තං එතෙ ධම්මා මා රන්ධන්තු මා මද්දන්තූති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතා උපාසකා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු, සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

පඤ්චසතඋපාසකානං වත්ථු සත්තමං.

---

18. 8.

“දදති වෙ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො තිස්සදහරං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගහපතිනො විසාඛාය උපාසිකාය ති පඤ්චසතානම්පි අරියසාවකාදීනං[1] දානං පටික්කමන්තො[2] විචරති අසදිසදානම්පි නින්දතියෙව, තෙසං තෙසං දානග්ගෙ සීතලං ලභිත්වා සීතලන්ති නින්දති උණ්හං ලභිත්වා උණ්හන්ති නින්දති අප්පං දෙන්තෙපි කිං ඉමෙ අප්පමත්තකං දෙන්තීති නින්දති බහුං දෙන්තෙ ඉමෙසං ගෙහට්ඨාපනට්ඨානං මඤ්ඤෙ නත්ථි නනු නාම භික්ඛූනං යාපනමත්තං දාතබ්බං එත්තකං යාගුභත්තං නිරත්ථකමෙව විස්සජ්ජෙන්තීති නින්දති, අත්තනො පන ඤාතකෙ ආරබ්භ අහො අම්හාකං ඤාතකානං ගෙහං චතුද්දිසාහි ආගතාගතානං භික්ඛූනං ආපානභූතන්ති ආදීනි වත්වා පසංසං පවත්තෙන්ති, සො පනෙකස්ස දොවාරිකස්ස පුත්තො ජනපදං විචරන්තෙහි වඩ්ඪකීහි සද්ධිං චරන්තො සාවත්ථිං පත්වා පබ්බජිතො, අථ නං භික්ඛූ එවං මනුස්සානං දානාදීනි නින්දන්තං දිස්වා පරිග්ගණ්හිස්සාම තාවනති චින්තෙත්වා ආවුසො තව ඤාතකා කහං වසන්තීති පුච්ඡිත්වා අසුකගාමෙ නාමාති සුත්වා කතිපයෙ දහරෙ පෙසෙසුං, තෙ තත්ථ ගන්ත්වා ගාමවාසිකෙහි ආසනසාලාය නිසීදාපෙත්වා කතසක්කාරා පුච්ඡිංසු-ඉමම්හා ගාමා නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතො තිස්සො නාම දහරො අත්ථි තස්ස කතමෙ ඤාතකාති?, මනුස්සා ඉධ කුලගෙහතො නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතදාරකො නත්ථි කින්නුඛො එතෙ වදන්තීති චින්තෙත්වා භන්තෙ එකො දොවාරිකපුත්තො වඩ්ඪකීහි සද්ධිං විචරිත්වා පබ්බජිතොති සුණොම තං සන්ධාය වදෙථ මඤ්ඤෙති. දහරකා භික්ඛූ තත්ථ තස්ස ඉස්සරඤාතකානං අභාවං ඤත්වා සාවත්ථිං ගන්ත්වා අකාරණෙනෙව භන්තෙ තිස්සො විලපන්තො විචරතීති තං පවත්තිං භික්ඛූනං ආරොචෙසුං, භික්ඛූපි තථාගතස්ස ආරොචෙසුං, සත්ථා න භික්ඛවෙ ඉදානෙව විකත්ථෙන්තො විචරති පුබ්බෙපි විකත්ථකොව අහොසීති වත්වා භික්ඛූහි යාචිතො අතීතං ආහරිත්වා:-

"බහුම්පි සො විකත්ථෙය්‍ය අඤ්ඤං ජනපදං ගතො,
අන්වාගන්ත්වාන දූසෙය්‍ය භුඤ්ජ භොගෙ කටාහකා"ති.

ඉමං කටාහජාතකං විත්ථාරෙත්වා-භික්ඛවෙ යො හි පුග්ගලො පරෙහි අප්පෙ වා බහුකෙ වා ලූඛෙ වා පණීතෙ වා දින්නෙ අඤ්ඤෙසං වා දත්වා අත්තනො අදින්නෙ මංකු හොති තස්ස ඣානං වා විපස්සනා වා මග්ගඵලාදීනි වා නුප්පජ්ජන්තීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"දදති වෙ යථාසද්ධං යත්ථ පසාදනං ජනො,
තත්ථ සො මඞ්කුභාවං වා පරෙසං පානභොජනෙ;
න සො දිවා වා රත්තිං වා සමාධිං අධිගච්ඡති.

---

1. ම. පඤ්චන්නං අරියසාවකකොටීනං.　　2. ම. නින්දන්තො.

යස්ස චෙතං සමුච්ඡින්නං මූලඝච්චං සමූහතං,
ස වෙ දිවා වා රත්තිං වා සමාධිං අධිගච්ඡතී”ති.

තත්ථ **දදන්ති වෙ යථාසද්ධන්ති** ලූඛපණීතාදීසු යං කිඤ්චි දෙන්තො ජනො යථාසද්ධං අත්තනො සද්ධානුරූපමෙව දෙති. **යථාපසාදනන්ති** ථෙරනවකාදීසු චස්ස යස්මිං යස්මිං පසාදො උප්පජ්ජති තස්ස දෙන්තො යථාපසාදනං අත්තනො පසාදරූපමෙව දෙති. **තත්ථාති** තස්මිං පරස්ස දින්නෙ මයා අප්පං වා ලද්ධං ලූඛං වා ලද්ධන්ති මඞ්කුභාවං ආපජ්ජති. **සමාධින්ති** සො පුග්ගලො දිවා වා රත්තිං වා උපචාරප්පනාවසෙන වා මග්ගඵලවසෙන වා සමාධිං නාධිගච්ඡති. **යස්ස චෙතන්ති** යස්ස ච පුග්ගලස්ස එතං එතෙසු ඨානෙසු මඞ්කුභාවසඞ්ඛාතං අකුසලං සමුච්ඡින්නං මූලඝච්චං කත්වා අරහත්තමග්ගඤාණෙන සමූහතං සො වුත්තප්පකාරසමාධිං අධිගච්ඡතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

තිස්සදහරකස්ස වත්ථු අට්ඨමං.

---

18. 9.

“නත්ථි රාගසමො”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඤ්ච උපාසකෙ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙ කිර ධම්මං සොතුකාමා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, බුද්ධා නාම-අයං ඛත්තියො අයං බ්‍රාහ්මණො අයං අඩ්ඪො අයං දුග්ගතො ඉමස්ස උළාරං කත්වා ධම්මං දෙසිස්සාම ඉමස්ස නොති චිත්තං න උප්පාදෙන්ති, යං කිඤ්චි ආරබ්භ ධම්මං දෙසෙන්තා ධම්මෙ ගාරවං පුරක්ඛත්වා ආකාසගඞ්ගං ඔතාරෙන්තා විය දෙසෙන්ති, එවං දෙසෙන්තස්ස පන තථාගතස්ස සන්තිකෙ නිසින්නානං තෙසං එකො නිසින්නකො නිද්දායි, එකො අඞ්ගුලියා භූමිං ඛණන්තො නිසීදි, එකො එකං රුක්ඛං චාලෙන්තො නිසීදි, එකො ආකාසං ඔලොකෙන්තො නිසීදි, එකො පන සක්කච්චං ධම්මං අස්සොසි. ආනන්දත්ථෙරො සත්ථාරං බීජයමානො තෙසං ආකාරං ඔලොකෙත්වා සත්ථාරං ආහ-භන්තෙ තුම්හෙ ඉමෙසං මහාමෙඝගජ්ජිතං ගජ්ජන්තො විය ධම්මං දෙසෙථ, එතෙ පන තුම්හෙසුපි ධම්මං කථෙන්තෙසු ඉදඤ්චිදඤ්ච කරොන්තා නිසින්නාති, ආනන්ද ත්වං එතෙ න ජානාසීති? න ජානාමි භන්තෙති, එතෙසු හි යො එස නිද්දායන්තො නිසින්නො එස පඤ්ච ජාතිසතානි සප්පයොනියං නිබ්බත්තිත්වා භොගෙසු සීසං ඨපෙත්වා නිද්දායි, ඉදානිපි සො නිද්දායති නාස්ස කණ්ණං මම සද්දො පවිසතීති, කිං පන භන්තෙ පටිපාටියා කථෙථ උදාහු අන්තරන්තරාති? ආනන්ද එතස්ස හි කාලෙන මනුස්සත්තං කාලෙන දෙවත්තං කාලෙන නාගත්තන්ති

එවං අන්තරන්තරා උප්පජ්ජන්තස්ස උප්පත්තියො සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙනාපි න සක්කා පරිච්ඡින්දිතුං, පටිපාටියා පනෙස පඤ්චජාතිසතානි නාගයොනියං නිබ්බත්තත්තා නිද්දායන්තොපි නිද්දාය අතින්තො යෙව, අඞ්ගුලියා භූමිං ලිඛන්තො නිසින්නපුරිසොපි පඤ්චජාතිසතානි ගණ්ඩුප්පාදයොනියං නිබ්බත්තත්තා භූමිං ඛණි, ඉදානිපි භූමිං ඛණන්තොව මම සද්දං න සුණාති, එස රුක්ඛං චාලෙන්තො නිසින්නපුරිසොපි පටිපාටියා පඤ්චජාතිසතානි මක්කටයොනියං නිබ්බත්ති, ඉදානිපි පුබ්බාචිණ්ණවසෙන රුක්ඛං චාලෙති යෙව, නාස්ස කණ්ණං මම සද්දො පවිසති, එස ආකාසං ඔලොකෙන්තො නිසින්නපුරිසොපි පඤ්චජාතිසතානි නක්ඛත්තපාඨකො හුත්වා නිබ්බත්ති, ඉදානි පුබ්බාචිණ්ණවසෙන අජ්ජාපි ආකාසමෙව ඔලොකෙති නාස්ස කණ්ණං මම සද්දො පවිසති, එස සක්කච්චං ධම්මං සුණන්තො නිසින්නපුරිසො පන පටිපාටියාව පඤ්චජාතිසතානි තිණ්ණං වෙදානං පාරගූ මන්තජ්ඣායකබ්‍රාහ්මණො හුත්වා නිබ්බත්ති, ඉදානිපි මන්තං සංසන්දෙන්තො විය සක්කච්චං සුණාතීති. භන්තෙ තුම්හාකං ධම්මදෙසනා ඡවිආදීනිපි ඡින්දිත්වා අට්ඨිමිඤ්ජං ආහච්ච[1] තිට්ඨති, කස්මා ඉමෙ තුම්හෙසුපි ධම්මං දෙසෙන්තෙසු සක්කච්චං න සුණන්තීති,? ආනන්ද මම ධම්මො සුස්සවණීයොති සඤ්ඤං කාරෙසි[2] මඤ්ඤෙති, කිං පන භන්තෙ දුස්සවණීයොති?, ආම ආනන්දාති, කස්මා භන්තෙති?, ආනන්ද බුද්ධොති වා ධම්මොති වා සඞ්ඝොති වා පදං ඉමෙහි සත්තෙහි අනෙකෙසුපි කප්පකොටිසතසහස්සෙසු අස්සුතපුබ්බං, යස්මා ඉමං ධම්මං සොතුං න සක්කොන්ති අනමතග්ගෙ පන සංසාරෙ ඉමෙ සත්තා අනෙකවිහිතං තිරච්ඡානකථං යෙව සුණන්තා ආගතා තස්මා සුරාපානකෙළිමණ්ඩලාදීසු ගායන්තා නච්චන්තා විචරන්ති ධම්මං සොතුං න සක්කොන්තීති, කිං නිස්සාය පනෙතෙ න සක්කොන්ති භන්තෙති?, අථස්ස සත්ථා–ආනන්ද රාගං නිස්සාය දොසං නිස්සාය මොහං නිස්සාය තණ්හං නිස්සාය න සක්කොන්ති, රාගග්ගිසදිසො හි අග්ගි නාම නත්ථි සො ඡාරිකම්පි අසෙසෙත්වා සත්තෙ දහති, කිඤ්චාපි හි සත්තසූරියපාතුභාවං නිස්සාය උප්පන්නො කප්පවිනාසකො අග්ගිපි කිඤ්චි අනවසෙසෙත්වාව ලොකං දහති, සො පන කදාචි කරහචි යෙව දහති, රාගග්ගිනා අදහනකාලො නාම නත්ථි තස්මා රාගසමො වා අග්ගි දොසසමො වා ගහො[3] මොහසමං වා ජාලං තණ්හාසමා වා නදී නාම නත්ථීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"නත්ථි රාගසමො අග්ගි නත්ථි දොසසමො ගහො[3],
නත්ථි මොහසමං ජාලං නත්ථි තණ්හාසමා නදී"ති.

තත්ථ **රාගසමොති** ධූමාදීසු කිඤ්චි අදස්සෙත්වා අන්තොව සමුට්ඨාය ඣාපනවසෙන රාගෙන සමො අග්ගි නාම නත්ථි. **දොසසමොති** යක්ඛගාහ අජගරගාහ කුම්භීලගාහාදයො එකස්මිං යෙව අත්ත

1. ම. ආහච්ච. 2. ම. න සඤ්ඤං කාරෙසි. 3. ම. ගාහො.

භාවෙ ගණ්හිතුං සක්කොන්ති, දොසගාහො පන න එකමෙව ගණ්හාතීති දොසෙන සමො ගාහො නාම නත්ථි **මොහසමන්ති** ඔනන්ධන පරියොනන්ධනට්ඨෙන පන මොහෙන සමං ජාලං නාම නත්ථි. **තණ්හාසමාති** ගඞ්ගාදීනං පුණ්ණකාලෙපි ඌනකාලෙපි සුක්ඛකාලෙපි පඤ්ඤායති තණ්හාය පන පුණ්ණකාලො වා සුක්ඛකාලො වා නත්ථි නිච්චං ඌනාව පඤ්ඤායතීති දුප්පූරියට්ඨෙන තණ්හාය සමා නදී නාම නත්ථීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ සො සක්කච්චං ධම්මං සුණන්තො උපාසකො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

පච උපාසකානං වත්ථු නවමං.

---

18. 10.

“සුදස්ස”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා භද්දියං නිස්සාය ජාතියාවනෙ විහරන්තො මෙණ්ඩකසෙට්ඨිං ආරබ්භ කථෙසි.

සත්ථා කිර අඞ්ගුත්තරාපෙසු[1] චාරිකං චරන්තො මෙණ්ඩකසෙට්ඨිනො ච භරියාය චස්ස චන්දපදුමාය පුත්තස්ස ච ධනඤ්ජයසෙට්ඨිනො සුණිසාය ච සුමනාදෙවියා නත්තාය චස්ස විසාඛාය දාසස්ස ච පුණ්ණස්සාති ඉමෙසං සොතාපත්තිඵලූපනිස්සයං දිස්වා භද්දියනගරං ගන්ත්වා ජාතියාවනෙ විහාසි, මෙණ්ඩකසෙට්ඨි සත්ථු ආගමනං අස්සොසි, කස්මා පනෙස මෙණ්ඩකසෙට්ඨි නාම ජාතොති? තස්ස කිර පච්ඡිමගෙහෙ අට්ඨකරීසමත්තට්ඨානෙ හත්ථිඅස්සඋසභප්පමාණා සුවණ්ණමෙණ්ඩකා පථවිං භින්දිත්වා පිට්ඨියා පිට්ඨිං පහරමානා උට්ඨහිංසු, තෙසං මුඛෙසු පඤ්චවණ්ණානං සුත්තානං ගෙණ්ඩුකා[2] පක්ඛිත්තා හොන්ති, සප්පිතෙලමධුඵාණිතාදීහි වා වත්ථච්ඡාදනහිරඤ්ඤසුවණ්ණාදීහි වා අත්ථෙ සති තෙසං මුඛතො ගෙණ්ඩුකෙ අපනෙන්ති, එකස්සපි මෙණ්ඩකස්ස මුඛතො ජම්බුදීපවාසීනං පහොනකං සප්පිතෙලමධුඵාණිතවත්ථච්ඡාදනහිරඤ්ඤසුවණ්ණං නික්ඛමති, තතො පට්ඨාය සො මෙණ්ඩකසෙට්ඨීති පඤ්ඤායි, කිම්පනස්ස පුබ්බකම්මන්ති?, විපස්සීබුද්ධකාලෙ කිර එස අවරොජස්ස නාම කුටුම්බිකස්ස භාගිනෙය්‍යො මාතුලෙන සමානනාමො අවරොජො නාම අහොසි, අථස්ස මාතුලො සත්ථු ගන්ධකුටිං කාතුං ආරභි; සො තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා මාතුල උභොපි සහෙව කරොමාති වත්වා අහං අඤ්ඤෙහි සද්ධිං අසාධාරණං එකකොව කරිස්සාමීති තෙන පටික්ඛිත්තකාලෙ ඉමස්මිං ඨානෙ ගන්ධකුටියා කතාය ඉමස්මිං ඨානෙ කුඤ්ජරසාලං නාම ලද්ධුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා අරඤ්ඤතො දබ්බසම්භාරෙ ආහරාපෙත්වා එකං ථම්භං සුවණ්ණ

---

1. ම. අඞ්ගුත්තරෙසු. 2. තෙණ්ඩුකා.

ඛචිතං එකං රජතඛචිතං එකං මණිඛචිතන්ති එවං ථම්භතුලා
සඞ්ඝාටවාරකවාටවාතපානගොපානසිඡදනිට්ඨකා සබ්බාපි සුවණ්ණා
දිඛචිතාව කාරෙත්වා ගන්ධකුටියා සම්මුඛට්ඨානෙ තථාගතස්ස සත්ත
රතනමයං කුඤ්ජරසාලං කාරෙසි, තස්සා උපරි ඝනරත්තසුවණ්ණ
මයං කපාලං පවාළමයා සිඛරථූපියො අහෙසුං, කුඤ්ජරසාලාය මජ්ඣ
ට්ඨානෙ රතනමණ්ඩපං කාරෙත්වා ධම්මාසනං පතිට්ඨාපෙසි, තස්ස
ඝනරත්තමයා පාදා අහෙසුං, තථා චතස්සො අටනියො, චත්තාරො
පන සුවණ්ණමෙණ්ඩකෙ කාරෙත්වා ආසනස්ස චතුන්නං පාදානං
හෙට්ඨා ඨපෙසි, ද්වෙ මෙණ්ඩකෙ කාරෙත්වා පාදපීඨිකාය හෙට්ඨා
ඨපෙසි, ඡ සුවණ්ණමෙණ්ඩකෙ කාරෙත්වා මණ්ඩපං පරික්ඛිපෙන්තෙ
ඨපෙසි, ධම්මාසනං පඨමං සුත්තමයෙහි රජ්ජුකෙහි වායාපෙත්වා
මජ්ඣෙ සුවණ්ණසුත්තමයෙහි උපරි පට්ටමයෙහි[1] සුත්තෙහි වායා
පෙසි, තස්ස චන්දනමයො අපස්සයො අහොසි, එවං කුඤ්ජරසාලං
නිට්ඨාපෙත්වා සාලාමහං කාරෙන්තො අට්ඨසට්ඨියා භික්ඛුසහස්සෙන[2]
සද්ධිං සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා චත්තාරො මාසෙ දානං දත්වා ඔසාන
දිවසෙ තිචීවරං අදාසි, තත්ථ නවකස්ස සහස්සග්ඝනකං[3] පාපුණි,
එවං විපස්සීබුද්ධකාලෙ පුඤ්ඤකම්මං කත්වා තතො චුතො දෙවෙසු
ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තො ඉමස්මිං කප්පෙ බාරාණසියං මහා
භොගෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා බාරාණසීසෙට්ඨි නාම අහොසි,
සො එකදිවසං රාජුපට්ඨානං ගච්ඡන්තො පුරොහිතං දිස්වා-කිං
ආචරිය නක්ඛත්තමුහුත්තං උපධාරෙථාති? ආහ, ආම උපධාරෙමි
කිං අඤ්ඤං අම්හාකං කම්මන්ති?, තෙනහි කීදිසං ජනපදචාරිත්තන්ති?
එකං භයං භවිස්සතීති, කිං භයං නාමාති?, ඡාතකභයං සෙට්ඨි,
කදා භවිස්සතීති?, ඉතො තින්නං සංවච්ඡරානං අච්චයෙනාති, තං
සුත්වා සෙට්ඨි බහුං කසිකම්මං කාරෙත්වා ගෙහෙ විජ්ජමානෙනපි
ධනෙන ධඤ්ඤමෙව ගහෙත්වා අඩ්ඪතෙරසකොට්ඨසතානි කාරෙත්වා
සබ්බකොට්ඨෙ වීහීනං පූරාපෙසි, කොට්ඨෙසු අප්පහොන්තෙසු චාටි
ආදීනි පූරෙත්වා අවසෙසං භූමියං ආවාටෙ කත්වා නිඛණි, නාව
සෙසං මත්තිකාය සද්ධිං මද්දිත්වා භිත්තියො ලිම්පාපෙසි, සො අප
රෙන සමයෙන ඡාතකභයෙ සම්පත්තෙ යථානික්ඛිත්තං ධඤ්ඤං
පරිභුඤ්ජන්තො කොට්ඨෙසු ච චාටිආදිසු ච නික්ඛිත්තධඤ්ඤෙ
පරික්ඛීණෙ පරිජනෙ පක්කොසාපෙත්වා ආහ-ගච්ඡථ තාතා
පබ්බතං පවිසිත්වා ජීවන්තා සුභික්ඛකාලෙ මම සන්තිකං ආගන්තු
කාමා ආගච්ඡථ අනාගන්තුකාමා තත්ථ තත්ථෙව ජීවථාති, තෙ
තථා අකංසු, තස්ස පන සන්තිකෙ වෙය්‍යාවච්චකරො එකොව
පුණ්ණො නාම දාසො ඔහීයි, තෙන සද්ධිං සෙට්ඨි ජායා සෙට්ඨි
පුත්තො සෙට්ඨිසුණ්හාති පඤ්ච ජනා අහෙසුං, තෙ භූමියං ආවාටෙසු
නිහිතධඤ්ඤෙපි පරික්ඛීණෙ භිත්තිමත්තිකං පාතෙත්වා තෙමෙත්වා

1. ම. මුත්තමයෙහි. 2. ම. සතසහස්සෙන. 3. ම. සතසහස්සග්ඝනකං.

තතො ලද්ධසෙසෙන යාපෙසිංසු, අථස්ස ජායා ඡාතකෙ අවත්ථරන්තෙ මත්තිකාය බීයමානාය[1] භිත්තිපාදයෙව[2] අවසිට්ඨමත්තිකං පාතෙත්වා තෙමෙත්වා අඩ්ඪාළ්හකමත්තං වීහිං ලභිත්වා කොට්ටෙත්වා එකං තණ්ඩුලනාළිං ගහෙත්වා ඡාතකෙ චොරා බහූ හොන්තීති චොරභයෙන එකස්මිං කුටෙ පක්ඛිපිත්වා පිදහිත්වා භූමියං නිඛණිත්වා ඨපෙසි, අථ නං සෙට්ඨී රජුපට්ඨානතො ආගන්ත්වා ආහ-භද්දෙ ඡාතොස්මි අත්ථි කිඤ්චීති?, සා විජ්ජමානං නත්ථීති අවත්වා-සාමි එකා තණ්ඩුලනාළි අත්ථීති ආහ, කහං සාති, චොරභයෙන මෙදිනිං ඛණිත්වා ඨපිතාති, තෙනහි නං උද්ධරිත්වා කිඤ්චි පචාහීති, සචෙ යාගුං පචිස්සාමි ද්වෙ වාරෙ භවිස්සති සචෙ භත්තං පචිස්සාමි එකවාරමෙව භවිස්සති කිං පචාමි සාමීති? ආහ, අම්හාකං අඤ්ඤො පච්චයො නත්ථි භත්තං භුඤ්ජිත්වාව මරිස්සාම භත්තමෙව පචාහීති, සා භත්තං පචිත්වා පඤ්ච කොට්ඨාසෙ කත්වා සෙට්ඨිනො පත්තකොට්ඨාසං වඩ්ඪෙත්වා පුරතො ඨපෙසි, තස්මිං ඛණෙ ගන්ධමාදනපබ්බතෙ පච්චෙකබුද්ධො සමාපත්තිතො වුට්ඨාසි, අන්තොසමාපත්තියං කිර සමාපත්තිබලෙන ජිඝච්ඡා න බාධති, සමාපත්තිතො වුට්ඨිතානං පන බලවතී හුත්වා උදරපටලං ඩහන්තී විය උප්පජ්ජති, තස්මා තෙ ලභනට්ඨානං ඔලොකෙත්වා ගච්ඡන්ති, තං දිවසං ච තෙසං දින්නං දත්වා සෙනාපතිට්ඨානාදිසු අඤ්ඤතරං සම්පත්තිං ලභන්ති, තස්මා සොපි දිබ්බෙන චක්ඛුනා ඔලොකෙන්තො සකලජම්බුදීපෙ ඡාතකභයං උප්පන්නං සෙට්ඨිගෙහෙ ච පඤ්චන්නං ජනානං නාළිකොදනොව පක්කො, සද්ධා නු ඛො එතෙ සක්ඛිස්සන්ති වා මම සඞ්ගහං කාතුන්ති තෙසං සද්ධාභාවං ච සඞ්ගහං කාතුං සමත්ථභාවං ච දිස්වා පත්තචීවරමාදාය මහාසෙට්ඨිස්ස පුරතො ද්වාරෙ ඨිතමෙව අත්තානං දස්සෙසි, සො තං දිස්වාව පසන්නචිත්තො පුබ්බෙපි මයා දානස්ස අදින්නත්තා එවරූපං ඡාතකං දිට්ඨං, ඉදං ඛො පන භත්තං මම පන එක දිවසමෙව රක්ඛෙය්‍ය අය්‍යස්ස පන දින්නං අනෙකාසු පන කප්පකොටීසු මම හිතාවහං භවිස්සතීති තං භත්තපාතිං අපනෙත්වා පච්චෙකබුද්ධං උපසඞ්කමිත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා ගෙහං පවෙසෙත්වා ආසනෙ නිසින්නස්ස පාදෙ ධොවිත්වා සුවණ්ණපාදපීඨෙ ඨපෙත්වා තං භත්තපාතිං ආදාය පච්චෙකබුද්ධස්ස පත්තෙ ඔකිරි, උපඩ්ඪාවසෙසෙ භත්තෙ දින්නෙ පච්චෙකබුද්ධො හත්ථෙන පත්තං පිදහි, අථ නං භන්තෙ එකාය තණ්ඩුලනාළියා පඤ්චන්නං ජනානං පක්කඔදනස්ස අයං එකො කොට්ඨාසො ඉමං විධා කාතුං න සක්කා මා මය්හං ඉධ ලොකසඞ්ගහං කරෙථ නිරවසෙසං දාතුකාමොම්හීති වත්වා සබ්බං භත්තමදාසි, දත්වා ච පන පත්ථනං පට්ඨපෙසි-භන්තෙ මාස්සු පුන නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ එවරූපං ඡාතකභයං අද්දසං ඉතො පට්ඨාය සකලජම්බුදීපවාසීනං

1. ම. ඛිප්පමානා. 2. ම. භිත්තිපාදෙසු.

බීජභත්තං දාතුං සමත්ථො භවෙය්‍යං සහත්ථෙන කම්මං කත්වා ජීවිතං න කප්පෙය්‍යං අඩ්ඪතෙළසකොට්ඨසතානි ධොවාපෙත්වා සීසං නහායිත්වා තෙසං ද්වාරෙ නිසීදිත්වා උද්ධං ඔලොකිතක්ඛණෙයෙව මෙ රත්තසාලිධාරා පතිත්වා සබ්බකොට්ඨෙ පූරෙය්‍යුං, නිබ්බත්ත නිබ්බත්තට්ඨානෙ ච අයමෙව භරියා අයමෙව පුත්තො අයමෙව සුණිසා අයමෙව දාසොති, භරියාපිස්ස මම සාමිකෙ ජිඝච්ඡාය පීළියමානෙ න සක්කා මයා භුඤ්ජිතුන්ති චින්තෙත්වා අත්තනො කොට්ඨාසං පච්චෙක බුද්ධස්ස දත්වා පත්ථනං පට්ඨපෙසි-භන්තෙ ඉදානි නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ එවරූපං ඡාතකභයං න පස්සෙය්‍යං භත්තපාතිකං පුරතො කත්වා සකලජම්බුදීපවාසීනං භත්තං දෙන්තියාපි ච මෙ යාව නාහං උට්ඨහිස්සාමි තාව ගහිත ගහිතට්ඨානං පූරිතමෙව හොතු අයමෙව සාමිකො අයමෙව පුත්තො අයමෙව දාසො හොතූති, පුත්තොපිස්ස අත්තනො කොට්ඨාසං පච්චෙකබුද්ධස්ස දත්වා පත්ථනං පට්ඨපෙසි-ඉතො පට්ඨාය එවරූපං ඡාතක භයං න පස්සෙය්‍යං එකඤ්ච මෙ සහස්සත්ථවිකං ගහෙත්වා සකලජම්බුදීප වාසීනං කහාපණං දෙන්තස්සාපි අයං ථවිකා පරිපුණ්ණාව හොතු ඉමෙයෙව ච මෙ මාතාපිතරො හොන්තු අයං භරියා අයං දාසොති, සුණිසාපි අත්තනො කොට්ඨාසං පච්චෙකබුද්ධස්ස දත්වා පත්ථනං ඨපෙසි-ඉතො පට්ඨාය එවරූපං ඡාතකභයං න පස්සෙය්‍යං එකං ච මෙ ධඤ්ඤපිටකං පුරතො ඨපෙත්වා සකලජම්බුදීපවාසීනං බීජ භත්තං දෙන්තියාපි ඛීණභාවො මා පඤ්ඤායීති, දාසොපි අත්තනො කොට්ඨාසං පච්චෙකබුද්ධස්ස දත්වා පත්ථනං ඨපෙසි-ඉතො පට්ඨාය එවරූපං ඡාතකභයං න පස්සෙය්‍යං කසන්තස්ස ච මෙ ඉතො තිස්සො එත්තො තිස්සො මජ්ඣෙ එකාති දරූඅම්මණමත්තා සත්ත සත්ත සීතායො ගච්ඡන්තූති, සො තං දිවසං සෙනාපතිට්ඨානං පත්ථෙත්වා ලද්ධුං සමත්ථොපි සාමිකෙසු සිනෙහෙන ඉමෙයෙව ච මෙ සාමිකා හොන්තූති පත්ථනං ඨපෙසි, පච්චෙකබුද්ධො සබ්බෙසම්පි වචනා වසානෙ එවං හොතූති වත්වා පච්චෙකබුද්ධගාථාහි අනුමොදනං කත්වා මයා ඉමෙසං චිත්තං පසාදෙතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා යාව ගන්ධ මාදනපබ්බතා ඉමෙ මං පස්සන්තූති අධිට්ඨහිත්වා පක්කාමි, තෙපි ඔලොකෙන්තාව අට්ඨංසු, සො ගන්ත්වා තං භත්තං පඤ්චහි පච්චෙක බුද්ධසතෙහි සද්ධිං සංවිභජි, තං තස්සානුභාවෙන සබ්බෙසං පහොසි, තෙපි ඔලොකෙන්තාව අට්ඨංසු, අතික්කන්තෙ පන මජ්ඣන්තිකෙ සෙට්ඨිභරියා උක්ඛලිං ධොවිත්වා පිදහිත්වා ඨපෙසි, සෙට්ඨිපි ජිඝච්ඡා පීළිතො නිපජ්ජිත්වා නිද්දං ඔක්කමි, සො සායණ්හෙ පබුජ්ඣිත්වා භරියං ආහ-අතිවිය ඡාතොම්හි අත්ථි නුඛො උක්ඛලියා තලෙ ඣාමකසිත්ථානීති? සා ධොවිත්වා උක්ඛලියා ඨපිතභාවං ජානන්තීපි නත්ථීති අවත්වා උක්ඛලිං විවරිත්වා ආචික්ඛිස්සාමීති උට්ඨාය උක්ඛලිමූලං ගන්ත්වා උක්ඛලිං විවරි, තාවදෙව සුමනමකුලසදිසභත්තස්ස පූරා උක්ඛලි පිධානං උක්ඛිපිත්වා අට්ඨාසි, සා තං දිස්වා පීතියා ඵුටසරීරා සාමිකං ආහ-උට්ඨෙහි සාමි අහං උක්ඛලිං ධොවිත්වා පිදහිං සා

පත්තෙ සා සුමනමකුලසදිසස්ස භත්තස්ස පූරං පුඤ්ඤඤ්ච නාම
සත්තබ්බරූපානි දත්වා නාම දාතබ්බයුත්තකං උපනෙසි සාමි
භුඤ්ජස්සූති, සා පිතනාම්පි පිතාපුත්තානං භත්තං අදාසි, තෙසු භුත්වා
උට්ඨිතෙසු සුණිසාය සද්ධිං නිසීදිත්වා භුඤ්ජිත්වා පුණ්ණස්ස භත්තං
අදාසි, ගහිතගහිතට්ඨානං න ඛීයති, කටච්ඡුනා සකිං ගහිතට්ඨා
නමෙව පඤ්ඤායති, තං දිවසමෙව කොට්ඨාදයො පුබ්බෙ පූරිත
නියාමෙනෙව පුන පූරිංසු, සෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ භත්තං උප්පන්නං
බීජභත්තෙනහි අත්ථිකා ආගන්ත්වා ගණ්හන්තූති නගරෙ ඝොසනං
කාරෙසි, මනුස්සා තස්ස ගෙහතො බීජභත්තං ගණ්හිංසු, සකල
ජම්බුදීපවාසිනොපි තං නිස්සාය ජීවිතං ලභිංසුයෙව, සො තතො චුතො
දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං
බුද්ධුප්පාදෙ භද්දියනගරෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්ති, භරියාපිස්ස මහා
භොගකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා තස්සෙව ගෙහං අගමාසි,
තස්ස තං පුබ්බකම්මං නිස්සාය පච්ඡාගෙහෙ පුබ්බෙ වුත්තප්පකාරා
මෙණ්ඩකා උට්ඨහිංසු, පුත්තොපි තෙසං පුත්තොව සුණිසාපි සුණිසායෙව
දාසොපි දාසොයෙව අහොසි, අථෙකදිවසං සෙට්ඨි අත්තනො පුඤ්ඤං
වීමංසිතුකාමො අඩ්ඪතෙළසසතානි කොට්ඨාගාරානි සොධාපෙත්වා සීසං
නහාපෙත්වා ද්වාරෙ නිසීදිත්වා උද්ධං ඔලොකෙසි, සබ්බානිපි වුත්තප්ප
කාරානං රත්තසාලීනං පූරයිංසු, සො සෙසානම්පි පුඤ්ඤඤ්ච වීමං
සිතුකාමො භරියාපුත්තාදයො තුම්හාකං පුඤ්ඤඤ්ච වීමංසිස්සථාති
ආහ, අථස්ස භරියා සබ්බාලඞ්කාරං අලඞ්කරිත්වා මහාජනස්ස
පස්සන්තස්සෙව තණ්ඩුලෙ මිණාපෙත්වා භත්තං පචාපෙත්වා ද්වාර
කොට්ඨකෙ පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදිත්වා සුවණ්ණකටච්ඡුං ආදාය
භත්තෙන අත්ථිකා ආගච්ඡන්තූති ඝොසාපෙත්වා ආගතාගතානං
උපනීතභාජනානි පූරෙත්වා අදාසි, දිවසම්පි දෙන්තියා කටච්ඡුනා
ගහිතට්ඨානමෙව පඤ්ඤායි, තස්සා පන පුරිමබුද්ධානම්පි භික්ඛුසඞ්ඝස්ස
වාමහත්ථෙන උක්ඛලිං දක්ඛිණෙන හත්ථෙන කටච්ඡුං ගහෙත්වා එව
මෙව පත්තෙ පූරෙත්වා භත්තස්ස දින්නත්තා වාමහත්ථතලං පූරෙත්වා
පදුමලක්ඛණං නිබ්බත්ති, දක්ඛිණහත්ථතලං පූරෙත්වා චන්දලක්ඛණං
නිබ්බත්ති, යස්මා පන වාමහත්ථතො ධම්මකරකං ආදාය භික්ඛුසඞ්ඝස්ස
උදකං පරිස්සාවෙත්වා දදමානා අපරාපරං විචරි තෙන දක්ඛිණපාද
තලං පූරෙත්වා චන්දලක්ඛණං නිබ්බත්ති, වාමපාදතලං පූරෙත්වා පදුම
ලක්ඛණං තස්මා ඉමිනා කාරණෙන චන්දපදුමාති නාමං කරිංසු,
පුත්තොපිස්ස සීසං නහාතො සහස්සත්ථවිකං ආදාය කහාපණෙහි
අත්ථිකා ආගච්ඡන්තූති වත්වා ආගතාගතානං ගහිතභාජනානි
පූරෙත්වා අදාසි, ථවිකාය කහාපණසහස්සං අහොසියෙව, සුණිසා
පිස්ස සබ්බාලඞ්කාරං අලඞ්කරිත්වා වීහිපිටකං ආදාය ආකාසඞ්ගණෙ
නිසින්නා බීජභත්තෙන අත්ථිකා ආගච්ඡන්තූති ආගතාගතානං ගහිත
භාජනානි පූරෙත්වා අදාසි, පිටකං යථාපූරිතමෙව අහොසි, දාසො
පිස්ස සබ්බාලඞ්කාරං අලඞ්කරිත්වා සුවණ්ණයුගෙසු සුවණ්ණ

යොත්තෙහි ගොණෙ යොජෙත්වා සුවණ්ණපතොදලට්ඨිං ආදාය විතතානං ගොණානං ගන්ධපඤ්චඞ්ගුලිකානි දත්වා විසාණෙසු සුවණ්ණකොසකෙ පටිමුඤ්චිත්වා ඛෙත්තං ගන්ත්වා පාජෙසි ඉතො තිස්සො එත්තො තිස්සො මජ්ඣෙ එකාති සත්ත සීතා භිජ්ජිත්වා අගමංසු, ජම්බුදීපවාසිනො භත්තබීජහිරඤ්ඤසුවණ්ණාදීසු යථාරුචිකං සෙට්ඨිගෙහතොයෙව ගණ්හිංසු, එවං මහානුභාවො සෙට්ඨි සත්ථා කිර ආගතොති සුත්වා සත්ථු පච්චුග්ගමනං කරිස්සාමීති නික්ඛමන්තො අන්තරාමග්ගෙ තිත්ථියෙ දිස්වා තෙහි-කස්මා ත්වං ගහපති කිරියවාදෙ සමානො අකිරියවාදස්ස සමණස්ස ගොතමස්ස සන්තිකං ගච්ඡසීති නිවාරියමානොපි තෙසං වචනං අනාදියිත්වාව ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි, අථස්ස සත්ථා ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි, සො දෙසනාවසානෙ සොතාපත්තිඵලං පත්වා සත්ථු තිත්ථියෙහි අවණ්ණං වත්වා අත්තනො නිවාරිතභාවං ආරොචෙසි, අථ නං සත්ථා-ගහපති ඉමෙ සත්තා නාම මහන්තම්පි අත්තනො දොසං න පස්සන්ති අවිජ්ජමානම්පි පරෙසං දොසං විජ්ජමානකං කත්වා තත්ථ තත්ථ බුසං විය ඔපුණන්තීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"සුදස්සං වජ්ජමඤ්ඤෙසං අත්තනො පන දුද්දසං,
පරෙසං හි සො වජ්ජානි ඔපුණාති යථා බුසං;
අත්තනො පන ඡාදෙති කලිංව කිතවා සඨො"ති.

තත්ථ **සුදස්සං වජ්ජ**න්ති පරස්ස අණුමත්තම්පි වජ්ජං ඛලිතං සුදස්සං සුඛෙනෙව පස්සිතුං සක්කා, අත්තනො පන අතිමහන්තම්පි **දුද්දසං**. **පරෙසං හී**ති තෙනෙව කාරණෙන සො පුග්ගලො සඞ්ඝමජ්ඣාදීසු පරෙසං **වජ්ජානි** උච්චට්ඨානෙ ඨපෙත්වා බුසං ඔපුණන්තො විය ඔපුණාති. **කලිංව කිතවා සඨො**ති එත්ථ සකුනෙසු අපරජ්ඣනභාවෙන අත්තභාවො කලි නාම සාඛාභඞ්ගාදීහි පටිච්ඡාදනං කිතවා නාම සාකුනිකො සඨො නාම යථා සකුනලුද්දකො සකුනෙ ගහෙත්වා මාරෙතුකාමො කිතවා විය අත්තභාවං පටිච්ඡාදෙති එවං අත්තනො වජ්ජං ඡාදෙතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

මෙණ්ඩකසෙට්ඨිස්ස වත්ථු දසමං.

---

18. 11.

"පරවජ්ජානුපස්සිස්සා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො උජ්ඣානසඤ්ඤිං නාමෙකං ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිරායං එවං නිවාසෙති එවං පාරුපතීති භික්ඛූනං රන්ධමෙව ගවෙසන්තො විචරති, භික්ඛූ භන්තෙ අසුකො නාම ථෙරො

එවං කරොතීති සත්ථු ආරොචයිංසු, සත්ථා භික්ඛවෙ වත්තසීසෙ ඨත්වා එවං ඔවදන්තො අත්තනුපවාදෙ යො පන උජ්ඣානසඤ්ඤිතාය පරෙසං අන්තරං පරියෙසමානො එවං වත්වා විචරති තස්ස ඣානාදිසු කොචි විසෙසො අනුප්පජ්ජති කෙවලං ආසවායෙව වඩ්ඪන්තීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"පරවජ්ජානුපස්සිස්ස නිච්චං උජ්ඣානසඤ්ඤිනො,
ආසවා තස්ස වඩ්ඪන්ති ආරා සො ආසවක්ඛයා"ති.

තත්ථ **උජ්ඣානසඤ්ඤිනොති** එවං නිවාසෙතබ්බං එවං පාරුපිතබ්බන්ති, පරෙසං රන්ධගවෙසිතාය උජ්ඣානබහුලස්ස පුග්ගලස්ස ඣානාදිසු එකධම්මොපි න වඩ්ඪති, අථ ඛො **ආසවා තස්ස වඩ්ඪන්තීති,** තෙන කාරණෙන සො අරහත්තසඞ්ඛාතා **ආසවක්ඛයා ආරා** දූරං ගතොව හොතීති.

දෙසනාවසානෙ බහු සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසුති

උජ්ඣානසඤ්ඤිනාමථෙරස්ස වත්ථු එකාදසමං.

---

18. 12.

"ආකාසෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා කුසිනාරායං උපවත්තනෙ මල්ලානං සාලවනෙ පරිනිබ්බාණමඤ්චෙ නිපන්නො සුභද්දං පරිබ්බාජකං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර අතීතෙ කණිට්ඨභාතරි එකස්මිං සස්සෙ නවක්ඛත්තුං අග්ගදානං දෙන්තෙ දාතුං අනිච්ඡන්තො ඔසක්කිත්වා අවසානෙ අදාසි, තස්මා පඨමබොධියම්පි මජ්ඣිමබොධියම්පි සත්ථාරං දට්ඨුං නාලත්ථ, පච්ඡිමබොධියම්පන සත්ථු පරිනිබ්බාණකාලෙ අහං තීසු පඤ්හෙසු අත්තනො කඞ්ඛං මහල්ලකෙ පරිබ්බාජකෙ පුච්ඡිත්වා පුච්ඡිත්වා සමණං ගොතමං දහරොති සද්දහාය න පුච්ඡිං, තස්ස ච දානි පරිනිබ්බාණකාලො පච්ඡා මා මෙ සමණස්ස ගොතමස්ස අපුට්ඨකාරණා විප්පටිසාරිතා උප්පජ්ජීති සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා ආනන්දත්ථෙරෙන නිවාරියමානොපි සත්ථාරං ඔකාසං කත්වා ආනන්ද මා සුභද්දං නිවාරයි පුච්ඡතු මං පඤ්හන්ති වුත්තත්තා අන්තොසාණිං පවිසිත්වා හෙට්ඨා මඤ්චකෙ නිසින්නො-භො සමණ කිං නු ඛො ආකාසෙ පදං නාම අත්ථි? ඉතො බහිද්ධා සමණො නාම අත්ථි? සඞ්ඛාරා සස්සතා නාම අත්ථීති? ඉමෙ පඤ්හෙ පුච්ඡි, අථස්ස සත්ථා තෙසං අභාවං ආචික්ඛන්තො ඉමාහි ගාථාහි ධම්මං දෙසෙසි:-

“ආකාසෙව පදං නත්ථි සමණො නත්ථි බාහිරෙ,
පපඤ්චාභිරතා පජා නිප්පපඤ්චා තථාගතා.
ආකාසෙව පදං නත්ථි සමණො නත්ථි බාහිරෙ,
සඞ්ඛාරා සස්සතා නත්ථි නත්ථි බුද්ධානමිඤ්ජිතං”ති.

තත්ථ **පදන්ති** ඉමස්මිං ආකාසෙ වණ්ණසණ්ඨානවසෙන එවරූපන්ති පඤ්ඤාපෙතබ්බං කස්සචි පදං නාම නත්ථි. **බාහිරෙති** මම සාසනතො බහිද්ධා මග්ගඵලට්ඨො සමණො නාම නත්ථි. **පජාති** අයං සත්තලොකසඞ්ඛාතා පජා තණ්හාදිසු පපඤ්චෙසුයෙව අභිරතා. **නිප්පපඤ්චාති** බොධිමූලෙයෙව පන සබ්බපපඤ්චානං සමුච්ඡින්නත්තා නිප්පපඤ්චා තථාගතා. **සඞ්ඛාරාති** පඤ්චක්ඛන්ධා, තෙසු හි එකොපි සස්සතො නාම නත්ථි. **ඉඤ්ජිතන්ති** බුද්ධානං හි තණ්හාමානාදිසු ඉඤ්ජිතෙසු යෙන සඞ්ඛාරා සස්සතාති ගණ්හෙය්‍යුං තං එකං ඉඤ්ජිතම්පි නාම නත්ථීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ සුභද්දො අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තපරිසායපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

සුභද්දපරිබ්බාජකස්ස වත්ථු ද්වාදසමං.

මලවග්ගවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

අට්ඨාරසමො වග්ගො.

---

19. 1.

“න තෙන හොති”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො විනිච්ඡයමහාමච්චෙ ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි භික්ඛූ සාවත්ථියං උත්තරද්වාරගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා නගරමජ්ඣෙන විහාරං ආගච්ඡන්ති, තස්මිං ඛණෙ මෙඝො උට්ඨාය පාවස්සි, තෙ–සම්මුඛාගතං විනිච්ඡයසාලං පවිසිත්වා විනිච්ඡය මහාමත්තෙන ලඤ්ජං ගහෙත්වා[1] සාමිකෙ අසාමිකෙ කරොන්තෙ දිස්වා අහො ඉමෙ අධම්මිකා මයම්පන ඉමෙ ධම්මෙන විනිච්ඡයං කරොන්තීති සඤ්ඤිනො අහුම්හාති චින්තෙත්වා වස්සෙ විගතෙ විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නා තමත්ථං ආරොචෙසුං, සත්ථා–න භික්ඛවෙ ඡන්දාදිවසිකා හුත්වා සාහසෙන අත්ථං විනිච්ඡිනන්තා ධම්මට්ඨා නාම හොන්ති, අපරාධං පන අනුවිජ්ජිත්වා අපරාධානුරූපං අසාහසෙන විනිච්ඡයං කරොන්තා එව ධම්මට්ඨා නාම හොන්තීති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

1. සී. විනිච්ඡය මහාමණ්ඩලං ගහෙත්වා.

“න තෙන හොති ධම්මට්ඨො යෙනත්ථං සහසා[1] නයෙ,
යො ච අත්ථං අනත්ථං ච උභො නිච්ඡෙය්‍ය[2] පණ්ඩිතො.

අසාහසෙන ධම්මෙන සමෙන නයතී පරෙ,
ධම්මස්ස ගුත්තො මෙධාවී **ධම්මට්ඨොති** පවුච්චතී”ති.

තත්ථ **තෙනාති** එත්තකෙනෙව කාරණෙන, ධම්මට්ඨො රාජ හි අත්තනා කාතබ්බෙ විනිච්ඡයධම්මෙ ඨිතොපි **ධම්මට්ඨො** නාම න හොති. **යෙනාති** යෙන කාරණෙන. **අත්ථන්ති** ඔතිණ්ණං විනිච්ඡිතබ්බං අත්ථං. **සහසා නයෙති** ඡන්දාදීසු පතිට්ඨිතො සාහසෙන මුසාවාදෙන විනිච්ඡෙය්‍ය, යො හි ඡන්දෙ පතිට්ඨාය අත්තනො ඤාතිං වා මිත්තං වා මුසා වත්වා අසාමිකමෙව සාමිකං කරොති, දොසෙපි පතිට්ඨාය වෙරිකං මුසා වත්වා සාමිකමෙව අසාමිකං කරොති, මොහෙ පතිට්ඨාය ලඤ්ජං ගහෙත්වා විනිච්ඡයකාලෙ අඤ්ඤවිහිතො විය ඉතො චිතො ච ඔලොකෙන්තො මුසා වත්වා ඉමිනා ජිතං අයං පරාජිතොති පරං නීහරති, භයෙ පතිට්ඨාය කස්සචි දෙව ඉස්සරජාතිකස්ස පරාජයං පාපුණන්තස්සාපි ජයං ආරොපෙති අයං සාහසෙන අත්ථං නෙති නාම සො ධම්මට්ඨො නාම න හොතීති අත්ථො. **අත්ථං අනත්ථං චාති** භූතං ච අභූතං ච කාරණං. **උභො නිච්ඡෙය්‍යාති** යො පන පණ්ඩිතො උභො අත්ථානත්ථෙ විනිච්ඡිත්වා වදති. **අසාහසෙනාති** න මුසාවාදෙන. **ධම්මෙනාති** විනිච්ඡයධම්මෙන න ඡන්දාදිවසෙන. **සමෙනාති** අපරාධානුරූපෙනෙව පරෙ නයති ජයං වා පරාජයං වා ඤාපෙති. **ධම්මස්ස ගුත්තොති** සො ධම්මගුත්තො ධම්මරක්ඛිතො ධම්මොජපඤ්ඤාය සමන්නාගතො මෙධාවී විනිච්ඡයධම්මෙ ඨිතත්තා ධම්මට්ඨොති පවුච්චති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

විනිච්ඡයමහාමච්චානං වත්ථු පඨමං.

---

19. 2.

“න තෙන පණ්ඩිතො හොතී”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ඡබ්බග්ගියෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙ කිර විහාරෙපි ගාමෙපි භත්තග්ගං ආකුලං කරොන්තා විචරන්ති, අථෙකදිවසං ගාමෙ භත්තකිච්චං කත්වා ආගතා-දහරෙ ච සාමණෙරෙ ච පුච්ඡිංසු-කීදිසං ආවුසො භත්තග්ගන්ති, භන්තෙ මා පුච්ඡථ ඡබ්බග්ගියා මයමෙව වියත්තා මයං පණ්ඩිතා ඉමෙ පහරිත්වා සීසෙ කචවරං ඔකිරිත්වා නීහරිස්සාමාති වත්වා අම්හෙ පිට්ඨියං ගහෙත්වා කචවරං ඔකිරිත්වා භත්තග්ගං ආකුලං කරිංසූති, භික්ඛූ සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙසුං, සත්ථා-නාහං

1. ම. සාහසා. 2. ම. නිච්ඡිය.

භික්ඛවෙ බහුං භාසිත්වා පරෙ විහෙඨයමානො පණ්ඩිතොති වදාමි, ඛෙමිනං පන අවෙරිනං අභයමෙව පණ්ඩිතං වදාමීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"න තෙන පණ්ඩිතො හොති යාවතා බහු භාසති,
ඛෙමී අවෙරී අභයො පණ්ඩිතොති පවුච්චතී"ති.

තත්ථ **යාවතාති** යත්තකෙන කාරණෙන සඞ්ඝමජ්ඣාදීසු බහුං කථෙති, න තෙන **පණ්ඩිතො** නාම හොති, යො පන සයං **ඛෙමී** පඤ්චන්නං වෙරානං අභාවෙන **අවෙරී** නිබ්භයො යං වා ආගම්ම මහාජනස්ස භයං න හොති සො පණ්ඩිතො නාම හොතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ඡබ්බග්ගියානං භික්ඛූනං වත්ථු දුතියං.

---

19. 3.

"න තාවතා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකුදානත්ථෙරං නාම ඛීණාසවං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර එකකොව එකස්මිං වනසණ්ඩෙ විහරති එකමෙවස්ස උදානං පගුණං:-

"අධිචෙතසො අප්පමජ්ජතො මුනිනො මොනපථෙසු සික්ඛතො,
සොකා න භවන්ති තාදිනො උපසන්තස්ස සදා සතීමතො"ති.

සො උපොසථදිවසෙසු සයමෙව ධම්මසවනං ඝොසෙත්වා ඉමං ගාථං වදති, පඨවිඋද්‍රියනසද්දො විය දෙවතානං සාධුකාරසද්දො හොති, අථෙකස්මිං උපොසථදිවසෙ පඤ්චපඤ්චසතපරිවාරා ද්වෙ තෙපිටක භික්ඛූ තස්ස වසනට්ඨානං අගමංසු, සො තෙ දිස්වාව තුට්ඨමානසො සාධු වො කතං ඉධාගච්ඡන්තෙහි අජ්ජ මයං තුම්හාකං සන්තිකෙ ධම්මං සුණිස්සාමාති ආහ, නත්ථි පනාවුසො ඉධ ධම්මං සොතාරොති, අත්ථි භන්තෙ අයං වනසණ්ඩො ධම්මසවණදිවසෙ දෙවතානං සාධුකාරසද්දෙන එකනින්නාදො හොතීති, තෙසු එකො තෙපිට කත්ථෙරො ධම්මං ඔසාරෙසි එකො කථෙසි, එකදෙවතාපි සාධුකාරං න අදාසි, තෙ ආහංසු-ත්වං ආවුසො ධම්මසවණදිවසෙ ඉමස්මිං වන සණ්ඩෙ දෙවතා මහන්තෙන සද්දෙන සාධුකාරං දදන්තීති වදෙසි කිං නාමෙතන්ති? භන්තෙ අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු සාධුකාරසද්දෙන එක නින්නාදො එව හොති, අජ්ජ පන න ජානාමි කිමෙතන්ති, තෙන හි ආවුසො ත්වං තාව ධම්මං කථෙහීති, සො බීජනිං ගහෙත්වා ආසනෙ නිසින්නො තමෙව ගාථං වදෙසි, දෙවතා මහන්තෙන සද්දෙන සාධු කාරමදංසු, අථ තෙසං පරිවාරභික්ඛූ උජ්ඣායිංසු-ඉමස්මිං පන වන

---

1. ම. අත්ථි.

සණ්ඨ දෙවතා මුඛොලොකනභික්ඛං දෙනතීති, තෙපිටකභික්ඛුසු එත්තකං භණන්තෙසුපි කිඤ්චි වචනමත්තකම්පි අවත්වා එත්තකෙන මහල්ලකත්ථෙරෙන එකගාථාය කථිතාය මහාසද්දෙන සාධුකාරං දදන්තීති තෙ විහාරම්පි ගන්ත්වා සත්ථු තමත්ථං ආරොචෙසුං, සත්ථා- නාහං භික්ඛවෙ යො බහුලං උග්ගණ්හාති වා භාසති වා තං ධම්ම ධරොති වදාමි, යො පන එකම්පි ගාථං උග්ගණ්හිත්වා සච්චානි පටි විජ්ඣති අයං ධම්මධරො නාමාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"න තාවතා ධම්මධරො යාවතා බහු භාසති
යො ච අප්පම්පි සුත්වාන ධම්මං කායෙන පස්සති
සවෙ ධම්මධරො හොති යො ධම්මං නප්පමජ්ජතී"ති.

තත්ථ **යාවතා**ති යත්තකෙන උග්ගහණධාරණවාචනාදිනා කාර ණෙන **බහු භාසති තාවතා ධම්මධරො න** හොති වංසානුරක්ඛකො පවෙණිපාලකො නාම හොති. **යොච අප්පම්පී**ති යො පන අප්පමත්ත කම්පි සුත්වා ධම්මමත්ථාය අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මපටිපන්නො හුත්වා නාමකායෙන දුක්ඛාදීනි පරිජානන්තො චතුසච්චධම්මං **පස්සති. සවෙ ධම්මධරො හොති යො ධම්මං නප්පමජ්ජතී**ති යොපි ආරද්ධවිරියො හුත්වා අජ්ජ අජ්ජෙවාති පටිවෙධං ආකඞ්ඛන්තො ධම්මං නප්ප මජ්ජති අයම්පි ධම්මධරොයෙවාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

එකුදානත්ථෙරස්ස වත්ථු තතියං.

---

19. 4.

"න තෙන ථෙරො හොතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙත වනෙ විහරන්තො ලකුණ්ටකභද්දියත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි තස්මිං ථෙරෙ සත්ථු උපට්ඨානං ගන්ත්වා පක්ක මන්තෙ තිංසමත්තා ආරඤ්ඤකා භික්ඛූ තං පස්සන්තා එව ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසීදිංසු, සත්ථා තෙසං අරහත්තූපනිස්සයං දිස්වා ඉමං පඤ්හං පුච්ඡි-ඉතො ගතං එකං ථෙරං පස්සථාති?, න පස්සාම භන්තෙති, කින්නු දිට්ඨො වොති, එකං භන්තෙ සාමණෙරං පස්සිම්හාති, න සො භික්ඛවෙ සාමණෙරො ථෙරො එව සොති, අතිවිය ඛුද්දකො භන්තෙති, නාහං භික්ඛවෙ මහල්ලකභාවෙන ථෙරාසනෙ නිසින්න මත්තකෙන ථෙරොති වදාමි, යො පන සච්චානි පටිවිජ්ඣිත්වා මහා ජනස්ස අහිංසකභාවෙ ඨිතො අයං ථෙරො නාමාති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"න තෙන ථෙරො හොති යෙනස්ස පලිතං සිරො,
පරිපක්කො වයො තස්ස මොඝජිණ්ණොති වුච්චති.
යම්හි සච්චඤ්ච ධම්මො ච අහිංසා සඤ්ඤමො දමො,
සවෙ වන්තමලො ධීරො ථෙරො ඉති පවුච්චතී"ති.

තත්‍ථ **පරිපක්කොති** පරිජිණ්ණො වුඩ්ඪභාවප්පත්තොති අත්‍ථො. **මොඝජිණ්ණොති** අන්තො ථෙරකාරානං ධම්මානං අභාවෙන තුච්ඡජිණ්ණො නාම. **යම්හි සච්චඤ්ච ධම්මො චාති** යම්හි පන පුග්ගලෙ සොළසහාකාරෙහි පටිවිද්ධත්තා චතුබ්බිධං සච්චං ඤාණෙන සච්ඡිකතත්තා නවවිධ ලොකුත්තරධම්මො ච අත්‍ථි. **අහිංසාති** අහිංසනභාවො, දෙසනාමත්තමෙතං, යම්හි පන චතුබ්බිධාපි අප්පමඤ්ඤා භාවනා අත්‍ථීති අත්‍ථො. **සඤ්ඤමො දමොති** සීලඤ්චෙව ඉන්‍ද්‍රියසංවරො ච. **වන්තමලොති** මග්ගඤාණෙන නීහටමලො. **ධීරොති** ධිතිසම්පන්නො. **ථෙරොති** සො ඉමෙහි ථිරභාවකාරණෙහි සමන්නාගතත්තා ථෙරොති පවුච්චතීති අත්‍ථො.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසූති.

ලකුණ්ටකභද්දියත්ථෙරස්ස වත්ථු චතුත්ථං.

---

19. 5.

"න වාක්කරණමත්තෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සම්බහුලෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. එකස්මිං හි සමයෙ දහරෙ චෙව සාමණෙරෙ ච අත්තනො ධම්මාචරියානං චෙව චීවරරජනාදීනි වෙය්‍යාවච්චානි කරොන්තෙ දිස්වා එකච්චෙ ථෙරා චින්තයිංසු-මයං හි ව්‍යඤ්ජනසමයෙ කුසලා අම්හාකමෙව කිඤ්චි නත්‍ථි යන්නූන මයං සත්‍ථාරං උපසඞ්කමිත්වා එවං වදෙය්‍යාම-භන්තෙ මයං ව්‍යඤ්ජනසමයෙ කුසලා අඤ්ඤෙසං සන්තිකෙ ධම්මං උග්ගණ්හිත්වාපි ඉමෙසං සන්තිකෙ අසොධෙත්වා මා සජ්ඣායිත්‍ථාති දහරසාමණෙරෙ ආණාපෙථ එවං හි අම්හාකං ලාභසක්කාරො වඩ්ඪිස්සතීති, තෙ සත්‍ථාරං උපසංකමිත්වා තථා වදිංසු, සත්‍ථා තෙසං වචනං සුත්වා-ඉමස්මිං සාසනෙ පවෙණිවසෙනෙව එවං වත්තුං ලබ්භති, ඉමෙ පන ලාභසක්කාරනිස්සිතාති ඤත්වා අහං තුම්හෙ වාක්කරණමත්තෙන සාධුරූපාති න වදාමි, යස්ස පන තෙ ඉස්සාදයො ධම්මා අරහත්තමග්ගෙන සමුච්ඡින්නා එසො එව සාධුරූපොති වත්වා ඉමං ගාථං අභාසි:-

"න වාක්කරණමත්තෙන වණ්ණපොක්ඛරතාය වා,
සාධුරූපො නරො හොති ඉස්සුකී මච්ඡරී සඨො.
යස්ස චෙතං සමුච්ඡින්නං මූලඝච්චං සමූහතං,
ස වන්තදොසො මෙධාවී සාධුරූපොති වුච්චතී"ති.

තත්‍ථ **න වාක්කරණමත්තෙනාති** වචීකරණමත්තෙන ලක්ඛණසම්පන්නවචනමත්තෙන. **වණ්ණපොක්ඛරතාය වාති** සරීරවණ්ණස්ස මනාපභාවෙන වා. **නරොති** එත්තකෙනෙව කාරණෙන පන පරලාභාදිසු ඉස්සාමනකො පඤ්චවිධමච්ඡෙරෙන සමන්නාගතො කෙරාටිකපක්ඛභජනෙන සඨො නරො සාධුරූපො නාම න හොති. **යස්ස චෙතන්ති** යස්ස ච පුග්ගලස්සෙතං ඉස්සාදිදොසජාතං අරහත්ත

මග්ගඤාණෙන සමූලකං ඡින්නං මූලඝාතං කත්වා සමුග්ඝාතං සො වන්තදොසො ධම්මොජපඤ්ඤාය සමන්නාගතො සාධුරූපොති වුච්චතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සම්බහුලානං භික්ඛූනං වත්ථු පඤ්චමං.

---

19. 6.

"න මුණ්ඩකෙන සමණො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො හත්ථකං ආරබ්භ කථෙසි. සො කිර වාදක්ඛිත්තො තුම්හෙ අසුකවෙලාය අසුකට්ඨානං නාම ආගච්ඡෙය්‍යාථ වාදං කරිස්සාමීති වත්වා පුරෙතරමෙව තත්ථ ගන්ත්වා පස්සථ තිත්ථියා මම භයෙන අනාගතා එසොව පන තෙසං පරාජයොති ආදීනි වත්වා වාදක්ඛිත්තො අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරන්තො විචරති, සත්ථා හත්ථකො කිර එවං කරොතීති සුත්වා තං පක්කොසාපෙත්වා-සච්චං කිර ත්වං හත්ථක එවං කරොසීති? පුච්ඡිත්වා සච්චන්ති වුත්තෙ-කස්මා එවං කරොසි? එවරූපං හි මුසාවාදං කරොන්තො සීසමුණ්ඩනාදිනා විචරණමත්තකෙනෙව සමණො නාම න හොති, යො පන අණූනි වා ථූලානි වා පාපානි සමෙත්වා ඨිතො අයමෙව සමණොති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

> "න මුණ්ඩකෙන සමණො අබ්බතො අලිකං භණං,
> ඉච්ඡාලොභසමාපන්නො සමණො කිං භවිස්සති.
> යො ච සමෙති පාපානි අණුං ථූලානි සබ්බසො,
> සමිතත්තා හි පාපානං සමණොති පවුච්චතී"ති.

තත්ථ **මුණ්ඩකෙනා**ති සීසමුණ්ඩකමත්තෙන. **අබ්බතො**ති සීලවතෙන ධුතවතෙන ච විරහිතො. **අලිකං භණ**න්ති මුසාවාදං භණන්තො. අසම්පත්තෙසු ආරම්මණෙසු ඉච්ඡාය පත්තෙසු ච ලොභෙන සමන්නාගතො සමණො නාම න භවිස්සති. **සමෙතී**ති යො ච පරිත්තානි වා මහන්තානි වා පාපානි වූපසමෙති සො තෙසං සමිතත්තා සමණොති පවුච්චතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

හත්ථකස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

---

19. 7.

"න තෙන භික්ඛු හොතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං බ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි. සො කිර බාහිරසමයෙ පබ්බජිත්වා භික්ඛං චරන්තො චින්තෙසි-සමණො ගොතමො අත්තනො සාවකෙ භික්ඛාය චරණෙන භික්ඛූති වදෙති

මමම්පි භික්ඛූති වත්තුං වට්ටතීති, සො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා භො ගොතම අහම්පි භික්ඛං චරිත්වා ජීවාමි මය්හම්පි භික්ඛූති වදෙහීති ආහ, අථ නං සත්ථා-නාහං බ්‍රාහ්මණ භික්ඛනමත්තෙන භික්ඛූති වදාමි. න හි විස්සං ධම්මං සමාදාය වත්තන්තො භික්ඛු නාම හොති, යො පන සබ්බසඞ්ඛාරෙසු සඞ්ඛාය චරති සො භික්ඛු නාමාති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"න තෙන භික්ඛු සො හොති යාවතා භික්ඛතෙ පරෙ,
විස්සං ධම්මං සමාදාය භික්ඛු හොති න තාවතා.
යොධ පුඤ්ඤඤ්ච පාපඤ්ච බාහිත්වා බ්‍රහ්මචරියවා,
සඞ්ඛාය ලොකෙ චරති සවෙ භික්ඛූති වුච්චතී"ති.

තත්ථ **යාවතා**ති යත්තකෙන **පරෙ භික්ඛතෙ** තෙන භික්ඛනමත්තෙන භික්ඛු නාම න හොති. **විස්ස**න්ති විසමං **ධම්මං** විස්සං ගන්ධං වා කායකම්මාදිකං ධම්මං සමාදාය චරන්තො භික්ඛු නාම න හොති. **යොධා**ති යො ඉධ සාසනෙ උභයමෙතං **පුඤ්ඤඤ්ච පාපඤ්ච** මග්ගබ්‍රහ්මචරියෙන **බාහිත්වා** ඔපුණාපෙත්වා බ්‍රහ්මචරියවා හොති. **සඞ්ඛායා**ති ඤාණෙන. **ලොකෙ**ති ඛන්ධාදිලොකෙ ඉමෙ අජ්ඣත්තිකා ඛන්ධා ඉමෙ බාහිරාති එවං සබ්බෙපි ධම්මෙ ජානිත්වා චරති **සො** තෙන ඤාණෙන කිලෙසානං භින්නත්තා භික්ඛූති වුච්චතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු සත්තමං.

---

19. 8.

"න මොනෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො තිත්ථියෙ ආරබ්භ කථෙසි. තෙ කිර භුත්තට්ඨානෙසු මනුස්සානං ඛෙමං හොතු සුඛං හොතු ආයුං ච වඩ්ඪතු අසුකට්ඨානෙ නාම කලලං අත්ථි අසුකට්ඨානෙ කණ්ටකො එවරූපං ඨානං ගන්තුං වට්ටතීති ආදිනා නයෙන මඞ්ගලං වත්වා පක්කමන්ති, භික්ඛූ පන පඨමබොධියං අනුමොදනාදීනං අනනුඤ්ඤාතකාලෙ භත්තග්ගෙ මනුස්සානං අනුමොදනං අකත්වා පක්කමන්ති, මනුස්සා මයං තිත්ථියානං සන්තිකා මඞ්ගලං සුණොම භදන්තා තුණ්හීභූතාව පක්කමන්තීති උජ්ඣායිංසු, භික්ඛූ තමත්ථං සත්ථු ආරොචෙසුං, සත්ථා භික්ඛවෙ ඉතො පට්ඨාය භත්තග්ගාදීසු යථාසුඛං අනුමොදනං කරොථ උපනිසින්නක කථං කරෙථ ධම්මං කථෙථාති අනුජානි, තෙ තථා කරිංසු, මනුස්සා අනුමොදනාදීනි සුණන්තා උස්සාහපත්තා භික්ඛූ නිමන්තෙත්වා සක්කාරං කරොන්තා විචරන්ති, තිත්ථියා පන මයං මුනිනො මොනං කරොම සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකා භත්තග්ගාදීසු මහාකථං කථෙන්තීති උජ්ඣායිංසු, සත්ථා තමත්ථං සුත්වා නාහං භික්ඛවෙ තුණ්හීභාවමත්තෙන මුනීති වදාමි එකච්චෙ හි අජානන්තා න

කථෙන්ති එකච්චෙ අවිසාරදතාය එකච්චෙ මා නො ඉමං අත්‍ථං අඤ්ඤෙ ජානිංසූති මච්ඡෙරෙන, තස්මා න මොනමත්තෙන මුනි හොති පාපවූපසමෙන පන මුනි නාම හොතීති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

"න මොනෙන මුනී හොති මූළ්හරූපො අවිද්දසු,
යො ච තුලංව පග්ගය්හ වරමාදාය පණ්ඩිතො.
පාපානි පරිවජ්ජෙති ස මුනී තෙන සො මුනී,
යො මුනාති උභො ලොකෙ මුනි තෙන පවුච්චතී"ති.

තත්‍ථ **න මොනෙනාති** කාමඤ්හි මොනෙය්‍යපටිපදාසඞ්ඛාතෙන මග්ගඤාණමොනෙන මුනි නාම හොති, ඉධ පන තුණ්හීභාවං සන්‍ධාය මොනෙනාති වුත්තං. **මූළ්හරූපොති** තුච්ඡරූපො. **අවිද්දසූති** අවිඤ්ඤූ. එවරූපො හි තුණ්හීභූතොපි මුනි නාම න හොතීති, අථවා මොනෙන මුනි නාම න හොති තුච්ඡසභාවො ච පන අවිඤ්ඤූ ච හොතීති අත්‍ථො. **යො ච තුලංව පග්ගය්හාති** යථා හි තුලං ගහෙත්වා ඨිතො අතිරෙකං චෙ හොති හරති ඌනං චෙ හොති පක්ඛිපති එවමෙවං යො අතිරෙකං හරන්තො විය පාපං හරති පරිවජ්ජෙති ඌනකෙ පක්ඛිපන්තො විය කුසලං පරිපූරෙති එවඤ්ච පන කරොන්තො සීලසමාධිපඤ්ඤාවිමුත්ති විමුත්තිඤාණදස්සන සඞ්ඛාතං **වරං** උත්තමමෙව **ආදාය පාපානි** අකුසලකම්මානි **පරිවජ්ජෙති**. **ස මුනීති** සො මුනි නාමාති අත්‍ථො. **තෙන සො මුනීති** තස්මා පන සො මුනි යං හෙට්ඨා වුත්තකාරණා තෙන සො මුනීති අත්‍ථො. **යො මුනාති උභො ලොකෙති** යො පුග්ගලො ඉමස්මිං ඛන්‍ධාදිලොකෙ තුලං ආරොපෙත්වා මිනන්තො විය ඉමෙ අජ්ඣත්තිකා ඛන්‍ධා ඉමෙ බාහිරාති ආදිනා නයෙන ඉමෙ උභොපි අත්‍ථෙ මුනාති. **මුනි තෙන පවුච්චතීති** තෙන කාරණෙන මුනීති වුච්චති යෙවාති අත්‍ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

තිත්‍ථියානං වත්‍ථු අට්ඨමං.

---

19. 9.

"න තෙන අරියො හොතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං අරියං නාම බාළිසිකං ආරබ්භ කථෙසි. එකදිවසං හි සත්‍ථා තස්ස සොතාපත්තිමග්ගස්ස උපනිස්සයං දිස්වා සාවත්‍ථියං උත්තරගාමද්වාරෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො තතො ආගච්ඡති, තස්මිං ඛණෙ සො බාළිසිකො බලිසෙන මච්ඡෙ ගණ්හන්තො බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං දිස්වා බලිසයට්ඨිං ඡඩ්ඩෙත්වා අට්ඨාසි, සත්‍ථා තස්ස අවිදූරට්ඨානෙ නිවත්තිත්වා ඨිතො–ත්වං කිං නාමොසි සාරිපුත්තත්ථෙරාදීනං නාමානි පුච්ඡි, තෙපි අහං සාරිපුත්තො අහං මොග්ගල්ලානොති අත්තනො අත්තනො නාමානි කථයිංසු,

බාලිසිකො චිනෙතසි-සතථා සබෙබසං නාමානි පුචඡති මමපි නාමං පුචඡිසසති මඤෙඤති, සතථා තසස ඉචඡං ඤතවා-උපාසක ත්වං කො නාමාති පුචඡිතවා-අහං භනෙත අරියො නාමාති වුතෙත-න උපාසක තාදිසා පාණාතිපාතිනො අරියා නාම හොනති අරියා පන මහාජනසස අවිහිංසකභාවෙ ඨිතාති වතවා ඉමං ගාථාමාහ:-

"න තෙන අරියො හොති යෙන පාණානි හිංසති,
අහිංසා සබබපාණානං අරියොති පවුචචතී"ති.

තත්‍ථ **අහිංසාති** අහිංසනෙන, ඉදං වුත්‍තං හොති-යෙන හි පාණානි හිංසති න තෙන කාරණෙන අරියො හොති, යො පන සබබපාණානං පාතිආදීහි අහිංසනෙන මෙත්‍තාදිභාවනාය පතිට්ඨිතත්‍තා හිංසාතො ආරාව ඨිතො අයං අරියොති පවුචචතීති අත්‍ථො. දෙසනාවසානෙ බාලිසිකො සොතාපත්‍තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්‍තානම්පි සාත්‍ථිකා දෙසනා අහොසීති.

බාලිසිකසස වත්‍ථු නවමං.

---

19. 10.

"න සීලබබතමත්‍තෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරනෙතා සම්බහුලෙ සීලාදිසම්පන්නෙ භිකඛු ආරබභ කථෙසි. තෙසු කිර එකච්චානං එවං අහොසි-මයං හි සම්පන්නසීලා මයං ධුතඞ්ගධරා මයං බහුස්සුතා මයං පන්තසෙනාසනවාසිනො මයං ඣානාභිඤ්ඤලාභිනො න අම්හාකං අරහත්‍තං දුල්ලභං ඉච්ඡිතදිවසෙයෙව අරහත්‍තං පාපුණිස්සාමාති, යෙපි තත්‍ථ අනාගාමිනො තෙසම්පි එතදහොසි-න අම්හාකං ඉදානි අරහත්‍තං දුල්ලභන්ති, තෙ සබ්බෙපි එකදිවසං සත්‍ථාරං උපසඞ්කමිත්‍වා වන්දිත්‍වා නිසින්නා අපිනු ඛො වො භික්ඛවෙ පබ්බජිතකිච්චං මත්‍ථකං පත්‍තන්ති සත්‍ථාරා පුට්ඨා එවමාහංසු-භනෙත මයං එවරූපා එවරූපා ච තස්මා නො ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙයෙව අරහත්‍තං පත්‍තුං සමත්‍ථම්හාති චින්තෙත්‍වා විහරාමාති, සත්‍ථා තෙසං වචනං සුත්‍වා භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම පරිසුද්ධසීලාදිමත්‍තකෙන වා අනාගාමිසුඛප්පත්‍තමත්‍තකෙන වා අප්පකං නො භවදුක්ඛන්ති දඬ්ඪුං න වට්ටති ආසවක්ඛයං පන අප්පත්‍වා සුඛිතො හොමීති චිත්‍තං න උප්පාදෙතබ්බන්ති වත්‍වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"න සීලබ්බතමත්‍තෙන බාහුසච්චෙන වා පන,
අථ වා සමාධිලාභෙන විවිත්‍තසයනෙන වා.
ඵුසාමි නෙක්ඛම්මසුඛං අපුථුජ්ජනසෙවිතං,
භික්ඛු විස්සාසමාපාදි අප්පත්‍තො ආසවක්ඛය"න්ති.

තත්ථ **සීලබ්බතමත්තෙනා**ති චතුපාරිසුද්ධිසීලමත්තෙන වා තෙරසධුතගුණමත්තෙන වා. **බාහුසච්චෙන වා**ති තිණ්ණං පිටකානං උග්ගහිතමත්තෙන වා. **සමාධිලාභෙනා**ති අට්ඨසමාධිලාභෙන වා. **නෙක්ඛම්මසුඛ**න්ති අනාගාමිසුඛං. තං අනාගාමිසුඛං **ඵුසාමී**ති එත්තකමත්තෙන වා. **අපුථුජ්ජනසෙවිත**න්ති පුථුජ්ජනෙහි අසෙවිතං අරියසෙවිතමෙව. **භික්ඛූ**ති තෙසං අඤ්ඤතරං ආලපන්තො ආහ. **විස්සාසමාපාදී**ති විස්සාසං ආපජ්ජෙය්‍ය, ඉදං වුත්තං හොති–භික්ඛු නාම ඉමිනා සම්පන්නසීලාදිභාවමත්තකෙන මය්හං භවො අප්පකො පරිත්තකොති ආසවක්ඛයසඞ්ඛාතං අරහත්තං අප්පත්තො හුත්වා විස්සාසං න ආපජ්ජෙය්‍ය, යථා හි අප්පමත්තකොපි ගූථො දුග්ගන්ධො එවං අප්පමත්තකොපි භවො දුක්ඛොති. දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු, සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

සම්බහුලානං භික්ඛූනං වත්ථු දසමං.

ධම්මට්ඨවග්ගවණ්ණනා.

නිට්ඨිතා.

එකූනවීසතිමො වග්ගො.

---

20. 1.

“මග්ගානට්ඨඞ්ගිකො”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. තෙ කිර සත්ථරි ජනපදචාරිකං චරිත්වා පුන සාවත්ථිං ආගතෙ උපට්ඨානසාලායං නිසීදිත්වා අසුකගාමස්ස මග්ගො සමො අසුකගාමස්ස විසමො සසක්ඛරො අසක්ඛරොති ආදිනා නයෙන අත්තනො විචරිතමග්ගං ආරබ්භ මග්ගකථං කථෙසුං, සත්ථා තෙසං අරහත්තස්ස උපනිස්සයං දිස්වා තං ඨානං ආගන්ත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසින්නො–කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ–භික්ඛවෙ අයං බාහිරකමග්ගො භික්ඛුනා නාම අරියමග්ගෙ කම්මං කාතුං වට්ටති එවං හි කරොන්තො භික්ඛු සබ්බදුක්ඛා පමුච්චතීති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

“මග්ගානට්ඨඞ්ගිකො සෙට්ඨො සච්චානං චතුරො පදා,
විරාගො සෙට්ඨො ධම්මානං ද්විපදානං ච චක්ඛුමා.

එසොව මග්ගො නත්ථඤ්ඤො දස්සනස්ස විසුද්ධියා,
එතං හි තුම්හෙ පටිපජ්ජථ මාරස්සෙතං පමොහනං.

එතං හි තුම්හෙ පටිපන්නා දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සථ,
අක්ඛාතො වෙ මයා මග්ගො අඤ්ඤාය සල්ලසන්ථනං.[1]

---

1 ම. සල්ලකත්තනං.

තුම්හෙහි කිච්චං ආතප්පං අක්ඛාතාරො තථාගතා,
පටිපන්නා පමොක්ඛන්ති ඣායිනො මාරබන්ධනා"ති.

තත්ථ **මග්ගානට්ඨඞ්ගිකො**ති ජඞ්ඝමග්ගාදයො වා හොන්තු ද්වාසට්ඨිදිට්ඨිගතමග්ගා වා තෙසං සබ්බෙසම්පි මග්ගානං සම්මාදිට්ඨිආදීහි අට්ඨහි අඞ්ගෙහි මිච්ඡාදිට්ඨිආදීනං අට්ඨන්නං පහානං කරොන්තො නිරොධං ආරම්මණං කත්වා චතූසුපි සච්චෙසු දුක්ඛපරිජානනාදිකිච්චං සාධයමානො අරියො මග්ගො සෙට්ඨො උත්තමො. **සච්චානං චතුරො පදා**ති "සච්චං භණෙ න කුජ්ඣෙය්‍යා"ති ආගතං වචීසච්චං වා හොතු "සච්චො ඛත්තියො"ති ආදිභෙදං සම්මුතිසච්චං වා "ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ"න්ති දිට්ඨිසච්චං වා "දුක්ඛං අරියසච්ච"න්ති ආදිභෙදං පරමත්ථසච්චං වා හොතු සබ්බෙසම්පි ඉමෙසං සච්චානං පරිජානිතබ්බට්ඨෙන සච්ඡිකාතබ්බට්ඨෙන පහාතබ්බට්ඨෙන භාවෙතබ්බට්ඨෙන ඒකපටිවෙධට්ඨෙන තථපටිවෙධට්ඨෙන ච දුක්ඛං අරියසච්චන්ති ආදයො චතුරො පදා සෙට්ඨා නාම. **විරාගො සෙට්ඨො ධම්මාන**න්ති "යාවතා භික්ඛවෙ ධම්මා සඞ්ඛතා වා අසඞ්ඛතා වා විරාගො තෙසං ධම්මානං අග්ගමක්ඛායතී"ති වචනතො සබ්බධම්මානං නිබ්බානසඞ්ඛාතො විරාගො සෙට්ඨො. **ද්විපදානං ච චක්ඛුමා**ති සබ්බෙසම්පි දෙවමනුස්සාදිභෙදානං ද්විපදානං ච පඤ්චහි චක්ඛූහි චක්ඛුමා තථාගතොව සෙට්ඨො. **දස්සනස්ස විසුද්ධියා**ති මග්ගඵලදස්සනවිසුද්ධත්ථං යො මයා සෙට්ඨොති වුත්තො **එසොව මග්ගො නත්ථඤ්ඤො**. **එතං හි** තස්මා **තුම්හෙ** එතමෙව **පටිපජ්ජථ**. **මාරසෙනං පමොහන**න්ති එතං මාරමොහනං මාරබන්ධනන්ති වුත්තං. **දුක්ඛස්සන්ත**න්ති සකලස්සාපි වට්ටදුක්ඛස්ස අන්තං පරිච්ඡෙදං කරිස්සථාති අත්ථො. **අඤ්ඤාය සල්ලසන්ථන**න්ති රාගසල්ලාදීනං සන්ථනං නිම්මථනං අබ්බුහනං එතං මග්ගං මයා විනා අනුස්සවාදීහි අත්තපච්චක්ඛතො ඤත්වාව අයං මග්ගො අක්ඛාතො, ඉදානි **තුම්හෙහි** කිලෙසානං ආතාපනෙන **ආතප්ප**න්ති සඞ්ඛං ගතං තස්ස අධිගමත්ථාය සම්මප්පධානවිරියං කිච්චං කරණීයං කෙවලං හි **අක්ඛාතාරොව තථාගතා**, තස්මා තෙහි අක්ඛාතවසෙන යෙව පටිපන්නා ද්වීහි ඣානෙහි ඣායිනො තෙභූමකවට්ටසඞ්ඛාතා මාරබන්ධනා මොක්ඛන්තීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු, සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

පඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථු පඨමං.

---

20. 2.

"සබ්බෙ සඞ්ඛාරා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි, තෙ කිර සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤෙ වායමන්තාපි අරහත්තං අප්පත්තා

විසෙසෙත්වා කම්මට්ඨානං උග්ගණ්හිස්සාමාති සත්ථුසන්තිකං ආගමිංසු, සත්ථා-කින්නු ඛො ඉමෙසං සප්පායන්ති වීමංසන්තො ඉමෙ කස්සප බුද්ධකාලෙ වීසතිවස්සසහස්සානි අනිච්චලක්ඛණෙ අනුයුඤ්ජිංසු තස්මා අනිච්චලක්ඛණෙනෙව තෙසං එකං ගාථං දෙසෙතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා-භික්ඛවෙ කාමභවාදීසු හි සබ්බෙපි සඞ්ඛාරා හුත්වා අභාවට්ඨෙන අනිච්චා එවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චාති යදා පඤ්ඤාය පස්සති,
අථ නිබ්බින්දති දුක්ඛෙ එස මග්ගො විසුද්ධියා"ති.

තත්ථ **සබ්බෙ සඞ්ඛාරා**ති කාමභවාදීසු උප්පන්නා ඛන්ධා තත්ථ තත්ථෙව නිරුජ්ඣනතො **අනිච්චාති යදා** විපස්සනා **පඤ්ඤාය පස්සති, අථ** ඉමස්මිං ඛන්ධපරිහරණ **දුක්ඛෙ නිබ්බින්දති**, නිබ්බින්දන්තො දුක්ඛ පරිජානනාදිවසෙන සච්චානි පටිවිජ්ඣති. **එස මග්ගො විසුද්ධියා**ති විසුද්ධත්ථාය වොදානත්ථාය එසො මග්ගොති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු, සම්පත්ත පරිසායපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

අනිච්චලක්ඛණ වත්ථු දුතියං.

---

20. 3.

දුතියගාථායපි එවරූපමෙව වත්ථු. තදා හි භගවා තෙසං භික්ඛූනං දුක්ඛලක්ඛණෙ කතාභියොගභාවං ඤත්වා-භික්ඛවෙ සබ්බෙපි ඛන්ධා පටිපීළනට්ඨෙන දුක්ඛා යෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"සබ්බෙ සඞ්ඛාරා දුක්ඛාති යදා පඤ්ඤාය පස්සති,
අථ නිබ්බින්දති දුක්ඛෙ එස මග්ගො විසුද්ධියා"ති.

තත්ථ **දුක්ඛා**ති පටිපීළනට්ඨෙන දුක්ඛා, සෙසං පුරිමසදිසමෙව.

දුක්ඛලක්ඛණ වත්ථු තතියං.

---

20. 4.

තතියගාථායපි එසෙව නයො කෙවලං හි එත්ථ භගවා තෙසං භික්ඛූනං පුබ්බෙ අනත්තලක්ඛණෙ අනුයුත්තභාවං ඤත්වා භික්ඛවෙ සබ්බෙපි ඛන්ධා අවසවත්තනට්ඨෙන අනත්තාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"සබ්බෙ ධම්මා අනත්තාති යදා පඤ්ඤාය පස්සති,
අථ නිබ්බින්දති දුක්ඛෙ එස මග්ගො විසුද්ධියා"ති.

තත්ථ **සබ්බෙ ධම්මා**ති පඤ්චක්ඛන්ධාව අධිප්පෙතා. **අනත්තා**ති මා ජීයන්තු මා මීයන්තූති වසෙ වත්තෙතුං න සක්කාති අවසවත්තනට්ඨෙන අත්තසුඤ්ඤා අසාමිකා අනිස්සරාති අත්ථො. සෙසං පුරිමසදිසමෙවාති.

අනත්තලක්ඛණ වත්ථු චතුත්ථං.

20. 5.

“උට්ඨානකාලම්හී”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පධානකම්මිකතිස්සත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්ථිවාසිනො කිර පඤ්චසතා කුලපුත්තා සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤං අගමංසු, තෙසු එකො තත්ථෙව ඔහියි, අවසෙසා අරඤ්ඤෙ සමණධම්මං කරොන්තා අරහත්තං පත්වා පටිලද්ධගුණං සත්ථු ආරොචෙස්සාමාති පුන සාවත්ථිං අගමංසු, තෙ සාවත්ථිතො යොජනමත්තෙ එකස්මිං ගාමකෙ පිණ්ඩාය චරන්තෙ දිස්වා එකො උපාසකො යාගුභත්තාදීහි පතිමානෙත්වා අනුමොදනං සුත්වා පුනදිවසත්ථායපි නිමන්තෙසි, තෙ තදහෙව සාවත්ථිං ගන්ත්වා පත්තචීවරං පටිසාමෙත්වා සායණ්හසමයෙ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා නිසීදිංසු, සත්ථා තෙහි සද්ධිං අතිවිය තුට්ඨිං පවෙදයමානො පටිසන්ථාරං අකාසි, අථ තෙසං තත්ථ ඔහීනො සහායකභික්ඛු චින්තෙසි-සත්ථු ඉමෙහි සද්ධිං පටිසන්ථාරං කරොන්තස්ස මුඛං නප්පහොති, මය්හං පන මග්ගඵලාභාවෙන මයා සද්ධිං න කථෙති, අජ්ජ අරහත්තං පත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා මයා සද්ධිං කථාපෙස්සාමීති; තෙපි භික්ඛූ මයං භන්තෙ ආගමනමග්ගෙ එකෙන උපාසකෙන ස්වාතනාය නිමන්තිතා පාතොව තත්ථ ගමිස්සාමාති සත්ථාරං අපලොකෙසුං, අථ තෙසං සහායකො භික්ඛු සබ්බරත්තිං චඞ්කමන්තො නිද්දාවසෙන චඞ්කමනකොටියං එකස්මිං පාසාණඵලකෙ පති, ඌරට්ඨි භිජ්ජි, සො මහාසද්දෙන විරවි, තස්ස තෙ සහායකා භික්ඛූ සද්දං සඤ්ජානිත්වා ඉතො චිතො ච උපධාවිංසු; තෙසං දීපං ජාලෙත්වා තස්ස කත්තබ්බකිච්චං කරොන්තානං යෙව අරුණො උට්ඨහි, තෙ තං ගාමං ගන්තුං ඔකාසං න ලභිංසු, අථ තෙ සත්ථා ආහ-කිං භික්ඛවෙ භික්ඛාචාරගාමං න ගමිත්ථාති? තෙ ආම භන්තෙති තං පවත්තිං ආරොචෙසුං, සත්ථා න භික්ඛවෙ එස ඉදානෙව තුම්හාකං ලාභන්තරායං කරොති පුබ්බෙපි අකාසියෙවාති වත්වා තෙහි යාචිතො අතීතං ආහරිත්වා:-

> “යො පුබ්බෙ කරණීයානි පච්ඡා සො කාතුමිච්ඡති,
> වරුණකට්ඨභඤ්ජොව ස පච්ඡාමනුතප්පතී”ති.

ජාතකං විත්ථාරෙසි, තදා කිර තෙ භික්ඛූ පඤ්චසතා මාණවකා අහෙසුං, කුසීතමාණවකො අයං භික්ඛු අහොසි, ආචරියො පන තථාගතොව අහොසීති සත්ථා ඉමං දෙසනං ආහරිත්වා-භික්ඛවෙ යො හි උට්ඨානකාලෙ උට්ඨානං න කරොති සංසන්නසඞ්කප්පො[1] හොති කුසීතො සො ඣානාදිභෙදං විසෙසං නාධිගච්ඡතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

> “උට්ඨානකාලම්හි අනුට්ඨහානො
> යුවා බලී ආලසියං උපෙතො,
> සංසන්න[2] සඞ්කප්පමනො කුසීතො
> පඤ්ඤාය මග්ගං අලසො න වින්දතී”ති.

1. ම. අසම්පන්නසඞ්කප්පො. 2. ම. අසම්පන්නා.

තත්ථ **අනුට්ඨහානොති** අනුට්ඨහන්තො අවායමන්තො. **යුවා බලීති** පඨමයොබ්බනෙ ඨිතො බලසම්පන්නොපි හුත්වා අලසභාවෙන උපෙතො හොති හුත්වා සයති. **සංසන්නසඞ්කප්පමනොති** තීහි මිච්ඡාවිතක්කෙහි සුට්ඨු අවසන්නසම්මාසඞ්කප්පචිත්තො. **කුසීතොති** නිබ්බිරියො. **අලසොති** මහාඅලසො. **පඤ්ඤාය** දට්ඨබ්බං අරියමග්ගං අපස්සන්තො **න වින්දති** න පටිලභතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

පධානකම්මිකතිස්සත්ථෙරස්ස වත්ථු පඨමං.

---

20. 6.

"වාචානුරක්ඛී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො සූකරපෙතං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො ලක්ඛණත්ථෙරෙන සද්ධිං ගිජ්ඣකූටා ඔරොහන්තො එකස්මිං පදෙසෙ සිතං පාත්වාකාසි, කො නු ඛො ආවුසො හෙතු සිතස්ස පාතුකම්මෙති ලක්ඛණත්ථෙරෙන පුට්ඨො- අකාලො ආවුසො ඉමස්ස පඤ්හස්ස සත්ථු සන්තිකෙ මං පුච්ඡෙය්‍යාථාති වත්වා ලක්ඛණත්ථෙරෙන සද්ධිංයෙව රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පිණ්ඩපාත පටික්කන්තො වෙළුවනං ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසීදි, අථ නං ලක්ඛණත්ථෙරො තමත්ථං පුච්ඡි, සො ආහ-ආවුසො අහං එකං පෙතං අද්දසං, තස්ස තිගාවුතප්පමාණං සරීරං, තං මනුස්ස සරීර සදිසං, සීසං පන සූකරස්ස විය, තස්ස මුඛෙ නඞ්ගුට්ඨං ජාතං, තතො පුළවා පග්ඝරන්ති, ස්වාහං න මෙ එවරූපො සත්තො දිට්ඨපුබ්බොති තං දිස්වා සිතං පාත්වාකාසින්ති, සත්ථා චක්ඛුභූතා වත භික්ඛවෙ මම සාවකා විහරන්තීති වත්වා අහමෙපතං සත්තං බොධිමණ්ඩෙයෙව අද්දසං යෙ පන මෙ න සද්දහෙය්‍යුං තෙසං අහිතාය අස්සාති පරෙසං අනුකම්පාය න කථෙසිං ඉදානි මෙ මොග්ගල්ලානං සක්ඛිං ලභිත්වා කථෙමි සච්චං භික්ඛවෙ මොග්ගල්ලානො ආහාති කථෙසි, තං සුත්වා භික්ඛූ සත්ථාරං පුච්ඡිංසු-කිං පන භන්තෙ තස්ස පුබ්බකම්මන්ති?, සත්ථා තෙන හි භික්ඛවෙ සුණාථාති අතීතං ආහරිත්වා තස්ස පුබ්බකම්මං කථෙසි.

කස්සපබුද්ධකාලෙ කිර එකස්මිං ගාමකාවාසෙ ද්වෙ ථෙරා සමග්ගවාසං වසිංසු, තෙසු එකො සට්ඨිවස්සො එකො එකූනසට්ඨිවස්සො එකූනසට්ඨිවස්සො ඉතරස්ස පත්තචීවරං ආදාය විචරි, සාමණෙරො විය සබ්බං වත්තපටිවත්තං අකාසි, තෙසං එකමාතුකුච්ඡියං වුත්ථභාතූනං විය සමග්ගවාසං වසන්තානං වසනට්ඨානං එකො ධම්මකථිකො ආගමි, තදා ච ධම්මසවණදිවසො හොති, ථෙරා තං සඞ්ගණ්හිත්වා ධම්මකථං නො කථෙහි සප්පුරිසාති ආහංසු, සො

ධම්මකථං කථෙසි, ථෙරා ධම්මකථිකො නො ලද්ධොති තුට්ඨචිත්තා පුනදිවසෙ තං ආදාය ධුරගාමං පිණ්ඩාය පවිසිත්වා තත්ථ කතභත්තකිච්චා ආවුසො භිය්‍යො සීතවට්ඨානතො[1] ථොකං ධම්මකථං කථෙහීති මනුස්සානං ධම්මං කථාපෙසුං, මනුස්සා ධම්මං සුත්වා පුනදිවසත්ථායපි නිමන්තයිංසු, එවං සමන්තා භික්ඛාචාරගාමෙසු ද්වෙ ද්වෙ දිවසෙ තං ආදාය පිණ්ඩාය චරිංසු, ධම්මකථිකො චින්තෙසි-ඉමෙ ද්වෙපි අතිමුදුකා මයා උභොපෙතෙ පලාපෙත්වා ඉමස්මිං විහාරෙ වසිතුං වට්ටතීති, සො සායං ථෙරූපට්ඨානං ගන්ත්වා භික්ඛූනං උට්ඨාය ගතකාලෙ නිවත්තිත්වා මහාථෙරං උපසඞ්කමිත්වා-භන්තෙ කිඤ්චි වත්තබ්බං අත්ථීති වත්වා-කථෙහි ආවුසොති වුත්තෙ-ථොකං චින්තෙත්වා-භන්තෙ කථා නාම මහාසාවජ්ජාති වත්වා අකථෙත්වාව පක්කාමි, අනුථෙරස්සපි සන්තිකං ගන්ත්වා තථෙව අකාසි, සො දුතියදිවසෙපි තථෙව කත්වා තතියදිවසෙපි තෙසං අතිවිය කොතූහලෙ උප්පන්නෙ මහාථෙරං උපසඞ්කමිත්වා-භන්තෙ කිඤ්චි වත්තබ්බං අත්ථි තුම්හාකං පන සන්තිකෙ වත්තුං න විසහාමීති වත්වා-ථෙරෙන හොතු ආවුසො කථෙහීති නිප්පීළිතො ආහ-කිං පන භන්තෙ අනුථෙරො තුම්හෙහි සද්ධිං සම්භොගොති, සප්පුරිස කින්නාමෙතං කථෙසි මයං එකමාතුකුච්ඡියං වුත්ථපුත්තා විය අම්හෙසු එකෙන යං ලද්ධං ඉතරෙනාපි ලද්ධමෙව හොති මයා එතස්ස එත්තකං කාලං අගුණො නාම න දිට්ඨපුබ්බොති, එවං භන්තෙති? ආම ආවුසොති, භන්තෙ මං අනුථෙරො එවමාහ-සප්පුරිස ත්වං කුලපුත්තො අයං මහාථෙරො ලජ්ජී පෙසලො එතෙන සද්ධිං සම්භොගං කරොන්තො උපපරික්ඛිත්වා කරෙය්‍යාසීති එවමෙස මං ආගතදිවසතො පට්ඨාය වදෙතීති, මහාථෙරො තං සුත්වාව කුද්ධමානසො දණ්ඩාභිහතං කුලාලභාජනං විය භිජ්ජි, ඉතරොපි උට්ඨාය අනුථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තථෙව අවච, සොපි තථෙව භිජ්ජි, තෙසු කිඤ්චාපි එත්තකං කාලං එකොපි විසුං පිණ්ඩාය පවිට්ඨපුබ්බො නාම නත්ථි, පුනදිවසෙ පන විසුං පිණ්ඩාය පවිසිත්වා අනුථෙරො පුරෙතරං ආගන්ත්වා උපට්ඨානසාලායං අට්ඨාසි, මහාථෙරො පච්ඡාගමාසි, තං දිස්වා අනුථෙරො චින්තෙසි-කින්නුඛො ඉමස්ස පත්තචීවරං පටිග්ගහෙතබ්බං උදාහු නොති, සො නදානි පටිග්ගහෙස්සාමීති චින්තෙත්වාපි හොතු න මයා එවං කතපුබ්බං මයා අත්තනො වත්තං හාපෙතුං න වට්ටතීති චිත්තං මුදුං කත්වා ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා භන්තෙ පත්තචීවරං දෙථාති ආහ, ඉතරො ගච්ඡ දුබ්බිනීත න ත්වං මම පත්තචීවරං පටිග්ගහෙතුං යුත්තරූපොති අච්ඡරං පහරිත්වා-තෙනපි ආම භන්තෙ අහම්පි තුම්හාකං පත්තචීවරං න ගණ්හිස්සාමීති චින්තෙසින්ති වුත්තෙ-ආවුසො නවක කිං ත්වං චින්තෙසි? මම ඉමස්මිං විහාරෙ කොචි සඞ්ගො අත්ථීති ආහ, ඉතරොපි තුම්හෙ පන භන්තෙ කිං එවං

1. ම. කප්පනට්ඨානතො.

මඤ්ඤථ මම ඉමස්මිං විහාරෙ කොචි සඞ්ඝො අත්ථීති එසො තෙ
විහාරොති වත්වා පත්තචීවරමාදාය නික්ඛමි, ඉතරොපි නික්ඛමි. තෙ
උභොපි එකමග්ගෙනාපි අගන්ත්වා එකො පච්ඡිමද්වාරෙන මග්ගං ගණ්හි
එකො පුරත්ථිමද්වාරෙන, ධම්මකථිකො භන්තෙ මා එවං කරොථ මා එවං
කරොථාති වත්වා තිට්ඨ ආවුසොති වුත්තෙ නිවත්ති, සො පුනදිවසෙ
ධුරගාමං පවිට්ඨො මනුස්සෙහි භන්තෙ භදන්තා කුහින්ති වුත්තෙ-ආවුසො
මා පුච්ඡථ තුම්හාකං කුලූපගා හීයො කලහං කත්වා නික්ඛමිංසු අහං
යාචන්තො නිවත්තෙතුං නාසක්ඛින්ති ආහ, තෙසු බාලා තුණ්හී
අහෙසුං, පණ්ඩිතා පන අම්හෙහි එත්තකං කාලං භදන්තානං කිඤ්චි
ඛලිතං නාම න දිට්ඨපුබ්බං තෙසං භයං ඉමං නිස්සාය උප්පන්නං
භවිස්සතීති දොමනස්සප්පත්තා අහෙසුං, තෙපි ථෙරා ගතට්ඨානෙ
චිත්තසුඛං නාම නලභිංසු, මහාථෙරො චින්තෙසි-අහො නවකස්ස
භික්ඛුනො භාරියං කම්මං කතං මුහුත්තදිට්ඨං නාම ආගන්තුක
භික්ඛුං ආහ-මහාථෙරෙන සද්ධිං සම්භොගං මා අකාසීති, ඉතරොපි
චින්තෙසි-අහො මහාථෙරස්ස භාරියං කම්මං කතං මුහුත්තදිට්ඨං
නාම ආගන්තුකභික්ඛුං ආහ-ඉමිනා සද්ධිං සම්භොගං මා අකාසීති,
තෙසං න සජ්ඣායො න මනසිකාරො අහොසි, තෙ වස්සසතච්ච
යෙන පච්ඡිමදිසාය එකං විහාරං අගමංසු, තෙසං එකමෙව සෙනා
සනං පාපුණි, මහාථෙරෙ පවිසිත්වා මඤ්චෙ නිසින්නෙ ඉතරො
පාවිසි, මහාථෙරො තං දිස්වාව සඤ්ජානිත්වා අස්සූනි සන්ධාරෙතුං
න සක්ඛි, ඉතරොපි මහාථෙරං සඤ්ජානිත්වා අස්සුපුණ්ණෙහි
නෙත්තෙහි කථෙමි නුඛො මා කථෙමීති චින්තෙත්වා තං න
සද්ධෙය්‍යරූපන්ති ථෙරං වන්දිත්වා ආහ-භන්තෙ එත්තකං කාලං
තුම්හාකං පත්තචීවරං ගහෙත්වා විචරිං අපිනු මෙ කායද්වාරාදීසු
තුම්හෙහි කිඤ්චි අසාරුප්පං දිට්ඨපුබ්බන්ති? න දිට්ඨපුබ්බං ආවුසොති,
අථ කස්මා ධම්මකථිකං අවොචුත්ථ-මා එතෙන සද්ධිං සම්භොගම
කාසීති? නාහං ආවුසො එවං කථෙමීති, තයා කිර මම අන්තරෙ එවං
වුත්තන්ති, අහම්පි භන්තෙ න වදාමීති තෙ තස්මිං ඛණෙ තෙන
අම්හෙ භින්දිතුකාමෙන එවං වුත්තං භවිස්සතීති ඤත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං
අච්චයං දෙසයිංසු, තෙ වස්සසතං චිත්තස්සාදං අලභන්තා තං
දිවසං සමග්ගා හුත්වා ආයාම තං තතො විහාරා නික්කඩ්ඪිස්සාමාති
පක්කමිත්වා අනුපුබ්බෙන තං විහාරං අගමංසු, ධම්මකථිකොපි ථෙරෙ
දිස්වා පත්තචීවරං පටිග්ගහෙතුං උපගඤ්ඡි, ථෙරා න ත්වං ඉමස්මිං
විහාරෙ වසිතුං යුත්තරූපොති අච්ඡරං පහරිංසු, සො සණ්ඨාතුං
අසක්කොන්තො තාවදෙව නික්ඛමිත්වා පලායි, අථ නං වීසතිවස්ස
සහස්සානි කතො සමණධම්මො සන්ධාරෙතුං නාසක්ඛි, තතො චවිත්වා
අවීචිම්හි නිබ්බත්තො එකං බුද්ධන්තරං පච්චිත්වා ඉදානි ගිජ්ඣකූටෙ
වුත්තප්පකාරෙන අත්තභාවෙන දුක්ඛං අනුභොතීති සත්ථා ඉදං තස්ස
පුබ්බකම්මං ආහරිත්වා භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම කායාදීහි උපසන්ත
රූපෙන භවිතබ්බන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"වාචානුරක්ඛී මනසා සුසංවුතො
කායෙන ච අකුසලං න කයිරා,
එතෙ තයො කම්මපථෙ විසොධයෙ
ආරාධයෙ මග්ගං ඉසිප්පවෙදිත"න්ති.

තස්සත්ථො-චතුන්නං වචීදුච්චරිතානං පරිවජ්ජනෙන **වාචානුරක්ඛී**, අභිජ්ඣාදීනං අනුප්පාදෙන මනසා ච සුට්ඨු **සංවුතො**, පාණාතිපාතාදයො පජහන්තො **කායෙන ච අකුසලං න කයිරා, එවං එතෙ තයො කම්මපථෙ විසොධයෙ**, එවං විසොධෙන්තො හි සීලක්ඛන්ධාදීනං එසකෙහි බුද්ධාදීහි ඉසීහි පවෙදිතං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං ආරාධෙය්‍යාති.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සූකරපෙතස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

---

20. 7.

"යොගා වෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පොඨිලං නාම ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර සත්තන්නම්පි බුද්ධානං සාසනෙ තිපිටකධරො පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං ධම්මං වාචෙති, සත්ථා චින්තෙසි-ඉමස්ස භික්ඛුනො අත්තනො දුක්ඛනිස්සරණං කරිස්සාමීති චිත්තම්පි නත්ථි සංවෙජෙස්සාමි නන්ති, තතො පට්ඨාය තං ථෙරං අත්තනො උපට්ඨානං ආගතකාලෙ එහි තුච්ඡ පොඨිල වන්ද තුච්ඡ පොඨිල නිසීද තුච්ඡ පොඨිල යාහි තුච්ඡ පොඨිලාති වදති, උට්ඨාය ගතකාලෙපි තං තුච්ඡපොඨිලො ගතොති වදති, සො චින්තෙසි-අහං සාට්ඨකථානි තීණි පිටකානි ධාරෙමි පඤ්චභික්ඛුසතානි අට්ඨාරසමහාගණෙ ධම්මං වාචෙමි, අථ ච පන මං සත්ථා අභික්ඛණං තුච්ඡපොඨිලාති වදති අද්ධා මං සත්ථා ඣානාදීනං අභාවෙන එවං වදෙතීති සො උප්පන්නසංවෙගො අරඤ්ඤං පවිසිත්වා සමණධම්මං කරිස්සාමීති සයමෙව[1] පත්තචීවරං සංවිදහිත්වා පච්චූසකාලෙ සබ්බපච්ඡා ධම්මං පග්ගණ්හිත්වා[2] නික්ඛමන්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං නික්ඛමි, පරිවෙණෙ නිසීදිත්වා සජ්ඣායන්තා නං ආචරියොති න සල්ලක්ඛෙසුං, සො වීසංයොජනසතං ගන්ත්වා එකස්මිං අරඤ්ඤාවාසෙ තිංසභික්ඛූ වසන්ති තෙ උපසඞ්කමිත්වා සඞ්ඝත්ථෙරං වන්දිත්වා භන්තෙ අවස්සයො මෙ හොථාති ආහ, ආවුසො ත්වං ධම්මකථිකො අම්හෙහි නාම තං නිස්සාය කිඤ්චි ජානිතබ්බං භවෙය්‍ය කස්මා එවං වදෙසීති?, මා භන්තෙ එවං කරොථ අවස්සයො මෙ හොථාති, තෙ පන සබ්බෙ

---

1. ම. සායංඑව. 2. ම. උග්ගණ්හිත්වා.

ඛීණාසවාව, අථ නං මහාථෙරො ඉමස්ස උග්ගහං නිස්සාය මානො අත්ථියෙවාති අනුථෙරස්ස සන්තිකං පහිණි, සොපි නං තථෙවාහ ඉමිනා නීහාරෙන සබ්බෙපි තං පෙසෙන්තා දිවාට්ඨානෙ නිසීදිත්වා සූචිකම්මං කරොන්තස්ස සබ්බනවකස්ස සත්තවස්සිකසාමණෙරස්ස සන්තිකං පහිණිංසු, එවමස්ස මානං නිහරිංසු, සො හි නිහතමානො සාමණෙරස්ස සන්තිකෙ අඤ්ජලිම්පග්ගහෙත්වා අවස්සයො මෙ හොහි සප්පුරිසාති ආහ, අහො ආචරිය කිං නාමෙතං කරොථ තුම්හෙ මහල්ලකා බහුස්සුතා තුම්හාකං සන්තිකෙ මයා කිඤ්චි කාරණං ජානිතබ්බං භවෙය්‍යාති, මා එවං කරි සප්පුරිස හොතු එව මෙ අවස්සයොති, භන්තෙ සචෙපි ඔවාදක්ඛමා භවිස්සථ භවිස්සාමි වො අවස්සයොති, හොමි සප්පුරිස අහං අග්ගිං පවිසාති වුත්තෙ අග්ගිම්පි පවිසිස්සාමි එවාති, අථ නං සො අවිදූරෙ එකං සරං දස්සෙත්වා භන්තෙ යථානිවත්ථපාරුතොව ඉමං සරං පවිසථාති ආහ, සො හිස්ස මහග්ඝානං දුපට්ටචීවරානං නිවත්ථපාරුතභාවං ඤත්වාපි ඔවාදක්ඛමො නුඛොති වීමංසන්තො එවමාහ, ථෙරොපි එකවචනෙනෙව උදකං ඔතරි, අථ නං චීවරකණ්ණානං තෙමිතකාලෙ එථ භන්තෙති වත්වා එකවචනෙනෙව ආගන්ත්වා ඨිතං ආහ-භන්තෙ එකස්මිං වම්මිකෙ ඡ ඡිද්දානි තත්ථෙකච්ඡිද්දෙන ගොධා අන්තො පවිට්ඨා තං ගණ්හිතුකාමො ඉතරානි පඤ්ච ඡිද්දානි ථකෙත්වා ඡට්ඨං භින්දිත්වා[1] පවිට්ඨච්ඡිද්දෙනෙව ගණ්හාති, එවං තුම්හෙපි ඡද්වාරිකෙසු ආරම්මණෙසු සෙසානි පඤ්ච ද්වාරානි පිධාය මනොද්වාරෙ කම්මං පට්ඨපෙථාති, බහුස්සුතස්ස භික්ඛුනො එත්තකෙනෙව දීපුජ්ජලනං විය අහොසි, සො එත්තකමෙව හොතු සප්පුරිසාති කරජකායෙ ඤාණං ඔතාරෙත්වා සමණධම්මං ආරභි, සත්ථා වීසංයොජනසතමත්ථකෙ නිසින්නොව තං භික්ඛුං ඔලොකෙත්වා යථෙවායං භික්ඛු භූරිපඤ්ඤො එවමෙව අත්තනා අත්තානං පතිට්ඨාපෙතුං වට්ටතීති විනෙත්වා තෙන සද්ධිං කථෙන්තො විය ඔභාසං ඵරිත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"යොගා වෙ ජායතී භූරි අයොගා භූරිසඞ්ඛයො
එතං ද්වෙධාපථං ඤත්වා භවාය විභවාය ච,
තථාත්තානං නිවෙසෙය්‍ය යථා භූරි පවඩ්ඪතී"ති.

තත්ථ **යොගාති** අට්ඨතිංසාය ආරම්මණෙසු යොනිසො මනසිකාරා. **භූරීති** පථවිසමාය විත්ථතාය පඤ්ඤායෙතං නාමං. **සඞ්ඛයොති** විනාසො. **එතං ද්වෙධාපථන්ති** එතං යොගං ච අයොගං ච. **භවාය විභවාය චාති** වඩ්ඪියා ච අවඩ්ඪියා ච. **තථාති** යථා අයං භූරිසඞ්ඛාතා පඤ්ඤා වඩ්ඪති එවං අත්තානං නිවෙසෙය්‍යාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ පොඨිලත්ථෙරො අරහත්තෙ පතිට්ඨහීති.

පොඨිලත්ථෙරස්ස වත්ථු සත්තමං.

---

1. ම. ඡින්දිත්වා.

20. 8.

"වනං ඡින්දථා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සම්බහුලෙ මහල්ලකෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙ කිර ගිහිකාලෙ සාවත්ථියං කුටුම්බිකා අඩ්ඪා මහද්ධනා අඤ්ඤමඤ්ඤං සහායකා එකතො පුඤ්ඤානි කරොන්තා සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා මයං මහල්ලකා කිං නො ඝරාවාසෙනාති සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිත්වා පබ්බජිංසු, මහල්ලකභාවෙන පන ධම්මං පරියාපුණිතුං අසක්කොන්තා විහාරපරියන්තෙ පණ්ණසාලං කාරෙත්වා එකතොව වසිංසු, පිණ්ඩාය චරන්තාපි යෙභුය්‍යෙන පුත්තදාරස්සෙව ගෙහං ගන්ත්වා භුඤ්ජිංසු, තෙසු එකස්ස පුරාණදුතියිකා මධුරපාචිකා නාම, සා තෙසං සබ්බෙසම්පි උපකාරිකා අහොසි, තස්මා සබ්බෙපි අත්තනා ලද්ධං ආහාරං ගහෙත්වා තස්සායෙව ගෙහෙ නිසීදිත්වා භුඤ්ජන්ති, සාපි තෙසං යථාසන්නිහිතං සූපබ්‍යඤ්ජනං දෙති, සා අඤ්ඤතරෙන ආබාධෙන ඵුට්ඨා කාලමකාසි, අථ තෙ මහල්ලකත්ථෙරා සහායකත්ථෙරස්ස පණ්ණසාලායං සන්නිපතිත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං ගීවාසු ගහෙත්වා මධුරපාචිකා උපාසිකා කාලකතාති විලපන්තා රොදිංසු, භික්ඛූහි ච සමන්තතො උපධාවිත්වා කිං ඉදං ආවුසොති පුට්ඨා-භන්තෙ සහායකස්ස නො පුරාණදුතියිකා කාලකතා සා අම්හාකං අතිවිය උපකාරිකා කුතො දානි තථාරූපිං ලභිස්සාමාති ඉමිනා කාරණෙන රොදාමාති අහංසු, භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං, සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ-න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපෙතෙ කාකයොනියං නිබ්බත්තිත්වා සමුද්දතීරෙ චරමානා සමුද්දූමියා සමුද්දං පවෙසෙත්වා මාරිතාය කාකියා රොදිත්වා පරිදෙවිත්වා තං නීහරිස්සාමාති මුඛතුණ්ඩකෙහි මහාසමුද්දං උස්සිඤ්චන්තා කිලමිංසූති අතීතං ආහරිත්වා:-

"අපිනු හනුකා සන්තා මුඛඤ්ච පරිසුස්සති
ඔරමාම න පාරෙම පූරතෙව මහොධධී"ති.

ඉමං කාකජාතකං විත්ථාරෙත්වා තෙ භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා-භික්ඛවෙ රාගදොසමොහවනං නිස්සාය තුම්හෙහි ඉමං දුක්ඛං පත්තං තං වනං ඡින්දිතුං වට්ටති, එවං නිද්දුක්ඛා භවිස්සථාති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"වනං ඡින්දථ මා රුක්ඛං වනතො ජායතෙ භයං
ඡෙත්වා වනං ච වනථඤ්ච නිබ්බනා හොථ භික්ඛවො.
යාවං හි වනථො න ඡිජ්ජති අණුමත්තොපි නරස්ස නාරිසු
පටිබද්ධමනොව තාව සො වච්ඡො ඛීරපකොව මාතරී"ති.

තත්ථ **මා රුක්ඛන්ති** සත්ථාරා හි වනං ඡින්දථාති වුත්තෙ තෙසං අචිරපබ්බජිතානං භික්ඛූනං සත්ථා අම්හෙ හි වාසිආදීනි ගහෙත්වා වනං ඡින්දාපෙතීති රුක්ඛෙ ඡින්දිතුකාමතා උප්පජ්ජි අථ තෙ මයා

රාගාදිකිලෙසවනං සන්ධායෙතං වුත්තං න රුක්ඛෙති පටිසෙ
ධෙන්තො මා රුක්ඛන්ති ආහ. වනතොති යථා පාකතිකවනතො
සීහාදිභයං ජායති එවං ජාතිආදිභයං කිලෙසවනතො ජායතීති
අත්ථො. වනඤ්ච වනථඤ්චාති එත්ථ-මහන්තා රුක්ඛා වනං නාම ඛුද්දකා
තස්මිං වනෙ ඨිතත්තා වනථා නාම, පුබ්බුප්පත්තිකා රුක්ඛා වා
වනං නාම අපරාපරුප්පත්තිකා වනථා නාම, එවමෙවං මහන්ත
මහන්තා භවාකඩ්ඪකා කිලෙසා වනං නාම පවත්තියං විපාක
දායකා වනථා නාම, පුබ්බුප්පත්තිකා වා වනං නාම අපරා
පරුප්පත්තිකා, වනථා නාම තං පන උභයම්පි චතුත්ථමග්ගඤාණෙන
ඡින්දිතබ්බං, තෙනාහ-ඡෙත්වා වනං ච වනථඤ්ච නිබ්බනා හොථාති.
යාවං හි වනථොති යාව එස අණුමත්තොපි කිලෙසවනථො
නරස්ස නාරිසු න ඡිජ්ජති තාව සො ඛීරපකො වච්ඡො මාතරි
විය පටිබද්ධමනො ලග්ගචිත්තොව හොතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතා මහල්ලකත්ථෙරා සොතාපත්තිඵලෙ
පතිට්ඨහිංසු, සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

මහල්ලකත්ථෙර වත්ථු අට්ඨමං.

---

20. 9.

"උච්ඡින්ද"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො
සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං ආරබ්භ කථෙසි.

එකො කිර සුවණ්ණකාරපුත්තො අභිරූපො සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස
සන්තිකෙ පබ්බජි, ථෙරො තරුණානං රාගො උස්සන්නො හොතීති
චින්තෙත්වා තස්ස රාගපටිඝාතාය අසුභකම්මට්ඨානං අදාසි, තස්ස
පන තං අසප්පායං තස්මා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා තෙමාසං වායමන්තො
චිත්තෙකග්ගමත්තම්පි අලභිත්වා පුන ථෙරස්ස සන්තිකං ආගන්ත්වා-
ථෙරෙන උපට්ඨිතං තෙ ආවුසො කම්මට්ඨානන්ති වුත්තෙ තං
පවත්තිං ආරොචෙසි, අථස්ස ථෙරො කම්මට්ඨානං න සම්පජ්ජතීති
වොසානං ආපජ්ජිතුං න වට්ටතීති වත්වා පුන තදෙව කම්මට්ඨානං
සාධුකං කථෙත්වා අදාසි, සො දුතියවාරෙපි කිඤ්චි විසෙසං
නිබ්බත්තෙතුං අසක්කොන්තො ආගන්ත්වා ථෙරස්ස ආරොචෙසි,
අථස්ස ථෙරො සකාරණං සඋපමං කත්වා තදෙව කම්මට්ඨානං ආ
චික්ඛි, සො පුනපි ආගන්ත්වා කම්මට්ඨානස්ස අසම්පජ්ජනභාවං කථෙසි,
ථෙරො චින්තෙසි-කාරකො භික්ඛු අත්තනි විජ්ජමානෙ කාමච්ඡන්ද
දයො විජ්ජමානාති අවිජ්ජමානෙ අවිජ්ජමානාති පජානාති, අයං
චාපි භික්ඛු කාරකො නො අකාරකො පටිපන්නො නො අප්පටි
පන්නො අහං පනෙතස්ස අජ්ඣාසයං න ජානාමි බුද්ධවෙනෙය්‍යො
එස භවිස්සතීති තං ආදාය සායණ්හසමයෙ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා
අයං භන්තෙ මම සද්ධිවිහාරිකො ඉමස්ස මයා ඉමිනා කාරණෙන

ඉදං නාම කමමටඨානං දිනනනති සබබං තං පවතතිං ආරො
චෙසි, අථ නං සතථා ආසයානුසයඤාණං නාමෙතං පාරමියො
පූරෙතවා දසසහසසිලොකධාතුං උනනාදෙතවා සබබඤඤුතං
පතතානං බුඩානං යෙව විසයොති වතවා කතරකුලා නුඛො එස
පබබජිතොති ආවජෙජනෙතා සුවණණකාරකුලාති ඤතවා අතීතෙ
අතතභාවෙ ඔලොකෙනෙතා තසස සුවණණකාරකුලෙ යෙව පටි
පාටියා නිබබතතානි පඤච අතතභාවසතානි දිසවා ඉමිනා දහරෙන දීඝ
රතතං සුවණණකාරකමමං කරොනෙතන කණිකාරපුපඵපදුමපුපඵා
දීනි කරිසසාමීති රතතසුවණණමෙව සමපරිවතතිතං තසමා ඉමසස
අසුභපටිකකූලකමමටඨානං න වටටති මනාපමෙවසස කමමටඨානං
සපපායනති චිනෙතතවා–සාරිපුතත තයා කමමටඨානං දතවා චතතාරො
මාසෙ කිලමිතං භිකඛුං අජජ පචඡාභතෙතයෙව අරහතතපපතතං
පසසිසසසි ගචඡ තුවංති ථෙරං උයෙයාජෙතවා ඉඩියා චකකමතතං
සුවණණපදුමං මාපෙතවා පතෙතහි චෙව නාළෙහි ච උදකබිනදූනි
මුඤචනතං විය කතවා භිකඛු ඉදං පදුමං ආදාය විහාරපචචනෙත
වාලුකාරාසිමහි ඨපෙතවා සමමුඛටඨානෙ පලලඞකෙන නිසීදිතවා
ලොහිතකං ලොහිතකනති පරිකමමං කරොහීති අදාසි, තසස සතථු
හතථතො පදුමං ගණහනතසෙසව චිතතං පසීදි, සො විහාරපචචනතං
ගනතවා වාලුකං උසසාපෙතවා තතථ පදුමනාලං පවෙසෙතවා සමමුඛෙ
පලලඞකෙන නිසිනෙනා ලොහිතකං ලොහිතකනති පරිකමමං ආරභි,
අථසස තංඛණංයෙව නීවරණානි විකඛමභිංසු, උපචාරජඣානං උපපජජි,
තදනනතරං පඨමජඣානං නිබබතෙතතවා පඤචහාකාරෙහි වසීභාවං
පාපෙතවා යථානිසිනෙනාව දුතියජඣානාදීනිපි වසීභූතො
චතුතථජඣානෙ ඣානකීළං කීළනෙතා නිසීදි, සතථා තසස ඣානානං
උපපනනභාවං ඤතවා සකකිසසති නුඛො එස අතතනො ධමමතාය
උතතරිං විසෙසං නිබබතෙතතුංති ඔලොකෙනෙතා න සකකිසස
තීති ඤතවා තං පදුමං මිලායතූති අධිටඨාසි, තං හතෙථහි මදදිත
පදුමං මිලායනතං විය කාලවණණං අහොසි, සො ඣානා වුටඨාය
තං ඔලොකෙතවා කිනනුඛො ඉමං පදුමං ජරාය පහටං පඤඤා
යති අනුපාදිනනකෙපි එවං ජරාය අභිභුයයමානෙ උපාදිනනකෙ
කථාව නතථි ඉදමපි හි ජරා අභිභවිසසතීති අනිචචලකඛණං පසසි,
තසමිං පන දිටෙඨ දුකඛලකඛණං ච අනතතලකඛණං ච දිටඨමෙව
හොති, තසස තයො භවා ආදිතතා විය කණෙඨ බඩකුණපා විය ච
ඛායිංසු, තසමිං ඛණෙ තසස අවිදූරෙ කුමාරකා එකං සරං ඔතරිතවා
කුමුදානි භඤජිතවා ථලෙ රාසිං කරොනති, සො ජලෙ ථලෙ ච කුමුදානි
ඔලොකෙසි, අථසස ජලෙ කුමුදානි අභිරූපානි උදකං පගඝරනතානි
විය උපටඨහිංසු, ඉතරානි අගගගෙසු පරිමිලානානි, සො අනුපා
දිනනකං ජරා එවං පහරති උපාදිනනකං කිං න පහරිසසතීති
සුඨුතරං අනිචචලකඛණාදීනි අදදස, සතථා පාකටීභූතං ඉදානි ඉමසස
භිකඛුනො කමමටඨානනති ඤතවා ගනධකුටියං නිසිනෙනාව ඔභාසං

මුචි, සො තස්ස මුඛං පහරි, අථස්ස කිත්තුබො එත්තත් ඔලො කෙන්තස්ස සත්ථා ආගන්ත්වා සම්මුඛෙ ඨිතො විය අහොසි, සො වුට්ඨාය අඤ්ජලිම්පග්ගණ්හි, අථස්ස සත්ථා සප්පායං සල්ලක්ඛෙත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"උච්ඡින්ද සිනෙහමත්තනො කුමුදං සාරදිකං ව පාණිනා
සන්තිමග්ගමෙව බ්‍රූහය නිබ්බාණං සුගතෙන දෙසිතං"ති.

තත්‍ථ **උච්ඡින්ද**ති අරහත්තමග්ගෙන ඡින්ද. **සාරදිකං**ති සරද කාලෙ නිබ්බත්තං. **සන්තිමග්ග**න්ති නිබ්බාණගාමිං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං. **බ්‍රූහයා**ති වඩ්ඪෙහි. **නිබ්බාණං** හි **සුගතෙන දෙසිතං** තස්මා තස්ස මග්ගං භාවෙහීති අත්‍ථො. දෙසනාවසානෙ සො භික්ඛු අරහත්තෙ පතිට්ඨහීති.

සුවණ්ණකාරත්ථෙරස්ස වත්‍ථු නවමං.

---

20. 10.

"ඉධ වස්ස"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො මහාධනවාණිජං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර බාරාණසිතො කුසුම්භරත්තානං වත්ථානං පඤ්චසකට සතානි පූරෙත්වා වණිජ්ජාය සාවත්ථිං ආගතො නදීතීරං පත්වා සෙව නදිං උත්තරිස්සාමීති තත්‍ථෙව සකටානි මොචෙත්වා වසි, රත්තිං මහාමෙඝො උට්ඨහිත්වා වස්සි, නදී සත්තාහං උදකස්ස පූරා අහොසි, නාගරාපි සත්තාහං නක්ඛත්තං කීළිංසු, කුසුම්භරත්තෙහි වත්‍ථෙහි කිච්චං න නිට්ඨිතං, වාණිජො චින්තෙසි-අහං දූරං ආගතො සචෙ පුන ගමිස්සාමි පපඤ්චො භවිස්සති ඉධෙව වස්සං ච හෙමන්තං ච ගිම්හං ච මම කම්මං කරොන්තො වසිත්වා ඉමානි වික්කිණිස්සාමීති, සත්ථා නගරෙ පිණ්ඩාය චරන්තො තස්ස චිත්තං ඤත්වා සිතං පාතුකරිත්වා ආනන්දත්ථෙරෙන සිතකාරණං පුට්ඨො ආහ-දිට්ඨො තෙ ආනන්ද මහාධනවාණිජොති? ආම භන්තෙති, සො අත්තනො ජීවිතන්තරායං අජානිත්වා ඉමං සංවච්ඡරං ඉධෙව වසිත්වා භණ්ඩං වික්කෙතුං චිත්තමකාසීති, සො කිම්පන තස්ස භන්තෙ අන්තරායො භවිස්සතීති? සත්ථා ආම ආනන්ද සත්තාහමෙව ජීවිත්වා සො මච්චුමුඛෙ පතිස්සතීති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"අජ්ජෙව කිච්චං ආතප්පං කො ජඤ්ඤා මරණං සුවෙ
න හි නො සඞ්ගරන්තෙන මහාසෙනෙන මච්චුනා.
එවං විහාරිං ආතාපිං අහොරත්තමතන්දිතං
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී"ති.

ගච්ඡාමිස්ස භන්තෙ ආරොචෙමීති, විස්සත්ථො ගච්ඡානන්දාති, ථෙරො සකටාවාරං ගන්ත්වා භික්ඛාය චරි, වාණිජො ථෙරං ආහා

රෙන පතිමානෙසි, අථ නං ථෙරො ආහ-කිත්තකං කාලං ඉධ වසිස්සසීති? භන්තෙ අහං දූරතො ආගතො සචෙ පුන ගමිස්සාමි පපඤ්චො භවිස්සති ඉමං සංවච්ඡරං ඉධ වසිත්වා භණ්ඩං වික්කිණිත්වා ගමිස්සාමීති, උපාසක දුජ්ජානො ජීවිතන්තරායො අප්පමාදං කාතුං වට්ටතීති, කිං පන භන්තෙ අන්තරායො භවිස්සතීති? ආම උපාසක සත්තාහමෙව පවත්තිස්සතීති. සො සංවිග්ගමානසො හුත්වා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා සත්තාහං දානං දත්වා අනුමොදනත්ථාය පත්තං ගණ්හි, අථස්ස සත්ථා අනුමොදනං කරොන්තො-උපාසක පණ්ඩිතෙන නාම ඉධෙව වස්සාදීනි වසිස්සාමි ඉදඤ්චිදඤ්ච කම්මං පයොජෙස්සාමීති චින්තෙතුං නවට්ටති අත්තනො පන ජීවිතන්තරායමෙව චින්තෙතුං වට්ටතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"ඉධ වස්සං වසිස්සාමි ඉධ හෙමන්තගිම්හිසු
ඉති බාලො විචින්තෙති අන්තරායං න බුජ්ඣතී"ති.

තත්ථ **ඉධ වස්ස**න්ති ඉමස්මිං ච ඨානෙ ඉදඤ්චිදං ච කරොන්තො චතුමාසං වස්සං වසිස්සාමි. **හෙමන්තගිම්හිසූ**ති හෙමන්තගිම්හෙසුපි චත්තාරො මාසෙ ඉදඤ්චිදඤ්ච කරොන්තො ඉධෙව වසිස්සාමීති එවං දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකං අත්ථං අජානන්තො බාලො විචින්තෙති. **අන්තරාය**න්ති අසුකස්මිං නාම කාලෙ වා දෙසෙ වා වයෙ වා මරිස්සාමීති අත්තනො ජීවිතන්තරායං න බුජ්ඣතීති.

දෙසනාවසානෙ වාණිජො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි, වාණිජොපි සත්ථාරං අනුගන්ත්වා නිවත්තිත්වා සීසරොගො විය මෙ උප්පන්නොති සයනෙ නිපජ්ජි, තථානිපන්නොව කාලං කත්වා තුසිතභවනෙ නිබ්බත්ති.

මහාධනවාණිජස්ස වත්ථු දසමං.

---

20. 11.

"තං පුත්තපසුසම්මත්ත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කිසාගොතමිං ආරබ්භ කථෙසි, වත්ථු සහස්සවග්ගෙ:

"යො ච වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං අමතං පදං
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො අමතං පදං"ති

ගාථාවණ්ණනාය විත්ථාරෙත්වා කථිතං, තදා හි සත්ථා කිසාගොතමි ලද්ධා තෙ එකච්ඡරමත්තා සිද්ධත්ථකාති ආහ, න ලද්ධා භන්තෙ සකලගාමෙ ජීවන්තෙහි කිර මතකා එව බහුතරාති, අථ නං සත්ථා ත්වං මමෙව පුත්තො මතොති සල්ලක්ඛෙසි, ධුවධම්මො එස සත්තානං මච්චුරාජා හි සබ්බසත්තෙ අපරිපුණ්ණජ්ඣාසයෙ එව මහොඝො විය පරිකඩ්ඪමානො සෙව අපායසමුද්දෙ පක්ඛිපතීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"තං පුත්තපසුසම්මත්තං ව්‍යාසත්තමනසං නරං
සුත්තං ගාමං මහොඝොව මච්චු ආදාය ගච්ඡතී"ති.

තත්‍ථ **තං පුත්තපසුසම්මත්ත**න්ති තං රූපබලාදිසම්පන්නෙන පුත්තෙන ච පසූ ච ලභිත්‍වා මම පුත්තා අභිරූපා බලසම්පන්නා පණ්ඩිතා සබ්බකිච්චසමත්‍ථා මම ගොණා අභිරූපා අරොගා මහාභාරවහා ච මම ගාවී බහුඛීරාති එවං පුත්තෙහි ච පසූහි ච සම්පන්නං නරං. **ව්‍යාසත්තමනස**න්ති හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදිසු වා පත්තචීවරාදිසු වා කිඤ්චි දෙව ලභිත්‍වා තතො උත්තරිතරං පත්‍ථනාය ආසත්තමානසං වා චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යාදීසු ආරම්මණෙසු උත්තපපකාරෙසු වා පරික්ඛාරෙසු යං යං ලද්ධං හොති තත්‍ථ තත්‍ථ ලග්ගනතාය බ්‍යාසත්තමානසං. **සුත්තං ගාම**න්ති නිද්දං උපගතං සත්තකායං. **මහොඝො වා**ති යථා එවරූපං ගාමං ගම්භීරවිත්‍ථතො මහන්තො මහානදීනං ඔඝො අන්තමසො සුනඛම්පි අසෙසෙත්‍වා සබ්බං අදාය ගච්ඡති එවං වුත්තප්පකාරං නරං මච්චු ආදාය ගච්ඡතීති අත්‍ථො.

දෙසනාවසානෙ කිසා ගොතමී සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි සම්පත්තානම්පි සාත්‍ථිකා දෙසනා අහොසීති.

කිසාගොතමියා වත්‍ථු එකාදසමං.

---

20. 12.

"න සන්ති පුත්තා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පටාචාරං ආරබ්භ කථෙසි, වත්‍ථු සහස්සවග්ගෙ:

"යො ච වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං උදයව්‍යයං
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො උදයව්‍යය"න්ති

ගාථා වණ්ණනාය විත්‍ථාරෙත්‍වා කථිතං, තදා පන සත්‍ථා පටාචාරං තනුභූතසොකං ඤත්‍වා-පටාචාරෙ පුත්තාදයො නාම පරලොකං ගච්ඡන්තස්ස තාණං වා ලෙනං වා සරණං වා භවිතුං න සක්කොන්ති තස්මා විජ්ජමානාපි තෙ න සන්තියෙව පණ්ඩිතෙන පන සීලං විසොධෙත්‍වා අත්තනො නිබ්බාණගාමිමග්ගමෙව සොධෙතුං වට්ටතීති වත්‍වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"න සන්ති පුත්තා තාණාය න පිතා නපි බන්ධවා
අන්තකෙනාධිපන්නස්ස නත්‍ථි ඤාතිසු තාණතා.
එතමත්‍ථවසං ඤත්‍වා පණ්ඩිතො සීලසංවුතො,
නිබ්බාණගමනං මග්ගං ඛිප්පමෙව විසොධයෙ"ති.

තත්‍ථ **තාණායා**ති තාණභාවාය පතිට්ඨානත්‍ථාය. **බන්ධවා**ති පුත්තෙ ච පිතරෙ ච ඨපෙත්‍වා අවසෙසා ඤාතිසුහජ්ජා. **අන්තකෙනාධිපන්නස්සා**ති මරණෙන අභිභූතස්ස, පවත්තියං හි පුත්තා

දයො අන්නපානාදිදානෙන චෙව උප්පන්නකිච්චනිත්ථරණෙන ච තාණා හුත්වාපි මරණකාලෙ කෙනචි උපායෙන මරණං පටිබාහිතුං අසමත්ථතාය තාණත්ථාය ලෙනත්ථාය න සන්ති නාම, තෙන වුත්තං-නත්ථි ඤාතීසු තාණතාති. **එතමත්ථවසන්ති** එවං තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස තාණං භවිතුං අසමත්ථභාවසඞ්ඛාතං කාරණං ජානිත්වා පණ්ඩිතො චතුපාරිසුද්ධිසීලෙන සංවුතො සංරක්ඛිතගොපිතො හුත්වා නිබ්බාණගමනං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං සීඝසීඝං විසොධෙය්‍යාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ පටාචාරා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

පටාචාරාය වත්ථු ද්වාදසමං.

මග්ගවග්ගවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

වීසතිමො වග්ගො.

---

21. 1.

“මත්තාසුඛපරිච්චාගා”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො අත්තනො පුබ්බකම්මං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ වෙසාලී ඉද්ධා අහොසි ඵීතා බහුජනා ආකිණ්ණමනුස්සා, තත්ථ හි වාරෙන වාරං රජ්ජං කාරෙන්තානං ඛත්තියානං යෙව සත්තසතාධිකානි සත්තසහස්සානි සත්ත ච ඛත්තියා අහෙසුං, තෙසං වසනත්ථාය තත්තකා යෙව පාසාදා තත්තකානියෙව කූටාගාරානි උය්‍යානෙ විහාරත්ථාය තත්තකායෙව ආරාමා ච පොක්ඛරණියො ච අහෙසුං, සා අපරෙන සමයෙන දුබ්භික්ඛා අහොසි දුස්සස්සා, තත්ථ ඡාතකදොසෙන පඨමං දුග්ගතමනුස්සා කාලමකංසු, තෙසං තෙසං තත්ථ තත්ථ ඡඩ්ඩිතානං කුණපානං ගන්ධෙන අමනුස්සා නගරං පවිසිංසු, අමනුස්සූපද්දවෙන බහුතරා කාලමකංසු, තෙසං කුණපගන්ධපටික්කූලතාය සත්තානං අහිවාතකරොගො උප්පජ්ජි, එවං දුබ්භික්ඛභයං අමනුස්සභයං රොගභයන්ති තීණි භයානි උප්පජ්ජිංසු, නගරවාසිනො සන්නිපතිත්වා රාජානං ආහංසු - මහාරාජ ඉමස්මිං නගරෙ තීණි භයානි උප්පන්නානි ඉතො පුබ්බෙ යාව සත්තමා රාජපරිවට්ටා එවරූපං භයං නාම න උප්පන්නං පුබ්බෙ ධම්මිකානං රාජූනං කාලෙ එවරූපං භයං නුප්පජ්ජතීති, රාජා සන්ථාගාරෙ සබ්බසන්නිපාතං කාරෙත්වා සචෙ මෙ අධම්මිකභාවො අත්ථි තං විචිනථාති ආහ, වෙසාලිවාසිනො සබ්බෙ පවෙණිං විචිනන්තා රඤ්ඤො කිඤ්චි දොසං අදිස්වා මහාරාජ නත්ථි තෙ දොසොති වත්වා-කථං නු බො අම්හාකං භයං වූප

සමං ගවෙසෙය්‍යාථාති සම්මන්තයිංසු, තත්ථ එකච්චෙ බලිකම්මෙන ආයාච නාය මඞ්ගලකිරියායාති වුත්තෙ න සබ්බම්පි තං විධිං කත්වා පටිබාහිතුං නාසක්ඛිංසු, අඤ්ඤෙ එවමාහංසු–ඡ සත්ථාරො මහානුභාවා තෙසු ඉධාගතමත්තෙසු භයං වූපසමෙය්‍යාති, අපරෙ–සම්මාසම්බුද්ධො ලොකෙ උප්පන්නො සො හි භගවා සබ්බසත්තහිතාය ධම්මං දෙසෙති මහිද්ධිකො මහානුභාවො තස්මිං ඉධාගතෙ ඉමානි භයානි වූපසමං ගච්ඡෙය්‍යුන්ති ආහංසු, තෙසං වචනං සබ්බෙපි අභිනන්දිත්වා කහන්නු ඛො සො භගවා එතරහි විහරතීති ආහංසු, තදා පන සත්ථා උපකට්ඨාය වස්සූපනායිකාය රඤ්ඤො බිම්බිසාරස්ස පටිඤ්ඤං දත්වා වෙළුවනෙ විහරති, තෙන ච සමයෙන බිම්බිසාරසමාගමෙ බිම්බිසාරෙන සද්ධිං සොතාපත්තිඵලං පත්තො මහාලි නාම ලිච්ඡවි තස්සං පරිසතිං නිසින්නො හොති, වෙසාලිවාසිනො මහන්තං පණ්ණාකාරං සජ්ජෙත්වා රාජානං බිම්බිසාරං සඤ්ඤාපෙත්වා සත්ථාරං ඉධ ආනෙථාති මහාලිං චෙව ලිච්ඡවිං පුරොහිතපුත්තඤ්ච පහිණිංසු, තෙ ගන්ත්වා රඤ්ඤො පණ්ණාකාරං දත්වා තං පවත්තිං නිවෙදෙත්වා මහාරාජ සත්ථාරං අම්හාකං නගරං පෙසෙථාති යාචිංසු, රාජා තුම්හෙව ජානාථාති න සම්පටිච්ඡි, තෙ භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා යාචිංසු–භන්තෙ වෙසාලියං තීණි භයානි උප්පන්නානි තානි තුම්හෙසු ආගතෙසු වූපසමිස්සන්ති එථ භන්තෙ ගච්ඡාමාති, සත්ථා තෙසං වචනං සුත්වා ආවජ්ජෙන්තො වෙසාලියං රතනසුත්තෙ වුත්තෙ සා රක්ඛා චක්කවාළානං කොටිසතසහස්සං ඵරිස්සති සුත්ත පරියොසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො භවිස්සති තානි භයානි වූපසමිස්සන්තීති ඤත්වා තෙසං වචනං සම්පටිච්ඡි, රාජා බිම්බිසාරො සත්ථාරා කිර වෙසාලිගමනං සම්පටිච්ඡි තන්ති සුත්වා නගරෙ ඝොසනං කාරෙත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා කිං පන භන්තෙ වෙසාලිගමනං වො සම්පටිච්ඡිතන්ති පුච්ඡිත්වා–ආම මහාරාජාති වුත්තෙ–තෙන හි භන්තෙ ආගමෙථ තාව මග්ගං පටිජග්ගිස්සාමීති වත්වා රාජගහස්ස ච ගඞ්ගාය ච අන්තරෙ පඤ්ච යොජනභූමිං සමං කාරෙත්වා යොජනෙ යොජනෙ විහාරං පතිට්ඨා පෙත්වා සත්ථු ගමනකාලං ආරොචෙසි, සත්ථා පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං මග්ගං පටිපජ්ජි, රාජා යොජනන්තරෙ ජණ්ණුමත්තෙන ඔධිනා පඤ්චවණ්ණානි පුප්ඵානි ඔකිරාපෙත්වා ධජපටාකාකදලි ආදීනි උස්සා පෙත්වා භගවතො ඡත්තාධිඡත්තං කත්වා ද්වෙ සෙතච්ඡත්තෙන එක මෙකස්ස භික්ඛුනො එකමෙකං සෙතච්ඡත්තං උපරි ධාරාපෙත්වා සපරිවාරො පුප්ඵගන්ධාදීහි පූජං කරොන්තො සත්ථාරං එකෙකස්මිං විහාරෙ වසාපෙත්වා මහාදානාදීනි දත්වා පඤ්චහි දිවසෙහි ගඞ්ගාතීරං පාපෙත්වා තත්ථ නාවං අලඞ්කරොන්තො වෙසාලිකානං සාසනං පාහෙසි–මග්ගං පටියාදෙත්වා සත්ථු පච්චුග්ගමනං කරොන්තූති. තෙ ද්විගුණං පූජං කරිස්සාමාති වෙසාලියා ච ගඞ්ගාය ච අන්තරෙ තියො ජනභූමිං සමං කාරෙත්වා භගවතො චතූහි එකමෙකස්ස භික්ඛුනො

වීථි වීථි සෙතවච්ඡත්තෙහි ඡත්තාතිඡත්තානි සජ්ජෙත්වා පූජං කුරු
මානා ආගන්ත්වා ගඞ්ගාතීරෙ අට්ඨංසු, බිම්බිසාරො ද්වෙ නාවා සංඝා
ටෙත්වා මණ්ඩපං කාරෙත්වා පුප්ඵදාමාදීහි අලඞ්කාරාපෙත්වා සබ්බ
රතනමයං බුද්ධාසනං පඤ්ඤපෙසි, භගවා තස්මිං නිසීදි, භික්ඛූපි
නාවං අභිරුහිත්වා භගවන්තං පරිවාරෙත්වා නිසීදිංසු, රාජා අනු
ගච්ඡන්තො ගලප්පමාණං උදකං ඔතරිත්වා යාව භන්තෙ භගවා
ආගච්ඡති තාවාහං ඉධෙව ගඞ්ගාතීරෙ වසිස්සාමීති වත්වා නාවං
උය්‍යොජෙත්වා නිවත්ති, සත්ථා යොජනමත්තං අද්ධානං ගඞ්ගාය ගන්ත්වා
වෙසාලිකානං සීමං පාපුණි, ලිච්ඡවිරාජානො සත්ථාරං පච්චුග්ගන්ත්වා
ගලප්පමාණං උදකං පවිසිත්වා නාවං තීරං උපනෙත්වා සත්ථාරං
නාවාතො ඔතාරයිංසු, සත්ථාරා ඔතරිත්වා තීරෙ අක්කන්තමත්තෙ
යෙව මහාමෙඝො උට්ඨහිත්වා පොක්ඛරවස්සං වස්සි, සබ්බත්ථ ජන්නුප්ප
මාණ ඌරුප්පමාණ කටිප්පමාණාදීනි උදකානි සන්දන්තානි සබ්බ
කුණපානි ගඞ්ගං පවෙසයිංසු, පරිසුද්ධො භූමිභාගො අහොසි, ලිච්ඡවි
රාජානො සත්ථාරං යොජනෙ යොජනෙ වාසෙත්වා මහාදානානි
දත්වා දිගුණං පූජං කරොන්තා තීහි දිවසෙහි වෙසාලිං නෙසුං,
සක්කො දෙවරාජා දෙවගණපරිවුතො අගමාසි, මහෙසක්ඛානං
දෙවානං සන්නිපාතෙන අමනුස්සා යෙභුය්‍යෙන පලායිංසු, සත්ථා
සායං නගරද්වාරෙ ඨත්වා ආනන්දත්ථෙරං ආමන්තෙසි-ඉමං ආනන්ද
රතනසුත්තං උග්ගණ්හිත්වා ලිච්ඡවිකුමාරෙහි සද්ධිං විචරන්තො වෙසා
ලියා තිණ්ණං පාකාරානං අන්තරෙ පරිත්තං කරොහීති, ථෙරො
සත්ථාරා දින්නං රතනසුත්තං උග්ගණ්හිත්වා සත්ථු සෙලමයපත්තෙන
උදකං ආදාය නගරද්වාරෙ ඨිතො පණිධානතො පට්ඨාය තථා
ගතස්ස දස පාරමියො දස උපපාරමියො දස පරමත්ථපාරමියො
පඤ්ච මහාපරිච්චාගෙ ලොකත්ථචරියා ඤාතත්ථචරියා බුද්ධචරියාති
තිස්සො චරියා පච්ඡිමභවෙ ගබ්භාවක්කන්තිං ජාතිං අභි
නික්ඛමණං පධානචරියං බොධිපල්ලඞ්කෙ මාරවිජයං සබ්බඤ්ඤුත
ඤාණපටිවෙධං නව ලොකුත්තරධම්මෙති සබ්බෙපිමෙ බුද්ධගුණෙ
ආවජ්ජෙත්වා නගරං පවිසිත්වා තියාමරත්තිං තීසු පාකා
රන්තරෙසු පරිත්තං කරොන්තො විචරි, තෙන "යං කිඤ්චී"ති
වුත්තමත්තෙ යෙව උද්ධක්ඛිත්තං උදකං අමනුස්සානං උපරි පති,
තතියගාථාතො පට්ඨාය රජතවටංසකානි විය උදබින්දූ ආකාසෙ
උග්ගන්ත්වා ගිලානමනුස්සානං උපරි පතිංසු, තාවදෙව උපසන්ත
රොගා මනුස්සා උට්ඨායුට්ඨාය ථෙරං පරිවාරයිංසු, "යං කිඤ්චී"ති
වුත්තපදතො පට්ඨාය පන උදකඵුසිතෙහි ඵුට්ඨ ඵුට්ඨා සබ්බෙ අපලා
යන්තා සඞ්කාරකූටභිත්තිප්පදෙසාදිනිස්සිතා අමනුස්සා තෙන තෙන
ද්වාරෙන පලායිංසු, ද්වාරානි අනොකාසානි අහෙසුං, තෙසු ඔකාසං
අලභන්තා පාකාරං භින්දිත්වා පලායිංසු, මහාජනො නගරමජ්ඣෙ
සන්ථාගාරං සබ්බගන්ධෙහි උපලිම්පෙත්වා උපරි සුවණ්ණතාරකාදි
විචිත්තං විතානං බන්ධිත්වා බුද්ධාසනං පඤ්ඤපෙත්වා සත්ථාරං ආරො

වෙසි, නිසීදි සත්ථා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ, භික්ඛුසංඝොපි ලිච්ඡවි ගණොපි සත්ථාරං පරිවාරෙත්වා නිසීදි, සක්කොපි දෙවරාජා දෙව ගණපරිවුතො පතිරූපෙ ඔකාසෙ අට්ඨාසි, ථෙරොපි සකලනගරං අනුවිචරිත්වා වූපසන්තරොගෙන මහාජනෙන සද්ධිං ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසීදි, සත්ථා පරිසං ඔලොකෙත්වා තදෙව රතන සුත්තං අභාසි, දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසි.

එවං පුන දිවසෙපීති සත්තාහං තදෙව සුත්තං දෙසෙත්වා සබ්බභයානං වූපසන්තභාවං ඤත්වා ලිච්ඡවිගණං ආමන්තෙත්වා වෙසාලිතො නික්ඛමි, ලිච්ඡවිරාජානො දිගුණං සක්කාරං කරොන්තා පුන තීහි දිවසෙහි සත්ථාරං ගඞ්ගාතීරං නයිංසු, ගඞ්ගාය නිබ්බත්තනාගරාජානො චින්තෙසුං- මනුස්සා තථාගතස්ස සක්කාරං කරොන්ති මයං කිං න කරොමාති; තෙ සුවණ්ණරජතමණිමයා නාවායො මාපෙත්වා සුවණ්ණරජතමණිමයෙ පල්ලඞ්කෙ පඤ්ඤා පෙත්වා පඤ්චවණ්ණපදුමසඤ්ඡන්නං උදකං කරිත්වා භන්තෙ අම්හා කම්පි අනුග්ගහං කරොථාති අත්තනො අත්තනො නාවාභිරූහ ණත්ථාය සත්ථාරං යාචිංසු, මනුස්සා ච නාගා ච තථාගතස්ස පූජං කරොන්ති මයං පන කිං න කරොමාති භුම්මට්ඨකදෙවෙපි ආදිං කත්වා යාව අකනිට්ඨබ්‍රහ්මලොකා සබ්බදෙවතා සක්කාරං කරිංසු, තත්ථ නාගා යොජනිකානි ඡත්තාතිඡත්තානි උක්ඛිපිංසු, එවං හෙට්ඨා නාගා භූමිතලරුක්ඛගච්ඡපබ්බතාදිසු භුම්මට්ඨකා දෙවතා අන්තලික්ඛෙ ආකාසට්ඨදෙවාති නාගභවනං ආදිං කත්වා චක්කවාළපරියන්තෙන යාව බ්‍රහ්මලොකා ඡත්තාතිඡත්තානි උස්සාපිතානි අහෙසුං, ඡත්තන්ත රෙසු ධජා ධජන්තරෙසු පතාකා තෙසු අන්තරන්තරා පුප්ඵදාම වාසචුණ්ණධූපාදීහි සක්කාරො අහොසි, සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතා දෙවපුත්තා ඡනවෙසං ගහෙත්වා උග්ඝොසයමානා ආකාසෙ විච රිංසු, තයො එව කිර සමාගමා මහන්තා අහෙසුං- යමකපාටිහාරිය සමාගමො දෙවොරොහණසමාගමො අයං ගඞ්ගාරොහණසමා ගමොති, පරතීරෙ බිම්බිසාරොපි ලිච්ඡවීහි කතසක්කාරතො දිගුණං සක්කාරං සජ්ජෙත්වා භගවතො ආගමනං උදික්ඛමානො අට්ඨාසි, සත්ථා ගඞ්ගාය උභොසු පස්සෙසු රාජූනං මහන්තං පරිච්චාගං ඔලො කෙත්වා නාගාදීනඤ්ච අජ්ඣාසයං විදිත්වා එකෙකනාවාය පඤ්ච පඤ්චසතභික්ඛුපරිවාරං එකෙකං නිම්මිතබුද්ධං මාපෙසි, සො එකෙ කස්ස සෙතච්ඡත්තස්ස චෙව කප්පරුක්ඛස්ස ච පුප්ඵදාමස්ස ච හෙට්ඨා නාගගණපරිවුතො නිසින්නො හොති, භුම්මට්ඨකදෙවතාදිසු ච එකෙ කස්මිං ඔකාසෙ සපරිවාරං එකෙකං නිම්මිතබුද්ධං මාපෙසි, එවං සකලචක්කවාළගබ්භෙ එකාලඞ්කාරෙ එකුස්සවෙ එකච්ඡන්නෙ යෙව ච ජාතෙ නාගානං අනුග්ගහං කරොන්තො එකං රතනනාවං අභිරුහි, භික්ඛූ පි එකෙකො එකෙකමෙව නාවං අභිරුහි, නාගරාජානො බුද්ධ

පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නාගභවනං පවෙසෙත්වා සබ්බරත්තිං සත්ථු සන්තිකෙ
ධම්මකථං සුත්වා දුතියදිවසෙ දිබ්බෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන
බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසිංසු, සත්ථා අනුමොදනං කත්වා නාග
භවනා නික්ඛමිත්වා සකලචක්කවාළදෙවතාහි පූජියමානො පඤ්චහි
නාවාසතෙහි ගඞ්ගානදිං අතික්කමි, රාජා පච්චුග්ගන්ත්වා සත්ථාරං
නාවාතො ඔතාරෙත්වා ආගමනකාලෙ ලිච්ඡවීහි කතසක්කාරතො
දිගුණං සක්කාරං කත්වා පුරිමනයෙනෙව පඤ්චහි දිවසෙහි රාජ
ගහං ආනෙසි, දුතියදිවසෙ භික්ඛූ පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා සායණ්හ
සමයෙ ධම්මසභායං නිසින්නා කථං සමුට්ඨාපෙසුං- අහො බුද්ධානං
මහානුභාවො අහො සත්ථරි දෙවමනුස්සානං පසාදො ගඞ්ගාය නාම
ඔරතො ච පාරතො ච අට්ඨයොජනෙ මග්ගෙ බුද්ධගතෙන පසා
දෙන රාජූහි සමතලං භූමිං කත්වා වාලුකා ඔකිණ්ණා ජණ්ණුමත්තෙන
ඔධිනා නානාවණ්ණානි පුප්ඵානි සන්ථතානි ගඞ්ගාය උදකං නාගානු
භාවෙන පඤ්චවණ්ණෙහි පදුමෙහි සඤ්ඡන්නං යාව අකනිට්ඨභව
නන්තරෙ ඡත්තාධිඡත්තානි උස්සාපිතානි සකලචක්කවාළගබ්භං
එකාලඞ්කාරං එකුස්සවං විය ච ජාතන්ති, සත්ථා ආගන්ත්වා කාය
නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති? පුච්ඡිත්වා ඉමාය
නාමාති වුත්තෙ- න භික්ඛවෙ එස පූජාසක්කාරො මය්හං බුද්ධානු
භාවෙන නිබ්බත්තො, න නාගදෙවබ්‍රහ්මානුභාවෙන, අතීතෙ පන
අප්පමත්තකපරිච්චාගානුභාවෙන නිබ්බත්තොති වත්වා - භික්ඛූහි
යාචිතො තමත්ථං පකාසෙතුං අතීතං ආහරි:-

අතීතෙ පන තක්කසිලායං සඞ්ඛො නාම බ්‍රාහ්මණො අහොසි,
තස්ස පුත්තො සුසීමො නාම මාණවො සොළසවස්සුද්දෙසිකො
එකදිවසං පිතරං උපසඞ්කමිත්වා ආහ- ඉච්ඡාමහං තාත බාරාණසිං
ගන්ත්වා මන්තෙ සජ්ඣායිතුන්ති, අථ නං පිතා ආහ- තෙන හි තාත
අසුකො නාම බ්‍රාහ්මණො මම සහායකො තස්ස සන්තිකං
ගන්ත්වා අධීයස්සූති පටිස්සුතො අනුපුබ්බෙන බාරාණසිං පත්වා
තං බ්‍රාහ්මණං උපසඞ්කමිත්වා පිතරා පහිතභාවං ආචික්ඛි, අථ නං
සො සහායකස්ස මෙ පුත්තොති සම්පටිච්ඡිත්වා පටිප්පස්සද්ධදරථං
භද්දකෙන දිවසෙන මන්තෙ වාචෙතුං ආරභි, සො ලහුඤ්ච
ගණ්හන්තො බහුඤ්ච ගණ්හන්තො ගහිතගහිතඤ්ච සුවණ්ණභාජනෙ
පක්ඛිත්තසීහතෙලමිව අවිනස්සමානං ධාරෙන්තො නචිරස්සෙව
ආචරියස්ස සම්මුඛතො උග්ගණ්හිතබ්බං සබ්බං උග්ගණ්හිත්වා සජ්ඣායං
කරොන්තො අත්තනො උග්ගහිතසිප්පස්ස ආදිමජ්ඣමෙව පස්සති
නො පරියොසානං, සො ආචරියං උපසඞ්කමිත්වා අහං ඉමස්ස
සිප්පස්ස ආදිමජ්ඣමෙව පස්සාමි නො පරියොසානන්ති වත්වා ආචරි
යෙන අහම්පි තාත න පස්සාමීති වුත්තෙ- අථ කො ආචරිය පරියො
සානං කො ජානාතීති පුච්ඡිත්වා- ඉමෙ තාත ඉසිපතනෙ ඉසයො
විහරන්ති තෙ ජානෙය්‍යුං තෙසං සන්තිකං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡස්සූති

ආචරියෙන වුත්තො - පච්චෙකබුද්ධෙ උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි - තුම්හෙ කිර පරියොසානං ජානාථාති, කෙචි ආම ජානාමාති, තෙනහි මෙ ආචික්ඛථාති, මයං පන අපබ්බජිතස්ස න ආචික්ඛාම සචෙ පරියොසානෙනත්ථො පබ්බජස්සූති, සො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා තෙසං සන්තිකෙ පබ්බජි, අථස්ස තෙ ඉදං තාව සික්ඛස්සූති වත්වා එවං තෙ නිවාසෙතබ්බං එවං පාරුපිතබ්බන්ති ආදිනා නයෙන ආභිසමාචාරිකං ආචික්ඛිංසු, සො තත්ථ සික්ඛන්තො උපනිස්සයසම්පන්නත්තා න චිරස්සෙව පච්චෙකසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣිත්වා සකලබාරාණසීනගරෙ ගගණතලෙ පුණ්ණචන්දො විය පාකටො ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තො අහොසි, සො අප්පායුකසංවත්තනිකස්ස කම්මස්ස කතත්තා න චිරස්සෙව පරිනිබ්බායි, අථස්ස පච්චෙකබුද්ධා ච මහාජනො ච සරීරකිච්චං කත්වා ධාතුයො ගහෙත්වා නගරද්වාරෙ ථූපං කත්වා පතිට්ඨාපෙසුං, සඞ්ඛොපි බ්‍රාහ්මණො පුත්තො මෙ චිරගතො තං පවත්තිමස්ස ජානිස්සාමීති තං දට්ඨුකාමො තක්කසිලාතො නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන බාරාණසිං පත්වා මහාජනකායං සන්නිපතිතං දිස්වා අද්ධා ඉමෙසු එකොපි මෙ පුත්තස්ස පවත්තිං ජානිස්සතීති උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි, සුසීමො නාම මාණවො ඉධාගමි අපිනු තස්ස පවත්තිං ජානාථාති? ආම බ්‍රාහ්මණ ජානාම අසුකස්ස නාම බ්‍රාහ්මණස්ස සන්තිකෙ තයො වෙදෙ සජ්ඣායිත්වා පබ්බජිත්වා පච්චෙකසම්මාසම්බොධිං සච්ඡිකත්වා පරිනිබ්බුතො අයමස්ස ථූපො පතිට්ඨාපිතොති, සො භූමිං හත්ථෙන පහරිත්වා රොදිත්වා කන්දිත්වා තං චෙතියඞ්ගණං ගන්ත්වා තිණානි උද්ධරිත්වා උත්තරසාටකෙන වාලුකං ආහරිත්වා චෙතියඞ්ගණෙ ආකිරිත්වා කමණ්ඩලුතො උදකෙන පරිප්ඵොසිත්වා වනපුප්ඵෙහි පූජං කත්වා සාටකෙන පටාකං ආරොපෙත්වා ථූපස්ස උපරි අත්තනො ඡත්තකං බන්ධිත්වා පක්කාමි, සත්ථා ඉදං අතීතං ආහරිත්වා-තදා භික්ඛවෙ අහං සඞ්ඛො නාම බ්‍රාහ්මණො අහොසිං, මයා සුසීමස්ස පච්චෙකබුද්ධස්ස චෙතියඞ්ගණෙ තිණානි උද්ධටානි තස්ස මෙ නිස්සන්දෙන අට්ඨයොජනං මග්ගං විගතඛාණුකණ්ටකං කත්වා සුද්ධං සමතලං කරිංසු, මයා තත්ථ වාලුකා ඔකිණ්ණා තස්ස මෙ නිස්සන්දෙන අට්ඨයොජනං මග්ගං වාලුකං ඔකිරිංසු, මයා තත්ථ වනකුසුමෙහි පූජා කතා තස්ස මෙ නිස්සන්දෙන අට්ඨයොජනෙ මග්ගෙ නානාවණ්ණානි පුප්ඵානි ඔකිණ්ණානි එකයොජනට්ඨානෙ ගඞ්ගාය උදකං පඤ්චවණ්ණෙහි පදුමෙහි සඤ්ඡන්නං, මයා තත්ථ කමණ්ඩලුදකෙන භූමි පරිප්ඵොසිතා තස්ස මෙ නිස්සන්දෙන වෙසාලියං පොක්ඛරවස්සං වස්සි, මයා තත්ථ පටාකා ආරොපිතා ඡත්තකඤ්ච බද්ධං තස්ස මෙ නිස්සන්දෙන යාව අකනිට්ඨභවනා ධජපටාකාඡත්තාතිච්ඡත්තාදීහි සකලචක්කවාළගබ්භං එකුස්සවං විය ජාතං, ඉති ඛො භික්ඛවෙ එස පූජාසක්කාරො මය්හං නෙව බුද්ධානුභාවෙන අතීතෙ පන අප්පමත්තකපරිච්චාගානුභාවෙනාති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

“මත්තාසුඛපරිච්චාගා පස්සෙ චෙ විපුලං සුඛං,
චජෙ මත්තාසුඛං ධීරො සම්පස්සං විපුලං සුඛ”න්ති.

තත්ථ **මත්තාසුඛ**න්ති පමාණසුඛං පරිත්තකසුඛං වුච්චති, තස්ස පරිච්චාගෙන. **විපුලං සුඛ**න්ති උදාරසුඛං නිබ්බාණසුඛන්ති වුච්චති, තඤ්චෙ පස්සෙය්‍යාති අත්ථො, ඉදං වුත්තං හොති-එකං හි භොජනපාතිං සජ්ජාපෙත්වා භුඤ්ජන්තස්ස මත්තාසුඛං නාම උප්පජ්ජති තං පන පරිච්චජිත්වා උපොසථං වා කරොන්තස්ස දානං වා දදන්තස්ස විපුලං උළාරං නිබ්බාණසුඛං නාම නිබ්බත්තති, තස්මා සචෙ එවං තස්ස මත්තාසුඛස්ස පරිච්චාගා විපුලං සුඛං පස්සති, අථෙතං විපුලං සුඛං සම්මා පස්සන්තො පණ්ඩිතො තං මත්තාසුඛං චජෙය්‍යාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ගඞ්ගාරොහණ වත්ථු පඨමං.

---

21. 2.

“පරදුක්ඛූපධානෙනා”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං කුක්කුටණ්ඩඛාදිකං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියා කිර අවිදූරෙ පණ්ඩුපුරං[1] නාම එකො ගාමො, තත්ථෙකො කෙවට්ටො වසති, සො සාවත්ථිං ගච්ඡන්තො අචිරවතියා කච්ඡපණ්ඩානි දිස්වා තානි ආදාය සාවත්ථිං ගන්ත්වා එකස්මිං ගෙහෙ පචාපෙත්වා ඛාදන්තො තස්මිං ගෙහෙ කුමාරිකායපි එකං අණ්ඩං අදාසි, සා තං ඛාදිත්වා තතො පට්ඨාය අඤ්ඤං ඛාදනීයං නාම න ඉච්ඡති, අථස්සා මාතා කුක්කුටියා විජාතට්ඨානතො එකං අණ්ඩං ගහෙත්වා අදාසි, සා තං ඛාදිත්වා රසතණ්හාය බද්ධා තතො පට්ඨාය සයමෙව කුක්කුටියා අණ්ඩානි ගහෙත්වා ඛාදති, සා දිස්වා තාය උපද්දුතා ආඝාතං බන්ධිත්වා ඉතො චුතා යක්ඛිනී හුත්වා තව දාරකෙ ඛාදිතුං සමත්ථා හුත්වා නිබ්බත්තෙය්‍යන්ති පත්ථනං ඨපෙත්වා කාලං කත්වා තස්මිං යෙව ගෙහෙ මජ්ජාරී හුත්වා නිබ්බත්ති, ඉතරාපි කාලං කත්වා තත්ථෙව කුක්කුටී හුත්වා නිබ්බත්තා කුක්කුටණ්ඩානි විජායි, මජ්ජාරී ආගන්ත්වා තානි ඛාදිත්වා දුතියම්පි තතියම්පි ඛාදියෙව, කුක්කුටී තයො වාරෙ මම අණ්ඩානි ඛාදිත්වා ඉදානි මම්පි ඛාදිතුකාමාසි ඉතො චුතා සපුත්තිකං තං ඛාදිතුං ලභෙය්‍යන්ති පත්ථනං කත්වා තතො චුතා දීපිනී හුත්වා නිබ්බත්ති; ඉතරාපි කාලං කත්වා මිගී හුත්වා නිබ්බත්ති, තස්සා විජාතකාලෙ දීපිනී ආගන්ත්වා තං සද්ධිං පුත්තකෙහි ඛාදි, එවං ඛාදන්තා පඤ්චසු අත්තභාවසතෙසු අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස දුක්ඛං උප්පාදෙත්වා අවසානෙ

---

1. ම. පණ්ඩුරං.

එකා යක්ඛිණී හුත්වා නිබ්බත්ති එකා සාවත්ථියං කුලධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති, ඉතො පරං "න හි වෙරෙන වෙරානී"ති ගාථාවණ්ණනාය වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං, ඉධ පන සත්ථා වෙරං හි අවෙරෙන වූපසම්මති නො වෙරෙනාති වත්වා උත්තරිම්පි ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"පරදුක්ඛූපධානෙන අත්තනො සුඛමිච්ඡති,
වෙරසංසග්ගසංසට්ඨො වෙරා සො න පරිමුච්චතී"ති.

තත්ථ **පරදුක්ඛූපධානෙනාති** පරස්මිං දුක්ඛූපධානෙන පරස්ස දුක්ඛුප්පාදනෙනාති අත්ථො. **වෙරසංසග්ගසංසට්ඨොති** යො පුග්ගලො අක්කොසනපච්චක්කොසනපහරණපටිපහරණාදීනං වසෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං කතෙන වෙරසංසග්ගෙන සංසට්ඨො-**වෙරා සො න පරිමුච්චති** නිච්චකාලං වෙරවසෙන දුක්ඛමෙව පාපුණාතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ යක්ඛිණී සරණෙසු පතිට්ඨාය පඤ්චසීලානි සමාදියිත්වා වෙරතො මුච්චි, ඉතරාපි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

කුක්කුටණ්ඩඛාදිකාය වත්ථු දුතියං.

---

21. 3.

"යං හි කිච්ච"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා භද්දියං නිස්සාය ජාතියා වනෙ විහරන්තො භද්දියභික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙ කිර පාදුකාමණ්ඩනෙ උය්‍යුත්තා අහෙසුං, යථාහ-"තෙන ඛො පන සමයෙන භද්දියා භික්ඛූ අනෙකවිහිතං පාදුකාමණ්ඩනානුයොගමනුයුත්තා විහරන්ති-තිණපාදුකං කරොන්තිපි කාරාපෙන්තිපි මුඤ්ජපාදුකං කරොන්තිපි කාරාපෙන්තිපි බබ්බජපාදුකං හින්තාලපාදුකං කමලපාදුකං කම්බලපාදුකං කරොන්තිපි කාරාපෙන්තිපි රිඤ්චන්ති උද්දෙසං පරිපුච්ඡං අධිසීලං අධිචිත්තං අධිපඤ්ඤ"න්ති. භික්ඛූ තෙසං තථාකරණභාවං ජානිත්වා උජ්ඣායිත්වා සත්ථු ආරොචෙසුං, සත්ථා තෙ භික්ඛූ ගරහිත්වා-භික්ඛවෙ තුම්හෙ අඤ්ඤෙන කිච්චෙන ආගන්ත්වා අඤ්ඤස්මිංයෙව කිච්චෙ උය්‍යුත්තාති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"යං හි කිච්චං තදපවිද්ධං අකිච්චං පන කයිරති,
උන්නළානං පමත්තානං තෙසං වඩ්ඪන්ති ආසවා.

යෙසං ච සුසමාරද්ධා නිච්චං කායගතා සති,
අකිච්චං තෙ න සෙවන්ති කිච්චෙ සාතච්චකාරිනො;
සතානං සම්පජානානං අත්ථං ගච්ඡන්ති ආසවා"ති.

තත්ථ **යං හි කිච්චන්ති** භික්ඛුනො හි පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය අපරිමාණසීලක්ඛන්ධගොපනං අරඤ්ඤවාසො ධුතඞ්ගපරිහරණං භාවනාරාමතාති එවමාදි කිච්චං නාම, ඉමෙහි පන යං අත්තනො කිච්චං **තං අපවිද්ධං** ඡඩ්ඩිතං. **අකිච්චන්ති** භික්ඛුනො පන ඡත්තමණ්ඩනං උපාහනපාදුකාපත්තථාලකධම්මකරකකායබන්ධනඅංසබද්ධකානං මණ්ඩනං අකිච්චං නාම. යෙහි තං කයිරති තෙසං මානනළං උක්ඛිපිත්වා චරණෙන **උන්නළානං** සතිවොස්සග්ගෙන **පමත්තානං** චත්තාරොපි ආසවා වඩ්ඪන්තීති අත්ථො. **සුසමාරද්ධාති** සුපග්ගහිතා. **කායගතාසතීති** කායානුපස්සනාභාවනා. **අකිච්චන්ති** තෙ එතං ඡත්තමණ්ඩනාදිකං අකිච්චං **න සෙවන්ති** න කරොන්තීති අත්ථො. **කිච්චෙති** පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය කත්තබ්බෙ අපරිමාණසීලක්ඛන්ධගොපනාදිකෙ කරණීයෙ. **සාතච්චකාරිනොති** සතතකාරිනො අට්ඨිතකාරිනො. තෙසං සතියා අවිප්පවාසෙන **සතානං,** සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං සප්පායසම්පජඤ්ඤං ගොචරසම්පජඤ්ඤං අසම්මොහසම්පජඤ්ඤන්ති චතූහි සම්පජඤ්ඤෙහි **සම්පජානානං** චත්තාරොපි **ආසවා අත්ථං ගච්ඡන්ති** පරික්ඛයං අභාවං ගච්ඡන්තීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු, සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

භද්දියභික්ඛූනං වත්ථු තතියං.

---

21. 4.

"මාතරං"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ලකුණ්ටකභද්දියත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි සම්බහුලා ආගන්තුකා භික්ඛූ සත්ථාරං දිවාට්ඨානෙ නිසින්නං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, තස්මිං ඛණෙ ලකුණ්ටක භද්දියත්ථෙරො භගවතො අවිදූරෙ අතික්කමති, සත්ථා තෙසං භික්ඛූනං චිත්තාචාරං ඤත්වා ඔලොකෙත්වා-පස්සථ භික්ඛවෙ අයං භික්ඛු මාතාපිතරො හන්ත්වා නිද්දුක්ඛො හුත්වා යාතීති වත්වා-තෙහි භික්ඛූහි කිං නු ඛො සත්ථා වදතීති අඤ්ඤමඤ්ඤං මුඛානි ඔලොකෙත්වා සංසයපක්ඛන්දෙහි[1] කිං නාමෙතං වදථාති වුත්තෙ තෙසං ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"මාතරං පිතරං හන්ත්වා රාජානො ද්වෙ ච ඛත්තියෙ,
රට්ඨං සානුචරං හන්ත්වා අනීඝො යාති බ්‍රාහ්මණො"ති.

---

1. සී. පක්ඛන්තෙහි.

තත්‍ථ **සානුචර**න්ති ආයසාධිකෙන ආයුත්තකෙන සහිතං, එත්‍ථ හි “තණ්හා ජනෙති පුරිස”න්ති වචනතො තීසු භවෙසු සත්තානං ජනකත්තා තණ්හා **මාතා** නාම, අහං අසුකස්ස නාම රඤ්ඤො වා රාජමහාමත්තස්ස වා පුත්තොති පිතරං නිස්සාය අස්මිමානස්ස උප්පජ්ජනතො අස්මිමානො **පිතා** නාම, ලොකො විය රාජානං යස්මා සබ්බදිට්ඨිගතානි ද්වෙ සස්සතුච්ඡෙදදිට්ඨියො භජන්ති තස්මා ද්වෙ සස්සතුච්ඡෙදදිට්ඨියො **ද්වෙ ඛත්තියරාජානො** නාම, ද්වාදසායතනානි විත්ථතට්ඨෙන රට්ඨසදිසත්තා **රට්ඨං** නාම. ආයසාධිකො ආයුත්තකපුරිසො විය තං නිස්සිතො නන්දිරාගො **අනුචරො** නාම. **අනීඝො**ති නිද්දුක්ඛො. **බ්‍රාහ්මණො**ති ඛීණාසවො, එතෙසං තණ්හාදීනං අරහත්තමග්ගඤාණාසිනා හතත්තා ඛීණාසවො **නිද්දුක්ඛො** හුත්වා **යාති**ති අයමෙත්‍ථ අත්‍ථො. දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසූති.

දුතියගාථායපි වත්‍ථු පුරිමසදිසමෙව. තදාපි සත්‍ථා ලකුණ්ටකභද්දියත්ථෙරමෙව ආරබ්භ කථෙසි. තෙසං ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

“මාතරං පිතරං හන්ත්වා රාජානො ද්වෙ ච සොත්ථියෙ,
වෙය්‍යග්ඝපඤ්චමං හන්ත්වා අනීඝො යාති බ්‍රාහ්මණො”ති.

තත්‍ථ **ද්වෙ ච සොත්ථියෙ**ති ද්වෙ ච බ්‍රාහ්මණෙ, ඉමිස්සා හි ගාථාය සත්‍ථා අත්තනො ධම්මිස්සරතාය දෙසනාවිධිකුසලතාය ච සස්සතුච්ඡෙදදිට්ඨියො ද්වෙ බ්‍රාහ්මණරාජානො කත්වා කථෙසි. **වෙය්‍යග්ඝපඤ්චම**න්ති එත්‍ථ ව්‍යග්ඝානුචරිතො සප්පටිභයො දුප්පටිපජ්ජො[1] මග්ගො **වෙය්‍යග්ඝො** නාම, විචිකිච්ඡානීවරණම්පි තෙන සදිසතාය **වෙය්‍යග්ඝං** නාම, තං පඤ්චමං අස්සාති නීවරණපඤ්චකං **වෙය්‍යග්ඝපඤ්චමං** නාම, ඉදඤ්ච වෙය්‍යග්ඝපඤ්චමං අරහත්තඤාණාසිනා නිස්සෙසං **හන්ත්වා අනීඝොව** යාති බ්‍රාහ්මණොති අයමෙත්‍ථ අත්‍ථො. සෙසං පුරිමසදිසමෙවාති.

ලකුණ්ටකභද්දියත්ථෙරස්ස වත්‍ථු චතුත්‍ථං.

---

21. 5.

“සුප්පබුද්ධ”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො දාරුසාකටිකස්ස පුත්තං ආරබ්භ කථෙසි.

රාජගහස්මිං හි සම්මාදිට්ඨිකපුත්තො ච මිච්ඡාදිට්ඨිකපුත්තො චාති ද්වෙ දාරකා අභික්ඛණං ගුළකීළං කීළන්ති, තෙසු සම්මාදිට්ඨිකපුත්තො ගුළං ඛිපමානො බුද්ධානුස්සතිං ආවජ්ජෙත්වා “නමො බුද්ධස්සා”ති වත්වා වත්වා ගුළං ඛිපති, ඉතරොපි තිත්‍ථියානං ගුණෙ උද්දිසිත්වා “නමො

---

1. සී. දුප්පටිපන්නො.

අරහන්තාන''න්ති වත්වා වත්වා ඛිපති, තෙසු සම්මාදිට්ඨිකස්ස පුත්තො ජිනාති ඉතරො පරජ්ජති,[1] සො තස්ස කිරියං දිස්වා අයං එවමනුස්සරිත්වා එවං වත්වා ගුළං ඛිපන්තො මං ජිනාති අහම්පි එවරූපං කරිස්සාමීති බුද්ධානුස්සතියං පරිචයමකාසි, අථෙකදිවසං තස්ස පිතා සකටං යොජෙත්වා දරූනං අත්ථාය ගච්ඡන්තො තම්පි දරකං ආදාය ගන්ත්වා අටවියං දරූනං සකටං පූරෙත්වා ආගච්ඡන්තො බහිනගරෙ සුසානසාමන්තෙ උදකඵාසුකට්ඨානෙ ගොණෙ මොචෙත්වා භත්තවිස්සග්ගමකාසි, අථස්ස තෙ ගොණා සායණ්හසමයෙ නගරං පවිසන්තෙන ගොගණෙන සද්ධිං නගරමෙව පවිසිංසු, සාකටිකොපි ගොණෙ අනුබන්ධන්තො නගරං පවිසිත්වා සායං ගොණෙ දිස්වා ආදාය නික්ඛමන්තො ද්වාරං න සම්පාපුණි, තස්මිං හි අසම්පත්තෙයෙව ද්වාරං පිහිතං, අථස්ස පුත්තො එකකොව රත්තිභාගෙ සකටස්ස හෙට්ඨා නිපජ්ජිත්වා නිද්දං ඔක්කමි. රාජගහං පන පකතියාපි අමනුස්සබහුලං, අයඤ්ච සුසානසන්තිකෙ නිපන්නො, තත්ථ නං ද්වෙ අමනුස්සා පස්සිංසු, එකො සාසනස්ස පටිකණ්ටකො මිච්ඡාදිට්ඨිකො එකො සම්මාදිට්ඨිකො, තෙසු මිච්ඡාදිට්ඨිකො ආහ-අයං නො භක්ඛො ඉමං ඛාදාමාති, ඉතරෙ අලං මා තෙ රුච්චීති නිවාරෙසි, සො තෙන නිවාරියමානොපි තස්ස වචනං අනාදියිත්වා දරකං පාදෙ ගහෙත්වා ආකඩ්ඪි, සො බුද්ධානුස්සතියා පරිචිතත්තා තස්මිං ඛණෙ “නමො බුද්ධස්සා”ති ආහ, අමනුස්සො මහාභයභීතො පටික්කමිත්වා අට්ඨාසි, අථ නං ඉතරො අම්හෙහි අකිච්චං කතං දණ්ඩකම්මමස්ස කරොමාති වත්වා තං රක්ඛමානො අට්ඨාසි, මිච්ඡාදිට්ඨිකො නගරං පවිසිත්වා රඤ්ඤො භොජනපාතිං පූරෙත්වා භොජනං ආහරි, අථ නං උභොපි තස්ස මාතාපිතරො විය හුත්වා උපට්ඨාපෙත්වා භොජෙත්වා ඉමානි අක්ඛරානි රාජාව පස්සතු මා අඤ්ඤොති තං පවත්තිං පකාසෙන්තා යක්ඛානුභාවෙන භොජනපාතියං අක්ඛරානි ඡින්දිත්වා පාතිං දරුසකටෙ පක්ඛිපිත්වා සබ්බරත්තිං ආරක්ඛං කත්වා පක්කමිංසු, පුන දිවසෙ රාජකුලතො චොරෙහි භොජනභණ්ඩං අවහටන්ති කොලාහලං කරොන්තා ද්වාරානි පිදහිත්වා ඔලොකෙත්වා තත්ථ අපස්සන්තා නගරා නික්ඛමිත්වා ඉතොචිතො ච ඔලොකෙන්තා දරුසකටෙ සුවණ්ණපාතිං දිස්වා අයං චොරොති තං දරකං ගහෙත්වා රඤ්ඤො දස්සෙසුං, රාජා අක්ඛරානි දිස්වා කිං එතං තාතාති පුච්ඡිත්වා නාහං දෙව ජානාමි මාතාපිතරො මෙ ආගන්ත්වා රත්තිං භොජෙත්වා රක්ඛමානා අට්ඨංසු අහම්පි මාතාපිතරො මං රක්ඛන්තීති නිබ්භයොව නිද්දං උපගතො එත්තකං අහං ජානාමීති, අථස්ස මාතාපිතරොපි තං ඨානං අගමිංසු, රාජා තං පවත්තිං ඤත්වා තෙ තයොපි ජනෙ ආදාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සබ්බං ආරොචෙත්වා කින්නුඛො භන්තෙ බුද්ධානුස්සති එව රක්ඛා හොති උදාහු ධම්මානුස්සති ආද

1. ම. පරජීයති.

යො පීති පුච්ඡි, අථස්ස සත්ථා මහාරාජ න කෙවලං බුද්ධානුස්සති යෙව රක්ඛා යෙසං පන ඡබ්බිධෙන චිත්තං සුභාවිතං තෙසං අඤ්ඤෙන රක්ඛාවරණෙන වා මන්තොසධෙහි වා කිච්චං නත්ථීති වත්වා ඡට්ඨානානි දස්සෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣන්ති සදා ගොතමසාවකා,
යෙසං දිවා ච රත්තො ච නිච්චං බුද්ධගතා සති.

සුප්පබුද්ධං-පෙ-නිච්චං ධම්මගතා සති. සුප්පබුද්ධං-පෙ-නිච්චං සඞ්ඝගතා සති. සුප්පබුද්ධං-පෙ-නිච්චං කායගතා සති. සුප්පබුද්ධං-පෙ-අහිංසාය රතො මනො. සුප්පබුද්ධං-පෙ-භාවනාය රතො මනොති.

තත්ථ **සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣන්තීති** බුද්ධගතාසතිං ගහෙත්වා සුපන්තා ගහෙත්වා යෙව ච පබුජ්ඣන්තා සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣන්ති නාම. **සදා ගොතමසාවකාති** ගොතමගොත්තස්ස බුද්ධස්ස සවණන්තෙන ජාතත්තා තස්සෙව අනුසාසනියා සවණතාය ගොතමසාවකා. **බුද්ධගතා සතීති** "ඉතිපි සො භගවා"ති ආදිප්පභෙදෙ බුද්ධගුණෙ ආරබ්භ උප්පජ්ජමානා සති, සා නිච්චකාලං අත්ථි, තෙ සදාපි සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣන්තීති අත්ථො. තථා අසක්කොන්තා පන එකදිවසං තීසු කාලෙසු ද්වීසු කාලෙසු එකස්මිම්පි කාලෙ බුද්ධානුස්සතිං මනසිකරොන්තා සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣන්ති එව නාම. **ධම්මගතා සතීති** "ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො"ති ආදිප්පභෙදෙ ධම්මගුණෙ ආරබ්භ උප්පජ්ජමානා ධම්මානුස්සති. **සඞ්ඝගතා සතීති** "සුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො"ති ආදිප්පභෙදෙ සඞ්ඝගුණෙ ආරබ්භ උප්පජ්ජමානා සඞ්ඝගතාසති. **කායගතාසතීති** ද්වත්තිංසාකාරවසෙන වා නවසිවථිකාවසෙන වා චතුධාතුවවත්ථාන වසෙන වා අජ්ඣත්තනීලකසිණාදිරූපජ්ඣානවසෙන වා උප්පජ්ජමානා සති. **අහිංසාය රතොති** "සො කරුණාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරතී"ති එවං වුත්තාය කරුණාභාවනාය රතො. **භාවනායාති** මෙත්තාභාවනාය, කිඤ්චාපි හෙට්ඨා කරුණාභාවනාය වුත්තත්තා ඉධ සබ්බාපි අවසෙසා භාවනා නාම ඉධ පන මෙත්තාභාවනා ව අධිප්පෙතා. සෙසං පඨමගාථාය වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

දෙසනාවසානෙ සො දාරකො සද්ධිං මාතාපිතූහි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, පච්ඡා පන පබ්බජිත්වා සබ්බෙපි අරහත්තං පාපුණිංසු, සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

දාරුසාකටිකපුත්තස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

---

21. 6.

"දුප්පබ්බජ්ජ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙසාලිං නිස්සාය මහාවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං වජ්ජිපුත්තකභික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි. තං සන්ධාය වුත්තං-"අඤ්ඤතරො වජ්ජිපුත්තකො භික්ඛු වෙසා

ලියං විහරති අඤ්ඤතරස්මිං වනසණ්ඩෙ, තෙන ඛො පන සමයෙන වෙසාලියං සබ්බරත්තිඡනො හොති, අථ ඛො සො භික්ඛු වෙසාලියං තුරියතාළිතවාදිතනිග්ඝොසසද්දං සුත්වා පරිදෙවමානො තායං වෙලායං ඉමං ගාථං අභාසි:-

"එකකා මයං අරඤ්ඤෙ විහරාම අපවිද්ධංව වනස්මිං දාරුකං,
එතාදිසිකාය රත්තියා කොසුදනි අම්හෙහි පාපියො"ති.

සො කිර වජ්ජිරට්ඨෙ රජපුත්තො වාරෙන සම්පත්තං රජ්ජං පහාය පබ්බජිතො වෙසාලියං චාතුම්මහාරාජිකෙහි සද්ධිං එකාබද්ධං කත්වා සකලනගරෙ ධජපටාකාදීහි පතිමණ්ඩිතෙ කොමුදියා පුණ්ණමාය සබ්බරත්තිං ඡනවාරෙ වත්තමානෙ භෙරියාදීනං තුරියානං තාළිතානං නිග්ඝොසං වීණාදීනඤ්ච වාදිතානං සද්දං සුත්වා යානි වෙසාලියං සත්තරාජසහස්සානි සත්ත ච රාජසතානි සත්ත ච රාජානො තත්තකා එව ච තෙසං යුවරාජසෙනාපති[1] ආදයො තෙසු අලංකතපටියත්තෙසු නක්ඛත්තකීළනත්ථාය වීථිං ඔතිණ්ණෙසු සට්ඨිහත්ථෙ මහාචඞ්කමෙ චංකමමානො ගගනමජ්ඣෙ ඨිතං චන්දං දිස්වා චඞ්කමනකොටියං ඵලකං නිස්සාය ඨිතො වණ්ණාලඞ්කාරවිරහිතත්තා වනෙ ඡඩ්ඩිතදාරුකං විය අත්තභාවං ඔලොකෙත්වා අත්ථි නු ඛො අඤ්ඤෙ අම්හෙහි ලාමකතරෙති චින්තෙන්තො පකතියා ආරඤ්ඤකාදිගුණයුත්තොපි තස්මිං ඛණෙ අනභිරතියා පීළිතො එවමාහ, සො තස්මිං වනසණ්ඩෙ අධිවත්ථාය දෙවතාය ඉමං භික්ඛුං සංවෙජෙස්සාමීති අධිප්පායෙන:-

"එකකො ත්වං අරඤ්ඤෙ විහරසි අපවිද්ධංව වනස්මිං දාරුකං,
තස්ස තෙ බහුකා පිහයන්ති නෙරයිකා විය සග්ගගාමින"න්ති

වුත්තං ඉමං ගාථං සුත්වා පුනදිවසෙ සත්ථාරං උපසංකමිත්වා වන්දිත්වා නිසීදි, සත්ථා තං පවත්තිං ඤත්වා ඝරාවාසස්ස දුක්ඛතං පකාසෙතුකාමො පඤ්ච දුක්ඛානි සමොධානෙත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"දුප්පබ්බජ්ජං දුරභිරමං දුරාවාසා ඝරා දුඛා,
දුක්ඛො සමානසංවාසො දුක්ඛානුපතිතද්ධගූ;
තස්මා න චද්ධගූ සියා නච දුක්ඛානුපතිතො සියා"ති.

තත්ථ **දුප්පබ්බජ්ජන්ති** අප්පං වා මහන්තං වා භොගක්ඛන්ධඤ්චෙව ඤාතිපරිවට්ටඤ්ච පහාය ඉමස්මිං සාසනෙ උරං දත්වා පබ්බජ්ජං නාම දුක්ඛං. **දුරභිරමන්ති** එවං පබ්බජිතෙනාපි භික්ඛාචරියාය ජීවිතවුත්තිං ඝටෙන්තෙන වා අපරිමාණසීලක්ඛන්ධගොපනධම්මානුධම්මපටිපත්තිපූරණවසෙන අභිරමිතුං දුක්ඛං. **දුරාවාසාති** යස්මා පන ඝරං ආවසන්තෙන රාජූනං රාජකිච්චං ඉස්සරානං ඉස්සරකිච්චං වහිතබ්බං පරිජනා චෙව ධම්මිකා ච සමණබ්‍රාහ්මණා සංගහෙතබ්බා,

1. ම. උපරජ්ජසෙනාපති.

එවං සන්තෙන සරාවාසොපි ජිණ්ණසකටො විය මහාසමුද්දෙ විය ච දුප්පූරො තස්මා සරාවාසා නාමෙතෙ දුරාවාසා දුක්ඛා ආවසිතුං තෙනෙවච කාරණෙන දුක්ඛාති අත්ථො. **දුක්ඛො සමානසංවාසොති** ගිහිනො වා හි යෙ ජාතිගොත්තකුලභොගෙහි පබ්බජිතා වා සීලාචාරබාහුසච්චාදීහි සමානාපි හුත්වා කොසි ත්වං කොස්මි අහන්ති ආදීනි වත්වා අධිකරණපසුතා හොන්ති තෙ අසමානා නාම තෙහි සංවාසො නාම දුක්ඛොති අත්ථො. **දුක්ඛානුපතිතද්ධගූති** යෙ වට්ටසඞ්ඛාතං අද්ධානං පටිපන්නත්තා අද්ධගූ තෙ දුක්ඛෙ අනුපතිතාව. **තස්මා නචද්ධගූති** යස්මා දුක්ඛානුපතිතභාවොපි දුක්ඛො අද්ධගූභාවොපි තස්මා වට්ටසඞ්ඛාතං අද්ධානං ගමනත්ථාය අද්ධගූ නච භවෙය්‍ය වුත්තප්පකාරෙන දුක්ඛෙන අනුපතිතොපි න භවෙය්‍යාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ සො භික්ඛු පඤ්චසු ඨානෙසු දස්සිතෙ දුක්ඛෙ නිබ්බින්දිත්වා පඤ්චොරම්භාගියාදීනි සංයොජනානි පදාලෙත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨහීති.

වජ්ජිපුත්තකභික්ඛුස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

21. 7.

“සද්ධො”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො චිත්තං ගහපතිං ආරබ්භ කථෙසි.

වත්ථු බාලවග්ගෙ “අසන්තං භාවනමිච්ඡෙය්‍යා”ති ගාථාවණ්ණනාය විත්ථාරිතං, ගාථාපි තත්ථෙව වුත්තා, වුත්තං හෙතං තත්ථ “කිං පන භන්තෙ එතස්ස තුම්හාකං සන්තිකං ආගච්ඡන්තස්සෙව අයං ලාභසක්කාරො උප්පජ්ජෙථ උදාහු අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තස්සාපි උප්පජ්ජෙථා”ති, ආනන්ද මම සන්තිකං ආගච්ඡන්තස්සාපි අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තස්සාපි තස්ස උප්පජ්ජතෙව, අයං හි උපාසකො සද්ධො පසන්නො සම්පන්නසීලො, එවරූපො හි යං යං දිසං භජති තත්ථ තත්ථෙවස්ස ලාභසක්කාරො නිබ්බත්තතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“සද්ධො සීලෙන සම්පන්නො යසොභොගසමප්පිතො,
යං යං පදෙසං භජති තත්ථ තත්ථෙව පූජිතො”ති.

තත්ථ **සද්ධොති** ලොකියලොකුත්තරාය සද්ධාය සමන්නාගතො. **සීලෙනාති** අගාරියසීලං අනගාරියසීලන්ති දුවිධං සීලං තෙසු ඉධ අගාරියසීලං අධිප්පෙතං තෙන සමන්නාගතොති අත්ථො. **යසොභොගසමප්පිතොති** යාදිසො අනාථපිණ්ඩිකාදීනං පඤ්චඋපාසකසත[1] පරිවාරසඞ්ඛාතො අගාරියයසො තාදිසෙනෙව යසෙන-ධනධඤ්ඤාදිකො චෙව සත්තවිධඅරියධනසඞ්ඛාතො චාති දුවිධො භොගො තෙන

1. ම. පඤ්චඋපාසක.

තෙන ච සමන්නාගතොති අත්ථො. **යං යං පදෙසන්ති** පුරිත්ථිමාදීසු දිසාසු එවරූපො කුලපුත්තො යං යං පදෙසං භජති තත්ථ තත්ථ එවරූපෙන ලාභසක්කාරෙන පූජිතො හොතීති අත්ථො.

චිත්තගහපතිස්ස වත්ථු සත්තමං.

---

21. 8.

“දූරෙ සන්තො”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අනාථපිණ්ඩිකස්ස ධීතරං චූළසුභද්දං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

අනාථපිණ්ඩිකස්ස කිර දහරකාලතො පට්ඨාය උග්ගනගරවාසී උග්ගො නාම සෙට්ඨිපුත්තො සහායකො අහොසි, තෙ එකාචරියකුලෙ සිප්පං උග්ගණ්හන්තා අඤ්ඤමඤ්ඤං කතිකං කරිංසු-අම්හාකං වයප්පත්තකාලෙ පුත්තධීතාසු ජාතාසු යො පුත්තස්ස ධීතරං වාරෙති තෙන තස්ස ධීතා දාතබ්බාති, තෙ උභොපි වයප්පත්තා අත්තනො අත්තනො නගරෙ සෙට්ඨිට්ඨානෙ පතිට්ඨහිංසු, අථෙකස්මිං සමයෙ උග්ගසෙට්ඨි වාණිජ්ජං පයොජෙන්තො පඤ්චහි සකටසතෙහි සාවත්ථිං අගමාසි, අනාථපිණ්ඩිකො අත්තනො ධීතරං චූළසුභද්දං ආමන්තෙත්වා අම්ම පිතා තෙ උග්ගසෙට්ඨි නාම ආගතො තස්ස කත්තබ්බකිච්චං සබ්බං තව භාරොති ආණාපෙසි, සා සාධූති පටිස්සුණිත්වා තස්ස ආගතදිවසතො පට්ඨාය සහත්ථෙනෙව සූපව්‍යඤ්ජනාදීනි සම්පාදෙති මාලාගන්ධවිලෙපනාදීනි අභිසඞ්ඛරොති, භොජනකාලෙ තස්ස නහානොදකං පටියාදාපෙත්වා නහානකාලතො පට්ඨාය සබ්බකිච්චානි සාධුකං කරොති, උග්ගසෙට්ඨි තස්සා ආචාරසම්පත්තිං දිස්වා පසන්නචිත්තො එකදිවසං අනාථපිණ්ඩිකෙන සද්ධිං සුඛකථාය නිසින්නො මයං දහරකාලෙ එවං නාම කතිකං කරිම්හාති සාරෙත්වා චූළසුභද්දං අත්තනො පුත්තස්සත්ථාය වාරෙසි, සො පන පකතියාව මිච්ඡාදිට්ඨිකො තස්මා දසබලස්ස තමත්ථං ආරොචෙත්වා සත්ථාරා උග්ගසෙට්ඨිස්ස උපනිස්සයං දිස්වා අනුඤ්ඤාතෙ භරියාය සද්ධිං මන්තෙත්වා තස්ස වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා දිවසං ඨපෙත්වා ධීතරං විසාඛං දත්වා උය්‍යොජෙන්තො ධනඤ්ජයසෙට්ඨි විය මහන්තං සක්කාරං කරිත්වා සුභද්දං ආමන්තෙත්වා අම්ම සසුරකුලෙ වසන්තියා නාම අන්තො අග්ගි බහි න නීහරිතබ්බොති ධනඤ්ජයසෙට්ඨිනා විසාඛාය දින්නනයෙනෙව දස ඔවාදෙ දත්වා සචෙ මෙ ගතට්ඨානෙ ධීතු දොසො උප්පජ්ජති තුම්හෙහි සොධෙතබ්බොති අට්ඨ කුටුම්බිකෙ පාටිභොගෙ ගහෙත්වා තස්සා උය්‍යොජනදිවසෙ බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා පුරිමභවෙ ධීතරා කතානං සුචරිතානං ඵලවිභූතිං ලොකස්ස පාකටං කත්වා දස්සෙන්තො විය මහන්තෙන සක්කාරෙන ධීතරං උය්‍යොජෙසි, තස්සා අනුපුබ්බෙන උග්ගනගරං පත්තකාලෙ සසුරකුලෙන සද්ධිං මහාජනො පච්චුග්ගමනමකාසි, සාපි

අත්තනො සිරිවිභවං පාකටං කාතුං විසාඛා විය සකලනගරස්ස අත්තානං දස්සෙන්තී රථෙ ඨත්වා නගරං පවිසිත්වා නාගරෙහි පෙසිත පණ්ණාකාරං ගහෙත්වා අනුරූපවසෙන තෙසං තෙසං පෙසෙන්තී සකලනගරං අත්තනො ගුණෙහි එකාබද්ධමකාසි, මඞ්ගලදිවසාදීසු පනස්සා සසුරො අචෙලකානං සක්කාරං කරොන්තො ආගන්ත්වා අම්හාකං සමණෙ වන්දතූති පෙසෙති, සා ලජ්ජාය නග්ගෙ පස්සිතුං අසක්කොන්තී ගන්තුං න ඉච්ඡති, සො පුනප්පුන පෙසෙත්වාපි තාය පටික්ඛිත්තො කුජ්ඣිත්වා නීහරථ නන්ති කුටුම්බිකෙ පක්කොසාපෙත්වා තමත්ථං ආරොචෙසි, තෙ තස්සා නිද්දොසභාවං ඤත්වා සෙට්ඨිං සඤ්ඤාපෙසුං, සො අයං මම සමණෙ අහිරිකාති න වන්දීති භරියාය ආරොචෙසි, සා කීදිසා නුඛො ඉමිස්සා සමණා අතිවිය තෙසං පසංසතීති තං පක්කොසාපෙත්වා ආහ:-

“කීදිසා සමණා තුය්හං බාළ්හං ඛො තෙ පසංසසි,
කිංසීලා කිංසමාචාරා තං මෙ අක්ඛාහි පුච්ඡිතා”ති.

අථස්සා සුභද්දා බුද්ධානං චෙව බුද්ධසාවකානඤ්ච ගුණෙ පකාසෙන්තී;-

“සන්තින්ද්‍රියා සන්තමානසා සන්තං තෙසං ගතං ඨිතං,
ඔක්ඛිත්තචක්ඛූ මිතභාණී තාදිසා සමණා මම.

කායකම්මං සුචි තෙසං වාචාකම්මං අනාවිලං,
මනොකම්මං සුවිසුද්ධං තාදිසා සමණා මම.

විමලා සඞ්ඛමුත්තාභා සුද්ධා අන්තරබාහිරා,
පුණ්ණා සුද්ධෙහි ධම්මෙහි තාදිසා සමණා මම.

ලාභෙන උන්නතො ලොකො අලාභෙන ච ඔනතො,
ලාභාලාභෙන එකට්ඨා තාදිසා සමණා මම.

යසෙන උන්නතො ලොකො අයසෙන ච ඔනතො,
යසායසෙන එකට්ඨා තාදිසා සමණා මම.

පසංසාය උන්නතො ලොකො නින්දාය ච ඔනතො,
සමා නින්දාපසංසාසු තාදිසා සමණා මම.

සුඛෙන උන්නතො ලොකො දුක්ඛෙනාපි ච ඔනතො,
අකම්පා සුඛදුක්ඛෙසු තාදිසා සමණා මමා”ති.

එවමාදීහි වචනෙහි සස්සුං තොසෙසි, අථ නං සක්කා තව සමණෙ අම්හාකම්පි දස්සෙතුන්ති වත්වා සක්කාති වුත්තෙ-තෙන හි යථා මයං යෙව තෙ පස්සාම තථා කරොහීති වුත්තෙ සා සාධූති බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස මහාදානං සජ්ජෙත්වා උපරිපාසාදතලෙ ඨත්වා ජෙතවනාභිමුඛී සක්කච්චං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා බුද්ධගුණෙ ආවජ්ජිත්වා ගන්ධවාසපුප්ඵධූපෙහි පූජං කත්වා භන්තෙ ස්වාතනාය බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙමි ඉමිනා සඤ්ඤාණෙන සත්ථ

නිමන්තිතභාවං ජානාතූති සුමනපුප්ඵානං අට්ඨමුට්ඨියො ආකාසෙ ඛිපි, පුප්ඵානි ගන්ත්වා චතුපරිසමජ්ඣෙ ධම්මං දෙසෙන්තස්ස සත්ථුනො උපරි මාලාවිතානං හුත්වා අට්ඨංසු, තස්මිං ඛණෙ අනාථපිණ්ඩිකොපි ධම්මකථං සුත්වා ස්වාතනාය සත්ථාරං නිමන්තෙසි, සත්ථා-අධිවුත්ථං මයා ගහපති ස්වාතනාය භත්තන්ති වත්වා-භන්තෙ මය්හං පුරෙතරං ආගතො නත්ථි කස්සචි වො අධිවුත්ථන්ති වුත්තෙ-චූළසුභද්දාය ගහපති නිමන්තිතොම්හීති වත්වා-නනු භන්තෙ චූළසුභද්දා දූරෙ වසති ඉතො වීසතියොජනසතමත්ථකෙති වුත්තෙ-ආම ගහපති දූරෙ වසන්තාපි සප්පුරිසා අභිමුඛෙ ඨිතා විය පකාසන්තීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"දූරෙ සන්තො පකාසෙන්ති හිමවන්තොව පබ්බතො,
අසන්තෙත්ථ න දිස්සන්ති රත්තිං ඛිත්තා යථා සරා"ති.

තත්ථ **සන්තො**ති රාගාදීනං සන්තතාය බුද්ධාදයො සන්තා නාම, ඉධ පන පුබ්බබුද්ධෙසු කතාධිකාරා උස්සන්නකුසලමූලා භාවිතභාවනා සත්තාති අධිප්පෙතා. **පකාසෙන්ති**ති දූරෙ ඨිතාපි බුද්ධානං ඤාණපථං ආගච්ඡන්තා පාකටා හොන්ති. **හිමවන්තොවා**ති යථා හි තියොජනසහස්සවිත්ථතො පඤ්චයොජනසතුබ්බෙධො චතුරාසීතියා කූටසහස්සෙහි පටිමණ්ඩිතො හිමවන්තපබ්බතො දූරෙ ඨිතානම්පි අභිමුඛෙ ඨිතො විය පකාසෙති එවං පකාසෙන්තීති අත්ථො. **අසන්තෙත්ථා**ති දිට්ඨධම්මගරුකා විතිණ්ණපරලොකා ආමිසචක්ඛුකා ජීවිතත්ථාය පබ්බජිතා බාලපුග්ගලා අසන්තො නාම, තෙ එත්ථ බුද්ධානං දක්ඛිණස්ස ජාණුමණ්ඩලස්ස සන්තිකෙ නිසින්නාපි න දිස්සන්ති න පඤ්ඤායන්ති. **රත්තිං ඛිත්තා**ති රත්තියං චතුරඞ්ගසමන්නාගතෙ අන්ධකාරෙ ඛිත්තසරා විය හි තථාරූපා[1] උපනිස්සයභූතස්ස පුබ්බහෙතුනො අභාවෙන න පඤ්ඤායන්තීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සක්කො දෙවරාජා-සත්ථාරා චූළසුභද්දාය නිමන්තනං අධිවාසිතන්ති ඤත්වා විස්සකම්මදෙවපුත්තං ආණාපෙසි-පඤ්ච කූටාගාරසතානි නිම්මිනිත්වා ස්වෙ බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං උග්ගනගරං නෙහීති, සො පුනදිවසෙ පඤ්චකූටාගාරසතානි නිම්මිනිත්වා ජෙතවනද්වාරෙ අට්ඨාසි, සත්ථා උච්චිනිත්වා විසුද්ධඛීණාසවානං යෙව පඤ්චසතානි ආදාය සපරිවාරො කූටාගාරෙසු නිසීදිත්වා උග්ගනගරං අගමාසි, උග්ගසෙට්ඨිපි සපරිවාරො සුභද්දාය දින්නනයෙනෙව තථාගතස්ස ආගමනමග්ගං ඔලොකෙන්තො සත්ථාරං මහන්තෙන සිරිවිභවෙන ආගච්ඡන්තං දිස්වා පසන්නමානසො මාලාදීහි සක්කාරං කරොන්තො සපරිවාරො සම්පටිච්ඡිත්වා වන්දිත්වා මහාදානං දත්වා පුනප්පුනං නිමන්තෙත්වා සත්තාහං මහාදානං අදාසි.

සත්ථාපිස්ස සප්පායං සල්ලක්ඛෙත්වා ධම්මං දෙසෙසි, තං ආදිං කත්වා චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසි.

1. ම. තථාරූපස්ස.

සත්ථා සුභද්දස්ස අනුග්ගහෙන ත්වං ඉධෙව හොහීති අනුරුද්ධත්ථෙරං නිවත්තෙත්වා සාවත්ථිමෙව අගමාසි, තතො පට්ඨාය තං නගරං සද්ධං පසන්නං[1] අහොසීති.

චූළසුභද්දාවත්ථු අට්ඨමං.

---

21. 9.

"එකාසන"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකවිහාරිකත්ථෙරං නාම ආරබ්භ කථෙසි

සො කිර ථෙරො එකකොව සෙය්‍යං කප්පෙති එකකොව නිසීදති එකකොව චඞ්කමති එකකොව තිට්ඨතීති චතුපරිසන්තරෙ පාකටො අහොසි, අථ නං භික්ඛූ භන්තෙ එවරූපො නාමායං ථෙරොති තථාගතස්ස ආරොචෙසුං, සත්ථා සාධු සාධූති තස්ස සාධුකාරං දත්වා භික්ඛුනා නාම විවිත්තෙන භවිතබ්බන්ති විවෙකෙ ආනිසංසං කථෙත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"එකාසනං එකසෙය්‍යං එකො චරමතන්දිතො,
එකො දමයමත්තානං වනන්තෙ රමිතො සියා"ති.

තත්ථ **එකාසනං එකසෙය්‍ය**න්ති භික්ඛුසහස්සමජ්ඣෙපි හි මූලකම්මට්ඨානං අවිජහිත්වා තෙනෙව මනසිකාරෙන නිසින්නස්ස ආසනං එකාසනං නාම, ලොහපාසාදසදිසෙපි ච පාසාදෙ භික්ඛුසහස්සමජ්ඣෙ පඤ්ඤත්තෙ විචිත්තපච්චත්ථරණූපධානෙ මහාරහෙ සයනෙ සතිං උපට්ඨපෙත්වා දක්ඛිණෙන පස්සෙන මූලකම්මට්ඨානමනසිකාරෙන නිපන්නස්ස භික්ඛුස්ස සෙය්‍යා එකසෙය්‍යා නාම, එවරූපං එකාසනං එකසෙය්‍යඤ්ච භජෙථාති අත්ථො. **අතන්දිතො**ති ජඞ්ඝාබලං නිස්සාය ජීවිතකප්පනෙන අකුසීතො හුත්වා චතූරිරියාපථෙසු[2] එකකොව විචරන්තොති අත්ථො. **එකො දමය**න්ති රත්තිට්ඨානාදීසු කම්මට්ඨානං අනුයුඤ්ජිත්වා මග්ගඵලාධිගමවසෙන එකොව හුත්වා අත්තානං දමෙන්තොති අත්ථො. **වනන්තෙ රමිතො සියා**ති එවං අත්තානං දමෙන්තො ඉත්ථිපුරිසසද්දාදීහි පවිවිත්තෙ වනන්තෙයෙව අභිරතො භවෙය්‍ය න හි සක්කා ආකිණ්ණවිහාරිනා එවං අත්තානං දමෙතුන්ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති. තතො පට්ඨාය ච එකවිහාරිකමෙව පත්ථෙසීති.

එකවිහාරිකත්ථෙරස්ස වත්ථු නවමං.

පකිණ්ණකවග්ගවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

එකවීසතිමො වග්ගො.

---

1. ම. සද්ධාසම්පන්නං. 2 ම. සබ්බිරියාපථෙසු.

22. 1.

"අභූතවාදී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සුන්දරිං පරිබ්බාජිකං ආරබ්භ කථෙසි.

"තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා සක්කතො හොති ගරුකතො මානිතො පූජිතො"ති වත්ථු විත්ථාරතො උදානෙ ආගතමෙව. අයං පනෙත්ථ සඞ්ඛෙපො-භගවතො කිර භික්ඛුසංඝස්ස ච පඤ්චන්නං මහානදීනං මහොඝසදිසෙ ලාභසක්කාරෙ උප්පන්නෙ හතලාභසක්කාරා අඤ්ඤතිත්ථියා සූරියුග්ගමනකාලෙ ඛජ්ජොතපාණකා විය නිප්පභා හුත්වා එකතො සන්නිපතිත්වා මන්තයිංසු-මයං සමණස්ස ගොතමස්ස උප්පන්නකාලතො පට්ඨාය හතලාභසක්කාරා න නො කොචි අත්ථිභාවම්පි ජානාති කෙන නු ඛො සද්ධිං එකතො හුත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස අවණ්ණං උප්පාදෙත්වා ලාභසක්කාරමස්ස අන්තරධාපෙය්‍යාමාති, අථ නෙසං එතදහොසි-සුන්දරියා සද්ධිං එකතො හුත්වා සක්කුණිස්සාමාති. තෙ එකදිවසං සුන්දරිං තිත්ථියාරාමං පවිසිත්වා වන්දිත්වා ඨිතං නාලපිංසු, සා පුනප්පුන සල්ලපන්තීපි පටිවචනං අලභිත්වා අපි පනය්‍යා කෙනචි විහෙඨිතත්ථාති? පුච්ඡි, කිං භගිනි සමණං ගොතමං අම්හෙ විහෙඨෙත්වා හතලාභසක්කාරෙ කත්වා විචරන්තං න පස්සසීති? මයා එත්ථ කිං කාතුං වට්ටතීති? ත්වං ඛොසි භගිනි අභිරූපා සොභග්ගප්පත්තා සමණස්ස ගොතමස්ස අයසං ආරොපෙත්වා මහාජනං තව කථං ගාහාපෙත්වා තං හතලාභසක්කාරං කරොහීති, සා සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා තතො පට්ඨාය මාලාගන්ධවිලෙපනකප්පූරකටුකඵලාදීනි ගහෙත්වා සායං මහාජනස්ස සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා නගරං පවිසනකාලෙ ජෙතවනාභිමුඛී ගච්ඡති, කහං ගච්ඡසීති? ච පුට්ඨා-සමණස්ස ගොතමස්ස සන්තිකං ගමිස්සාමි අහං හි තෙන සද්ධිං එකගන්ධකුටියං වසාමීති වත්වා අඤ්ඤතරස්මිං තිත්ථියාරාමෙ වසිත්වා පාතොව ජෙතවනමග්ගං ඔතරිත්වා නගරාභිමුඛී ගච්ඡති, කිං සුන්දරි කහං ගතාසීති? ච පුට්ඨා-සමණෙන ගොතමෙන සද්ධිං එකගන්ධකුටියං වසිත්වා තං කිලෙසරතියා රමාපෙත්වා ආගතම්හීති වදති, අථ තෙ කතිපාහච්චයෙන ධුත්තානං කහාපණෙ දත්වා ගච්ඡථ සුන්දරිං මාරෙත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස ගන්ධකුටිසමීපෙ මාලාකචවරන්තරෙ නික්ඛිපිත්වා එථාති වදිංසු, තෙ තථා අකංසු, තතො තිත්ථියා සුන්දරිං න පස්සාමාති කොලාහලං කත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙත්වා-කහං වො ආසඞ්කාති? වුත්තා-ඉමෙසු දිවසෙසු ජෙතවනෙ වසී න තත්ථස්සා පවත්තිං ජානාමාති වත්වා-තෙන හි ගච්ඡථ නං විචිනථාති රඤ්ඤා අනුඤ්ඤාතා-අත්තනො උපට්ඨාකෙ ගහෙත්වා ජෙතවනං ගන්ත්වා විචිනන්තා මාලාකචවරන්තරෙ තං දිස්වා මඤ්චකං ආරොපෙත්වා නගරං පවෙසෙත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකා සත්ථාරා කතපාපකම්මං පටිච්ඡාදෙස්සාමාති සුන්දරිං මාරෙත්වා මාලාකචවරන්තරෙ

නික්ඛිපිංසූති රඤ්ඤො ආරොචෙසුං, රාජා තෙන හි ගච්ඡථ නගරං
ආහිණ්ඩථාති ආහ, තෙ නගරවීථීසු පස්සථ සමණානං සක්‍යපුත්ති
යානං කම්මන්ති ආදීනි වත්වා පුන රඤ්ඤො නිවෙසනවාරං ආගමිංසු,
රාජා සුන්දරියා සරීරං ආමකසුසානෙ අට්ටකං ආරොපෙත්වා රක්ඛාපෙසි,
සාවත්ථිවාසිනො ඨපෙත්වා අරියසාවකෙ සෙසා යෙභුය්‍යෙන-පස්සථ
සමණානං සක්‍යපුත්තියානං කම්මන්ති ආදීනි වත්වා අන්තොනගරෙ
බහිනගරෙපි වසන්තෙ අඤ්ඤෙ භික්ඛූපි අක්කොසන්තා විචරන්ති,
භික්ඛූ තං පවත්තිං තථාගතස්ස ආරොචෙසුං, සත්ථා තෙන හි තුම්හෙපි
තෙ මනුස්සෙ එවං පටිචොදෙථාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"අභූතවාදී නිරයං උපෙති යො වාපි කත්වා න කරොමීති චාහ,
උභොපි තෙ පෙච්ච සමා භවන්ති නිහීනකම්මා මනුජා පරත්ථා"ති.

තත්ථ **අභූතවාදී**ති පරස්ස දොසං අදිස්වාව මුසාවාදං කත්වා
තුච්ඡෙන පරං අබ්භාචික්ඛන්තො. **කත්වා**ති යො වා පන පාපකම්මං
කත්වා නාහං එතං කරොමීති ආහ. **පෙච්ච සමා භවන්තී**ති තෙ
උභොපි ජනා පරලොකං ගන්ත්වා නිරයං උපගමනෙන ගතියා
සමා භවන්ති, ගතියෙව තෙසං පරිච්ඡින්නා ආයු පන තෙසං
න පරිච්ඡින්නං, බහුං හි පාපකම්මං කත්වා චිරං නිරයෙ පච්චන්ති
පරිත්තං කත්වා අප්පකමෙව කාලං, යස්මා පන තෙසං උභින්නම්පි
ලාමකමෙව කම්මං, තෙන වුත්තං-**නිහීනකම්මා මනුජා පරත්ථා**ති.
තස්ස පදස්ස පන පුරතො පෙච්චපදෙන සම්බන්ධො, පෙච්ච පරත්ථ ච
ඉතො ගන්ත්වා තෙ නිහීනකම්මා පරලොකෙ සමා භවන්තීති අත්ථො.
දෙසනාවසානෙ බහූ භික්ඛූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

රාජා සුන්දරියා අඤ්ඤෙහි මාරිතභාවං ජානාථාති පුරිසෙ උය්‍යො
ජෙසි, අථ තෙ ධුත්තා තෙහි කහාපණෙහි සුරං පිවන්තා අඤ්ඤ
මඤ්ඤං කලහං කරිංසු, එකො එකං ආහ-ත්වං සුන්දරිං එකප්පහාරෙ
නෙව මාරෙත්වා මාලාකචවරන්තරෙ නික්ඛිපිත්වා තතො ලද්ධකහා
පණෙහි සුරං පිවසි හොතු හොතූති, රාජපුරිසා තෙ ධුත්තෙ
ගහෙත්වා රඤ්ඤො දස්සෙසුං, අථ තෙ රාජා තුම්හෙහි සා මාරිතාති?
පුච්ඡි, ආම දෙවාති, කෙහි මාරාපිතාති? අඤ්ඤතිත්ථියෙහි දෙවාති,
රාජා තිත්ථියෙ පක්කොසාපෙත්වා ගච්ඡථ තුම්හෙ එවං වදන්තා නගරං
ආහිණ්ඩථ-අයං සුන්දරී සමණස්ස ගොතමස්ස අවණ්ණං ආරොපෙතු
කාමෙහි අම්හෙහි මාරාපිතා නෙව සමණස්ස ගොතමස්ස න ගොතම
සාවකානං දොසො අත්ථි අම්හාකමෙව දොසොති, තෙ තථා කරිංසු,
බාලමහාජනො තදා සද්දහි, තිත්ථියාපි පුරිසවධදණ්ඩං පාපුණිංසු,
තතො පට්ඨාය බුද්ධානං සක්කාරො මහා අහොසි.

සුන්දරීපරිබ්බාජිකා වත්ථු පඨමං.

22, 2.

"කාසාවකණ්ඨා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො දුච්චරිතඵලානුභාවෙන පීළිතෙ සත්තෙ ආරබ්භ කථෙසි.

ආයස්මා හි මහාමොග්ගල්ලානො ලක්ඛණත්ථෙරෙන සද්ධිං ගිජ්ඣකූටපබ්බතා ඔරොහන්තො අට්ඨිසංඛලිකපෙතාදීනං අත්තභාවෙ දිස්වා සිතං කරොන්තො ලක්ඛණත්ථෙරෙන සිතකාරණං පුට්ඨො-අකාලො ආවුසො ඉමස්ස පඤ්හස්ස, තථාගතස්ස සන්තිකෙ මං පුච්ඡෙය්‍යාසීති වත්වා-තථාගතස්ස සන්තිකෙ ථෙරෙන පුට්ඨො-අට්ඨිසංඛලිකපෙතාදීනං දිට්ඨභාවං ආචික්ඛිත්වා-ඉධාහං ආවුසො ගිජ්ඣකූටා පබ්බතා ඔරොහන්තො අද්දසං භික්ඛුං වෙහාසං ගච්ඡන්තං, තස්ස කායොපි ආදිත්තො හොතීති ආදිනා නයෙන සද්ධිං පත්තචීවරකායබන්ධනාදීහි ඩය්හමානෙ පඤ්ච සහධම්මිකෙ ආරොචෙසි, සත්ථා කස්සපදසබලස්ස සාසනෙ පබ්බජිත්වා පබ්බජ්ජාය අනුරූපං කාතුං අසක්කොන්තානං පාපභාවං ආචික්ඛිත්වා තස්මිං ඛණෙ තත්ථ නිසින්නානං බහූනං දුච්චරිතකම්මස්ස විපාකං දස්සෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"කාසාවකණ්ඨා බහවො පාපධම්මා අසඤ්ඤතා,
පාපා පාපෙහි කම්මෙහි නිරයං තෙ උපපජ්ජරෙ"ති.

තත්ථ **කාසාවකණ්ඨා**ති කාසාවෙන පළිවෙඨිතකණ්ඨා. **පාපධම්මා**ති ලාමකධම්මා. **අසඤ්ඤතා**ති කායාදිසංයමරහිතා, තථාරූපා පාපපුග්ගලා අත්තනා කතෙහි අකුසලකම්මෙහි නිරයං තෙ උපපජ්ජන්ති, තෙ තත්ථ පච්චිත්වා තතො චුතා විපාකාවසෙසෙන පෙතෙසුපි එවං පච්චන්තීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

දුච්චරිතඵලානුභවසත්තානං වත්ථු දුතියං.

22, 3.

"සෙය්‍යො අයොගුලො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙසාලියං නිස්සාය මහාවනෙ විහරන්තො වග්ගුමුදාතීරියෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි, වත්ථු උත්තරිමනුස්සධම්මපාරාජිකෙ ආගතමෙව, තදා සත්ථා තෙ භික්ඛූ-කිං පන තුම්හෙ භික්ඛවෙ උදරස්සත්ථාය ගිහීනං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස උත්තරිමනුස්සධම්මස්ස වණ්ණං භාසිත්ථාති වත්වා-තෙහි ආම භන්තෙති වුත්තෙ-තෙ භික්ඛූ අනෙකපරියායෙන විගරහිත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"සෙය්‍යො අයොගුලො භුත්තො තත්තො අග්ගිසිඛූපමො,
යං චෙ භුඤ්ජෙය්‍ය දුස්සීලො රට්ඨපිණ්ඩං අසඤ්ඤතො"ති.

තත්ථ සෙය්‍යො භුඤ්ජෙය්‍යාති යං දුස්සීලො නිස්සීලපුග්ගලො කායාදීහි අසංයතො රට්ඨවාසීහි සද්ධාය දින්නං රට්ඨපිණ්ඩං සමණොම්හීති පටිජානන්තො ගහෙත්වා භුඤ්ජෙය්‍ය තතො ආදිත්තො අග්ගිවණ්ණො අයොගුළො භුත්තො සෙය්‍යො සුන්දරතරොති, කිං කාරණා? තප්පච්චයා හි එකොව අත්තභාවො ඣායෙය්‍ය, දුස්සීලො පන සද්ධාදෙය්‍යං භුඤ්ජිත්වා අනෙකානිපි ජාතිසතසහස්සානි නිරයෙ පච්චෙය්‍යාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

වග්ගුමුදාතීරිය භික්ඛූනං වත්ථු තතියං.

22, 4.

"චත්තාරි ඨානානී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අනාථපිණ්ඩිකස්ස භාගිනෙය්‍යං ඛෙමං නාම සෙට්ඨිපුත්තං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර අභිරූපො හොති, යෙභුය්‍යෙන ඉත්ථියො තං දිස්වා රාගාභිභූතා සකභාවෙන සණ්ඨාතුං නාසක්ඛිංසු, සොපි පරදාරකම්මාභිරතොව අහොසි, අථ නං රත්තිං රාජපුරිසා ගහෙත්වා රඤ්ඤො දස්සෙසුං, රාජා මහාසෙට්ඨිස්ස ලජ්ජාමීති තං කිඤ්චි අවත්වා විස්සජ්ජාපෙසි, සො පන නෙව විරමි, අථ නං දුතියම්පි තතියම්පි රාජපුරිසා ගහෙත්වා රඤ්ඤො දස්සෙසුං, රාජා විස්සජ්ජාපෙසියෙව, මහාසෙට්ඨි තං පවත්තිං සුත්වා තං ආදාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා තං පවත්තිං ආරොචාපෙත්වා–භන්තෙ ඉමස්ස ධම්මං දෙසෙථාති ආහ, සත්ථා තස්ස සංවෙගකථං කථෙත්වා පරදාරසෙවනාය දොසං දස්සෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:–

"චත්තාරි ඨානානි නරො පමත්තො
ආපජ්ජතී පරදාරූපසෙවී,
අපුඤ්ඤලාභං න නිකාමසෙය්‍යං
නින්දං තතීයං නිරයං චතුත්ථං.

අපුඤ්ඤලාභො ච ගතී ච පාපිකා
භීතස්ස භීතාය රතී ච ථොකිකා,
රාජා ච දණ්ඩං ගරුකං පණෙති
තස්මා නරො පරදාරං න සෙවෙ"ති.

තත්ථ **ඨානානී**ති දුක්ඛකාරණානි. **පමත්තො**ති සතිවොස්සග්ගෙන සමන්නාගතො. **ආපජ්ජතී**ති පාපුණාති. **පරදාරූපසෙවී**ති පරස්ස දාරං උපසෙවන්තො. **අපුඤ්ඤලාභ**න්ති අකුසලලාභං. **න නිකාමසෙය්‍ය**න්ති යථා ඉච්ඡති එවං සෙය්‍යං අලභිත්වා අනිච්ඡිතං පරිත්තකමෙව කාලං සෙය්‍යං ලභති. **අපුඤ්ඤලාභො චා**ති එවං තස්ස අයං ච

අපුඤ්ඤලාභො තෙන ච අපුඤ්ඤෙන නිරයසංඛාතා පාපිකා ගති ච හොති. **රතී ච ථොකිකා**ති තස්ස භීතස්ස භීතාය ඉත්ථියා සද්ධිං රති සාපි ථොකිකා පරිත්තා හොති. **ගරුකං**ති රාජා ච හත්ථච්ඡෙදනාදිවසෙන ගරුකං දණ්ඩං පණෙති. **තස්මා**ති යස්මා පරදාරං සෙවන්තො එතානි අපුඤ්ඤාදීනි පාපුණාති තස්මා පරදාරං න සෙවෙය්‍යාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ ඛෙමකො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, තතො පට්ඨාය මහාජනො සුඛං වීතිනාමෙසි. කිං පන තස්ස පුබ්බකම්මන්ති? සො කිර කස්සපබුද්ධකාලෙ උත්තමමල්ලො හුත්වා ද්වෙ සුවණ්ණපටාකා දසබලස්ස කඤ්චනථූපෙ ආරොපෙත්වා පත්ථනං ඨපෙසි, ඨපෙත්වා ඤාතිසාලොහිතිත්ථියො අවසෙසා මං දිස්වා රජ්ජන්තූති, ඉදමස්ස පුබ්බකම්මන්ති. තෙන තං නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ දිස්වා පරෙසං ඉත්ථියො සකභාවෙන සණ්ඨාතුං නාසක්ඛිංසූති.

ඛෙමස්ස වත්ථු චතුත්ථං.

22, 5.

"කුසො යථා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං දුබ්බචභික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

එකො කිර භික්ඛු අසංචිච්ච එකං තිණං ඡින්දිත්වා කුක්කුච්චෙ උප්පන්නෙ එකං භික්ඛුං උපසංකමිත්වා-ආවුසො යො තිණං ඡින්දති තස්ස කිං හොතීති? තං අත්තනො සන්තිකාවං ආරොචෙත්වා පුච්ඡි, අථ නං ඉතරො-ත්වං තිණස්ස ඡින්නකාරණා කිඤ්චි හොතීති සඤ්ඤං කරොසි? න එත්ථ කිඤ්චි හොති දෙසෙත්වා පන මුච්චතීති වත්වා-සයම්පි උභොහි හත්ථෙහි තිණං ලුඤ්චිත්වා අග්ගහෙසි, භික්ඛූ තං පවත්තිං සත්ථු ආරොචෙසුං, සත්ථා තං භික්ඛුං අනෙකපරියායෙන විගරහිත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

> "කුසො යථා දුග්ගහිතො හත්ථමෙවානුකන්තති,
> සාමඤ්ඤං දුප්පරාමට්ඨං නිරයායුපකඩ්ඪති.
>
> යං කිඤ්චි සිථිලං කම්මං සංකිලිට්ඨඤ්ච යං වතං,
> සඞ්කස්සරං බ්‍රහ්මචරියං න තං හොති මහප්ඵලං.
>
> කයිරා චෙ කයිරාථෙනං දළ්හමෙනං පරක්කමෙ,
> සථිලො හි පරිබ්බාජො භිය්‍යො ආකිරතෙ රජ"න්ති.

තත්ථ **කුසො**ති යං කිඤ්චි තිඛිණධාරං තිණං, අන්තමසො තාලපණ්ණම්පි, යථා සො කුසො යෙන **දුග්ගහිතො** තස්ස **හත්ථං අනුකන්තති** ඵාලෙති, එවමෙවං සමණධම්මසඞ්ඛාතං **සාමඤ්ඤම්පි** ඛණ්ඩසීලාදිතාය **දුප්පරාමට්ඨං නිරයාය උපකඩ්ඪති** නිරයෙ නිබ්බත්තා

පෙතීති අත්ථො. **සිථිල**න්ති ඔලීයිත්වා කරණෙන සිථිලගාහං කත්වා කතං **යං කිඤ්චි කම්මං**. **සංකිලිට්ඨ**න්ති වෙසියාදිකෙ අගොචරෙ චරණෙන සංකිලිට්ඨං. **සංකස්සර**න්ති සඞ්කාහි සරිතබ්බං උපොසථකිච්චාදිසු අඤ්ඤතරෙන කිච්චෙන සන්නිපතිතම්පි සඞ්ඝං දිස්වා අද්ධා ඉමෙ මම චරියං ඤත්වා මං උක්ඛිපිතුකාමාව සන්නිපතිතාති එවං අත්තනො ආසඞ්කාහි සරිතං උස්සඞ්කිතං පරිසඞ්කිතං. **න තං හොතී**ති තං එවරූපං සමණධම්මං බ්‍රහ්මචරියං තස්ස පුග්ගලස්ස මහප්ඵලං න හොති, තස්ස අමහප්ඵලභාවෙනෙව භික්ඛාදායකානම්පිස්ස න මහප්ඵලං හොතීති අත්ථො. **කයිරා** චෙති තස්මා යං කම්මං කරෙය්‍ය තං කරෙය්‍යාථෙව. **දළ්හමෙනං පරක්කමෙ**ති ථිරකතමෙව කත්වා අවත්ථිතසමාදානො හුත්වා එතං කයිරා. **පරිබ්බාජො**ති සථිලභාවෙන කතො ඛණ්ඩාදිභාවප්පත්තො සමණධම්මො. **භිය්‍යො ආකිරතෙ රජ**න්ති අබ්භන්තරෙ විජ්ජමානං රාගරජාදිං එවරූපො සමණධම්මො අපනෙතුං න සක්කොති, අථ ඛො තස්ස උපරි අපරම්පි රාගරජාදිං ආකිරතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති සොපි භික්ඛු සංවරෙ ඨත්වා පච්ඡා විපස්සිත්වා අරහත්තං පාපුණීති.

දුබ්බචභික්ඛුස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

22, 6

"අකත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං ඉස්සාපකතං ඉත්ථිං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්සා කිර සාමිකො එකාය ගෙහදාසියා සද්ධිං සන්ථවමකාසි, සා ඉස්සාපකතා තං දාසිං හත්ථපාදෙසු බන්ධිත්වා තස්සා කණ්ණනාසං ඡින්දිත්වා එකස්මිං ගුළ්හගබ්භෙ පක්ඛිපිත්වා ද්වාරං පිදහිත්වා තස්ස කම්මස්ස අත්තනා කතභාවං පටිච්ඡාදෙතුං එහි අය්‍ය විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සුණිස්සාමාති සාමිකං ආදාය විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සුණන්තී නිසීදි, අථස්සා ආගන්තුකා ඤාතකා ගෙහං ආගන්ත්වා ද්වාරං විවරිත්වා තං විප්පකාරං දිස්වා දාසිං මොචයිංසු, සා විහාරං ගන්ත්වා චතුපරිසමජ්ඣෙ තමත්ථං දසබලස්ස ආරොචෙසි, සත්ථා තස්සා වචනං සුත්වා දුච්චරිතං නාම ඉදං මෙ අඤ්ඤෙ න ජානන්තීති අප්පමත්තකම්පි න කාතබ්බං, අඤ්ඤස්මිං අජානන්තෙපි සුචරිතමෙව කාතබ්බං පටිච්ඡාදෙත්වා කතම්පි දුච්චරිතං නාම පච්ඡානුතාපං කරොති සුචරිතං පාමොජ්ජමෙව ජනෙතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"අකතං දුක්කතං සෙය්‍යො පච්ඡා තපති දුක්කතං,
කතඤ්ච සුකතං සෙය්‍යො යං කත්වා නානුතප්පතී"ති.

තත්ථ **දුක්කටන්ති** සාවජ්ජං අපායසංවත්තනිකං කම්මං **අකත**මෙව **සෙය්‍යො** වරං උත්තමං. **පච්ඡා තපතීති** තං හි අනුස්සරිතානුස්සරිතකාලෙ තපතියෙව. **සුකතන්ති** අනවජ්ජං පන සුඛුදයකං සුගතිසංවත්තනිකමෙව කම්මං **කතං සෙය්‍යො යං කත්වාති** යං කම්මං කත්වා පච්ඡා අනුස්සරණකාලෙ න තප්පති **නානුතප්පති** සොමනස්සජාතොව හොති තං වරන්ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ උපාසකො සා ච ඉත්ථී සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු, තං ච පන දාසිං තස්සෙව භුජිස්සං කත්වා ධම්මචාරිණිං කරිංසූති.

ඉස්සාපකතිත්ථියා වත්ථු ඡට්ඨං.

---

22. 7.

"නගරං යථා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සම්බහුලෙ ආගන්තුකෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙ කිරෙකස්මිං පච්චන්තෙ වස්සං උපගන්ත්වා පඨමමාසෙ සුඛං විහරිංසු, මජ්ඣිමමාසෙ චොරා ආගන්ත්වා තෙසං ගොචරගාමං පහරිත්වා කරමරෙ ගහෙත්වා අගමංසු, තතො පට්ඨාය මනුස්සා චොරානං පටිබාහනත්ථාය තං පච්චන්තනගරං අභිසංඛරොන්තා තෙ භික්ඛූ සක්කච්චං උපට්ඨාතුං ඔකාසං න ලභිංසු, තෙ අඵාසුකං වස්සං වසිත්වා වුත්ථවස්සා සත්ථුදස්සනත්ථාය සාවත්ථිං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. සත්ථා තෙහි සද්ධිං කතපටිසන්ථාරො– කිං භික්ඛවෙ සුඛං වසිත්ථාති පුච්ඡිත්වා– භන්තෙ මයං පඨමමාසමෙව සුඛං වසිම්හ මජ්ඣිමමාසෙ චොරා ගාමං පහරිංසු තතො පට්ඨාය මනුස්සා නගරං අභිසංඛරොන්තා සක්කච්චං උපට්ඨාතුං ඔකාසං න ලභිංසු තස්මා අඵාසුකං වසිම්හාති වුත්තෙ–අලං භික්ඛවෙ මා චින්තයිත්ථ ඵාසුවිහාරො නාම නිච්චකාලං දුල්ලභො, භික්ඛුනා පන යථා තෙ මනුස්සා නගරං ගොපයිංසු එවං අත්තභාවමෙව ගොපයිතුං වට්ටතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"නගරං යථා පච්චන්තං ගුත්තං සන්තරබාහිරං,
එවං ගොපෙථ අත්තානං ඛණො වෙ මා උපච්චගා;
ඛණාතීතා හි සොචන්ති නිරයම්හි සමප්පිතා"ති.

තත්ථ **සන්තරබාහිරන්ති** යථා භික්ඛවෙ තෙහි මනුස්සෙහි තං පච්චන්තනගරං ද්වාරපාකාරාදීනි ථිරානි කරොන්තෙහි සන්තරං ද්වාරට්ටාලඋද්දාමපරිඛාදීනි ථිරානි කරොන්තෙහි සබාහිරං සුගුත්තං කතං, එවං තුම්හෙපි සතිං උපට්ඨපෙත්වා අජ්ඣත්තිකානි ඡ ද්වාරානි පිදහිත්වා ද්වාරාරක්ඛිකං සතිං අවිස්සජ්ජෙත්වා යථා ගය්හමානානි බාහිරානි ඡ ආයතනානි අජ්ඣත්තිකානං උපඝාතාය සංවත්තන්ති තථා අගහිතානිපි ථිරානි කත්වා තෙසං අප්පවෙසාය ද්වාරාරක්ඛිකං සතිං

අප්පහාය විචරන්තා අත්තානං ගොපෙථාති අත්ථො. **ඛණො වෙ මා උපච්චගා**ති යො හි එවං අත්තානං න ගොපෙති තං පුග්ගලං අයං බුද්ධුප්පාදක්ඛණො මජ්ඣිමදෙසෙ උප්පත්තික්ඛණො සම්මාදිට්ඨියා පටිලද්ධක්ඛණො ඡන්නං ආයතනානං අවෙකල්ලක්ඛණොති සබ්බොපි අයං ඛණො අතික්කමති, සො ඛණො තුම්හෙ මා අතික්කමතු. **ඛණාතීතා**ති යෙ හි තං ඛණං අතීතා තෙ ච පුග්ගලෙ සො ඛණො අතීතො තෙ නිරයම්හි සමප්පිතා හුත්වා තත්ථ නිබ්බත්තිත්වා සොචන්තීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ උප්පන්නසංවෙගා අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසූති.

සම්බහුලානං ආගන්තුක භික්ඛූනං වත්ථු සත්තමං.

---

22. 8.

“අලජ්ජිතායෙ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො නිගණ්ඨෙ ආරබ්භ කථෙසි; එකස්මිං හි දිවසෙ භික්ඛූ නිගණ්ඨෙ දිස්වා කථං සමුට්ඨාපෙසුං-ආවුසො සබ්බසො අප්පටිච්ඡන්නෙහි අචෙලකෙහි ඉමෙ නිගණ්ඨා වරතරා යෙ සකං[1] පුරිමපස්සම්පි තාව පටිච්ඡාදෙන්ති සහිරිකා මඤ්ඤෙ එතෙති. තං සුත්වා නිගණ්ඨා න මයං එතෙන කාරණෙන පටිච්ඡාදෙම පංසුරජාදයොපි පන පුග්ගලා එව ජීවිතින්ද්‍රියපටිබද්ධා එව තෙ නො භික්ඛාභාජනෙසු මා පතිංසූති ඉමිනා කාරණෙන පටිච්ඡාදෙමාති වත්වා තෙහි සද්ධිං වාදප්පටිවාදවසෙන බහුං කථං කථෙසුං.

භික්ඛූ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා නිසින්නකාලෙ තං පවත්තිං ආරොචයිංසු, සත්ථා- භික්ඛවෙ අලජ්ජිතබ්බෙ ලජ්ජිත්වා ලජ්ජිතබ්බෙ අලජ්ජමානා නාම දුග්ගතිපරායනාව හොන්තීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

“අලජ්ජිතායෙ ලජ්ජන්ති ලජ්ජිතායෙ න ලජ්ජරෙ,
මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං.

අභයෙ භයදස්සිනො භයෙ චාභයදස්සිනො,
මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං”ති.

තත්ථ **අලජ්ජිතායෙ**ති අලජ්ජිතබ්බෙන; භික්ඛාභාජනං හි අලජ්ජිතබ්බං නාම, තෙ පන තං පටිච්ඡාදෙත්වා විචරන්තා තෙන **ලජ්ජන්ති** නාම. **ලජ්ජිතායෙ**ති අප්පටිච්ඡන්නෙන හිරිකොපිනඞ්ගෙන ලජ්ජිතබ්බෙන, තෙ පන තං අප්පටිච්ඡාදෙත්වා විචරන්තා ලජ්ජිතායෙ න ලජ්ජන්ති නාම, තෙන තෙසං තං අලජ්ජිතබ්බෙන

---

1. ම. යෙ එකං.

ලජ්ජිතං ලජ්ජිතබ්බෙන අලජ්ජිතං තුච්ඡගහණභාවෙන චෙව අසුද්ධාගහණභාවෙන ච මිච්ඡාදිට්ඨි හොති, තං සමාදියිත්වා පන විචරන්තා තෙ **මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා** නිරයාදිභෙදං **දුග්ගතිං ගච්ඡන්තී**ති අත්ථො. **අභයෙති** භික්ඛාභාජනං නිස්සාය රාගදොසමොහානං දිට්ඨිකිලෙසදුච්චරිතභයානං ච අනුප්පජ්ජනතො භික්ඛාභාජනං අභයං නාම, භයෙන තං පටිච්ඡාදෙන්තා පන **අභයෙ භයදස්සිනො** නාම, හිරිකොපීනඞ්ගං පන නිස්සාය රාගාදීනං උප්පජ්ජනතො තං භයං නාම, තස්ස අප්පටිච්ඡාදනෙන **භයෙ ච අභයදස්සිනො**. තස්ස තං අයථාගහණස්ස සමාදින්නත්තා **මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගති**න්ති අත්ථො.

නිගණ්ඨා දෙසනාවසානෙ බහූ සංවිග්ගමානසා පබ්බජිංසු. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

නිගණ්ඨානං වත්ථු අට්ඨමං.

22, 9.

“අවජ්ජෙ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො තිත්ථියසාවකෙ ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ අඤ්ඤතිත්ථියසාවකා අත්තනො පුත්තෙ සම්මාදිට්ඨිකානං උපාසකානං පුත්තෙහි සද්ධිං සපරිවාරෙ කීළමානෙ දිස්වා ගෙහං ආගතකාලෙ න වො සමණා සක්‍යපුත්තියා වන්දිතබ්බා නපි තෙසං විහාරං පවිසිතබ්බන්ති සපථං කාරයිංසු, තෙ ච එකදිවසං ජෙතවනවිහාරස්ස බහි ද්වාරකොට්ඨකසාමන්තෙ කීළන්තා පිපාසිතා[1] අහෙසුං, අථෙකං උපාසකදාරකං ත්වං එත්ථ ගන්ත්වා පානීයං පිවිත්වා අම්හාකම්පි ආහරාහීති විහාරං පහිණිංසු, සො විහාරං පවිසිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා පානීයං පිවිත්වා තමත්ථං ආරොචෙසි, අථ නං සත්ථා ත්වමෙව පානීයං පිවිත්වා ගන්ත්වා ඉතරෙපි පානීයපිවනත්ථාය ඉධෙව පෙසෙහීති ආහ, තෙ ආගන්ත්වා පානීයං පිවිංසු, සත්ථා තෙ පක්කොසාපෙත්වා තෙසං සප්පායං ධම්මකථං කථෙත්වා තෙ අචලසද්ධෙ කත්වා සරණෙසු ච සීලෙසු ච පතිට්ඨාපෙසි, තෙ සකානි ගෙහානි ගන්ත්වා තමත්ථං මාතාපිතූනං ආරොචෙසුං, අථ තෙසං මාතාපිතරො පුත්තකා නො විපන්නදිට්ඨිකා ජාතාති දොමනස්සප්පත්තා පරිදෙවිංසු, අථ තෙසං ඡෙකා සම්බහුලා පටිවිස්සකා මනුස්සා ආගන්ත්වා දොමනස්සවූපසමනත්ථාය ධම්මං කථයිංසු, තෙ තෙසං කථං සුත්වා ඉමෙ දාරකෙ සමණස්ස ගොතමස්සෙව නිය්‍යාදෙස්සාමාති මහන්තෙන ඤාතිගණෙන සද්ධිං විහාරං නයිංසු, සත්ථා තෙසං ආසයං ඔලොකෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:–

---

1. කීළන්තාපි බහි ඨිතා.

"අවජ්ජෙ වජ්ජමතිනො වජ්ජෙ චාවජ්ජදස්සිනො,
මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං.

වජ්ජං ච වජ්ජතො ඤත්වා අවජ්ජං ච අවජ්ජතො,
සම්මාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්ඡන්ති සුග්ගතින්"ති.

තත්ථ **අවජ්ජෙති** දසවත්ථුකාය සම්මාදිට්ඨියා තස්සා උපනිස්සයභූතෙ ධම්මෙ ච. **වජ්ජමතිනොති** වජ්ජං ඉදන්ති උප්පන්නමතිනො; දසවත්ථුකාය මිච්ඡාදිට්ඨියා තස්සා උපනිස්සයභූතෙ ධම්මෙ ච **අවජ්ජදස්සිනො**; එතිස්සා **අවජ්ජං වජ්ජතො වජ්ජං ච අවජ්ජතො** ඤත්වා ගහණසඞ්ඛාතාය මිච්ඡාදිට්ඨියා සමාදින්නත්තා **මිච්ඡාදිට්ඨි සමාදානා සත්තා දුග්ගතිං ගච්ඡන්තීති** අත්ථො. දුතියගාථාය වුත්තවිපරියායෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො.

දෙසනාවසානෙ තෙ සබ්බෙපි තීසු සරණෙසු පතිට්ඨාය අපරාපරං ච ධම්මං සුණන්තා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසූති.

නිගණ්ඨසාවකානං වත්ථු නවමං.

නිරයවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

වා මි ස ති මො ව ග්ගො .

23, 1.

"අහං නාගොවා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා කොසම්බියං විහරන්තො අත්තානං ආරබ්භ කථෙසි.

වත්ථු අප්පමාදවග්ගස්ස ආදිගාථාවණ්ණනාය විත්ථාරිතමෙව, වුත්තං හෙතං– තත්‍ර මාගන්දි තාසං කිඤ්චි කාතුං අසක්කුණිත්වා සමණස්ස ගොතමස්සෙව කත්තබ්බං කරිස්සාමීති නාගරානං ලඤ්ජං දත්වා සමණං ගොතමං අන්තොනගරං පවිසිත්වා චරන්තං දාසකම්මකරපොරිසෙහි සද්ධිං අක්කොසිත්වා පරිභාසිත්වා පලාපෙථාති ආණාපෙසි. මිච්ඡාදිට්ඨිකා තීසු රතනෙසු අප්පසන්නා අන්තොනගරං පවිට්ඨං සත්ථාරං අනුබන්ධිත්වා චොරොසි බාලොසි මූළ්හොසි ථෙනොසි ඔට්ඨොසි ගොණොසි ගද්‍රභොසි නෙරයිකොසි තිරච්ඡානගතොසි නත්ථි තුය්හං සුගති දුග්ගතියෙව තුය්හං පාටිකඞ්ඛාති දසහි අක්කොසවත්ථූහි අක්කොසන්ති පරිභාසන්ති, තං සුත්වා ආයස්මා ආනන්දො, සත්ථාරං එතදවොච– භන්තෙ ඉමෙ නාගරා අම්හෙ අක්කොසන්ති පරිභාසන්ති ඉතො අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡාමාති, කුහිං ආනන්දාති? අඤ්ඤං නගරං භන්තෙති, තත්ථ මනුස්සෙසු අක්කොසන්තෙසු පන කත්ථ ගමිස්සාම ආනන්දාති? තතොපි අඤ්ඤං නගරං ගමිස්සාම

භණන්ති, ආනන්ද එවං කාතුං න වට්ටති යත්ථ අධිකරණං උප්පන්නං තත්ථෙව තස්මිං වූපසන්තෙ අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං වට්ටති, කෙ පන තෙ ආනන්ද අක්කොසන්තීති? දාසකම්මකාරෙ උපාදාය සබ්බෙ අක්කොසන්තීති ආහ, ආනන්ද සඞ්ගාමං ඔතිණ්ණහත්ථිනො චතූහි දිසාහි ආගතෙ සරෙ සහිතුං භාරො තථෙව බහූහි දුස්සීලෙහි කථිත කථානං සහනං නාම මය්හං භාරොති වත්වා අත්තානං ආරබ්භ ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

“අහං නාගොව සඞ්ගාමෙ චාපාතො පතිතං සරං,
අතිවාක්‍යං තිතික්ඛිස්සං දුස්සීලො හි බහුජ්ජනො.

දන්තං නයන්ති සමිතිං දන්තං රාජාභිරූහති,
දන්තො සෙට්ඨො මනුස්සෙසු යොතිවාක්‍යං තිතික්ඛති.

වරමස්සතරා දන්තා ආජානීයා ච සින්ධවා,
කුඤ්ජරා ච මහානාගා අත්තදන්තො තතො වර”න්ති.

තත්ථ **නාගොවාති** හත්ථී විය. **චාපාතො පතිතන්ති** ධනුතො මුත්තං. **අතිවාක්‍යන්ති** අට්ඨඅනරියවොහාරවසෙන පවත්තං වීතික්කමවචනං. **තිතික්ඛිස්සන්ති** යථා සංගාමාවචරො සුදන්තො මහානාගො ඛමො සත්තිප්පහාරාදීනං චාපතො මුඤ්චිත්වා අත්තනි පතිතෙ සරෙ අවිහඤ්ඤමානො තිතික්ඛති, එවමෙවං එවරූපං අතිවාක්‍යං තිතික්ඛිස්සං සහිස්සාමීති අත්ථො. **දුස්සීලො හීති** අයං හි ලොකියමහාජනො බහු දුස්සීලො අත්තනො අත්තනො රුචිවසෙන වාචං නිච්ඡාරෙත්වා ඝට්ටෙන්තො චරති, තත්ථ අධිවාසනං අජ්ඣුපෙක්ඛනමෙව මම භාරො. **සමිතින්ති** උය්‍යානකීළාමණ්ඩලාදීසු හි මහාජනමජ්ඣං ගච්ඡන්තා දන්තමෙව ගොණජාතිං වා අස්සජාතිං වා යානෙ යොජෙත්වා නයන්ති. **රාජාති** තථාරූපෙහෙව වාහනෙහි ගච්ඡන්තො රාජා දන්තමෙව අභිරූහති. **මනුස්සෙසූති** මනුස්සෙසුපි චතූහි අරියමග්ගෙහි දන්තො නිබ්බිසෙවනොව සෙට්ඨො. **යොතිවාක්‍යං තිතික්ඛතීති** යො එවරූපං වීතික්කමවචනං පුනප්පුන වුච්චමානම්පි තිතික්ඛති න පටිප්ඵරති න විහඤ්ඤති එවරූපො දන්තො සෙට්ඨොති අත්ථො. **අස්සතරාති** වලවාය ගද්‍රභෙන ජාතා. **ආජානීයාති** යං අස්සදම්මසාරථි කාරණං කාරෙති තස්ස ඛිප්පං ජානනසමත්ථා. **සින්ධවාති** සින්ධවරට්ඨෙ ජාතා අස්සා. **මහානාගාති** කුඤ්ජරසඞ්ඛාතා මහාහත්ථිනො. **අත්තදන්තොති** එතෙ අස්සතරා සින්ධවා කුඤ්ජරා ච දන්තා වරං න අදන්තා, යො පන චතූහි අරියමග්ගෙහි අත්තනො දන්තතාය අත්තදන්තො නිබ්බිසෙවනො අයං තතොපි වරං සබ්බෙහි එතෙහි උත්තරිතරොති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ ලඤ්ජං ගහෙත්වා වීථිසිඞ්ඝාටකාදීසු ඨත්වා අක්කොසන්තා සබ්බොපි සො මහාජනො සොතාපත්තිඵලං පාපුණීති අත්ථො.

අත්තානං ආරබ්භ කථිත වත්ථු පඨමං.

23. 2.

"න හි එතෙහී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං හත්ථාචරියපුබ්බකං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර එකදිවසං අචිරවතීනදීතීරෙ හත්ථිදමකං එකං හත්ථිං දමෙස්සාමීති අත්තනා ඉච්ඡිතං කාරණං සික්ඛාපෙතුං අසක්කොන්තං දිස්වා සමීපෙ භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා ආහ-ආවුසො සචෙ අයං හත්ථාචරියො ඉමං හත්ථිං අසුකට්ඨානෙ නාම විජ්ඣෙය්‍ය ඛිප්පමෙව ඉමං කාරණං සික්ඛෙය්‍යාති, සො තස්ස කථං සුත්වා තථා කත්වා තං හත්ථිං සුදන්තං දමෙසි, තෙ භික්ඛූ තං පවත්තිං සත්ථු ආරොචෙසුං, සත්ථා තං භික්ඛුං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර තෙ එවං වුත්තන්ති පුච්ඡිත්වා-සච්චං භන්තෙති වුත්තෙ විගරහිත්වා- මොඝපුරිස හත්ථියානෙන වා අඤ්ඤෙන වා දන්තෙන න හි එතෙහි යානෙහි අගතපුබ්බං ඨානං ගන්තුං සමත්ථො නාම අත්ථි අත්තනා පන සුදන්තෙන සක්කා අගතපුබ්බං ඨානං ගන්තුං තස්මා අත්තානමෙව දමෙහි කින්තෙ එතෙසං දමනෙනාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"න හි එතෙහි යානෙහි ගච්ඡෙය්‍ය අගතං දිසං,
යථාත්තනා සුදන්තෙන දන්තො දන්තෙන ගච්ඡතී"ති.

තස්සත්ථො- යානි එතානි හත්ථියානාදීනි යානානි **න එතෙහි යානෙහි** කොචි පුග්ගලො සුපිනන්තෙනපි අගතපුබ්බත්තා **අගතන්ති** සඞ්ඛාතං නිබ්බානදිසං තථා **ගච්ඡෙය්‍ය** යථා පුබ්බභාගෙ ඉන්ද්‍රියදමනෙන **දන්තෙන** අපරභාගෙ අරියමග්ගභාවනාය **සුදන්තෙන අත්තනා** සුදන්තො නිබ්බිසෙවනො සප්පඤ්ඤො පුග්ගලො තං අගතපුබ්බං දිසං **ගච්ඡති** දන්තභූමිං පාපුණාති තස්මා අත්තදමනමෙව තතො වරන්ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

හත්ථාචරියපුබ්බකභික්ඛුස්ස වත්ථු දුතියං.

23, 3.

"ධනපාලකො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො අඤ්ඤතරස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තෙ ආරබ්භ කථෙසි:-

සාවත්ථියං කිරෙකො බ්‍රාහ්මණො අට්ඨසතසහස්සවිභවො වයප්පත්තානං චතුන්නං පුත්තානං ආවාහං කත්වා චත්තාරි සතසහස්සානි අදාසි, අථස්ස බ්‍රාහ්මණියා කාලකතාය පුත්තා සම්මන්තයිංසු-සචෙ අයං අඤ්ඤං බ්‍රාහ්මණිං ආනෙස්සති තස්සා කුච්ඡියං නිබ්බත්තානං වසෙන කුලං භිජ්ජිස්සති හන්ද තං මයං ගණ්හිස්සාමාති තෙ තං පණීතෙහි ඝාසච්ඡාදනාදීහි උපට්ඨහන්තා හත්ථපාදසම්බාහනාදීනි කරොන්තා

උපට්ඨහිත්වා එකදිවසමස්ස දිවා නිද්දායිත්වා වුට්ඨිතස්ස හත්ථපාදෙ සම්බා-
හයමානා පාටියෙක්කං ඝරාවාසෙ ආදීනවං වත්වා මයං තුම්හෙ ඉමිනා
නීහාරෙන යාවජීවං උපට්ඨහිස්සාම සෙසධනම්පි නො දෙථාති යාචිංසු,
බ්‍රාහ්මණො පුන එකෙකස්ස සතසහස්සං දත්වා අත්තනො නිවත්ථපාරු-
පනමත්තං ඨපෙත්වා සබ්බං උපභොග පරිභොගං චත්තාරො කොට්ඨා-
සෙ කත්වා නීයාදෙසි, තං ජෙට්ඨපුත්තො කතිපාහං උපට්ඨහි අථ නං
එකදිවසං නහාත්වා ආගච්ඡන්තං ද්වාරකොට්ඨකෙ ඨත්වා සුණිසා එව-
මාහ– කිං තාත ජෙට්ඨපුත්තස්ස සතං වා සහස්සං වා
අතිරෙකං දින්නමත්ථි? නනු සබ්බෙසං ද්වෙ ද්වෙ සතසහස්සානි
දින්නානි? කිං සෙසපුත්තානං ඝරස්ස මග්ගං න ජානාසීති?
සොපි තස්සා වසලීති කුජ්ඣිත්වා අඤ්ඤස්ස ඝරං අගමාසි තතොපි
කතිපාහච්චයෙන ඉමිනාව උපායෙන පලාපිතො අඤ්ඤස්සාති
එවං එකඝරෙපි පවෙසං අලභමානො පණ්ඩරඞ්ගපබ්බජ්ජං
පබ්බජිත්වා භික්ඛාය චරන්තො කාලානං අච්චයෙන ජරාජිණ්ණො
දුබ්භොජනදුක්ඛසෙය්‍යාදීහි මිලාතසරීරො භික්ඛාය චරන්තො
ආගම්ම පිට්ඨිකාය නිපන්නො නිද්දං ඔක්කමිත්වා වුට්ඨාය නිසින්නො
අත්තානං ඔලොකෙත්වා පුත්තෙසු අත්තනො පතිට්ඨං අපස්සන්තො
චින්තෙසි– සමණො කිර ගොතමො අබ්භාකුටිකො උත්තානමුඛො
සුඛසම්භාසො පටිසන්ථාරකුසලො සක්කා සමණං ගොතමං උප-
සඞ්කමිත්වා පටිසන්ථාරං ලභිතුන්ති, සො නිවාසනපාරුපනං සණ්ඨ-
පෙත්වා භික්ඛාභාජනං ගහෙත්වා දණ්ඩමාදාය භගවතො සන්තිකං අග-
මාසි, වුත්තම්පි චෙතං– “අථ ඛො අඤ්ඤතරො බ්‍රාහ්මණමහාසාලො
ලූඛො ලූඛපාපුරණො යෙන භගවා තෙනුපසංකමී”ති. සත්ථා එකමන්තං
නිසින්නෙන තෙන සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා එතදවොච– කින්නු ත්වං
බ්‍රාහ්මණ ලූඛො ලූඛපාපුරණොති? ඉධ මෙ භො ගොතම චත්තාරො
පුත්තා තෙ මං දාරෙහි සම්පුච්ඡ ඝරා නික්ඛාමෙන්තීති, තෙන හි
ත්වං බ්‍රාහ්මණ ඉමා ගාථායො පරියාපුණිත්වා සභායං මහාජනකායෙ
සන්නිපතිතෙ පුත්තෙසු සන්නිසින්නෙසු වදෙය්‍යාසීති:–

“යෙහි ජාතෙහි නන්දිස්සං යෙසඤ්ච භවමිච්ඡිසං,
තෙ මං දාරෙහි සම්පුච්ඡ සාව වාරෙන්ති සූකරං.

අසන්තා කිර මං ජම්මා තාත තාතාති භාසරෙ,
රක්ඛසා පුත්තරූපෙන පජහන්ති වයොගතං.

අස්සොව ජිණ්ණො නිබ්භොගො ඛාදනා අපනීයති,
බාලකානං පිතා ථෙරො පරාගාරෙසු භික්ඛති.

දණ්ඩොව කිර මෙ සෙය්‍යො යං මෙ පුත්තා අනස්සවා,
චණ්ඩම්පි ගොණං වාරෙති අථො චණ්ඩම්පි කුක්කුරං.

අන්ධකාරෙ පුරෙ හොති ගම්භීරෙ ගාධමෙධති,
දණ්ඩස්ස ආනුභාවෙන ඛලිත්වා පතිතිට්ඨතී”ති.

සො ච භගවතො සන්තිකෙ ගාථා උග්ගණ්හිත්වා තථාරූපෙ බ්‍රාහ්මණානං සමාගමදිවසෙ සබ්බාලඞ්කාරපටිමණ්ඩිතෙසු පුත්තෙසු තං සභං ඔනාහෙත්වා බ්‍රාහ්මණානං මජ්ඣෙ මහාරහෙසු ආසනෙසු නිසින්නෙසු අයමෙව කාලොති සභාමජ්ඣං පවිසිත්වා හත්ථං උක්ඛිපිත්වා අහං භො තුම්හාකං ගාථා භාසිතුකාමො සුණිස්සථාති වත්වා භාස බ්‍රාහ්මණ සුණොමාති වුත්තෙ ඨිතකොව අභාසි. තෙන ච සමයෙන මනුස්සානං වත්තං හොති යො මාතාපිතූනං සන්තකං ඛාදන්තො මාතාපිතරෙ න පොසෙති සො මාරෙතබ්බොති තස්මා තෙ බ්‍රාහ්මණපුත්තා පිතුපාදෙසු පතිත්වා ජීවිතං නො තාත දෙහීති යාචිංසු, සො පිතු හදයානං මුදුතාය මා මෙ භො පුත්තකෙ විනාසයිත්ථ පොසෙස්සන්ති මන්ති ආහ, අථස්ස පුත්තෙ මනුස්සා ආහංසු–සචෙ පන භො අජ්ජ පට්ඨාය පිතරං න සම්මා පටිජග්ගිස්සථ ඝාතෙස්සාම වොති තෙ භීතා පිතරං පිට්ඨෙ නිසීදාපෙත්වා සයං උක්ඛිපිත්වා ගෙහං නෙත්වා සරීරං තෙලෙන අබ්භඤ්ජිත්වා උබ්බට්ටෙත්වා ගන්ධචුණ්ණාදීහි නහාපෙත්වා බ්‍රාහ්මණියො පක්කොසාපෙත්වා අජ්ජපට්ඨාය අම්හාකං පිතරං සම්මා පටිජග්ගථ සචෙ තුම්හෙ පමාදං ආපජ්ජිස්සථ නිග්ගණ්හිස්සාම වොති වත්වා පණීතභොජනං භොජෙසුං, බ්‍රාහ්මණො සුභොජනඤ්ච සුඛසම්ඵස්සඤ්ච ආගම්ම කතිපාහච්චයෙන සඤ්ජාතබලො පීණින්ද්‍රියො අත්තභාවං ඔලොකෙත්වා අයං මෙ සම්පත්ති සමණං ගොතමං නිස්සාය ලද්ධාති පණ්ණාකාරත්ථාය එකං දුස්සයුගං ආදාය භගවතො සන්තිකං ගන්ත්වා කතපටිසන්ථාරො එකමන්තං නිසින්නො තං දුස්සයුගං භගවතො පාදමූලෙ ඨපෙත්වා භො ගොතම මයං බ්‍රාහ්මණා නාම ආචරියස්ස ආචරියධනං පරියෙසාම පටිග්ගණ්හාතු මෙ භවං ගොතමො ආචරියධනන්ති ආහ, භගවා තස්ස අනුකම්පාය තං පටිග්ගහෙත්වා ධම්මං දෙසෙසි, දෙසනාවසානෙ බ්‍රාහ්මණො සරණෙසු පතිට්ඨාය එවමාහ–භො ගොතම මය්හං පුත්තෙහි චත්තාරි ච ධුවභත්තානි දින්නානි තතො අහං වෙ දම්මීති, අථ නං සත්ථා–කල්‍යාණං බ්‍රාහ්මණ මයං පන රුච්චනට්ඨානමෙව ගමිස්සාමාති වත්වා උය්‍යොජෙසි, බ්‍රාහ්මණො ඝරං ගන්ත්වා පුත්තෙ ආහ–තාත සමණො ගොතමො මය්හං සහායො තස්ස මෙ චෙ ධුවභත්තානි දින්නානි තුම්හෙ තස්මිං සම්පත්තෙ මා පමජ්ජිත්ථාති, තෙ සාධු තාතාති, සත්ථා පුන දිවසෙ පිණ්ඩාය චරන්තො ජෙට්ඨපුත්තස්ස ඝරද්වාරං අගමාසි, සො සත්ථාරං දිස්වා පත්තමාදාය ඝරං පවෙසෙත්වා මහාරහෙ පල්ලඞ්කෙ නිසීදාපෙත්වා පණීතභොජනමදාසි, සත්ථා පුනදිවසෙ ඉතරස්ස ඉතරස්සාති පටිපාටියා සබ්බෙසං ඝරානි අගමාසි, සබ්බෙ තෙ තථෙව සක්කාරමකංසු, අථෙකදිවසං ජෙට්ඨපුත්තො මඞ්ගලෙ පච්චුපට්ඨිතෙ පිතරං ආහ–තාත කස්ස මඞ්ගලං දෙමාති? තාහං ජානාමි නනු සමණො ගොතමො මය්හං සහායොති, තෙන හි තං ස්වාතනාය පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං නිමන්තෙථාති, බ්‍රාහ්මණො තථාකාසි, සත්ථා පුන දිවසෙ සපරිවාරො තස්ස

ගෙහමගමාසි, සො හරිතුපලිත්තෙන සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතෙ ගෙහෙ බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිසීදාපෙත්වා අප්පොදකමධුපායාසෙන චෙව පණීතෙන ඛාදනීයෙන ච පරිවිසි, අනන්තරහත්ථස්මිං යෙව පන බ්‍රාහ්මණස්ස චත්තාරො පුත්තා සත්ථු සන්තිකෙ නිසීදිත්වා ආහංසු-භො ගොතම මයං අම්හාකං පිතරං පටිජග්ගාම නප්පමජ්ජාම පස්සථිමස්ස අත්තභාවන්ති, සත්ථා-කල්‍යාණං වො කතං මාතාපිතුපොසනං නාම පොරාණකපණ්ඩිතානං ආචිණ්ණමෙවාති වත්වා "තස්ස නාගස්ස විප්පවාසෙන විරූළ්හා සල්ලකී ච කුටජා චා"ති ඉමං එකාදසනිපාතෙ මාතුපොසකනාගරාජජාතකං විත්ථාරෙන කථෙත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"ධනපාලකො නාම කුඤ්ජරො කටුකප්පභෙදනො දුන්නිවාරියො,
බද්ධො කබලං න භුඤ්ජති සුමරති නාගවනස්ස කුඤ්ජරො"ති.

තත්ථ **ධනපාලකො නාමා**ති තදා කාසිරඤ්ඤො හත්ථාචරියං පෙසෙත්වා රමණීයෙ නාගවනෙ ගාහාපිතස්ස හත්ථිනො එතං නාමං. **කටුකප්පභෙදනො**ති තිබ්බමදො, හත්ථීනං හි මදකාලෙ කණ්ණචූළිකා පභිජ්ජන්ති, පකතියාපි හත්ථිනො තස්මිං කාලෙ අඞ්කුසෙ වා කුන්තතොමරෙ වා බන්ධන්ති චණ්ඩා භවන්ති, සො පන අතිචණ්ඩොයෙව, තෙන වුත්තං-**කටුකප්පභෙදනො දුන්නිවාරියො**ති. **බද්ධො කබලං න භුඤ්ජතී**ති සො බද්ධො හත්ථිසාලං පන නෙත්වා චිත්තසාණියා පරික්ඛිපාපෙත්වා කතගන්ධපරිභණ්ඩාය උපරි බද්ධචිත්තවිතානාය භූමියං ඨපිතො රඤ්ඤා රාජාරහෙ නානග්ගරසභොජනෙ උපට්ඨාපිතෙපි කිඤ්චි භුඤ්ජිතුං න ඉච්ඡි, තමත්ථං සන්ධාය **බද්ධො කබලං න භුඤ්ජතී**ති වුත්තං. **සුමරති නාගවනස්සා**ති සො රමණීයං මෙ වසනට්ඨානන්ති නාගවනං සරි, මාතා පන මෙ අරඤ්ඤෙ පුත්තවියොගෙන දුක්ඛප්පත්තා අහොසි, මාතුපට්ඨානධම්මෙ න පූරෙන්තෙ කිං ඉමිනා භොජනෙනාති ධම්මිකන්තං මාතුපට්ඨානධම්මමෙව සරි, තං පන යස්මා තස්මිං නාගවනෙ යෙව ඨිතො සක්කා පූරෙතුං තෙන වුත්තං **සුමරති නාගවනස්ස කුඤ්ජරො**ති. සත්ථරි ඉමං අත්තනො පුබ්බචරිතං ආහරිත්වා කථෙන්තෙ කථෙන්තෙ යෙව සබ්බෙව තෙ අස්සුධාරං පවත්තෙත්වා මුදුහදයා ඔහිතසොතා භවිංසු, අථ තෙසං භගවා සප්පායං විදිත්වා සච්චානි පකාසෙසි.

දෙසනාවසානෙ සද්ධිං පුත්තෙහි චෙව සුණිසාහි ච බ්‍රාහ්මණො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහීති.

අඤ්ඤතර බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තානං වත්ථු තතියං.

---

23. 4.

"මිද්ධී යදා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො රාජානං පසෙනදිකොසලං ආරබ්භ කථෙසි. එකස්මිං හි සමයෙ රාජා තණ්ඩුලදොණස්ස ඔදනං තදනුරූපෙන සූපබ්‍යඤ්ජනෙන භුඤ්ජති, සො එකදිවසං භුත්තපාතරාසො භත්තසම්මදං අවිනොදෙත්වා සත්ථු

සන්තිකං ගන්ත්වා කිලන්තරූපො ඉතො චිතො සම්පරිවත්තති, නිද්දාය අභිභූතො සමානොපි උජුකං නිසීදිතුං අසක්කොන්තො එකමන්තං නිසීදි, අථ නං සත්ථා ආහ–කිං මහාරාජ අවිස්සමිත්වා ආගතොසීති? ආම භන්තෙ භුත්තකාලතො පට්ඨාය මෙ මහාදුක්ඛං හොතීති, අථ නං සත්ථා මහාරාජ අතිබහුං භොජනෙ එතං දුක්ඛං හොතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

“මිද්ධී යදා හොති මහග්ඝසො ච නිද්දායිතා සම්පරිවත්තසායී,
මහාවරාහොව නිවාපපුට්ඨො පුනප්පුනං ගබ්භමුපෙති මන්දො”ති.

තත්ථ **මිද්ධී**ති ථිනමිද්ධාභිභූතො. **මහග්ඝසො**ති මහාභොජනො, ආහාරහත්ථක අලංසාටක තත්‍රවට්ටක කාකමාසක භුත්තවමිතකානං අඤ්ඤතරො විය. **නිවාපපුට්ඨො**ති කුණ්ඩකාදිනා සූකරභත්තෙන පුට්ඨො; ඝරසූකරො හි බාලකාලතො පට්ඨාය පොසියමානො ථූලසරීරකාලෙ ගෙහා බහි නික්ඛමිතුං අලභන්තො හෙට්ඨාමඤ්චාදීසු සම්පරිවත්තිත්වා අස්සසන්තො පස්සසන්තො සයතෙව, ඉදං වුත්තං හොති–පුරිසො ච මිද්ධී ච හොති මග්ඝසො ච නිවාපපුට්ඨො මහාවරාහො විය ච, අඤ්ඤෙන ඉරියාපථෙන ඨාතුං අසක්කොන්තො නිද්දායනසීලො **සම්පරිවත්තසායී**, තදා සො අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තාති තීනි ලක්ඛණානි මනසි කාතුං අසක්කොති, තෙසං අමනසිකාරා මන්දපඤ්ඤො **පුනප්පුනං ගබ්භං උපෙති**, ගබ්භවාසතො න පරිමුච්චතීති. දෙසනාවසානෙ සත්ථා රඤ්ඤො උපකාරවසෙන:–

“මනුජස්ස සදා සතීමතො මත්තං ජානතො ලද්ධභොජනෙ,
තනු තස්ස භවන්ති වෙදනා සනිකං ජීරති ආයු පාලය”න්ති.

ඉමං ගාථං වත්වා උත්තරමාණවං උග්ගණ්හාපෙත්වා ඉමං ගාථං රඤ්ඤො භොජනවෙලායං වදෙය්‍යාසි ඉමිනා උපායෙන භොජනං පරිහාපෙය්‍යාසීති උපායං ආචික්ඛි, සො තථා අකාසි, රාජා අපරෙන සමයෙන නාළිකොදනපරමතාය සණ්ඨිතො සුසල්ලහුකසරීරො සුඛප්පත්තො සත්ථරි උප්පන්නවිස්සාසො සත්තාහං අසදිසදානං පවත්තෙසි.

අනුමොදනාය සම්පත්තමහාජනො මහන්තං විසෙසං පාපුණීති.

පසෙනදිකොසලස්ස වත්ථු චතුත්ථං.

---

23. 5.

“ඉදං පුරෙ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සානුසාමණෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර එකිස්සා උපාසිකාය එකපුත්තකො, අථ නං සා දහරකාලෙ යෙව පබ්බාජෙසි, සො පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය සීලවා අහොසි වත්තසම්පන්නො, ආචරියුපජ්ඣාය ආගන්තුකානං වත්තං කතමෙව හොති, මාසස්ස අට්ඨදිවසෙ පාතොව උට්ඨාය උදකමාළකෙ

උදකං ඨපෙත්වා ධම්මසවණග්ගං සම්මජ්ජිත්වා දීපං ජලෙත්වා මධුරස්සරෙන ධම්මසවණං ඝොසෙති, භික්ඛූ තස්ස ථාමං ඤත්වා පදභාණං භණ සාමණෙරාති අජ්ඣෙසන්ති, සො මය්හං හදයං වා රුජති කායො වා බාධතීති කිඤ්චි පච්චාහාරං අකත්වා ධම්මාසනං අභිරුහිත්වා ආකාසගඞ්ගං ඔතාරෙන්තො විය පදභාණං වත්වා ඔතරන්තො මය්හං මාතාපිතූනං ඉමස්මිං භණ්ඩෙ පත්තිං දම්මීති වදති, තස්ස මනුස්සමාතාපිතරො පත්තියා දින්නභාවං න ජානන්ති, අනන්තරත්තභාවෙ පනස්ස මාතා යක්ඛිණී හුත්වා නිබ්බත්ති, සා දෙවතාහි සද්ධිං ආගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා සාමණෙරෙන දින්නං පත්තිං අනුමොදාමි තාතාති වදති සීලසම්පන්නොනාම භික්ඛු සදෙවකස්ස ලොකස්ස පියො හොතීති, තස්මිං සාමණෙරෙ දෙවතා ලජ්ජාය සගාරවා මහාබ්‍රහ්මානං විය අග්ගික්ඛන්ධං විය ච තං මඤ්ඤන්ති, සාමණෙරෙ ගාරවෙන තම්පි යක්ඛිණිං ගරුං කත්වා පස්සන්ති, ධම්මසවණයක්ඛසමාගමාදීසු සානුමාතාය යක්ඛිණියා අග්ගාසනං අග්ගොදකං අග්ගපිණ්ඩං දෙන්ති, මහෙසක්ඛාපි යක්ඛා තං දිස්වා මග්ගා ඔක්කමන්ති ආසනා වුට්ඨහන්ති, අථ සො සාමණෙරො වුඩ්ඪිමන්වාය පරිපක්කින්ද්‍රියො අනභිරතියා පීළිතො අනභිරතිං විනොදෙතුං අසක්කොන්තො පරූළ්හකෙසනඛො කිලිට්ඨනිවාසනපාරුපණො කස්සචි අනාරොචෙත්වා පත්තචීවරමාදාය එකකොව මාතුඝරං අගමාසි, උපාසිකා පුත්තං දිස්වා වන්දිත්වා ආහ–තාත ත්වං පුබ්බෙ ආචරියුපජ්ඣායෙහි වා දහරසාමණෙරෙහි වා සද්ධිං ඉධාගච්ඡසි කස්මා එකකොවාසි අජ්ජ ආගතොති?, සො උක්කණ්ඨිතභාවං ආරොචෙසි, සා උපාසිකා නානප්පකාරෙන ඝරාවාසෙ ආදීනවං දස්සෙත්වා පුත්තං ඔවදමානාපි සඤ්ඤාපෙතුං අසක්කොන්තී අප්පෙවනාම අත්තනො ධම්මතායපි සල්ලක්ඛෙය්‍යාති අනුයොජෙත්වා තිට්ඨ තාත යාව තෙ යාගුභත්තං සම්පාදෙමි යාගුං පිවිත්වා කතභත්තකිච්චස්ස තෙ මනාපානි වත්ථානි නීහරිත්වා දස්සාමීති වත්වා ආසනං පඤ්ඤාපෙත්වා අදාසි, නිසීදි සාමණෙරො, උපාසිකා මුහුත්තෙනෙව යාගුඛජ්ජකං සම්පාදෙත්වා අදාසි, අථ භත්තං සම්පාදෙස්සාමීති අවිදූරෙ නිසින්නා තණ්ඩුලෙ ධොවති, තස්මිං සමයෙ සා යක්ඛිණී කහන්නුඛො සාමණෙරො කච්චි භික්ඛාහාරං ලභති නොති ආවජ්ජමානා තස්ස විබ්භමිතුකාමතාය නිසින්නභාවං ඤත්වා මාහෙව ඛො මෙ දෙවතානං අන්තරෙ ලජ්ජා උප්පජ්ජෙය්‍ය ගච්ඡාමිස්ස විබ්භමනෙ අන්තරායං කරොමීති ආගන්ත්වා සරීරෙ අධිමුච්චිත්වා ගීවං පරිවත්තෙත්වා ඛෙලෙන පග්ඝරන්තෙන භූමියං විප්ඵන්දි, උපාසිකා පුත්තස්ස තං විප්පකාරං දිස්වා වෙගෙන ගන්ත්වා පුත්තං ආලිඞ්ගිත්වා ඌරූසු නිපජ්ජාපෙසි, සකලගාමවාසිනො ආගන්ත්වා බලිකම්මාදීනි කරිංසු, උපාසිකා පන පරිදෙවමානා ඉමා ගාථා අභාසි:–

"චාතුද්දසිං පඤ්චදසිං යා ච පක්ඛස්ස අට්ඨමී
පාටිහාරියපක්ඛං ච අට්ඨඞ්ගසුසමාගතං
උපොසථං උපවසන්ති බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති යෙ.
න තෙහි යක්ඛා කීළන්ති ඉති මෙ අරහතං සුතං
සා දානි අජ්ජ පස්සාමි යක්ඛා කීළන්ති සානුනා"ති.

උපාසිකාය වචනං සුත්වා–

චාතුද්දසිං පඤ්චදසිං යා ච පක්ඛස්ස අට්ඨමී,
පාටිහාරියපක්ඛඤ්ච අට්ඨඞ්ගසුසමාගතං;
උපොසථං උපවසන්ති බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති යෙ,
න තෙහි යක්ඛා කීළන්ති සාහු තෙ අරහතං සුතං"ති–

වත්වා ආහ:–

"සානු මා බුද්ධං වජ්ජාසි යක්ඛානං වචනං ඉදං,
මා කාසි පාපකං කම්මං ආවී වා යදි වා රහො;
යං චෙව පාපකං කම්මං කරිස්සසි කරෙසි වා,
න තෙ දුක්ඛා පමුත්‍යත්ථි උප්පච්චාපි පලායතො"ති.

එවං පාපකං කම්මං කත්වා සකුණස්ස විය උප්පතිත්වා පලායතොපි තෙ මොක්ඛො නත්ථීති වත්වා සා යක්ඛිණී සාමණෙරං මුඤ්චි, සො අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා මාතරං කෙසෙ විකිරිය අස්සසන්තිං පස්සසන්තිං රොදමානං සකලගාමවාසිනො ච සන්නිපතිතෙ දිස්වා අත්තනො යක්ඛෙන ගහිතභාවං අජානන්තො අහං පුබ්බෙ පීඨෙ නිසින්නො මාතා මෙ අවිදූරෙ නිසීදිත්වා තණ්ඩුලෙ ධොවි ඉදානි පනම්හි භූමියං නිපන්නො කින්නුඛො එතන්ති නිසින්නකොව මාතරං ආහ:–

"මතං ව අම්ම රොදන්ති සො ව ජීවං න දිස්සති,
ජීවන්තං අම්ම පස්සන්තී කස්මා ත්වං අම්ම රොදසී"ති.

අථස්ස මාතා වත්ථුකාමකිලෙසකාමෙ පහාය පබ්බජිතස්ස පුන විබ්භමනත්ථං ආගමනෙ ආදීනවං දස්සෙන්තී ආහ:–

"මතං ව පුත්ත රොදන්ති සො ව ජීවං න දිස්සති,
යො ච කාමෙ චජිත්වාන පුනරාවත්තතෙ ඉධ;
තං වා පි පුත්ත රොදන්ති පුන ජීවං මතො හි සො"ති.

එවඤ්ච පන වත්වා ඝරාවාසං කුක්කුළසදිසඤ්චෙව නරකසදිසඤ්ච කත්වා ඝරාවාසෙ ආදීනවං දස්සෙන්තී පුනාහ:–

"කුක්කුළා උබ්භතො තාත කුක්කුළෙ පතිතුමිච්ඡසි,
නරකා උබ්භතො තාත නරකං පතිතුමිච්ඡසී"ති.

අථ නං පුත්ත භද්දං තව හොතු මයා පන අයං නො පුත්තකො ඩය්හමානොති ගෙහභණ්ඩං විය නීහරිත්වා බුද්ධසාසනෙ පබ්බාජිතො ඝරාවාසෙ පුන ඩහිතුං ඉච්ඡසි අභිධාවථ පරිත්තායථ නොති ඉමමත්ථං කස්ස උජ්ඣාපයාම කං නිජ්ඣාපයාමාති දීපෙතුං ඉමං ගාථමාහ–

"අභිධාවථ භද්දන්තෙ කස්ස උජ්ඣාපයාමසෙ,
ආදිත්තා නීහටං භණ්ඩං පුන ඩය්හිතුමිච්ඡසී"ති.

සො මාතරි කථෙන්තියා කථෙන්තියා සල්ලක්ඛෙත්වා නත්ථි මය්හං ගිහිභාවෙනත්ථොති ආහ; අථස්ස මාතා සාධු තාතාති තුට්ඨා පණීතභොජනං භොජෙත්වා-කතිවස්සොසි තාතාති? පුච්ඡිත්වා පරිපුණ්ණවස්සභාවං ඤත්වා තිචීවරං පටියාදෙසි, සො පරිපුණ්ණපත්තචීවරො උපසම්පජ්ජි, අථස්ස අචිරූපසම්පන්නස්ස සත්ථා චිත්තනිග්ගහෙ උස්සාහං ජනෙන්තො-චිත්තං නාමෙතං නානාරම්මණෙසු දීඝරත්තං චාරිකං චරන්තං අනිග්ගණ්හන්තස්ස සොත්ථිභාවො නාම නත්ථි තස්මා අඞ්කුසෙන මත්තහත්ථිනො විය චිත්තස්ස නිග්ගණ්හනෙ යොගො කාරණීයොති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"ඉදං පුරෙ චිත්තමචාරි චාරිකං
යෙනිච්ඡකං යත්ථ කාමං යථා සුඛං,
තදජ්ජහං නිග්ගහෙස්සාමි යොනිසො
හත්ථිප්පභින්නං විය අඞ්කුසග්ගහො"ති.

තස්සත්ථො-**ඉදං චිත්තං** නාම ඉතො පුරෙතරං රූපාදීසු ආරම්මණෙසු රාගාදීනං **යෙන** කාරණෙන ඉච්ඡති යත්ථෙවස්ස කාමො උප්පජ්ජති තස්ස වසෙන **යත්ථ කාමං** යථා විචරන්තස්ස සුඛං හොති තථෙව චරන්තං **යථා සුඛං** දීඝරත්තං චාරිකං අකාසි, **අජ්ජ අහං පභින්නං** මත්තහත්ථිං හත්ථාචරියසංඛාතො ඡෙකො **අඞ්කුසග්ගහො** අඞ්කුසෙන **විය** යොනිසො මනසිකාරෙන **නිග්ගහෙස්සාමි** නාස්ස වීතික්කමිතුං දස්සාමීති.

දෙසනාවසානෙ සානුනා සද්ධිං ධම්මසවණාය උපසඞ්කන්තානං බහූනං දෙවතානං ධම්මාභිසමයො අහොසි. සො ආයස්මා තෙපිටකං බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්වා මහාධම්මකථිකො හුත්වා වීසංවස්සසතං ඨත්වා සකලජම්බුදීපං ඛොභෙත්වා පරිනිබ්බායීති.

සානුසාමණෙරස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

---

23. 6.

"අප්පමාදරතො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කොසලරඤ්ඤො බද්ධෙරකං නාම හත්ථිං ආරබ්භ කථෙසි, සො කිර හත්ථී තරුණකාලෙ මහබ්බලො හුත්වා අපරෙන සමයෙන ජරාවාතවෙගබ්භාහතො හුත්වා එකං මහන්තං සරං ඔරුය්හ කලලෙ ලග්ගිත්වා උත්තරිතුං නාසක්ඛි, මහාජනො තං දිස්වා එවරූපොපි නාම හත්ථී ඉමං දුබ්බලභාවං පත්තොති කථං සමුට්ඨාපෙසි, රාජා තං පවත්තිං සුත්වා හත්ථාචරියං ආණාපෙසි-ගච්ඡ තං හත්ථිං කලලතො උද්ධරාහීති, සො ගන්ත්වා තස්මිං ඨානෙ සඞ්ගාමසීසං

දස්සෙත්වා සංගාමභෙරිං ආකොටාපෙසි, මානජාතිකො හත්ථී වෙගෙනුට්ඨාය ථලෙ පතිට්ඨාසි, භික්ඛූ තං කාරණං දිස්වා සත්ථු ආරොචෙසුං, සත්ථා-තෙන භික්ඛවෙ හත්ථිනා පකතිපඞ්කදුග්ගතො අත්තා උද්ධටො, තුම්හෙ පන කිලෙසදුග්ගෙ පක්ඛන්තා, තස්මා යොනිසො පදහිත්වා තුම්හෙපි තතො අත්තානං උද්ධරථාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"අප්පමාදරතා හොථ සචිත්තමනුරක්ඛථ,
දුග්ගා උද්ධරථත්තානං පඞ්කෙ සන්නොව කුඤ්ජරො"ති.

තත්ථ **අප්පමාදරතා**ති සතියා අවිප්පවාසෙ අභිරතා හොථ. **සචිත්තන්ති** රූපාදීසු ආරම්මණෙසු අත්තනො චිත්තං යථා වීතික්කමං න කරොති එවං රක්ඛථ. **දුග්ගා**ති යථා සො **පඞ්කෙ සන්නො කුඤ්ජරො** හත්ථෙහි ච පාදෙහි ච වායාමං කත්වා පඞ්කදුග්ගතො අත්තානං උද්ධරිත්වා ථලෙ පතිට්ඨිතො එවං තුම්හෙපි කිලෙසදුග්ගතො **අත්තානං උද්ධරථ** නිබ්බානථලෙ පතිට්ඨාපෙථාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසූති.

බද්ධෙරක හත්ථිස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

---

23. 7.

"සචෙ ලභෙථා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා පාරිලෙය්‍යකං නිස්සාය රක්ඛිතවනසණ්ඩෙ විහරන්තො සම්බහුලෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

වත්ථු යමකවග්ගෙ "පරෙ ච න විජානන්තී"ති ගාථාවණ්ණනාය ආගතමෙව. වුත්තං හෙතං-තථාගතස්ස තත්ථ හත්ථිනාගෙන උපට්ඨහියමානස්ස වසනභාවො සකලජම්බුදීපෙ පාකටො අහොසි, සාවත්ථිනගරතො අනාථපිණ්ඩිකො විසාඛා මහාඋපාසිකාති එවමාදීනි මහාකුලානි ආනන්දත්ථෙරස්ස සාසනං පහිණිංසු-සත්ථාරං නො භන්තෙ දස්සෙථාති, දිසාවාසිනොපි පඤ්චසතා භික්ඛූ වුත්ථවස්සා ආනන්දත්ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා චිරස්සුතා නො ආවුසො ආනන්ද භගවතො සම්මුඛා ධම්මී කථා සාධු මයං ආවුසො ආනන්ද ලභෙය්‍යාම භගවතො සම්මුඛා ධම්මිං කථං සවණායාති යාචිංසු, ථෙරො තෙ භික්ඛූ ආදාය තත්ථ ගන්ත්වා තෙමාසං එකවිහාරිනො තථාගතස්ස සන්තිකං එත්තකෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං උපසඞ්කමනං අයුත්තන්ති චින්තෙත්වා එකකස්සෙව සත්ථාරං උපසඞ්කමනං යුත්තන්ති චින්තෙත්වා එකකොව සත්ථාරං උපසඞ්කමි, පාරිලෙය්‍යකො තං දිස්වා දණ්ඩමාදාය පක්ඛන්දි, තං සත්ථා ඔලොකෙත්වා අපෙහි පාරිලෙය්‍යක මා වාරයි බුද්ධුපට්ඨාකො එසොති ආහ, සො තත්ථෙව දණ්ඩං ඡඩ්ඩෙත්වා පත්තචීවරපටිග්ගහණං ආපුච්ඡි, ථෙරො නාදාසි, නාගො සචෙ උග්ගහිත

වත්තෙන්තො භවිස්සති සත්ථු නිසීදනපාසාණඵලකෙ අත්තනො පරික්ඛාරං න ඨපෙස්සතීති චින්තෙසි, ථෙරො පත්තචීවරං භූමියං ඨපෙසි, වත්තසම්පන්නා හි ගරූනං ආසනෙ වා සයනෙ වා අත්තනො පරික්ඛාරං න ඨපෙන්ති, ථෙරො සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි, සත්ථා එකකොව ආගතොසීති? පුච්ඡිත්වා-පඤ්චසතෙහි භික්ඛූහි ආගතභාවං සුත්වා-කහං පනෙතෙති? වත්වා-තුම්හාකං චිත්තං අජානන්තො බහි ඨපෙත්වා ආගතොම්හීති වුත්තෙ-පක්කොසාහි තෙති ආහ, ථෙරො තථා අකාසි, සත්ථා තෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා තෙහි භික්ඛූහි-භන්තෙ භගවා බුද්ධසුඛුමාලො චෙව ඛත්තියසුඛුමාලො ච, තුම්හෙහි තෙමාසං එකකෙහි තිට්ඨන්තෙහි නිසීදන්තෙහි ච දුක්කරං කතං, වත්තකාරකොපි නාහොසි මඤ්ඤෙති වුත්තෙ-භික්ඛවෙ පාරිලෙය්‍යකහත්ථිනා මම සබ්බකිච්චානි කතානි එවරූපං සහායං ලභන්තෙන සද්ධිං තෙන වසිතුං යුත්තං අලභන්තස්ස එකචාරිකභාවොව සෙය්‍යොති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"සචෙ ලභෙථ නිපකං සහායං
සද්ධිඤ්චරං සාධු විහාරි ධීරං,
අභිභුය්‍ය සබ්බානි පරිස්සයානි
චරෙය්‍ය තෙනත්තමනො සතීමා.
නො චෙ ලභෙථ නිපකං සහායං
සද්ධිඤ්චරං සාධු විහාරි ධීරං,
රාජාව රට්ඨං විජිතං පහාය
එකො චරෙ මාතඞ්ගරඤ්ඤෙව නාගො.
එකස්ස චරිතං සෙය්‍යො
නත්ථි බාලෙ සහායතා,
එකො චරෙ න ච පාපානි කයිරා
අප්පොස්සුක්කො මාතඞ්ගරඤ්ඤෙව නාගො"ති.

තත්ථ **නිපකන්ති** නෙපක්කපඤ්ඤාය සමන්නාගතං. **සාධුවිහාරිධීරන්ති** භද්දවිහාරිං පණ්ඩිතං. **පරිස්සයානීති** තාදිසං මෙත්තාවිහාරිං සහායං ලභන්තො සීහව්‍යග්ඝාදයො පාකටපරිස්සයෙ රාගභයදොසභයාදයො පටිච්ඡන්නපරිස්සයෙ චාති සබ්බෙව පරිස්සයෙ අභිභවිත්වා තෙන සද්ධිං අත්තමනො උපට්ඨිතස්සතී හුත්වා චරෙය්‍ය විහරෙය්‍යාති අත්ථො. **රාජාව රට්ඨන්ති** රට්ඨං හිත්වා ගතො මහාජනකරාජා විය, ඉදං වුත්තං හොති-යථා විජිතභූමිප්පදෙසො රාජා ඉදං රජ්ජං නාම මහන්තං පමාදට්ඨානං කිමෙම රජ්ජෙන කාරිතෙනාති විජිතරට්ඨං පහාය එකකොව මහාඅරඤ්ඤං පවිසිත්වා තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා චතූසු ඉරියාපථෙසු එකකොව චරති එවං එකකොව චරෙය්‍යාති. **මාතඞ්ගරඤ්ඤෙව නාගොති** යථා ච "අහං ඛො ආකිණ්ණො විහරාමි හත්ථීහි හත්ථිනීහි හත්ථිකලභෙහි හත්ථිච්ඡාපෙහි, ඡින්නග්ගානි චෙව තිණානි ඛාදාමි ඔභග්ගොභග්ගඤ්ච මෙ සාඛාභඞ්ගං

ඛාදන්ති ආවිලානි ච පානීයානි පිවාමි ඔගාහාවස්ස මෙ උත්තිණ්ණස්ස හත්ථිනියො කායං උපනිඝංසන්තියො ගච්ඡන්ති, යන්නූනාහං එකකො ගණම්හා වූපකට්ඨො විහරෙය්‍යන්”ති. එවං පටිසඤ්චික්ඛිත්වා ගන්ත්වා මාතඞ්ගොති ලද්ධනාමො ඉමස්මිං අරඤ්ඤෙ අයං හත්ථිනාගො යූථං පහාය සබ්බිරියාපථෙසු එකකො සුඛං චරති එවමපි එකො චරෙති අත්ථො. **එකස්සාති** පබ්බජිතස්ස හි පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය එකීභාවාභිරතස්ස එකකස්සෙව **චරිතං සෙය්‍යො, නත්ථි බාලෙ සහායතාති** චූලසීලං මජ්ඣිමසීලං දසකථාවත්ථූනි තෙරස ධුතගුණා විපස්සනාඤාණං චත්තාරො මග්ගා චත්තාරි ඵලානි තිස්සො විජ්ජා ඡ අභිඤ්ඤා අමතමහානිබ්බානන්ති අයං හි සහායතා නාම, යං බාලං නිස්සාය තං අධිගන්තුං න සක්කාති නත්ථි බාලෙ සහායතා. **එකොති** ඉමිනා කාරණෙන සබ්බිරියාපථෙසු එකකොව චරෙය්‍ය අප්පමත්තකානිපි **න ච පාපානි** කරෙය්‍ය, යථා එසො **අප්පොස්සුක්කො** නිරාලයො ඉමස්මිං **අරඤ්ඤෙ මාතඞ්ගනාගො** ඉච්ඡිතිච්ඡිතට්ඨානෙ සුඛං චරති එවං එකො හුත්වා චරෙය්‍ය අප්පමත්තකානිපි න ච පාපානි කරෙය්‍යාති අත්ථො. තස්මා තුම්හෙහිපි පතිරූපං සහායං අලභන්තෙහි එකචාරීහියෙව භවිතබ්බන්ති ඉමමත්ථං දස්සෙන්තො සත්ථා තෙසං භික්ඛූනං ඉමං ධම්මදෙසනං දෙසෙසි, දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතාපි තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසූති.

පඤ්චසතානං දිසාවාසිනං භික්ඛූනං වත්ථු සත්තමං.

---

23. 8.

“අත්ථම්හී”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා හිමවන්තපස්සෙ අරඤ්ඤකුටියං විහරන්තො මාරං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්මිං කිර කාලෙ රාජානො මනුස්සෙ පීළෙත්වා රජ්ජං කාරෙන්ති, අථ භගවා අධම්මිකරාජූනං රජ්ජෙ දණ්ඩකරමරපීළිතෙ තෙ මනුස්සෙ දිස්වා කාරුඤ්ඤවසෙන එවං චින්තෙසි-සක්කා නු ඛො රජ්ජං කාරෙතුං අහනං අඝාතයං අජිනං අජාපයං අසොචං අසොචාපයං ධම්මෙනාති, මාරො පාපිමා තං භගවතො පරිවිතක්කං ඤත්වා සමණො ගොතමො සක්කා නු ඛො රජ්ජං කාරෙතුන්ති චින්තෙසි, ඉදානි රජ්ජං කාරෙතුකාමො භවිස්සති රජ්ජං ච නාමෙතං පමාදට්ඨානං තං කාරෙන්තෙ සක්කා ඔකාසං ලභිතුං ගච්ඡාමි උස්සාහමස්ස ජනෙස්සාමීති චින්තෙත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා ආහ-කාරෙතු භන්තෙ භගවා රජ්ජං කාරෙතු සුගතො රජ්ජං අහනං අඝාතයං අජිනං අජාපයං අසොචං අසොචාපයං ධම්මෙනාති, අථ තං සත්ථා කිම්පන මෙ ත්වං පාපිම පස්සසි? කිං මං ත්වං එවං වදෙසීති? භගවතො ඛො භන්තෙ චත්තාරො ඉද්ධිපාදා සුභාවිතා

ආකඞ්ඛමානොපි හි භගවා හිමවන්තං පබ්බතරාජං සුවණ්ණන්ති අධිමුච්චෙය්‍ය තව සුවණ්ණමෙව අස්ස, අහම්පි ඛො ධනෙන ධනකරණීයං කරිස්සාමි තුම්හෙ ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙස්සථාති. තෙන වුත්තං:-

"පබ්බතස්ස සුවණ්ණස්ස ජාතරූපස්ස කෙවලී,
විත්තාපි නාලමෙකස්ස ඉති විද්වා සමං චරෙ.

යො දුක්ඛමද්දක්ඛි යතොනිදානං
කාමෙසු සො ජන්තු කථං නමෙය්‍ය,
උපධිං විදිත්වා සඞ්ගොති ලොකෙ
තස්සෙව ජන්තු විනයාය සික්ඛෙ"ති.

ඉමාහි ගාථාහි සංවෙජෙත්වා අඤ්ඤදෙව ඛො පාපිම තව ඔවාදො, අඤ්ඤො මම තයා සද්ධිං සම්මන්තනා[1] නාම නත්ථි අහං එවං ඔවදාමීති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"අත්ථම්හි ජාතම්හි සුඛා සහායා තුට්ඨී සුඛා යා ඉතරීතරෙන,
පුඤ්ඤං සුඛං ජීවිතසංඛයම්හි සබ්බස්ස දුක්ඛස්ස සුඛං පහාණං.

සුඛා මත්තෙය්‍යතා ලොකෙ අථො පෙත්තෙය්‍යතා සුඛා,
සුඛා සාමඤ්ඤතා ලොකෙ අථො බ්‍රහ්මඤ්ඤතා සුඛා.

සුඛං යාව ජරා සීලං සුඛා සද්ධා පතිට්ඨිතා,
සුඛො පඤ්ඤාය පටිලාභො පාපානං අකරණං සුඛ"න්ති.

තත්ථ **අත්ථම්හීති** පබ්බජිතස්සාපි හි චීවරකරණාදිකෙ වා අධිකරණවූපසමාදිකෙ වා ගිහිනොපි කසිකම්මාදිකෙ වා බලවපක්ඛසන්නිස්සිතෙහි අභිභවනාදිකෙ වා කිච්චෙ උප්පන්නෙ යෙ තං කිච්චං නිප්ඵාදෙතුං වා වූපසමෙතුං වා සක්කොන්ති එවරූපා **සුඛා සහායාති** අත්ථො. **තුට්ඨී සුඛාති** යස්මා පන ගිහිනොපි සකෙන අසන්තුට්ඨා සන්ධිච්ඡෙදාදීනි ආරභන්ති පබ්බජිතාපි නානප්පකාරං අනෙසනං, ඉති තෙ සුඛං න වින්දන්ති, තස්මා යා **ඉතරීතරෙන** පරිත්තෙන වා විපුලෙන වා අත්තනො සන්තකෙන සන්තුට්ඨි අයමෙව **සුඛාති** අත්ථො. **පුඤ්ඤන්ති** මරණකාලෙ පන යථාජ්ඣාසයෙන පත්ථරිත්වා කතපුඤ්ඤකම්මමෙව සුඛං. **සබ්බස්සාති** සකලස්සාපි පන වට්ටදුක්ඛස්ස පහාණසංඛාතං අරහත්තමෙව සුඛං නාම. **මත්තෙය්‍යතාති** මාතරි සම්මාපටිපත්ති. **පෙත්තෙය්‍යතාති** පිතරි සම්මාපටිපත්ති, උභයෙනපි මාතාපිතූනං උපට්ඨානමෙව කථිතං, මාතාපිතරො හි පුත්තානං අනුපට්ඨහනභාවං ඤත්වා අත්තනො සන්තකං භූමියං වා නිදහන්ති පරෙසං වා විස්සජ්ජෙන්ති, මාතාපිතරො න උපට්ඨහන්තීති[2] තෙසං නින්දාපි ච වඩ්ඪති කායස්ස භෙදා ගූථ

1. ම. ධම්මසංසන්දනා. 2. සී. න උපත්ථම්භන්තානං.

නිරයෙ පි නිබ්බත්තන්ති, යෙ පන මාතාපිතරො සක්කච්චං උපට්ඨහන්ති තෙ තෙසං සන්තකං ධනම්පි පාපුණන්ති පසංසම්පි ලභන්ති කායස්සපි භෙදා සග්ගෙ නිබ්බත්තන්ති තස්මා උභයම්පෙතං සුඛන්ති වුත්තං. **සාමඤ්ඤතා**ති පබ්බජිතෙසු සම්මාපටිපත්ති. **බ්‍රහ්මඤ්ඤතා**ති බාහිතපාපෙසු බුද්ධපච්චෙකබුද්ධසාවකෙසු සම්මාපටිපත්ති යෙව, උභයෙනාපි තෙසං චතූහි පච්චයෙහි පටිජග්ගනභාවො කථිතො, ඉදම්පි ලොකෙ සුඛං නාම කථිතං. **සීල**න්ති මණිකුණ්ඩලරත්තවත්ථාදයො හි අලංකාරා තස්මිං තස්මිං වයෙ ඨිතානං යෙව සොභන්ති, ඉධ න දහරානං අලංකාරො මහල්ලකකාලෙ මහල්ලකානං වා අලංකාරො දහරකාලෙ සොභති උම්මත්තකො එස මඤ්ඤෙති ගරහුප්පාදනෙන පන දොසමෙව ජනෙති, පඤ්චසීලදසසීලාදිභෙදං පන සීලං දහරස්සාපි මහල්ලකස්සාපි සබ්බවයෙසු සොභතියෙව අහො වතායං සීලවාති පසංසුප්පාදනෙන සොමනස්සමෙවාවහති තෙන වුත්තං– **සුඛං යාව ජරා සීල**න්ති. **සද්ධා පතිට්ඨිතා**ති ලොකියලොකුත්තරතො දුවිධාපි සද්ධා නිච්චලා හුත්වා පතිට්ඨිතා. **සුඛො පඤ්ඤාය පටිලාභො**ති ලොකියලොකුත්තරාය පඤ්ඤාය පටිලාභො සුඛො. **පාපානං අකරණ**න්ති සෙතුඝාතවසෙන පාපානං අකරණං ඉමස්මිං ලොකෙ සුඛන්ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූනං දෙවතානං ධම්මාභිසමයො අහොසීති.

මාරස්ස වත්ථු අට්ඨමං.

නාගවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

තෙවීසතිමො වග්ගො.

---

24. 1.

"මනුජස්සා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කපිලමච්ඡං ආරබ්භ කථෙසි.

අතීතෙ කිර කස්සපස්ස භගවතො පරිනිබ්බුතකාලෙ ද්වෙ කුලභාතරො නික්ඛමිත්වා සාවකානං සන්තිකෙ පබ්බජිංසු, තෙසු ජෙට්ඨො සොධනො[1] නාම අහොසි කණිට්ඨො කපිලො නාම, මාතා පන තෙසං සාධිනී නාම කණිට්ඨභගිනී තාපනා නාම, තාපි භික්ඛුනීසු පබ්බජිංසු, එවං තෙසු පබ්බජිතෙසු උභො භාතරො ආචරියුපජ්ඣායානං වත්තපටිවත්තං කත්වා විහරන්තා එකදිවසං භන්තෙ ඉමස්මිං සාසනෙ කති ධුරානීති පුච්ඡිත්වා ගන්ථධුරං විපස්සනාධුරං චාති ද්වෙ ධුරානීති සුත්වා ජෙට්ඨො විපස්සනාධුරං පූරෙස්සාමීති පඤ්චවස්සානි

1. ම. සාගතො.

ආචරියුපජ්ඣායානං සන්තිකෙ වසිත්වා යාව අරහත්තා කම්මට්ඨානං
ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා වායමන්තො අරහත්තං පාපුණි, කනිට්
ඨො අහං තාව තරුණො වුඩ්ඪකාලෙ විපස්සනාධුරං පූරෙස්සාමීති
ගන්ථධුරං පට්ඨපෙත්වා තීණි පිටකානි උග්ගණ්හි, තස්ස පරියත්තිං
නිස්සාය පරිවාරො පරිවාරං නිස්සාය ලාභො උදපාදි, සො බාහු
සච්චමදෙන මත්තො ලාභතණ්හාය අභිභූතො අතිපණ්ඩිතමානි
තාය පරෙහි වුත්තං කප්පියම්පි අකප්පියන්ති වදෙති අකප්පියම්පි
කප්පියන්ති වදෙති අනවජ්ජම්පි සාවජ්ජන්ති සාවජ්ජම්පි අනවජ්ජන්ති
වදෙති, සො පෙසලෙහි භික්ඛූහි මා ආවුසො කපිල එවං අවචාති
වත්වා ධම්මං ච විනයං ච දස්සෙත්වා ඔවදියමානොපි–තුම්හෙ කිං
ජානාථ රිත්තමුට්ඨිසදිසාති ආදීනි වත්වා ඛුංසෙන්තො වම්භෙන්තො
චරති, අථස්ස භාතු සොධනස්ස ථෙරස්සාපි භික්ඛූ තමත්ථං ආරො
චෙසුං, සොපි තං උපසඞ්කමිත්වා ආවුසො කපිල තුම්හාදිසානං හි
සම්මාපටිපත්ති සාසනස්ස ආයු නාම තස්මා සම්මාපටිපත්තිං පහාය
කප්පියාදීනි පටිබාහෙන්තො මා එවං අවචාති ඔවදි, සො තස්සාපි
වචනං අනාදියි, එවං සන්තෙපි නං ථෙරො ද්වත්තික්ඛත්තුං ඔවදිත්වා
ඔවාදං අගණ්හන්තං නායං මම වචනං කාරෙතීති ඤත්වා තෙනා
වුසො පඤ්ඤායිස්සසි සකෙන කම්මෙනාති වත්වා පක්කාමි, තතො
පට්ඨාය නං අඤ්ඤෙ පෙසලා භික්ඛූ ඡඩ්ඩයිංසු, සො දුරාචාරො
හුත්වා දුරාචාරෙහි පරිවුතො විහරන්තො එකදිවසං උපොසථග්ගෙ
පාතිමොක්ඛං උද්දිසිස්සාමීති බීජනිං ආදාය ධම්මාසනෙ නිසීදිත්වා–
වත්තති ආවුසො එත්ථ සන්නිපතිතානං භික්ඛූනං පාතිමො
ක්ඛන්ති? පුච්ඡිත්වා–කො අත්ථො ඉමස්ස පටිවචනෙන දින්නෙනාති
තුණ්හීභූතෙ භික්ඛූ දිස්වා–ආවුසො ධම්මො වා විනයො වා නත්ථි පාති
මොක්ඛෙන සුතෙන වා අසුතෙන වා කො අත්ථොති වත්වා ආසනා
වුට්ඨහි, එවං සො කස්සපස්ස භගවතො පරියත්තිසාසනං ඔසක්කා
පෙසි. සොධනත්ථෙරොපි තදහෙව පරිනිබ්බායි, කපිලො ආයුපරියො
සානෙ අවීචිම්හි මහානිරයෙ නිබ්බත්ති, සාපිස්ස මාතා ච භගිනී ච
දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජිත්වා පෙසලෙ භික්ඛූ අක්කොසිත්වා පරිභාසිත්වා
තත්ථෙව නිරයෙ නිබ්බත්තිංසු, තස්මිං පන කාලෙ පඤ්චසතා පුරිසා
ගාමඝාතකාදීනි කත්වා චොරිකාය ජීවන්තා ජනපදමනුස්සෙහි අනු
බද්ධා පලායමානා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා තත්ථ කිඤ්චි පටිසරණං අප
ස්සන්තා අඤ්ඤතරං ආරඤ්ඤකභික්ඛුං දිස්වා වන්දිත්වා පටිසරණං
නො භන්තෙ හොථාති වදිංසු, ථෙරො තුම්හාකං සීලසදිසං පටි
සරණං නාම නත්ථි සබ්බෙපි පඤ්චසීලානි සමාදියථාති ආහ, තෙ
සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා සීලානි සමාදියිංසු, අථ තෙ ථෙරො ඔවදි–
ඉදානි තුම්හෙ සීලවන්තා ජීවිතහෙතුපි වො නෙව සීලං අතික්කමි
තබ්බං න මනොපදොසො කාතබ්බොති, තෙ සාධූති සම්පටිච්ඡිංසු,
අථ තෙ ජනපදා තං ඨානං පත්වා ඉතොචිතො ච පරියෙස
මානා තෙ චොරෙ දිස්වා සබ්බෙ චොරෙ ජීවිතා වොරොපෙසුං

තෙ කාලං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිංසු, චොරජෙට්ඨකො
ජෙට්ඨකදෙවපුත්තකො අහොසි, තෙ අනුලොමපටිලොමවසෙන
එකං බුද්ධන්තරං දෙවලොකෙ සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථි
නගරද්වාරෙ පඤ්චකුලසතිකෙ කෙවට්ටගාමෙ නිබ්බත්තිංසු, ජෙට්ඨක
දෙවපුත්තො කෙවට්ටජෙට්ඨකස්ස ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි
ඉතරෙ ඉතරෙසු, එවං තෙසං එකදිවසෙ යෙව පටිසන්ධි ච මාතු
කුච්ඡිතො නික්ඛමනං ච අහොසි, කෙවට්ටජෙට්ඨකො අත්ථි නු ඛො
ඉමස්මිං ගාමෙ අඤ්ඤෙපි දාරකා අජ්ජ ජාතාති පරියෙසාපෙත්වා
තෙසං ජාතභාවං සුත්වා එතෙ මෙ පුත්තස්ස සහායකා භවිස්ස
න්තීති සබ්බෙසං පොසාවනිකං දාපෙසි, තෙ සබ්බෙපි සහ පංසු
කීළකා සහායකා හුත්වා අනුපුබ්බෙන වයප්පත්තා අහෙසුං, තෙසං
ජෙට්ඨකස්ස පුත්තොව අග්ගපුරිසො අහොසි, කපිලො ඛො එකං
බුද්ධන්තරං නිරයෙ පච්චිත්වා විපාකාවසෙසෙන තස්මිං කාලෙ
අචිරවතියා සුවණ්ණවණ්ණො දුග්ගන්ධමුඛො මච්ඡො හුත්වා නිබ්බ
ත්ති, අථෙකදිවසං තෙ සහායකා මච්ඡෙ බන්ධිස්සාමාති ජාලාදීනි
ගහෙත්වා නදියා ඛිපිංසු, අථ තෙසං අන්තොජාලං සො මච්ඡො
පාවිසි, තං දිස්වා සබ්බෙ කෙවට්ටගාමවාසිනො උච්චාසද්දමකංසු-
පුත්තා නො පඨමං මච්ඡෙ බන්ධන්තා සුවණ්ණමච්ඡං බන්ධිංසු ඉදානි
නො රාජා පහූතධනං දස්සතීති, තෙපි ඛො සහායකා මච්ඡං
නාවාය පක්ඛිපිත්වා නාවං උක්ඛිපිත්වා රඤ්ඤො සන්තිකං අගමංසු,
රඤ්ඤොපි තං දිස්වාව කිං එතන්ති වුත්තෙ මච්ඡො දෙවාති ආහංසු,
රාජා සුවණ්ණවණ්ණං මච්ඡං දිස්වා- සත්ථා එතස්ස සුවණ්ණවණ්ණ
කාරණං ජානිස්සතීති මච්ඡං ගාහාපෙත්වා භගවතො සන්තිකං
අගමාසි, මච්ඡෙන මුඛෙ විවටමත්තෙයෙව සකලජෙතවනං අතිවිය
දුග්ගන්ධං අහොසි, රාජා සත්ථාරං පුච්ඡි- කස්මා භන්තෙ මච්ඡො
සුවණ්ණවණ්ණො ජාතො? කස්මා මුඛතො දුග්ගන්ධො වායතීති?, අයං
මහාරාජ කස්සපස්ස භගවතො පාවචනෙ කපිලො නාම භික්ඛු
අහොසි බහුස්සුතො මහාපරිවාරො ලාභතණ්හාය අභිභූතො අත්තනො
වචනං අග්ගණ්හන්තානං අක්කොසකපරිභාසකො, තස්ස ච භගවතො
සාසනං ඔසක්කාපෙසි, සො තෙන කම්මෙන අවීචිම්හි නිබ්බත්තිත්වා
විපාකාවසෙසෙන ඉදානි මච්ඡො ජාතො, යං පන සො දීඝරත්තං
බුද්ධවචනං වාචෙසි බුද්ධස්ස වණ්ණං කථෙසි තස්ස නිස්සන්දෙන
ඉමං සුවණ්ණවණ්ණං පටිලභි, යං භික්ඛූනං අක්කොසකපරිභාසකො
අහොසි තෙනස්ස මුඛතො දුග්ගන්ධො වායති, කථාපෙමි තං මහා
රාජාති? කථාපෙථ භන්තෙති, අථ නං සත්ථා පුච්ඡි- ත්වංසි කපිලොති?
ආම භන්තෙ අහං කපිලොති, කුතො ආගතොසීති? අවීචිමහානිර
යතො භන්තෙති ජෙට්ඨභාතිකො තෙ සොධනො කුහිංති? පරි
නිබ්බුතො භන්තෙති, මාතා පන තෙ සාධිනී කුහිංති? නිරයෙ
නිබ්බත්තා භන්තෙති, කණිට්ඨභගිනී තෙ තාපනා කුහිංති? මහා
නිරයෙ නිබ්බත්තා භන්තෙති, ඉදානි ත්වං කහං ගමිස්සසීති? ඉදානි

අවීචිනිරයමෙව භජන්තීති වත්වා විප්පටිසාරාභිභූතො නාවං සීසෙන පහරිත්වා තාවදෙව කාලං කත්වා නිරයෙ නිබ්බත්ති, මහාජනො සංවිග්ගො අහොසි ලොමහට්ඨජාතො, අථ භගවා තස්මිං ඛණෙ සන්නිපතිතාය පරිසාය චිත්තාචාරං ඔලොකෙත්වා තඞ්ඛණානුරූපං ධම්මං දෙසෙතුං "ධම්මචරියං බ්‍රහ්මචරියං එතදාහු වසුත්තම"න්ති සුත්තනිපාතෙ කපිලසුත්තං කථෙත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"මනුජස්ස පමත්තචාරිනො තණ්හා වඩ්ඪති මාලුවා විය,
සො පලවති හුරාහුරං ඵලමිච්ඡංව වනස්මිං වානරො.

යං එසා සහතෙ ජම්මී තණ්හා ලොකෙ විසත්තිකා,
සොකා තස්ස පවඩ්ඪන්ති අභිවට්ඨංව බීරණං.

යො චෙ තං සහතී ජම්මිං තණ්හං ලොකෙ දුරච්චයං,
සොකා තම්හා පපතන්ති උදබින්දුව පොක්ඛරා.

තං වො වදමි භද්දං වො යාවන්තෙත්ථ සමාගතා,
තණ්හාය මූලං ඛණථ උසීරත්ථොව බීරණං,
මා වො නළංව සොතොව මාරො භඤ්ජි පුනප්පුන"න්ති.

තත්ථ **පමත්තචාරිනො**ති සතිවොස්සග්ගලක්ඛණෙන පමාදෙන පමත්තචාරිස්ස පුග්ගලස්ස නෙව ඣානං න විපස්සනාමග්ගඵලානි වඩ්ඪන්ති, යථා පන රුක්ඛං සංසිබ්බන්තී පරියොනන්ධන්තී තස්ස විනාසාය **මාලුවා** ලතා වඩ්ඪති එවමස්ස ඡ ද්වාරානි නිස්සාය පුනප්පුනං උප්පජ්ජනතො **තණ්හා වඩ්ඪතී**ති අත්ථො. **සො පලවති හුරාහුර**න්ති සො තණ්හාවසිකො පුග්ගලො භවෙ භවෙ උප්ලවති ධාවති, යථා කිං වියාති?- **ඵලමිච්ඡංව වනස්මිං වානරො**, යථා රුක්ඛඵලං ඉච්ඡන්තො වානරො වනස්මිං ධාවති තස්ස තස්ස රුක්ඛස්ස සාඛං ගණ්හාති තං මුඤ්චිත්වා අඤ්ඤං ගණ්හාති තම්පි මුඤ්චිත්වා අඤ්ඤං ගණ්හාති සාඛං අලභිත්වා **සන්නිසින්නො**ති වත්තබ්බතං නාපජ්ජති එවමෙවං තණ්හාවසිකො පුග්ගලො හුරාහුරං ධාවන්තො ආරම්මණං අලභිත්වා තණ්හාය අප්පවත්තිං පත්තොති වත්තබ්බතං නාපජ්ජති. **ය**න්ති යං පුග්ගලං. **එසා** ලාමකභාවෙන **ජම්මී**, විසාහාරතාය විසපුප්ඵතාය විසඵලතාය විසපරිභොගතාය රූපාදීසු විසත්තතාය ආසත්තවිසත්තතාය ච **විසත්තිකා**ති සඞ්ඛං ගතා ඡද්වාරිකා **තණ්හා** අභිභවති යථා නාම වස්සාතෙ පුනප්පුනං වස්සන්තෙන දෙවෙන **අභිවට්ඨං බීරණ**තිණං වඩ්ඪති එවං තස්ස පුග්ගලස්ස අන්තො වට්ටමූලකා සොකා අභිවඩ්ඪන්තීති අත්ථො. **දුරච්චය**න්ති යො පන පුග්ගලො එවං වුත්තප්පකාරං අතික්කමිතුං පජහිතුං දුක්කරතාය දුරච්චයං තණ්හං **සහති** අභිභවති, තස්මා පුග්ගලා වට්ටමූලකා **සොකා පපතන්ති**, යථා නාම පොක්ඛරෙ පදුමපත්තෙ පතිතං **උදබින්දු** නප්පතිට්ඨාති එවං න පතිට්ඨහන්තීති අත්ථො. **තං වො වදමී**ති තෙන කාරණෙන අහං තුම්හෙ වදමි. **භද්දං වො**ති තුම්හාකං භද්දං හොතු මා යං කපිලො

විය විනාසං පාපුණාථාති අත්ථො. **මූලන්ති** ඉමිස්සා ඡද්වාරිකතණ්හාය අරහත්තමග්ගඤාණෙන මූලං ඛණථ, කිං වියාති? **උසීරත්ථොව බීරණං,** යථා උසීරෙන අත්ථිකො පුරිසො මහන්තෙන කුද්දාලෙන බීරණං ඛණති එවමස්සා මූලං ඛණථාති අත්ථො. **මා වො නළංව සොතොව මාරො භඤ්ජි පුනප්පුනන්ති** මා තුම්හෙ නදීසොතෙ ජාතං නළං මහාවෙගෙනාගතො .නදීසොතො විය කිලෙසමාරො මරණමාරො දෙවපුත්තමාරො ච පුනප්පුනං භඤ්ජතූති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතාපි කෙවට්ටපුත්තා සංවෙගං ආපජ්ජිත්වා දුක්ඛස්සන්තකිරියං පත්ථයමානා සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා නචිරස්සෙව දුක්ඛස්සන්තං කත්වා සත්ථාරා සද්ධිං ආනෙඤ්ජවිහාරසමාපත්තිධම්මපරිභොගෙන එකපරිභොගා අහෙසුන්ති.

කපිලමච්ඡස්ස වත්ථු පඨමං.

---

24. 2.

"යථාපි මූලෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො එකං ගූථසූකරපොතිකං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං කිර දිවසෙ සත්ථා රාජගහං පිණ්ඩාය පවිසන්තො එකං සූකරපොතිකං දිස්වා සිතං පාත්වාකාසි, තස්ස සිතං කරොන්තස්ස මුඛවිවරවිනිග්ගතං දන්තොභාසමණ්ඩලං දිස්වා ආනන්දත්ථෙරො කො නු ඛො භන්තෙ හෙතු සිතපාතුකම්මායාති සිතකාරණං පුච්ඡි, අථ නං සත්ථා ආහ-පස්සසෙතං ආනන්ද සූකරපොතිකන්ති? ආම භන්තෙති, එසා කකුසන්ධස්ස භගවතො සාසනෙ එකාය ආසනසාලාය සාමන්තා කුක්කුටී අහොසි, සා එකස්ස යොගාවචරස්ස විපස්සනාකම්මට්ඨානං සජ්ඣායන්තස්ස තං ධම්මඝොසං සුත්වා තතො චුතා රාජකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා උබ්බරී[1] නාම රාජධීතා අහොසි, සා අපරභාගෙ සරීර වලඤ්ජනට්ඨානං පවිට්ඨා පුළවකරාසිං දිස්වා තත්ථ පුළවකසඤ්ඤං උප්පාදෙත්වා පඨමජ්ඣානං පටිලභි, සා තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්ති, තතො චවිත්වා පුන භවගති වසෙන ආලුළමානා ඉදානි සූකරයොනියං නිබ්බත්තා, ඉදං කාරණං දිස්වා මයා සිතං පාතුකතන්ති, තං සුත්වා ආනන්දත්ථෙරප්පමුඛා භික්ඛූ මහන්තං සංවෙගං පටිලභිංසු, සත්ථා තෙසං සංවෙගං උප්පාදෙත්වා භවතණ්හාය ආදීනවං පකාසෙන්තො අන්තරවීථියං ඨිතකොව ඉමා ගාථා අභාසි:-

"යථාපි මූලෙ අනුපද්දවෙ දළ්හෙ
ඡින්නොපි රුක්ඛො පුනරෙව රූහති,
එවම්පි තණ්හානුසයෙ අනූහතෙ
නිබ්බත්තති දුක්ඛමිදං පුනප්පුනං.

---

1. ම උපරි.

යස්ස ඡත්තිංසති සොතා මනාපස්සවණා භුසා,
වාහා[1] වහන්ති දුද්දිට්ඨිං සංකප්පා රාගනිස්සිතා.

සවන්ති සබ්බධී සොතා ලතා උබ්භිජ්ජ[2] තිට්ඨති,
තඤ්ච දිස්වා ලතං ජාතං මූලං පඤ්ඤාය ඡින්දථ.

සරිතානි සිනෙහිතානි ච සොමනස්සානි භවන්ති ජන්තුනො,
තෙ සාතසිතා සුඛෙසිනො තෙ වෙ ජාතිජරූපගා නරා.

තසිණාය පුරක්ඛතා පජා පරිසප්පන්ති සසොව බාධිතො,
සංයොජනසඞ්ගසත්තකා දුක්ඛමුපෙන්ති පුනප්පුනං චිරාය.

තසිණාය පුරක්ඛතා පජා පරිසප්පන්ති සසොව බාධිතො,
තස්මා තසිණං විනොදයෙ භික්ඛු ආකඞ්ඛී විරාගමත්තනො"ති.

තත්ථ **මූලෙ**ති යස්ස රුක්ඛස්ස චතූසු දිසාසු චතුධා හෙට්ඨා ච උජුකමෙව ගතෙ පඤ්චවිධෙ මූලෙ. ඡෙදනඵාලනපාචනවිජ්ඣනාදීනං කෙනචි උපද්දවෙන **අනුපද්දවෙ**. ථිරප්පත්තතාය **දළ්හෙ**. සො **රුක්ඛො** උපරි **ඡින්නොපි** සාඛානුසාඛානං වසෙන **පුනදෙව රූහති** එවමෙවං ඡද්වාරිකාය තණ්හාය **අනුසයෙ** අරහත්තමග්ගඤාණෙන **අනූහතෙ** අසමුච්ඡින්නෙ තස්මිං තස්මිං භවෙ ජාතිආදිභෙදං **ඉදං දුක්ඛං පුනප්පුනං නිබ්බත්තති** යෙවාති අත්ථො. **යස්සා**ති යස්ස පුග්ගලස්ස, ඉති අජ්ඣත්තිකස්සුපාදාය අට්ඨාරස තණ්හාවිචරිතානි බාහිරස්සුපාදාය අට්ඨාරස තණ්හාවිචරිතානීති ඉමෙසං තණ්හාවිචරිතානං වසෙන ඡත්තිංසතියා සොතෙහි සමන්නාගතා, මනාපෙසු රූපාදීසු ආසවති පවත්තතීති **මනාපස්සවණා** තණ්හා **භුසා** බලවතී හොති, තං පුග්ගලං විපන්නඤාණතාය **දුද්දිට්ඨිං** පුනප්පුන උප්පජ්ජනතො මහන්තභාවෙන **වාහා** හුත්වා ඣානං වා විපස්සනං වා අනිස්සාය **රාගනිස්සිතා සඞ්කප්පා වහන්ති**ති අත්ථො. **සවන්ති සබ්බධි සොතා**ති ඉමෙ තණ්හාසොතා චක්ඛුද්වාරාදීනං වසෙන සබ්බෙසු රූපාදිසු ආරම්මණෙසු සවණතො සබ්බං රූපතණ්හා-පෙ-ධම්මතණ්හාහි සබ්බභවෙහි වා සවණතො සබ්බධි සවන්ති නාම. **ලතා**ති පළිවෙඨනට්ඨෙන සංසිබ්බනට්ඨෙන ච ලතා වියාති ලතා. **උබ්භිජ්ජ තිට්ඨතී**ති ඡද්වාරතො උප්පජ්ජ රූපාදිසු ආරම්මණෙසු පවත්තති. **තඤ්ච දිස්වා**ති තං පන තණ්හාලතං "එත්ථෙසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජතී"ති ජාතට්ඨානවසෙන දිස්වා. **පඤ්ඤායා**ති සත්ථෙන වනෙ ජාතං ලතං විය මග්ගපඤ්ඤාය මූලෙ **ඡින්දථා**ති අත්ථො. **සරිතානී**ති අනුසටානි පයාතානි. **සිනෙහිතානී**ති චීවරාදිසු පවත්තසිනෙහවසෙන සිනෙහිතානි ච, තණ්හාසිනෙහමක්ඛිතානීති අත්ථො. **සොමනස්සානී**ති තණ්හාවසිකස්ස ජන්තුනො එවරූපානි සොමනස්සානි භවන්ති. **තෙ සාතසිතා**ති තෙ තණ්හාවසිකා පුග්ගලා සාතනිස්සිතා සුඛ

1. ම. මහා. 2. ම. උප්පජ්ජ.

නිසසිතා ච හුතවා සුඛෙසිනො සුඛපරියෙසිනො භවනති. **තෙ වෙති** යෙ එවරූපා නරා තෙ ජාතිජරාව්‍යාධිමරණානි උපගචඡනති යෙවාති **ජාතිජරූපගා** නාම හොනති. **පජාති** ඉමෙ සතතා, තාසකරණෙන තසිණාති සඞඛං ගතාය තණහාය **පුරකඛතා** පරිවාරිතා හුතවා. **බාධිතොති** ලුදෙදන අරඤෙඤ බඬො **සසො** විය **පරිසපපනති** භායනති. **සංයොජනසඞගසතතාති** දසවිධෙන සංයොජනසඞගෙන චෙව සතතවිධෙන රාගසඞගාදිනා ච සතතා බඬා තසමිං වා ලගගා හුතවා. **චිරායාති** චිරං දීඝමඬානං පුනපපුනං ජාතිආදිකං දුකඛං උපගචඡනතීති අතෙථා. **තසමාති** යසමා තසිණාය පුරකඛතා පලිවෙඨිතා සතතා තසමා **අතතනො විරාගං** රාගාදිවිගමං නිබබාණං පතෙථනතො ආකඞඛමානො **භිකඛු** අරහතතමගෙගන තං **තසිණං විනොදයෙ** පනුදිතවා නීහරිතවා ඡඩෙඩයායාති අතෙථා. **දෙසනාවසානෙ** බහූ සොතාපතතිඵලාදීනි පාපුණිංසු.

සාපි ඛො සූකරපොතිකා තතො චවිතවා සුවණණභූමියං රාජකුලෙ නිබබතති තතො චුතා බාරාණසියං තතො චවිතවා සුපපාරකපටටනෙ අසසවාණිජගෙහෙ නිබබතති, තතො චුතා කාවීරපටටනෙ විකකෙසිකසස[1] ගෙහෙ නිබබතති, තතො චුතා අනුරාධපුරෙ ඉසසරකුලගෙහෙ නිබබතති, තතො චුතා තසෙසව දකඛිණදිසාය භොකකනතගාමෙ සුමනසස නාම කුටුමබිකසස ධීතා නාමෙන සුමනා නාම හුතවා නිබබතති, අථසසා පිතා තසමිං ගාමෙ ඡඩ්ඩිතෙ දීඝවාපිරටඨං ගනතවා මහාමුනිගාමෙ නාම වසි, තතථ නං දුටඨගාමණිරඤෙඤා අමචෙචා ලකුණටක අතිමබරො නාම කෙනචිදෙව කරණීයෙන ගතො දිසවා මහනතං මඞගලං කතවා ආදාය මහාපුණණගාමං ගතො, අථ නං කොටිපබබතමහාවිහාරවාසී මහාඅතුලතෙථරො[2] නාම තතථ පිණඩාය චරනතො තසසා ගෙහසස වාරෙ ඨිතො දිසවා භිකඛූහි සඞිං කථෙසි– ආවුසො සූකරපොතිකා නාම ලකුණටකඅතිමබරමහාමචචසස භරියාභාවං පතතා අහො අචඡරියනති, සා තං කථං සුතවා තං අතීතභවෙ උගඝාටෙතවා ජාතිසසරඤාණං පටිලභි, තංඛණංයෙව උපපනනසංවෙගා සාමිකං යාචිතවා මහනතෙන ඉසසරියෙන පචබලකතෙථරීනං සනතිකෙ පබබජිතවා තිසසමහාවිහාරෙ මහාසතිපටඨානසුතතකථං සුතවා සොතාපතතිඵලෙ පතිටඨහි, පචඡා දමිළමදදනෙ කතෙ මාතාපිතූනං වසනටඨානං භොකකනතගාමමෙව ගනතවා තතථ වසනතී කලලකමහාවිහාරෙ ආසිවිසොපමසුතතං සුතවා අරහතතං පාපුණි, සා පරිනිබබාණදිවසෙ භිකඛුභිකඛුණීහි පුචඡිතා භිකඛුණීසංඝසස සබබං ඉමං පවතතිං නිරනතරං කථෙතවා සනනිපතිතසස භිකඛුසංඝසස මජෙඣ මණඩලාරාමවාසිනා ධමමපදභාණකමහාතිසසතෙථරෙන සඞිං සංසනෙදතවා අහං පුබෙබ මනුසසයොනිතො චුතා කුකකුටී හුතවා තතථ සෙනසස සනතිකා

1. ම. නාවිකසස. 2. ම, මහාඅනුරුඬතෙථරො.

සීසච්ඡෙදං පත්වා රාජගහෙ නිබ්බත්තා පරිබ්බාජිකාසු පබ්බජිත්වා පඨමජ්ඣානභූමියං නිබ්බත්තා තතො චුතා සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තා න චිරස්සෙව චවිත්වා සූකරයොනිං ගන්ත්වා තතො චුතා සුවණ්ණභූමිං තතො චුතා බාරාණසිං තතො චුතා සුප්පාරකපට්ටනං තතො චුතා කාවීරපට්ටනං තතො චුතා අනුරාධපුරං තතො චුතා භොක්කන්තගාමන්ති එවං සමවිසමෙ තෙරස අත්තභාවෙ පත්වා ඉදානි උක්කණ්ඨිතා "සබ්බෙපි අප්පමාදෙන සම්පාදෙථා"ති වත්වා චතස්සො පරිසා සංවෙජෙත්වා පරිනිබ්බායීති.

සූකරපොතිකාය වත්ථු දුතියං.

---

24. 3.

"යො නිබ්බණථො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො එකං විබ්භන්තකං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

එකො කිර මහාකස්සපත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකො හුත්වා චත්තාරි ඣානානි උප්පාදෙත්වාපි අත්තනො මාතුලස්ස සුවණ්ණකාරස්ස ගෙහෙ විසභාගරූපාරම්මණං දිස්වා තත්ථ පටිබද්ධචිත්තො විබ්භමි, අථ නං මනුස්සා අලසභාවෙන කම්මං කාතුං අනිච්ඡන්තං ගෙහා නීහරිංසු, සො පාපමිත්තසංසග්ගෙන චොරකම්මෙන ජීවිකං කප්පෙන්තො විචරි, අථ නං එකදිවසං ගහෙත්වා පච්ඡාබාහං ගාළ්හබන්ධනං බන්ධිත්වා චතුක්කෙ චතුක්කෙ කසාහි තාළෙන්තා ආඝාතනං නයිංසු, ථෙරො පිණ්ඩාය චරිතුං පවිසන්තො තං දක්ඛිණෙන ද්වාරෙන නීහරීයමානං දිස්වා බන්ධනං සිථිලං කාරෙත්වා පුබ්බෙ තයා පරිචිතං[1] කම්මට්ඨානං පුන ආවජ්ජෙහීති ආහ, සො තෙන ඔවාදෙන සතුප්පාදං ලභිත්වා පුන චතුත්ථජ්ඣානං නිබ්බත්තෙසි, අථ නං ආඝාතනං නෙත්වා ඝාතෙස්සාමාති සූලෙ උත්තාසෙසුං, සො න භායති න සන්තසති, අථස්ස තස්මිං තස්මිං දිසාභාගෙ ඨිතා මනුස්සා අසිසත්තිතොමරාදීනි ආයුධානි උක්ඛිපිත්වාපි තං අසන්තසන්තමෙව දිස්වා-පස්සථ භො ඉමං පුරිසං අනෙකසතානං හි ආයුධහත්ථානං පුරිසානං මජ්ඣෙ නෙවච්ඡම්භති න වෙධති අහො අච්ඡරියන්ති අච්ඡරියබ්භුතජාතා මහානාදං නදිත්වා රඤ්ඤො තං පවත්තිං ආරොචෙසුං, රාජා තං කාරණං සුත්වා විස්සජ්ජෙථ නන්ති ආහ, සත්ථු සන්තිකම්පි ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචයිංසු, සත්ථා ඔභාසං ඵරිත්වා තස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"යො නිබ්බණථො වනාධිමුත්තො වනමුත්තො වනමෙව ධාවති,
තං පුග්ගලමෙථ[2] පස්සථ මුත්තො බන්ධනමෙව ධාවතී"ති.

තස්සත්ථො-**යො** පුග්ගලො ගිහීභාවෙ ආලයසඞ්ඛාතං වනථං ඡඩ්ඩෙත්වා පබ්බජිතත්තාය **නිබ්බණථො** දිබ්බවිහාරසඞ්ඛාතෙ තපො

---

1. සී. පරිභටං. 2. සී. පුග්ගලමෙව.

වනෙ අධිමුත්තො ඝරාවාසබන්ධනසඞ්ඛාතා තණ්හාවනා මුත්තො හුත්වා පුන තං ඝරාවාසබන්ධනතණ්හාවනමෙව ධාවති, එථ[1] තං පුග්ගලං පස්සථ සො ඝරාවාසබන්ධනතො මුත්තො ඝරාවාසබන්ධනමෙව ධාවතීති. ඉමං පන දෙසනං සුත්වා සො රාජපුරිසානං අන්තරෙ සූලග්ගෙ නිසින්නොව උදයබ්බයං පට්ඨපෙත්වා තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා සඞ්ඛාරෙ සම්මසන්තො සොතාපත්තිඵලං පත්වා සමාපත්තිසුඛං අනුභවන්තො වෙහාසං උප්පතිත්වා ආකාසෙනෙව සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා සරාජිකාය පරිසාය මජ්ඣෙයෙව අරහත්තං පාපුණීති.

එකස්ස විබ්භන්තකභික්ඛුස්ස වත්ථු තතියං.

---

24. 4.

"න තං දළ්හ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො බන්ධනාගාරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං කිර කාලෙ බහූ සන්ධිච්ඡෙදකපන්ථඝාතකමනුස්සඝාතකෙ චොරෙ ආනෙත්වා කොසලරඤ්ඤො දස්සෙසුං, තෙ රාජා අන්දුබන්ධනරජ්ජුබන්ධනසඞ්ඛලිකබන්ධනෙහි බන්ධාපෙසි, සමන්තාපි[2] ඛො ජානපදා භික්ඛූ සත්ථාරං දට්ඨුකාමා ආගන්ත්වා දිස්වා වන්දිත්වා පුනදිවසෙ සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරන්තා බන්ධනාගාරං ගන්ත්වා තෙ චොරෙ දිස්වා පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා සායණ්හසමයෙ තථාගතං උපසඞ්කමිත්වා-භන්තෙ අජ්ජ අම්හෙහි පිණ්ඩාය චරන්තෙහි බන්ධනාගාරෙ චොරා අන්දුබන්ධනාදීහි බද්ධා මහාදුක්ඛං අනුභවන්තා දිට්ඨා, තෙ තානි බන්ධනානි ඡින්දිත්වා පලායිතුං න සක්කොන්ති අත්ථි නු ඛො භන්තෙ තෙහි බන්ධනෙහි ථිරතරං අඤ්ඤං බන්ධනං නාමාති පුච්ඡිංසු, සත්ථා-භික්ඛවෙ කිං බන්ධනානි නාමෙතානි යං පනෙතං ධනධඤ්ඤපුත්තදාරාදීසු තණ්හාසඞ්ඛාතං කිලෙසබන්ධනං එතං තෙහි සතගුණෙන සහස්සගුණෙන ථිරතරං එව මහන්තම්පි පනෙතං දුච්ඡින්දියං බන්ධනං පොරාණකපණ්ඩිතා ඡින්දිත්වා හිමවන්තං පවිසිත්වා පබ්බජිංසූති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ බොධිසත්තො එකස්මිං දුග්ගතගහපතිකුලෙ නිබ්බත්ති, තස්ස වයප්පත්තස්ස පිතා කාලමකාසි, සො භතිං කත්වා මාතරං පොසෙසි, අථස්ස මාතා අනිච්ඡමානස්සෙව එකං කුලධීතරං ගෙහෙ කත්වා අපරභාගෙ කාලමකාසි, භරියායපිස්ස කුච්ඡියං ගබ්භො පතිට්ඨහි, සො ගබ්භස්ස පතිට්ඨිතභාවං අජානන්තොව භද්දෙ ත්වං භතිං වා වත්තිං වා කත්වා ජීව අහං පබ්බජිස්සාමීති ආහ, සාපි තං-ගබ්භො මෙ පතිට්ඨිතො මයි විජාතාය දාරකං දිස්වා පබ්බජිස්සසීති ආහ, සො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා තස්සා විජාතකාලෙ භද්දෙ

---

1. සී. එවං. 2. ම. තිංසමත්තාපි.

ත්වං සොත්ථිනා විජාතා ඉදානාහං පබ්බජිස්සාමීති? පුච්ඡි, අථ නං සා පුත්තස්ස තාව ථනපානතො අපගමනකාලං ආගමෙහීති වත්වා පුන ගබ්භං ගණ්හි, සො චින්තෙසි-ඉමං සම්පටිච්ඡාපෙත්වා ගන්තුං න සක්කා ඉමිස්සා අනාචික්ඛිත්වාව පලායිත්වා පබ්බජිස්සාමීති, සො තස්සා අනාචික්ඛිත්වාව රත්තිභාගෙ උට්ඨාය පලායි, අථ නං නගරගුත්තිකා ගණ්හිංසු, සො-අහං සාමි මාතුපොසකො නාම විස්සජ්ජෙථ මන්ති අත්තානං විස්සජ්ජාපෙත්වා එකස්මිං ඨානෙ වසිත්වා හිමවන්තං පවිසිත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අභිඤ්ඤාසමාපත්තියො ච නිබ්බත්තෙත්වා ඣානකීළාය කීළන්තො විහාසි, සො තත්ථ වසන්තො එවරූපම්පි නාම මෙ දුච්ඡින්දියං පුත්තදාරබන්ධනං කිලෙසබන්ධනං ඡින්දින්ති උදානං උදානෙසීති, සත්ථා ඉමං අතීතං ආහරිත්වා තෙන උදානිතං උදානං පකාසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:–

"න තං දළ්හං බන්ධනමාහු ධීරා
යදායසං දාරුජං බබ්බජඤ්ච,
සාරත්තරත්තා මණිකුණ්ඩලෙසු
පුත්තෙසු දාරෙසු ච යා අපෙක්ඛා.
එතං දළ්හං බන්ධනමාහු ධීරා
ඔහාරිනං සිථිලං දුප්පමුඤ්චං,
එතම්පි ඡෙත්වාන පරිබ්බජන්ති
අනපෙක්ඛිනො කාමසුඛං පහාය"ති.

තත්ථ **ධීරාති** බුද්ධාදයො පණ්ඩිතපුරිසා. යං සංඛලිකසංඛාතං අයසා නිබ්බත්තං **ආයසං**. අන්දුබන්ධනසංඛාතං **දාරුජං**, යම්පි **බබ්බජ** තිණෙහි වා සණවාකාදීහි වා රජ්ජුං කත්වා කතරජ්ජුබන්ධනං; තං අසිආදීහි ඡින්දිතුං සක්කුණෙය්‍යභාවෙන ථිරන්ති න වදන්තීති අත්ථො. **සාරත්තරත්තාති** සාරත්තා හුත්වා රත්තා; බහලතරරාගරත්තාති අත්ථො. **මණිකුණ්ඩලෙසූති** මණීසු කුණ්ඩලෙසු ච මණිවිචිත්තෙසු වා කුණ්ඩලෙසු. **එතං දළ්හන්ති** යෙ මණිකුණ්ඩලෙසු සාරත්තරත්තා තෙසං සො රාගො ච-**යා පුත්තදාරෙසු අපෙක්ඛා** තණ්හා එතං කිලෙසමයං බන්ධනං ච පණ්ඩිතපුරිසා දළ්හන්ති වදන්ති. **ඔහාරිනන්ති** ආකඩ්ඪිත්වා චතූසු අපායෙසු පාතනතො අවහරති හෙට්ඨා හරතීති ඔහාරිනං. **සිථිලන්ති** බන්ධනට්ඨානෙ ඡවිචම්මමංසානි න ඡින්දති ලොහිතං න නීහරති බන්ධභාවම්පි අජානාපෙත්වා ථලපථ ජලපථාදීසු කම්මානි කාතුං දෙතීති සිථිලං. **දුප්පමුඤ්චන්ති** ලොභවසෙන හි එකවාරම්පි උප්පන්නං කිලෙසබන්ධනං දට්ඨට්ඨානතො කච්ඡපො විය දුම්මොචියං හොතීති දුප්පමුඤ්චං. **එතම්පි ඡෙත්වානාති** එතං දළ්හම්පි කිලෙසබන්ධනං ඤාණඛග්ගෙන ඡින්දිත්වා **අනපෙක්ඛිනො** හුත්වා **කාමසුඛං පහාය පරිබ්බජන්ති** පක්කමන්ති වාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

බන්ධනාගාරස්ස වත්ථු චතුත්ථං.

24. 5.

"යෙ රාගරත්තා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො ඛෙමං නාම රඤ්ඤො බිම්බිසාරස්ස අග්ගමහෙසිං ආරබ්භ කථෙසි.

සා කිර පදුමුත්තරපාදමූලෙ පත්ථිතපත්ථනා අතිවිය අභිරූපා පාසාදිකා අහොසි, සත්ථා කිර රූපස්ස දොසං කථෙතීති සුත්වා පන සත්ථු සන්තිකං ගන්තුං න ඉච්ඡති, රාජා තස්සා රූපමදමත්තභාවං ඤත්වා වෙළුවනවණ්ණනාපටිසංයුත්තානි ගීතානි කාරෙත්වා නටකාදීනං දාපෙසි, තෙසං තානි ගායන්තානං සුත්වා තස්සා වෙළුවනං අදිට්ඨපුබ්බං විය අස්සුතපුබ්බං විය ච අහොසි, සා කතරං උය්‍යානං සන්ධාය ගායථාති? පුච්ඡිත්වා-දෙවි තුම්හාකං වෙළුවනුය්‍යානමෙවාති වුත්තෙ උය්‍යානං ගන්තුකාමා අහොසි, සත්ථා තස්සා ආගමනං ඤත්වා පරිසමජ්ඣෙ නිසීදිත්වා ධම්මං දෙසෙන්තොව තාලවණ්ටං ආදාය අත්තනො පස්සෙ ඨත්වා වීජමානං අභිරූපං ඉත්ථිං නිම්මිණි, ඛෙමාපි දෙවී පවිසමානාව තං ඉත්ථිං දිස්වා චින්තෙසි-සම්මාසම්බුද්ධො රූපස්ස දොසං කථෙතීති වදන්ති අයචස්ස සන්තිකෙ ඉත්ථී වීජයමානා ඨිතා අහං ඉමිස්සා කලභාගම්පි න උපෙමි න පන මයා ඊදිසං ඉත්ථිරූපං දිට්ඨපුබ්බං සත්ථාරං අභූතෙන අබ්භාචික්ඛන්ති මඤ්ඤෙති චින්තෙත්වා තථාගතස්ස කථාසද්දම්පි අනිසාමෙත්වා තමෙව ඉත්ථිං ඔලොකයමානා අට්ඨාසි, සත්ථා තස්සා චිත්තාචාරං ඔලොකෙත්වා-ඛෙමෙ ඉමං රූපෙ සාරො අත්ථීති චින්තෙසි පස්සදානිස්ස නිස්සාරභාවන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"ආතුරං අසුචිං පූතිං පස්ස ඛෙමෙ සමුස්සයං,
උග්ඝරන්තං පග්ඝරන්තං බාලානං අභිපත්ථිත"න්ති.

සා ගාථාපරියොසානෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, අථ නං සත්ථා-ඛෙමෙ ඉමෙ සත්තා රාගරත්තා දොසදුට්ඨා මොහමූළ්හා අත්තනො තණ්හාසොතං සමතික්කමිතුං න සක්කොන්ති තත්ථෙව ලග්ගන්තීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"යෙ රාගරත්තානුපතන්ති සොතං
සයං කතං මක්කටකොව ජාලං,
එතම්පි ඡෙත්වාන වජන්ති ධීරා
අනපෙක්ඛිනො සබ්බදුක්ඛං පහායා"ති.

තත්ථ **මක්කටකොව ජාලන්ති** යථා නාම මක්කටකො සුත්තජාලං කත්වා මජ්ඣට්ඨානෙ නාභිමණ්ඩලෙ නිපන්නො පරියන්තෙ පතිතං පටඞ්ගං වා මක්ඛිකං වා වෙගෙනාගන්ත්වා විජ්ඣිත්වා තස්ස රසං පිවිත්වා පුන ගන්ත්වා තස්මිංයෙව ඨානෙ නිපජ්ජති, එවමෙව යෙ සත්තා රාගරත්තා දොසදුට්ඨා මොහමූළ්හා **සයං කතං** තණ්හා**සොතං අනුපතන්ති** තෙ තං සමතික්කමිතුං න සක්කොන්ති, එවං දුර

නික්කමං-**එතම්පි ඡෙත්වාන** වජන්ති ධීරාති පණ්ඩිතා එතං බන්ධනං ඡින්දිත්වා **අනපෙක්ඛිනො** නිරාලයා හුත්වා අරහත්තමග්ගෙන සබ්බ දුක්ඛං පහාය වජන්ති ගච්ඡන්තීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ ඛෙමා අරහත්තෙ පතිට්ඨහි, මහාජනස්සාපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි, සත්ථාපි රාජානං ආහ-මහාරාජ ඛෙමාය පබ්බජිතුං වා පරිනිබ්බායිතුං වා වට්ටතීති, භන්තෙ පබ්බාජෙථ නං අලං පරිනිබ්බානෙනාති, සා පබ්බජිත්වා අග්ගසාවිකා අහොසීති.

ඛෙමත්ථෙරියා වත්ථු පඤ්චමං.

---

24. 6.

“මුඤ්ච පුරෙ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො උග්ගසෙනං ආරබ්භ කථෙසි.

පඤ්චසතා කිර නාටකා සංවච්ඡරෙ වා ඡම්මාසෙ වා පත්තෙ රාජගහං ගන්ත්වා රඤ්ඤො සත්තාහං සමජ්ජං කත්වා බහුං හිරඤ්ඤසුවණ්ණං ලභන්ති, අන්තරන්තරෙ උක්ඛෙපදායානං පරියන්තො නත්ථි, මහාජනො මඤ්චාතිමඤ්චාදීසු ඨත්වා සමජ්ජං ඔලොකෙති, අථෙකා ලඞ්ඝකධීතා[1] වංසං අභිරුය්හ තස්ස උපරි පරිවත්තිත්වා තස්ස පරියන්තෙ ආකාසෙ චඞ්කමමානා නච්චති චෙව ගායති ච, තස්මිං සමයෙ උග්ගසෙනො නාම සෙට්ඨිපුත්තො සහායකෙන සද්ධිං මඤ්චාතිමඤ්චෙ ඨිතො තං ඔලොකෙත්වා තස්සා හත්ථපාදවික්ඛෙපාදීසු උප්පන්නසිනෙහො ගෙහං ගන්ත්වා තං ලභන්තො ජීවිස්සාමි අලභන්තස්ස ඉධෙව මරණන්ති ආහාරූපච්ඡෙදං කත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජි, මාතාපිතූහි තාත කින්තෙ රුජ්ජතීති? පුච්ඡිතොපි-තමෙව නටධීතරං ලභන්තස්ස ජීවිතං අත්ථි අලභන්තස්ස මෙ ඉධෙව මරණන්ති වත්වා-තාත මා එවං කරි අඤ්ඤං තෙ අම්හාකං කුලස්ස ච භොගානඤ්ච අනුරූපං කුමාරිකං ආනෙස්සාමාති වුත්තෙපි තථෙව වත්වා නිපජ්ජි, අථස්ස පිතා බහුං යාචිත්වාපි තං සඤ්ඤාපෙතුං අසක්කොන්තො තස්ස සහායකං පක්කොසාපෙත්වා කහාපණසහස්සං දත්වා ඉමෙ කහාපණෙ ගහෙත්වා අත්තනො ධීතරං මය්හං පුත්තස්ස දෙතූති පහිණි, සො-නාහං කහාපණෙ ගහෙත්වා දෙමි සචෙ පන සො ඉමං අලභිත්වා ජීවිතුං න සක්කොති තෙනහි අම්හෙහි සද්ධිං යෙව විචරතු දස්සාමිස්ස ධීතරන්ති ආහ, මාතාපිතරො පුත්තස්ස තමත්ථං ආරොචෙසුං, සො අහං තෙහි සද්ධිං විචරිස්සාමීති වත්වා යාචන්තානම්පි තෙසං කථං අනාදියිත්වා නික්ඛමිත්වා නටස්ස සන්තිකං අගමාසි, සො තස්ස ධීතරං දත්වා තෙන සද්ධිංයෙව ගාමනිගමරාජධානීසු සිප්පං දස්සෙන්තො විචරි, සාපි තෙන සද්ධිං සංවාසමන්වාය නචිරස්සෙව පුත්තං ලභිත්වා තං කීළාපයමානා සකටගොපකස්ස පුත්ත භණ්ඩාගාරකස්ස පුත්ත

---

1. ම. ලඞ්ඝිකාධීතා.

කිඤ්චි අජානන්තකස්ස පුත්තාති වදෙති, සොපි තෙසං සකටපරිවත්තකං කත්වා ඨිතට්ඨානෙ ගොණානං තිණං ආහරති, සිප්පදස්සනට්ඨානෙ ලද්ධභණ්ඩකං උක්ඛිපිත්වා හරති, තදෙව කිර සන්ධාය සා ඉත්ථි පුත්තං කීළාපයමානා තථා වදති, සො අත්තානං ආරබ්භ තස්සා ගායනභාවං ඤත්වා තං පුච්ඡි-මං සන්ධාය කථෙසීති?, ආම තං සන්ධායාති, එවං සන්තෙ අහං පලායිස්සාමීති, සා කිං පන මය්හං තයා ගතෙන වා අගතෙන වාති පුනප්පුනං තමෙව ගීතං ගායති, සා කිර අත්තනො රූපසම්පත්තිං චෙව ධනලාභඤ්ච නිස්සාය තං කිස්මිඤ්චි න මඤ්ඤති, සො කින්නු ඛො නිස්සාය ඉමිස්සායං මානොති චින්තෙන්තො සිප්පං නිස්සායාති ඤත්වා හොතු සිප්පං උග්ගණ්හිස්සාමීති සසුරං උපසංකමිත්වා තස්ස ජානනකසිප්පං උග්ගණ්හිත්වා ගාමනිගමාදිසු සිප්පං දස්සෙන්තො අනුපුබ්බෙන රාජගහං ආගන්ත්වා ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ උග්ගසෙනො සෙට්ඨිපුත්තො නගරවාසීනං සිප්පං දස්සෙතීති ආරොචාපෙසි, නගරවාසිනො මඤ්චාතිමඤ්චාදයො බන්ධාපෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ සන්නිපතිංසු, සොපි සට්ඨිහත්ථං වංසං අභිරුය්හ තස්ස මත්ථකෙ අට්ඨාසි, තං දිවසං සත්ථා පච්චූසකාලෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො තං අත්තනො ඤාණජාලස්ස අන්තො පවිට්ඨං දිස්වා කින්නු ඛො භවිස්සතීති ආවජ්ජෙන්තො-ස්වෙ සෙට්ඨිපුත්තො සිප්පං දස්සෙස්සාමීති වංසමත්ථකෙ ඨස්සති තස්ස දස්සනත්ථං මහාජනො සන්නිපතිස්සති තත්‍ර අහං චතුප්පදිකං ගාථං දෙසිස්සාමි තං සුත්වා චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො භවිස්සති උග්ගසෙනොපි අරහත්තෙ පතිට්ඨහිස්සතීති අඤ්ඤාසි, සත්ථා පුනදිවසෙ කාලං සල්ලක්ඛෙත්වා භික්ඛුසංඝපරිවුතො රාජගහං පිණ්ඩාය පාවිසි, උග්ගසෙනොපි සත්ථරි අන්තොනගරං අප්පවිට්ඨෙයෙව[1] උන්නාදනත්ථාය මහාජනස්ස අඞ්ගුලිසඤ්ඤං දත්වා වංසමත්ථකෙ පතිට්ඨාය ආකාසෙ යෙව සත්තවාරෙ පරිවත්තිත්වා ඔරුය්හ වංසමත්ථකෙ අට්ඨාසි, තස්මිං ඛණෙ සත්ථා නගරං පවිසන්තො යථා තං පරිසා න ඔලොකෙති එවං කත්වා අත්තානමෙව ඔලොකාපෙසි, උග්ගසෙනො පරිසං ඔලොකෙත්වා න මං පරිසා ඔලොකෙතීති දොමනස්සප්පත්තො ඉදං මයා සංවච්ඡරෙන කත්තබ්බං සිප්පං සත්ථරි ච නගරං පවිසන්තෙ පරිසා මං අනොලොකෙත්වා සත්ථාරමෙව ඔලොකෙති මොඝං වත මෙ සිප්පදස්සනං ජාතන්ති චින්තෙසි, සත්ථා තස්ස චිත්තං ඤත්වා මහාමොග්ගල්ලානං ආමන්තෙත්වා ආහ-ගච්ඡ මොග්ගල්ලාන සෙට්ඨිපුත්තං වදෙහි-සිප්පං කිර දස්සෙතූති, ථෙරො ගන්ත්වා වංසස්ස හෙට්ඨා ඨිතො සෙට්ඨිපුත්තං ආමන්තෙත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"ඉඞ්ඝ පස්ස නටපුත්ත උග්ගසෙන මහබ්බල,
කරොහි රඞ්ගං පරිසාය හාසයස්සු මහාජන"න්ති.

1. ම. පවිට්ඨෙයෙව.

සො ථෙරස්ස කථං සුත්වා තුට්ඨමානසො හුත්වා සත්ථා මය්හං මම සිප්පං පස්සිතුකාමොති වංසමත්ථකෙ ඨිතකොව ඉමං ගාථමාහ:-

“ඉඞ්ඝ පස්ස මහාපඤ්ඤ මොග්ගල්ලාන මහිද්ධික,
කරොමි රඞ්ගං පරිසාය හාසයාමි මහාජන”න්ති.

එවඤ්ච පන වත්වා වංසමත්ථකා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ආකාසෙයෙව චුද්දසක්ඛත්තුං පරිවත්තිත්වා ඔරුය්හ වංසමත්ථකෙ අට්ඨාසි, අථ නං සත්ථා-උග්ගසෙන පණ්ඩිතෙන නාම අතීතානාගතපච්චුප්පන්නෙසු ඛන්ධෙසු ආලයං පහාය ජාතිආදීහිපි මුච්චිතුං වට්ටතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“මුඤ්ච පුරෙ මුඤ්ච පච්ඡතො මජ්ඣෙ මුඤ්ච භවස්ස පාරගූ,
සබ්බත්ථ විමුත්තමානසො න පුන ජාතිජරං උපෙහිසී”ති.

තත්ථ **මුඤ්ච පුරෙති** අතීතෙසු ඛන්ධෙසු ආලයං නිකන්තිං අජ්ඣොසානං පත්ථනං පරියුට්ඨානං ගාහං පරාමාසං තණ්හං මුඤ්ච. **පච්ඡතොති** අනාගතෙසුපි ඛන්ධෙසු ආලයාදීනි මුඤ්ච. **මජ්ඣෙති** පච්චුප්පන්නෙසුපි තානි මුඤ්ච. **භවස්ස පාරගූති** එවං සන්තෙ තිවිධස්සාපි භවස්ස අභිඤ්ඤාපරිඤ්ඤාපහානභාවනාසච්ඡිකිරියාවසෙන පාරගූ පාරගතො හුත්වා ඛන්ධධාතුආයතනභෙදෙ සබ්බසඞ්ඛතෙ **විමුත්තමානසො** විහරන්තො පුන ජාතිජරාමරණානි න උපගච්ඡතීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසීති.

සෙට්ඨිපුත්තොපි වංසමත්ථකෙ ඨිතකොව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා වංසතො ඔරුය්හ සත්ථු සන්තිකං ආගන්ත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචි, අථ නං සත්ථා දක්ඛිණහත්ථං පසාරෙත්වා එහි භික්ඛූති ආහ, සො තාවදෙව අට්ඨපරික්ඛාරධරො සට්ඨිවස්සත්ථෙරො විය අහොසි, අථ නං භික්ඛූ- ආවුසො උග්ගසෙන සට්ඨිහත්ථස්ස තෙ වංසස්ස මත්ථකතො ඔතරන්තස්ස භයං නාම නාහොසීති? පුච්ඡිත්වා-නත්ථි මෙ ආවුසො භයන්ති වුත්තෙ සත්ථු ආරොචෙසුං-භන්තෙ උග්ගසෙනො න භායාමීති වදෙති අභූතං වත්වා අඤ්ඤං ව්‍යාකරොතීති, සත්ථා-න භික්ඛවෙ මම පුත්තෙන උග්ගසෙනෙන සදිසා ඡින්නසංයොජනා භික්ඛූ භායන්ති න සන්තසන්තීති වත්වා බ්‍රාහ්මණවග්ගෙ ඉමං ගාථමාහ:-

“සබ්බසංයොජනං ඡෙත්වා යො වෙ න පරිතස්සති,
සඞ්ගාතිගං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ”න්ති.

දෙසනාවසානෙ බහූනං ධම්මාභිසමයො අහොසි. පුනෙක දිවසං ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-කිං නු ඛො ආවුසො එවං අරහත්තූපනිස්සයසම්පන්නස්ස භික්ඛුනො නටධීතරං නිස්සාය නටෙහි සද්ධිං විචරණකාරණං කිං අරහත්තස්ස උපනිස්සයකාරණන්ති, සත්ථා

ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ භික්ඛවෙ උභයම්පෙතං ඉමිනා යෙව කතන්ති වත්වා තමත්ථං පකාසෙතුං අතීතං ආහරි.

අතීතෙ කිර කස්සපදසබලස්ස සුවණ්ණචෙතියෙ කයිරමානෙ බාරාණසීවාසිනො කුලපුත්තා පහූතං ඛාදනීයභොජනීයං යානකෙසු ආරොපෙත්වා හත්ථකම්මං කරිස්සාමාති චෙතියට්ඨානං ගච්ඡන්තා අන්තරාමග්ගෙ එකං ථෙරං පිණ්ඩාය පවිසන්තං පස්සිංසු, අථෙකා කුලධීතා ථෙරං ඔලොකෙත්වා සාමිකං ආහ-සාමි අය්‍යො නො පිණ්ඩාය පවිසති යානකෙ ච නො බහුං ඛාදනීයං භොජනීයං පත්තමස්ස ආහර භික්ඛං දස්සාමාති, සො පත්තං ආහරිත්වා ඛාදනීයභොජනීයස්ස පූරෙත්වා ථෙරස්ස හත්ථෙ පතිට්ඨාපෙත්වා උභොපි පත්ථනං කරිංසු, භන්තෙ තුම්හෙහි දිට්ඨධම්මස්සෙව භාගිනො භවෙය්‍යාමාති, සොපි ථෙරො ඛීණාසවො තස්මා ඔලොකෙන්තො තෙසං පත්ථනාය ඉජ්ඣනභාවං ඤත්වා සිතං අකාසි, තං දිස්වා සා ඉත්ථි සාමිකං ආහ-සාමි අම්හාකං අය්‍යො සිතං කරොති එකො නටකාරකො භවිස්සතීති, සාමිකොපිස්සා එවං භවිස්සති භද්දෙති වත්වා පක්කාමි, ඉදං තෙසං පුබ්බකම්මං. තෙ තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා තතො චවිත්වා සා ඉත්ථි නටකගෙහෙ නිබ්බත්ති පුරිසො සෙට්ඨිගෙහෙ, සො එවං භද්දෙ භවිස්සතීති තස්සා පටිවචනස්ස දින්නත්තාය නටෙහි සද්ධිං විචරි, ඛීණාසවත්ථෙරස්ස දින්නපිණ්ඩපාතං නිස්සාය අරහත්තං පාපුණි, සාපි නටධීතා යා මෙ සාමිකස්ස ගති මය්හම්පි සා එව ගතීති පබ්බජිත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨහීති.

උග්ගසෙනසෙට්ඨිපුත්තස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

---

24. 7.

“විතක්කමථිතස්සා”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං දහරභික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

එකො කිර දහරභික්ඛු සලාකග්ගෙ අත්තනො පත්තසලාකං ගහෙත්වා සලාකයාගුං ආදාය ආසනසාලං ගන්ත්වා තත්ථ උදකං අලභිත්වා උදකත්ථාය එකං ඝරං අගමාසි, තත්ථ තං එකා කුමාරිකා දිස්වාව උප්පන්නසිනෙහා-භන්තෙ පුනපි පානීයෙන අත්ථෙ සති ඉධෙව ආගච්ඡෙය්‍යාථාති ආහ, සො තතො පට්ඨාය යදා පානීයං න ලභති තදා තත්ථෙව ගච්ඡති, සාපිස්ස පත්තං ගහෙත්වා පානීයං දෙති, එවං ගච්ඡන්තෙ කාලෙ යාගුම්පි දත්වා පුනෙකදිවසං තත්ථෙව නිසීදාපෙත්වා භත්තං අදාසි, සන්තිකෙ චස්ස නිසීදිත්වා භන්තෙ ඉමස්මිං ගෙහෙ න කිඤ්චි නත්ථි නාම කෙවලං මයං විචරණකං මනුස්සමෙව න ලභාමාති කථං සමුට්ඨාපෙසි, සො කතිපාහෙනෙව තස්සා කථං සුත්වා උක්කණ්ඨි, අථ නං එක දිවසං ආගන්තුකා භික්ඛු දිස්වා-කස්මා

ත්වං ආවුසො කිසො උප්පණ්ඩුප්පණ්ඩුකජාතොසි? පුච්ඡිත්වා–උක්කණ්ඨිතොස්මි ආවුසොති වුත්තෙ–ආචරියුපජ්ඣායානං සන්තිකං නයිංසු, තෙපි නං සත්ථු සන්තිකං නෙත්වා තමත්ථං ආරොචෙසුං, සත්ථා සච්චං කිර ත්වං භික්ඛු උක්කණ්ඨිතොසීති? පුච්ඡිත්වා-සච්චන්ති වුත්තෙ–කස්මා ත්වං භික්ඛු මාදිසස්ස ආරද්ධවිරියස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ පබ්බජිත්වා සොතාපන්නොති වා සකදාගාමීති වා අත්තානං අවදාපෙත්වා උක්කණ්ඨිතොති වදාපෙසි? භාරියං තෙ කම්මං කතන්ති වත්වා–කිං කාරණා උක්කණ්ඨිතොසීති? පුච්ඡි, භන්තෙ එකා මං ඉත්ථී එවමාහාති වුත්තෙ–භික්ඛු අනච්ඡරියං එතං තස්සා කිරියං, සා හි පුබ්බෙ සකලජම්බුදීපෙ අග්ගධනුග්ගහං පණ්ඩිතං පහාය තං මුහුත්තදිට්ඨකෙ එකස්මිං සිනෙහං උප්පාදෙත්වා තං ජීවිතක්ඛයං පාපෙසීති වත්වා–තස්සත්ථස්ස පකාසනත්ථං භික්ඛූහි යාචිතො අතීතං ආහරි. අතීතෙ චූළධනුග්ගහපණ්ඩිතකාලෙ තක්කසිලායං දිසාපාමොක්ඛස්ස ආචරියස්ස සන්තිකෙ සිප්පං උග්ගහෙත්වා–තෙන තුට්ඨෙන දින්නං ධීතරං ආදාය බාරාණසිං ගච්ඡන්තස්ස–එකස්මිං අටවිමුඛෙ පඤ්ඤාසාය කණ්ඩෙහි පඤ්ඤාස චොරෙ මාරෙත්වා කණ්ඩෙසු ඛීණෙසු චොරජෙට්ඨකං ගහෙත්වා භූමියං පාතෙත්වා භද්දෙ අසිං ආහරාති වුත්තෙ තාය තං ඛණං දිට්ඨචොරෙ සිනෙහං කත්වා චොරස්ස හත්ථෙ අසිත්ථරුං ඨපෙත්වා චොරෙන ධනුග්ගහපණ්ඩිතස්ස මාරිතභාවං ආවිකත්වා–චොරෙන ච තං ආදාය ගච්ඡන්තෙන–මම්පි එසා අඤ්ඤං දිස්වා අත්තනො සාමිකං විය මාරාපෙස්සති කිං මෙ ඉමායාති එකං නදිං දිස්වා ඔරිමතීරෙ තං ඨපෙත්වා තස්සා භණ්ඩකං ආදාය–ත්වං ඉධෙව හොහි යාවාහං භණ්ඩං උත්තාරෙමීති තත්ථෙව තං පහාය ගතභාවච ආවිකත්වා:–

"සබ්බං භණ්ඩං සමාදාය පාරං තිණ්ණොසි බ්‍රාහ්මණ,
පච්චාගච්ඡ ලහුං ඛිප්පං මම්පි තාරෙහිදානිතො.[1]

අසන්ථුතං මං චිරසන්ථුතෙන නිමිනි භොති අධුවං ධුවෙන,
මයාපි භොති නිමිනෙය්‍ය අඤ්ඤං ඉතො අහං දූරතරං ගමිස්සං.

කායං එළගලාගුම්බෙ කරෙති අභුහාලියං,
න ඉධ නච්චං වා ගීතං වා තාලං වා සුසමාහිතං,
අනම්හකාලෙ[2] සුස්සොණි[3] කින්නු ජග්ඝසි සොභනෙ.

සිඟාල බාල දුම්මෙධ අප්පපඤ්ඤොසි ජම්බුක,
ජීනො මච්ඡච පෙසිච කපණො විය ඣායසි.

සුදස්සං වජ්ජමඤ්ඤෙසං අත්තනො පන දුද්දසං,
ජීනා පතිච ජාරච ත්වම්පි මඤ්ඤෙව ඣායසි.

එවමෙතං මිගරාජ යථා භාසසි ජම්බුක,
සා නූනාහං ඉතො ගන්ත්වා භත්තු හෙස්සං වසානුගා.

යො හරෙ මත්තිකාථාලං කංසථාලම්පි සො හරෙ,
කතං යෙව තයා පාපං පුනපෙවං කරිස්සසී"ති.

1. ම. තාරිතො. 2. ම. අනම්හිකාලෙ. 3. ම. සුසොනි.

ඉමං පචකනිපාතෙ චුල්ලධනුග්ගහජාතකං විත්ථාරෙත්වා- තදා චුල්ලධනුග්ගහපණ්ඩිතො ත්වං අහොසි සා ඉත්ථි එතරහි අයං කුමාරිකා සිගාලරූපෙන ආගන්ත්වා තස්සා නිග්ගහකාරකො සක්කො දෙවරාජා අහමෙවාති වත්වා-එවං සා ඉත්ථි තං මුහුත්තදිට්ඨෙ එකස්මිං සිනෙහෙන සකලජම්බුදීපෙ අග්ගපණ්ඩිතං ජීවිතා වොරොපෙසි, තං ඉත්ථිං ආරබ්භ උප්පන්නං තව තණ්හං ඡින්දිත්වා හරිහි භික්ඛූති තං ඔවදිත්වා උත්තරිං ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"විතක්කපමථිතස්ස ජන්තුනො තිබ්බරාගස්ස සුභානුපස්සිනො,
භීය්‍යො තණ්හා පවඩ්ඪති එස ඛො දළ්හං කරොති බන්ධනං.

විතක්කූපසමෙ ච යො රතො අසුභං භාවයති සදා සතො,
එස ඛො ව්‍යන්ති කාහිති එස ඡෙච්ඡති මාරබන්ධන"න්ති.

තත්ථ **විතක්කපමථිතස්සා**ති කාමවිතක්කාදීහි විතක්කෙහි නිම්මථිතස්ස. **තිබ්බරාගස්සා**ති බහලරාගස්ස. **සුභානුපස්සිනො**ති ඉට්ඨාරම්මණෙ සුභනිමිත්තග්ගාහාදිවසෙන විස්සට්ඨමානසතාය සුභන්ති අනුපස්සන්තස්ස. **තණ්හා**ති එවරූපස්ස ඣානාදිසු එකම්පි න වඩ්ඪති අථ ඛො ජවාරිකතණ්හාව **භීය්‍යො වඩ්ඪති**. **එස ඛො**ති එස පුග්ගලො තණ්හාබන්ධනං **දළ්හං** සුථිරං **කරොති**. **විතක්කූපසමෙ**ති මිච්ඡාවිතක්කානං වූපසමසඞ්ඛාතෙ දසසු අසුභෙසු පඨමජ්ඣානෙ. **සදා සතො**ති යො එත්ථ අභිරතො හුත්වා නිච්චං උපට්ඨිතසතිතාය සතො තං අසුභජ්ඣානං භාවෙති. **ව්‍යන්තිකාහිතී**ති එස භික්ඛු තීසු භවෙසු උප්පජ්ජනකං තණ්හං විගතන්තං කරිස්සති. **මාරබන්ධන**න්ති එස තෙභූමකවට්ටසඞ්ඛාතං මාරබන්ධනං ඡින්දිස්සතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ සො භික්ඛු සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

දහරකභික්ඛුස්ස වත්ථු සත්තමං.

---

24. 8

"නිට්ඨං ගතො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො මාරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි විකාලෙ සම්බහුලා ථෙරා ජෙතවනවිහාරං පවිසිත්වා රාහුලත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා තං උට්ඨාපෙසුං, සො අඤ්ඤත්ථ වසනට්ඨානං අපස්සන්තො ගන්ත්වා තථාගතස්ස ගන්ධකුටියා පමුඛෙ නිපජ්ජි, තදා සො ආයස්මා අරහත්තප්පත්තො අවස්සිකො[1] හොති, මාරො වසවත්ති සභාවෙන[2] ඨිතොයෙව තං ආයස්මන්තං ගන්ධකුටිපමුඛෙ නිපන්නං දිස්වා චින්තෙසි-සමණස්ස ගොතමස්ස රුජනකඅඞ්ගුලියං බහි නිපන්නායං සයං අන්තො ගන්ධකුටියං නිපන්නො අඞ්ගුලියා පීළියමානාය සයම්පි පීළිතො

1. ම. අත්‍ථවස්සිකො. 2. ම. තවන්තො.

භවිස්සතීති, සො මහන්තං හත්ථිරාජවණ්ණං අභිනිම්මිනිත්වා ආගම්ම සොණ්ඩාය ථෙරස්ස මත්ථකං පරික්ඛිපිත්වා මහන්තෙන සද්දෙන කොඤ්චරවං රවි, සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව තස්ස මාරභාවං ඤත්වා-මාර තාදිසානං සතසහස්සෙනාපි මම පුත්තස්ස භයං උප්පාදෙතුං න සක්කා පුත්තොපි මෙ අසන්තාසී වීතතණ්හො මහාවිරියො මහාපඤ්ඤොති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

“නිට්ඨං ගතො අසන්තාසී වීතතණ්හො අනඞ්ගණො,
අච්ඡින්දි භවසල්ලානි අන්තිමොයං සමුස්සයො.

වීතතණ්හො අනාදානො නිරුත්තිපදකොවිදො,
අක්ඛරානං සන්නිපාතං ජඤ්ඤා පුබ්බපරානි ච,
ස වෙ අන්තිමසාරීරො මහාපඤ්ඤො මහාපුරිසොති වුච්චතී”ති

තත්ථ **නිට්ඨං ගතොති** ඉමස්මිං සාසනෙ පබ්බජිතානං අරහත්තං නිට්ඨං නාම තං ගතො පත්තොති අත්ථො. **අසන්තාසීති** අබ්භන්තරෙ රාගසන්තාසාදීනං අභාවෙන අසන්තසනකො. **අච්ඡින්දි භවසල්ලානීති** සබ්බානිපි භවගාමීනි සල්ලානි අච්ඡින්දි. **සමුස්සයොති** අයං එතස්ස අන්තිමදෙහො. **අනාදානොති** ඛන්ධාදීසු නිග්ගහණො. **නිරුත්තිපදකොවිදොති** නිරුත්තියා ච සෙසපදෙසු චාති චතූසුපි පටිසම්භිදාසු ඡෙකොති අත්ථො. **අක්ඛරානං සන්නිපාතං ජඤ්ඤා පුබ්බපරානි චාති** අක්ඛරානං සන්නිපාතසඞ්ඛාතං අක්ඛරපිණ්ඩඤ්ච ජානාති, පුබ්බක්ඛරෙන අපරක්ඛරං අපරක්ඛරෙන පුබ්බක්ඛරඤ්ච ජානාති, පුබ්බක්ඛරෙන අපරක්ඛරං ජානාති නාම ආදිම්හි පඤ්ඤායමානෙ මජ්ඣපරියොසානෙසු අපඤ්ඤායමානෙසුපි ඉමෙසං ආදිඅක්ඛරානං ඉදං මජ්ඣං ඉදං පරියොසානන්ති ජානාති, අපරක්ඛරෙන පුබ්බක්ඛරං ජානාති නාම අන්තෙ පඤ්ඤායමානෙ ආදිමජ්ඣෙසු අපඤ්ඤායමානෙසු ඉමෙසං අන්තක්ඛරානං ඉදං මජ්ඣං අයං ආදීති ජානාති, මජ්ඣෙ පඤ්ඤායමානෙපි ඉමෙසං මජ්ඣක්ඛරානං අයං ආදි අයං අන්තොති ජානාති එවං මහාපඤ්ඤො. **ස වෙ අන්තිමසාරීරොති** එස කොටියං ඨිතසරීරො මහන්තානං අත්ථධම්මනිරුත්තිපටිසම්භිදානං සීලක්ඛන්ධාදීනඤ්ච පරිග්ගාහිකාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතත්තා **මහාපඤ්ඤො**. “විමුත්තචිත්තොඛ්වාහං සාරිපුත්ත මහාපුරිසොති වදාමී”ති වචනතො විමුත්තචිත්තතාය ච **මහාපුරිසොති වුච්චතීති** අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති. මාරෙපි පාපිමා ජානාති මං සමණො ගොතමොති තත්ථෙවන්තරධායීති.

මාරස්ස වත්ථු අට්ඨමං.

---

24. 9.

“සබ්බාභිභූ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා අන්තරාමග්ගෙ උපකං ආජීවකං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ සත්ථා පත්තසබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණො බොධිමණ්ඩෙ සත්තසත්තාහං වීතිනාමෙත්වා අත්තනො පත්තචීවරමාදාය ධම්මචක්කප්පවත්තනත්ථං බාරාණසියං සන්ධාය අට්ඨාරසයොජනමග්ගං පටිපන්නො අන්තරමග්ගෙ උපකං ආජීවකං අද්දස, සොපි සත්ථාරං දිස්වා විප්පසන්නානි ඛො තෙ ආවුසො ඉන්ද්‍රියානි පරිසුද්ධො ඡවිවණ්ණො පරියොදාතො කංසි ත්වං ආවුසො උද්දිස්ස පබ්බජිතො කො වා තෙ සත්ථා කස්ස වා ත්වං ධම්මං රොචෙසීති? පුච්ඡි, අථස්ස සත්ථා මය්හං උපජ්ඣායො වා ආචරියො වා නත්ථීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"සබ්බාභිභූ සබ්බවිදූහමස්මි
සබ්බෙසු ධම්මෙසු අනූපලිත්තො,
සබ්බඤ්ජහො තණ්හක්ඛයෙ විමුත්තො
සයං අභිඤ්ඤාය කමුද්දිසෙය්‍ය"න්ති.

තත්ථ **සබ්බාභිභූ**ති සබ්බෙසං තෙභූමකධම්මානං අභිභවනතො සබ්බාභිභූ. **සබ්බවිදූ**ති විදිතසබ්බචතුභූමකධම්මො. **සබ්බෙසු ධම්මෙසූ**ති සබ්බෙසුපි තෙභූමකධම්මෙසු තණ්හාදිට්ඨීහි **අනූපලිත්තො**. **සබ්බඤ්ජහො**ති සබ්බෙ තෙභූමකධම්මෙ ජහිත්වා ඨිතො. **තණ්හක්ඛයෙ විමුත්තො**ති තණ්හක්ඛයන්තෙ උප්පාදිතෙ තණ්හක්ඛයසඞ්ඛාතෙ අරහත්තෙ අසෙඛාය විමුත්තියා විමුත්තො. **සයං අභිඤ්ඤායා**ති අභිඤ්ඤෙය්‍යාදිභෙදෙ ධම්මෙ සයමෙව ජානිත්වා. **කමුද්දිසෙය්‍ය**න්ති අයං මෙ උපජ්ඣායො වා ආචරියො වාති කං නාම උද්දිසෙය්‍යන්ති.

දෙසනාවසානෙ උපකො තථාගතස්ස වචනං නෙවාභිනන්දි න පටික්කොසි, සීසං පන චාලෙත්වා ජිව්හං නිල්ලාලෙත්වා එකපදිකමග්ගං ගහෙත්වා[1] අඤ්ඤතරං ලුද්දකනිවාසනට්ඨානං අගමාසීති.

උපකාජීවකස්ස වත්ථු නවමං.

---

24. 10.

"සබ්බදාන"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සක්කං දෙවරාජං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ තාවතිංසදෙවලොකෙ දෙවතා සන්නිපතිත්වා චත්තාරො පඤ්හෙ සමුට්ඨාපෙසුං-කතරං දානං නු ඛො දානෙසු කතරරසො නු ඛො රසෙසු කතරරතී රතීසු ජෙට්ඨා තණ්හක්ඛයො ච කස්මා ජෙට්ඨොති වුච්චතීති?, තෙ පඤ්හෙ එකා දෙවතාපි විනිච්ඡිතුං නාසක්ඛි, එකො පන දෙවො එකං දෙවං සොපි අපරන්ති එවං අඤ්ඤමඤ්ඤං පුච්ඡන්තා දසසු චක්කවාළසහස්සෙසු ද්වාදස සංවච්ඡරානි විචරිංසු, එත්තකෙනපි කාලෙන පඤ්හානං අත්ථං අදිස්වා දසසහස්ස

1. ම. ආරොපෙත්වා.

චක්කවාළෙ දෙවතායො සන්නිපතිත්වා චතුන්නං මහාරාජානං සන්තිකං ගන්ත්වා- කිං තාතා මහාදෙවසන්නිපාතොති? වුත්තෙ- චත්තාරො පඤ්හෙ සමුට්ඨාපෙත්වා විනිච්ඡිතුං අසක්කොන්තා තුම්හාකං සන්තිකං ආගතම්හාති, කිං පඤ්හං නාම තාතාති?, දානරසරතීසු කතමා දානරසරතී නු ඛො සෙට්ඨා තණ්හක්ඛයො ච කස්මා සෙට්ඨොති ඉමෙ පඤ්හෙ විනිච්ඡිතුං අසක්කොන්තා ආගතම්හාති, තාතා මය්හම්පි ඉමෙසං අත්ථෙ න ජානාම අම්හාකං පන රාජා ජනසහස්සෙන චින්තිතෙ අත්ථෙ චින්තෙත්වා ඛණෙනෙව ජානාති, සො අම්හෙහි පඤ්ඤාය ච පුඤ්ඤෙන ච විසිට්ඨො එථ තස්ස සන්තිකං ගච්ඡාමාති තමෙව දෙවගණං ආදාය සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා තෙනාපි-කිං තාතා මහන්තො දෙවසන්නිපාතොති වුත්තෙ-තමත්ථං ආරොචෙසුං, තාතා ඉමෙසං පඤ්හානං අඤ්ඤො අත්ථං ජානිතුං න සක්කොති බුද්ධවිසයා හෙතෙ සත්ථා පනෙතරහි කහං විහරතීති පුච්ඡිත්වා- ජෙතවනෙති සුත්වා- එථ තස්ස සන්තිකං ගමිස්සාමාති දෙවගණෙන සද්ධිං රත්තිභාගෙ සකලජෙතවනං ඔභාසෙත්වා සත්ථාරං උපසංකමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතෙ- කිං මහාරාජ මහන්තා දෙවසඞ්ඝෙන සද්ධිං ආගතොසීති? වුත්තෙ-භන්තෙ දෙවගණෙන ඉමෙ නාම පඤ්හා සමුට්ඨාපිතා අඤ්ඤො ඉමෙසං අත්ථං ජානිතුං සමත්ථො නාම නත්ථි ඉමෙසං නො අත්ථං පකාසෙථාති වුත්තෙ-සත්ථා-සාධු මහාරාජ මයා හි පාරමියො පූරෙත්වා මහාපරිච්චාගෙ පරිච්චජිත්වා තුම්හාදිසානං කඞ්ඛාච්ඡෙදනත්ථමෙව සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පටිවිද්ධං, තයා පුච්ඡිතපඤ්හෙසු හි සබ්බදානානං ධම්මදානං සෙට්ඨං සබ්බරසානං ධම්මරසො සබ්බරතීසු ධම්මරති සෙට්ඨා තණ්හක්ඛයො පන අරහත්තසම්පාපකත්තා සෙට්ඨො යෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති
සබ්බං රසං ධම්මරසො ජිනාති,
සබ්බං රතිං ධම්මරතී ජිනාති
තණ්හක්ඛයො සබ්බදුක්ඛං ජිනාතී"ති.

තත්ථ **සබ්බදානං ධම්මදානන්ති** සචෙපි හි චක්කවාළගබ්භෙ යාව බ්‍රහ්මලොකා නිරන්තරං කත්වා සන්නිසින්නානං බුද්ධපච්චෙකබුද්ධඛීණාසවානං කදලිගබ්භසදිසානි චීවරානි දදෙය්‍ය තස්මිං සමාගමෙ චතුප්පදිකාය ගාථාය කතානුමොදනාව සෙට්ඨා, තං හි දානං තස්සා ගාථාය සොළසිං කලං නාග්ඝති, එවං ධම්මදෙසනාපි වාචනම්පි සවණම්පි මහන්තං, යෙන ච පුග්ගලෙන බහූනං තං ධම්මසවණං කාරිතං තස්සෙව ආනිසංසො මහා, තථාරූපාය එව පරිසාය පණීතපිණ්ඩපාතස්ස පත්තෙ පූරෙත්වා දින්නදානතොපි සප්පිතෙලාදීනං පත්තෙ පූරෙත්වා දින්නභෙසජ්ජදානතොපි මහාවිහාරසදිසානං විහාරානං ච ලොහපාසාදසදිසානං ච පාසාදානං අනෙකානි සතසහස්සානි කාරෙත්වා

දිනනසෙනාසනදානතොපි අනාථපිණඩිකාදීහි විහාරං ආරබභ කත
පරිචචාගතොපි අනතමසො චතුපපදිකාය ගාථාය අනුමොදනාවසෙ
නාපි පවතතිතං ධමමදානමෙව වරං සෙටඨං, කිං කාරණා? එවරූපානි හි
පුඤඤානි කාරොනතා ධමමං සුතවාව කාරොනති නො අසුතවා, සචෙපි
ඉමෙ සතතා ධමමං න සුණෙයයුං උළුඞකමතතං යාගුමපි කටචඡුමතතං
භතතමපි න දදෙයයුං, ඉමිනා කාරණෙන සබබදානෙහි ධමමදානමෙව
සෙටඨං, අපි ච ඨපෙතවා බුදධෙ ච පචෙචකබුදධෙ ච සකලකපපං දෙවෙ
වසසනෙත උදකබිනදූනි ගණෙතුං සමතථාය පඤඤාය සමනනාගතා
සාරිපුතතාදයොපි අතතනො ධමමතාය සොතාපතතිඵලාදීනි
අධිගනතුං නාසකඛිංසු, අසසජිතෙථරාදීහි කථිතං ධමමං සුතවාව සොතා
පතතිඵලං සචඡිකරිංසු, සතථු ධමමදෙසනාය සාවකපාරමීඤාණං
සචඡිකරිංසු, ඉමිනාපි කාරණෙන මහාරාජ ධමමදානමෙව සෙටඨං,
තෙන වුතතං: "සබබදානං ධමමදානං ජිනාතී"ති. සබෙබ පන ඛණඩ
රසාදයොපි රසා උකකංසතො දෙවානං සුධාභොජනරසොපි සංසාර
වටෙට පාතෙතවා දුකඛානුභවනසෙසව පචචයො, යො පනෙස
සතතතිංසබොධිපකඛියධමමසඞඛාතො ච නවලොකුතතරධමමසඞඛා
තො ච ධමමරසො අයමෙව සබබරසානං සෙටෙඨා, තෙන වුතතං
සබබං රසං ධමමරසො ජිනාතීති. යාපෙසා පුතතරති ධීතුරති
ධනරති ඉතථිරති නචචගීතවාදිතාදිරතිපපභෙදා ච අනෙකපපභෙදා
රති සාපි සංසාර වටෙට පාතෙතවා දුකඛානුභවනසෙසව පචචයො, යා
පනෙසා ධමමං කථෙනතසස වා ධමමං සුණනතසස වා වාචෙනතසස වා
අනෙතා උපපජජමානා පීති උදගගභාවං ජනෙති අසසූනි පවතෙතති
ලොමහංසං ජනෙති, සායං සංසාරවටටසස අනතං කතවා අරහතත
පරියොසානා හොතීති සබබරතීසු එවරූපා ධමමරතියෙව සෙටඨා,
තෙන වුතතං–සබබං රතිං ධමමරති ජිනාතීති. තණහකඛයො පන
තණහාය ඛයනෙත උපපනනං අරහතතං සකලසසපි වටටදුකඛසස
අභිභවනතො සබබසෙටඨමෙව, තෙන වුතතං–තණහකඛයො සබබ
දුකඛං ජිනාතීති. එවං සතථරි ඉමිසසා ගාථාය අතථං කථෙනෙත
යෙව චතුරාසීතියා පාණසහසසානං ධමමාභිසමයො අහොසි,
සකෙකාපි සතථු ධමමකථං සුතවා සතථාරං වනදිතවා ආහ– භනෙත එවං
ජෙටඨකෙ ධමමදානෙ කිමතථං අමහාකං පතතිං න දාපෙථ? ඉතො
පටඨාය නො භිකඛුසඞඝසස කථෙතවා පතතිං දාපෙථ භනෙතති. සතථා
තසස වචනං සුතවා භිකඛුසඞඝං සනනිපාතෙතවා–භිකඛවෙ අජජාදිං
කතවා මහාධමමසවණං වා පකතිධමමසවණං වා උපනිසිනනකකථං
වා අනතමසො අනුමොදනමපි කථෙතවා සබබසතතානං පතතිං
දදෙයයාථාති අහාසි.

සකකසස පඤහ වතථු දසමං.

24. 11.

"හනන්ති භොගා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අපුත්තකසෙට්ඨිං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස කිර කාලකිරියං සුත්වා රාජා පසෙනදිකොසලො අපුත්තකං සාපතෙය්‍යං කස්ස පාපුණාතීති? පුච්ඡිත්වා රඤ්ඤොති සුත්වා සත්තහි දිවසෙහි තස්ස ගෙහතො ධනං රාජකුලං අභිහරාපෙත්වා සත්ථු සන්තිකං උපසඞ්කමිත්වා හන්ද කුතො නු ත්වං මහාරාජ ආගච්ඡසි දිවාදිවස්සාති වුත්තෙ– ඉධ භන්තෙ සාවත්ථියං සෙට්ඨි ගහපති කාලකතො තමහං අපුත්තකං සාපතෙය්‍යං රාජන්තෙපුරං අභිහරිත්වා ආගච්ඡාමීති ආදිමාහ. සබ්බං සුත්තෙ ආගතනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. සො කිර සුවණ්ණපාතියා නානග්ගරසභොජනෙ උපනීතෙ එවරූපං නාම මනුස්සා භුඤ්ජන්ති කිං තුම්හෙ මයා සද්ධිං ඉමස්මිං ගෙහෙ කෙළිං කරොථාති භොජනෙ උපට්ඨිතෙ ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදීහි පහරිත්වා පලාපෙත්වා ඉදං මනුස්සානං භොජනන්ති කණාජකං භුඤ්ජති බිලඞ්ගදුතියකං, වත්ථයානඡත්තෙසුපි මනාපෙසු උපට්ඨිතෙසු තෙ මනුස්සෙ ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදීහි පහරන්තො පලාපෙත්වා සාතං ධාරෙති, ජජ්ජරරථකෙන යාති පණ්ණච්ඡත්තකෙන ධාරියමානෙනාති. එවං රඤ්ඤා ආරොචිතෙ සත්ථා තස්ස පුබ්බකම්මං කථෙසි:– භූතපුබ්බං සො මහාරාජ සෙට්ඨිගහපති තගරසිඛිං නාම පච්චෙකබුද්ධං පිණ්ඩපාතෙන පටියාදෙසි–දෙථ සමණස්ස පිණ්ඩන්ති වත්වා සො උට්ඨායාසනා පක්කාමි, තස්මිං කිර අස්සද්ධෙ බාලෙ එවං වත්වා පක්කන්තෙ තස්ස භරියා සද්ධාසම්පන්නා චිරස්සං වත මෙ ඉමස්ස මුඛතො දෙහීති වචනං සුතං අජ්ජ මම මනොරථං පූරෙන්තී පිණ්ඩපාතං දස්සාමීති පච්චෙකබුද්ධස්ස පත්තං ගහෙත්වා පණීතභොජනස්ස පූරෙත්වා අදාසි, සොපි නිවත්තමානො තං දිස්වා කිං සමණ කිඤ්චි තෙ ලද්ධන්ති? පත්තං ගහෙත්වා පණීතපිණ්ඩපාතං දිස්වා විප්පටිසාරී හුත්වා එවං චින්තෙසි–වරමෙතං පිණ්ඩපාතං දාසා වා කම්මකරා වා භුඤ්ජෙය්‍යුං තෙ හි ඉමං භුඤ්ජිත්වා මය්හං කම්මං කරිස්සන්ති අයං පන ගන්ත්වා භුඤ්ජිත්වා නිද්දායිස්සති නට්ඨො මෙ පිණ්ඩපාතොති. සො භාතුච්ච පන එකපුත්තකං සාපතෙය්‍යස්ස කාරණා ජීවිතා වොරොපෙසි, සො කිරස්ස අඞ්ගුලිං ගහෙත්වා විචරන්තො ඉදං මය්හං පිතුසන්තකං යානකං අයං තස්ස ගොණොති ආදිමාහ. අථ නං සෙට්ඨි ඉදානි තාවෙස එවං වදෙති ඉමස්ස පන වුඩ්ඪිප්පත්තකාලෙ ඉමස්මිං ගෙහෙ භොගෙ කො දක්ඛිස්සතීති තං අරඤ්ඤං නෙත්වා එකස්මිං ගච්ඡමූලෙ ගීවං ගහෙත්වා මූලකන්දං විය ඵාලෙත්වා මාරෙත්වා ගීවං චාලෙත්වා තත්ථෙව ඡඩ්ඩෙසි. ඉදමස්ස පුබ්බකම්මං. තෙන වුත්තං "යං ඛො සො මහාරාජ සෙට්ඨි ගහපති තගරසිඛිං පච්චෙකබුද්ධං පිණ්ඩපාතෙන පටිපාදෙසි, තස්ස කම්මස්ස විපාකෙන සත්තක්ඛත්තුං සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජි, තස්සෙව කම්මස්ස විපාකාවසෙසෙන ඉමිස්සායෙව සාවත්ථියා සත්තක්ඛත්තුං

සෙට්ඨිත්තං කාරෙසි, යං බො සො මහාරාජ සෙට්ඨි ගහපති දත්වා පච්ඡා විප්පටිසාරී අහොසි-වරමෙතං පිණ්ඩපාතං දාසා වා කම්මකරා වා භුඤ්ජෙය්‍යුන්ති, තස්ස විපාකෙන නාස්සුළාරාය භත්තභොගාය චිත්තං නමති නාස්සුළාරාය වත්ථභොගාය යානභොගාය නාස්සුළාරානං පඤ්චන්නං කාමගුණානං භොගාය චිත්තං නමති. යං බො සො මහාරාජ සෙට්ඨිගහපති භාතු එකපුත්තකං සාපතෙය්‍යස්ස කාරණා ජීවිතා වොරොපෙසි තස්ස කම්මස්ස විපාකෙන බහූනි වස්සානි බහූනි වස්සසතානි බහූනි වස්සසහස්සානි බහූනි වස්සසතසහස්සානි නිරයෙ පච්චි, තස්සෙව කම්මස්ස විපාකාවසෙසෙන ඉමං සත්තමකං අපුත්තකං සාපතෙය්‍යං රාජකොසං පවෙසෙන්ති. තස්ස බො පන මහාරාජ සෙට්ඨිස්ස ගහපතිස්ස පුරාණඤ්ච පුඤ්ඤං පරික්ඛීණං නවං ච පුඤ්ඤං අනුපචිතං අජ්ජ පන මහාරාජ සෙට්ඨිගහපති මහාරොරුවෙ නිරයෙ පච්චතීති. රාජා සත්ථු වචනං සුත්වා අහො භන්තෙ භාරියං කම්මං එත්තකෙ නාම භොගෙ විජ්ජමානෙ නෙව අත්තනා පරිභුඤ්ජි න තුම්හාදිසෙ බුද්ධෙ ධුරවිහාරෙ විහරන්තෙ පුඤ්ඤකම්මං අකාසීති ආහ, සත්ථා එවමෙතං මහාරාජ දුම්මෙධපුග්ගලා නාම භොගෙ ලභිත්වා නිබ්බානං න ගවෙසන්ති භොගෙ නිස්සාය උප්පන්නා තණ්හා පනෙතෙ දීඝරත්තං හනතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"හනන්ති භොගා දුම්මෙධං නො ච පාරගවෙසිනො,
භොගතණ්හාය දුම්මෙධො හන්ති අඤ්ඤෙව අත්තන"න්ති.

තත්ථ නො ච පාරගවෙසිනොති යෙ පන පාරගවෙසිනො පුග්ගලා න තෙ භොගා හනන්ති. අඤ්ඤෙව අත්තානන්ති භොගෙ නිස්සාය උප්පන්නාය තණ්හාය දුප්පඤ්ඤො පුග්ගලො පරෙ විය අත්තානමෙව හනතීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

අපුත්තකසෙට්ඨිස්ස වත්ථු එකාදසමං.

---

24. 12.

"තිණදෙසානී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා පණ්ඩුකම්බලසිලායං විහරන්තො අඞ්කුරං ආරබ්භ කථෙසි.

වත්ථු "යෙ ඣානපසුතා ධීරා"ති ගාථාය විත්ථාරිතමෙව. වුත්තං හෙතං තත්ථ ඉන්දකං ආරබ්භ කථෙසි. සො කිර අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස අන්තොගාමං පිණ්ඩාය පවිට්ඨස්ස අත්තනො ආභතං කටච්ඡුභික්ඛං දාපෙසි තදස්ස පුඤ්ඤං අඞ්කුරෙන දසවස්සසහස්සානි ද්වාදසයොජනිකං උද්ධනපන්තිං කත්වා දින්නදානතොපි මහප්ඵලතරං ජාතං, තස්මා එවමාහ. එවං වුත්තෙ සත්ථා- අඞ්කුර දානං නාම විචෙය්‍ය දාතුං වට්ටති, එවං තං සුඛෙත්තෙසු වුත්තබීජං විය මහප්ඵලං හොති, ත්වං පන තථා න අකාසි තෙන තෙ දානං න මහප්ඵලං ජාතන්ති ඉමමත්ථං විභාවෙන්තො:-

“විචෙය්‍ය දානං දාතබ්බං
යත්ථ දින්නං මහප්ඵලං,
විචෙය්‍ය දානං සුගතප්පසත්ථං
යෙ දක්ඛිණෙය්‍යා ඉධ ජීවලොකෙ,
එතෙසු දින්නානි මහප්ඵලානි
බීජානි වුත්තානි යථා සුඛෙත්තෙ”ති.

වත්වා උත්තරිං ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

“තිණදොසානි ඛෙත්තානි රාගදොසා අයම්පජා
තස්මා හි වීතරාගෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං.

තිණදොසානි ඛෙත්තානි දොසදොසා අයං පජා,
තස්මා හි වීතදොසෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං.

තිණදොසානි ඛෙත්තානි මොහදොසා අයං පජා,
තස්මා හි වීතමොහෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං.

තිණදොසානි ඛෙත්තානි ඉච්ඡාදොසා අයං පජා,
තස්මා හි විගතිච්ඡෙසු දින්නං හොති මහප්ඵල”න්ති.

තත්ථ **තිණදොසානීති** සාමාකාදීනි හි තිණානි උට්ඨහන්තානි පුබ්බන්නාපරන්නානි ඛෙත්තානි දූසෙන්ති තෙන තානි න බහුඵලානි[1] හොන්ති එවං සත්තානම්පි අන්තො රාගො උප්පජ්ජන්තො සත්තෙ දූසෙති තෙන තෙසු දින්නං නාම මහප්ඵලං න හොතීති. තෙන වුත්තං:-

“තිණදොසානි ඛෙත්තානි රාගදොසා අයං පජා,
තස්මා හි වීතරාගෙසු දින්නං හොති මහප්ඵල”න්ති.

සෙසගාථාසුපි එසෙව නයො. දෙසනාවසානෙ අඞ්කුරො ච ඉන්දකො ච සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

අඞ්කුරස්ස වත්ථු ද්වාදසමං.

තණ්හාවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චතුවීසතිමො වග්ගො.

---

25. 1.

“චක්ඛුනා සංවරො”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඤ්ච භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙසු කිර එකෙකො චක්ඛුද්වාරාදීසු පඤ්චසු ද්වාරෙසු එකෙකමෙව රක්ඛි, අථෙකදිවසං සන්නිපතිත්වා-අහං දුරක්ඛං රක්ඛාමි අහං

---

1. ම. බහුට්ඨානානි.

දුරක්ඛං රක්ඛාමීති විවදිත්වා සත්ථාරං පුච්ඡිත්වා ඉමමත්ථං ජානිස්සාමාති සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා-භන්තෙ මයං චක්ඛුද්වාරාදීනි රක්ඛන්තා අත්තනො අත්තනො රක්ඛණද්වාරමෙව දුරක්ඛන්ති මඤ්ඤාම සො නු ඛො අම්හෙසු දුරක්ඛං රක්ඛතීති පුච්ඡිංසු. සත්ථා එකං භික්ඛුම්පි අනොසාදෙත්වා-[1] භික්ඛවෙ සබ්බානිපෙතානි දුරක්ඛානෙව, අපි ච ඛො පන තුම්හෙ න ඉදානෙව පඤ්චසු ඨානෙසු අසංවුතා, පුබ්බෙපි අසංවුතා, අසංවුතත්තායෙව ච පණ්ඩිතානං ඔවාදෙ අඨත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපුණිත්ථාති. කදා භන්තෙති? තෙහි යාචිතො අතීතං ආහරි:-

අතීතෙ තක්කසිලාජාතකස්ස වත්ථුං විත්ථාරෙත්වා රක්ඛසීනං වසෙන රාජකුලෙ ජීවිතක්ඛයං පත්තෙ පත්තාභිසෙකෙන මහාසත්තෙන සෙතච්ඡත්තස්ස හෙට්ඨා රාජාසනෙ නිසින්නෙන අත්තනො සිරිසම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා විරියං නාමෙතං සත්තෙහි කත්තබ්බමෙවාති වත්වා උදානවසෙන උදානිතං:-

"කුසලූපදෙසෙ ධිතියා දළ්හාය ච
අවත්ථිතත්තා භයභීරුතාය ච,
න රක්ඛසීනං වසමාගමිම්හ
ස සොත්ථිභාවො මහතා භයෙන මෙ"ති.

ඉමං ගාථං දස්සෙත්වා තදාපි තුම්හෙව පඤ්ච ජනා තක්කසිලායං රජ්ජගහණත්ථාය නික්ඛන්තං මහාසත්තං ආවුධහත්ථා පරිවාරෙත්වා මග්ගං ගච්ඡන්තා අන්තරමග්ගෙ රක්ඛසීහි චක්ඛුද්වාරාදිවසෙන උපනීතෙසු රූපාරම්මණාදිසු අසංවුතා පණ්ඩිතස්ස ඔවාදෙ අවත්තිත්වා ඔලීයන්තා රක්ඛසීහි ඛාදිතා ජීවිතක්ඛයං සම්පාපුණිත්ථ, තෙසු පන ආරම්මණෙසු සංවුතො පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධන්තිං දෙවවණ්ණිං යක්ඛිණිං අනාදියිත්වා සොත්ථිනා තක්කසිලං ගන්ත්වා රජ්ජං පත්තො රාජා අහමෙවාති ජාතකං සමොධානෙත්වා- භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම සබ්බානිපි ද්වාරානි සංවරිතබ්බානි එතානි හි සංවරන්තො එව සබ්බදුක්ඛා පමුච්චතීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"චක්ඛුනා සංවරෙ සාධු සාධු සොතෙන සංවරො,
ඝාණෙන සංවරෙ සාධු සාධු ජිව්හාය සංවරෙ.

කායෙන සංවරෙ සාධු සාධු වාචාය සංවරෙ
මනසා සංවරෙ සාධු සාධු සබ්බත්ථ සංවරෙ,
සබ්බත්ථ සංවුතො භික්ඛු සබ්බදුක්ඛා පමුච්චතී"ති.

තත්ථ **චක්ඛුනා**ති යදා හි භික්ඛුනො චක්ඛුද්වාරෙ රූපාරම්මණං ආපාථං ආගච්ඡති තදා ඉට්ඨාරම්මණෙ අරජ්ජන්තස්ස අනිට්ඨාරම්මණෙ අදුස්සන්තස්ස අසමපෙක්ඛනෙ මොහං අනුප්පාදෙන්තස්ස තස්මිං

---

1 ම. අනොසාදෙත්වා, අනුසාරෙත්වා.

වාරෙ සංවරො ථකනං පිදහනං ගුත්ති කතා නාම හොති, තස්ස සො එවරූපො **චක්ඛුනා සංවරො සාධු**, එස නයො සොතද්වාරාදිසුපි. චක්ඛුද්වාරාදිසු යෙව පන සංවරො වා අසංවරො වා උප්පජ්ජති පරතො පන ජවනවීථියං එස ලබ්භති, තදා හි අසංවරො උප්පජ්ජන්තො අස්සද්ධා අක්ඛන්ති කොසජ්ජං මුට්ඨස්සච්චං අඤ්ඤාණන්ති අකුසලවීථියං අයං පඤ්චවිධො ලබ්භති, සංවරො උප්පජ්ජන්තො සද්ධා ඛන්ති විරියං සති ඤාණන්ති කුසලවීථියං අයං පඤ්චවිධො ලබ්භති. **කායෙන සංවරොති** තත්ථ පන පසාදකායොපි චොපනකායොපි ලබ්භති, උභයම්පි පනෙතං කායද්වාරමෙව, තත්ථ සො පසාදද්වාරෙ සංවරො කථිතොව, චොපනද්වාරෙපි තංවත්ථුකා පාණාතිපාතා අදින්නාදානා මිච්ඡාචාරාති තෙහි චොපනකායෙහි සද්ධිං අකුසලවීථියං උප්පජ්ජන්තෙහි තෙහි තං ද්වාරං අසංවුතං හොති, කුසලවීථියං උප්පජ්ජන්තෙහි පාණාතිපාතාවෙරමණීආදීහි සංවුතං. **සාධු වාචායාති** එත්ථාපි චොපනවාචාපි වාචා තාය සද්ධිං උප්පජ්ජන්තෙහි මුසාවාදාදීහි තං ද්වාරං අසංවුතං හොති, මුසාවාදා වෙරමණීආදීහි සංවුතං. **මනසා සංවරොති** එත්ථාපි ජවනමනතො අඤ්ඤෙන මනෙන සද්ධිං අභිජ්ඣාදයො නත්ථි, මනොද්වාරෙ පන ජවනක්ඛණෙ උප්පජ්ජමානෙහි අභිජ්ඣාදීහි තං ද්වාරං අසංවුතං හොති අනභිජ්ඣාදීහි සංවුතං. **සාධු සබ්බත්ථාති** තෙසු චක්ඛුද්වාරාදිසු සබ්බෙසුපි සංවරො සාධු. එත්තාවතා හි අට්ඨ සංවරද්වාරානි අට්ඨ ච අසංවරද්වාරානි කථිතානි, තෙසු අට්ඨසු අසංවරද්වාරෙසු ඨිතො භික්ඛු සකලවට්ටමූලකදුක්ඛතො න මුච්චති, සංවරද්වාරෙසු පන ඨිතො සබ්බස්මාපි වට්ටමූලකදුක්ඛා මුච්චති. තෙන වුත්තං:- **සබ්බත්ථ සංවුතො භික්ඛු සබ්බදුක්ඛා පමුච්චතී**ති.

දෙසනාවසානෙ පඤ්ච භික්ඛූ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

පඤ්චභික්ඛූනං වත්ථු පඨමං.

---

25. 2.

“හත්ථසඤ්ඤතො”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං හංසඝාතකං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථිවාසිනො කිර ද්වෙ සහායකා භික්ඛූසු පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදා යෙභුය්‍යෙන එකතො විචරන්ති. තෙ එකදිවසං අචිරවතිං ගන්ත්වා න්හාත්වා ආතපං තප්පමානා සාරාණීයං කථං කථෙන්තා අට්ඨංසු, තස්මිං ඛණෙ ද්වෙ හංසා ආකාසෙන ගච්ඡන්ති, අථ ඛො දහර භික්ඛු සක්ඛරං ගහෙත්වා එකස්ස හංසපොතකස්ස අක්ඛි පහරිස්සාමීති ආහ, ඉතරො න සක්ඛිස්සසීති ආහ, තිට්ඨතු ඉමස්මිං පස්සෙ අක්ඛි පර පස්සෙ අක්ඛිං පහරිස්සාමීති, ඉදම්පි න සක්ඛිස්සසියෙවාති, තෙන හි

උපධාරෙහීති තියංසං[1] සක්ඛරං ගහෙත්වා හංසස්ස පච්ඡාභාගෙ ඛිපි, සක්ඛරසද්දං සුත්වා නිවත්තිත්වා ඔලොකෙසි, අථ නං ඉතරො වට්ට සක්ඛරං ගහෙත්වා පරපස්සෙ අක්ඛිම්හි පහරිත්වා ඔරිමක්ඛිනා නික්ඛාමෙසි, හංසො විරවන්තො පරිවත්තිත්වා තෙසං පාදමූලෙයෙව පති. තත්ථ ඨිතා භික්ඛූ දිස්වා ආවුසො බුද්ධසාසනෙ පබ්බජිත්වා අනනුච්ඡවිකං වො කතං පාණාතිපාතං කරොන්තෙහීති වත්වා තෙ ආදාය ගන්ත්වා තථාගතස්ස දස්සෙසුං, සත්ථා- සච්චං කිර භික්ඛු තයා පාණාතිපාතො කතොති? පුච්ඡිත්වා- සච්චං භන්තෙති වුත්තෙ- භික්ඛු කස්මා එවරූපෙ නිය්‍යානිකසාසනෙ පබ්බජිත්වා එවමකාසි? පොරාණකපණ්ඩිතා අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ අගාරමජ්ඣෙ වසමානා අප්පමත්තකෙසුපි ඨානෙසු කුක්කුච්චං කරිංසු, ත්වං පන එවරූපෙ සාසනෙ පබ්බජිත්වා කුක්කුච්චමත්තම්පි න අකාසීති වත්වා තෙහි යාචිතො අතීතං ආහරි.

අතීතෙ කුරුරට්ඨෙ ඉන්දපත්තනගරෙ ධනඤ්ජයෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ බොධිසත්තො තස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගහෙත්වා අනුපුබ්බෙන විඤ්ඤුතං පත්තො තක්කසිලාය සිප්පානි උග්ගණ්හිත්වා පිතරා ඔපරජ්ජෙ පතිට්ඨාපිතො අපරභාගෙ පිතු අච්චයෙන රජ්ජං පත්වා දස රාජධම්මෙ අකොපෙන්තො කුරුධම්මෙ[2] වත්තති, කුරුධම්මො නාම පඤ්චසීලානි. තානි බොධිසත්තො පරිසුද්ධානි කත්වා රක්ඛති, යථා ච බොධිසත්තො එවමස්ස මාතා අග්ගමහෙසී කණිට්ඨභාතා උපරාජා පුරොහිතො බ්‍රාහ්මණො රජ්ජුගාහකො අමච්චො සාරථි සෙට්ඨි දොණමාපකො මහාමත්තො දොවාරිකො නගරසොභිනී වණ්ණදාසීති එවමෙතෙසු එකාදසසු ජනෙසු කුරුධම්මං රක්ඛන්තෙසු කාලිඞ්ගරට්ඨෙ දන්තපුරනගරෙ කාලිඞ්ගෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ තස්ස රට්ඨෙ දෙවො න වස්සි, මහාසත්තස්ස පන අඤ්ජනවසභො[3] නාම මඞ්ගලහත්ථී මහාපුඤ්ඤො හොති, රට්ඨවාසිනො තස්මිං ආනීතෙ දෙවො වස්සිස්සතීති සඤ්ඤාය රඤ්ඤො ආරොචයිංසු. රාජා තස්ස හත්ථිස්ස ආනයනත්ථාය බ්‍රාහ්මණෙ පහිණි, තෙ ගන්ත්වා මහාසත්තං හත්ථිං යාචිංසු, සත්ථා ඉමං තෙසං යාචනෙ කාරණං දස්සෙතුං:-

"තව සද්ධං ච සීලං ච විදිත්වාන ජනාධිප,
වණ්ණං අඤ්ජනවණ්ණෙන කාලිඞ්ගස්මිං විනිම්හසෙ"ති.

ඉමං තිකනිපාතෙ ජාතකං කථෙසි. හත්ථිම්හි පන ආනීතෙපි දෙවෙ අවස්සන්තෙ සො රාජා කුරුධම්මං රක්ඛති තෙනස්ස රට්ඨෙ දෙවො වස්සතීති සඤ්ඤාය යං සො කුරුධම්මං රක්ඛති තං සුවණ්ණපට්ටෙ ලිඛිත්වා ආනෙථාති පුන කාලිඞ්ගො බ්‍රාහ්මණෙ ච අමච්චෙ ච පෙසෙසි, තෙසු ගන්ත්වා යාචන්තෙසු රාජානං ආදිං කත්වා සබ්බෙපි තෙ අත්තනො සීලෙසු කිඤ්චි කුක්කුච්චමත්තං කත්වා අපරිසුද්ධං නො

1. ම. දුතියං. 2. ම. ගරුධම්මෙ. 3. ම. අඤ්ජනසන්නිභො.

සීලන්ති පටික්ඛිපිත්වාපි න එත්තාවතා සීලභෙදො හොතීති තෙහි පුනප්පුනං යාචිතා අත්තනො අත්තනො සීලානි කථයිංසු. කාලිඞ්ගො සුවණ්ණපට්ටෙ ලිඛාපෙත්වා ආහතං කුරුධම්මං දිස්වාව සමාදිය සාධුකං පූරෙසි. තස්ස රට්ඨෙ දෙවො පාවස්සි රට්ඨං ඛෙමං සුභික්ඛං අහොසි. සත්ථා ඉමං අතීතං ආහරිත්වා:-

"ගණිකා උප්පලවණ්ණා පුණ්ණො දොවාරිකො තදා,
රජ්ජුගාහො ච කච්චානො දොණමත්තො ච කොලිතො.

සාරිපුත්තො තදා සෙට්ඨි අනුරුද්ධො ච සාරථි,
බ්‍රාහ්මණො කස්සපො ථෙරො උපරාජා නන්දපණ්ඩිතො.

මහෙසී රාහුලමාතා මායා දෙවී ජනෙත්තිකා,
කුරුරාජා බොධිසත්තො එවං ධාරෙථ ජාතක"න්ති.

ජාතකං සමොධානෙත්වා- භික්ඛු එවං පුබ්බෙ පණ්ඩිතා අප්පමත්තකෙපි කුක්කුච්චෙ උප්පන්නෙ අත්තනො සීලභෙදං ආසඞ්කිංසු. ත්වං පන මාදිසස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ පබ්බජිත්වා පාණාතිපාතං කරොන්තො භාරියං කම්මමකාසි, භික්ඛුනා නාම හත්ථෙහි පාදෙහි වාචාය ච සඤ්ඤතෙන භවිතබ්බන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"හත්ථසඤ්ඤතො පාදසඤ්ඤතො
වාචාය සඤ්ඤතො සඤ්ඤතුත්තමො,
අජ්ඣත්තරතො සමාහිතො
එකො සන්තුසිතො තමාහු භික්ඛු"න්ති.

තත්ථ **හත්ථසඤ්ඤතොති** හත්ථකීළාපනාදීනං වා හත්ථෙන පරෙසං පහරණාදීනං වා අභාවෙන හත්ථසඤ්ඤතො. දුතියපදෙපි එසෙව නයො. වාචාය පන මුසාවාදාදීනං අකරණතො **වාචාය සඤ්ඤතො**. **සඤ්ඤතුත්තමොති** සංයතත්තභාවො, කායචලනසීසුක්ඛිපනභමුකවිකාරාදීනං අකරණතොති අත්ථො. **අජ්ඣත්තරතොති** ගොචරජ්ඣත්තසඞ්ඛාතාය කම්මට්ඨානභාවනාය රතො. **සමාහිතොති** සුට්ඨු ඨපිතො. **එකො සන්තුසිතොති** එකවිහාරී හුත්වා සුට්ඨු තුසිතො විපස්සනාචාරතො පට්ඨාය අත්තනො අධිගමෙන තුට්ඨමානසො, පුථුජ්ජනකල්‍යාණකං හි ආදිං කත්වා සබ්බෙපි සෙඛා අත්තනො අධිගමෙන සන්තුස්සන්තීති සන්තුසිතා, අරහා පන එකන්තසන්තුසිතොව, තං සන්ධායෙතං වුත්තං.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

හංසඝාතකභික්ඛුස්ස වත්ථු දුතියං.

---

25. 3.

"යො මුඛසඤ්ඤතො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කොකාලිකං ආරබ්භ කථෙසි.

වත්ථු–"අථ ඛො කොකාලිකො භික්ඛු යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමී"ති සුත්තෙ ආගතමෙව, අත්ථොපිස්ස අට්ඨකථාය වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. කොකාලිකෙ පන පදුමනිරයං උප්පන්නෙ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං–අහො කොකාලිකො භික්ඛු අත්තනො මුඛං නිස්සාය විනාසං පත්තො ද්වෙ අග්ගසාවකෙ අක්කොසන්තස්සෙව හිස්ස පථවී විවරමදාසීති. සත්ථා ආගන්ත්වා– කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමායනාමාති වුත්තෙ– න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපි කොකාලිකො භික්ඛු අත්තනො මුඛමෙව නිස්සාය නට්ඨොති වත්වා තමත්ථං සොතුකාමෙහි භික්ඛූහි යාචිතො තස්ස පකාසනත්ථං අතීතං ආහරි:–

අතීතෙ හිමවන්තපදෙසෙ එකස්මිං සරෙ කච්ඡපො වසති, ද්වෙ හංසපොතකා ගොචරාය චරන්තා තෙන සද්ධිං විස්සාසං කත්වා දළ්හවිස්සාසිකා හුත්වා එකදිවසං කච්ඡපං පුච්ඡිංසු– සම්ම අම්හාකං හිමවන්තෙ චිත්තකූටපබ්බතතලෙ කඤ්චනගුහාය වසනට්ඨානං රමණීයො පදෙසො ගච්ඡිස්සසි අම්හෙහි සද්ධින්ති?, අහං කථං ගමිස්සාමීති, මයං තං නෙස්සාම සචෙ මුඛං රක්ඛිතුං සක්ඛිස්සසීති, රක්ඛිස්සාමි සම්මා ගහෙත්වා මං ගච්ඡෙය්‍යාථාති, තෙ සාධූති වත්වා එකං දණ්ඩකං කච්ඡපෙන ඩංසාපෙත්වා සයං තස්ස උභො කොටියො ඩසිත්වා ආකාසං පක්ඛන්දිංසු. තං තථා හංසෙහි නීයමානං ගාමදාරකා දිස්වා ද්වෙ හංසා කච්ඡපං දණ්ඩෙන හරන්තීති ආහංසු. කච්ඡපො– යදි මං සහායකා නෙන්ති කිං තුම්හාකං එත්ථ හොති දුට්ඨචෙටකාති වත්තුකාමො හංසානං සීඝවෙගතාය බාරාණසීනගරෙ රාජනිවෙසනස්ස උපරිභාගං සම්පත්තකාලෙ දට්ඨට්ඨානතො දණ්ඩකං විස්සජ්ජෙත්වා ආකාසඞ්ගණෙ පතිත්වා ද්වෙධා භිජ්ජි. සත්ථා ඉමං අතීතං ආහරිත්වා:–

"අවධී වත අත්තානං කච්ඡපො බ්‍යාහරං ගිරං,
සුග්ගහීතස්මිං කට්ඨස්මිං වාචාය සකියාවධී.

එතම්පි දිස්වා නරවිරිය සෙට්ඨ
වාචං පමුඤ්චෙ කුසලං නාතිවෙලං,
පස්සසි බහුභාණෙන කච්ඡපං ව්‍යසනං ගත"න්ති.

ඉමං දුකනිපාතෙ බහුභාණිජාතකං විත්ථාරෙත්වා–භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම මුඛසංයතෙන සමචාරිනා අනුද්ධතෙන නිබ්බුතචිත්තෙන භවිතබ්බන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"යො මුඛසඤ්ඤතො භික්ඛු මන්තභාණී අනුද්ධතො,
අත්ථං ධම්මං ච දීපෙති මධුරං තස්ස භාසිත"න්ති.

තත්ථ **මුඛසඤ්ඤතොති** දාසචණ්ඩාලාදයොපි ත්වං දුජ්ජාතො ත්වං දුස්සීලොති ආදීනං අවචනතාය මුඛෙන සඤ්ඤතො. **මන්තභාණීති** මන්තා වුච්චති පඤ්ඤා තාය පන භණනසීලො. **අනුද්ධතොති**

තිබ්බුතවිත්තො අප්පං ධම්මඤ්ච දීපෙතීති භාසිතත්ථං චෙව දෙසනා ධම්මඤ්ච කථෙති. මධුරන්ති එවරූපස්ස භික්ඛුනො භාසිතං මධුරං නාම, සො පන අත්ථමෙව සම්පාදෙති න පාලිං පාලිං යෙව සම්පාදෙති න අත්ථං උභයං වා පන න සම්පාදෙති තස්ස භාසිතං මධුරං නාම න හොතීති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

කොකාලිකස්ස වත්ථු තතියං.

---

25. 4.

"ධම්මාරාමො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ධම්මාරාමත්ථෙරං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

සත්ථාරා කිර- ඉතො මෙ චතුමාසච්චයෙන පරිනිබ්බාණං භවිස්සතීති ආරොචිතෙ අනෙකසහස්සා භික්ඛූ සත්ථාරං පරිවාරෙත්වා විචරිංසු, තත්ථ පුථුජ්ජනා අස්සූනි සන්ධාරෙතුං නාසක්ඛිංසු, ඛීණාසවානං ධම්මසංවෙගො උප්පජ්ජි, සබ්බෙපි කින්නුඛො කරිස්සාමාති වග්ගබන්ධනෙන විචරන්ති, එකො පන ධම්මාරාමො නාම භික්ඛු භික්ඛූනං සන්තිකං න උපසඞ්කමති භික්ඛූහි කිං ආවුසොති වුච්චමානො පටිවචනම්පි අදත්වා සත්ථා කිර චතුමාසච්චයෙන පරිනිබ්බායිස්සති අහං හි අවීතරාගො සත්ථරි ධරමානෙයෙව වායමිත්වා අරහත්තං පාපුණිස්සාමීති එකකොව විහරන්තො සත්ථාරා දෙසිතං ධම්මං ආවජ්ජති චින්තෙති අනුස්සරති, භික්ඛූ තථාගතස්ස ආරොචෙසුං- භන්තෙ ධම්මාරාමස්ස තුම්හෙසු සිනෙහමත්තකම්පි නත්ථි සත්ථා කිර පරිනිබ්බායිස්සති කින්නුඛො කරිස්සාමාති අම්හෙහි සද්ධිං සම්මන්තනමත්තම්පි න කරොතීති, සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර ත්වං එවං කරොසීති? පුච්ඡි, සච්චං භන්තෙති, කිං කාරණාති? තුම්හෙ කිර චතුමාසච්චයෙන පරිනිබ්බායිස්සථ අහං චම්හි අවීතරාගො තුම්හෙසු ධරන්තෙසු යෙව අරහත්තං පාපුණිස්සාමීති තුම්හෙහි දෙසිතං ධම්මං ආවජ්ජාමි චින්තෙමි අනුස්සරාමීති, සත්ථා සාධු සාධූති තස්ස සාධුකාරං දත්වා- භික්ඛවෙ අඤ්ඤෙනපි මයි සිනෙහවන්තෙන භික්ඛුනා නාම ධම්මාරාමසදිසෙනෙව භවිතබ්බං, න හි මය්හං මාලාගන්ධාදීහි පූජං කරොන්තා මම පූජං කරොන්ති නාම, ධම්මානුධම්මං පටිපජ්ජන්තා එව පන මං පූජෙන්ති නාමාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

> "ධම්මාරාමො ධම්මරතො ධම්මං අනුවිචින්තයං,
> ධම්මං අනුස්සරං භික්ඛු සද්ධම්මා න පරිහායතී"ති.

තත්ථ නිවාසනට්ඨානට්ඨෙන සමථවිපස්සනාධම්මො ආරාමො අස්සාති **ධම්මාරාමො**. තස්මිං යෙව ධම්මෙ රතොති **ධම්මරතො.**

තස්සෙව ධම්මස්ස පුනප්පුන චින්තනතාය **ධම්මං අනුවිචින්තයං.** තං ධම්මං ආවජ්ජෙන්තො මනසිකරොන්තොති අත්ථො. **අනුස්සරන්ති** තමෙව ධම්මං අනුස්සරන්තො **සද්ධම්මා**ති එවරූපො භික්ඛු සත්ත තිංසභෙදා බොධිපක්ඛියධම්මා නවවිධලොකුත්තරධම්මා ච **න පරිහායතී**ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ සො භික්ඛු අරහත්තෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

ධම්මාරාමත්ථෙර වත්ථු චතුත්ථං.

---

25. 5.

“සලාභ”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං විපක්ඛසෙවකං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස කිරෙකො දෙවදත්තපක්ඛිකො භික්ඛු සහායො අහොසි, සො තං භික්ඛුං භික්ඛූහි සද්ධිං පිණ්ඩාය චරිත්වා කතභත්තකිච්චං ආගච්ඡන්තං දිස්වා–කුහිං ගතොසීති? පුච්ඡි, අසුකට්ඨානං නාම පිණ්ඩාය චරිතුන්ති, ලද්ධො තෙ පිණ්ඩපාතොති? ආම ලද්ධොති, ඉධ අම්හාකං මහාලාභසක්කාරො කතිපාහං ඉධෙව හොහීති සො තස්ස වචනෙන කතිපාහං තත්ථ වසිත්වා සකට්ඨානමෙව අගමාසි, අථ තං භික්ඛු අයං භන්තෙ දෙවදත්තස්ස උප්පන්නලාභසක්කාරං පරිභුඤ්ජති දෙවදත්තස්ස පක්ඛිකො එසොති තථාගතස්ස ආරොචෙසුං, සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර ත්වං එවමකාසීති? පුච්ඡිත්වා– ආම භන්තෙ අහං තත්ථ එකං දහරං නිස්සාය කතිපාහං වසිං න පන දෙවදත්තස්ස ලද්ධිං රොචෙමීති, අථ නං භගවා කිඤ්චාපි ත්වං ලද්ධිං න රොචෙසි දිට්ඨදිට්ඨකානං පන එව ලද්ධිං රොචෙන්තො විය විචරසි න ත්වං ඉදානෙව එවං කරෙසි පුබ්බෙපි එවරූපො යෙවාති වත්වා– ඉදානි තාව භන්තෙ අම්හෙහි සාමං දිට්ඨං පුබ්බෙ පනෙස තෙසං තෙසං ලද්ධිං රොචෙන්තො විය විචරි ආචික්ඛථ නොති භික්ඛූහි යාචිතො අතීතං ආහරි–

> **“පොරාණචොරාන වචො නිසම්ම**
> **මහිලාමුඛො පොථයමත්වචාරී,**
> **සුසඤ්ඤතානං හි වචො නිසම්ම**
> **ගජුත්තමො සබ්බගුණෙසු අට්ඨා”ති.**

ඉමං මහිලාමුඛජාතකං විත්ථාරෙත්වා– භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම සකලාභෙනෙව සන්තුට්ඨෙන භවිතබ්බං පරලාභං පත්ථෙතුං න වට්ටති පරලාභං පත්ථෙන්තස්ස හි ඣානවිපස්සනාමග්ගඵලෙසු එකධම්මොපි නුප්පජ්ජති සකලාභසන්තුට්ඨස්සෙව පන ඣානාදීනි උප්පජ්ජන්තීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:–

"සලාභං නාතිමඤ්ඤෙය්‍ය නාඤ්ඤෙසං පිහයං චරෙ,
අඤ්ඤෙසං පිහයං භික්ඛු සමාධිං නාධිගච්ඡති.

අප්පලාභොපි චෙ භික්ඛු සලාභං නාතිමඤ්ඤති,
තං වෙ දෙවා පසංසන්ති සුද්ධාජීවිං අතන්දිත"න්ති.

තත්ථ **සලාභ**න්ති අත්තනො උප්පජ්ජනකලාභං, සපදානචාරං හි පරිවජ්ජෙත්වා අනෙසනාය ජීවිකං කප්පෙන්තො සලාභං අතිමඤ්ඤති හීළෙති ජිගුච්ඡති නාම, තස්මා එවං අකරණෙන සලාභං **නාතිමඤ්ඤෙය්‍ය. අඤ්ඤෙසං පිහය**න්ති අඤ්ඤෙසං ලාභං පත්ථෙන්තො **න චරෙය්‍යා**ති අත්ථො. **සමාධිං නාධිගච්ඡතී**ති **අඤ්ඤෙසං** හි ලාභං පිහයන්තො තෙසං චීවරාදිකරණෙන උස්සුක්කං ආපන්නො භික්ඛු අප්පණාසමාධිං වා උපචාරසමාධිං වා නාධිගච්ඡති. **සලාභං නාතිමඤ්ඤතී**ති අප්පලාභොපි සමානො උච්චනීචකුලෙ පටිපාටියා සපදානං චරන්තො භික්ඛු සලාභං නාතිමඤ්ඤති නාම. **තං වෙ**ති තං එවරූපං භික්ඛුං සාරජීවිතතාය **සුද්ධාජීවිං** ජංඝාබලං නිස්සාය ජීවිතකප්පනෙන අකුසීතතාය **අතන්දිතං දෙවා පසංසන්ති** ථොමෙන්තීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

විපක්ඛසෙවකභික්ඛුස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

---

25. 6.

"සබ්බසො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඤ්චග්ගදායකං නාම බ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර සස්ස ඛෙත්ත සීතකාලෙ[1] යෙව ඛෙත්තග්ගං නාම දෙති, ඛලකාලෙ ඛලග්ගං නාම දෙති, ඛලභණ්ඩකාලෙ ඛලභණ්ඩග්ගං නාම දෙති, උක්ඛලිකකාලෙ කුම්භග්ගං නාම දෙති, පාතියං වඩ්ඪිතකාලෙ පාතග්ගං නාම දෙති, ඉමානි පඤ්චග්ගදානානි දෙති, සම්පත්තස්ස අදත්වා නාම න භුඤ්ජති, තෙනස්ස පඤ්චග්ගදායකොත්වෙව නාමං අහොසි. සත්ථා තස්ස ච බ්‍රාහ්මණියා චස්ස තිණ්ණං ඵලානං උපනිස්සයං දිස්වා බ්‍රාහ්මණස්ස භොජනවෙලාය ගන්ත්වා ද්වාරෙ අට්ඨාසි, සොපි ද්වාරපමුඛෙ අන්තොගෙහාභිමුඛො නිසීදිත්වා භුඤ්ජති සත්ථාරං ද්වාරෙ ඨිතං න පස්සති, බ්‍රාහ්මණී පනස්ස තං පරිවිසමානා සත්ථාරං දිස්වා චින්තෙසි-අයං බ්‍රාහ්මණො පඤ්චසු ඨානෙසු අග්ගං දත්වා භුඤ්ජති ඉදානි ච පන සමණො ගොතමො ආගන්ත්වා ද්වාරෙ ඨිතො සචෙ බ්‍රාහ්මණො එතං දිස්වා අත්තනො භත්තං නීහරිත්වා දස්සති පුන මය්හං පචිතුං න සක්ඛිස්සාමීති, සා-එවමයං සමණං ගොතමං න පස්සිස්සතීති සත්ථු පිට්ඨිං දත්වා තස්ස පච්ඡතො තං පටිච්ඡාදෙන්තී ඔනමිත්වා පුණ්ණචන්දං

1. ම. සස්සඛෙත්තසොසිතකාලෙ.

පාණිනා පටිච්ඡාදෙන්තී විය අට්ඨාසි, තථා ඨිතා එව ච පන ගතො නු ඛො නොති සත්ථාරං අද්ධක්ඛිකෙන ඔලොකෙසි, සත්ථා තත්ථෙව අට්ඨාසි, බ්‍රාහ්මණස්ස පන සවණභයෙන අතිච්ඡාති න වදෙති ඔසක්කිත්වා පන සන්තිකමෙව අතිච්ඡාති ආහ, සත්ථා න ගමිස්සාමීති සීසං චාලෙසි, ලොකගරුනා බුද්ධෙන න ගමිස්සාමීති සීසෙ චාලිතෙ සා සන්ධාරෙතුං අසක්කොන්තී මහාහසිතං හසි. තස්මිං ඛණෙ සත්ථා ගෙහාභිමුඛං ඔභාසං මුඤ්චි, බ්‍රාහ්මණොපි පිට්ඨිං දත්වා නිසින්නො එව බ්‍රාහ්මණියා හසිතසද්දං සුත්වා ඡබ්බණ්ණානං ච රංසීනං ඔභාසං ඔලොකෙත්වා සත්ථාරං අද්දස. බුද්ධා හි නාම ගාමෙ වා අරඤ්ඤෙ වා හෙතුසම්පන්නානං අත්තානං අදස්සෙත්වා න පක්කමන්ති. බ්‍රාහ්මණොපි සත්ථාරං දිස්වා-භොති නාසිතොම්හි තයා රාජපුත්තං ආගන්ත්වා ද්වාරෙ ඨිතං මය්හං අනාචික්ඛන්තියා භාරියං තෙ කම්මං කතන්ති වත්වා අඩ්ඪභුත්තං භොජනපාතිං ආදාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා- භො ගොතම අහං පඤ්චසු ඨානෙසු අග්ගං දත්වාව භුඤ්ජාමි ඉතො ච මජ්ඣෙ භින්දිත්වා[1] එකොව භත්තකොට්ඨාසො භුත්තො එකො කොට්ඨාසො අවසිට්ඨො පටිග්ගණ්හිස්සසි මෙ ඉදං භත්තන්ති, සත්ථා- න මෙ තව උච්ඡිට්ඨභත්තෙන අත්ථොති අවත්වාව- බ්‍රාහ්මණ අග්ගම්පි මය්හමෙව අනුච්ඡවිකං මජ්ඣෙ භින්දිත්වා අඩ්ඪභුත්ත භත්තම්පි චරිමකභත්තපිණ්ඩොපි මය්හමෙව අනුච්ඡවිකො, මයං හි බ්‍රාහ්මණ පරදත්තූපජීවිපෙතසදිසාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"යදග්ගතො මජ්ඣතො සෙසතො වා
පිණ්ඩං ලභෙථ පරදත්තූපජීවී,
නාලත්ථ තං නොපි නිපච්චවාදී[2]
තං වා පි ධීරා මුනිං වෙදයන්තී"ති.

බ්‍රාහ්මණො තං සුත්වාව පසන්නචිත්තො හුත්වා අහො අච්ඡරියං දීපසාමිකො නාම රාජපුත්තො න මෙ තව උච්ඡිට්ඨභත්තෙන අත්ථොති අවත්වා එවං වක්ඛතීති ද්වාරෙ ඨිතකොව සත්ථාරං පඤ්හං පුච්ඡි-භො ගොතම තුම්හෙ අත්තනො සාවකෙ භික්ඛූති වදථ කිත්තාවතා භික්ඛු නාම හොතීති?, සත්ථා- කථංරූපා නුඛො ඉමස්ස ධම්මදෙසනා සප්පායාති උපධාරෙන්තො- ඉමෙ චෙපි ජනා කස්සපබුද්ධකාලෙ නාමරූපන්ති වදන්තානං කථං සුණිංසු නාමරූපං අවිස්සජ්ජෙත්වාව තෙසං ධම්මං දෙසෙතුං වට්ටතීති- බ්‍රාහ්මණ නාමෙ ච රූපෙ ච අරජ්ජන්තො අසජ්ජන්තො අසොචන්තො භික්ඛු නාම හොතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"සබ්බසො නාමරූපස්මිං යස්ස නත්ථි මමායිතං,
අසතා ච න සොචති ස වෙ භික්ඛූති වුච්චතී"ති.

තත්ථ සබ්බසොති සබ්බස්මිංපි වෙදනාදීනං චතුන්නං රූපක්ඛන්ධස්ස චාති පඤ්චන්නං ඛන්ධානං වසෙන පවත්තෙ නාමරූපෙ.

---

1. සී. මජ්ඣෙ කත්වා.
2. ම. නාලංථුති නාපි නිපච්චවාදිං.

මමායිතන්ති යස්ස අහන්ති වා මමන්ති වා ගාහො නත්ථි. **අසතා ච න සොචතීති** තස්මිඤ්ච නාමරූපෙ ඛයං වයං පත්තෙ මම රූපං ඛීණං-පෙ-මම විඤ්ඤාණං ඛීණන්ති න සොචති න විහඤ්ඤති ඛයවයධම්මං මෙ ඛීණන්ති පස්සති. **ස වෙති** සො එවරූපො විජ්ජමානෙපි[1] නාමරූපෙ මමායිතරහිතොපි අසතාපි තෙන අසොචන්තො **භික්ඛූති වුච්චතීති** අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ උභොපි ජයම්පතිකා අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

පඤ්චග්ගදායකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

---

25. 7.

“මෙත්තාවිහාරී”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සම්බහුලෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ ආයස්මන්තෙ මහාකච්චානෙ අවන්තිජනපදෙ කුරරඝරං නිස්සාය පවත්තෙ පබ්බතෙ විහරන්තෙ සොණො නාම කුටිකණ්ණො උපාසකො ථෙරස්ස ධම්මකථාය පසීදිත්වා ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිතුකාමො ථෙරෙන- දුක්කරං ඛො සොණ යාවජීවං එකභත්තං එකසෙය්‍යං බ්‍රහ්මචරියන්ති වත්වා ද්වෙ වාරෙ පටික්ඛිත්තොපි පබ්බජ්ජාය අතිවිය උස්සාහජාතො තතියවාරෙ ථෙරං යාචිත්වා පබ්බජිත්වා අප්පභික්ඛුකත්තා දක්ඛිණාපථෙ තිණ්ණං වස්සානං අච්චයෙන ලද්ධූපසම්පදො සත්ථාරං සම්මුඛා දට්ඨුකාමො හුත්වා උපජ්ඣායං ආපුච්ඡිත්වා තෙන දින්නසාසනං ගහෙත්වා අනුපුබ්බෙන ජෙතවනං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා කතපටිසන්ථාරො සත්ථාරා එකගන්ධකුටියං යෙව අනුඤ්ඤාතසෙනාසනො බහුදෙව රත්තිං අජ්ඣොකාසෙ වීතිනාමෙත්වා රත්තිභාගෙ ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා අත්තනො පත්තසෙනාසනෙ තං රත්තිභාගං වීතිනාමෙත්වා පච්චූසසමයෙ සත්ථාරා අජ්ඣිට්ඨො සොළස අට්ඨකවග්ගිකානි සබ්බානෙව සරභඤ්ඤෙන අභණි, අථස්ස භගවා සරභඤ්ඤපරියොසානෙ අබ්භනුමොදන්තො සාධු සාධු භික්ඛූති සාධුකාරං අදාසි, සත්ථාරා දින්නසාධුකාරං සුත්වා භුම්මට්ඨකදෙවා නාගා සුපණ්ණාති එවං යාව බ්‍රහ්මලොකා එකසාධුකාරමෙව අහොසි, තස්මිං ඛණෙ ජෙතවනතො වීසංයොජනසතමත්ථකෙ කුරරඝරනගරෙ ථෙරස්ස මාතු මහාඋපාසිකාය ගෙහෙ අධිවත්ථා දෙවතාපි මහන්තෙන සද්දෙන සාධුකාරමදාසි. අථ නං උපාසිකා ආහ-කො එස සාධුකාරං දෙතීති? අහං භගිනීති, කොසි ත්වන්ති?, තව ගෙහෙ අධිවත්ථා දෙවතාති, ත්වං ඉතො පුබ්බෙ මය්හං සාධුකාරං අදත්වා අජ්ජ කස්මා දෙසීති? නාහං තුය්හං සාධුකාරං දම්මීති, අථ කස්ස තෙ සාධුකාරො දින්නොති? තව පුත්තස්ස කුටිකණ්ණස්ස සොණත්ථෙරස්සාති, කිං මෙ

---

1. ම. භිජ්ජමානෙපි.

පුත්තෙන කථනන්ති? පුත්තො තෙ අජ්ජ සත්ථාරා සද්ධිං එකගන්ධකුටියං වසිත්වා සත්ථු ධම්මං දෙසෙසි, සත්ථා තව පුත්තස්ස ධම්මං සුත්වා පසන්නො සාධුකාරමදාසි තෙනස්ස මයාපි සාධුකාරො දින්නොති, සම්මාසම්බුද්ධස්ස හි සාධුකාරං පටිච්ඡිත්වා භුම්මට්ඨකදෙවෙ ආදිං කත්වා යාව බ්‍රහ්මලොකා එකසාධුකාරමෙව ජාතන්ති, කිං පන සාමි මම පුත්තෙන සත්ථු ධම්මො කථිතො සත්ථාරා මම පුත්තස්ස කථිතොති? තව පුත්තෙන සත්ථු කථිතොති, එවං දෙවතාය කථෙන්තියා කථෙන්තියාව උපාසිකාය පඤ්චවණ්ණා පීති උප්පජ්ජිත්වා සකලසරීරං ඵරි. අථස්සා එතදහොසි: සචෙ මෙ පුත්තො සත්ථාරා සද්ධිං එකගන්ධකුටියං වසිත්වා සත්ථු ධම්මං කථෙතුං සක්ඛි මය්හම්පි කථෙතුං සක්ඛිස්සති යෙව, පුත්තස්ස ආගතකාලෙ ධම්මසවණං කාරෙත්වා ධම්මකථං සුණිස්සාමීති. සොණත්ථෙරොපි ඛො සත්ථාරා සාධුකාරෙ දින්නෙ අයං මෙ උපජ්ඣායෙන දින්නසාසනං ආරොචෙතුං කාලොති භගවන්තං පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු විනයධරපඤ්චමෙන ගණෙන උපසම්පදං ආදිං කත්වා පඤ්ච වාරෙ යාචිත්වා කතිපාහං සත්ථු සන්තිකෙ යෙව වසිත්වා උපජ්ඣායං පස්සිස්සාමීති සත්ථාරං ආපුච්ඡිත්වා ජෙතවනා නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන උපජ්ඣායස්ස සන්තිකං අගමාසි, ථෙරො පුන දිවසෙ තං ආදාය පිණ්ඩාය චරමානො මාතු මහාඋපාසිකාය ගෙහද්වාරං අගමාසි, සා පුත්තං දිස්වා තුට්ඨමානසා වන්දිත්වා සක්කච්චං පරිවිසිත්වා පුච්ඡි-සච්චං කිර ත්වං තාත සත්ථාරා සද්ධිං එකගන්ධකුටියං වසිත්වා සත්ථු ධම්මකථං කථෙසීති? උපාසිකෙ කෙනිදං තුය්හං කථිතන්ති?, තාත ඉමස්මිං ගෙහෙ අධිවත්ථා දෙවතා මහන්තෙන සද්දෙන සාධුකාරං දත්වා- මයා කො එසොති වුත්තෙ අහන්ති වත්වා එවඤ්චෙවඤ්ච කථෙසි, තං සුත්වා මය්හං එතදහොසි- සචෙ මෙ පුත්තො සත්ථු ධම්මං කථෙසි මය්හම්පි කථෙතුං සක්ඛිස්සතීති, අථ තං ආහ-තාත යතො තයා සත්ථු සම්මුඛා ධම්මො කථිතො මය්හම්පි කථෙතුං සක්ඛිස්සසි එව අසුක දිවසෙ නාම ධම්මසවණං කාරෙත්වා තව ධම්මං සුණිස්සාමීති, සො අධිවාසෙසි, උපාසිකා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දානං දත්වා පූජං කත්වා පුත්තස්ස මෙ ධම්මකථං සුණිස්සාමීති එකමෙව දාසිං ගෙහරක්ඛිකං ඨපෙත්වා සබ්බං පරිජනං ආදාය අන්තොනගරෙ ධම්මසවණත්ථාය කාරිතෙ මණ්ඩපෙ අලඞ්කතධම්මාසනං අභිරුය්හ ධම්මං දෙසෙන්තස්ස පුත්තස්ස ධම්මකථං සොතුං අගමාසි. තස්මිං පන කාලෙ නවසතා චොරා තස්සා උපාසිකාය ගෙහෙ ඔතාරං ඔලොකෙන්තා විචරන්ති, තස්සා පන ගෙහං සත්තහි පාකාරෙහි පරික්ඛිත්තං සත්තද්වාරකොට්ඨකයුත්තං, තත්ථ තත්ථ තෙසු තෙසු ඨානෙසු චණ්ඩසුනඛෙ බන්ධිත්වා ඨපයිංසු, අන්තොගෙහෙ ඡදනස්ස උදකපාතට්ඨානෙ පන පරිඛං ඛණිත්වා තිපුනා පූරයිංසු, තං දිවා ආතපෙන විලීනං පක්කට්ඨිතං[1] විය තිට්ඨති, රත්තිං ථිණං[2] කක්ඛලං හුත්වා තිට්ඨති,

1. ම. පක්කුථිතං 2. ම. කඨිනං.

තසසාතනතරා මහනතානි අයසංඝාටකානි නිරනතරං භූමියං ඔදහිංසු, ඉති ඉමඤ්ච රකඛං උපාසිකාය ච අනෙතාගෙහෙ ඨිත භාවං පටිචච තෙ චොරා ඔකාසං අලභනතා තං දිවසං තසසා ගතභාවං ඤත්වා උමමඟගං භිනදිත්වා තිපුපරිඛාය ච අයසංඝාටකානඤ්ච හෙට්ඨාභාගෙනෙව ගෙහං පවිසිත්වා චොරජෙට්ඨකං තසසා සනතිකං පහිණිංසු, සචෙ සා අම්හාකං ඉධ පවිට්ඨභාවං සුත්වා නිවතතිත්වා ගෙහාභිමුඛී ආගචඡති අසිනා තං පහරිත්වා මාරෙථාති, සො ගනත්වා තසසා සනතිකෙ අට්ඨාසි. චොරාපි අනෙතාගෙගෙ දීපං ජාලෙත්වා කහාපණගබෙභ වාරං විවරිංසු. සා දාසී චොරෙ දිසවා උපාසිකාය සනතිකං ගනත්වා අයෙය බහූ චොරා ගෙහං පවිසිත්වා කහාපණගබෙභ වාරං විවරිංසූති අරොචෙසි, චොරා අතතනා දිට්ඨකහාපණෙ හරනතු අහං මම පුතතසස ධමමකථං සුණාමි මා මෙ ධමමසස අනතරායං කරි ගෙහං ගචඡාති පහිණි, චොරාපි කහාපණගබභං තුචඡං කත්වා රජතගබභවාරං විවරිංසු, සා පුනපි ගනත්වා තමතථං ආරොචෙසි, උපාසිකාපි–චොරා අතතනො ඉචඡිතං හරනතු මා මෙ අනතරායං කරීති පුන තං පහිණි, චොරා රජතගබභංපි තුචඡං කත්වා සුවණණගබෙභ වාරං විවරිංසු, සා පුනපි ගනත්වා උපාසිකාය තමතථං ආරොචෙසි, අථ තං උපාසිකා ආමනෙතත්වා හොති ජෙ ත්වං අනෙකවාරං මම සනතිකං ආගතා චොරා යථාරුචි තං හරනතු අහං මම පුතතසස ධමමං සුණාමි මා මෙ අනතරායං කරීති මයා වුතතාපි මම කථං අනාදියිත්වා පුනපපුනං ආගචඡසියෙව සචෙ ඉදානි ආගචඡසි ජානිසසාමි තෙ කාතතබබං ගෙහමෙව ගචඡාති පහිණි, චොරජෙට්ඨකො තසසා කථං සුත්වා එවරූපාය ඉත්ථියා සනතකං හරනතානං අසනි පතිත්වා මත්ථකං භිනෙදයයාති චොරානං සනතිකං ගනත්වා සීඝං උපාසිකාය සනතකං පටිපාකතිකං කරොථාති ආහ. තෙ කහාපණෙහි කහාපණගබභං රජතසුවණෙණහි රජතසුවණණගබෙභ පුන පූරයිංසු. ධමමතා කිරෙසායං ධමෙමා ධමමචාරිනං රකඛති, තෙනෙවාහ:–

"ධමෙමා හවෙ රකඛති ධමමචාරිං
ධමෙමා සුචිණෙණා සුඛමාවහාති,
එසානිසංසො ධමෙම සුචිණෙණ
න දුගගතිං ගචඡති ධමමචාරී"ති.

චොරාපි ගනත්වා ධමමසවණටඨානෙ අට්ඨංසු, ථෙරොපි ධමමං කථෙත්වා විභාතාය රත්තියා ආසනා ඔතරි, තසමිං ඛණෙ චොරජෙට්ඨකො උපාසිකාය පාදමූලෙ නිපජජිත්වා ඛමාහි මෙ අයෙයති, කිං ඉදං තාතාති? අහං හි තුමෙහසු ආඝාතං කත්වා තුමෙහ මාරෙතුකාමො අට්ඨාසිනති, තෙන හි තෙ තාත ඛමාමීති, සෙස චොරාපි තථෙව වත්වා තාතා ඛමාමීති වුතෙත තෙ ආහංසු–අයෙය සචෙ නො ඛමථ පුතතසස වො සනතිකෙ අම්හාකං පබබජජං

දපෙථාති, සා පුත්තං වන්දිත්වා ආහ-තාත ඉමෙ චොරා මම ගුණෙසු තුම්හාකඤ්ච ධම්මකථාය පසන්නා පබ්බජ්ජං යාචන්ති පබ්බාජෙථ නෙති, ථෙරො සාධූති වත්වා තෙහි නිවත්ථවත්ථානං දසාහි ඡින්දපෙත්වා තම්බමත්තිකාය රජාපෙත්වා තෙ පබ්බාජෙත්වා සීලෙසු පතිට්ඨාපෙසි, උපසම්පන්නකාලෙ ච තෙසං එකෙකස්ස විසුං විසුං කම්මට්ඨානමදාසි. තෙ නවසතා භික්ඛූ විසුං විසුං නව කම්මට්ඨානසතානි ගහෙත්වා එකං පබ්බතං අභිරුය්හ තස්ස තස්ස රුක්ඛස්ස ඡායාය නිසීදිත්වා සමණධම්මං කරිංසු. සත්ථා වීසංයොජනසතමත්ථකෙ ජෙතවනමහාවිහාරෙ නිසින්නොව තෙ භික්ඛූ ඔලොකෙත්වා තෙසං චරියාවසෙන ධම්මදෙසනං වවත්ථාපෙත්වා ඔභාසං ඵරිත්වා සම්මුඛෙ නිසීදිත්වා කථෙන්තො විය ඉමා ගාථා අභාසි:-

"මෙත්තාවිහාරී යො භික්ඛු පසන්නො බුද්ධසාසනෙ,
අධිගච්ඡෙ පදං සන්තං සඞ්ඛාරූපසමං සුඛං.

සිඤ්ච භික්ඛු ඉමං නාවං සිත්තා තෙ ලහුමෙස්සති,
ඡෙත්වා රාගඤ්ච දොසඤ්ච තතො නිබ්බාණමෙහිසි.

පඤ්ච ඡින්දෙ පඤ්ච ජහෙ පඤ්ච චුත්තරි භාවයෙ,
පඤ්චසඞ්ගාතිගො භික්ඛු ඔඝතිණ්ණොති වුච්චති.

ඣාය භික්ඛු මා ච පමාදො මා තෙ කාමගුණෙ භමස්සු[1] චිත්තං,
මා ලොහගුළං ගිලී පමත්තො මා කන්දි දුක්ඛමිදන්ති ඩය්හමානො.

නත්ථි ඣානං අපඤ්ඤස්ස පඤ්ඤා නත්ථි අඣායතො,
යම්හි ඣානඤ්ච පඤ්ඤා ච ස වෙ නිබ්බාණසන්තිකෙ.

සුඤ්ඤාගාරං පවිට්ඨස්ස සන්තචිත්තස්ස භික්ඛුනො,
අමානුසී රතී හොති සම්මා ධම්මං විපස්සතො.

යතො යතො සම්මසති ඛන්ධානං උදයබ්බයං,
ලභතී පීතිපාමොජ්ජං අමතං තං විජානතං.

තත්‍රායමාදි භවති ඉධ පඤ්ඤස්ස භික්ඛුනො,
ඉන්ද්‍රියගුත්ති සන්තුට්ඨී පාතිමොක්ඛෙ ච සංවරො.

මිත්තෙ භජස්සු කල්‍යාණෙ සුද්ධාජීවෙ අතන්දිතෙ
පටිසන්ථාරවුත්‍යස්ස ආචාරකුසලො සියා,
තතො පාමොජ්ජබහුලො දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සතී"ති.

තත්ථ මෙත්තාකම්මට්ඨානෙ කම්මං කරොන්තොපි මෙත්තාවසෙන තිකචතුක්කජ්ඣානෙ නිබ්බත්තෙත්වා ඨිතොපි **මෙත්තාවිහාරී** යෙව නාම. **පසන්නො**ති යො පන බුද්ධසාසනෙ පසන්නො හොති පසාදං රොචෙති යෙවාති අත්ථො. **පදං සන්ත**න්ති නිබ්බාණස්සෙතං නාමං, එවරූපො හි භික්ඛු **සන්තං** කොට්ඨාසං සබ්බසඞ්ඛාරානං උප

1. ම. රමස්සු.

සන්තතාය **සඞ්ඛාරූපසමං** පරමසුඛතාය **සුඛ**න්ති ලද්ධනාමං නිබ්බාණං අධිගච්ඡති වින්දති යෙවාති අත්ථො. **සිඤ්ච භික්ඛු ඉමං නාව**න්ති භික්ඛු ඉමං අත්තභාවසංඛාතං නාවං මිච්ඡාවිතක්කුදකං ඡඩ්ඩෙන්තො සිඤ්ච. **සිත්තා තෙ ලහුමෙස්සතී**ති යථා හි මහා සමුද්දෙ උදකසෙසව හරිතනාවා ඡිද්දානි පිදහිත්වා උදකස්ස සිත්තත්තාය සිත්තා සල්ලහුකා හුත්වා සමුද්දෙ අනොසීදිත්වා සීඝං සුපට්ටනං ගච්ඡති, එවං තවාපි අයං මිච්ඡාවිතක්කඋදකභරිතා අත්තභාවනාවා චක්ඛුද්වාරාදීනි ඡිද්දානි සංවරෙන පිදහිත්වා උප්පන්නස්ස මිච්ඡා විතක්කඋදකස්ස සිත්තත්තාය සිත්තා සල්ලහුකා සංසාරවට්ටෙ අනොසීදිත්වා සීඝං නිබ්බාණං ගමිස්සති. **ඡෙත්වා**ති රාගදොසබන්ධනානි ඡින්ද එතානි හි ඡින්දිත්වා අරහත්තං පත්තො **තතො** අපරභාගෙ අනුපාදිසෙසං **නිබ්බාණමෙහිසී**ති අත්ථො. **පඤ්ච ඡින්දෙ**ති හෙට්ඨා අපායසම්පාපකානි පඤ්චොරම්භාගියානි සංයොජනානි පාදෙ බද්ධ රජ්ජුං පුරිසො සත්ථෙන විය හෙට්ඨා මග්ගත්තයෙන ඡින්දෙය්‍ය. **පඤ්ච ජහෙ**ති උපරි දෙවලොකසම්පාපකානි පඤ්චුද්ධම්භාගිය සංයොජනානි පුරිසො ගීවාය බද්ධරජ්ජුකං විය අරහත්තමග්ගෙන ජහෙය්‍ය පජහෙය්‍ය ඡින්දෙය්‍ය වාති අත්ථො. **පඤ්ච චුත්තරි භාවයෙ**ති උද්ධම්භාගියසංයොජනානං පහාණත්ථාය සද්ධාදීනි පඤ්චින්ද්‍රියානි උත්තරිං භාවෙය්‍ය. **පඤ්චසඞ්ගාතිගො**ති එවං සන්තෙ පඤ්චන්නං රාගදොසමොහමානදිට්ඨිසඞ්ගානං අතික්කමනෙන පඤ්චසඞ්ගාතිගො **භික්ඛු ඔඝතිණ්ණො**ති වුච්චති චත්තාරො ඔඝෙ තිණ්ණො එවාති වුච්චතීති අත්ථො. **ඣාය භික්ඛූ**ති භික්ඛු ත්වං ද්වින්නං ඣානානං වසෙන ඣාය චෙව කායකම්මාදීසු ච අප්පමත්තවිහාරිතාය මා පමජ්ජි. **භමස්සූ**ති පඤ්චවිධෙ ච තෙ කාමගුණෙ චිත්තං මා භමතු. **මා ලොහගුළ**න්ති සතිවොස්සග්ගලක්ඛණෙන හි පමාදෙන පමත්තා නිරයෙ තත්තං ලොහගුළං ගිලන්ති තෙන තං වදාමි **මා** පමත්තො හුත්වා **ලොහගුළං ගිලි මා නිරයෙ ඩය්හමානො දුක්ඛමිදන්ති කන්දී**ති අත්ථො. **නත්ථි ඣාන**න්ති ඣානුප්පාදිකාය වායාමපඤ්ඤාය **අපඤ්ඤස්ස** ඣානං නාම නත්ථි. **පඤ්ඤා නත්ථී**ති අජ්ඣායන්තස්ස "සමාහිතො භික්ඛු යථාභූතං ජානාති පස්සතී"ති වුත්තලක්ඛණා පඤ්ඤා නත්ථි. **යම්හි ඣානං ච පඤ්ඤා චා**ති යම්හි පුග්ගලෙ ඉදං උභයම්පි අත්ථි සො **නිබ්බාණස්ස සන්තිකෙ** ඨිතො යෙවාති අත්ථො. **සුඤ්ඤාගාරං පවිට්ඨස්සා**ති කිස්මිඤ්චිදෙව විවිත්තොකාසෙ කම්මට්ඨානං විජහිත්වා කම්මට්ඨානමනසිකාරෙන නිසින්නස්ස. **සන්තචිත්තස්සා**ති නිබ්බුතචිත්තස්ස. **සම්මා**ති හෙතුනා කාරණෙන ධම්මං විපස්සන්තස්ස අවිපස්සනාසංඛාතා **අමානුසී රති** අට්ඨසමාපත්තිසංඛාතා දිබ්බාපි රති හොති උප්පජ්ජතීති අත්ථො. **යතො යතො සම්මසතී**ති අට්ඨතිංසාය ආරම්මණෙසු කම්මං කරොන්තො යෙන යෙන කාරෙන පුරෙභත්තපච්ඡාභත්තාදීසු වා කාලෙසු යස්මිං යස්මිං අත්තනා අභිරුචිතකාලෙ අභිරුචිතෙ කම්මට්ඨානෙ කම්මං

කරොන්තො සම්මසති. **උදයබ්බයන්ති** පඤ්චන්නං ඛන්ධානං පඤ්චවීසතියා ලක්ඛණෙහි උදයං පඤ්චවීසතියා එව ලක්ඛණෙහි වයං. **පීතිපාමොජ්ජන්ති** එවං ඛන්ධානං උදයබ්බයං සම්මසන්තො ධම්මපීතිං ධම්මපාමොජ්ජං ච ලභති. **අමතන්ති** තං සප්පච්චයෙ නාමරූපෙ පාකටෙ හුත්වා උපට්ඨහන්තෙ උප්පන්නං පීතිපාමොජ්ජං අමතමහානිබ්බාණසම්පාපකත්තා විජානතං පණ්ඩිතානං අමතමෙවාති අත්ථො. **තත්‍රායමාදීති** තත්‍ර අයං ආදි ඉදං පුබ්බට්ඨානං හොති. **ඉධ පඤ්ඤස්සාති** ඉමස්මිං සාසනෙ පණ්ඩිතභික්ඛුනො ඉදන්ති තං ආදීති වුත්තං, පුබ්බට්ඨානං දස්සෙන්තො **ඉන්ද්‍රියගුත්තීති** ආදිමාහ. චතුපාරිසුද්ධිසීලං හි පුබ්බට්ඨානං නාම, තත්ථ **ඉන්ද්‍රියගුත්තීති** ඉන්ද්‍රියසංවරො. **සන්තුට්ඨීති** චතුපච්චයසන්තොසො, තෙන ආජීවපාරිසුද්ධි චෙව පච්චයසන්නිස්සිතඤ්ච සීලං කථිතං. **පාතිමොක්ඛෙති** පාතිමොක්ඛසඞ්ඛාතෙ ජෙට්ඨකසීලෙ පරිපූරකාරිතා කථිතා. **මිත්තෙ භජස්සු කල්‍යාණෙති** විස්සට්ඨකම්මන්තෙ අප්පතිරූපසහායෙ වජ්ජෙත්වා සාධුජීවිතාය **සුද්ධාජීවෙ** ජංඝාබලං නිස්සාය ජීවිතකප්පනාය අකුසීතෙ **අතන්දිතෙ** කල්‍යාණමිත්තෙ **භජස්සු** සෙවස්සූති අත්ථො. **පටිසන්ථාරවුත්ත්‍යස්සාති** ආමිසපටිසන්ථාරෙ ච ධම්මපටිසන්ථාරෙ ච සම්පන්නවුත්තිතාය පටිසන්ථාරවුත්ති අස්ස පටිසන්ථාරස්ස කාරකො භවෙය්‍යාති අත්ථො. **ආචාරකුසලොති** සීලම්පි ආචාරො වත්තපටිවත්තම්පි ආචාරො තත්ථ කුසලො සියා ඡෙකො භවෙය්‍යාති අත්ථො. **තතො පාමොජ්ජබහුලොති** තතො පටිසන්ථාරවුත්තිතො ච ආචාරකොසල්ලතො ච උප්පන්නෙන ධම්මපාමොජ්ජෙන පාමොජ්ජබහුලො හුත්වා තං සකලස්සාපි වට්ටදුක්ඛස්ස **අන්තං කරිස්සතීති** අත්ථො.

එවං සත්ථාරා දෙසිතාසු ඉමාසු ගාථාසු එකමෙකිස්සාය ගාථාය පරියොසානෙ එකමෙකං භික්ඛුසතං නිසින්නනිසින්නට්ඨානෙ යෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා සබ්බෙපි තෙ භික්ඛූ ආකාසෙනෙව වීසංයොජනසතිකං කන්තාරං අතික්කමිත්වා තථාගතස්ස සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං වණ්ණෙන්තා ථොමෙන්තා වන්දිංසූති.

සම්බහුලානං භික්ඛූනං වත්ථු සත්තමං.

---

25. 8.

"වස්සිකා විය පුප්ඵානී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙ කිර සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤෙ සමණධම්මං කරොන්තා පාතොව පුප්ඵිතානි වස්සිකපුප්ඵානි සායං වණ්ටතො මුච්චන්තානි දිස්වා තුම්හාකං වණ්ටෙහි මුච්චනතො මයං පඨමතරං රාගාදීහි මුච්චිස්සාමාති යාචිංසු. සත්ථා තෙ භික්ඛූ

ඔලොකෙත්වා භික්ඛවෙ භික්ඛූනං නාම වණ්ටතො මුච්චනපුප්ඵෙන[1] විය වට්ටදුක්ඛතො මුච්චිතුං වායමිතබ්බමෙවාති වත්වා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව ආලොකං ඵරිත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"වස්සිකා විය පුප්ඵානි මද්දවානි[2] පමුඤ්චති,[3]
එවං රාගඤ්ච දොසඤ්ච විප්පමුඤ්චෙථ[4] භික්ඛවො"ති.

තත්ථ **වස්සිකාති** සුමනා. මද්දවානීති මිලාතානි. ඉදං වුත්තං හොති. යථා වස්සිකා භියෙයා පුප්ඵිතපුප්ඵානි පුනදිවසෙසු පුරාණභූතානි මුඤ්චනති වණ්ටතො විස්සජ්ජෙනති. එවං තුම්හෙපි රාගාදීහි දොසෙහි විප්පමුච්චෙථාති. දෙසනාවසානෙ සබ්බෙපි තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසූති.

පඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථු අට්ඨමං.

---

25. 9.

"සන්තකායො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සන්තකායත්ථෙරං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස කිර හත්ථපාදකුක්කුච්චං නාම නාහොසි, කායවිජම්භන රහිතො සන්තඅත්තභාවොව අහොසි. සො කිර සීහයොනිතො ආගතො ථෙරො, සීහා කිර එකදිවසං ගොචරං ගහෙත්වා රජත සුවණ්ණමණිපවාලගුහාදීසු යං අඤ්ඤතරං පවිසිත්වා මනොසිලාතලෙ හරිතාලචුණ්ණෙසු සත්තාහං නිපජ්ජිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ උට්ඨාය නිපන්නට්ඨානං ඔලොකෙත්වා සචෙ නඞ්ගුට්ඨස්ස වා කණ්ණානං වා හත්ථපාදානං වා චලිතත්තා මනොසිලාහරිතාලචුණ්ණානං විප්ප කිණ්ණතං පස්සනති, න තෙ ඉදං ජාතියා වා ගොත්තස්ස වා පතිරූපන්ති පුන සත්තාහං නිරාහාරා නිපජ්ජනති, චුණ්ණානං පන අවිප්පකිණ්ණභාවෙ සති ඉදං තෙ ජාතිගොත්තානං අනුච්ඡවිකනති ආසයා නික්ඛමිත්වා විජම්භිත්වා දිසා අනුවිලොකෙත්වා තික්ඛත්තුං සීහනාදං නදිත්වා ගොචරාය පක්කමන්ති, එවරූපාය සීහයොනියා ආගතො අයං භික්ඛු. තස්ස කායසමාචාරනති දිස්වා භික්ඛූ සත්ථු ආරොචෙසුං-න නො භනෙත සන්තකායත්ථෙරසදිසො භික්ඛු දිට්ඨපුබ්බො, ඉමස්ස හි නිසින්නට්ඨානෙ හත්ථචලනං පාදචලනං වා කායවිජම්භිතං වා නත්ථීති, තං සුත්වා සත්ථා-භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම සන්තකායත්ථෙරෙන විය කායාදීහි උපසන්තෙනෙව භවිතබ්බනති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"සන්තකායො සන්තවාචො සන්තවා සුසමාහිතො,
වන්තලොකාමිසො භික්ඛු උපසන්තොති වුච්චතී"ති.

---

1. සී. මුච්චනපුප්ඵානි. 2. ම. පච්චවානි. 3. ම. පමුච්චති. 4. ම. විප්පමුඤ්චෙථ

තත්ථ **සන්තකායොති** පාණාතිපාතාදීනං අභාවෙන සන්තකායො. මුසාවාදාදීනං අභාවෙන **සන්තවාචො**. අභිජ්ඣාදීනං අභාවෙන **සන්තවා**. කායාදීනං තිණ්ණම්පි සුට්ඨු **සමාහිතත්තා සුසමාහිතො**. චතූහි මග්ගෙහි ලොකාමිසස්ස වන්තත්තාය **වන්තලොකාමිසො භික්ඛු** අබ්භන්තරෙ රාගාදීනං උපසන්තත්තාය **උපසන්තොති** වුච්චතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ සො ථෙරො අරහත්තෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසීති.

සන්තකායත්ථෙරවත්ථු නවමං.

---

25. 10.

“අත්තනා චොදයත්තානං”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො නඞ්ගලකුලත්ථෙරං[1] ආරබ්භ කථෙසි.

එකො කිර දුග්ගතමනුස්සො පරෙසං භතිං කත්වා ජීවති, තං එකො භික්ඛු පිලොතිකඛණ්ඩනිවත්ථං නඞ්ගලං උක්ඛිපිත්වා ගච්ඡන්තං දිස්වා එවමාහ:- කිං පන තෙ එවං ජීවතො පබ්බජිතුං න වට්ටතීති.? කො මං භන්තෙ එවං ජීවන්තං පබ්බාජෙස්සතීති? සචෙ පබ්බජිස්සසි අහං තං පබ්බාජෙස්සාමීති, සාධු භන්තෙ සචෙ මං පබ්බාජෙස්සථ[2] පබ්බජිස්සාමීති, අථ නං සො ථෙරො ජෙතවනං නෙත්වා සහත්ථෙන න්හාපෙත්වා මාලකෙ ඨපෙත්වා පබ්බාජෙත්වා නිවත්ථපිලොතිකඛණ්ඩෙන සද්ධිං නඞ්ගලං මාලකසීමායමෙව රුක්ඛසාඛාය ඨපාපෙසි. සො උපසම්පන්නකාලෙපි නඞ්ගලකුලත්ථෙරොත්වෙව පඤ්ඤායි. සො බුද්ධානං උප්පන්නලාභසක්කාරං නිස්සාය ජීවන්තො උක්කණ්ඨිත්වා උක්කණ්ඨිතං විනොදෙතුං අසක්කොන්තො නදානි[3] සද්ධාදෙය්‍යානි කාසායානි වත්ථානි පරිදහිත්වා ගමිස්සාමීති රුක්ඛමූලං ගන්ත්වා අත්තනාව අත්තානං ඔවදි- අහිරික නිල්ලජ්ජ ඉදං නිවාසෙත්වා විබ්භමිත්වා භතිං කත්වා ජීවිතුකාමො ජාතොති. තස්සෙවං අත්තානං ඔවදන්තස්සෙව චිත්තං තනුභාවං ගතං, සො නිවත්තිත්වා පුන කතිපාහච්චයෙන උක්කණ්ඨිත්වා තථෙව අත්තානං ඔවදි, පුනස්ස චිත්තං නිවත්ති. සො ඉමිනාව නීහාරෙන උක්කණ්ඨිත උක්කණ්ඨිතකාලෙ තත්ථ ගන්ත්වා අත්තානං ඔවදති, අථ නං භික්ඛූ තත්ථ අභිණ්හං ගච්ඡන්තං දිස්වා ආවුසො නඞ්ගලකූලත්ථෙර කස්මා එත්ථ ගච්ඡසීති? පුච්ඡිංසු, සො- ආචරියස්ස සන්තිකං ගච්ඡාමි භන්තෙති වත්වා කතිපාහච්චයෙන අරහත්තමපාපුණි. භික්ඛූ තෙන සද්ධිං කෙළිං කරොන්තා ආහංසු- ආවුසො නඞ්ගල

---

1. ම. නඞ්ගලත්ථෙරං. 2. සි. පබ්බාජෙථ. 3. ම. ඉදානි.

කුලත්ථෙර තව විචරණමග්ගො අවලඤ්ජො විය ජාතො ආචරියස්ස සන්තිකං න ගච්ඡසි මඤ්ඤෙති. ආම භන්තෙ මය්හං සංසග්ගෙ සති අගමිම්හ ඉදානි පන සො සංසග්ගො ඡින්නො තෙන න ගච්ඡාමීති ආහ, තං සුත්වා භික්ඛූ එස අභූතං වත්වා අඤ්ඤං ව්‍යාකරොතීති සත්ථු තමත්ථං ආරොචෙසුං. සත්ථා-ආම භික්ඛවෙ මම පුත්තො අත්තනාව අත්තානං චොදෙත්වා පබ්බජිතකිච්චස්ස මත්ථකං පත්තොති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"අත්තනා චොදයත්තානං පටිමාසෙථ අත්තනා,
සො අත්තගුත්තො සතිමා සුඛං භික්ඛු විහාහිසි.

අත්තා හි අත්තනො නාථො අත්තා හි අත්තනො ගති,
තස්මා සඤ්ඤමයත්තානං අස්සං භද්‍රංව වාණිජො"ති

තත්ථ **චොදයත්තාන**න්ති අත්තනාව අත්තානං චොදය සාරය. **පටිමාසෙථා**ති **අත්තනාව** අත්තානං පරිවීමංසෙ. **සො**ති සො ත්වං භික්ඛු එවං සන්තෙ අත්තනාව ගුත්තත්තාය **අත්තගුත්තො** උපට්ඨිත සතිතාය **සතිමා** හුත්වා සබ්බිරියාපථෙසු **සුඛං** විහරිස්සසීති අත්ථො. **නාථො**ති අවස්සයො පතිට්ඨා. **අත්තා හි අත්තනො ගතී**ති යස්මා පරස්ස අත්තභාවෙ පතිට්ඨාය කුසලං කත්වා සග්ගපරායණෙන මග්ගං වා භාවෙත්වා සච්ඡිකතඵලෙන භවිතුං න සක්කා තස්මා කො හි නාම පරො නාථො භවෙය්‍යාති අත්ථො. **තස්මා**ති යස්මා අත්තාව අත්තනො ගති පතිට්ඨා සරණං තස්මා යථා භද්‍රං අස්සාජානීයං නිස්සාය ලාභං පත්ථයන්තො **වාණිජො** තස්ස විසමට්ඨානචාරං පච්ඡින්දිත්වා දිවසස්ස තික්ඛත්තුං නහාපෙන්තො භොජෙන්තො සංයමෙති පටිජග්ගති, එවං ත්වම්පි අනුප්පන්නස්ස අකුසලස්ස උප්පාදං නිවාරෙන්තො සතිසම්මොසෙන උප්පන්නං අකුසලං පජහන්තො අත්තානං සංයම ගොපය, එවං සන්තෙ පඨමජ්ඣානං ආදිං කත්වා ලොකිය ලොකුත්තරං විසෙසං අධිගමිස්සසීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

නඞ්ගලකුලත්ථෙරස්ස වත්ථු දසමං.

---

25. 11.

"පාමොජ්ජබහුලො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ[1] විහරන්තො වක්කලිත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිරායස්මා සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො පිණ්ඩාය පවිට්ඨං තථාගතං දිස්වා සත්ථු සරීරසම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා සරීරසම්පත්තිදස්සනෙන අතිත්තො එවාහං නිච්ච

---

1. ම. වෙළුවනෙ.

කාලං තථාගතං දට්ඨුං ලභිස්සාමීති සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා යත්ථ ඨිතෙන සක්කා දසබලං පස්සිතුං තත්ථ ඨිතො සජ්ඣාය කම්මට්ඨානමනසිකාරාදීනි පහාය සත්ථාරං ඔලොකෙන්තොව විහරි, සත්ථා තස්ස ඤාණපරිපාකං ආගමෙන්තො කිඤ්චි අවත්වා ඉදානිස්ස ඤාණං පරිපාකං ගතන්ති ඤත්වා-කිං තෙ වක්කලි ඉමිනා පූතිකායෙන දිට්ඨෙන යො ඛො වක්කලි ධම්මං පස්සති සො මං පස්සතීති වත්වා ඔවදි. සො එවං ඔවදිතොපි සත්ථු දස්සනං පහාය නෙව අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං සක්කොති. අථ නං සත්ථා-නායං භික්ඛු සංවෙගං අලභිත්වා බුජ්ඣිස්සතීති උපකට්ඨාය වස්සූපනායිකාය රාජගහං ගන්ත්වා වස්සූපනායිකදිවසෙ අපෙහි වක්කලි අපෙහි වක්කලීති පනාමෙසි[1], සො-න මං සත්ථා ආලපතීති තෙමාසං සත්ථු සම්මුඛෙ ඨාතුං අසක්කොන්තො කිං මය්හං ජීවිතෙන පබ්බතා අත්තානං පාතෙස්සාමීති ගිජ්ඣකූටං අභිරුහි. සත්ථා තස්ස කිලමන්තභාවං ඤත්වා-අයං භික්ඛු මම සන්තිකා අස්සාසං අලභන්තො මග්ගඵලානං උපනිස්සයං නාසෙය්‍යාති අත්තානං දස්සෙතුං ඔභාසං මුඤ්චි. අථස්ස සත්ථු දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය තාව මහන්තොපි සොකො පහීයි, සත්ථා සුක්ඛතළාකං ඔඝෙන පූරෙන්තො විය ථෙරස්ස බලවපීතිපාමොජ්ජං උප්පාදෙතුං ඉමං ගාථමාහ:-

“පාමොජ්ජබහුලො භික්ඛු පසන්නො බුද්ධසාසනෙ,
අධිගච්ඡෙ පදං සන්තං සංඛාරූපසමං සුඛ”න්ති.

තස්සත්ථො-පකතියාපි පාමොජ්ජබහුලො භික්ඛු බුද්ධසාසනෙ පසාදං රොචෙති, සො එවං **පසන්නො බුද්ධ සාසනෙ සන්තං පදං සංඛාරූපසමං සුඛ**න්ති ලද්ධනාමං නිබ්බාණං **අධිගච්ඡෙය්‍යා**ති. ඉමඤ්ච පන ගාථං වත්වා සත්ථා වක්කලිත්ථෙරස්ස හත්ථං පසාරෙත්වා:-

“එහි වක්කලි මා භායි ඔලොකෙන්තු[2] තථාගතං,
අහං තං උද්ධරිස්සාමි පඞ්කෙ සන්නංව[3] කුඤ්ජරං.

එහි වක්කලි මා භායි ඔලොකෙන්තු තථාගතං,
අහං තං උද්ධරිස්සාමි රාහුගහිතංව සූරියං.

එහි වක්කලි මා භායි ඔලොකෙන්තු තථාගතං,
අහං තං උද්ධරිස්සාමි රාහුගහිතංව චන්දිම”න්ති.

ඉමා ගාථා අභාසි. සො-දසබලො මෙ දිට්ඨො එහීති ච අව්හානම්පි ලද්ධන්ති බලවපීතිං උප්පාදෙත්වා කුතො නු ඛො ගන්තබ්බන්ති ගමනමග්ගං අපස්සන්තො දසබලස්ස සම්මුඛෙ ආකාසෙ පක්ඛන්දිත්වා පඨමපාදෙ පබ්බතෙ ඨිතොයෙව සත්ථාරා වුත්තගාථා ආවජ්ජෙන්තො ආකාසෙ යෙව පීතිං වික්ඛම්භෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං

1. ම. අපනාමෙසි. 2. ම. ඔලොකෙසි. 3. ම. සන්නංව.

පත්වා තථාගතං වන්දමානොව ඔතරිත්වා සත්ථු සන්තිකෙ අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා අපරභාගෙ සද්ධාධිමුත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

වක්කලිත්ථෙරස්ස වත්ථු එකාදසමං.

---

25. 12.

“යො හවෙ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා පුබ්බාරාමෙ විහරන්තො සුමනසාමණෙරං ආරබ්භ කථෙසි. තත්‍රායං ආනුපුබ්බී කථා :-

පදුමුත්තරබුද්ධකාලස්මිං හි එකො කුලපුත්තො සත්ථාරා චතුපරිසමජ්ඣෙ එකං භික්ඛුං දිබ්බචක්ඛුකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා තං සම්පත්තිං පත්ථයමානො සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා සත්තාහං බුද්ධප්පමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා-භන්තෙ අහම්පි අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ දිබ්බචක්ඛුකානං අග්ගො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං ඨපෙසි. සත්ථා කප්පසතසහස්සං ඔලොකෙන්තො තස්ස පත්ථනාය සමිජ්ඣනභාවං විදිත්වා ඉතො කප්පසතසහස්සමත්ථකෙ ගොතමස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ දිබ්බචක්ඛුකානං අග්ගො අනුරුද්ධො නාම භවිස්සතීති ව්‍යාකාසි. සො තං ව්‍යාකරණං සුත්වා සෙව පත්තබ්බං විය තං සම්පත්තිං මඤ්ඤමානො පරිනිබ්බුතෙ සත්ථරි භික්ඛූ දිබ්බචක්ඛුපරිකම්මං පුච්ඡිත්වා සත්තයොජනිකං කඤ්චනථූපං පරික්ඛිපිත්වා අනෙකානි දීපරුක්ඛසහස්සානි කාරාපෙත්වා දීපපූජං කත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා දෙවමනුස්සෙසු කප්පසතසහස්සානි සංසරිත්වා ඉමස්මිං කප්පෙ බාරාණසියං දලිද්දකුලෙ නිබ්බත්තො සුමනසෙට්ඨිං නිස්සාය තස්ස තිණහාරකො හුත්වා ජීවිකං කප්පෙසි, අන්නභාරොතිස්ස නාමං අහොසි. සුමනසෙට්ඨිපි තස්මිං නගරෙ නිච්චකාලං මහාදානං දෙති. අථෙකදිවසං උපරිට්ඨො නාම පච්චෙකබුද්ධො ගන්ධමාදනෙ නිරොධසමාපත්තිතො වුට්ඨාය කස්සානුග්ගහං කරිස්සාමීති චින්තෙත්වා අජ්ජ මයා අන්නභාරස්ස අනුග්ගහං කාතුං වට්ටති ඉදානි ච සො අටවිතො තිණං ආදාය ගෙහං ආගමිස්සතීති ඤත්වා පත්තචීවරමාදාය ඉද්ධියා ගන්ත්වා අන්නභාරස්ස පමුඛෙ පච්චුට්ඨාසි, අන්නභාරො තං තුච්ඡපත්තහත්ථං දිස්වා අපි භන්තෙ භික්ඛං ලභිත්ථාති? පුච්ඡිත්වා ච ලභිස්සාම මහාපුඤ්ඤාති වුත්තෙ-තෙන හි භන්තෙ ථොකං ආගමෙථාති තිණකාජං ඡඩ්ඩෙත්වා වෙගෙන ගෙහං ගන්ත්වා භද්දෙ මය්හං ඨපිතභාගභත්තං අත්ථි නත්ථීති? භරියං පුච්ඡිත්වා-අත්ථි සාමීති වුත්තෙ-වෙගෙන පච්චාගන්ත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස පත්තං ආදාය-මය්හං දාතුකාමතාය සති දෙය්‍යධම්මො න හොති දෙය්‍යධම්මෙ සති පටිග්ගාහකං න ලභාමි අජ්ජ පන මෙ පටිග්ගාහකො දිට්ඨො දෙය්‍යධම්මො ච අත්ථි ලාභා වත මෙති ගෙහං ගන්ත්වා භත්තං පත්තෙ ආකිරාපෙත්වා[1] පච්චාහරිත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථෙ පතිට්ඨාපෙත්වා:-

---

1. ම. පක්ඛිපාපෙත්වා.

"ඉමිනා පන දානෙන මා මෙ දාළිද්දියං අහු,
නත්ථීති වචනං නාම මා අහොසි භවාභවෙ".

භන්තෙ එවරූපා දුජ්ජීවිතා මුච්චෙය්‍යං. නත්ථීති පදඤ්ච න සුණෙය්‍යන්ති පත්ථනං ඨපෙසි, පච්චෙකබුද්ධො-එවං හොතු මහාපුඤ්ඤාති වත්වා අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. සුමනසෙට්ඨිනොපි ඡත්තෙ අධිවත්ථා දෙවතා-අහො දානං පරමදානං උපරිට්ඨෙ සුප්පතිට්ඨිතන්ති වත්වා තික්ඛත්තුං සාධුකාරමදාසි. අථ නං සෙට්ඨි කිං මං එත්තකං කාලං දානං දදමානං න පස්සසීති? ආහ, නාහං තව දානං ආරබ්භ සාධුකාරං දෙමි අන්නභාරෙන පන උපරිට්ඨස්ස දින්න පිණ්ඩපාතෙ පසීදිත්වා මයා එස සාධුකාරො පවත්තිතොති. සො අච්ඡරියං වත භො අහං එත්තකං කාලං දානං දදන්තො දෙවතං සාධුකාරං දාපෙතුං නාසක්ඛිං අන්නභාරො මං නිස්සාය ජීවන්තො එකපිණ්ඩපාතෙනෙව සාධුකාරං දාපෙසි තස්ස දානෙ අනුච්ඡවිකං කත්වා තං පිණ්ඩපාතං මම සන්තකං කරිස්සාමීති චින්තෙත්වා තං පක්කොසාපෙත්වා අජ්ජ තයා කස්සචි කිඤ්චි දින්නන්ති? පුච්ඡි. ආම සාමි උපරිට්ඨපච්චෙකබුද්ධස්ස මෙ අජ්ජ භාගභත්තං දින්නන්ති, හන්ද භො කහාපණං ගහෙත්වා එතං මය්හං පිණ්ඩපාතං දෙහීති, න දෙමි සාමීති, සො යාව සහස්සං වඩ්ඪෙසි, ඉතරො සහස්සෙනාපි නාදාසි. අථ නං හොතු භො යදි පිණ්ඩපාතං න දෙසි සහස්සං ගහෙත්වා පත්තිං මෙ දෙහීති ආහ, සො අය්‍යෙන සද්ධිං මන්තෙත්වා ජානිස්සාමීති වෙගෙන පච්චෙකබුද්ධං සම්පාපුණිත්වා-භන්තෙ සුමනසෙට්ඨි සහස්සං දත්වා තුම්හාකං දින්නපිණ්ඩපාතෙ පත්තිං යාචති කිං කරොමීති? පුච්ඡි, අථස්ස සො උපමං ආහරි: සෙය්‍යථාපි පණ්ඩිත කුලසතිකෙ ගාමෙ එකස්මිං ඝරෙ දීපං ජාලෙය්‍ය සෙසා අත්තනො තෙලෙන වට්ටිං තෙමෙත්වා ජාලාපෙත්වා ගණ්හෙය්‍යුං පුරිමපදීපස්ස පභා අත්ථීති වත්තබ්බා නත්ථීති? අතිරෙකතරා භන්තෙ පභා හොතීති, එවමෙවං පණ්ඩිත උළුඞ්කයාගු වා හොතු කටච්ඡුභික්ඛා වා අත්තනො පිණ්ඩපාතෙ පරෙසං පත්තිං දෙන්තො යත්තකානං දෙති තත්තකං වඩ්ඪති ත්වං හි එකමෙව පිණ්ඩපාතං අදාසි සෙට්ඨිස්ස පන පත්තියා දින්නාය වෙ පිණ්ඩපාතා හොන්ති එකො තව එකො තස්සාති. සො සාධු භන්තෙති තං අභිවාදෙත්වා සෙට්ඨිස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ගණ්හ සාමි පත්තින්ති ආහ, තෙන හි ඉමෙ කහාපණෙ ගණ්හාති, නාහං පිණ්ඩපාතං වික්කිණාමි සද්ධාය තෙ පත්තිං දම්මීති, ත්වං සද්ධාය දෙහි අහම්පි තව ගුණෙ පූජෙමි ගණ්හ තාත ඉතො පට්ඨාය ච පන මා සහත්ථා කම්මං අකාසි වීථියං ඝරං මාපෙත්වා වස යෙන ච තෙ අත්ථො හොති සබ්බං මම සන්තිකා ගණ්හාහීති ආහ. නිරොධා වුට්ඨිතස්ස පන දින්නො පිණ්ඩපාතො තදහෙව විපාකං දෙති, තස්මා රාජාපි තං පවත්තිං සුත්වා අන්නභාරං පක්කොසාපෙත්වා පත්තිං ගහෙත්වා මහන්තං භොගං දත්වා තස්ස සෙට්ඨිට්ඨානං දාපෙසි.

සො සුමනසෙට්ඨිස්ස සහායකො හුත්වා යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කපිලවත්ථුනගරෙ අමිතොදනස්ස සක්කස්ස ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි, අනුරුද්ධොතිස්ස නාමං කරිංසු, සො මහානාමසක්කස්ස කණිට්ඨභාතා, සත්ථු චූලපිතු පුත්තො පරම සුකුමාලො මහාපුඤ්ඤො අහොසි. එකදිවසං කිර ඡසු ඛත්තියෙසු පූවෙ ලක්ඛං කත්වා ගුලෙහි කීළන්තෙසු අනුරුද්ධො පරාජිතො පූවානං අත්ථාය මාතුසන්තිකං පහිණි, සා මහන්තං සුවණ්ණථාලං පූරෙත්වා පූවෙ පෙසෙසි, පූවෙ ඛාදිත්වා පුන කීළන්තො පරාජිතො තථෙව පහිණි, එවං තික්ඛත්තුං පූවෙසු ආගතෙසු චතුත්ථෙ වාරෙ මාතා ඉදානි පූවා නත්ථීති පහිණි, තස්සා වචනං සුත්වා නත්ථීති පදස්ස අස්සුතපුබ්බතාය නත්ථිපූවා නාම ඉදානි භවිස්සන්තීති සඤ්ඤං කත්වා ගච්ඡ නත්ථිපූවෙ ආහරාති පෙසෙසි, අථස්ස මාතා නත්ථිපූවෙ කිර අය්‍යෙ දෙථාති වුත්තෙ මම පුත්තෙන නත්ථීති පදං න සුතපුබ්බං, කථං නු ඛො නත්ථිභාවං ජානාපෙය්‍යන්ති සුවණ්ණපාතිං ධොවිත්වා අපරාය සුවණ්ණපාතියා පටිකුජ්ජිත්වා හන්ද තාත ඉමං මම පුත්තස්ස දෙහීති පහිණි, තස්මිං ඛණෙ නගරපරිග්ගාහිකා දෙවතා අම්හාකං සාමිනා අන්නභාරකාලෙ උපරිට්ඨපච්චෙකබුද්ධස්ස භාගභත්තං දත්වා නත්ථීති පදඤ්චෙව න සුණෙය්‍යන්ති පත්ථනා ඨපිතා, සචෙ මයං තමත්ථං ඤත්වාපි අජ්ඣුපෙක්ඛෙය්‍යාම මුද්ධාපි නො සත්තධා ඵලෙය්‍යාති චින්තෙත්වා දිබ්බපූවෙහි පාතිං පූරයිංසු, සො පුරිසො පාතිං ආහරිත්වා තස්ස සන්තිකෙ ඨපෙත්වා විවරි, තෙසං ගන්ධො සකලනගරං ඵරි, පූවො පන මුඛෙ ඨපිතමත්තොව සත්තරසහරණිසහස්සානි ඵරිත්වා අට්ඨාසි, අනුරුද්ධොපි චින්තෙසි- න මං මඤ්ඤෙ ඉතො පුබ්බෙ මාතා පියායති නහි මෙ අඤ්ඤදා නාය නත්ථිපූවා නාම පක්කපුබ්බාති, සො ගන්ත්වා මාතරං එවමාහ- අම්ම නාහං තව පියොති, තාත කිං වදෙසි මම අක්ඛීතොපි හදයමංසතොපි ත්වං පියතරොති, සචාහං අම්ම තව පියො කස්මා මම පුබ්බෙ එවරූපෙ නත්ථිපූවෙ නාම න අදාසීති?. සා තං පුරිසං පුච්ඡි- තාත කිඤ්චි පාතියං අහොසීති? ආම අය්‍යෙ පූවානං පාති පරිපුණ්ණා අහොසි න මෙ එවරූපා පූවා දිට්ඨපුබ්බාති, සා චින්තෙසි- පුත්තො මෙ කතපුඤ්ඤො දෙවතාහිස්ස දිබ්බපූවා පහිතා භවිස්සන්තීති. සොපි මාතරං ආහ- අම්ම න මයා එවරූපා පූවා ඛාදිතපුබ්බා, ඉතො පට්ඨාය මෙ නත්ථිපූවමෙව පචෙය්‍යාසීති, සා තතො පට්ඨාය තෙන පූවෙ ඛාදිතුකාමොම්හීති වුත්තකාලෙ සුවණ්ණපාතිං ධොවිත්වා අඤ්ඤාය පාතියා පටිකුජ්ජිත්වා පහිණාති, දෙවතා පාතිං පූරෙන්ති, එවං සො අගාරමජ්ඣෙ වසන්තො නත්ථීති පදස්ස අත්ථං අජානිත්වා දිබ්බපූවෙ යෙව පරිභුඤ්ජි. සත්ථු පන පරිවාරත්ථං කුලපටිපාටියා සාකියකුමාරෙසු පබ්බජන්තෙසු මහානාමෙන සක්කෙන තාත අම්හාකං කුලා කොචි පබ්බජිතො නත්ථි තයා වා

පබ්බජිතබ්බං මයා වාති වුත්තෙ සො ආහ- අහං සුකුමාලො පබ්බජිතුං න සක්ඛිස්සාමීති, තෙන හි කම්මන්තං උග්ගණ්හ අහං පබ්බජිස්සාමීති, කො එස කම්මන්තො නාමාති?. සො හි භත්තස්ස උට්ඨානට්ඨානම්පි න ජානාති කම්මන්තං කිමෙව ජානිස්සති, තස්මා එවමාහ- එකදිවසං හි අනුරුද්ධො භද්දියො කිම්බිලොති තයො ජනා භත්තං නාම කහං උට්ඨාතීති මන්තයිංසු, තෙසු කිම්බිලො කොට්ඨෙ උට්ඨාතීති ආහ, සො කිර එකදිවසං වීහී කොට්ඨම්හි පක්ඛිපන්තෙ අද්දස තස්මා කොට්ඨෙ භත්තං උප්පජ්ජතීති සඤ්ඤාය එවං ආහ, අථ තං භද්දියො-ත්වං න ජානාසීති වත්වා භත්තං නාම උක්ඛලියා උට්ඨාතීති ආහ, සො කිරෙකදිවසං උක්ඛලිතො භත්තං වඩ්ඪෙන්තෙ දිස්වා එත්ථෙව සො උප්පජ්ජතීති සඤ්ඤමකාසි, තස්මා එවමාහ, අනුරුද්ධො-තෙ උභොපි තුම්හෙ න ජානාථාති වත්වා භත්තං නාම රතනුබ්බෙධමකුලාය මහාසුවණ්ණපාතියං උට්ඨාතීති ආහ, තෙන කිර නෙව වීහී කොට්ටෙන්තා න භත්තං පචන්තා දිට්ඨපුබ්බා සුවණ්ණපාතියං වඩ්ඪෙත්වා පුරතො ඨපිතමෙව පස්සති, තස්මා පාතියංයෙව සො උට්ඨාතීති සඤ්ඤමකාසි, තස්මා එවමාහ. එවං භත්තුට්ඨානට්ඨානම්පි අජානන්තො මහාපුඤ්ඤො කුලපුත්තො කම්මන්තෙන කිං ජානිස්සති. සො එහි ඛො තෙ අනුරුද්ධ ඝරාවාසත්ථං අනුසාසිස්සාමි පඨමං ඛෙත්තං කසාපෙතබ්බන්ති ආදිනා නයෙන භාතරා වුත්තානං කම්මන්තානං අපරියන්තභාවං සුත්වා න මෙ ඝරාවාසෙනත්ථොති මාතරං ආපුච්ඡිත්වා භද්දියපමුඛෙහි පඤ්චහි සාකියකුමාරෙහි සද්ධිං නික්ඛමිත්වා අනුපියම්බවනෙ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා පබ්බජි, පබ්බජිත්වා ච පන සම්මාපටිපදං පටිපන්නො අනුපුබ්බෙන තිස්සො විජ්ජා සච්ඡිකත්වා දිබ්බෙන චක්ඛුනා එකාසනෙ නිසින්නොව හත්ථතලෙ ඨපිත ආමලකානි විය සහස්සලොකධාතු ඔලොකනසමත්ථො හුත්වා:-

> "පුබ්බෙ නිවාසං ජානාමි දිබ්බචක්ඛු විසොධිතං,
> තෙවිජ්ජො ඉද්ධිප්පත්තොම්හි කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති,

උදානං උදානෙත්වා-කිං නු ඛො මෙ කත්වා අයං සම්පත්ති ලද්ධාති ඔලොකෙන්තො පදුමුත්තරපාදමූලෙ පත්ථනං ඨපෙසින්ති ඤත්වා පුන සංසාරෙ සංසරන්තො අසුකස්මිං නාම කාලෙ බාරාණසියං සුමනසෙට්ඨිං නිස්සාය ජීවන්තො අන්නභාරො නාම අහොසින්තිපි ඤත්වා :-

> "අන්නභාරො පුරෙ ආසිං දලිද්දො කාජහාරකො,
> පිණ්ඩපාතො මයා දින්නො උපරිට්ඨස්ස තාදිනො"ති

ආහ. අථස්ස එතදහොසි:- යො සො තදා මයා උපරිට්ඨස්ස දින්න පිණ්ඩපාතතො කහාපණෙ දත්වා පත්තං අග්ගහෙසි, මම සහායකො සුමනසෙට්ඨි කහන්නු ඛො එතරහි නිබ්බත්තොති, අථ නං

විඤ්ඣාටවියං පබ්බතපාදෙ මුණ්ඩනිගමො නාම අත්ථි, තත්ථ මහාමුණ්ඩස්ස නාම උපාසකස්ස මහාසුමනො චුල්ලසුමනොති වෙ පුත්තා, තෙසු සො චුල්ලසුමනො හුත්වා නිබ්බත්තතීති අද්දස, දිස්වා ච පන චින්තෙසි- අත්ථි නුඛො මයි තත්ථ ගතෙ උපකාරො නත්ථීති, සො උපධාරෙන්තො ඉදං අද්දස- සො තත්ථ මයි ගතෙ සත්තවස්සිකො නික්ඛමිත්වා පබ්බජිස්සති ඛුරග්ගෙයෙව ච අරහත්තං පාපුණිස්සතීති, දිස්වා ච පන උපකට්ඨෙ අන්තොවස්සෙ ආකාසෙන ගන්ත්වා ගාමද්වාරෙ ඔතරි. මහාමුණ්ඩො පන උපාසකො ථෙරස්ස පුබ්බෙපි විස්සාසිකො එව, සො ථෙරං පිණ්ඩපාතකාලෙ චීවරං පාරුපන්තං දිස්වා පුත්තං මහාසුමනං ආහ- තාත අය්‍යො මෙ අනුරුද්ධත්ථෙරො ආගතො යාවස්ස අඤ්ඤො කොචි පත්තං න ගණ්හාති තාවස්ස ගන්ත්වා පත්තං ගණ්හ අහං ආසනං පඤ්ඤපෙස්සාමීති, සො තථා අකාසි. උපාසකො ථෙරං අන්තොනිවෙසනෙ සක්කච්චං පරිවිසෙත්වා තෙමාසං වසනත්ථාය පටිඤ්ඤං ගණ්හි, ථෙරො අධිවාසෙසි, අථ නං එකදිවසං පටිජග්ගන්තො විය තෙමාසං පටිජග්ගිත්වා මහාපවාරණාය තිචීවරං චෙව ගුළතෙලතණ්ඩුලාදීනි ච ආහරිත්වා ථෙරස්ස පාදමූලෙ ඨපෙත්වා ගණ්හථ භන්තෙති ආහ, අලං උපාසක න මෙ ඉමිනා අත්ථොති, භන්තෙ වස්සාවාසිකලාභො නාමෙස ගණ්හථ නන්ති, න ගණ්හාමි උපාසකාති[1], කිමත්ථං න ගණ්හථ භන්තෙති?, මය්හං සන්තිකෙ කප්පියකාරකො සාමණෙරොපි නත්ථීති, තෙන හි භන්තෙ මම පුත්තො මහාසුමනො සාමණෙරො භවිස්සතීති, න මෙ උපාසක මහාසුමනෙනත්ථොති, තෙන හි භන්තෙ චුල්ලසුමනං පබ්බාජෙථාති, ථෙරො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා චුල්ලසුමනං පබ්බාජෙසි, සො ඛුරග්ගෙයෙව අරහත්තං පාපුණි. ථෙරො තෙන සද්ධිං අද්ධමාසමත්තං තත්ථෙව වසිත්වා සත්ථාරං පස්සිස්සාමීති තස්ස ඤාතකෙ ආපුච්ඡිත්වා ආකාසෙනෙව ගන්ත්වා හිමවන්තපදෙසෙ අරඤ්ඤකුටිකාය ඔතරි, ථෙරො පන පකතියාපි ආරද්ධවිරියො, තස්ස තත්ථ පුබ්බරත්තාපරරත්තං චඞ්කමන්තස්ස උදරවාතො සමුට්ඨහි, අථ නං කිලන්තරූපං දිස්වා සාමණෙරො පුච්ඡි- භන්තෙ කිං වො රුජතීති?, උදරවාතො මෙ සමුට්ඨිතොති, අඤ්ඤදාපි සමුට්ඨිතපුබ්බො භන්තෙති?, ආම ආවුසොති, කෙන ඵාසුකං හොති භන්තෙති?, අනොතත්තතො පානීයෙ ලද්ධෙ ඵාසු හොති ආවුසොති, තෙන හි භන්තෙ ආහරාමීති, සක්ඛිස්සසි සාමණෙරාති?, ආම භන්තෙති, තෙන හි අනොතත්තතො පන්නකො[2] නාම නාගරාජා මං ජානාති තස්ස ආචික්ඛිත්වා භෙසජ්ජත්ථාය එකං පානීයඝටං[3] ආහරාති, සො සාධූති උපජ්ඣායං වන්දිත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා පඤ්චයොජනසතං ඨානං අගමාසි, තං දිවසං පන නාගරාජා නාගනාටකපරිවුතො උදකකීළං කීළිතුකාමො හොති,

1. සී. අලං උපාසකාති. 2. ම. පන්නාගො. 3. ම. පානීයචාටං.

සො සාමණෙරං ආගච්ඡන්තං දිස්වාව කුජ්ඣි– අයං මුණ්ඩසමණකො අත්තනො පාදපංසුං මම මත්ථකෙ ඔකිරන්තො චරති අනොතත්තා පානීයත්ථාය ආගතො භවිස්සති ඉදානිස්ස පානීයං න දස්සාමීති පඤ්ඤාසයොජනිකං අනොතත්තදහං මහාපාතියා උක්කලිං පිදහන්තො විය ඵණෙන පිදහිත්වා නිපජ්ජි, සාමණෙරො නාගරාජස්ස ආකාරං ඔලොකෙත්වාව කුද්ධො අයන්ති ඤත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"සුණොහි මෙ නාගරාජ උග්ගතෙජ මහබ්බල,
දෙහි මෙ පානීයඝටං භෙසජ්ජත්ථම්හි ආගතො"ති.

තං සුත්වා නාගරාජා ඉමං ගාථමාහ:–

"පුරත්ථිමස්මිං දිසාභාගෙ ගඞ්ගා නාම මහානදී,
මහාසමුද්දමප්පෙති තතො ත්වං පානීයං හරා"ති.

තං සුත්වා සාමණෙරො–අයං නාගො අත්තනො ඉච්ඡාය න දස්සති අහං බලක්කාරං[1] කත්වා මනුස්සභාවං[2] ජානාපෙත්වා ඉමං අභිභවිත්වා පානීයං ගණ්හිස්සාමීති චින්තෙත්වා–මහාරාජ උපජ්ඣායො මං අනොතත්තතොව පානීයං ආහරාපෙති තෙනාහං ඉදමෙව හරිස්සාමි අපෙහි මා මං වාරෙහීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"ඉතොව පානීයං හරිස්සං ඉමිනාවම්හි අත්ථිකො,
යදි තෙ ථාමබලං අත්ථි නාගරාජ නිවාරයෙ"ති.

අථ තං නාගො ආහ:–

"සාමණෙර සචෙ අත්ථි තව වික්කමපොරිසං,
අභිනන්දාමි තෙ වාචං හරස්සු පානීයං මමා"ති.

අථ නං සාමණෙරො–එවං මහාරාජ හරාමීති වත්වා යදි සක්කොන්තො හරාහීති වුත්තෙ–තෙන හි සුට්ඨු ජානාසූති තික්ඛත්තුං පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා බුද්ධසාසනස්ස ආනුභාවං දස්සෙත්වා මයා පානීයං හරිතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා ආකාසට්ඨදෙවතානං තාව සන්තිකං අගමාසි. තා ආගන්ත්වා වන්දිත්වා කිං භන්තෙති වත්වා අට්ඨංසු, එතස්මිං අනොතත්තදහපිට්ඨෙ පන්නගෙන නාගරාජෙන සද්ධිං මම සංගාමො භවිස්සති තත්ථ ගන්ත්වා ජයපරාජයං ඔලොකෙථාති ආහ. සො එතෙනෙව නීහාරෙන චත්තාරො ලොකපාලෙ සක්ක සුයාම සන්තුසිත පරනිම්මිත[3] වසවත්තී ච උපසංකමිත්වා තමත්ථං ආරොචෙසි, තතො පරං පටිපාටියා යාව බ්‍රහ්මලොකං ගන්ත්වා තත්ථ තත්ථ බ්‍රහ්මෙහි ආගන්ත්වා වන්දිත්වා ඨිතෙහි–කිං භන්තෙති පුට්ඨො තමත්ථං ආරොචෙසි. එවං සො අසඤ්ඤෙ ච අරූපී බ්‍රහ්මානො ච ඨපෙත්වා සබ්බත්ථ මුහුත්තෙනෙව ආහිණ්ඩිත්වා ආරො-

1. සී. අහංකාරං. 2. ම. ආනුභාවං. 3. සී. සුනිම්මිත.

මෙසි. තස්ස වචනං සුත්වා සබ්බාපි දෙවතා අනොතත්තදහපිට්ඨෙ තාලියං පක්ඛිත්තානි පිට්ඨචුණ්ණානි[1] විය ආකාසං නිරන්තරං පූරෙත්වා සන්නිපතිංසු, සන්නිපතිතෙ දෙවසංඝෙ සාමණෙරො ආකාසෙ ඨත්වා නාගරාජානං ආහ:–

“සුණොහි මෙ නාගරාජ උග්ගතෙජ මහබ්බල,
දෙහි මෙ පානීයඝටං භෙසජ්ජත්ථම්හි ආගතො”ති.

අථ නං නාගො ආහ:–

“සාමණෙර සචෙ අත්ථි තව වික්කමපොරිසං,
අභිනන්දාමි තෙ වාචං හරස්සු පානීයං මමා”ති.

සො තික්ඛත්තුං නාගරාජස්ස පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා ආකාසෙ ඨිතකොව චාද්දසයොජනිකං බ්‍රහ්මත්තභාවං මාපෙත්වා ආකාසතො ඔරුය්හ නාගරාජස්ස ඵණෙ අක්කමිත්වා අධොමුඛං නිප්පීළෙසි, තාවදෙව බලවතා පුරිසෙන අක්කන්ත අල්ලචම්මං[2] විය නාගරාජස්ස ඵණෙ අක්කන්තමත්තෙන ඔගලිත්වා දබ්බිමත්තා ඵණපුටකා අහෙසුං, නාගරාජස්ස ඵණෙහි මුත්තමුත්තට්ඨානතො තාලක්ඛන්ධප්පමාණා උදකවට්ටියො උග්ගච්ඡිංසු, සාමණෙරො ආකාසෙයෙව පානීයවාරකං පූරෙසි, දෙවසංඝො සාධුකාරමදාසි, අථ නාගරාජා ලජ්ජිත්වා සාමණෙරස්ස කුජ්ඣි, ගුඤ්ජවණ්ණානිස්ස[3] අක්ඛීනි අහෙසුං, සො–අයං මං දෙවසංඝං සන්නිපාතෙත්වා ඵණෙ ඨත්වා[4] ලජ්ජාපෙසි එස නං ගහෙත්වා මුඛෙ හත්ථං පක්ඛිපිත්වා හදයමංසං වාස්ස මද්දාමි පාදෙ වා නං ගහෙත්වා පාරගඞ්ගාය ඛිපාමීති වෙගෙන ගන්ත්වා අනුබන්ධන්තොපි නං සම්පාපුණිතුං නාසක්ඛියෙව, සාමණෙරො ගන්ත්වා උපජ්ඣායස්ස හත්ථෙ පානීයං ඨපෙත්වා පිවථ භන්තෙති ආහ. නාගරාජාපි පච්ඡතො ආගන්ත්වා භන්තෙ අනුරුද්ධ සුමනසාමණෙරො මයා අදින්නමෙව පානීයං ගහෙත්වා ආගතො මා පිවිත්ථාති ආහ. එවං කිර සාමණෙරාති, පිවථ භන්තෙ ඉමිනා මෙ දින්නපානීයං ආහටන්ති, ථෙරො ඛීණාසවසාමණෙරස්ස මුසාකථනං නාම නත්ථීති ඤත්වා පානීයං පිවි. තං ඛණංයෙවස්ස ආබාධො පටිප්පස්සම්භි. පුන නාගො ථෙරං ආහ:–

භන්තෙ සාමණෙරෙනම්හි සබ්බං දෙවගණං සන්නිපාතෙත්වා ලජ්ජාපිතො, අහමස්ස හදයං වා ඵාලෙස්සාමි පාදෙ වා නං ගහෙත්වා පාරගඞ්ගාය ඛිපිස්සාමීති, මහාරාජ සාමණෙරො මහානුභාවො තුම්හෙ සාමණෙරෙන සද්ධිං සංගාමෙතුං න සක්ඛිස්සථ ඛමාපෙත්වා නං ගච්ඡාති, සො සයම්පි සාමණෙරස්ස ආනුභාවං ජානාතියෙව ලජ්ජාය පන අනුබන්ධිත්වා ආගතො, අථ නං ථෙරස්ස වචනෙන ඛමාපෙත්වා තෙන සද්ධිං මිත්තසන්ථවං කත්වා ඉතො පට්ඨාය අනොතත්ත

1. ම. තිලපිට්ඨචුණ්ණානි-තිපුචුණ්ණානි, කත්ථචි.
2. සී. අලත්තචම්මං.
3. ම. ජයසුමනවණ්ණානිස්ස.
4. ම පානීයං ගහෙත්වා.

උදකෙන අත්ථෙ සති තුම්හාකං ආගමනකිච්චං නත්ථි මය්හං
පහිණෙය්‍යාථ අහමෙව ආහරිත්වා දස්සාමීති වත්වා පක්කාමි.
ථෙරොපි සාමණෙරං ආදාය පායාසි. සත්ථා ථෙරස්ස ආගමනභාවං
ඤත්වා මිගාරමාතුපාසාදෙ ථෙරස්ස ආගමනං ඔලොකෙන්තො නිසීදි,
භික්ඛූපි ථෙරං ආගච්ඡන්තං දිස්වා පච්චුග්ගන්ත්වා පත්තචීවරං
පටිග්ගහෙසුං, අථෙකච්චෙ සාමණෙරං සීසෙපි කණ්ණෙසුපි බාහායම්පි
ගහෙත්වා සංචාලෙත්වා කිං සාමණෙරපිල්ලක[1] න උක්කණ්ඨිතොසීති
ආහංසු.

සත්ථා තෙසං කිරියං දිස්වා චින්තෙසි- භාරියං වත ඉමෙසං
භික්ඛූනං කම්මං ආසීවිසං ගීවාය ගණ්හන්තා විය සාමණෙරං
ගණ්හන්ති නාස්ස ආනුභාවං ජානන්ති අජ්ජ මයා සුමනසාම
ණෙරස්ස ගුණං පාකටං කාතුං වට්ටතීති, ථෙරොපි ආගන්ත්වා
සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසීදි, සත්ථා තෙන සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා
ආනන්දත්ථෙරං ආමන්තෙසි- ආනන්ද අනොතත්තොදකෙනම්හි පාදෙ
ධොවිතුකාමො සාමණෙරානං ඝටකෙ දත්වා පානීයං ආහරාපෙහීති,
ථෙරො විහාරෙ පඤ්චමත්තානි සාමණෙරසතානි සන්නිපාතෙසි,
තෙසං සුමනසාමණෙරො සබ්බනවකො අහොසි, ථෙරො සබ්බ
මහල්ලකං සාමණෙරං ආහ- සාමණෙර සත්ථා අනොතත්තොදකෙන
පාදෙ ධොවිතුකාමො ඝටං ආදාය ගන්ත්වා පානීයං ආහරාති,
සො න සක්කා භන්තෙති න ඉච්ඡි, ථෙරො සෙසෙපි පටිපුච්ඡි, තෙපි
තථෙව වත්වා පටික්ඛිපිංසු, කිං පනෙත්ථ ඛීණාසවා සාමණෙරා
නත්ථීති?, අත්ථි, තෙ පන නායං අම්හාකං බද්ධො මාලාපුටො සුමන
සාමණෙරස්සෙව බද්ධොති න ඉච්ඡිංසු, පුථුජ්ජනා පන අත්තනො අස
මත්ථතාය න ඉච්ඡිංසු, පරියොසානෙ පන සුමනස්ස වාරෙ සම්පත්තෙ
සාමණෙර සත්ථා අනොතත්තදහෙ උදකෙන පාදෙ ධොවිතුකාමො
කුටං ගහෙත්වා කිර උදකං ආහරාති ආහ, සො සත්ථරි ආහරා
පෙන්තෙ ආහරිස්සාමීති සත්ථාරං වන්දිත්වා- භන්තෙ අනොතත්තතො
කිර මං උදකං ආහරාපෙථාති? ආහ, ආම සුමනාති, සො විසාඛාය
කාරිතෙසු ඝනසුවණ්ණකොට්ටිමෙසු සෙනාසනකුටෙසු එකං
සට්ඨිකුටොදකගණ්හනකං මහාඝටං හත්ථෙන ගහෙත්වා ඉමිනා මෙ
උක්ඛිපිත්වා අංසකූටෙ ඨපිතෙන අත්ථො නත්ථීති ඔලම්බකං කත්වා
වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා හිමවන්තාභිමුඛො පක්ඛන්දි, නාගරාජා
සාමණෙරං දූරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා පච්චුග්ගන්ත්වා කුටං
අංසකූටෙනාදාය භන්තෙ තුම්හෙ මාදිසෙ දාසෙ විජ්ජමානෙ කස්මා
සයං ආගතො? උදකෙනත්ථෙ සති කස්මා සාසනමත්තං න පහි
ණිත්ථාති? කුටෙන උදකං ආදාය සයං උක්ඛිපිත්වා පුරතො හොථ
භන්තෙ අහමෙව ආහරිස්සාමීති ආහ, තිට්ඨථ තුම්හෙ මහාරාජ
අහමෙව සම්මාසම්බුද්ධෙන ආණත්තොති නාගරාජානං නිවත්තෙත්වා

1. ම. සාමණෙරචූළකණ්ණිකා.

ඝටං මුඛවට්ටියං හත්ථෙන ගහෙත්වා ආකාසෙනාගඤ්ඡි, අථ නං සත්ථා ආගච්ඡන්තං ඔලොකෙත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි- පස්සථ භික්ඛවෙ සාමණෙරස්ස ලීළ්හං ආකාසෙ හංසරාජා විය සොභතීති, සොපි පානීයඝටං ඨපෙත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා ආහ- කතිවස්සොසි ත්වං සුමනාති?, සත්ත වස්සොම්හි භන්තෙති, තෙන හි සුමන අජ්ජ පට්ඨාය භික්ඛු හොහීති වත්වා දායජ්ජඋපසම්පදමදාසි. ද්වෙ යෙව කිර සාමණෙරා සත්තවස්සිකා උපසම්පදං ලභිංසු-අයං ච සුමනො සොපාකො චාති. එවං තස්මිං උපසම්පන්නෙ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං- අච්ඡරියං ආවුසො එවරූපො හි නාම දහරසාමණෙරස්ස ආනුභාවො හොති න නො ඉතො පුබ්බෙ එවරූපො ආනුභාවො දිට්ඨපුබ්බොති. සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ භික්ඛවෙ මම සාසනෙ දහරොපි සම්මා පටිපන්නො එවරූපං සම්පත්තිං ලභති යෙවාති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"යො හවෙ දහරො භික්ඛු යුඤ්ජති බුද්ධසාසනෙ,
සො ඉමං ලොකං පභාසෙති අබ්භා මුත්තොව චන්දිමා"ති.

තත්ථ **යුඤ්ජතීති** ඝටති වායමති. **පභාසෙතීති** සො භික්ඛු අත්තනො අරහත්තමග්ගඤාණෙන අබ්භාදීහි **මුත්තො චන්දිමා** විය **ලොකං** ඛන්ධාදිභෙදලොකං ඔභාසෙති එකාලොකං කරොතීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සුමනසාමණෙරස්ස වත්ථු මාදසමං.

භික්ඛුවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඤ්චවීසතිමො වග්ගො.

---

26. 1.

"ඡින්ද සොත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පසාදබහුලං බ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර භගවතො ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නචිත්තො අත්තනො ගෙහෙ සොළසමත්තානං භික්ඛූනං නිච්චභත්තං පට්ඨපෙත්වා භික්ඛූනං ආගතවෙලාය පත්තං ගහෙත්වා ආගච්ඡන්තු භොන්තො අරහන්තො නිසීදන්තු භොන්තො අරහන්තොති යං කිඤ්චි වදන්තො අරහත්තවාදපටිසංයුත්තමෙව වදති, තෙසු පුථුජ්ජනා අයං අම්හෙසු අරහන්තසඤ්ඤීති චින්තයිංසු ඛීණාසවා අයං නො ඛීණාසවභාවං ජානාතීති, එවං තෙ සබ්බෙපි කුක්කුච්චායන්තා තස්ස ගෙහං නාගමිංසු, සො දුක්ඛී දුම්මනො කින්නු ඛො අය්‍යා නාගච්ඡන්තීති

විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා තමත්ථං ආරොචෙසි, සත්ථා භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා කිං එතං භික්ඛවෙති පුච්ඡිත්වා තෙහි තස්මිං අත්ථෙ ආරොචිතෙ සාදියථ පන තුම්හෙ භික්ඛවෙ අරහත්තභාවන්ති?, න සාදියාම භන්තෙති, එවං සන්තෙ මනුස්සානං එතං පසාදභඤ්ඤං, අනාපත්ති භික්ඛවෙ පසාදභඤ්ඤෙ, අපි ච ඛො පන බ්‍රාහ්මණස්ස අරහන්තෙසු අධිමත්තං පෙමං තස්මා තුම්හෙහිපි තණ්හාසොතං ඡෙත්වා අරහත්තමෙව පත්තුං යුත්තන්ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"ඡින්ද සොතං පරක්කම්ම කාමෙ පනුද බ්‍රාහ්මණ,
සංඛාරානං ඛයං ඤත්වා අකතඤ්ඤූසි බ්‍රාහ්මණා"ති.

තත්ථ **පරක්කම්මා**ති තණ්හාසොතං නාම අප්පමත්තකෙන වායාමෙන ඡින්දිතුං න සක්කා තස්මා ඤාණසම්පයුත්තෙන මහන්තෙන පරක්කමෙන පරක්කමිත්වා තං **සොතං ඡින්ද** උභොපි **කාමෙ පනුද** නීහර. **බ්‍රාහ්මණා**ති ඛීණාසවානං ආලපනමෙතං. **සඞ්ඛාරාන**න්ති පඤ්චන්නං ඛන්ධානං ඛයං ජානිත්වා. **අකතඤ්ඤූ**ති එවං සන්තෙ ත්වං සුවණ්ණාදීසු කෙනචි අකතස්ස නිබ්බානස්ස ජානනතො අකතඤ්ඤූ නාම හොසීති.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

පසාදබහුලබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු පඨමං.

---

26. 2.

"යදා ද්වයෙසු ධම්මෙසූ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සම්බහුලෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි තිංසමත්තා දිසාවාසිකා භික්ඛූ ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසීදිංසු, සාරිපුත්තත්ථෙරො තෙසං අරහත්තස්ස උපනිස්සයං දිස්වා සත්ථාරං උපසංකමිත්වා ඨිතකොව ඉමං පඤ්හං පුච්ඡි- භන්තෙ ද්වෙ ධම්මාති වුච්චන්ති කතමෙ නු ඛො ද්වෙ ධම්මාති?, අථ නං සත්ථා ද්වෙ ධම්මාති ඛො සාරිපුත්ත සමථවිපස්සනා වුච්චන්තීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"යදා ද්වයෙසු ධම්මෙසු පාරගූ හොති බ්‍රාහ්මණො,
අථස්ස සබ්බෙ සංයොගා අත්ථං ගච්ඡන්ති ජානතො"ති.

තත්ථ **යදා**ති යස්මිං කාලෙ. **ද්වයෙසූ**ති ද්විධා ඨිතෙසු සමථවිපස්සනා ධම්මෙසු අභිඤ්ඤාපාරගාදිවසෙන අයං ඛීණාසවො **පාරගූ** හොති, **අථස්ස** වට්ටස්මිං සංයොජනසමත්ථා **සබ්බෙ** කාමයොගාදයො **සංයොගා අත්ථං ගච්ඡන්ති** සබ්බෙ කාමයොගාදයො සංයොගා එවං ජානන්තස්ස අත්ථං පරික්ඛයං ගච්ඡන්තීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ සබ්බෙපි තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසූති.

සම්බහුලානං භික්ඛූනං වත්ථු දුතියං.

26. 3.

“යස්ස පාර”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො මාරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිරෙකස්මිං දිවසෙ අඤ්ඤතරො පුරිසො විය හුත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි- භන්තෙ පාරං පාරන්ති වුච්චති කිං නු ඛො එතං පාරං නාමාති?, සත්ථා මාරො අයන්ති විජානිත්වා පාපිම කිං තව පාරෙන තං හි වීතරාගෙහි පත්තබ්බන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“යස්ස පාරං අපාරං වා පාරාපාරං න විජ්ජති,
වීතද්දරං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ”න්ති.

තත්ථ **පාර**න්ති අජ්ඣත්තිකානි ඡ ආයතනානි. **අපාර**න්ති බාහිරානි ඡ ආයතනානි. **පාරාපාර**න්ති තදුභයං. **න විජ්ජතී**ති යස්ස සබ්බම්පෙතං අහන්ති වා මමන්ති වා ගහණාභාවෙන නත්ථි, සංකිලෙසදරථානං විගමෙන **වීතද්දරං** සබ්බකිලෙසෙහි **විසංයුත්තං තං අහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහු සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

මාරස්ස වත්ථු තතියං.

---

26. 4.

“ඣායි”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං බ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර චින්තෙසි- සත්ථා අත්තනො සාවකෙ බ්‍රාහ්මණාති වදති අහං චම්හි ජාතිගොත්තෙන බ්‍රාහ්මණො මම්පි නු ඛො එවං වත්තුං වට්ටතීති, සො සත්ථාරං උපසංකමිත්වා තමත්ථං පුච්ඡි. සත්ථා නාහං ජාතිගොත්තමත්තෙන බ්‍රාහ්මණං වදාමි උත්තමත්ථං අරහත්තං පත්තමෙව පනෙවං වදාමීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“ඣායිං විරජමාසීනං කතකිච්චං අනාසවං,
උත්තමත්ථං අනුප්පත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ”න්ති.

තත්ථ **ඣායී**න්ති දුවිධෙන ඣානෙන ඣායන්තං. කාමරජෙන **විරජං**. වනෙ **එකකමාසීනං**. චතූහි මග්ගෙහි සොළසන්නං කිච්චානං කතත්තා **කතකිච්චං**. ආසවානං අභාවෙන **අනාසවං**. **උත්තමත්ථං** අරහත්තං **අනුප්පත්තං අහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ සො බ්‍රාහ්මණො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු චතුත්ථං.

---

26. 5.

"දිවා තපතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා මිගාරමාතුපාසාදෙ විහරන්තො ආනන්දත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

පසෙනදිකොසලො කිර මහාපවාරණාය සබ්බාභරණපති මණ්ඩිතො ගන්ධමාලාදීනි ආදාය විහාරං අගමාසි, තස්මිං ඛණෙ කාලුදායිත්ථෙරො ඣානං සමාපජ්ජිත්වා පරිසපරියන්තෙ නිසින්නො හොති, මනාපමෙව පනස්ස සරීරං සුවණ්ණවණ්ණං, තස්මිං පන ඛණෙ චන්දො උග්ගච්ඡති සූරියො අත්ථමෙති, ආනන්දත්ථෙරො අත්ථමෙන්තස්ස ච සූරියස්ස උග්ගච්ඡන්තස්ස ච චන්දස්ස ඔභාසං ඔලොකෙත්වා රඤ්ඤො සරීරොභාසං ථෙරස්ස සරීරොභාසං තථාගතස්ස සරීරොභාසඤ්ච ඔලොකෙසි, තත්ථ සබ්බොභාසෙ අතික්කමිත්වා සත්ථාව විරොචති. ථෙරො සත්ථාරං වන්දිත්වා භන්තෙ අජ්ජ මම ඔභාසෙ ඔලොකෙන්තස්ස තුම්හාකමෙව ඔභාසො රුච්චති තුම්හාකං හි සරීරං සබ්බොභාසෙ අතික්කමිත්වා විරොචතීති ආහ. අථ නං සත්ථා-ආනන්ද සූරියො නාම දිවා විරොචති චන්දො රත්තිං රාජා අලඞ්කතකාලෙ යෙව ඛීණාසවො ගණසඞ්ගණිකං පහාය අන්තොසමාපත්තියං යෙව විරොචති, බුද්ධා පන රත්තිම්පි දිවාපි පඤ්චවිධෙන තෙජෙන විරොචන්තීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"දිවා තපති ආදිච්චො රත්තිං ආභාති චන්දිමා
සන්නද්ධො ඛත්තියො තපති ඣායී තපති බ්‍රාහ්මණො,
අථ සබ්බමහොරත්තිං බුද්ධො තපති තෙජසා"ති.

තත්ථ **දිවා තපතී**ති දිවා විරොචති රත්තිං පනස්ස ගතමග්ගොපි න පඤ්ඤායති. **චන්දිමා**ති චන්දොපි අබ්භාදීහි මුත්තො **රත්ති**මෙව විරොචති නො හි දිවා. **සන්නද්ධො**ති සුවණ්ණමණිවිචිත්තෙහි සබ්බාභරණෙහි පතිමණ්ඩිතො චතුරඞ්ගිණියා සෙනාය පරික්ඛිත්තොව රාජා විරොචති න අසන්නද්ධකවෙසෙන ඨිතො. **ඣායී**ති ඛීණාසවො පන ගණං විනොදෙත්වා ඣායන්තොව විරොචති. **තෙජසා**ති සම්මාසම්බුද්ධො පන සීලතෙජෙන දුස්සීල්‍යතෙජං ගුණතෙජෙන නිග්ගුණතෙජං පඤ්ඤාතෙජෙන දුප්පඤ්ඤතෙජං පුඤ්ඤතෙජෙන අපුඤ්ඤතෙජං ධම්මතෙජෙන අධම්මතෙජං පරියාදියිත්වා ඉමිනා පඤ්චවිධෙන තෙජෙන නිච්චකාලමෙව විරොචතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ආනන්දත්ථෙරස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

---

26. 6.

"බාහිතපාපො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං බ්‍රාහ්මණපබ්බජිතං ආරබ්භ කථෙසි.

එකො කිර බ්‍රාහ්මණො බාහිරපබ්බජ්ජාය පබ්බජිත්වා- සමණො ගොතමො අත්තනො සාවකෙ පබ්බජිතාති වදති අහඤ්චම්හි පබ්බජිතො මම්පි ඛො එවං වත්තුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා එතමත්ථං පුච්ඡි. සත්ථා- නාහං එත්තකෙන පබ්බජිතොති වදාමි කිලෙසමලානං පන පබ්බාජිතත්තා පබ්බජිතො නාම හොතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"බාහිතපාපොති බ්‍රාහ්මණො සමචරියා සමණොති වුච්චති,
පබ්බාජයත්තනො මලං තස්මා පබ්බජිතොති වුච්චතී"ති.

තත්ථ **සමචරියාති** සබ්බාකුසලානි සමෙත්වා චරණෙන. **තස්මාති** යස්මා බාහිතපාපත්තාය බ්‍රාහ්මණො අකුසලානි සමෙත්වා චරණෙන සමණොති වුච්චති තස්මා, යො අත්තනො රාගාදිමලං **පබ්බාජයං** පබ්බාජෙන්තො විනොදෙන්තො චරති සොපි තෙන පබ්බාජනෙන පබ්බජිතොති වුච්චතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ සො බ්‍රාහ්මණො පබ්බජිතො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණපබ්බජිතස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

---

26. 7.

"න බ්‍රාහ්මණස්සා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සාරිපුත්තත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං කිර ඨානෙ සම්බහුලා මනුස්සා- අහො අම්හාකං අය්‍යො ඛන්තිබලෙන සමන්නාගතො, අක්කොසන්තෙසු වා පහරන්තෙසු වා කොපමත්තම්පි නත්ථීති ථෙරස්ස ගුණෙ කථයිංසු. අථෙකො මිච්ඡාදිට්ඨිකබ්‍රාහ්මණො කො එස න කුජ්ඣතීති? පුච්ඡි, අම්හාකං ථෙරොති, තං කුජ්ඣාපෙන්තො න භවිස්සතීති?, නත්ථෙතං බ්‍රාහ්මණාති, තෙන හි අහං කුජ්ඣාපෙස්සාමීති, සචෙ සක්කොසි කුජ්ඣාපෙහීති, සො- හොතු ජානිස්සාමිස්ස කත්තබ්බන්ති ථෙරං භික්ඛාය පවිට්ඨං දිස්වා පච්ඡාභාගෙන ගන්ත්වා පිට්ඨිපස්සෙන ඨත්වා මහන්තං පාණිප්පහාරමදාසි, ථෙරො කින්නාමෙතන්ති අනොලොකෙත්වාව ගතො, බ්‍රාහ්මණස්ස සකලසරීරෙ ඩාහො උප්පජ්ජි, සො- අහො ගුණසම්පන්නො අය්‍යොති ථෙරස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා ඛමථ මෙ භන්තෙති වත්වා කිමෙතන්ති වුත්තෙ අහං වීමංසනත්ථාය තුම්හෙ පහරින්ති ආහ, හොතු ඛමාමි තෙති, සචෙ භන්තෙ ඛමථ මම ගෙහෙ එව නිසීදිත්වා භික්ඛං ගණ්හථාති ථෙරස්ස පත්තං ගණ්හි, ථෙරොපි පත්තං අදාසි, බ්‍රාහ්මණො ථෙරං ගෙහං නෙත්වා පරිවිසි. මනුස්සා කුජ්ඣිත්වා ඉමිනා අම්හාකං නිරපරාධො අය්‍යො පහටො දණ්ඩතාපිස්ස මොක්ඛො නත්ථි එත්ථෙව නං මාරෙස්සාමාති

ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදිහත්ථා බ්‍රාහ්මණස්ස ගෙහද්වාරෙ අට්ඨංසු, ථෙරො උට්ඨාය ගච්ඡන්තො බ්‍රාහ්මණස්ස හත්ථෙ පත්තමදාසි, මනුස්සා තං ථෙරෙන සද්ධිං ගච්ඡන්තං දිස්වා භන්තෙ තුම්හාකං පත්තං ගහෙත්වා බ්‍රාහ්මණං නිවත්තෙථාති ආහංසු. කිං එතං උපාසකාති?, බ්‍රාහ්මණෙන තුම්හෙ පහටා මයමස්ස කත්තබ්බං ජානිස්සාමාති. කිං පන ඉමිනා තුම්හෙ පහටා අහන්ති?, තුම්හෙ භන්තෙති, මං එස පහරිත්වා ඛමාපෙසි ගච්ඡථ තුම්හෙති මනුස්සෙ උය්‍යොජෙත්වා බ්‍රාහ්මණං නිවත්තෙත්වා ථෙරො විහාරමෙව ගතො. භික්ඛූ උජ්ඣායිංසු- කිං නාමෙතං සාරිපුත්තත්ථෙරො යෙන බ්‍රාහ්මණෙන පහටො තස්සෙව ගෙහෙ නිසීදිත්වා භික්ඛං ගහෙත්වා ආගතො, ථෙරස්ස පහටකාලතො පට්ඨාය ඉදානි සො කස්ස ලජ්ජිස්සති අවසෙසෙ පොථෙන්තො විචරිස්සතීති. සත්ථා ආගන්ත්වා- කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා- ඉමාය නාමාති වුත්තෙ- භික්ඛවෙ බ්‍රාහ්මණොව බ්‍රාහ්මණං පහරන්තො නාම නත්ථි ගිහි බ්‍රාහ්මණෙන පන සමණබ්‍රාහ්මණො පහටො භවිස්සති, කොධො නාමෙස අනාගාමිමග්ගෙන සමුග්ඝාතං ගච්ඡතීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

“න බ්‍රාහ්මණස්ස පහරෙය්‍ය නාස්ස මුඤ්චෙථ බ්‍රාහ්මණො,
ධි බ්‍රාහ්මණස්ස හන්තාරං තතො ධි යස්ස මුඤ්චති.

න බ්‍රාහ්මණස්සෙතදකිඤ්චි සෙය්‍යො
යදා නිසෙධො මනසො පියෙහි,
යතො යතො හිංසමනො නිවත්තති
තතො තතො සම්මති වෙව දුක්ඛ”න්ති.

තත්ථ **පහරෙය්‍යාති** ඛීණාසවබ්‍රාහ්මණොහමස්මීති ජානන්තො ඛීණාසවස්ස වා අඤ්ඤතරස්ස වා ජාතිබ්‍රාහ්මණස්ස **න පහරෙය්‍ය**. **නාස්ස මුඤ්චෙථාති** සොපි පහටො ඛීණාසවො බ්‍රාහ්මණො අස්ස පහරිත්වා ඨිතස්ස වෙරං න මුඤ්චෙථ තස්මිං කොපං න කරෙය්‍යාති අත්ථො. **ධි බ්‍රාහ්මණස්සාති** ඛීණාසවබ්‍රාහ්මණස්ස **හන්තාරං** ගරහාමි. **තතො ධීති** යො පන තං පහරන්තං පටිපහරන්තො **යස්ස** උපරි වෙරං **මුඤ්චති** තතොපි තං ගරහාමියෙව. **එතදකිඤ්චි සෙය්‍යොති** යං ඛීණාසවස්ස අක්කොසන්තං වා අපච්චක්කොසනං පහරන්තං වා අප්පටිපහරණං එතං තස්ස ඛීණාසවබ්‍රාහ්මණස්ස න කිඤ්චි සෙය්‍යො අප්පමත්තකම්පි සෙය්‍යො න හොති. **යදා නිසෙධො මනසො පියෙහීති** කොධනස්ස හි කොධුප්පාදෙව මනසො පියො නාම, තෙහි කොධුප්පාදෙහි මනුස්සා මාතාපිතූසුපි බුද්ධාදීසුපි අපරජ්ඣන්ති, තස්මා යො සො අවස්සං තෙහි මනසො නිසෙධො කොධවසෙන උප්පජ්ජමානස්ස චිත්තස්ස නිග්ගහො එතං න අකිඤ්චි සෙය්‍යො, අධිමත්තමෙව සෙය්‍යොති අත්ථො.

හිංසමනොති කොධමනො සො තස්ස යතො යතො වත්ථුතො අනාගාමිමග්ගෙන සමුග්ඝාතං ගච්ඡන්තො නිවත්තති. **තතො තතොති** තතො තතො වත්ථුතො සකලම්පි වට්ටදුක්ඛං නිවත්තතියෙවාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස වත්ථු සත්තමං.

---

26. 8.

"යස්ස කායෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො මහාපජාපතිං ගොතමිං ආරබ්භ කථෙසි.

භගවතා හි අනුප්පන්නෙ වත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තෙ අට්ඨ ගරුධම්මෙ මණ්ඩනකජාතිකො පුරිසො සුරභිපුප්ඵදාමං විය සිරසා සම්පටිච්ඡිත්වා සපරිවාරා මහාපජාපතීගොතමී උපසම්පදං ලභි, අඤ්ඤො තස්සා උපජ්ඣායො වා ආචරියො වා නත්ථි, එවං ලද්ධූපසම්පදං ථෙරිං ආරබ්භ අපරෙන සමයෙන කථං සමුට්ඨාපෙසුං– මහාපජාපතියා ගොතමියා ආචරියුපජ්ඣායා න පඤ්ඤායන්ති සහත්ථෙනෙව කාසායානි වත්ථානි ගණ්හීති, එවං ච පන වත්වා භික්ඛුණියො කුක්කුච්චායන්තියො තාය සද්ධිං නෙව උපොසථං න පවාරණං කරොන්ති, තා ගන්ත්වා තථාගතස්සාපි තමත්ථං ආරොචෙසුං, සත්ථා තාසං කථං සුත්වා මයා මහාපජාපතියා අට්ඨ ගරුධම්මා දින්නා අහමෙවස්සා ආචරියො අහමෙව උපජ්ඣායො, කායදුච්චරිතාදිවිරහිතෙසු ඛීණාසවෙසු කුක්කුච්චං නාම න කාතබ්බන්ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

"යස්ස කායෙන වාචාය මනසා නත්ථි දුක්කටං,
සංවුතං තීහි ඨානෙහි තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං"න්ති.

තත්ථ **දුක්කටන්ති** සාවජ්ජං දුක්ඛුද්‍රයං අපායසංවත්තනියං කම්මං. **තීහි ඨානෙහීති** එතෙහි කායාදීහි තීහි කාරණෙහි කායදුච්චරිතාදිප්පවෙසනිවාරණත්ථාය වාරං පිහිතං **තං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

මහාපජාපතියා ගොතමියා වත්ථු අට්ඨමං.

---

26. 9.

"යම්හා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සාරිපුත්තත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිරායස්මා අස්සජිත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා සොතාපත්තිඵලං පත්තකාලතො පට්ඨාය යස්සං දිසායං ථෙරො වසතීති සුණාති තතො අඤ්ජලිං පග්ගය්හ තතොව සීසං කත්වා නිපජ්ජති. භික්ඛූ

මිච්ඡාදිට්ඨිකො සාරිපුත්තො අජ්ජාපි දිසා නමස්සමානො විචරතීති තමත්ථං තථාගතස්ස ආරොචෙසුං. සත්ථා ථෙරං පක්කොසාපෙත්වා- සච්චං කිර ත්වං සාරිපුත්ත දිසා නමස්සන්තො විචරසීති? පුච්ඡිත්වා- භන්තෙ මම දිසා නමස්සනභාවං වා අනමස්සනභාවං වා තුම්හෙව ජානාථාති වුත්තෙ- භික්ඛවෙ න සාරිපුත්තො දිසා නමස්සති අස්සජිත්ථෙරස්ස පන සන්තිකා ධම්මං සුත්වා සොතාපත්තිඵලං පත්තත්තාය අත්තනො ආචරියං නමස්සති යං හි ආචරියං නිස්සාය භික්ඛු ධම්මං විජානාති තෙන සො බ්‍රාහ්මණෙන අග්ගි විය සක්කච්චං නමස්සිතබ්බො යෙවාති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"යම්හා ධම්මං විජානෙය්‍ය සම්මාසම්බුද්ධදෙසිතං,
සක්කච්චං තං නමස්සෙය්‍ය අග්ගිහුත්තංව බ්‍රාහ්මණො"ති.

තත්ථ **අග්ගිහුත්තංවාති** යථා බ්‍රාහ්මණො අග්ගිහුත්තං සම්මා පරිචරණෙන චෙව බලිකම්මාදීහි[1] ච සක්කච්චං නමස්සති, එවං **යම්හා** ආචරියා තථාගතප්පවෙදිතං **ධම්මං විජානෙය්‍ය තං සක්කච්චං නමස්සෙය්‍යාති** අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස වත්ථු නවමං.

---

26. 10.

"න ජටාහී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං ජටිලබ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර- අහං මාතිතො ච පිතිතො ච සුජාතො බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො, සචෙ සමණො ච ගොතමො අත්තනො සාවකෙ බ්‍රාහ්මණාති වදති, මම්පි තුඹො තථා වත්තුං වට්ටතීති සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා තමත්ථං පුච්ඡි. අථ නං සත්ථා නාහං බ්‍රාහ්මණ ජටාමත්තෙන න ජාතිගොත්තමත්තෙන බ්‍රාහ්මණං වදමි, පටිවිද්ධසච්චමෙව පනාහං බ්‍රාහ්මණොති වදමීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"න ජටාහි න ගොත්තෙන න ජච්චා හොති බ්‍රාහ්මණො,
යම්හි සච්චඤ්ච ධම්මො ච සො සුචී සො ච බ්‍රාහ්මණො"ති.

තත්ථ **සච්චන්ති** යස්මිං පුග්ගලෙ චත්තාරි සච්චානි සොළසහාකාරෙහි පටිවිජ්ඣිත්වා ඨිතං සච්චඤාණඤ්චෙව නවවිධලොකුත්තරධම්මො ච අත්ථි සො සුචි සො බ්‍රාහ්මණො චාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ජටිලබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු දසමං.

---

1. ම. අඤ්ජලිකම්මාදීහි

26. 11.

“කිංතෙ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා කූටාගාරසාලායං විහරන්තො එකං වග්ගුලිවතං කුහකබ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර වෙසාලියං නගරද්වාරෙ එකං කකුධරුක්ඛං ආරුය්හ ද්වීහි පාදෙහි සාඛං ගණ්හිත්වා අවංසරීරො අධොසිරො ඔලම්බන්තො කපිලානං මෙ සතං[1] දෙථ කහාපණෙ දෙථ පරිචාරිකං දෙථ නො චෙ දස්සථ ඉතො පතිත්වා මරන්තො නගරං අනගරං කරිස්සාමීති වදති. තථාගතස්සාපි භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතස්ස නගරං පවිසනකාලෙ භික්ඛූ තං බ්‍රාහ්මණං දිස්වා නික්ඛමනකාලෙපි තථෙව ඔලම්බන්තං පස්සිංසු, නාගරාපි අයං පාතොව පට්ඨාය එවං ඔලම්බන්තො පතිත්වා නගරං අනගරං කරෙය්‍යාති චින්තෙත්වා නගරවිනාසනභීතා යං සො යාචති සබ්බං දෙමාති පටිස්සුත්වා අදංසු, සො ඔතරිත්වා සබ්බං ගහෙත්වා අගමාසි. භික්ඛූ විහාරූපචාරෙ තං ගාවිං විය විවරිත්වා ගච්ඡන්තං දිස්වා සඤ්ජානිත්වා ලද්ධං තෙ බ්‍රාහ්මණ යථාපත්ථිතන්ති පුච්ඡිත්වා ආම ලද්ධං මෙති සුත්වා අන්තොවිහාරං ගන්ත්වා තථාගතස්ස තමත්ථං ආරොචෙසුං. සත්ථා න භික්ඛවෙ ඉදානෙවෙස කුහකො චොරො පුබ්බෙපි කුහකො චොරො යෙව අහොසි, ඉදානි පනෙස බාලජනං වඤ්චෙති තදා පන පණ්ඩිතෙ වඤ්චෙතුං නාසක්ඛීති වත්වා තෙහි යාචිතො අතීතං ආහරි:-

අතීතෙ එකං කාසිකගාමං නිස්සාය එකො කුහකො තාපසො වාසං කප්පෙසි, තං එකං කුලං පටිජග්ගි, දිවා උප්පන්නඛාදනීය භොජනීයතො අත්තනො පුත්තානං විය තස්සාපි එකං කොට්ඨාසං දෙති, සායං උප්පන්නකොට්ඨාසං ඨපෙත්වා දුතියදිවසෙ දෙති, අථෙකදිවසං සායං ගොධාමංසං ලභිත්වා සාධුකං පචිත්වා තතො කොට්ඨාසං ඨපෙත්වා දුතියදිවසෙ අදංසු, තාපසො මංසං සායිත්වාව[2] රසතණ්හාය බද්ධො කිං මංසං නාමෙතන්ති පුච්ඡිත්වා ගොධාමංසන්ති සුත්වා භික්ඛාය චරිත්වා සප්පිදධිකටුකභණ්ඩාදීනි ගහෙත්වා පණ්ණසාලං ගන්ත්වා එකමන්තෙ ඨපෙසි, පණ්ණසාලාය පන අවිදූරෙ එකස්මිං වම්මිකෙ ගොධරාජා විහරති, සො කාලෙන කාලං තාපසං වන්දිතුං ආගච්ඡති, තං දිවසං පනෙස තං වධිස්සාමීති දණ්ඩං පටිච්ඡාදෙත්වා තස්ස වම්මිකස්ස අවිදූරෙ ඨානෙ නිද්දායන්තො විය නිසීදි, ගොධරාජා වම්මිකතො නික්ඛමිත්වා තස්ස සන්තිකං ආගච්ඡන්තොව ආකාරං සල්ලක්ඛෙත්වා න මෙ අජ්ජ ආචරියස්ස ආකාරො රුච්චතීති තතොව නිවත්ති, තාපසො තස්ස නිවත්තනභාවං ඤත්වා තස්ස මාරණත්ථාය දණ්ඩං ඛිපි, දණ්ඩො විරජ්ඣිත්වා ගතො, ගොධරාජාපි වම්මිකං පවිසිත්වා තතො සීසං නීහරිත්වා ආගමනමග්ගං ඔලොකෙන්තො තාපසං ආහ:-

---

1. සී. ගොසතං.
2. ම. ඛාදිත්වාව.

“සමණං තං මඤ්ඤමානො උපගඤ්ඡිං අසඤ්ඤතං,
සො මං දණ්ඩෙන පහාසි යථා අස්සමණො තථා.
කිං තෙ ජටාහි දුම්මෙධ කිං තෙ අජිනසාටියා,
අබ්භන්තරනෙත ගහනං බාහිරං පරිමජ්ජසී”ති.

අථ තං තාපසො අත්තනො සන්තකෙන පලොභෙතුං එවමාහ:-

“එහි ගොධෙ නිවත්තස්සු භුඤ්ජ සාලීනමොදනං,
තෙලං ලොණං ච මෙ අත්ථි පහූතං මය්හ පිප්ඵලී”ති.

තං සුත්වා ගොධරාජා යථා ත්වං කථෙසි තථා මෙ පලායිතුකාම තාව හොතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“එස භිය්‍යො පවෙක්ඛාමි වම්මිකං සතපොරිසං,
තෙලං ලොණං ච කිත්තෙසි අහිතං මය්හ පිප්ඵලී”ති.

එවං ච පන වත්වා අහං එත්තකං කාලං තයි සමණසඤ්ඤමකාසිං ඉදානි පන තෙ මං පහරිතුකාමතාය දණ්ඩො ඛිත්තො, තස්ස ඛිත්තකාලෙ යෙවාසි අස්සමණො ජාතො, කිං තාදිසස්ස දුප්පඤ්ඤස්ස පුග්ගලස්ස ජටාහි කිං සඛුරෙන අජිනචම්මෙන අබ්භන්තරං හි තෙ ගහනං කෙවලං බාහිරමෙව පරිමජ්ජසීති ආහ. සත්ථා ඉමං අතීතං ආහරිත්වා තදා එස කුහකො තාපසො අහොසි, ගොධරාජා පන අහමෙවාති වත්වා ජාතකං සමොධානෙත්වා තදා ගොධපණ්ඩිතෙන තස්ස නිග්ගහිතකාරණං දස්සෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

“කිං තෙ ජටාහි දුම්මෙධ කිං තෙ අජිනසාටියා,
අබ්භන්තරං තෙ ගහනං බාහිරං පරිමජ්ජසී”ති.

තත්ථ **කිං තෙ ජටාහී**ති අම්භො **දුම්මෙධ** තව බද්ධාහිපි ඉමාහි **ජටාහි** සඛුරාය නිවත්ථායපි ඉමාය අජිනචම්මසාටිකාය ච **කිං** කො අත්ථො. **අබ්භන්තරං** හි **තෙ** රාගාදිකිලෙස**ගහනං** කෙවලං හත්ථිලණ්ඩං අස්සලණ්ඩං විය මට්ටං **බාහිරං පරිමජ්ජසී**ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

කුහකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු එකාදසමං.

---

26. 12.

“පංසුකූලධර”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ විහරන්තො කිසාගොතමිං ආරබ්භ කථෙසි.

තදා හි සක්කො පඨමයාමාවසානෙ දෙවපරිසාය සද්ධිං සත්ථාරං උපසංකමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං සාරාණීයධම්මකථං සුණන්තො නිසීදි, තස්මිං ඛණෙ කිසාගොතමී සත්ථාරං පස්සිස්සාමීති ආකාසෙනාගන්ත්වා සක්කං දිස්වා නිවත්ති, සො තං වන්දිත්වා නිවත්තන්තිං දිස්වා සත්ථාරං පුච්ඡි- කා නාමෙසා භන්තෙ ආගච්ඡමානාව තුම්හෙ දිස්වා නිවත්තතීති, සත්ථා- කිසාගොතමී නාමෙසා මහාරාජ මම ධීතා පංසුකූලිකත්ථෙරීනං අග්ගාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"පංසුකූලධරං ජන්තුං කිසං ධමනිසන්ථතං,
එකං වනස්මිං ඣායන්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්‍ථ **කිස**න්ති පංසුකූලිකා හි අත්තනො අනුරූපං පටිපදං පූරෙන්තා අප්පමංසලොහිතා යෙව හොන්ති ධමනිසන්ථතගත්තා ච, තස්මා එවමාහ. **එකං වනස්මි**න්ති විවිත්තට්ඨානෙ එකකං වනස්මිං ඣායන්තං **තමහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්‍ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

කිසාගොතමියා වත්‍ථු ද්වාදසමං.

---

26. 13.

"න චාහ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං බ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර- සමණො ගොතමො අත්තනො සාවකෙ බ්‍රාහ්මණාති වදති අහං චම්හි බ්‍රාහ්මණයොනියං නිබ්බත්තො මමම්පි බො එවං වත්තුං වට්ටතීති සත්‍ථාරං උපසඞ්කමිත්වා තමත්‍ථං පුච්ඡි. අථ නං සත්‍ථා- නාහං බ්‍රාහ්මණයොනියං නිබ්බත්තමත්තෙනෙව වදාමි, යො පන අකිඤ්චනො අගහණො අනඩ්ගනො තමහං බ්‍රාහ්මණං වදාමීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"න චාහං බ්‍රාහ්මණං බ්‍රූමි යොනිජං මත්තිසම්භවං,
භොවාදී නාම සො හොති සචෙ හොති සකිඤ්චනො,
අකිඤ්චනං අනාදානං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්‍ථ **යොනිජ**න්ති යොනියා ජාතං. **මත්තිසම්භව**න්ති බ්‍රාහ්මණියා මාතු සන්තකෙ උදරස්මිං සම්භූතං. **භොවාදී**ති යො පන ආමන්තණාදිසු භො භොති වත්වා විචරන්තො භොවාදි නාම සො හොති **සචෙ** රාගාදීහි කිඤ්චනෙහි **සකිඤ්චනො**, අගම්පන රාගාදීහි **අකිඤ්චනං** චතූහි උපාදානෙහි **අනාදානං** **බ්‍රාහ්මණං වදාමී**ති අත්‍ථො. දෙසනාවසානෙ සො බ්‍රාහ්මණො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්‍ථිකා දෙසනා අහොසීති.

එකස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස වත්‍ථු තෙරසමං.

---

26. 14.

"සබ්බසංයොජන"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො උග්ගසෙනං නාම සෙට්ඨිං ආරබ්භ කථෙසි. වත්‍ථු "මුඤ්ච පුරෙ මුඤ්ච පච්ඡතො"ති ගාථාවණ්ණනාය විත්‍ථාරිතමෙව. තදා හි සත්‍ථා- භන්තෙ උග්ගසෙනො න භායාමීති වදති අභූතෙන මඤ්ඤෙ අඤ්ඤං ව්‍යාකරොතීති භික්ඛූහි වුත්තෙ- භික්ඛවෙ මම පුත්තසදිසා ඡින්නසංයොජනා න භායන්ති යෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"සබ්බසංයොජනං ඡෙත්වා යො වෙ න පරිතස්සති,
සඞ්ගාතිගං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්ථ **සබ්බසංයොජන**න්ති දසවිධසංයොජනං. **න පරිතස්සතී**ති තණ්හාය න භායති. **තමහ**න්ති තං අහං රාගාදීනං සඞ්ගානං අතිගතත්තා **සඞ්ගාතිගං** චතුන්නම්පි යොගානං අභාවෙන **විසංයුත්තං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

උග්ගසෙනස්ස වත්ථු චුද්දසමං.

---

26. 15.

"ඡෙත්වා නද්ධි"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො වෙ බ්‍රාහ්මණෙ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙසු කිරෙකස්ස චුල්ලරොහිතොති නාමං හොති එකස්ස මහාරොහිතොති නාමං, තෙ එකදිවසං මම ගොණො බලවා තව ගොණො අබලවාති විවදිත්වා කිං නො විවාදෙන පාජෙත්වා ජානිස්සාමාති අචිරවතීතීරෙ සකටං වාලුකාය පූරෙත්වා ගොණෙ යොජයිංසු, තස්මිං ඛණෙ භික්ඛූපි තත්ථ නහායිතුං ගතා හොන්ති, බ්‍රාහ්මණා ගොණෙ පාජෙසුං, සකටං නිච්චලං අට්ඨාසි, නද්ධිවරත්තා පන ඡිජ්ජිංසු. භික්ඛූ දිස්වා විහාරං ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචයිංසු. සත්ථා භික්ඛවෙ බාහිරා එතා නද්ධිවරත්තා යො කොචි එතානි ඡින්දතෙව භික්ඛුනා පන අජ්ඣත්තිකං කොධනද්ධිඤ්චෙව තණ්හාවරත්තං ච ඡින්දිතුං වට්ටතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"ඡෙත්වා නද්ධිං වරත්තං ච සන්දාමං සහනුක්කමං,
උක්ඛිත්තපලිඝං බුද්ධං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්ථ **නද්ධි**න්ති නය්හනභාවෙන පවත්තං කොධං. **වරත්ත**න්ති බන්ධනභාවෙන පවත්තං තණ්හං. **සන්දාමං සහනුක්කම**න්ති අනුසයානුක්කමසහිතං වාසට්ඨිදිට්ඨිසන්දාමං ඉදං සබ්බම්පි ඡින්දිත්වා අවිජ්ජාපලිඝස්ස උක්ඛිත්තත්තා **උක්ඛිත්තපලිඝං** චතුන්නං සච්චානං බුද්ධත්තා බුද්ධං **බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතා භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

ද්වින්නං බ්‍රාහ්මණානං වත්ථු පඤ්චදසමං.

---

26. 16.

"අක්කොස"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො අක්කොසකභාරද්වාජං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස හි භාතු භාරද්වාජස්ස ධනඤ්ජානී නාම බ්‍රාහ්මණී සොතාපන්නා අහොසි, සා ඛිපිත්වාපි කාසිත්වාපි පක්ඛලිත්වාපි “නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්සා”ති ඉමං උදානං උදානෙති. සා එකදිවසං බ්‍රාහ්මණපරිවෙසනායපි වත්තමානාය පක්ඛලිත්වා තථෙව මහාසද්දෙන තථෙව උදානං උදානෙසි, බ්‍රාහ්මණො කුජ්ඣිත්වා එවමෙවායං වසලි යත්ථ වා තත්ථ වා පක්ඛලිත්වා තස්ස මුණ්ඩකස්ස සමණකස්ස වණ්ණං භාසතීති වත්වා– ඉදානි තෙ වසලි ගන්ත්වා තස්ස සත්ථුනො වාදං ආරොපෙස්සාමීති ආහ. අථ නං සා– ගච්ඡ බ්‍රාහ්මණ නාහං තං පස්සාමි යො තස්ස භගවතො වාදං ආරොපෙය්‍ය, අපි ච ගන්ත්වා තං භගවන්තං පඤ්හං පුච්ඡස්සූති ආහ. සො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා අවන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතො පඤ්හං පුච්ඡන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

“කිංසු ඡෙත්වා සුඛං සෙති කිංසු ඡෙත්වා න සොචති,
කිස්සස්ස එකධම්මස්ස වධං රොචෙසි ගොතමා”ති.

අථස්ස පඤ්හං බ්‍යාකරොන්තො සත්ථා ඉමං ගාථමාහ:–

“කොධං ඡෙත්වා සුඛං සෙති කොධං ඡෙත්වා න සොචති
කොධස්ස විසමූලස්ස මධුරග්ගස්ස බ්‍රාහ්මණ,
වධං අරියා පසංසන්ති තං හි ඡෙත්වා න සොචතී”ති.

සො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණි. අථස්ස කණිට්ඨො අක්කොසකභාරද්වාජො– භාතා කිර පබ්බජිතොති සුත්වා කුද්ධො ආගන්ත්වා සත්ථාරං අසබ්භාහි ඵරුසාහි වාචාහි අක්කොසි. සොපි සත්ථාරා අතිපිතං[1] ඛාදනීයාදිදානඋපමෙන සඤ්ඤත්තො[2] සත්ථරි පසන්නො පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණි, අපරෙපිස්ස සුන්දරිකභාරද්වාජො විලඞ්ගිකභාරද්වාජො චාති ද්වෙ කණිට්ඨභාතරො සත්ථාරං අක්කොසන්තාව සත්ථාරා විනීතා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණිංසු. අථෙකදිවසං ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං– ආවුසො අච්ඡරියා වත බුද්ධගුණා චතූසු නාම භාතිකෙසු අක්කොසන්තෙසු සත්ථා කිඤ්චි අවත්වා තෙසංයෙව පතිට්ඨා ජාතොති. සත්ථා ආගන්ත්වා– කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමායාති වුත්තෙ– භික්ඛවෙ අහං මම ඛන්තිබලෙන සමන්නාගතත්තා දුට්ඨෙසු අදුස්සන්තො මහාජනස්ස පතිට්ඨා හොමියෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

“අක්කොසං වධබන්ධං ච අදුට්ඨො යො තිතික්ඛති,
ඛන්තිබලං බලානීකං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ”න්ති.

තත්ථ **අදුට්ඨොති** එතං දසහි අක්කොසවත්ථූහි අක්කොසනං ච පාණිආදීහි පොථනං ච අන්දුබන්ධනාදීහි බන්ධනං ච යො අකුද්ධමානසො හුත්වා අධිවාසෙති, ඛන්තිබලෙන සමන්නාගතත්තා **ඛන්තිබලං**

1. සී. අතිථිය. 2. ම. පඤ්ඤත්තො.

පුනප්පුන උප්පත්තියා ආණිකභූතෙන ඛන්තිබලෙන සමන්නාගතත්තා **බලාණීකං තං** එවරූපං **අහං බ්‍රාහ්මණං** වදමීති **අත්ථො**. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

අක්කොසකභාරද්වාජස්ස වත්ථු සොළසමං.

---

26. 17.

“අක්කොධන”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො සාරිපුත්තත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

තදා කිර ථෙරො පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං පිණ්ඩාය චරන්තො නාලකගාමෙ මාතුඝරද්වාරං අගමාසි. අථ නං සා නිසීදාපෙත්වා පරිවිසමානා අක්කොසි: අම්භො උච්ඡිට්ඨඛාදක උච්ඡිට්ඨං කඤ්ජියං අලභිත්වා පරඝරෙසු උළුඞ්කපිට්ඨෙන සට්ටිත කඤ්ජියං පරිභුඤ්ජිතුං අසීතිකොටිධනං පහාය පබ්බජිතොසි නාසිතම්හ තයා භුඤ්ජාහි දානීති, භික්ඛූනම්පි භත්තං දදමානා තුම්හෙහි මම පුත්තො අත්තනො චූළුපට්ඨාකො කතො ඉදානි භුඤ්ජථාති වදෙති, ථෙරො භික්ඛං ගහෙත්වා විහාරමෙව අගමාසි. අථායස්මා රාහුලො සත්ථාරං පිණ්ඩපාතෙන ආපුච්ඡි. අථ නං සත්ථා ආහ: රාහුල කහං ගමිත්ථාති?, අය්‍යකාය ගාමං භන්තෙති, කිං පන තෙ අය්‍යකාය[1] උපජ්ඣායො වුත්තොති?, අය්‍යකාය[1] භන්තෙ උපජ්ඣායො අක්කුට්ඨොති, කින්ති වත්වාති?, ඉදං නාම භන්තෙති, උපජ්ඣායෙන පන තෙ කිං වුත්තන්ති?, න කිඤ්චි භන්තෙති. තං සුත්වා භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං– ආවුසො අච්ඡරියා වත සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස ගුණා එවං නාමස්ස මාතරි අක්කොසන්තියා කොධමත්තම්පි නාහොසීති, සත්ථා ආගන්ත්වා කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ– භික්ඛවෙ ඛීණාසවා නාම අක්කොධනාව හොන්තීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

“අක්කොධනං වතවන්තං සීලවන්තං අනුස්සුතං[2],
දන්තං අන්තිමසාරීරං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ”න්ති

තත්ථ **වතවන්ත**න්ති ධුතවතෙන සමන්නාගතං. චතුපාරිසුද්ධිසීලෙන **සීලවන්තං**. තණ්හා උස්සාවාභාවෙන[3] **අනුස්සුතං**. ඡළින්ද්‍රිය දමනෙන **දන්තං**. කොටියං ඨිතෙන අත්තභාවෙන **අන්තිමසාරීරං**. **තං අහං බ්‍රාහ්මණං** වදමීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස වත්ථු සත්තදසමං.

---

26. 18.

“වාරි පොක්ඛරපත්තෙවා”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො උප්පලවණ්ණත්ථෙරිං ආරබ්භ කථෙසි.

---

1. ම. අය්‍යිකාය. 2. ම. අනුස්සදං. 3. ම. උස්සාදභාවෙන.

වත්ථු "මධුවා මඤ්ඤති බාලො"ති ගාථාවණ්ණනායං විත්ථාරිතමෙව වුත්තං හි තත්ථ. අපරෙන සමයෙන මහාජනො ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසි- ඛීණාසවාපි මඤ්ඤෙ කාමෙ සෙවන්ති කිං න සෙවන්ති න හි තෙ කොළාපරුක්ඛා න වම්මිකා අල්ලමංසසරීරාව තස්මා තෙ හිපි කාමසුඛං සාදියන්තීති, සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ- න භික්ඛවෙ ඛීණාසවා කාමසුඛං සාදියන්ති න කාමෙ සෙවන්ති යථා හි පදුමපත්තෙ පතිතො උදබින්දු නලිප්පති න සණ්ඨාති විනිවට්ටිත්වා පතතෙව යථා ච ආරග්ගෙ සාසපො න උපලිප්පති න සණ්ඨාති විනිවට්ටිත්වා පතතෙව, එවං ඛීණාසවස්ස චිත්තෙ දුවිධොපි කාමො න ලිප්පති න සණ්ඨාතීති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"වාරි පොක්ඛරපත්තෙව ආරග්ගෙරිව සාසපො,
යො න ලිප්පති කාමෙසු තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්ථ **යො න ලිප්පතීති** එවමෙවං යො අබ්භන්තරෙ දුවිධෙනපි කාමෙන න ලිප්පති, යස්මිං කාමො න සණ්ඨාති **තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණන්ති** වදාමීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහු සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

උප්පලවණ්ණත්ථෙරියා වත්ථු අට්ඨාරසමං.

---

26. 19.

"යො දුක්ඛස්සා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස කිරෙකො දාසො අප්පඤ්ඤත්තෙ සික්ඛාපදෙ පලායිත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණි, බ්‍රාහ්මණො තං ඔලොකෙන්තො අදිස්වා එකදිවසං සත්ථාරා සද්ධිං පිණ්ඩාය පවිසන්තං ද්වාරන්තරෙ දිස්වා චීවරං දළ්හං අග්ගහෙසි, සත්ථා නිවත්තිත්වා කිමිදං බ්‍රාහ්මණාති? පුච්ඡි, දාසො මෙ භො ගොතමාති, පන්නභාරො එස බ්‍රාහ්මණාති, පන්නභාරොති ච වුත්තෙ බ්‍රාහ්මණො අරහාති සල්ලක්ඛෙසි, තස්මා පුනපි තෙන ච එවං භො ගොතමාති වුත්තෙ- සත්ථා ආම බ්‍රාහ්මණ පන්නභාරොති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"යො දුක්ඛස්ස පජානාති ඉධෙව ඛයමත්තනො,
පන්නභාරං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්ථ **දුක්ඛස්සාති** ඛන්ධදුක්ඛස්ස. **පන්නභාරන්ති** ඔහිතඛන්ධභාරං. චතූහි යොගෙහි සබ්බකිලෙසෙහි වා **විසංයුත්තං තමහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ සො බ්‍රාහ්මණො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු එකූනවීසතිමං.

---

26. 20.

“ගම්භීරපඤ්ඤ”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ විහරන්තො ඛෙමං භික්ඛුණිං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි පඨමයාමසමනන්තරෙ සක්කො දෙවරාජා පරිසාය සද්ධිං ආගන්ත්වා සත්ථු සන්තිකෙ සාරාණීයධම්මකථං සුණන්තො නිසීදි, තස්මිං ඛණෙ ඛෙමා භික්ඛුණී සත්ථාරං පස්සිස්සාමීති ආගන්ත්වා සක්කං දිස්වා ආකාසෙ ඨිතාව සත්ථාරං වන්දිත්වා නිවත්ති, සක්කො තං දිස්වා කා එසා භන්තෙ ආගච්ඡමානා ආකාසෙ ඨිතාව වන්දිත්වා නිවත්තතීති පුච්ඡි. සත්ථා- එසා මහාරාජ මම ධීතා ඛෙමා නාම මහාපඤ්ඤා මග්ගාමග්ගකොවිදාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“ගම්භීරපඤ්ඤං මෙධාවිං මග්ගාමග්ගස්ස කොවිදං,
උත්තමත්ථං අනුප්පත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ”න්ති.

තත්ථ **ගම්භීරපඤ්ඤ**න්ති ගම්භීරෙසු ඛන්ධාදීසු පවත්තාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතං. ධම්මොජපඤ්ඤාය **මෙධාවිං**. අයං දුග්ගතියා අයං සුගතියා අයං නිබ්බාණස්ස මග්ගො අයං අමග්ගොති එවං මග්ගෙ ච අමග්ගෙ ච ඡෙකතාය **මග්ගාමග්ගස්ස කොවිදං**. අරහත්තසඞ්ඛාතං **උත්තමත්ථං අනුප්පත්තං තමහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහු සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ඛෙමාය භික්ඛුණියා වත්ථු වීසතිමං.

---

26. 21.

“අසංසට්ඨ”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පබ්භාරවාසී තිස්සත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා සප්පායං සෙනාසනං ඔලොකෙන්තො එකං ලෙණපබ්භාරං පාපුණි, සම්පත්තක්ඛණෙ යෙවස්ස චිත්තං එකග්ගතං ලභි, සො අහං ඉධ වසන්තො පබ්බජිතකිච්චං නිප්ඵාදෙතුං සක්ඛිස්සාමීති චින්තෙසි. ලෙණෙපි අධිවත්ථා දෙවතා- සීලවා භික්ඛු ආගතො ඉමිනා සද්ධිං එකට්ඨානෙ වසිතුං දුක්ඛං අයං පන ඉධෙව එකරත්තිමෙව වසිත්වා පක්කමිස්සතීති චින්තෙත්වා පුත්තෙ ආදාය නික්ඛමි. ථෙරො පුනදිවසෙ පාතොව ගොචරගාමං පිණ්ඩාය පාවිසි, අථ නං එකා උපාසිකා දිස්වාව පුත්තසිනෙහං පටිලභිත්වා ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා භොජෙත්වා අත්තානං නිස්සාය තෙමාසං වසනත්ථාය

යාචි. සොපි සක්කා මයා ඉමං නිස්සාය භවනිස්සරණං කාතුන්ති අධිවාසෙත්වා තමෙව ලෙණං අගමාසි, දෙවතා තං ආගච්ඡන්තං දිස්වා අද්ධා කොචි නිමන්තිතො භවිස්සති සුවෙ වා පරසුවෙ වා ගමිස්සතීති චින්තෙසි, එවං අඩ්ඪමාසමත්තෙ අතික්කන්තෙ අයං ඉධෙව මඤ්ඤෙ අනන්තරවස්සං වසිස්සති සීලවතා පන සද්ධිං එකට්ඨානෙ පුත්තකෙහි සද්ධිං වසිතුං දුක්කරං ඉමං ච නික්ඛමාහීති වත්තුං න සක්කා අත්ථි නු ඛො ඉමස්ස සීලෙ ඛලිතන්ති දිබ්බෙන චක්ඛුනා ඔලොකෙන්තී උපසම්පදමාළකතො පට්ඨාය තස්ස සීලෙ ඛලිතං අදිස්වා පරිසුද්ධමස්ස සීලං කිඤ්චිදෙවස්ස අයසං උප්පාදෙස්සාමීති තස්ස උපට්ඨාකකුලෙ උපාසිකාය ජෙට්ඨපුත්තස්ස සරීරෙ අධිමුච්චිත්වා ගීවං පරිවත්තෙසි, තස්සක්ඛීනි නික්ඛමිංසු මුඛතො ඛෙළො පග්ඝරි, උපාසිකා තං දිස්වා කිං ඉදන්ති විරවි, අථ නං දෙවතා අදිස්සමානරූපා එවමාහ- මයා එස ගහිතො බලිකම්මෙනපි මෙ අත්ථො නත්ථි තුම්හාකං පන කුලූපගත්ථෙරං ලට්ඨිමධුකං යාචිත්වා තෙන තෙලං පචිත්වා ඉමස්ස නත්ථුකම්මං දෙථ එවාහමෙතං මුඤ්චිස්සාමීති, සා- නස්සතු වා එස මරතු වා න සක්ඛිස්සාමි අහං අය්‍යං ලට්ඨිමධුකං යාචිතුන්ති, සචෙ ලට්ඨිමධුකං යාචිතුං න සක්කොථ නාසිකාය හිඞ්ගුචුණ්ණං පක්ඛිපිතුං වදෙථාති, ඉදම්පි වත්තුං න සක්කොමාති, තෙනහිස්ස පාදධොවනං උදකං සීසෙ ආසිඤ්චථාති, උපාසිකා- සක්කා ඉදං කාතුන්ති වෙලාය ආගතං ථෙරං නිසීදාපෙත්වා යාගුඛජ්ජකං දත්වා අන්තරභත්තෙ නිසින්නස්ස පාදෙ ධොවිත්වා උදකං ගහෙත්වා භන්තෙ ඉමං උදකං දාරකස්ස සීසෙ ආසිඤ්චාමීති පුච්ඡිත්වා- තෙන සිඤ්චථාති වුත්තෙ- තථා කරිංසු, දෙවතා තාවදෙව තං මුඤ්චිත්වා ගන්ත්වා ලෙණද්වාරෙ අට්ඨාසි. ථෙරොපි භත්තකිච්චාවසානෙ උට්ඨායාසනා අවිස්සට්ඨකම්මට්ඨානතාය ද්වත්තිංසාකාරං සජ්ඣායන්තොව පක්කාමි, අථ නං ලෙණද්වාරං පත්තකාලෙ සා දෙවතා මහාවෙජ්ජ මා ඉධ පවිසාති ආහ, සො තත්ථෙව ඨත්වා- කොසි ත්වන්ති? ආහ, අහං ඉධ අධිවත්ථා දෙවතාති, ථෙරො- අත්ථි නු ඛො මයා වෙජ්ජකම්මස්ස කතස්ස ඨානන්ති උපසම්පදමාළකතො පට්ඨාය ඔලොකෙන්තො අත්තනො සීලෙ තිලකං වා කාළකං වා අදිස්වා අහං මයා වෙජ්ජකම්මස්ස කතට්ඨානං න පස්සාමි කස්මා එවං වදෙසීති ආහ. සා න පස්සසීති?, ආම න පස්සාමීති, ආචික්ඛාමි තෙති, ආම ආචික්ඛාහීති, තිට්ඨතු තාව දූරෙ කතං අජ්ජාපි තයා අමනුස්සගහිතස්ස උපට්ඨාකපුත්තස්ස පාදධොවනං උදකං සීසෙ ආසිත්තං නාසිත්තන්ති?, ආම ආසිත්තන්ති, කිං එතං න පස්සසීති?, එතං සන්ධාය ත්වං වදෙසීති?; ආම එතං සන්ධාය වදාමීති, ථෙරො චින්තෙසි-අහො වත මෙ සම්මාපණිහිතො අත්තා සාසනස්ස අනුරූපං වත මෙ චරිතං දෙවතාපි මම චතුපාරිසුද්ධිසීලෙ තිලකං වා කාළකං වා අදිස්වා දාරකස්ස සීසෙ ආසිත්තපාදධොවනමත්තකං අද්දසාති තස්ස

සීලං ආරබ්භ බලවපීති උප්පජ්ජි, සො තං වික්කමෙත්වා පාදුද්ධාරම්පි අකත්වා තත්ථෙව අරහත්තං පත්වා මාදිසං පරිසුද්ධං සමණං දූසෙත්වා මා ඉධ වසනට්ඨානෙ වසිත්ථ ත්වං සීඝමෙව නික්ඛමාති නිවෙදෙතුං ඔවදන්තො ඉමං උදානං උදානෙසි:-

"විසුද්ධො වත මෙ වාසො නිම්මලං මං තපස්සිනං,
මා ත්වං විසුද්ධං දූසෙසි නික්ඛම පවනා තුව"න්ති.

සො තත්ථෙව තෙමාසං වසිත්වා වුත්ථවස්සො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා-භික්ඛූහි කිං ආවුසො පබ්බජිතකිච්චං තෙ මත්ථකං පාපිතන්ති පුට්ඨො- තස්මිං ලෙණෙ වස්සූපගමනතො පට්ඨාය සබ්බං තං පවත්තිං භික්ඛූනං අරොචෙත්වා- ආවුසො ත්වං දෙවතාය එවං වුච්චමානො න කුජ්ඣිත්ථ වුත්තෙ න කුජ්ඣිතන්ති ආහ. භික්ඛූ තථාගතස්ස ආරොචෙසුං- භන්තෙ අයං භික්ඛු අඤ්ඤං ව්‍යාකරොති දෙවතාය ඉමං නාම වුච්චමානොපි න කුජ්ඣිතන්ති වදෙතීති. සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා- නෙව භික්ඛවෙ මම පුත්තො කුජ්ඣති එතස්ස ගිහීහි වා පබ්බජිතෙහි වා සංසග්ගො නාම නත්ථි අසංසට්ඨො එස අප්පිච්ඡො සන්තුට්ඨොති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"අසංසට්ඨං ගහට්ඨෙහි අනාගාරෙහි චූභයං,
අනොකසාරිං අප්පිච්ඡං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්ථ **අසංසට්ඨ**න්ති දස්සනසවණසමුල්ලාපපරිභොග කාය සංසග්ගානං අභාවෙන අසංසට්ඨං. **උභය**න්ති ගිහීහි ච අනගාරෙහි චාති උභයෙහිපි අසංසට්ඨං අනාලයචාරන්ති අත්ථො. **අනොකසාරි**න්ති අනාලයචාරිනං එවරූපං අහං **බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

පබ්භාරවාසි තිස්සත්ථෙරස්ස වත්ථු එකවීසතිමං.

---

26. 22.

"නිධාය"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර භික්ඛු සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤෙ වායමන්තො අරහත්තං පත්වා පටිලද්ධගුණං සත්ථු ආරොචෙස්සාමීති තතො නික්ඛමි. අථ තං එකස්මිං ගාමෙ එකා ඉත්ථි සාමිකෙන සද්ධිං කලහං කත්වා තස්මිං බහි නික්ඛන්තෙ කුලඝරං ගමිස්සාමීති මග්ගං පටිපන්නා අන්තරාමග්ගෙ ථෙරං දිස්වා ඉමං නිස්සාය ගමිස්සාමීති පිට්ඨිතො අනුබන්ධි, ථෙරො පන තං න පස්සති, අථස්සා සාමිකො ගෙහං ආගතො තං අදිස්වා කුලගාමං ගතා භවිස්සතීති අනුබන්ධන්තො තං දිස්වා න සක්කා ඉමාය එකිකාය ඉමං අටවිං

පටිපජ්ජිතුං කහං නුඛො තිස්සාය ගච්ඡන්තීති ඔලොකෙන්තො ථෙරං දිස්වා අයං ඉමං ගණ්හිත්වා නික්ඛන්තො භවිස්සතීති චින්තෙත්වා ථෙරං සන්තජ්ජෙසි, අථ නං සා භන්තෙ නෙව මං එස භදන්තො පස්සති න ආලපති මා නං කිඤ්චි අවචාති ආහ, සො- කිං පන ත්වං අත්තානං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තං මම ආචික්ඛිස්සසි තුය්හමෙව අනුච්ඡවිකං ඉමස්ස කරිස්සාමීති උප්පන්නකොධො ඉත්ථියා ආඝාතෙන ථෙරං පොථෙත්වා නං ආදාය නිවත්ති, ථෙරස්ස සකල සරීරං සඞ්ඛාතගණ්ඩං අහොසි. අථස්ස විහාරං ගතකාලෙ භික්ඛූ සරීරං සම්බාහන්තා ගණ්ඩෙ දිස්වා කිමිදන්ති පුච්ඡිංසු, සො තෙසං තමත්ථං ආරොචෙසි, අථ නං භික්ඛූ- ආවුසො තස්මිං පන පුරිසෙ එවං පහරන්තෙ ත්වං කිං අවච කිං වා තෙ කොධො උප්පන්නොති? න මෙ ආවුසො කොධො උප්පජ්ජීති වුත්තෙ සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙත්වා- භන්තෙ එස භික්ඛු කොධො තෙ උප්පජ්ජතීති වුච්චමානො න මෙ ආවුසො කොධො උප්පජ්ජතීති අභූතං වත්වා අඤ්ඤං ව්‍යාකරොතීති ආරොචෙසුං, සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා- භික්ඛවෙ ඛීණාසවා නාම නිහිතදණ්ඩා තෙ පහරන්තෙසුපි කොධං න කරොන්ති යෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“නිධාය දණ්ඩං භූතෙසු තසෙසු ථාවරෙසු ච,
යො න හන්ති න ඝාතෙති තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ”න්ති.

තත්ථ **නිධායාති** නික්ඛිපිත්වා ඔරොපෙත්වා. **තසෙසු ථාවරෙසු චාති** තණ්හාතාසෙන තසෙසු, තණ්හාය අභාවෙන පිරත්තා ථාවරෙසු. **යො න හන්තීති** යො එවං සබ්බසත්තෙසු විගතපටිඝතාය නික්ඛිත්ත දණ්ඩො නෙව කඤ්චි සයං හන්ති න අඤ්ඤෙ ඝාතෙති. **තමහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

අඤ්ඤතරභික්ඛුස්ස වත්ථු බාවීසතිමං.

---

26. 23.

“අවිරුද්ධ”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො චත්තාරො සාමණෙරෙ ආරබ්භ කථෙසි.

එකා කිර බ්‍රාහ්මණී චතුන්නං භික්ඛූනං උද්දෙසභත්තං සජ්ජෙත්වා බ්‍රාහ්මණං ආහ- විහාරං ගන්ත්වා චත්තාරො මහල්ලකබ්‍රාහ්මණෙ උද්දිසිත්වා ආනෙහීති, සො විහාරං ගන්ත්වා චත්තාරො මෙ බ්‍රාහ්මණෙ උද්දිසාපෙත්වා දෙථාති ආහ, තස්ස සංකිච්චො පණ්ඩිතො සොපාකො රෙවතොති සත්තවස්සිකා චත්තාරො ඛීණාසවසාමණෙරා පාපුණිංසු, බ්‍රාහ්මණී මහාරහානි ආසනානි පඤ්ඤපෙත්වා ඨිතා සාමණෙරෙ දිස්වා කුපිතා උද්ධනෙ පක්ඛිත්තලොණං විය තටතටායමානා ත්වං විහාරං ගන්ත්වා අත්තනො නත්තුමත්තෙපි අප්පහොන්තෙ

චත්තාරෙ කුමාරකෙ ගහෙත්වා ආගතොසීති වත්වා තෙසං තෙසු ආසනෙසු නිසීදිතුං අදත්වා නීචපීඨකානි අත්ථරිත්වා එතෙසු නිසීදථාති වත්වා ගච්ඡ බ්‍රාහ්මණ මහල්ලකෙ ඔලොකෙත්වා ආනෙහීති ආහ, බ්‍රාහ්මණො විහාරං ගන්ත්වා සාරිපුත්තත්ථෙරං දිස්වා එථ අම්හාකං ගෙහං ගමිස්සාමාති ආනෙසි, ථෙරො ආගන්ත්වා සාමණෙරෙ දිස්වා ඉමෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි භත්තං ලද්ධන්ති පුච්ඡිත්වා න ලද්ධන්ති වුත්තෙ චතුන්නමෙව භත්තස්ස පටියත්තභාවං ඤත්වා ආහර මෙ පත්තන්ති පත්තං ගහෙත්වා පක්කාමි, බ්‍රාහ්මණීපි කිං ඉමිනා වුත්තන්ති පුච්ඡිත්වා එතෙසං නිසින්නානං බ්‍රාහ්මණානං ලද්ධුං වට්ටතීති ආහර මෙ පත්තන්ති අත්තනො පත්තං ගහෙත්වා ගතො න භුඤ්ජිතුකාමො භවිස්සතීති සීඝං ගන්ත්වා අඤ්ඤං ඔලොකෙත්වා ආනෙහීති, බ්‍රාහ්මණො ගන්ත්වා මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං දිස්වා තථෙව වත්වා ආනෙසි, සොපි සාමණෙරෙ දිස්වා තථෙව වත්වා පත්තං ගහෙත්වා පක්කාමි, අථ සා බ්‍රාහ්මණං ආහ- එතෙ න භුඤ්ජිතුකාමා බ්‍රාහ්මණවාටකං[1] ගන්ත්වා එකං මහල්ලකබ්‍රාහ්මණං ආනෙහීති, සාමණෙරාපි පාතොව පට්ඨාය කිඤ්චි අලභමානා ජිඝච්ඡාය පීළිතා නිසීදිංසු, අථ තෙසං ගුණතෙජෙන සක්කස්ස ආසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි, සො ආවජ්ජෙන්තො තෙසං පාතොව පට්ඨාය නිසින්නානං කිලන්තභාවං ඤත්වා මයා තත්ථ ගන්තුං වට්ටතීති ජරාජිණ්ණමහල්ලකබ්‍රාහ්මණො හුත්වා තස්මිං බ්‍රාහ්මණවාටකෙ බ්‍රාහ්මණානං අග්ගාසනෙ නිසීදි, බ්‍රාහ්මණො තං දිස්වා ඉදානි මෙ බ්‍රාහ්මණී අත්තමනා භවිස්සතීති එහි ගෙහං ගමිස්සාමාති තං ආදාය ගෙහං අගමාසි, බ්‍රාහ්මණී තං දිස්වා තුට්ඨචිත්තා වීසු ආසනෙසු අත්ථරණං එකස්මිංයෙව අත්ථරිත්වා අය්‍ය ඉධ නිසීදථාති ආහ, සක්කො ගෙහං පවිසිත්වා චත්තාරො සාමණෙරෙ පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා තෙසං ආසනපරියන්තෙ භූමියං පල්ලඞ්කෙන නිසීදි, අථ නං දිස්වා බ්‍රාහ්මණී බ්‍රාහ්මණං ආහ- අහො තෙ බ්‍රාහ්මණො ආනීතො එතං පිතුමත්තකං ගහෙත්වා ආගතොසීති අත්තනො නත්තුමත්තෙ වන්දන්තො විචරති කිං ඉමිනා නීහරාහි නන්ති, සො ඛන්ධෙපි හත්ථෙපි කච්ඡායපි ගහෙත්වා නික්කඩ්ඪියමානො උට්ඨාතුම්පි න ඉච්ඡති, අථ නං බ්‍රාහ්මණී- එහි බ්‍රාහ්මණ ත්වං එකස්මිං හත්ථෙ ගණ්හ අහං එකස්මිං ගණ්හිස්සාමීති උභොපි වීසු හත්ථෙසු ගහෙත්වා පිට්ඨියං පොථෙන්තා ගෙහද්වාරතො බහි අකංසු, සක්කොපි නිසින්නට්ඨානෙයෙව නිසින්නො හත්ථං පරිවත්තෙසි, තෙ නිවත්තිත්වා තං නිසින්නකමෙව දිස්වා විරවන්තා[2] විස්සජ්ජෙසුං, තස්මිං ඛණෙ සක්කො අත්තනො සක්කභාවං ජානාපෙසි, අථ තෙසං ආහාරං අදංසු, පඤ්චපි ජනා ආහාරං ගහෙත්වා එකො කණ්ණිකාමණ්ඩලං විනිවිජ්ඣිත්වා එකො ඡදනස්ස පුරිමභාගං එකො පච්ඡිමභාගං එකො පථවියා නිමුජ්ජිත්වා සක්කොපි එකෙන ඨානෙන නික්ඛමිත්වාති එවං පඤ්චධා අගමංසු. තතො පට්ඨාය ච පන තං ගෙහං පඤ්චච්ඡිද්දගෙහං කිර නාම ජාතං, සාමණෙරෙපි

1. ම. බ්‍රාහ්මණවිහාරං.
2. ම. භීතරවං රවන්තා.

විහාරං ගතකාලෙ භික්ඛූ ආවුසො කීදිසන්ති පුච්ඡිංසු, මා නො පුච්ඡිත්ථ අම්හාකං දිවාකාලතො පට්ඨාය බ්‍රාහ්මණී කොධාභිභූතා පඤ්ඤත්තාසනෙසු නො නිසීදිතුම්පි අදත්වා සීසං සීසං මහල්ලක බ්‍රාහ්මණං ආනෙහීති ආහ, අම්හාකං උපජ්ඣායො ආගන්ත්වා අම්හෙ දිස්වා ඉමෙසං නිසින්නබ්‍රාහ්මණානං ලද්ධුං වට්ටතීති පත්තං ආහරාපෙත්වා නික්ඛමි, අඤ්ඤං මහල්ලකබ්‍රාහ්මණං ආනෙහීති වුත්තෙ බ්‍රාහ්මණො මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං ආනෙසි, සොපි අම්හෙ දිස්වා තථෙව වත්වා පක්කාමි, අථ නං බ්‍රාහ්මණී-න එතෙ භුඤ්ජිතුකාමා ගච්ඡ බ්‍රාහ්මණ බ්‍රාහ්මණවාටකතො එකං මහල්ලකබ්‍රාහ්මණං ආනෙහීති, සො තථෙව ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණවෙසෙන ආගතං සක්කං ආනෙසි, තස්සාගතකාලෙ අම්හාකං ආහාරමදංසූති. එවං කරොන්තානං පන තෙසං තුම්හෙ න කුජ්ඣිත්ථාති?, න කුජ්ඣිම්හාති, භික්ඛූ තං සුත්වා සත්ථු ආරොචෙසුං- භන්තෙ ඉමෙ න කුජ්ඣිම්හාති අභූතං වත්වා අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්තීති, සත්ථා- භික්ඛවෙ ඛීණාසවා නාම විරුද්ධෙහිපි න විරුජ්ඣන්ති යෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"අවිරුද්ධං විරුද්ධෙසු අත්තදණ්ඩෙසු නිබ්බුතං,
සාදානෙසු අනාදානං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්ථ **අවිරුද්ධන්ති** ආඝාතවසෙන **විරුද්ධෙසුපි** ලොකියමහාජනෙසු ආඝාතාභාවෙන අවිරුද්ධං, හත්ථගතෙහි දණ්ඩෙහි වා සත්ථෙහි වා පරෙසං පහාරදානතො අවිරතත්තා **අත්තදණ්ඩෙසු** ජනෙසු **නිබ්බුතං** නික්ඛිත්තදණ්ඩං පඤ්චක්ඛන්ධා අහං මමන්ති ගහිතත්තා **සාදානෙසු** තස්ස ගහණස්ස අභාවෙන **අනාදානං තං** එවරූපං **අහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

චතුන්නං සාමණෙරානං වත්ථු තෙවීසතිමං.

---

26. 24.

"යස්ස රාගො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො මහාපන්ථකං ආරබ්භ කථෙසි.

සො ආයස්මා චූළපන්ථකං චතූහි මාසෙහි එකං ගාථං පගුණං කාතුං අසක්කොන්තං-ත්වං සාසනෙ අභබ්බො ගිහිභොගාපි පරිහීනො කිං තෙ ඉධ වාසෙන ඉතො නික්ඛමස්සූති විහාරා නික්කඩ්ඪිත්වා ද්වාරං ථකෙසි. භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං- ආවුසො මහාපන්ථකත්ථෙරෙන ඉදං නාම කතං ඛීණාසවානම්පි මඤ්ඤෙ කොධො උප්පජ්ජතීති, සත්ථා ආගන්ත්වා- කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ- න භික්ඛවෙ

ඛීණාසවානං නාම රාගාදයො කිලෙසා අත්ථි මම පුත්තෙන අත්තපුරෙක්ඛාරතාය චෙව ධම්මපුරෙක්ඛාරතාය ච කතන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"යස්ස රාගො ච දොසො ච මානො මක්ඛො ච පාතිතො,
සාසපොරිව ආරග්ගා[1] තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්ථ **ආරග්ගාති**- යස්ස තෙ රාගාදයො කිලෙසා අයං ච පරගුණානං මක්ඛණලක්ඛණො **මක්ඛො** ආරග්ගා **සාසපො** විය **පාතිතො**, යථා සාසපො ආරග්ගෙ න සංතිට්ඨති එවං චිත්තෙ න සංතිට්ඨන්ති, **තමහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

මහාපන්ථකත්ථෙරස්ස වත්ථු චතුවීසතිමං.

---

26. 25.

"අකක්කස"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො පිලින්දිවච්ඡත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. සො කිරායස්මා එහි වසලි යාහි වසලීති ආදීනි වදන්තො ගිහීපි පබ්බජිතෙපි වසලිවාදෙන සමුදාචරති, අථෙකදිවසං සම්බහුලා භික්ඛූ සත්ථු ආරොචෙසුං-ආයස්මා භන්තෙ පිලින්දිවච්ඡො භික්ඛූ වසලීවාදෙන සමුදාචරතීති, සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා- සච්චං කිර ත්වං වච්ඡ භික්ඛූ වසලීවාදෙන සමුදාචරසීති?, එවම්භන්තෙති වුත්තෙ තස්සායස්මතො පුබ්බෙනිවාසං මනසිකරිත්වා- මා ඛො තුම්හෙ භික්ඛවෙ වච්ඡස්ස භික්ඛුනො උජ්ඣායිත්ථ, න භික්ඛවෙ වච්ඡො දොසන්තරෙන භික්ඛූ වසලිවාදෙන සමුදාචරති, වච්ඡස්ස භික්ඛවෙ පඤ්චජාතිසතානි අබ්බොකිණ්ණානි සබ්බානි තානි බ්‍රාහ්මණකුලෙ පච්චාජාතානි, සො තස්ස දීඝරත්තං වසලීවාදො[2] සමුදාචිණ්ණො, ඛීණාසවස්ස නාම කක්කසං ඵරුසං පරෙසං මම්මඝට්ටනවචනමෙව නත්ථි ආචිණ්ණවසෙන හි මම පුත්තො එවං කථෙතීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"අකක්කසං විඤ්ඤාපනිං[3] ගිරං සච්චං උදීරයෙ,
යාය නාභිසජෙ කඤ්චි තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්ථ **අකක්කස**න්ති අඵරුසං. **විඤ්ඤාපනි**න්ති[3] අත්ථවිඤ්ඤාපනිං[3]. **සච්ච**න්ති භූතත්ථං. **නාභිසජෙ**ති **යාය** ගිරාය අඤ්ඤං කුජ්ඣාපනවසෙන න ලග්ගාපෙය්‍ය, ඛීණාසවො නාම එවරූපමෙව **ගිරං** භාසෙය්‍ය තස්මා **තමහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

පිලින්දිවච්ඡත්ථෙරස්ස වත්ථු පඤ්චවීසතිමං.

---

1. ම. ආරග්ගෙ. 2. ම. වසලිවාදො. 3. ම. විඤ්ඤාපිනිං.

26. 26.

"යොධ දීඝ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්ථියං කිරෙකො මිච්ඡාදිට්ඨිකබ්‍රාහ්මණො සරීරගන්ධගහණභයෙන උත්තරසාටකං අපනෙත්වා එකමන්තෙ ඨපෙත්වා ගෙහද්වාරාභිමුඛො[1] නිසීදි, අථෙකො ඛීණාසවො භික්ඛු භත්තකිච්චං කත්වා විහාරං ගච්ඡන්තො තං සාටකං දිස්වා ඉතො චිතො ච ඔලොකෙත්වා කඤ්චි අපස්සන්තො නිස්සාමිකො අයන්ති පංසුකූලං අධිට්ඨහිත්වා ගණ්හි, අථ තං බ්‍රාහ්මණො දිස්වා අක්කොසන්තොව උපසඞ්කමිත්වා මුණ්ඩ සමණක මම සාටකං ගණ්හසීති ආහ, තවෙසො බ්‍රාහ්මණාති?, ආම සමණාති, මයා කඤ්චි අපස්සන්තෙන පංසුකූලසඤ්ඤාය ගහිතො හන්ද දානි ගණ්හාහීති තස්ස දත්වා විහාරං ගන්ත්වා භික්ඛූනං තමත්ථං ආරොචෙසි, අථස්ස වචනං සුත්වා භික්ඛූ තෙන සද්ධිං කෙළිං කරොන්තා- කින්නුඛො ආවුසො සාටකො දීඝො රස්සො ථූලො සණ්හොති? ආවුසො දීඝො වා හොතු රස්සො වා ථූලො වා සණ්හො වා නත්ථි මය්හං තස්මිං ආලයො පංසුකූලසඤ්ඤාය තං ගණ්හින්ති, තං සුත්වා භික්ඛූ තථාගතස්ස ආරොචෙසුං- එස භන්තෙ භික්ඛු අභූතං වත්වා අඤ්ඤං ව්‍යාකරොතීති, සත්ථා- භූතං භික්ඛවෙ එස කථෙති ඛීණාසවා නාම පරෙසං සන්තකං න ගණ්හන්තීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"යොධ දීඝංව රස්සං වා අණුං ථූලං සුභාසුභං,
ලොකෙ අදින්නං නාදියති තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තස්සත්ථො- සාටකාභරණාදීසු **දීඝං වා රස්සං වා** මණිමුත්තාදි **අණුං වා ථූලං වා** මහග්ඝඅප්පග්ඝවසෙන **සුභං වා අසුභං වා යො** පුග්ගලො ඉමස්මිං **ලොකෙ** පරපරිග්ගහිතං **නාදියති තමහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

අඤ්ඤතරත්ථෙරස්ස වත්ථු ඡබ්බීසතිමං.

---

26. 27.

"ආසා යස්සා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සාරිපුත්තත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. ථෙරො කිර පඤ්චභික්ඛුසතපරිවාරො ජනපදෙ එකං විහාරං ගන්ත්වා වස්සං උපගඤ්ඡි. මනුස්සා ථෙරං දිස්වා බහුං වස්සාවාසිකං පටිස්සුණිංසු, ථෙරො පවාරෙත්වා සබ්බස්මිං වස්සාවාසිකෙ අසම්පත්තෙ යෙව සත්ථු සන්තිකං ගච්ඡන්තො භික්ඛූ ආහ- දහරානඤ්චෙව සාමණෙරානඤ්ච මනුස්සෙහි වස්සාවාසිකෙ ආහටෙ ගහෙත්වා පෙසෙය්‍යාථ ඨපෙත්වා වා සාසනං පහිණෙය්‍යාථාති, එවම්පන වත්වා සත්ථු සන්තිකං අගමාසි. භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං- අජ්ජාපි මඤ්ඤෙ සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස තණ්හා අත්ථි යෙව,

1. ගෙහද්වාරෙ බහිමුඛො.

තථා හි: මනුස්සෙසු වස්සාවාසිකෙ දින්නෙ අත්තනො සද්ධිවිහාරිකානං වස්සාවාසිකං පෙසෙය්‍යාථාති ච ඨපෙත්වා වා සාසනං පහිණෙය්‍යාථාති ච භික්ඛූනං වත්වා ආගතොති, සත්ථා ආගන්ත්වා- කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ- න භික්ඛවෙ මම පුත්තස්ස තණ්හා අත්ථි මනුස්සානං පන පුඤ්ඤතො දහරසාමණෙරානං ච ධම්මිකලාභතො පරිහානි මා අහොසීති තෙනෙවං කථිතන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"ආසා යස්ස න විජ්ජන්ති අස්මිං ලොකෙ පරම්හි ච,
නිරාසයං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්ථ **ආසාති** තණ්හා. **නිරාසයන්ති** නිත්තණ්හං. **විසංයුත්තන්ති** සබ්බකිලෙසෙහි විසංයුත්තං. **තමහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස වත්ථු සත්තවීසතිමං.

---

26. 28.

"යස්සාලයා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො, මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. වත්ථු පුරිමසදිසමෙව, ඉධ පන සත්ථා මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස නිත්තණ්හභාවං ඤාපෙත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"යස්සාලයා න විජ්ජන්ති අඤ්ඤාය අකථංකථී,
අමතොගධං අනුප්පත්තං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්ථ **ආලයාති** තණ්හා. **අඤ්ඤාය අකථංකථීති** අට්ඨ වත්ථූනි යථාභූතං ජානිත්වා අට්ඨවත්ථුකාය විචිකිච්ඡාය නිබ්බිචිකිච්ඡො. **අමතොගධං අනුප්පත්තන්ති** අමතං නිබ්බානං ඔගාහෙත්වා අනුප්පත්තං **තමහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස වත්ථු අට්ඨවීසතිමං.

---

26. 29.

"යොධ පුඤ්ඤඤ්චා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා පුබ්බාරාමෙ විහරන්තො රෙවතත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. වත්ථු "ගාමෙ වා යදි වාරඤ්ඤෙ"ති ගාථාවණ්ණනාය විත්ථාරිතමෙව වුත්තං හි තත්ථ. පුනෙකදිවසං භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං- අහො සාමණෙරස්ස ලාභො අහො පුඤ්ඤං යෙන එකකෙන පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං පඤ්චකූටාගාරසතානි කතානීති. සත්ථා ආගන්ත්වා-කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා- ඉමාය නාමාති

වුත්තෙ- භික්ඛවෙ මය්හං පුත්තස්ස නෙව පුඤ්ඤං අත්ථි න පාපං උභයමස්ස පහීනන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“යොධ පුඤ්ඤඤ්ච පාපඤ්ච උභො සඞ්ගං උපච්චගා,
අසොකං විරජං සුද්ධං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ”න්ති.

තත්ථ **උභො**ති ද්වෙපි පුඤ්ඤානි ච පාපානි ච ඡඩ්ඩෙත්වාති අත්ථො. **සඞ්ග**න්ති රාගාදිභෙදං සඞ්ගං **උපච්චගා** අතික්කන්තො **තමහං** වට්ටමූලකසොකෙන **අසොකං** අබ්භන්තරෙ රාගරජාදීනං අභාවෙන **විරජං** නිරුපක්කිලෙසතාය **සුද්ධං තමහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

රෙවතත්ථෙරස්ස වත්ථු එකූනතිංසතිමං.

---

26. 30.

“චන්දංවා”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො චන්දාභත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

තත්‍රායමානුපුබ්බීකථා:- අතීතෙ එකො බාරාණසී වාසී වාණිජො පච්චන්තං ගන්ත්වා ගාමද්වාරෙ නිවාසං ගහෙත්වා අටවියං ගොපාලදාරකෙ පුච්ඡි- අත්ථි ඉමස්මිං ගාමෙ පබ්බතපාදකම්මිකො කොචි මනුස්සොති?, අත්ථීති, කො නාමෙසොති?, අසුකො නාමාති, භරියාය පනස්ස පුත්තානං වා කිං කිං නාමන්ති?, ඉදං චිදං චාති, කහං පනස්ස ඨානෙ ගෙහන්ති?, අසුකට්ඨානෙ නාමාති, සො තෙහි දින්නසඤ්ඤාය සුඛයානකෙ නිසීදිත්වා තස්ස ගෙහද්වාරං ගන්ත්වා යානා ඔරුය්හ ගෙහං පවිසිත්වා අසුකා නාමෙති තං ඉත්ථිං පක්කොසි, සා එකො නො ඤාතකො භවිස්සතීති වෙගෙනාගන්ත්වා ආසනං පඤ්ඤපෙසි, සො තත්ථ නිසීදිත්වා නාමං වත්වා සහායො මෙ කහන්ති? පුච්ඡි, අරඤ්ඤං ගතො සාමීති, මම පුත්තො අසුකො නාම මම ධීතා අසුකා නාම කහන්ති? සබ්බෙසං නාමානි කිත්තෙන්තො පුච්ඡිත්වා ඉමානි තෙසං වත්ථාභරණානීති අදාසි, සහායකස්සාපි මෙ අටවිතො ආගතකාලෙ ඉමං වත්ථාභරණං දදෙය්‍යාසීති අදාසි. සා තස්ස උළාරං සක්කාරං කත්වා සාමිකස්ස ආගතකාලෙ සාමි ඉමිනා ආගතකාලතො පට්ඨාය සබ්බෙසං නාමානි වත්වා ඉදඤ්චිදඤ්ච දින්නන්ති ආහ, සොපිස්ස කත්තබ්බයුත්තකං කරි. අථ නං සායං සයනෙ නිසින්නො පුච්ඡි- සම්ම පබ්බතපාදෙ චරන්තෙන තෙ කිං බහුං දිට්ඨපුබ්බන්ති?, අඤ්ඤං න පස්සාමි රත්තසාඛා පන මෙ බහූ රුක්ඛා දිට්ඨාති, බහූ රුක්ඛාති?, ආම බහූති, තෙන හි අම්හාකං දස්සෙහීති තෙන සද්ධිං ගන්ත්වා රත්තචන්දනරුක්ඛෙ ඡින්දිත්වා පඤ්ච සකටසතානි පූරෙත්වා ආගච්ඡන්තො ආහ- සම්ම බාරාණසියං අසුකට්ඨානෙ නාම මම ගෙහං කාලෙන කාලං මම සන්තිකං ආගච්ඡෙය්‍යාසීති, අඤ්ඤෙන පණ්ණා

කාරෙන අත්ථො නත්ථි රත්තසාරකෙනෙව ආහරෙය්‍යාසීති, සො සාධූති වත්වා කාලෙන කාලං තස්ස සන්තිකං ගච්ඡන්තො රත්තචන්දනමෙව හරති, සොපිස්ස බහුං ධනං දෙති, තතො අපරෙන සමයෙන පරිනිබ්බුතෙ කස්සපදසබලෙ පතිට්ඨිතෙ කඤ්චනථූපෙ සො පුරිසො බහුං චන්දනං ආදාය බාරාණසිං අගමාසි, අථස්ස සො සහායකො වාණිජො බහුං චන්දනං පිංසාපෙත්වා පාතිං පූරෙත්වා එහි සම්ම යාව මය්හං භත්තං පචති තාව චෙතියකරණට්ඨානං ගන්ත්වා ආගමිස්සාමාති තං ආදාය තත්ථ ගන්ත්වා චන්දනපූජං අකාසි, සොපිස්ස පච්චන්තවාසී සහායකො චෙතියකුච්ඡියං චන්දනෙන චන්දමණ්ඩලං අකාසි, එත්තකමෙවස්ස පුබ්බකම්මං. සො තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකං බුද්ධන්තරං තත්ථ ඛෙපෙත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහනගරෙ බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති, තස්ස නාභිමණ්ඩලතො චන්දමණ්ඩලසදිසා පභා උට්ඨහි, තෙනස්ස චන්දාභොත්වෙව නාමං කරිංසු, චෙතියෙ කිරස්ස චන්දමණ්ඩලකරණනිස්සන්දො එස, බ්‍රාහ්මණා චින්තයිංසු- සක්කා අම්හෙහි ඉමං ගහෙත්වා ලොකං ඛාදිතුන්ති[1] තං යානෙ නිසීදාපෙත්වා යො ඉමස්ස සරීරං හත්ථෙන පරාමසති සො එවරූපං නාම ඉස්සරියසම්පත්තිං ලභතීති වත්වා විචරිංසු, සතං වා සහස්සං වා දදමානා එවමස්ස සරීරං හත්ථෙන ඵුසිතුං ලභන්තීති, තෙ එවං අනුවිචරන්තා සාවත්ථියං අනුප්පත්තා නගරස්ස ච විහාරස්ස ච අන්තරා වාසං ගණ්හිංසු. සාවත්ථියං හි පඤ්චකොටිමත්තා අරියසාවකා පුරෙභත්තං දානං දත්වා පච්ඡාභත්තං ගන්ධමාලවත්ථභෙසජ්ජාදිහත්ථා ධම්මසවණාය ගච්ඡන්ති, බ්‍රාහ්මණා තෙ දිස්වා කහං ගච්ඡථාති? පුච්ඡිංසු, සත්ථු සන්තිකං ධම්මසවණායාති, එථ තත්ථ ගන්ත්වා කිං කරිස්සථ අම්හාකං චන්දාභබ්‍රාහ්මණස්ස ආනුභාවසදිසො ආනුභාවො නත්ථි එතස්ස හි සරීරං ඵුසන්තා ඉදං නාම ලභන්ති එථ පස්සථාති, තුම්හාකං බ්‍රාහ්මණස්ස කො ආනුභාවො නාම අම්හාකං සත්ථා යෙව මහානුභාවොති, තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං සඤ්ඤාපෙතුං අසක්කොන්තා විහාරං ගන්ත්වා චන්දාභබ්‍රාහ්මණස්ස වා අම්හාකං වා සත්ථු ආනුභාවං ජානිස්සාමාති තං ගහෙත්වා විහාරං අගමංසු, සත්ථා තස්මිං අත්තනො සන්තිකං උපසඞ්කමන්තෙ උපසඞ්කමන්තෙ යෙව චන්දාභාය අන්තරධානං අකාසි, සො සත්ථු සන්තිකෙ අඞ්ගාරපච්ඡියං කාකො විය අහොසි, අථ නං එකමන්තං නයිංසු, ආභා පටිපාකතිකා අහොසි, පුන සත්ථු සන්තිකං ආනයිංසු, ආභා තථෙව අන්තරධායි, එවං තික්ඛත්තුං ගන්ත්වා අන්තරධායමානං ආභං දිස්වා චන්දාභො චින්තෙසි- අයං ආභාය අන්තරධාපනමන්තං ජානාති මඤ්ඤෙති, සො සත්ථාරං පුච්ඡි- කින්නු ඛො මෙ ආභාය අන්තරධාපනමන්තං ජානාථාති?, ආම ජානාමීති, තෙන හි මෙ දෙථාති, න සක්කා අපබ්බජිතස්ස දාතුන්ති, සො බ්‍රාහ්මණෙ ආහ- එතස්මිං මන්තෙ ගහිතෙ

1. ම. වඤ්චිතුන්ති.

අහං සකලජම්බුදීපෙ ජෙට්ඨකො භවිස්සාමි තුම්හෙ එත්තෙව හොථ අහං පබ්බජිත්වා කතිපාහෙනෙව මන්තං ගණ්හිස්සාමීති, සො සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිත්වා පබ්බජිත්වා උපසම්පජ්ජි, අථස්ස ද්වත්තිංසාකාරං ආචික්ඛි, සො කිං ඉදන්ති? පුච්ඡි, ඉදං මන්තස්ස පරිකම්මං සජ්ඣායිතුං වට්ටතීති, බ්‍රාහ්මණාපි අන්තරන්තරා ආගන්ත්වා ගහිතො තෙ මන්තොති පුච්ඡන්ති, න තාව ගණ්හාමීති, සො කතිපාහෙනෙව අරහත්තං පත්වා බ්‍රාහ්මණෙහි ආගන්ත්වා පුච්ඡිතකාලෙ යාථ තුම්හෙ ඉදානාහං අගමනධම්මො ජාතොති ආහ. භික්ඛූ තථාගතස්ස ආරොචෙසුං- අයං භන්තෙ අභූතං වත්වා අඤ්ඤං ව්‍යාකරොතීති, සත්ථා- ඛීණා දනි භික්ඛවෙ මම පුත්තස්ස නන්දී භූතමෙවෙස කථෙතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"චන්දංව විමලං සුද්ධං විප්පසන්නමනාවිලං,
නන්දීභවපරික්ඛීණං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්ථ **විමල**න්ති අබ්භාදිමලරහිතං. **සුද්ධ**න්ති නිරුපක්කිලෙසං. **විප්පසන්න**න්ති පසන්නචිත්තං. **අනාවිල**න්ති නික්කිලෙසං කිලෙසාවිලත්තරහිතං. **නන්දීභවපරික්ඛීණ**න්ති තීසු භවෙසු පරික්ඛීණතණ්හං. **තමහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

චන්දාභත්ථෙරස්ස වත්ථු තිංසතිමං.

---

26. 31.

"යො ඉම"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා කුණ්ඩකොලියං නිස්සාය කුණ්ඩධානවනෙ විහරන්තො සීවලිත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං සමයෙ සුප්පවාසා නාම කොලියධීතා සත්ත වස්සානි ගබ්භං ධාරෙත්වා සත්තාහං මූළ්හගබ්භා දුක්ඛාහි තිප්පාහි කටුකාහි වෙදනාහි ඵුට්ඨා සම්මාසම්බුද්ධො වත සො භගවා යො ඉමස්ස එවරූපස්ස දුක්ඛස්ස පහාණාය ධම්මං දෙසෙති සුපටිපන්නො වත තස්ස භගවතො සාවකසඞ්ඝො යො ඉමස්ස එවරූපස්ස දුක්ඛස්ස පහාණාය පටිපන්නො සුඛං වත නිබ්බාණං යත්ථිදං එවරූපං දුක්ඛං න සංවිජ්ජතීති ඉමෙහි තීහි විතක්කෙහි තං දුක්ඛං අධිවාසෙන්තී සාමිකං සත්ථු සන්තිකං පෙසෙත්වා තෙන තස්සා වචනෙන සත්ථු වන්දනාය ආරොචිතාය සුඛිනී වත හොතු සුප්පවාසා කොලියධීතා සුඛිනී අරොගං පුත්තං විජායතූති සත්ථාරා වුත්තක්ඛණෙයෙව සුඛිනී අරොගා අරොගං පුත්තං විජායිත්වා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා සත්තාහං මහාදානං අදාසි. පුත්තොපිස්සා ජාතදිවසතො පට්ඨාය ධම්මකරකං ආදාය සඞ්ඝස්ස උදකං පරිස්සාවෙසි, සො අපරභාගෙ නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතො අරහත්තං පාපුණි. අථෙකදිවසං භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං- පස්සථාවුසො එවරූපො නාම අරහත්තස්ස උපනිස්සයසම්පන්නො භික්ඛු එත්තකං කාලං

මාතුකුච්ඡිස්මිං දුක්ඛං අනුභොසීති, කීව බහු වත ඉමිනා දුක්ඛං නිත්ථිණ්ණන්ති?, සත්ථා ආගන්ත්වා- කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ-ආම භික්ඛවෙ මම පුත්තො එත්තකා දුක්ඛා මුච්චිත්වා ඉදානි නිබ්බාණං සච්ඡිකත්වා විහරතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"යො ඉමං පලිපථං දුග්ගං සංසාරං මොහමච්චගා
තිණ්ණො පාරගතො ඣායී අනෙජො අකථංකථී,
අනුපාදාය නිබ්බුතො තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තස්සත්ථො- **යො** භික්ඛු ඉදං රාගාදි**පලිපථං** චෙව කිලෙස **දුග්ගං** ච **සංසාර**වට්ටං ච චතුන්නං සච්චානං අප්පටිවිජ්ඣනක **මොහඤ්ච** අතීතො චත්තාරො ඔඝෙ නිත්ථිණ්ණො හුත්වා පාරං අනුප්පත්තො දුවිධෙන ඣානෙන **ඣායී** තණ්හාය අභාවෙන **අනෙජො** කථංකථාය අභාවෙන **අකථංකථී** උපාදානානං අභාවෙන **අනුපාදියිත්වා** කිලෙසනිබ්බානෙන **නිබ්බුතො, තමහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සීවලිත්ථෙරස්ස වත්ථු එකතිංසතිමං.

---

26. 32.

"යොධ කාමෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සුන්දරසමුද්දත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියං කිරෙකො කුලපුත්තො සුන්දරසමුද්දකුමාරො නාම චත්තාලීසකොටිවිභවෙ මහාකුලෙ නිබ්බත්තො, සො එකදිවසං පච්ඡාභත්තෙ ගන්ධමාලාදිහත්ථං මහාජනං ධම්මසවණාය ජෙතවනං ගච්ඡන්තං දිස්වා කුහිං ගච්ඡථාති පුච්ඡිත්වා- සත්ථු සන්තිකං ධම්මසවණායාති වුත්තෙ-අහම්පි ගමිස්සාමීති වත්වා තෙහි සද්ධිං ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙ නිසීදි, සත්ථා තස්සජ්ඣාසයං විදිත්වා ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි, සො න සක්කා අගාරං අජ්ඣාවසතා සඞ්ඛලිඛිතං බ්‍රහ්මචරියං චරිතුන්ති සත්ථු ධම්මකථං නිස්සාය පබ්බජ්ජාය ජාතුස්සාහො පරිසාය පක්කන්තාය සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිත්වා මාතාපිතූහි අනනුඤ්ඤාතං තථාගතා න පබ්බාජෙන්තීති සුත්වා ගෙහං ගන්ත්වා රට්ඨපාල කුලපුත්තාදයො විය මහන්තෙන වායාමෙන මාතාපිතරො ජානාපෙත්වා සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො, කිම්මෙ ඉධ වාසෙනාති තතො නික්ඛමිත්වා රාජගහං ගන්ත්වා පිණ්ඩාය චරන්තො වීතිනාමෙසි, අථෙකදිවසං සාවත්ථියං තස්ස මාතාපිතරො එකස්මිං ඡණදිවසෙ මහන්තෙන සිරිසොභග්ගෙන තස්ස සහායකුමාරෙ කීළමානෙ දිස්වා අම්හාකං පුත්තස්ස ඉදං දුල්ලභං ජාතන්ති පරිදෙවිංසු, තස්මිං ඛණෙ එකා ගණිකා තං කුලං ගන්ත්වා තස්ස මාතරං රොදමානං නිසින්නං දිස්වා- අම්ම කිං කාරණා රොදසීති

පුච්ඡි, පුත්තං අනුස්සරිත්වා රොදමීති, කහං පන සො අම්මාති? භික්ඛූසු පබ්බජිතොති, කිං උප්පබ්බාජෙතුං න වට්ටතීති?, වට්ටති න පතිවජ්ජති ඉතො නික්ඛමිත්වා රාජගහං ගතොති, සචාහං තං උප්පබ්බාජෙය්‍යං කිමෙම කරෙය්‍යාථාති?, ඉමස්ස මෙ[1] කුලස්ස කුටුම්බසාමිනිං කරෙය්‍යාමාති, තෙන හි මෙ පරිබ්බයං දෙථාති, පරිබ්බයං ගහෙත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන රාජගහං ගන්ත්වා තස්ස පිණ්ඩාය චරණවීථිං සල්ලක්ඛෙත්වා තත්ථෙකං නිවාසගෙහං ගහෙත්වා පාතොව පණීතං ආහාරං පටියාදෙත්වා ථෙරස්ස පිණ්ඩාය පවිට්ඨ කාලෙ භික්ඛං දත්වා කතිපාහච්චයෙන භන්තෙ ඉධෙව නිසීදිත්වා භත්තකිච්චං කරොථාති පත්තං ගණ්හි, සො පත්තමදාසි, අථ නං පණීතෙනාහාරෙන පරිවිසිත්වා භන්තෙ ඉධෙව පිණ්ඩාය චරිතුං ඵාසුකාන්ති වත්වා කතිපාහං ආලින්දෙ නිසීදාපෙත්වා භොජෙත්වා දාරකෙ පූවෙහි සඞ්ගණ්හිත්වා එථ තුම්හෙ ථෙරස්ස ආගතකාලෙ මයි වාරෙන්තියාපි ඉධාගන්ත්වා රජං උට්ඨාපෙය්‍යාථාති ආහ, තෙ පුන දිවසෙ ථෙරස්ස භොජනවෙලාය තාය වාරියමානාපි රජං උට්ඨාපෙසුං, සා පුනදිවසෙ භන්තෙ දාරකා වාරියමානාපි මම වචනං අසුත්වා ඉධ රජං උට්ඨාපෙන්ති අන්තොගෙහෙ නිසීදථාති අන්තො නිසීදාපෙත්වා කතිපාහං භොජෙසි, පුන දාරකෙ සඞ්ගණ්හිත්වා තුම්හෙ මයා වාරියමානාපි ථෙරස්ස භොජනකාලෙ මහාසද්දං කරෙය්‍යාථාති ආහ, තෙ තථා කරිංසු, සා පුන දිවසෙ භන්තෙ ඉමස්මිං ඨානෙ අතිවිය මහාසද්දො හොති දාරකා මයා වාරියමානාපි වචනං න ගණ්හන්ති උපරිපාසාදෙ යෙව නිසීදථාති වත්වා ථෙරෙන අධිවාසිතෙ ථෙරං පුරතො කත්වා පාසාදං අභිරුහන්තී ද්වාරානි පිදහමානාව පාසාදං අභිරුහි, ථෙරො උක්කට්ඨසපදානචාරිකොපි සමානො රසතණ්හාය බද්ධො තස්සා වචනෙන සත්තභූමකපාසාදං අභිරුහි, සා ථෙරං නිසීදාපෙත්වා "චත්තාලීසාය ඛලු සම්ම පුණ්ණමුඛ ඨානෙහි ඉත්ථී පුරිසං අච්චාවදති විජම්භති විනමති විලසති විලජ්ජති නඛෙන නඛං ඝට්ටෙති පාදෙන පාදං අක්කමති කට්ඨෙන පථවිං විලිඛති දාරකං උල්ලඞ්ඝෙති ඔලඞ්ඝෙති කීළති කීළාපෙති චුම්බති චුම්බාපෙති භුඤ්ජති භුඤ්ජාපෙති දදාති ආයාචති කතමනු කරොති උච්චං භාසති නීචං භාසති අවිච්චං භාසති විවිච්චං භාසති නච්චෙන ගීතෙන වාදිතෙන රොදිතෙන විලාසිතෙන විභූසිතෙන ජග්ඝති පෙක්ඛති කටිං චාලෙති ගුය්හභණ්ඩකං චාලෙති ඌරුං විවරති ඌරුං පිදහති ථනං දස්සෙති කච්ඡං දස්සෙති නාභිං දස්සෙති අක්ඛිං නිඛනති භමුකං උක්ඛිපති ඔට්ඨං පලිඛති ජිව්හං නිල්ලාලෙති දුස්සං මුඤ්චති දුස්සං බන්ධති සිරසං මුඤ්චති සිරසං බන්ධතී"ති එවං ආගතං ඉත්ථිකුත්තං[2] ඉත්ථිලීලහං දස්සෙත්වා තස්ස පුරතො සිතා ඉමං ගාථමාහ:-

1. ම. තෙ.   2. ම ඉත්ථිනිමිත්තං.

"අලත්තකකතා පාදා පාදුකාරුය්හ වෙසියා
තුවම්පි දහරො මම අහම්පි දහරා තව,
උභොපි පබ්බජිස්සාම පච්ඡා ජිණ්ණා දණ්ඩපරායණා"ති.

ථෙරස්ස අහො වත මෙ භාරියං අනුපධාරෙත්වා කතකම්මන්ති මහාසංවෙගො උදපාදි, තස්මිං ඛණෙ ඨත්වා පඤ්චචත්තාළීසයොජන මත්ථකෙ ජෙතවනෙ නිසින්නොව තං කාරණං දිස්වා සිතං පාත්වාකාසි, අථ නං ආනන්දත්ථෙරො පුච්ඡි- භන්තෙ කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො සිතස්ස පාතුකම්මායාති?, ආනන්ද රාජගහ නගරෙ සත්තභූමකපාසාදතලෙ සුන්දරසමුද්දස්ස ච භික්ඛුනො ගණිකාය ච සංගාමො වත්තතීති, කස්ස නු ඛො භන්තෙ ජයො භවිස්සති කස්ස පරාජයොති?, සත්ථා- ආනන්ද සුන්දරසමුද්දස්ස ජයො භවිස්සති ගණිකාය පරාජයොති ථෙරස්ස ජයං පකාසෙත්වා තත්ථ නිසින්නකොව ඔභාසං ඵරිත්වා භික්ඛු උභොපි කාමෙ නිරපෙක්ඛො පජහාතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"යොධ කාමෙ පහත්වාන අනාගාරො පරිබ්බජෙ,
කාමභවපරික්ඛීණං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තස්සත්ථො- **යො** පුග්ගලො **ඉධ** ලොකෙ උභොපි **කාමෙ** හිත්වා **අනාගාරො** හුත්වා පරිබ්බජති තං පරික්ඛීණකාමඤ්චෙව පරික්ඛීණ භවඤ්ච අහං **බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ ථෙරො අරහත්තං පත්වා ඉද්ධිබලෙන වෙහායං අබ්භුග්ගන්ත්වා කණ්ණිකාමණ්ඩලං විනිවිජ්ඣිත්වා සත්ථු සරීරං ථොමෙන්තො යෙව ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දි.

ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං- ආවුසො ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යං රසං නිස්සාය මනං නට්ඨො සුන්දරසමුද්දත්ථෙරො සත්ථා පනස්ස අවස්සයො ජාතොති, සත්ථා තං කථං සුත්වා- න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපාහං එතස්ස රසතණ්හාය බද්ධමනස්ස අවස්සයො ජාතො යෙවාති වත්වා තෙහි යාචිතො තස්සත්ථස්ස පකාසනත්ථං අතීතං ආහරිත්වා:-

"න කිරත්ථි රසෙහි පාපියො ආවාසෙහි ව සන්ථවෙහි වා,
වාතමිගං ගෙහනිස්සිතං[1] වසමානෙසි රසෙහි සඤ්ජයො"ති.

එකකනිපාතෙ ඉමං වාතමිගජාතකං විත්ථාරෙත්වා- තදා සුන්දරසමුද්දො වාතමිගො අහොසි ඉමං පන ගාථං වත්වා තස්ස විස්සජ්ජාපෙතා[2] රඤ්ඤො මහාමච්චො අහමෙවාති ජාතකං සමොධානෙසීති.

සුන්දරසමුද්දත්ථෙරස්ස වත්ථු මනතිංසතිමං.

---

1 ම. ගහනනිස්සිතං.   2 ම. විස්සජ්ජාපිතො.

26. 33.

"යොධ තණ්හං"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො ජොතියත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

තත්‍රායං ආනුපුබ්බී කථා:- අතීතෙ කිර බාරාණසියං වෙ භාතරො කුටුම්බියා මහන්තං උච්ඡුක්ඛෙත්තං කාරෙසුං, අථෙකදිවසං කණිට්ඨො භාතා උච්ඡුක්ඛෙත්තං ගන්ත්වා එකං ජෙට්ඨභාතිකස්ස දස්සාමි එකං මය්හං භවිස්සතීති වෙ උච්ඡුයට්ඨියො රසස්ස අනික්ඛමණත්ථාය ඡින්නට්ඨානෙ බන්ධිත්වා ගණ්හි, තදා කිර උච්ඡූනං යන්තෙන පීළනකිච්චං නත්ථි, අග්ගෙ වා මූලෙ වා ඡින්දිත්වා උක්ඛිත්තකාලෙ ධම්මකරකතො උදකං විය සයමෙව රසො නික්ඛමති, තස්ස පන ඛෙත්තතො උච්ඡුයට්ඨියො ගහෙත්වා ආගමනකාලෙ ගන්ධමාදනපබ්බතෙ පච්චෙකබුද්ධො සමාපත්තිතො වුට්ඨාය කස්ස නු ඛො අජ්ජ අනුග්ගහං කරිස්සාමීති උපධාරෙන්තො තං අත්තනො ඤාණජාලං පවිට්ඨං දිස්වා සඞ්ගහං කාතුං සමත්ථභාවඤ්චස්ස ඤත්වා පත්තචීවරමාදාය ඉද්ධියා ආගන්ත්වා තස්ස පුරතො අට්ඨාසි, සො තං දිස්වාව පසන්නචිත්තො උත්තරසාටකං උච්චතරෙ භූමිප්පදෙසෙ අත්ථරිත්වා භන්තෙ ඉධ නිසීදථාති පච්චෙකබුද්ධං නිසීදාපෙත්වා පත්තං උපනාමෙථාති උච්ඡුයට්ඨියා බන්ධනට්ඨානං මොචෙත්වා පත්තස්ස උපරි අකාසි, රසො ඔතරිත්වා පත්තං පූරෙසි, පච්චෙකබුද්ධෙන තස්මිං රසෙ පීතෙ සාධුකං වත මෙ අය්‍යෙන රසො පීතො සචෙ මෙ ජෙට්ඨභාතිකො මූලං ආහරාපෙස්සති මූලං දස්සාමි සචෙ පත්තිං ආහරාපෙස්සති පත්තිං දස්සාමීති චින්තෙත්වා- භන්තෙ පත්තං මෙ උපනාමෙථාති දුතියම්පි උච්ඡුයට්ඨිං මොචෙත්වා රසං අදාසි, සො- භාතා මෙ උච්ඡුක්ඛෙත්තතො අඤ්ඤං උච්ඡුං ආහරිත්වා ඛාදිස්සතීති එත්තකම්පි කිරස්ස වඤ්චනචිත්තං නාහොසි, පච්චෙකබුද්ධො පන පඨමං උච්ඡුරසස්ස පීතත්තා තං උච්ඡුරසං අඤ්ඤෙහිපි සද්ධිං සංවිභජිතුකාමො හුත්වා ගහෙත්වා නිසීදි, සො තස්ස ආකාරං විදිත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා- භන්තෙ යො සො මයා දින්නො අග්ගරසො ඉමස්ස නිස්සන්දෙන දෙවමනුස්සෙසු සම්පත්තිං අනුභවිත්වා පරියොසානෙ තුම්හෙහි පත්තධම්මං පාපුණෙය්‍යන්ති පත්ථනං ඨපෙසි, පච්චෙකබුද්ධොපිස්ස එවං හොතූති වත්වා- "ඉච්ඡිතං පත්ථිත"න්ති වීහි ගාථාහි අනුමොදනං කත්වා යථා සො පස්සති එවං අධිට්ඨහිත්වා ආකාසෙන ගන්ධමාදනං ගන්ත්වා පඤ්චන්නං පච්චෙකබුද්ධසතානං තං රසං අදාසි. සො තං පාටිහාරියං දිස්වා භාතු සන්තිකං ගන්ත්වා කහං ගතොසීති වුත්තෙ උච්ඡුක්ඛෙත්තං ඔලොකෙතුං ගතොම්හීති, කිං තාදිසෙන උච්ඡුක්ඛෙත්තං ගතෙන නනු නාම එකං වා වෙ වා උච්ඡුයට්ඨියො ආදාය ගන්තබ්බං භවෙය්‍යාති? භාතරා වුත්තො- ආම භාතික වෙ මෙ උච්ඡුයට්ඨියො ගහිතා එකං පන පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා මම උච්ඡුයට්ඨිතො රසං දත්වා මූලං වා පත්තිං වා දස්සාමීති තුම්හාකම්පි මෙ උච්ඡුයට්ඨිතො රසො දින්නො කින්නු තස්ස මූලං ගණ්හිස්සථ උදාහු පත්තින්ති ආහ, කිම්පන පච්චෙකබුද්ධෙන කතන්ති?,

මම උච්ඡුයට්ඨිතො රසං පිවිත්වා තුම්හාකං උච්ඡුයට්ඨිතො රසං ආදාය ආකාසෙන ගන්ධමාදනං ගන්ත්වා පඤ්චසතානං පච්චෙකබුද්ධානං අදාසීති, සො තස්මිං කථෙන්තෙ කථෙන්තෙ යෙව නිරන්තරං පීතියා ඵුට්ඨසරීරො හුත්වා තෙනෙව පච්චෙකබුද්ධෙන දිට්ඨධම්මස්සෙව අධිගමො භවෙය්‍යාති පත්ථනං අකාසි, එවං කණිට්ඨෙන ති සෙසා සම්පත්තියො පත්ථිතා, ජෙට්ඨෙන පන එකපදෙනෙව අරහත්තං පත්ථිතන්ති, ඉදං තෙසං පුබ්බකම්මං.

තෙ යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකං බුද්ධන්තරං ඛෙපයිංසු, තෙසං දෙවලොකෙ ඨිතකාලෙ යෙව විපස්සී සම්මාසම්බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජි, තෙපි දෙවලොකතො චවිත්වා බන්ධුමතියං එකස්මිං කුලගෙහෙ ජෙට්ඨො ජෙට්ඨොව කණිට්ඨො කණිට්ඨොව හුත්වා පටිසන්ධිං ගණ්හිංසු, තෙසු ජෙට්ඨස්ස සෙනොති නාමං අහොසි කණිට්ඨස්ස අපරාජිතොති, තෙසු වයප්පත්තකාලෙ කුටුම්බං සණ්ඨපෙත්වා විහරන්තෙසු බුද්ධරතනං ලොකෙ උප්පන්නං ධම්මරතනං සංඝරතනං දානානි දෙථ පුඤ්ඤානි කරොථ අජ්ජ අට්ඨමී අජ්ජ චාතුද්දසී අජ්ජ පඤ්චදසී උපොසථං කරොථ ධම්මං සුණාථාති ධම්මඝොසකස්ස බන්ධුමතීනගරෙ ඝොසනං සුත්වා මහාජනං පුරෙභත්තං දානං දත්වා පච්ඡාභත්තං ධම්මසවණාය ගච්ඡන්තං දිස්වා සෙනකුටුම්බිකො කුහිං ගච්ඡථාති පුච්ඡිත්වා- සත්ථු සන්තිකං ධම්මසවණායාති වුත්තෙ- අහම්පි ගච්ඡාමීති තෙහි සද්ධිං යෙව ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙ නිසීදි, සත්ථා තස්සජ්ඣාසයං විදිත්වා ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි, සො සත්ථු ධම්මං සුත්වා පබ්බජ්ජාය උස්සාහජාතො සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචි, අථ නං සත්ථා- අත්ථි පන තෙ අපලොකෙතබ්බා ඤාතකාති? පුච්ඡි, අත්ථි භන්තෙති, තෙන හි තෙ අපලොකෙහීති, සො කණිට්ඨස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා යං ඉමස්මිං කුලෙ සාපතෙය්‍යං තං සබ්බං තව හොතූති ආහ, තුම්හෙ පන සාමීති?, අහං සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමීති, සාමි කිං වදෙථ අහං හි මාතරි මතාය මාතරං විය පිතරි මතෙ පිතරං විය ච තුම්හෙ අලත්ථං, ඉදං කුලං මහාභොගං ගෙහෙ ඨිතෙනෙව සක්කා පුඤ්ඤානි කාතුං මා එවං කරිත්ථාති, මයා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මො සුතො න සක්කා තං අගාරමජ්ඣෙ ඨිතෙන පූරෙතුං පබ්බජිස්සාමෙවාහං ත්වං නිවත්තාහීති, එවං සො කණිට්ඨං නිවත්තෙත්වා සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි, කණිට්ඨොපි භාතු පබ්බජිතසක්කාරං කරිස්සාමීති සත්තාහං බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස දානං දත්වා භාතරං වන්දිත්වා ආහ- භන්තෙ තුම්හෙහි අත්තනො භවනිස්සරණං කතං අහං පන පඤ්චහි කාමගුණෙහි බද්ධො නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතුම්පි න සක්කොමි මය්හං ගෙහෙ ඨිතස්සෙව අනුච්ඡවිකං මහන්තං පුඤ්ඤකම්මං ආචික්ඛථාති, අථ නං ථෙරො- සාධු පණ්ඩිත සත්ථු ගන්ධකුටිං කරොහීති ආහ, සො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා නානාදාරූනි ආහරාපෙත්වා ථම්භාදීනං අත්ථාය තච්ඡාපෙත්වා එකං සුවණ්ණඛචිතං

එකං රජතඛචිතං එකං මණිඛචිතන්ති සබ්බානි සබ්බරතනඛචිතානි කාරෙත්වා තෙහි ගන්ධකුටිං කාරාපෙත්වා සත්තරතනඛචිතානෙව ඡදනිට්ඨකානි ඡාදාපෙසි, ගන්ධකුටියා කරණකාලෙ යෙව පන අත්තනො සමානනාමකො අපරාජිතො යෙව නාම භාගිනෙය්‍යො උපසඞ්කමිත්වා අහම්පි කරිස්සාමි මය්හම්පි පත්තිං දෙථ මාතුලාති ආහ, න දෙමි තාත අඤ්ඤෙහි අසාධාරණං කරිස්සාමීති, සො බහුම්පි යාචිත්වා පත්තිං අලභමානො ගන්ධකුටියා පුරතො කුඤ්ජරසාලං ලද්ධුං වට්ටතීති සත්තරතනමයං කුඤ්ජරසාලං කාරෙසි, සො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ මෙණ්ඩකසෙට්ඨී හුත්වා නිබ්බත්ති, ගන්ධකුටියං පන සත්තරතනමයානි තීණි මහාවාතපානානි අහෙසුං, තෙසං අභිමුඛෙ හෙට්ඨා සුධාපරිකම්මකතා තිස්සො පොක්ඛරණියො කාරෙත්වා චතුජ්ජාතිකගන්ධොදකස්ස පූරෙත්වා අපරාජිතො ගහපති පඤ්චවණ්ණානි කුසුමානි රොපාපෙසි, තථාගතස්ස අන්තො නිසින්නකාලෙ වාතවෙගසමුට්ඨිතාහි රෙණුවට්ටීහි සරීරස්ස ඔකිරණත්ථං ගන්ධකුටිථූපිකාය කපල්ලං රත්තසුවණ්ණමයං අහොසි, පවාළමයා සිඛරා හෙට්ඨා මණිමයා ඡදනිට්ඨකා, ඉති සා නච්චන්තො විය මොරො සොභමානා අට්ඨාසි, සත්තසු පන රතනෙසු කොට්ටෙතබ්බයුත්තකං කොට්ටෙත්වා ඉතරං සකලමෙව ගහෙත්වා ජන්නුමත්තෙන ඔධිනා ගන්ධකුටිං පරික්ඛිපිත්වා පරිවෙණං පූරෙසි, එවං ගන්ධකුටිං නිට්ඨාපෙත්වා අපරාජිතො ගහපති භාතිකං ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා ආහ- භන්තෙ නිට්ඨිතා ගන්ධකුටි පරිභොගමස්සා පච්චාසිංසාමි පරිභොගෙන කිර මහන්තං පුඤ්ඤං හොතීති, සො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා- භන්තෙ ඉමිනා පන කුටුම්බිකෙන ගන්ධකුටි කාරිතා ඉදානි පන පරිභොගං පච්චාසිංසතීති ආහ, සත්ථා උට්ඨායාසනා ගන්ධකුටිං අභිගන්ත්වා ගන්ධකුටිං පරික්ඛිපිත්වා පරික්ඛිත්තරතනරාසිං ඔලොකෙන්තො ද්වාරකොට්ඨකෙ අට්ඨාසි, අථ නං කුටුම්බිකො පවිසථ භන්තෙති ආහ, සත්ථා තත්ථෙව ඨත්වා තතියවාරෙ තස්ස භාතිකත්ථෙරං ඔලොකෙසි, සො ඔලොකිතාකාරෙනෙව ඤත්වා කණිට්ඨභාතරං ආහ- එහි තාත මමෙව රක්ඛා භවිස්සති තුම්හෙ යථාසුඛං වසථාති සත්ථාරං වදෙහීති ආහ, සො තස්ස වචනං සුත්වා සත්ථාරං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා- භන්තෙ යථා මනුස්සා රුක්ඛමූලෙ වසිත්වා අනපෙක්ඛා පක්කමන්ති යථා වා නදිං තරිත්වා උළුම්පං අපනෙත්වා පරිච්චජන්ති එවං අනපෙක්ඛා හුත්වා තුම්හෙ වසථාති ආහ, කිමත්ථං පන සත්ථා අට්ඨාසීති? එවං කිරස්ස අහොසි- බුද්ධානං සන්තිකං පුරෙභත්තම්පි පච්ඡාභත්තම්පි බහු ආගච්ඡන්ති තෙසු රතනානි ආදාය පක්කමන්තෙසු න සක්කා අම්හෙහි වාරෙතුං පරිවෙණම්හි එත්තකෙ රතනෙ වොකිණ්ණෙ අත්තනො උපට්ඨාකෙ හරන්තෙපි න නිවාරෙතීති කුටුම්බිකො මයි ආඝාතං බන්ධිත්වා අපායූපගො භවෙය්‍යාති ඉමිනා කාරණෙන අට්ඨාසි, තෙන පන භන්තෙ මමෙව රක්ඛා භවිස්සති තුම්හෙ වසථාති වුත්තෙ පාවිසි, කුටුම්බිකොපි සමන්තා රක්ඛං

ඨපෙත්වා මනුස්සෙ ආහ- තාතා උච්ඡඞ්ගෙන වා පච්ඡිපසිබ්බකෙහි වා ආදාය ගච්ඡන්තෙ වාරෙය්‍යාථ හත්ථෙන ගහෙත්වා ගච්ඡන්තෙ පන මා වාරයිත්ථාති, අන්තොනගරෙපි ආරොචාපෙසි මයා ගන්ධකුටිපරිවෙණෙ සත්තරතනානි ඔකිණ්ණානි සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා ගච්ඡන්තා දුග්ගතමනුස්සා උභො හත්ථෙ පූරෙත්වා ගණ්හන්තු සුඛප්පත්තාපි එකෙන හත්ථෙන ගණ්හන්තූති, එවං කිරස්ස අහොසි- සද්ධා තාව ධම්මං සොතුකාමා භවිස්සන්තියෙව අස්සද්ධාපි පන ධනලොභෙන ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා දුක්ඛතො මුච්චිස්සන්ති තස්මා ජනසඞ්ගහත්ථාය එවං ආරොචාපෙසි, මහාජනො තෙන වුත්තනියාමෙනෙව රතනානි ගණ්හි, සකිං ඔකිණ්ණෙසු රතනෙසු නිට්ඨිතෙසු යාවතතියං ජන්නුමත්තෙන ඔධිනා ඔකිරාපෙසි යෙව, සත්ථු පන පාදමූලෙ තිපුසමත්තං අනග්ඝං මණිරතනං ඨපෙසි, එවං කිරස්ස අහොසි- සත්ථු සරීරතො සුවණ්ණවණ්ණාය පභාය සද්ධිං මණිප්පභං ඔලොකෙන්තානං තිත්ති නාම න භවිස්සතීති තස්මා එවමකාසි; මහාජනොපි අතිත්තොව ඔලොකෙසි. අථෙකදිවසං එකො මිච්ඡාදිට්ඨිකො බ්‍රාහ්මණො සත්ථු කිර පාදමූලෙ මහග්ඝං මණිරතනං නික්ඛිත්තං හරිස්සාමි නන්ති විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිතුං ආගතස්ස මහාජනස්ස අන්තරෙන පාවිසි, කුටුම්බිකො තස්ස පවිසනාකාරෙනෙව මණිං ගණ්හිතුකාමොති සල්ලක්ඛෙත්වා අහො වත න ගණ්හෙය්‍යාති චින්තෙසි, සොපි සත්ථාරං වන්දන්තො විය පාදමූලෙ හත්ථං උපනාමෙත්වා මණිං ගහෙත්වා ඔවට්ටිකාය කත්වා පක්කාමි; කුටුම්බිකො තස්මිං චිත්තං පසාදෙතුං නාසක්ඛි, සො ධම්මකථාවසානෙ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා භන්තෙ මයා තික්ඛත්තුං ගන්ධකුටිං පරික්ඛිපිත්වා ජන්නුමත්තෙන ඔධිනා සත්තරතනානි ඔකිණ්ණානි තානි මෙ ගණ්හන්තෙසු ආඝාතො නාම නාහොසි චිත්තං භීය්‍යො භීය්‍යො පසීදි යෙව අජ්ජ පන අහො වතායං බ්‍රාහ්මණො මණිං උපසංකමිත්වා න ගණ්හෙය්‍යාති චින්තෙත්වා තස්මිං මණිං ආදාය ගතෙ චිත්තං පසාදෙතුං නාසක්ඛින්ති, සත්ථා තස්ස වචනං සුත්වා නනු උපාසක අත්තනො සන්තකං පරෙහි අනාහරණීයං කාතුං සක්කොසීති නයං අදාසි, සො සත්ථාරා දින්න නයෙ ඨත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා- භන්තෙ අජ්ජ ආදිං කත්වා මම සන්තකං දසිකසුත්තමත්තම්පි මං අභිභවිත්වා අනෙකසතා රාජානො වා චොරා වා ගණ්හිතුං සමත්ථා නාම මා හොන්තු අග්ගිනාපි මම සන්තකං මා ඩය්හතු උදකෙනාපි මා වුය්හතූති පත්ථනං අකාසි, සත්ථාපිස්ස එවං හොතූති අනුමොදනං අකාසි. සො ගන්ධකුටිමහං කාරෙන්තො අට්ඨසට්ඨියා භික්ඛුසතසහස්සස්ස අන්තොවිහාරෙ යෙව නවමාසෙ මහාදානං දත්වා පරියොසානෙ සබ්බෙසං තිචීවරං අදාසි, සඞ්ඝනවකස්ස චීවරසාටකා සහස්සග්ඝනකා අහෙසුං, සො එවං යාවතායුකං පුඤ්ඤානි කරිත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො එත්තකං කාලං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ එකස්මිං සෙට්ඨිකුලෙ පටිසන්ධිං

ගහෙත්වා අඩ්ඪමාසාධිකෙ නවමාසෙ මාතුකුච්ඡියං වසි, ජාතදිවසෙ පනස්ස සකලනගරෙ සබ්බාවුධානි පජ්ජලිංසු, සබ්බෙසං කායාරූළ්හානි ආභරණානිපි පජ්ජලිතානි විය ඔභාසං මුඤ්චිංසු, නගරං එකපජ්ජොතං අහොසි, සෙට්ඨිපි පාතොව රාජුපට්ඨානං අගමාසි, අථ නං රාජා පුච්ඡි- අජ්ජ සබ්බාවුධානි පජ්ජලිංසු නගරං එකපජ්ජොතං ජාතං ජානාසි නු ඛො එත්ථ කාරණන්ති? ජානාමි දෙවාති, කිං සෙට්ඨීති? මම ගෙහෙ තුම්හාකං දාසො ජාතො තස්ස පුඤ්ඤතෙජෙනෙවං අහොසීති, කින්නු ඛො චොරො භවිස්සතීති?, නත්ථෙතං දෙව පුඤ්ඤවා සත්තො කතාභිනීහාරොති, තෙන හි තං සම්මා පොසෙතුං වට්ටති ඉදමස්ස ඛීරමූලං හොතූති දෙවසිකං සහස්සං පට්ඨපෙසි, අථස්ස නාමග්ගහණදිවසෙ සකලනගරස්ස එකපජ්ජොතභූතත්තා ජොතියොත්වෙව නාමං කරිංසු, අථස්ස වයප්පත්තකාලෙ ගෙහකරණත්ථාය භූමිතලෙ සොධියමානෙ සක්කස්ස භවනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි, සක්කො කින්නු ඛො ඉදන්ති උපධාරයමානො ජොතියස්ස ගෙහට්ඨානං ගණ්හන්තීති ඤත්වා නායං එතෙහි කතෙ ගෙහෙ වසිස්සති මයාපෙත්ථ ගන්තුං වට්ටතීති වඩ්ඪකිවෙසෙන තත්ථ ගන්ත්වා කිං කරොථාති? ආහ, ජොතියස්ස ගෙහට්ඨානං ගණ්හාමාති, අපෙථ නායං තුම්හෙහි කතෙ ගෙහෙ වසිස්සතීති වත්වා සොළසකරීසමත්තං භූමිප්පදෙසං ඔලොකෙසි, සො තාවදෙව කසිණමණ්ඩලං විය සමො අහොසි, පුන ඉමස්මිං ඨානෙ පථවිං භින්දිත්වා සත්තරතනමයො සත්තභූමකපාසාදො උට්ඨහතූති චින්තෙත්වා ඔලොකෙසි, තාවදෙව පාසාදො උට්ඨහි, පුන ඉමං පන පරික්ඛිපිත්වා සත්තරතනමයා සත්ත පාකාරා උට්ඨහන්තූති චින්තෙත්වා ඔලොකෙසි, තථාරූපා පාකාරා උට්ඨහිංසු, අථ නෙසං පරියන්තෙ කප්පරුක්ඛා උට්ඨහන්තු පාසාදස්ස චතූසු කණ්ණෙසු චතස්සො නිධිකුම්භියො උට්ඨහන්තූති චින්තෙත්වා ඔලොකෙසි, සබ්බං තථෙව අහොසි, නිධිකුම්භීසු පන එකා යොජනිකා අහොසි එකා තිගාවුතිකා එකා අඩ්ඪයොජනිකා එකා ගාවුතප්පමාණා, බොධිසත්තස්ස නිබ්බත්තනිධිකුම්භීනං පන එකං මුඛප්පමාණං අහොසි, හෙට්ඨා පථවිපරියන්තාව අහෙසුං, ජොතියස්ස නිබ්බත්තනිධිකුම්භීනං මුඛපරිමාණං න කථිතං, සබ්බා මුඛච්ඡින්නතාලඵලං විය පරිපුණ්ණාව උට්ඨහිංසු, පාසාදස්ස චතූසු කණ්ණෙසු තරුණතාලක්ඛන්ධප්පමාණා චතස්සො සුවණ්ණමයා උච්ඡුයට්ඨියො නිබ්බත්තිංසු, තාසං මණිමයානි පත්තානි සොවණ්ණමයානි පබ්බානි අහෙසුං, පුබ්බකම්මස්ස දස්සනත්ථං කිරෙතානි නිබ්බත්තිංසු, සත්තසු ද්වාරකොට්ඨකෙසු සත්ත යක්ඛා ආරක්ඛං ගණ්හිංසු, පඨමෙ ද්වාරකොට්ඨකෙ යමකොළි නාම යක්ඛො අත්තනො පරිවාරෙන යක්ඛසහස්සෙන සද්ධිං රක්ඛං ගණ්හි, දුතියෙ උප්පලො නාම අත්තනො පරිවාරයක්ඛානං ද්වීහි සහස්සෙහි සද්ධිං රක්ඛං ගණ්හි, තතියෙ වජිරො නාම තීහි සහස්සෙහි සද්ධිං, චතුත්ථෙ වජිරබාහු නාම චතූහි සහස්සෙහි සද්ධිං, පඤ්චමෙ සකටො නාම පඤ්ච

සහස්සෙහි සද්ධිං, ජටෙට්ඨ කටත්ථො නාම ඡහි සහස්සෙහි සද්ධිං, සත්තමෙ දිසාමුඛො නාම සත්තහි සහස්සෙහි සද්ධිං රක්ඛං ගණ්හි, එවං පාසාදස්ස අන්තො ච බහි ච ගාළ්හාරක්ඛා අහොසි, ජොතියස්ස කිර සත්තරතනමයො සත්තභුමකො පාසාදෙ උට්ඨිතො, සත්තපාකාරා සත්තද්වාරකොට්ඨකා චතස්සො නිධිකුම්භියො උට්ඨිතාති සුත්වා බිම්බිසාරො රාජා සෙට්ඨිච්ඡත්තං පහිණි, සො ජොතියසෙට්ඨි නාම අහොසි, තෙන පන සද්ධිං කතපුඤ්ඤකම්මා ඉත්ථී උත්තරකුරුසු නිබ්බත්ති, අථ නං දෙවතා තතො ආනෙත්වා සිරිගබ්භෙ නිසීදාපෙසුං, සා ආගච්ඡමානා එකං තණ්ඩුලනාළිං තයො ච ජොතිපාසාණෙ ගණ්හි, තෙසං යාවජීවං තායෙව තණ්ඩුලනාළියා භත්තං අහොසි, සචෙ කිර තෙ සකටසතම්පි තණ්ඩුලානං පූරෙතුකාමා හොන්ති සා තණ්ඩුලනාළි නාළියෙව ච හුත්වා තිට්ඨති, භත්තපචනකාලෙ තණ්ඩුලෙ උක්ඛලියං පක්ඛිපිත්වා තෙසං පාසාණානං උපරි ඨපෙති, පාසාණා තාවදෙව පජ්ජලිත්වා භත්තෙ පක්කමත්තෙ නිබ්බායන්ති, තෙනෙව සඤ්ඤාණෙන භත්තස්ස පක්කභාවං ජානන්ති, සූපෙය්‍යාදිපචනකාලෙපි එසෙව නයො, එවං තෙසං ජොතිපාසාණෙහි ආහාරො පච්චති, මණිආලොකෙනෙව වසන්තීති අග්ගිස්ස වා දීපස්ස ඔභාසං නෙව ජානිංසු, ජොතියස්ස කිර එවරූපා සම්පත්තීති සකලජම්බුදීපෙ පාකටො අහොසි, මහාජනො යානාදීනි යොජෙත්වා දස්සනත්ථාය ආගච්ඡති, ජොතියසෙට්ඨි ආගතාගතානං උත්තරකුරුතණ්ඩුලානං භත්තං පචාපෙත්වා දාපෙති, කප්පරුක්ඛෙහි වත්ථානි ගණ්හන්තු ආභරණානි ගණ්හන්තූති ආණාපෙති, තිගාවුතාය නිධිකුම්භියා මුඛං විවරාපෙත්වා යාපනමත්තං ධනං ගණ්හන්තූති ආණාපෙති, සකලජම්බුදීපවාසිකෙසු ධනං ගහිතෙසුපි නිධිකුම්භියා අඞ්ගුලිමත්තම්පි ඌනං නාහොසි, ගන්ධකුටිපරිවෙණෙ වාලිකං කත්වා ඔකිණ්ණරතනානං කිරස්ස එසො නිස්සන්දො, එවං මහාජනෙ වත්ථාභරණානි චෙව ධනානි ච යදිච්ඡකං ආදාය ගච්ඡන්තෙ බිම්බිසාරොපි තස්ස පාසාදං දට්ඨුකාමො මහාජනෙ ආගච්ඡන්තෙ ඔකාසං නාලත්ථ, අපරභාගෙ යදිච්ඡකං ආදාය ගතත්තා මනුස්සෙසු මන්දීභූතෙසු රාජා ජොතියස්ස පිතරං ආහ- තව පුත්තස්ස පාසාදං දට්ඨුකාමොම්හීති, සො සාධු දෙවාති වත්වා ගන්ත්වා පුත්තස්ස කථෙසි- තාත රාජා තෙ පාසාදං දට්ඨුකාමොති, සාධු ආගච්ඡතූති, රාජා මහන්තෙන පරිවාරෙන තත්ථ අගමාසි, පඨමද්වාරකොට්ඨකං සම්මජ්ජිත්වා කචවරඡඩ්ඩිකා දාසී රඤ්ඤො හත්ථං අදාසි, රාජා සෙට්ඨිජායාති සඤ්ඤාය ලජ්ජමානො තස්ස බාහාය හත්ථං න ඨපෙසි, එවං සො සෙසද්වාරකොට්ඨකෙසු දාසියො සෙට්ඨිභරියායොති මඤ්ඤමානො තාසං බාහාය හත්ථං න ඨපෙසි, ජොතියො ආගන්ත්වා පච්චුග්ගන්ත්වා වන්දිත්වා පච්ඡතො හුත්වා පුරෙ යාථ දෙවාති ආහ, රඤ්ඤො පන මණිපථවී සතපොරිසපපාතො විය හුත්වා උපට්ඨහි, සො ඉමිනා මම ගහණත්ථාය ඕපාතො කතොති මඤ්ඤමානො පාදං

උක්ඛිපිතුං න විසහි, ජොතිකො නායං දෙව ඔපාතො මම පච්ඡතො ආගච්ඡන්ති පුරතො අහොසි, රාජා තෙන අක්කන්තකාලෙ භූමිං අක්කමිත්වා හෙට්ඨිමතලතො පට්ඨාය පාසාදං ඔලොකෙන්තො විචරි, තදා අජාතසත්තුකුමාරොපි පිතු අඞ්ගුලිං ගහෙත්වා විචරන්තො චින්තෙසි- අහො අන්ධබාලො මම පිතා ගහපතිකො නාම සත්තරතන මයෙ පාසාදෙ වසති එස රාජා හුත්වා දාරුමයගෙහෙ වසති අහං දානි රාජා හුත්වා ඉමස්ස ඉමස්මිං පාසාදෙ වසිතුං න දස්සාමීති, රඤ්ඤොපි උපරිමතලං අභිරූහන්තස්සෙව පාතරාසවෙලා ජාතා, සො සෙට්ඨිං ආමන්තෙත්වා- මහාසෙට්ඨි ඉධෙව පාතරාසං භුඤ්ජිස්සාමාති, ජානාමි දෙව සජ්ජිතොව දෙවස්සාහාරොති, සො සොළසහි ගන්ධොදකඝටෙහි නහාත්වා රතනමයෙ සෙට්ඨිස්ස නිසීදනමණ්ඩපෙ පඤ්ඤත්තෙ තස්සෙව නිසීදනපල්ලඞ්කෙ නිසීදි, අථස්ස හත්ථධොවනඋදකං දත්වා සතසහස්සග්ඝනිකාය සුවණ්ණපාතියා කිලින්නපායාසං වඩ්ඪෙත්වා පුරතො ඨපයිංසු, රාජා භොජනන්ති සඤ්ඤාය භුඤ්ජිතුං ආරභි, සෙට්ඨි න ඉදං දෙව භොජනං කිලින්නපායාසො එසොති අඤ්ඤාය සුවණ්ණපාතියා භොජනං වඩ්ඪෙත්වා පුරිමපාතියං ඨපයිංසු, තතො උපරිට්ඨිතං කිර නං උණ්හත්තා භුඤ්ජිතුං සුඛං හොති, රාජා මධුර භොජනං භුඤ්ජන්තො පමාණං න අඤ්ඤාසි, අථ නං සෙට්ඨි වන්දිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ අලං දෙව එත්තකමෙව හොතු ඉතො උත්තරිං ජීරාපෙතුං න සක්කොතීති ආහ, අථ නං රාජා ආහ- කිං ගහපති ගරුකං කත්වා කථෙසි අත්තනො භත්තන්ති, දෙව නත්ථෙතං අම්හාකං ගරු සබ්බස්සාපි බලකායස්ස ඉදමෙව භත්තං ඉදං සූපෙය්‍යං අපි ච ඛො අහං අයසස්ස භායාමීති, කිං කාරණාති?, සචෙ දෙවස්ස කායාලසිය මත්තං භවෙය්‍ය හිය්‍යොපි රඤ්ඤා සෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ භත්තං භුත්තං සෙට්ඨිනා කිඤ්චි කතං භවිස්සතීති වචනස්ස භායාමි දෙවාති, තෙන හි හර භත්තං ආහර උදකන්ති, රඤ්ඤො භත්තකිච්චාවසානෙ තෙ සබ්බෙ රාජපරිවාරා තදෙව භත්තං භුඤ්ජිංසු, රාජා සුඛකථාය නිසින්නො සෙට්ඨිං ආමන්තෙත්වා- කිං ඉමස්මිං ගෙහෙ සෙට්ඨිභරියා නත්ථීති? ආහ, අත්ථි දෙවාති, කහං සාති?, සිරිගබ්භෙ නිසින්නා දෙවස්ස ආගතභාවං න ජානාතීති, කිං චාපි හි පාතොව සපරිවාරො රාජා ආගතො සා පනස්ස ආගතභාවං න ජානාතීතෙව, තතො සෙට්ඨි රාජා මෙ භරියං දට්ඨුකාමොති තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා රාජා ආගතො කිං තව රාජානං දට්ඨුං න වට්ටතීති?, සා නිපන්නකාව- කො එසො සාමි රාජා නාමාති?, රාජා නාම අම්හාකං ඉස්සරොති වුත්තෙ අනත්තමනතං පවෙදෙත්වා දුක්කතානි වත නො පුඤ්ඤකම්මානි යෙසං නො ඉස්සරොපි අත්ථි අස්සද්ධාය නාම පුඤ්ඤානි කත්වා මයං සම්පත්තිං අපාපුණිත්වා අඤ්ඤස්ස ඉස්සරියට්ඨානෙ නිබ්බත්තාම්හ අද්ධා අම්හෙහි අසද්දහිත්වා දානං දින්නං භවිස්සති තස්සෙතං ඵලන්ති වත්වා- කිං ඉදානි කරොමි සාමීති ආහ, වීජෙතබ්බං භද්දෙති, තස්සා තාලවණ්ටං ආදාය ආගන්ත්වා රාජානං වීජෙන්තියා රඤ්ඤො වෙඨනස්ස

ගන්ධවාතො අක්ඛීනි පහරි, අථස්සා අක්ඛීහි අස්සුධාරා පවත්තිංසු, තං දිස්වා රාජා සෙට්ඨිං ආහ- මහාසෙට්ඨි මාතුගාමා නාම අප්පබුද්ධිකා, රාජා මෙ සාමිකස්ස සම්පත්තිං ගණ්හෙය්‍යාති භයෙන රොදති මඤ්ඤෙ අස්සාසෙහි නං න මෙ තව සම්පත්තියා අත්ථොති, න එවං සා දෙව රොදති, අථ කිං එතන්ති?, තුම්හාකං වෙඨනගන්ධො තස්සා අක්ඛීනි පහරි තතො අස්සූනි පවත්තිංසු අයං හි දීපොභාසං වා අග්ගිඔභාසං වා අදිස්වා මණිආලොකෙනෙව භුඤ්ජති ච නිසීදති ච නිපජ්ජති ච දෙවො පන දීපාලොකෙන නිසින්නො භවිස්සතීති, ආම සෙට්ඨීති, තෙන හි දෙව අජ්ජ පට්ඨාය මණිආලොකෙ නිසීදථාති මහන්තං තිපුසමත්තං අනග්ඝමණිරතනං අදාසි, රාජා ගෙහං ඔලොකෙත්වා මහතී පන ජොතිකස්ස සම්පත්තීති වත්වා අගමාසි. අයං තාව ජොතිකස්ස උප්පත්ති.

ඉදානි ජටිලකස්ස උප්පත්ති වෙදිතබ්බා. බාරාණසියං හි එකා සෙට්ඨිධීතා අභිරූපා අහොසි, තං පණ්ණරසසොළසවස්සුද්දෙසිකකාලෙ ආරක්ඛණත්ථාය එකං දාසිං දත්වා සත්තභූමකස්ස පාසාදස්ස උපරිමතලෙ සිරිගබ්භෙ වාසයිංසු, තං එකදිවසං වාතපානං විවරිත්වා බහි ඔලොකයමානං ආකාසෙන ගච්ඡන්තො එකො විජ්ජාධරො දිස්වා උප්පන්නසිනෙහො වාතපානෙන පවිසිත්වා තාය සද්ධිං සන්ථවමකාසි, සා තෙන සද්ධිං සංවාසමන්වාය න චිරස්සෙව ගබ්භං පටිලභි, අථ නං සා දාසී දිස්වා අම්ම කිං ඉදන්ති වත්වා හොතු මා කස්සචි ආචික්ඛීති තාය වුත්තා භයෙන තුණ්හී අහොසි, සාපි දසමෙව මාසෙ[1] පුත්තං විජායි, නවභාජනං ආහරාපෙත්වා තත්ථ තං දාරකං නිපජ්ජාපෙත්වා තං භාජනං පිදහිත්වා උපරි පුප්ඵදාමානි ඨපෙත්වා ඉමං සීසෙන උක්ඛිපිත්වා ගඞ්ගාය විස්සජ්ජෙහි කිමිදන්ති ච පුට්ඨා අය්‍යාය මෙ බලිකම්මන්ති වදෙය්‍යාසීති දාසිං ආණාපෙසි, සා තථා අකාසි, හෙට්ඨාගඞ්ගාය ද්වෙපි ඉත්ථියො න්හායමානා තං නවභාජනං උදකෙන හරීයමානං දිස්වා එකා මය්හෙතං භාජනන්ති ආහ, එකා යං එතස්ස අන්තො තං මය්හන්ති වත්වා භාජනෙ සම්පත්තෙ තං ආදාය ථලෙ ඨපෙත්වා විවරිත්වා දාරකං දිස්වා එකා මම භාජනන්ති වුත්තත්තාය දාරකො මමෙව හොතීති ආහ, එකා යං භාජනස්ස අන්තො තං මමාති වුත්තත්තාය මම දාරකොති ආහ, තා විවදමානා විනිච්ඡයට්ඨානං ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙත්වා අමච්චෙසුපි විනිච්ඡිතුං අසක්කොන්තෙසු රඤ්ඤො සන්තිකං ගමිංසු, රාජා තාසං වචනං සුත්වා ත්වං දාරකං ගණ්හ ත්වං භාජනන්ති ආහ, යාය පන දාරකො ලද්ධො සා මහාකච්චායනත්ථෙරස්ස උපට්ඨායිකා හොති තස්මා සා දාරකං ඉමං ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බාජෙස්සාමීති පොසෙසි, තස්ස ජාතදිවසෙ ගබ්භමලස්ස ධොවිත්වා අනපනීතත්තාය[2] කෙසා ජටිලා හුත්වා අට්ඨංසු, තෙනස්ස ජටිලොත්වෙව නාමං කරිංසු, පදසා විචරණකාලෙ ථෙරො තං ගෙහං පිණ්ඩාය පාවිසි, උපාසිකා

---

1. ම. දසමාසච්චයෙන. 2. අනපාපිතත්තාය.

ථෙරං නිසීදාපෙත්වා ආහාරමදාසි, ථෙරො දාරකං දිස්වා– කිං උපාසිකෙ දාරකො තෙ ලද්ධොති පුච්ඡි, ආම භන්තෙ ඉමං දාරකං තුම්හාකං සන්තිකෙ පබ්බාජෙස්සාමීති පොසෙසිං පබ්බාජෙථ නන්ති අදාසි, ථෙරො සාධූති තං ආදාය ගච්ඡන්තො අත්ථි නු ඛො ඉමස්ස ගිහිසම්පත්තිං අනුභවිතුං පුඤ්ඤකම්මන්ති ඔලොකෙන්තො මහා පුඤ්ඤො සත්තො එස මහාසම්පත්තිං අනුභවිස්සති දහරො එව තාව ඤාණම්පි තාවස්ස පරිපාකං න ගච්ඡතීති චින්තෙත්වා තං ආදාය තක්කසිලායං එකස්ස උපට්ඨාකස්ස ගෙහං අගමාසි, සො ථෙරං වන්දිත්වා ඨිතො දාරකං දිස්වා දාරකො වො භන්තෙ ලද්ධොති පුච්ඡි, ආම උපාසක පබ්බජිස්සති දහරොව තාව තවෙව සන්තිකෙ හොතූති, සො සාධූති තං පුත්තට්ඨානෙ ඨපෙත්වා පටිජග්ගි, තස්ස පන ගෙහෙ ද්වාදසවස්සානි භණ්ඩකං උස්සන්නං හොති, සො ගාමන්තරං ගච්ඡන්තො සබ්බම්පි තං භණ්ඩකං ආපණං හරිත්වා දාරකං ආපණෙ නිසීදාපෙත්වා තස්ස තස්ස භණ්ඩකස්ස මූලං ආචික්ඛිත්වා ඉදං චිදං ච එත්තකං නාම ගහෙත්වා දදෙය්‍යාසීති වත්වා පක්කාමි, තං දිවසං නගරපරිග්ගාහිකා දෙවතා අන්තමසො මරිචජීරකමත්තෙනපි අත්ථිකෙ තස්සෙව ආපණාභිමුඛෙ කරිංසු, සො ද්වාදසවස්සානි උස්සන්නං භණ්ඩකං එකදිවසෙනෙව වික්කිණි, කුටුම්බිකො ආගන්ත්වා ආපණෙ කිඤ්චි අදිස්වා සබ්බං තෙ තාත භණ්ඩකං නාසිතන්ති ආහ, න නාසෙසිං සබ්බං තුම්හෙහි වුත්තනයෙනෙව වික්කිණිං ඉදං අසුකස්ස මූලං ඉදං අසුකස්ස මූලන්ති, කුටුම්බිකො පසීදිත්වා අනග්ඝො පුරිසො යත්ථ කත්ථචි ජීවිතුං සමත්ථොති අත්තනො ගෙහෙ වයප්පත්තං ධීතරං තස්ස දත්වා ගෙහමස්ස කරොථාති පුරිසෙ ආණාපෙත්වා නිට්ඨිතෙ ගෙහෙ ගච්ඡථ තුම්හෙ අත්තනො ගෙහෙ වසථාති ආහ, අථස්ස ගෙහප්පවිසනකාලෙ එකෙන පාදෙන උම්මාරෙ අක්කන්තමත්තෙ ගෙහස්ස පච්ඡිමභාගෙ භූමිං භින්දිත්වා අසීතිහත්ථො සුවණ්ණපබ්බතො උට්ඨහි, රාජා ජටිලස්ස කිර ගෙහෙ භූමිං භින්දිත්වා සුවණ්ණපබ්බතො උට්ඨිතොති සුත්වා තස්ස සෙට්ඨිච්ඡත්තං පෙසෙසි, සො ජටිලසෙට්ඨි නාම අහොසි. තස්ස තයො පුත්තා අහෙසුං, සො තෙසං වයප්පත්තකාලෙ පබ්බජ්ජාය චිත්තං උප්පාදෙත්වා සචෙ අම්හෙහි සමානං සෙට්ඨිකුලං භවිස්සති පබ්බජිතුං දස්සන්ති නො චෙ න දස්සන්ති අත්ථි නු ඛො ජම්බුදීපෙ අම්හෙහි සමානභොග කුලන්ති වීමංසනත්ථාය සුවණ්ණමයං ඉට්ඨකං සුවණ්ණමයං පතොදලට්ඨිං සුවණ්ණමයං පාමඞ්ගං ච කාරාපෙත්වා පුරිසානං හත්ථෙ දත්වා– ගච්ඡථ ඉමානි ආදාය කිඤ්චිදෙව ඔලොකයමානා විය ජම්බුදීපතලෙ විචරිත්වා අම්හෙහි සමානභොගස්ස සෙට්ඨිකුලස්ස අත්ථිභාවං වා නත්ථිභාවං වා ඤත්වා ආගච්ඡථාති පහිණි, තෙ චාරිකං චරන්තා භද්දියනගරං පාපුණිංසු, අථ තෙ මෙණ්ඩකසෙට්ඨි දිස්වා තාතා කිං කරොන්තා විචරථාති පුච්ඡිත්වා එකං ඔලොකෙන්තා විචරාමාති වුත්තෙ ඉමෙසං ඉමානි ගහෙත්වා කිඤ්චිදෙව

ඔලොකෙතුං විවරණකිච්චං නත්‍ථි රට්ඨං පරිගණ්හමානා විවරන්තීති සුත්‍වා තාතා අම්හාකං පච්ඡිමගෙහං පවිසිත්‍වා ඔලොකෙථාති ආහ, තෙ තත්‍ථ අට්ඨකරීසමත්තෙ ඨානෙ හත්‍ථිඅස්සඋසභප්පමාණෙ පිට්ඨියා පිට්ඨිං ආහච්ච පථවිං භින්දිත්‍වා උට්ඨිතෙ හෙට්ඨා ඡත්තප්පකාරෙ සුවණ්ණමෙණ්ඩකෙ දිස්වා තෙසං අන්තරන්තරා විචරිත්‍වා නික්ඛමිංසු, අථ තෙ සෙට්ඨි තාතා යං ඔලොකෙන්තා විචරථ දිට්ඨො වො සොති පුච්ඡිත්‍වා න දිට්ඨො සාමීති වුත්තෙ තෙන හි ගච්ඡථාති උය්‍යොජෙසි. තෙ තතොව ගන්ත්‍වා අත්තනො සෙට්ඨිනො කිං තාතා දිට්ඨං වො අම්හාකං සමානභොගං සෙට්ඨිකුලන්ති වුත්තෙ සාමි තුම්හාකං කිං අත්‍ථි භද්දියනගරෙ මෙණ්ඩකසෙට්ඨිනො එවරූපො නාම විභවොති සබ්බං තං පවත්තිං ආචික්ඛිංසු, තං සුත්‍වා සෙට්ඨි අත්තමනො හුත්‍වා එකං තාව සෙට්ඨිකුලං ලද්ධං අපරම්පි නු ඛො අත්‍ථීති සතසහස්සග්ඝනිකං කම්බලං දත්‍වා ගච්ඡථ තාතා අපරම්පි සෙට්ඨිකුලං විචිනථාති පහිණි, තෙ රාජගහං ගන්ත්‍වා ජොතියසෙට්ඨිස්ස ගෙහතො අවිදූරෙ දාරුරාසිං කත්‍වා අග්ගිං දත්‍වා අට්ඨංසු, කිං ඉදන්ති පුට්ඨකාලෙ ච එකං නො මහග්ඝං කම්බලං වික්කිණන්තානං කායකො නත්‍ථි ගහෙත්‍වා විචරන්තාපි චොරානං භායාම තෙන නං ඣාපෙත්‍වා ගමිස්සාමාති වදිංසු, අථ තෙ ජොතිකසෙට්ඨි දිස්වා ඉමෙ කිං කරොන්තීති පුච්ඡිත්‍වා තමත්‍ථං සුත්‍වා පක්කොසාපෙත්‍වා කිංඅග්ඝනකො කම්බලොති පුච්ඡි, සතසහස්සග්ඝනකොති වුත්තෙ සතසහස්සං දාපෙත්‍වා වාරකොට්ඨකං සම්මජ්ජිත්‍වා කචවරඡඩ්ඩිකාය දසියා දෙථාති තෙසංයෙව හත්‍ථෙ පහිණි, සා කම්බලං ගහෙත්‍වා රොදමානා සාමිකස්ස සන්තිකං ආගන්ත්‍වා කිං මං සාමි අපරාධෙ සති පහරිතුං න වට්ටති කස්මා මෙ එවරූපං ථූලකම්බලං පහිණිත්‍ථ කත්‍ථාහං ඉමං නිවාසෙස්සාමි වා පාරුපිස්සාමි වාති, නාහං තව එතදත්‍ථාය පහිණිං එතං පන පලිවෙඨෙත්‍වා තව සයනපාදමූලෙ ඨපෙත්‍වා නිපජ්ජනකාලෙ ගන්ධොදකෙන ධොතානං පාදානං පුඤ්ඡනත්‍ථාය තෙ පහිණිං, කිං එතම්පි කාතුං න සක්කොසීති, සා එතං පන කාතුං සක්ඛිස්සාමි සාමීති ගහෙත්‍වා අගමාසි, තෙ ච පුරිසා තං කාරණං දිස්වා අත්තනො සෙට්ඨිස්ස සන්තිකං ගන්ත්‍වා කිං තාතා දිට්ඨං වො සෙට්ඨිකුලන්ති වුත්තෙ– සාමි කිං තුම්හාකං අත්‍ථි රාජගහනගරෙ ජොතියසෙට්ඨිස්ස එවරූපා නාම සම්පත්තීති සබ්බං ගෙහසම්පත්තිං ආරොචෙත්‍වා තං පවත්තිං ආචික්ඛිංසු, සෙට්ඨි තෙසං වචනං සුත්‍වා තුට්ඨමානසො ඉදානි පබ්බජිතුං ලභිස්සාමීති රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්‍වා පබ්බජිතුකාමොම්හි දෙවාති ආහ, සාධු මහාසෙට්ඨි පබ්බජාහීති, සො ගෙහං ගන්ත්‍වා පුත්තෙ පක්කොසාපෙත්‍වා සුවණ්ණදණ්ඩං වජිරතලං කුද්දාලං ජෙට්ඨපුත්තස්ස හත්‍ථෙ ඨපෙත්‍වා තාත පච්ඡිමගෙහෙ සුවණ්ණපබ්බතතො සුවණ්ණපිණ්ඩං උද්ධරාහීති ආහ, සො කුද්දාලං ආදාය

ගන්ත්වා සුවණ්ණපබ්බතං පහරි, පිට්ඨිපාසාණෙ පහටකාලො විය අහොසි, තස්ස හත්ථතො කුද්දාලං ගහෙත්වා මජ්ඣිමස්ස හත්ථෙ දත්වා පහිණි, තස්සපි පබ්බතං පහරන්තස්ස පිට්ඨිපාසාණෙ පහටකාලො විය අහොසි, අථ තං කණිට්ඨපුත්තස්ස හත්ථෙ ඨපෙත්වා පහිණි තස්ස කුද්දාලං ගහෙත්වා පහරන්තස්ස කොට්ටෙත්වා රාසිකතාය මත්තිකාය පහටකාලො විය අහොසි, අථ තං සෙට්ඨි එහි තාත අලං එත්තකෙනාති වත්වා ඉතරෙ වෙ ජෙට්ඨභාතිකෙ පක්කොසාපෙත්වා අයං සුවණ්ණපබ්බතො න තුම්හාකං නිබ්බත්තො, මය්හං ච කණිට්ඨස්ස ච නිබ්බත්තො ඉමිනා සද්ධිං එකතො හුත්වා පරිභුඤ්ජථාති ආහ, කස්මා පන සො තෙසඤ්ඤෙව නිබ්බත්තති?, කස්මා ච ජටිලො ජාතකාලෙ උදකෙ පතිතොති?, අත්තනො කතකම්මෙනෙව, කස්සපසම්මාසම්බුද්ධස්ස හි චෙතියෙ කයිරමානෙ එකො ඛීණාසවො චෙතියට්ඨානං ගන්ත්වා ඔලොකෙත්වා තාතා කස්මා චෙතියස්ස උත්තරෙන මුඛං න උට්ඨහතීති පුච්ඡි, සුවණ්ණං නප්පහොතීති ආහ, අහං අන්තොගාමං පවිසිත්වා සමාදපෙස්සාමි තුම්හෙ ආදරෙන කම්මං කරොථාති, සො එවං වත්වා නගරං පවිසිත්වා අම්මා තාතා තුම්හාකං චෙතියස්ස එකස්මිං මුඛෙ සුවණ්ණං නප්පහොති සුවණ්ණං දෙථාති මහාජනං සමාදපෙන්තො සුවණ්ණකාරකුලං අගමාසි, සුවණ්ණකාරොපි තංඛණෙයෙව භරියාය සද්ධිං කලහං කරොන්තො නිසින්නො හොති, අථ නං ථෙරො චෙතියෙ තුම්හෙහි ගහිතමුඛස්ස සුවණ්ණං නප්පහොති තං ඤාතුං වට්ටතීති ආහ, සො භරියාය කොපෙන තව සත්ථාරං උදකෙ ඛිපිත්වා ගච්ඡාති ආහ, අථ නං සා අතිසාහසං තෙ කතං මම කුද්ධෙන තෙ අහමෙව අක්කොසිතබ්බා වා පහරිතබ්බා වා කස්මා අතීතානාගතපච්චුප්පන්නෙසු බුද්ධෙසු වෙරමකාසීති? ආහ, සුවණ්ණකාරො තාවදෙව සංවෙගප්පත්තො ඛමථ මෙ භන්තෙති වත්වා ථෙරස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජි, තාත අහං තයා න කිඤ්චි වුත්තො සත්ථාරං ඛමාපෙහීති, කින්ති කත්වා ඛමාපෙමි භන්තෙති?, සුවණ්ණපුප්ඵානං තයො කුම්භෙ කත්වා අන්තොනිධානෙ පක්ඛිපිත්වා අල්ලවත්ථො අල්ලකෙසො හුත්වා ඛමාපෙහි තාතාති, සො සාධු භන්තෙති සුවණ්ණපුප්ඵානි කරොන්තො තීසු පුත්තෙසු ජෙට්ඨපුත්තං පක්කොසාපෙත්වා එහි තාත අහං සත්ථාරං වෙරවචනෙන අවචං තස්මා ඉමානි පුප්ඵානි කත්වා ධාතුනිධානෙ පක්ඛිපිත්වා ඛමාපෙස්සාමි ත්වම්පි ඛො මෙ සහායො හොහීති ආහ. සො තාත ත්වං එව වෙරවචනං වදෙසි තතො ත්වං යෙව කරොහි; කාතුං න ඉච්ඡි, මජ්ඣිමපුත්තං පක්කොසාපෙත්වා තථෙවාහ, සො තථෙව වත්වා න ඉච්ඡි, කණිට්ඨං පක්කොසිත්වා තථෙවාහ, සො පිතු උප්පන්නකිච්චං නාම පුත්තස්ස භාරොති පිතු සහායො හුත්වා පුප්ඵානි අකාසි, සුවණ්ණකාරො විදත්ථිප්පමාණානං පුප්ඵානං තයො කුම්භෙ නිට්ඨාපෙත්වා ධාතුනිධානෙ පක්ඛිපිත්වා අල්ලවත්ථො අල්ල

කෙසො සත්ථාරං ඛමාපෙසි. ඉති සො සත්තක්ඛත්තුං ජාතකාලෙ උදකෙ පාතනං ලභි, අයං පනස්ස කොටියං ඨිතො අත්තභාවො ඉධාපි තස්සෙව නිස්සන්දෙන උදකෙ පතිතො, යෙ පනස්ස වෙ ජෙට්ඨපුත්තා සුවණ්ණපුප්ඵානං කරණකාලෙ සහායා භවිතුං න ඉච්ඡිංසු තෙසං තෙන කාරණෙන සුවණ්ණපබ්බතො න නිබ්බත්ති, කණිට්ඨපුත්තස්ස චෙව ජටියස්ස ච එකතො කතභාවෙන නිබ්බත්ති. ඉති සො පුත්තෙන අනුසාසිත්වා සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා කතිපාහෙනෙව අරහත්තං පාපුණි, සත්ථා අපරෙන සමයෙන පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං පිණ්ඩාය චරන්තො තස්ස පුත්තානං ගෙහද්වාරං අගමාසි, තෙ බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස අඩ්ඪමාසං භික්ඛාදානං අදංසු, භික්ඛූපි ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං, සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා– න භික්ඛවෙ මම පුත්තස්ස තෙසු තණ්හා වා මානො වා අත්ථීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

“යොධ තණ්හං පහත්වාන අනාගාරො පරිබ්බජෙ,
තණ්හාභවපරික්ඛීණං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණ”න්ති.

තස්සත්ථො– **යො** ඉධ ලොකෙ ඡද්වාරිකං **තණ්හං** ජහිත්වා ඝරාවාසෙ අනත්ථිකො **අනාගාරො** හුත්වා පරිබ්බජති තණ්හාය චෙව භවස්ස ච පරික්ඛීණත්තා **තණ්හාභවපරික්ඛීණං තමහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ජටිලස්ස වත්ථු.

“යොධ තණ්හ”න්ති පුන ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො ජොතිකත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

අජාතසත්තුකුමාරො හි දෙවදත්තෙන සද්ධිං එකතො හුත්වා පිතරං ඝාතෙත්වා රජ්ජෙ පතිට්ඨිතො ජොතිකස්ස පාසාදං ගණ්හිස්සාමීති යුද්ධසජ්ජො නික්ඛමිත්වා මණිපාකාරෙ සපරිවාරස්ස අත්තනො ඡායං දිස්වාව ගහපතිකො මෙ යුද්ධසජ්ජො හුත්වා බලං ආදාය නික්ඛන්තොති සල්ලක්ඛෙත්වා උපගන්තුං න විසහි, සෙට්ඨිපි තං දිවසං උපොසථිකො හුත්වා පාතොව භුත්තපාතරාසො විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො නිසින්නො හොති, පඨමද්වාරකොට්ඨකෙ රක්ඛං ගහෙත්වා ඨිතො පන යමකොළි* යක්ඛො තං දිස්වා කහං ගච්ඡසීති සපරිවාරං විද්ධංසෙත්වා දිසා විදිසාසු අනුබන්ධි, රාජා විහාරමෙව අගමාසි, අථ නං සෙට්ඨි දිස්වාව කිං දෙවාති වත්වා උට්ඨායාසනා අට්ඨාසි, ගහපති කිං ත්වං තව පුරිසෙ මයා සද්ධිං යුජ්ඣන්තූති ආණාපෙත්වා ඉධාගම්ම ධම්මං සුණන්තො විය නිසින්නොති, කිං පන දෙවො මම ගෙහං ගණ්හිතුං ගතොති?, ආම ගතොම්හීති, මම අනිච්ඡාය මම ගෙහං ගණ්හිතුං රාජසහස්සම්පි

---

* යමකමොළි.

න සක්කොති දෙවාති, සො කිං පන ත්වං රාජා භවිස්සසීති කුජ්ඣි, නාහං රාජ මම සන්තකං පන දාසිකසුත්තම්පි මම අනිච්ඡාය රාජූහි වා චොරෙහි වා ගණ්හිතුං න සක්කොමි, කිං පනාහං තව රුචියා ගණ්හිස්සාමීති, තෙන හි දෙව ඉමාසු මෙ දසසු අඞ්ගුලීසු වීසති මුද්දිකා ඉමාහං තුම්හාකං න දෙමි සචෙ සක්කොථ ගණ්හථාති, සො පන රාජා භූමියං උක්කුටිකං නිසීදිත්වා උල්ලඞ්ඝන්තො අට්ඨාරසහත්ථට්ඨානං අභිරුහති ඨත්වා උල්ලඞ්ඝන්තො අසීතිහත්ථට්ඨානං අභිරුහති, එවං මහාබලො සමානොපි ඉතො චිතො ච පරිවත්තෙන්තො එකමුද්දිකම්පි කඩ්ඪිතුං නාසක්ඛි, අථ නං සෙට්ඨි සාටකං පත්ථර දෙවාති වත්වා අඞ්ගුලියො උජුකා අකාසි, වීසතිපි මුද්දිකා නික්ඛමිංසු, අථ නං සෙට්ඨි එවං වදෙසි– දෙව මම සන්තකං මම අනිච්ඡාය න සක්කා ගණ්හිතුන්ති වත්වා රඤ්ඤො කිරියාය උප්පන්නසංවෙගො පබ්බජිතුං මෙ අනුජාන දෙවාති ආහ, සො ඉමස්මිං පබ්බජිතෙ සුඛං පාසාදං ගණ්හිස්සාමීති චින්තෙත්වා එකවචනෙනෙව ත්වං පබ්බජාහීති ආහ, සො සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පත්වා ජොතිකත්ථෙරො නාම අහොසි, තස්ස අරහත්තප්පත්තක්ඛණෙයෙව සබ්බාපි සා සම්පත්ති අන්තරධායි, තම්පිස්ස සතුලකායං නාම භරියං දෙවතා උත්තරකුරුමෙව නයිංසු. අථෙකදිවසං භික්ඛූ තං ආමන්තෙත්වා ආවුසො ජොතිය තස්මිං පන තෙ පාසාදෙ වා ඉත්ථියා වා තණ්හා අත්ථීති පුච්ඡිත්වා නත්ථාවුසොති වුත්තෙ සත්ථු ආරොචෙසුං– අයං භන්තෙ අභූතං වත්වා අඤ්ඤං ව්‍යාකරොතීති, සත්ථා නත්ථෙව භික්ඛවෙ මම පුත්තස්ස තස්මිං තණ්හාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

“යොධ තණ්හං පහත්වාන අනාගාරො පරිබ්බජෙ,
තණ්හාභවපරික්ඛීණං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ”න්ති.

ඉමිස්සා ගාථාය අත්ථො හෙට්ඨා ජටිලත්ථෙරවත්ථුම්හි වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ජොතියත්ථෙරස්ස වත්ථු තෙත්තිංසතිමං.

---

26. 34.

“හිත්වා”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො එකං නටපුත්තකං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර එකං නටකීළං කීළයමානො විචරන්තො සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණි, තස්මිං බුද්ධපමුඛෙන භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං පිණ්ඩාය පවිසන්තෙ භික්ඛූ එකං නටපුත්තං කීළන්තං දිස්වා තං පුච්ඡිංසු– ආවුසො එස තයා කීළිතකීළිතං කීළති අත්ථි නු ඛො තෙ එත්ථ සිනෙහොති පුච්ඡිත්වා නත්ථීති වුත්තෙ–

අයං භන්තෙ අභූතං වත්වා අඤ්ඤං ව්‍යාකරොතීති ආහ, සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා- භික්ඛවෙ මම පුත්තො සබ්බයොගෙ අතික්කන්තොති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"හිත්වා මානුසකං යොගං දිබ්බං යොගං උපච්චගා,
සබ්බයොගවිසංයුත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්ථ **මානුසකං යොගන්ති** මානුසකආයුඤ්චෙව පඤ්චකාමගුණෙ ච, දිබ්බයොගෙපි එසෙව නයො. **උපච්චගාති** සො මානුසකං යොගං හිත්වා **දිබ්බං යොගං** අතික්කන්තො තං සබ්බෙහි චතූහිපි යොගෙහි **විසංයුත්තං අහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

නටපුත්තකස්ස වත්ථු චතුත්තිංසතිමං.

---

26. 35.

"හිත්වා රතිඤ්චා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො එකං නටපුත්තකංයෙව බ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි. වත්ථු පුරිමසදිසමෙව, ඉධ පන සත්ථා- භික්ඛවෙ මම පුත්තො රතිඤ්ච අරතිඤ්ච පහාය ඨිතොති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"හිත්වා රතිඤ්ච අරතිඤ්ච සීතිභූතං නිරූපධිං,
සබ්බලොකාභිභුං වීරං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්ථ **රතින්ති** පඤ්චකාමගුණරතිං. **අරතින්ති** අරඤ්ඤවාසෙ උක්කණ්ඨිතත්තං. **සීතිභූතන්ති** නිබ්බුතං. **නිරූපධින්ති** නිරුපක්කිලෙසං. **වීරන්ති** තං එවරූපං සබ්බඛන්ධලොකං **අභිභවිත්වා** ඨිතං විරියවන්තං **අහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

නටපුත්තකස්ස වත්ථු පඤ්චතිංසතිමං.

26, 36.

"චුතිං යො වෙදී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො වඞ්ගීසත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

රාජගහෙ කිරෙකො බ්‍රාහ්මණො වඞ්ගීසො නාම මතමනුස්සානං සීසං ආකොටෙත්වා ඉදං නිරයෙ නිබ්බත්තස්ස සීසං ඉදං තිරච්ඡානයොනියං ඉදං පෙත්තිවිසයෙ ඉදං මනුස්සලොකෙ ඉදං දෙවලොකෙ නිබ්බත්තස්සාති ජානාති, බ්‍රාහ්මණා සක්කා ඉමං නිස්සාය ලොකං ඛාදිතුන්ති චින්තෙත්වා තං ද්වෙ රත්තවත්ථානි පරිදහාපෙත්වා ආදාය ජනපදං චරන්තා මනුස්සෙ වදන්ති- එසො වඞ්ගීසො නාම බ්‍රාහ්මණො මතමනුස්සානං සීසං ආකොටෙත්වා නිබ්බත්තට්ඨානං ජානාති අත්තනො ඤාතකානං නිබ්බත්තට්ඨානං පුච්ඡථාති, මනුස්සා යථාබලං

දසපි කහාපණෙ විසති සතම්පි දත්වා ඤාතකානං නිබ්බත්තට්ඨානං පුච්ඡන්ති, තෙ අනුපුබ්බෙන සාවත්ථිං පත්වා ජෙතවනස්ස අවිදූරෙ නිවාසං ගණ්හිංසු, තෙ භුත්තපාතරාසා මහාජනං ගන්ධමාලාදිහත්ථං ධම්මසවණාය ගච්ඡන්තං දිස්වා- කහං ගච්ඡථාති පුච්ඡිත්වා- විහාරං ධම්මසවණායාති වුත්තෙ-තත්ථ ගන්ත්වා කිං කරිස්සථ අම්හාකං වඞ්ගීස බ්‍රාහ්මණෙන සදිසො නත්ථි සො මතමනුස්සානං සීසං ආකොටෙත්වා නිබ්බත්තට්ඨානං ජානාති තුම්හාකං ඤාතකානං නිබ්බත්තට්ඨානං පුච්ඡථාති ආහංසු, තෙ- වඞ්ගීසො කිං ජානාති අම්හාකං සත්ථාරා සදිසො නත්ථීති වත්වා- ඉතරෙහිපි වඞ්ගීසසදිසො නත්ථීති වුත්තෙ-කථං වඩ්ඪෙත්වා එථදානි වො වඞ්ගීසස්ස වා අම්හාකං සත්ථු වා ජානනභාවං ජානිස්සාමාති තෙ ආදාය විහාරං අගමිංසු, සත්ථා තෙසං ආගමනභාවං ඤත්වා නිරයෙ තිරච්ඡානයොනියං මනුස්සලොකෙ දෙවලොකෙති චතූසු ඨානෙසු නිබ්බත්තකානං චත්තාරි සීසානි ඛීණාසවසීසඤ්චාති පඤ්ච සීසානි ආහරාපෙත්වා පටිපාටියා ඨපෙත්වා ආගතකාලෙ වඞ්ගීසං පුච්ඡි: ත්වං කිර සීසං ආකොටෙත්වා මතකානං නිබ්බත්තට්ඨානං ජානාසීති?, ආම ජානාමීති, ඉදං කස්ස සීසන්ති?, සො තං ආකොටෙත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තස්සාති ආහ, අථස්ස සත්ථා සාධු සාධූති සාධුකාරං දත්වා ඉතරානිපි තීණි සීසානි පුච්ඡිත්වා තෙන තෙන අවිරජ්ඣිත්වා වුත්තවුත්තක්ඛණෙ තථෙව සාධුකාරං දත්වා පඤ්චමං සීසං දස්සෙත්වා ඉදං කස්සාති? පුච්ඡි, සො තම්පි ආකොටෙත්වා නිරයෙ වාති නිබ්බත්තට්ඨානං න ජානාති, අථ නං සත්ථා- කිං වඞ්ගීස න ජානාසීති? වත්වා ආම න ජානාමීති වුත්තෙ අහං ජානාමීති ආහ, අථ නං වඞ්ගීසො යාචි දෙථ මෙ ඉමං මන්තන්ති, න සක්කා අපබ්බජිතස්ස දාතුන්ති, සො- ඉමස්මිං මන්තෙ ගහිතෙ සකලජම්බුදීපෙ අහං ජෙට්ඨො භවිස්සාමීති චින්තෙත්වා- තෙ බ්‍රාහ්මණෙ තුම්හෙ තත්ථෙව කතිපාහං වසථ අහං පබ්බජිස්සාමීති උය්‍යොජෙත්වා සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො වඞ්ගීසත්ථෙරො නාම අහොසි, අථස්ස වත්තිංසාකාරකම්මට්ඨානං දත්වා මන්තස්ස පරිකම්මං සජ්ඣායාහීති ආහ, සො තං සජ්ඣායන්තො අන්තරන්තරා බ්‍රාහ්මණෙහි ගහිතො තෙ මන්තොති පුච්ඡියමානො ආගමෙථ තාව ගණ්හාමීති වත්වා කතිපාහෙනෙව අරහත්තං පත්වා- පුන බ්‍රාහ්මණෙහි පුට්ඨො අභබ්බොදානාහං ආවුසො ගන්තුන්ති ආහ, තං සුත්වා භික්ඛූ අයං භන්තෙ අභූතෙන අඤ්ඤං ව්‍යාකරොතීති සත්ථු ආරොචෙසුං, සත්ථා මා භික්ඛවෙ එවං අවචුත්ථ ඉදානි භික්ඛවෙ මම පුත්තො චුතිපටිසන්ධිකුසලො ජාතොති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"චුතිං යො වෙදි සත්තානං උපපත්තිඤ්ච සබ්බසො,
අසත්තං සුගතං බුද්ධං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං.

යස්ස ගතිං න ජානන්ති දෙවා ගන්ධබ්බමානුසා,
ඛීණාසවං අරහන්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං"න්ති.

තත්ථ **යො වෙදීති** යො **සත්තානං** සබ්බාකාරෙන **චුතිං** පටිසන්ධිඤ්ච පාකටං කත්වා ජානාති, **තමහං**. අලග්ගතාය **අසත්තං** පටිපත්තියා සුට්ඨුගතත්තා **සුගතං**. චතුන්නං සච්චානං බුද්ධතාය **බුද්ධං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො. **යස්සාති** යස්සෙතෙ දෙවාදයො **ගතිං න ජානන්ති තමහං**. ආසවානං ඛීණතාය **ඛීණාසවං**. කිලෙසෙහි ආරකත්තා **අරහන්තං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති **අත්ථො**. **දෙසනාවසානෙ** බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

වඞ්ගීසත්ථෙරස්ස වත්ථු ඡත්තිංසතිමං.

---

26. 37.

“යස්ස” යි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො ධම්මදින්නං භික්ඛුණිං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි තස්සා ගිහීකාලෙ සාමිකො විසාඛො උපාසකො සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා අනාගාමිඵලං පත්වා චින්තෙසි: මයා සබ්බං සාපතෙය්‍යං ධම්මදින්නං පටිච්ඡාපෙතුං වට්ටතීති, සො තතො පුබ්බෙ ආගච්ඡන්තො ධම්මදින්නං වාතපානෙන ඔලොකෙන්තිං දිස්වා සිතං කරොති, තං දිවසං පන වාතපානෙන ඨිතං අනොලොකෙන්තොව ආගමි, සා කින්නුඛො ඉදන්ති චින්තෙත්වා හොතු භොජනකාලෙ ජානිස්සාමීති භොජනවෙලාය භත්තං උපනාමෙසි, සො අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු එහි එකතො භුඤ්ජිස්සාමාති වදති, තං දිවසං පන තුණ්හීභූතොව භුඤ්ජි, සා කෙනචිදෙව කාරණෙන කුපිතො භවිස්සතීති චින්තෙසි, අථ නං විසාඛො සුඛනිසින්නවෙලාය තං පක්කොසිත්වා ධම්මදින්නෙ ඉමස්මිං ගෙහෙ සබ්බං සාපතෙය්‍යං පටිච්ඡාහීති ආහ, සා කුද්ධා නාම සාපතෙය්‍යං න පටිච්ඡාපෙන්ති කින්නු ඛො එතන්ති චින්තෙත්වා තුම්හෙ පන සාමීති ආහ, අහං ඉතො පට්ඨාය න කිඤ්චි විචාරෙමීති, තුම්හෙහි ඡඩ්ඩිතඛෙළං කො පටිච්ඡිස්සති, එවං සන්තෙ මම පබ්බජ්ජං අනුජානාථාති, සො සාධු භද්දෙති සම්පටිච්ඡිත්වා මහන්තෙන සක්කාරෙන තං භික්ඛුණූපස්සයං නෙත්වා පබ්බාජෙසි, සා ලද්ධූපසම්පදා ධම්මදින්නත්ථෙරී නාම අහොසි, සා පවිවෙකකාමතාය භික්ඛුණීහි සද්ධිං ජනපදං ගන්ත්වා තත්ථ විහරන්ති න චිරස්සෙව සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා ඉදානි මං නිස්සාය ඤාතිජනා පුඤ්ඤානි කරිස්සන්තීති පුනදෙව රාජගහං පච්චාගඤ්ඡි, උපාසකො තස්සා ආගතභාවං සුත්වා කෙන නු ඛො කාරණෙන ආගතාති භික්ඛුණූපස්සයං ගන්ත්වා ථෙරිං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නො උක්කණ්ඨිතා නු ඛොසි අය්‍යෙති වත්තුං අප්පතිරූපං පඤ්හං නං පුච්ඡිස්සාමීති චින්තෙත්වා සොතාපත්තිමග්ගෙ පඤ්හං පුච්ඡි, සා තං විස්සජ්ජෙසි, උපාසකො තෙනෙව උපායෙන සෙසමග්ගෙසුපි පඤ්හං පුච්ඡිත්වා අතික්කම්ම පඤ්හස්ස

පුට්ඨකාලෙ තාය අච්චසරා තෙ ආවුසො විසාඛාති වත්වා ආකඩ්ඪමානො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා ඉමං පඤ්හං පුච්ඡෙය්‍යාසීති වුත්තෙ ථෙරිං වන්දිත්වා උට්ඨාය සද්ධිං සහායිකං ගන්ත්වා තං කථාසල්ලාපං සබ්බං භගවතො ආරොචෙසි, සත්ථා- සුකථිතං මම ධීතාය ධම්මදින්නාය අහම්පෙතං පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්තො එවමෙවං විස්සජ්ජෙය්‍යන්ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"යස්ස පුරෙ ච පච්ඡා ච මජ්ඣෙ ච නත්ථි කිඤ්චනං,
අකිඤ්චනං අනාදානං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තත්ථ **පුරෙති** අතීතක්ඛන්ධෙසු. **පච්ඡාති** අනාගතක්ඛන්ධෙසු. **මජ්ඣෙති** පච්චුප්පන්නක්ඛන්ධෙසු. **කිඤ්චනන්ති** යස්ස තෙසු ඨානෙසු තණ්හාගාහසඞ්ඛාතං කිඤ්චනං **නත්ථි**. රාගකිඤ්චනාදීහි **අකිඤ්චනං**. කස්සචි ගහණස්ස අභාවෙන **අනාදානං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ධම්මදින්නත්ථෙරියා වත්ථු සත්තතිංසතිමං.

---

26. 38.

"උසභ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඞ්ගුලිමාලත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

වත්ථු "න වෙ කදරියා දෙවලොකං වජන්තී"ති ගාථාවණ්ණනාය වුත්තමෙව වුත්තං හි තත්ථ. භික්ඛූ අඞ්ගුලිමාලං පුච්ඡිංසු- කිං නු ඛො ආවුසො දුට්ඨහත්ථිං ඡත්තං ධාරෙත්වා ඨිතං දිස්වා භායසීති?, න භායිං ආවුසොති, තෙ සත්ථාරං ආහංසු- අඞ්ගුලිමාලො භන්තෙ අඤ්ඤං ව්‍යාකරොතීති, සත්ථා න භික්ඛවෙ මම පුත්තො අඞ්ගුලිමාලො භායති ඛීණාසවඋසභානං හි අන්තරෙ ජෙට්ඨකඋසභා මම පුත්තසදිසා භික්ඛූ න භායන්තීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"උසභං පවරං වීරං මහෙසිං විජිතාවිනං,
අනෙජං නහාතකං බුද්ධං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තස්සත්ථො:-අච්ඡම්භිතත්තෙන උසභසදිසතාය **උසභං**. උත්තමට්ඨෙන **පවරං**. වීරියසම්පත්තියා **වීරං**. මහන්තානං සීලක්ඛන්ධාදීනං එසිතත්තා **මහෙසිං**. තින්නං මාරානං විජිතත්තා **විජිතාවිනං**. නහාතකිලෙසතාය **නහාතකං**. චතුසච්චබුද්ධතාය බුද්ධං. **තං** එවරූපං **අහං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

අඞ්ගුලිමාලත්ථෙරස්ස වත්ථු අට්ඨතිංසතිමං.

---

26. 39.

"පුබ්බෙනිවාස"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො දෙවහිත බ්‍රාහ්මණස්ස පඤ්හං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ භගවා වාතෙහි ආබාධිතො හුත්වා උපවානත්ථෙරං උණ්හොදකත්ථාය දෙවහිතබ්‍රාහ්මණස්ස සන්තිකං පහිණි, සො ගන්ත්වා සත්ථු ආබාධිකභාවං ආචික්ඛිත්වා උණ්හොදකං යාචි, තං සුත්වා බ්‍රාහ්මණො තුට්ඨමානසො හුත්වා ලාභා වත මෙ යං මම සන්තිකං සම්මාසම්බුද්ධො උණ්හොදකස්ස අත්ථාය සාවකං පහිණීති උණ්හොදකස්ස කාජං පුරිසෙන ගාහාපෙත්වා ඵාණිතස්ස ච පුටං උපවානත්ථෙරස්ස පාදාසි, ථෙරො තං ගාහාපෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං උණ්හොදකෙන න්හාපෙත්වා උණ්හොදකෙන ඵාණිතං ආලොලෙත්වා භගවතො පාදාසි, තස්ස තං ඛණං යෙව සො ආබාධො පටිප්පස්සම්භි, බ්‍රාහ්මණො චින්තෙසි: කස්ස නු ඛො දෙය්‍යධම්මො දින්නො මහප්ඵලො හොති සත්ථාරං පුච්ඡිස්සාමීති, සො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා තමත්ථං පුච්ඡන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

> "කත්ථ දජ්ජා දෙය්‍යධම්මං කත්ථ දින්නං මහප්ඵලං,
> කථං හි යජමානස්ස කථං ඉජ්ඣති දක්ඛිණා"ති.

අථස්ස සත්ථා එවරූපස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස දින්නං මහප්ඵලං හොතීති වත්වා බ්‍රාහ්මණං පකාසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

> "පුබ්බෙනිවාසං යො වෙදී සග්ගාපායඤ්ච පස්සති
> අථො ජාතික්ඛයං පත්තො අභිඤ්ඤාවොසිතො මුනි,
> සබ්බවොසිතවොසානං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තස්සත්ථො- **යො පුබ්බෙනිවාසං** පාකටං කත්වා ජානාති, ඡබ්බීසති දෙවලොකාදිභෙදං **සග්ගං** චතුබ්බිධං **අපායං** ච දිබ්බචක්ඛුනා **පස්සති, අථො ජාතික්ඛය**සංඛාතං අරහත්තං **පත්තො** අභිඤ්ඤෙය්‍යං ධම්මං අභිජානිත්වා පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානිත්වා පහාතබ්බං පහාය සච්ඡිකාතබ්බං සච්ඡිකත්වා වොසිතො නිට්ඨානං පත්තො වුසිතවොසානං වා පත්තො ආසවක්ඛයපඤ්ඤාය මොනභාවං පත්තත්තා **මුනි** සබ්බකිලෙසානං වොසානං අරහත්තමග්ගඤාණං බ්‍රහ්මචරියවාසං වුත්ථභාවෙන **සබ්බවොසිතවොසානං බ්‍රාහ්මණං** වදාමීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහු සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු, බ්‍රාහ්මණොපි පසන්නමානසො සරණෙසු පතිට්ඨාය උපාසකත්තං පටිවෙදෙසීති.

දෙවහිතබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු එකූනචත්තාලීසං.

බ්‍රාහ්මණවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඡබ්බීසතිමො වග්ගො.

එත්තාවතා සබ්බපඨමෙ යමකවග්ගෙ චුද්දස වත්ථූනි; අප්පමාදවග්ගෙ නව; චිත්තවග්ගෙ නව; පුප්ඵවග්ගෙ එකාදස; බාලවග්ගෙ චුද්දස; පණ්ඩිතවග්ගෙ එකාදස; අරහන්තවග්ගෙ දස; සහස්සවග්ගෙ චුද්දස; පාපවග්ගෙ ද්වාදස; දණ්ඩවග්ගෙ දස; ජරාවග්ගෙ නව; අත්තවග්ගෙ දස; ලොකවග්ගෙ එකාදස; බුද්ධවග්ගෙ නව; සුඛවග්ගෙ අට්ඨ; පියවග්ගෙ නව; කොධවග්ගෙ අට්ඨ; මලවග්ගෙ ද්වාදස; ධම්මට්ඨවග්ගෙ දස; මග්ගවග්ගෙ දස; පකිණ්ණකවග්ගෙ නව; නිරයවග්ගෙ නව; නාගවග්ගෙ අට්ඨ; තණ්හාවග්ගෙ ද්වාදස; භික්ඛුවග්ගෙ ද්වාදස; බ්‍රාහ්මණවග්ගෙ එකූනචත්තාළීසවත්ථූනීති එකූනානි තීණි වත්ථුසතානි පකාසෙත්වා නාතිසඞ්ඛෙපවිත්ථාරවසෙන උපරචිතා ද්වාසත්තති භාණවාරප්පමාණා ධම්මපදස්ස අත්ථවණ්ණනා නිට්ඨිතාති.

පත්තං ධම්මපදං යෙන ධම්මරාජෙනනුත්තරං,
ගාථා ධම්මපදෙ තෙන භාසිතා යා මහෙසිනා.

සතෙවීසා චතුසතා චතුසච්චවිභාවිනා,
සතත්තයං හි වත්ථූනං එතෙනූනා සමුට්ඨිතා.

විහාරෙ අධිරාජෙන කාරිතම්හි කතඤ්ඤුනා,
පාසාදෙ සිරිකුඩ්ඩස්ස රඤ්ඤො විහරතා මයා.

අත්ථබ්‍යඤ්ජනසම්පන්නං අත්ථාය ච හිතාය ච,
ලොකස්ස ලොකනාථස්ස සද්ධම්මට්ඨිතිකම්‍යතා.

තාසං අට්ඨකථං එතං කරොන්තෙන සුනිම්මලං.
ද්වාසත්තතිපමාණාය භාණවාරෙහි පාළියා.

යම්පත්තං කුසලං තෙන කුසලා සබ්බපාණිනං,
සබ්බෙ ඉජ්ඣන්තු සඞ්කප්පා ලභන්තු මධුරං ඵලන්ති.

පරමවිසුද්ධසද්ධාබුද්ධිවිරියපතිමණ්ඩිතෙන සීලාචාරජ්ජවමද්දවාදිගුණසමුදයසමුදිතෙන සකසමයසමයන්තරගහණජ්ඣොගාහණසමත්ථෙන පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියසමන්නාගතෙන තිපිටකපරියත්තිප්පභෙදෙ සාට්ඨකථෙ සත්ථුසාසනෙ අප්පටිහතඤාණප්පභාවෙන මහාවෙය්‍යාකරණෙන කරණසම්පත්තිජනිතසුඛවිනිග්ගතමධුරොදාරවචනලාවණ්ණයුත්තෙන යුත්තමුත්තවාදිනා වාදීවරෙන මහාකවිනා ඡළභිඤ්ඤාපටිසම්භිදාදිප්පභෙදගුණපතිමණ්ඩිතෙ උත්තරිමනුස්සධම්මෙ සුප්පතිට්ඨිතබුද්ධීනං ථෙරවංසප්පදීපානං ථෙරානං මහාවිහාරවාසීනං වංසාලඞ්කාරභූතෙන විපුලවිසුද්ධබුද්ධිනා බුද්ධඝොසොති ගරූහි ගහිතනාමධෙය්‍යෙන ථෙරෙන කතායං ධම්මපදස්ස අත්ථවණ්ණනාති.

තාව තිට්ඨතු ලොකස්මිං ලොකනිත්ථරණෙසිනං,
දස්සෙන්තා කුලපුත්තානං නයං සීලවිසුද්ධියා.

යාව බුද්ධොති නාමම්පි සුද්ධචිත්තස්ස තාදිනො,
ලොකම්හි ලොකජෙට්ඨස්ස පවත්තති මහෙසිනොති.

ධම්මපදට්ඨකථා සමත්තා.

ToC

ධම්මපදට්ඨකථාය.

සංවණ්ණිතපදානං අනුක්කමණිකා.

INDEX.

පිට්ඨඞ්කානි.

පිට්ඨඞ්කානි.

පිට්ඨඞ්කානි.

නිට්ඨිතා'යං ධම්මපදට්ඨකථාය සංවණ්ණිතපදානං

අනුක්කමණිකා.